GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 14 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/21910 15.10.2025
HÜLYA YURDAKUL VE DİĞERLERİ

002 2021/27084 15.10.2025
HAMZA KALKAN

003 2021/27626 15.10.2025
HATİCE ERBEK

004 2021/32236 15.10.2025
MEHMET MURAT AKÇALI

005 2021/37956 15.10.2025
DENİZ HAZAN VE DİĞERLERİ

006 2021/43939 15.10.2025
EROL TÜYSÜZ

007 2021/49149 15.10.2025
MUHAMMED ŞAHİN UCA

008 2021/61851 15.10.2025
HAVA GÖNÜL VE VEDAT GÖNÜL

009 2022/4860 15.10.2025
RAMAZAN AYDOĞDU

010 2022/20027 15.10.2025
KUBRA NAZARI

011 2022/25347 15.10.2025
AZİZ KALENDER

012 2022/39038 15.10.2025
FATİH KORKMAZ VE FEYZULLAH DOĞAN

013 2022/39076 15.10.2025
AYDIN ELÇİ

014 2022/39261 15.10.2025
VELİ AĞBABA (2)

015 2022/43744 15.10.2025
ALİ DOĞAN

016 2022/50342 15.10.2025
K.B.

017 2022/53511 15.10.2025
BİMAKS SU TEKNOLOJİLERİ İTHALAT İHRACAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

İçindekiler - devam

018 2022/63399 15.10.2025
ŞAHİN BİLGİ

019 2022/74487 15.10.2025
İBRAHİM HALİL SOLMAZ

020 2022/76657 15.10.2025
FARMCONUTS GIDA İHRACAT İTHALAT TİCARET LTD. ŞTİ. (2)

021 2022/99587 15.10.2025
B.M. İNŞAAT OTOMOTİV TURİZM VE YAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ. (2)

022 2022/103282 15.10.2025
HAKAN SÜLEYMAN

023 2023/12476 15.10.2025
SELAHATTİN KÜLAHLI

024 2023/23828 15.10.2025
D.T.

025 2023/103347 15.10.2025
HAKAN AYGÜN (2)

026 2024/29256 15.10.2025
KEMAL ARGIŞ

027 2024/44897 15.10.2025
İNCİ URYAN

028 2021/14318 23.10.2025
ASUMAN ŞAHİN VE DİĞERLERİ

029 2021/54500 23.10.2025
ERKAM BEDİR TÜRKMENOĞLU VE DİĞERLERİ

030 2021/54641 23.10.2025
MEHMET HANİFİ YETİŞKİN VE DİĞERLERİ

031 2022/35 23.10.2025
MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (6)

032 2022/14226 23.10.2025
RESUL DARAMA (2)

033 2023/52018 23.10.2025
DURMUŞ ALİ ÖZDEMİR

034 2025/24383 23.10.2025
ABDULHAMİT BİLGİN

İçindekiler - devam

035 2019/11470 04.11.2025
HULUSİ KARAÇALIOĞLU

036 2019/26707 04.11.2025
YENİ GÜN HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIK A.Ş. (2)

037 2019/31733 04.11.2025
MEHMET YAKUT

038 2020/7130 04.11.2025
GÜLDEREN KILIÇ

039 2020/10689 04.11.2025
EMİNE IŞIKLI VE DİĞERLERİ

040 2020/16486 04.11.2025
CELİL KESKİN

041 2020/23337 04.11.2025
ADİLE YAVUZ VE DİĞERLERİ

042 2020/24623 04.11.2025
SADIK MARAZ

043 2020/27115 04.11.2025
KADİR KIZILAY

044 2020/38036 04.11.2025
AHMET GÜMÜŞGÖREN

045 2021/2075 04.11.2025
A.A.S.S.

046 2021/19547 04.11.2025
MUSTAFA CENGİZ VE NESRİN CENGİZ

047 2021/19551 04.11.2025
ABDÜLKERİM ZİYA SÖYLER

048 2021/30810 04.11.2025
MURAT UÇAR

049 2021/32234 04.11.2025
ÖZDEMİR ALTUN

050 2021/33543 04.11.2025
BİRKAN ÖZGÜR OTUR VE SONGÜL OTUR

051 2021/39047 04.11.2025
MUSTAFA KILINÇ

İçindekiler - devam

052 2021/50680 04.11.2025
ÇAĞRI AVCI

053 2021/52229 04.11.2025
İBRAHİM ALKAN

054 2021/52636 04.11.2025
Ç.O.B.

055 2021/57207 04.11.2025
BEYHAN GÜN

056 2021/57989 04.11.2025
ERCAN TEKSOY

057 2021/62654 04.11.2025
ŞERİFE KÜÇÜKYILMAZ

058 2021/63800 04.11.2025
UMAY TEKSTİL KUMAŞÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

059 2022/5097 04.11.2025
SERDAR TUZLUCA

060 2022/8799 04.11.2025
FARUK ÖZCAN

061 2022/12816 04.11.2025
ALİ BÖRKLÜ

062 2022/16193 04.11.2025
YUSUF ABUR

063 2022/27218 04.11.2025
SEDAT BİLEN

064 2022/36992 04.11.2025
NURİ KİRAZ VE DİĞERLERİ

065 2022/48546 04.11.2025
BURHAN ALTINTAŞ

066 2022/54537 04.11.2025
BARIŞ PEHLİVAN (2)

067 2022/65920 04.11.2025
YUSUF HAZIRLAR VE DİĞERLERİ

068 2022/67458 04.11.2025
FATİH ÖZGÜR AYDIN VE İBRAHİM ALGAN

İçindekiler - devam

069 2022/67880 04.11.2025
TÜM BELEDİYE VE YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ EMEKÇİLERİ SENDİKASI

070 2022/80628 04.11.2025
G.D.

071 2022/81680 04.11.2025
ASTEK İKLİMLENDİRME PROJE İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

072 2022/82026 04.11.2025
MUSTAFA TARĞIL

073 2022/85362 04.11.2025
FURKAN AKÇELİK

074 2023/66070 04.11.2025
CELAL ÖVET

075 2024/35674 04.11.2025
DEVRİM ERDİNÇ EFİL

076 2019/6185 05.11.2025
MUSTAFA KARADUMAN

077 2020/26930 05.11.2025
ALİ KADIOĞLU VE DİĞERLERİ

078 2020/31984 05.11.2025
MUHAMMET İÇGÜLEŞ VE SELAHATTİN BOZDAĞ

079 2020/35126 05.11.2025
SEZAİ AKSU

080 2020/35264 05.11.2025
DOĞAN ERGÜN

081 2020/38936 05.11.2025
ABDURRAHMAN HAZAR

082 2020/39862 05.11.2025
MOHAMED ŞİRİN ASLANKILIÇ

083 2021/4373 05.11.2025
MURAT KILIÇ

084 2021/11757 05.11.2025
SIEMENS SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

085 2021/17696 05.11.2025
GEORGETA MARICELA TEKDEMIR

İçindekiler - devam

086 2021/18822 05.11.2025
ALİ KEÇELİ VE DİĞERLERİ

087 2021/23015 05.11.2025
DOĞAN BARIŞCAN EROL VE DİĞERLERİ

088 2021/23469 05.11.2025
YILDIRAY GİDEN VE DİĞERLERİ

089 2021/28071 05.11.2025
MUSTAFA GÖKŞİN AKYOL

090 2021/31295 05.11.2025
ASIM BOZDAĞ VE HIDIR SARIDAĞ

091 2021/40572 05.11.2025
ŞAHABETTİN GİRGİN

092 2021/44049 05.11.2025
NİHAT ZEYBEKCİ (2)

093 2021/44807 05.11.2025
ALİ ÇAKIR

094 2021/47391 05.11.2025
EJDER KARDEŞOĞLU

095 2021/48255 05.11.2025
MUSTAFA BEŞİKTAŞ

096 2021/51752 05.11.2025
TEVFİK FİKRET ÇELİK

097 2021/54019 05.11.2025
NECİP BAŞKONAK (3)

098 2021/59404 05.11.2025
MEHMET KÖROĞLU VE MURAT KÜÇÜK

099 2021/61146 05.11.2025
SEYFETTİN SERİN

100 2022/41434 05.11.2025
ERTAN KARAYEL VE OYTUN BERK DENGİ

HÜLYA YURDAKUL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/21910 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21910

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜLYA YURDAKUL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21910)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ceren Sedef EREN

Başvurucular : 1. Hülya YURDAKUL 2. Halil KOÇ 3. Fatma ÖZKAN 4. Hüseyin YURDAKUL 5. Mete KOÇ 6. Koçlar Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd. Şti.

Vekili : Av. Tarık ÇAĞLAYAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hâkimin reddi talepli dilekçelerde kullanılan ifadelerin hâkimin kişilik haklarına zarar verdiğinden bahisle aleyhe manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 28/4/2021 ve 29/4/2021 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Konu yönünden hukuki irtibatları nedeniyle 2021/45222, 2021/45263 ve 2021/45303 bireysel başvuru numaralı dosyaların 2021/21910 numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuruya konu olaylar tarihinde başvurucular Halil Koç, Mete Koç, Hülya Yurdakul ve Hüseyin Yurdakul; başvurucu Koçlar Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd. Şti.nin (Şirket) ortaklarıdır. Başvurucu Fatma Özkan ise Antalya Barosuna bağlı olarak görev yapan bir avukattır.

5. Şirketin başvurucular dışındaki bir kısım ortağı hakkında resmî belgede sahtecilik ve hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçlarından kamu davası açılmıştır. Şirket tüzel kişiliği ve Şirketin ortağı olan başvurucular da bu davada katılan sıfatıyla yer almışlardır. Başvurucu Fatma Özkan ise anılan yargılamada başvurucu Mete Koç ile Şirketin vekilliği görevini yürütmüştür.

6. Söz konusu kamu davasını yürüten hâkim, dilekçelerinde kendisi hakkında gerçek dışı beyanlarda bulunulduğunu ve hakaret içeren ifadelere yer verildiğini belirterek başvurucular hakkında manevi tazminat davası açmıştır. Hâkim; dava konusu yaptığı dilekçeleri, dava dilekçesine eklemiştir. Hâkimin dava açmasına neden olan dilekçelerden biri, başvurucu Halil Koç'un sunduğu hâkimin reddi talebini içeren 10/3/2014 tarihli dilekçedir. Anılan dilekçeyi başvurucu Halil Koç, hâkimin reddi talebinde bulunan sıfatıyla; başvurucular Hülya Yurdakul, Hüseyin Yurdakul ve Mete Koç ise tanık sıfatıyla imzalamıştır. Anılan dilekçede hâkimle ilgili olarak şikâyet edilen ve hâkimin reddi talebine gerekçe yapılan hususlar şu şekilde sıralanmıştır:

" ...Mahkeme hakiminin tarafsızlığını yitirmiş olduğunu 03.03.2014 tarihli oturumdaki ve daha sonraki hal ve tavırlarından dolayı öğrenmiş bulunmaktayım.

Şöyle ki; 1- 03.03.2014 tarihli duruşma saati 09:45 olmasına rağmen saat 11:28 de duruşmaya başlanmış ve avukatım ile 10:50 de yaptığım telefon görüşmesinde saat 11:50 de hazır olacağını bildirmesine ve bu durumu hakime söylememe rağmen sanık avukatlarının talepleri doğrultusunda avukatımı beklemeden duruşmaya başlamıştır.

2- Duruşmaya başladıktan sonra tarafıma dönerek 'Halil Koç sana 2 çift lafım olacak' demiş ve yaklaşık 10 sn manidar bir şekilde kafasını sallamıştır.

3- Defalarca söz istememe rağmen hiç dikkate almayarak söz vermemiştir. Ayrıca avukatım ... nın sunduğu 27.02.2014 tarihli dilekçedeki beyanları ve talepleri de hiçbir şekilde dikkate almamıştır.

4- Diğer katılanlar Koçlar Sigorta Arac.Hiz.Ltd. Şti., Mete Koç ve Hüseyin Koç avukatı (başvurucu Fatma Özkan), talepleri ve görevsizlikle ilgili bir karar verilmesini defalarca talep etmesi üzerine Mahkeme hakimi bu avukata 'karar vermek zorunda mıyım, sen ne biçim avukatsın' diyerek, hakarette bulunmuştur.

5- Diğer katılanlar vekili (başvurucu Fatma Özkan) bunun üzerine REDDİ HAKİM talebinde bulunduğu halde Mahkeme hakimi bunu dikkate almayarak, zapta geçirmeyerek alelacele hüküm açıklamaya başlamıştır. Bunun üzerine avukat 'benim REDDİ HAKİM talebim var, hüküm açıklayamazsınız' dediği halde, (defalarca) mahkeme hakimi görevini kötüye kullanarak sanki kendisi hakkında REDDİ HAKİM talebi yokmuş gibi davranmış ve avukat sanki hüküm açıklandıktan sonra reddi hakim talebinde bulunmuş gibi bu talebin hükümden sonra yapıldığını ifade ederek zapta bu şekilde geçirmiştir. Katılanlar avukatı da hakimin bu tavırlarından dolayı 'böyle bir yargılamayı kabul etmiyoruz' demiştir.

6- Mahkeme katibi hükmü yazarken hakim tarafıma, 27.02.2014 havale tarihli dilekçem ve

ekinde sunduğum resimlerle ilgili olarak, sanıkların dolaylı olarak avukatlığını yapan Antalya 3. Ağır Ceza Mahkemesi eski başkanı ... nın adeta avukatlığını üstlenerek 'sen o resimleri niye dosyaya koydun, hakimin sanıklarla pavyona gitmesi seni ilgilendirmez, sen onu takip mi ediyorsun, bunun hakkında işlem yapılması gerekir' diyerek görevi dışında hareket ederek, kendisinin tarafsızlığını yitirdiğini belli etmiştir.

7- Daha sonra hakim tarafıma 'avukatınız sizi yanlış yönlendiriyor, ben dosyayı Ağır Ceza Mahkemesine göndersem orası da ceza verse bu sanıklar kararı temyiz etmeyecekler mi' demiştir.

8- Duruşma bittikten sonra kardeşim katılan Hülya Yurdakul ve diğer katılan Mete Koç ile koridorda oturmakta iken bu hakim tarafıma 'siz niye hala burada bekliyorsunuz, burayı terk edin' dahi demiştir.

9- Yukarıdaki anlatımlar ışığında, mahkeme hakiminin bu tutumları ve davranışları ne amaçla yapmış olahileceği düşünüldüğünde; görevli olmadığı halde yasaları askıya alarak dosyaya bakma hırsı, sanıkların suçsuz olduklarını gösterir hiçbir belge ve bilginin olmadığını bilerek, sanıklar lehine zaman kazandırma ve tarafımız aleyhine ise UZUN yıllar zaman kaybettirme amacını başarıyla yerine getirmiş olduğu da görülmektedir.

10- Bütün bu olanlara Hülya Yurdakul, Mete Koç ve duruşma salonunda izleyici olarak bulunan Hüseyin Yurdakul da tanıktır.

SONUÇ ve İSTEM: Tüm bu nedenlerle sair yasal haklarım saklı kalmak kaydıyla, tarafsız ve objektif olması gereken, ancak tarafsızlığını kaybetmiş olan ve adil yargılanma hakkımı ihlal eden ... hakimi ... nın CMK 24 v. devamı maddeler gereğince REDDİ HAKİM istemi olarak kabul edilerek çözümlenmesini arz ve talep ederim. 10.03.2014"

7. Hâkimin dava açmasına sebep olan bir diğer dilekçe ise başvurucular Halil Koç ve Hülya Yurdakul'un Hâkimler ve Savcılar Kuruluna (HSK) sunmak üzere Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği ve şikâyetçi sıfatıyla imzaladığı 10/3/2014 tarihli dilekçedir. Yukarıda yer verilen hâkimin reddi talebini içeren 10/3/2014 tarihli dilekçede belirtilen hususlar aynı şekilde bu dilekçede de yer almıştır. HSK'ya sunulan bu dilekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"6- Mahkeme katibi hükmü yazarken; hakim tarafıma, (Ek-3)te sunulan, 17.02.2014 havale tarihli dilekçe ve ekinde bulunan resimlerde görünen, sanıkların birçok suçlardan dolayı yargılamasını yapan ve emekli olduktan sonra yine aynı sanıkların dolaylı olarak avukatlığını yürüten Antalya 3. Ağır Ceza Mahkemesi eski başkanı ... nın adeta avukatlığını da üstlenerek tarafıma anlaşılmaz bir şekilde kızarak ve tehdit ederek 'sen o resimleri niye dosyaya koydun, hakimin sanıklarla pavyona gitmesi seni ilgilendirmez, sen onu takip mi ediyorsun' demiştir.

...

8- Duruşma bittikten sonra Hülya Yurdakul ve diğer katılan Mete Koç ile beraber koridorda oturmakta iken, hakim tarafımız yanına gelerek 'siz niye hala burada bekliyorsunuz, burayı terk edin' demiştir. Avukatımızın dilekçe yazdığını onu beklediğimizi söylememiz üzerine, yanımızdan ayrılmıştır. (Ek-4 07.03.2014 tarihli dilekçedeki kamera kaydı)

9-27.02.2014 tarihli dilekçemiz de belirtildiği gibi, sahte bonoların icra takibine konulması suretiyle 'Nitelikti Dolandırıcılık' SUÇU oluştuğu halde, dosyayı görevli Ağır Ceza Mahkemesine kasıtlı olarak göndermemiştir. Sanıkların bonoları sahte olarak düzenlediklerini (Ek-5)teki beyanlarına ve (Ek-6)da sunulan Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı

Örgütlü Suçlar Bürosu 2012/73077 sayılı soruşturma dosyasına alınan bilirkişi raporu sunulmasına rağmen dikkate almamış, verdiği karar ile tarafımızın maddi ve manevi kaybına neden olmuştur.

10- (Ek-7) sunulan 06.03.2014 tarihli Antalya barosu tarafından tutulan tutanak.

11- Yukarıda belirtilen 03.03.2014 tarihli duruşmada hakim ... nın eylemlerine duruşma Savcısı ... ne yazık ki seyirci kalmıştır. Bu savcı hakkındaki yasal haklarımız da saklıdır.

12- (Ek-8) Sunulan 10.03.2014 tarihli, Hakim ... hakkında REDDİ HAKİM istemli dilekçemi de sunuyorum. Bütün bu olanlara diğer katılanlar vekili Av. Fatma Özkan, Mete Koç ve duruşma salonunda izleyici olarak bulunan Hüseyin Yurdakul da tanıktır.

SONUÇ ve İSTEM: Yukarıda arz ve izah edilen nedenlerden dolayı sair yasal haklarımız saklı kalmak kaydıyla, tarafsız ve objektif olması gereken, ancak tarafsızlığını kaybederek, adil yargılanma hakkını da ihlal ederek, hakimlik görevinden uzaklaşarak, davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görerek, tarafımız delillerini, taleplerini bilinçli olarak dikkate almayarak, araştırma ve inceleme yapmayarak, yok hükmündeki kararı ve sanıklara olan samimi davranışı, tarafımıza ve diğer katılan vekiline karşı hileli tutumu, duruşma sonrası tavırları gereğince, hakim ... hakkında soruşturma yapılarak, kamu davası açılmasına karar verilmesini arz ve talep ederiz. Saygılarımızla. 10.03.2014"

8. Hâkimin dava dilekçesine eklediği bir diğer dilekçe, başvurucu Hülya Yurdakul ve Şirket tarafından şikâyetçi sıfatıyla imzalanan ve yine HSK'ya sunulan 21/4/2014 tarihli şikâyet dilekçesidir. Dilekçenin daha önce başvurucu Halil Koç ile Hülya Yurdakul'un birlikte sundukları 10/3/2014 tarihli dilekçeye ek olarak birtakım başka şikâyetlerin dile getirilmesi amacıyla sunulduğu belirtilmiştir.

9. Hâkimin dava dilekçesine eklediği ve şikâyet ettiği son dilekçe ise başvurucu Şirket adına vekili başvurucu Fatma Özkan'ın hâkimin reddedilmesi talebinin reddi kararına karşı ağır ceza mahkemesine itiraz ettiği 3/3/2014 tarihli dilekçedir. Başvurucu Fatma Özkan'ın 3/3/2014 tarihli karar duruşmasında, hâkimin reddi talebinin kabul görmemesi üzerine aynı gün başvurucu Şirket adına itiraz ettiği anlaşılmaktadır. Dilekçenin şikâyet edilen ilgili kısmı şöyledir:

"duruşma esnasında henüz hüküm açıklanmadan reddi hakim talebinde bulunduğumuz halde sanki hükümden sonra talepte bulunmuşuz gibi talebin hükümden sonra yapıldığını ifade edip talebimizi reddetti.

...ayrıca duruşma esnasında katılanlar vekili olarak şahsıma sen ne biçim avukatsın diyerek aşağılayıcı ve hakaret boyutuna varan ifadeler kullanarak tarafını açıkça belli etti.

...reddi hakim talebimiz hükümden sonra verilmiş gibi gösterilerek apar topar karar vermesi bile mahkemeyi ne kadar taraflı olarak yönettiğinin göstergesidir ve yargılamayı usulsüz ve adaletsiz olarak yönlendirdiğinin kanıtıdır."

10. Bahsedilen ceza yargılamasının 3/3/2014 tarihli duruşma tutanağında, hüküm açıklandıktan sonra yapılan hâkimin reddi talebinin ileride temyiz edilerek Yargıtayda değerlendirilmesi amacıyla bu aşamada reddine karar verildiği belirtilmiştir. Hâkimin söz konusu ceza yargılamasında sanıkların beraatine karar vermesinden sonra başvurucuların kararı temyiz etmeleri üzerine Yargıtay, beraat hükmünü bozmuştur. Yargıtay bozma kararında sanıkların eyleminin kamu kurumunun araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmadığı yönünden delillerin takdir ve

değerlendirmesinin ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilerek her iki suç yönünden görevsizlik kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

11. Hâkim; başvurucular aleyhine açtığı manevi tazminat davasında, başvurucular Halil Koç ve Hülya Yurdakul'un 10/3/2014 tarihinde hâkimin reddi talebiyle verdiği dilekçelerinde kendisinin eylemlerine duruşma savcısının da seyirci kaldığından ve savcı hakkındaki yasal haklarının saklı olduğundan bahsederek hem kendisi sanki duruşma salonunda yargılama yapmıyor da bir suç işliyormuş gibi anlattıklarını hem de savcıya “Sıra sana da gelecek.” tehdidi yaptıklarını belirtmiştir. Davacı hâkim, başvurucuların hâkimin reddi talebine ilişkin kararı açıkladıktan sonra yapmışlar gibi tutanağa geçirdiğini de iddia ettiklerini ve bu durumun kendisini sahtecilikle suçlamak, olmayan bir şeyi tutanağa geçirmekle itham etmek olduğunu, ayrıca bu kısımda kendisi için "hiç sıkılmadan" ibaresini kullanarak kendisine hakaret ettiklerini ifade etmiştir.

12. Davacı hâkim ayrıca başvurucuların kendisini eski ağır ceza mahkemesi başkanı olan ve yürüttüğü ceza yargılamasında bazı sanıklarla ilişkisi bulunduğunu iddia ettikleri eski bir hâkimle işbirliği yapmakla ve kendilerini tehdit etmekle itham ettiklerini hatta söz konusu kişinin hâkim olarak görev yapmaktayken sanıklarla pavyona gittiğini gösteren fotoğrafları dosyaya neden sundukları konusunda hesap sormakla suçladıklarını, bu suçlamaların gerçekle hiçbir ilgisi olmadığını, zaten dosyaya bu fotoğrafların sunulmadığını belirtmiştir. Hâkim 10/3/2014 ve 21/4/2014 tarihinde HSK'ya verilen şikâyet dilekçelerinde de bu suçlamalara devam edildiğini, ayrıca HSK'ya bir kez şikâyet dilekçesi verilmişken başvurucu Şirket ve başvurucu Hülya Yurdakul tarafından 21/4/2014 tarihinde bir dilekçe daha verilerek çok şikâyet edilen hâkim görüntüsü yaratılmaya çalışıldığını ifade etmiştir.

13. Davacı hâkim dava dilekçesinde, söz konusu ceza yargılamasında iki defa beyanda bulunmak için süre talep eden başvuruculara taleplerini kabul ettiğini ve iki defa duruşmayı ertelediğini, başvuruculara hâkimin reddi talebinde samimi olmaları hâlinde bunu kendilerine verilen süre içinde rahatlıkla yapabileceğini oysa başvuruculara niyetinin kendini çeşitli hakaretler ve sözlü saldırılarla bezdirip istedikleri görevsizlik kararını aldırmak olduğunu, kendinin ise dosya içeriğine, esas hakkındaki mütalaaya ve vicdani kanaatine göre karar verdiğini vurgulamıştır.

14. Davaya cevap dilekçelerinde başvurucular; genel olarak hak arama hürriyeti çerçevesinde şikâyet ve itiraz haklarını kullandıklarını, ayrıca dilekçelerde hâkime isnat ettikleri olguların gerçekliğine dair birbirlerine tanıklık ettiklerini belirtmiştir. Başvurucular ayrıca cevap dilekçelerinde, ceza davası dosyası ile HSK'ya yaptıkları şikâyet dosyasını da delil olarak göstermiştir.

15. Manevi tazminat davasının 5/10/2016 tarihli duruşmasında, dava konusu ceza yargılamasının duruşmalarında görev alan Cumhuriyet savcısı ve zabıt kâtibi ile bazı sanıkların müdafiliğini yapan avukat, davacı hâkimin tanıkları olarak dinlenmiştir. Cumhuriyet savcısı ve zabıt kâtibi tutanağa geçirilmeyen hiçbir olay yaşanmadığını belirtmiştir. Tanık olarak dinlenen avukat ise başvurucu Fatma Özkan'ın ısrarla belirttiği hâkimin reddi talebinin tutanağa geçirilmesi isteğine, bazı sanıkların müdafiliğini yapan diğer avukatla karşı çıkmasına rağmen davacı hâkimin beraat kararını açıkladıktan sonra bu isteği tutanağa geçirdiğini ifade etmiştir.

16. Antalya 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) HSK'ya yazdığı müzekkereye HSK, davacı hâkim hakkındaki 10/3/2014 tarihli şikâyet dilekçesi hususunda işleme konulmama kararı verildiği ve bu karara ilişkin yeniden inceleme talebinin reddedildiği, diğer şikâyet

dilekçesiyle ilgili olarak ise henüz bir karar verilmediği şeklinde cevap vermiştir.

17. Başvuruculların manevi tazminat davasının duruşmalarında, davacı hâkimin verdiği beraat kararına karşı kendilerinin temyiz taleplerinin sonucunun bekletici mesele yapılması gerektiğini ileri sürdüğü ve mahkemece bu talebin kabul edildiği, Yargıtayca söz konusu ceza yargılamasında verilen görevsizlik kararı üzerine mahkemenin tazminat talebi hakkında karar verdiği görülmüştür.

18. Mahkeme tazminat davasını kabul etmiştir. Mahkeme gerekçesinde öncelikle hâkimin sahte tutanak düzenlediğinin iddia edilmesinin yüz kızartıcı bir isnat olduğu ve bir hâkimin mesleki şeref ve haysiyetine saldırı oluşturacağı belirtilmiştir. Duruşma tutanağından hâkimin beraat kararını açıkladığı, ferileri yazdırmaya başladığının ancak henüz bitirmeden "hüküm açıklandıktan sonra yapılan reddi hâkim talebinin ileride temyiz edilerek Yargıtay'da değerlendirilmesi amacıyla bu aşamada reddine" şeklinde kısa bir ret kararı yazdığının, daha sonra asıl kararın kalan ferilerini yazdırmaya devam ettiğinin gözlendiğini belirten Mahkeme, duruşmada cereyan eden hâkimin reddi talebini davacı hâkimin tutanağa geçirmediğine dair başvuruculların söz ve açıklamaları dışında herhangi bir veri bulunmadığını ifade etmiştir. Cumhuriyet savcısının duruşmada tutanağa yansıtılan dışında herhangi bir şey yaşanmadığını ve tutanağın duruşmanın seyrine uygun olduğunu açıkladığı, ayrıca temyiz incelemesini yapan Yargıtay Dairesinin de hâkimin reddi meselesine değinme gereği duymadığını da eklemiştir. Mahkeme; başvuruculların hâkimi, sanıklara zaman kazandırma ve kendilerine zaman kaybettirme amacını başarıyla yerine getirmekle de itham ettiğini, hâkimin kendilerine manidar şekilde kafa salladığına dair ifadelere yer verdiğini, hâkimin taraflı tutum gösterdiğini iddia eden bu suçlamanın da hâkimin kişilik haklarına saldırı oluşturduğunun açık olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında Mahkeme, bu suçlamaların gerçekleştirildiği 10/3/2014 tarihli hâkimin reddi talepli dilekçeyi Halil Koç dışındaki başvurucular Mete Koç, Hülya Yurdakul ve Hüseyin Yurdakul'un tanık sıfatıyla imzalandığı görülmekteyse de adı geçenlerin söz konusu dilekçeye imza atmakla dilekçede hâkim hakkında ileri sürülen olguların gerçek olduğu, hâkimin dilekçede açıklanan şekilde hareket ettiğine tanıklık ettiği iradesini sergilediğini belirtmiş ayrıca dilekçede hâkimin bir taraf lehine başarıyla hareket ettiği gibi öznel değerlendirmelere de yer verildiğini, bu yargının bir süreç sonunda edinilen izlenime dair olduğunu ve izlenimler maddi vakıa niteliğinde olmadığından tanıklık mefhumu dışında kaldığını ifade etmiştir.

19. Gerekçede, HSK'ya şikâyet edildiği iki dilekçede hâkime isnat edilen sanıklarla ilişki içindeki eski bir hâkimle birlikte hareket ettiği, kararın gerekçesini ona yazdırdığı (Bu iddiaya 21/4/2014 tarihli HSK'ya şikâyet dilekçesinde yer verilmiştir.) ve hileli tutum sergileyerek görevini kötüye kullandığı şeklindeki suçlamaların hâkimin en öznel işlerinden birini bir başkasına yaptırdığının ileri sürülmesi onun düşünme, karar verme, karar yazma yeteneğinden ve gücünden yoksun olduğu, bağımlı, yönlendirilen bir kimse olduğu anlamını taşıdığı, bu isnada dair hiçbir veri olmadığından kişilik haklarını kuşkusuz olarak zedelediğinden bahsedilmiştir.

20. Kararda, hâkimin reddi talebinin reddine karşı 3/3/2014 tarihli itiraz dilekçesini kaleme alan başvurucu Fatma Özkan'ın avukat olması nedeniyle onun beyanlarının iddia ve savunma dokunulmazlığı yönünden ayrıca değerlendirilmesi gerektiği de ifade edilmiştir. İddia ve savunma dokunulmazlığı konusunda ulusal ve uluslararası metinler ile yargı kararlarına detaylı bir biçimde değindiği görülen Mahkeme; başvurucu avukatın hiçbir olgusal temeli olmaksızın hâkimi sahte tutanak düzenlemekle, kendilerine hasmane davranmakla ve karşı taraf yararına hareket etmekle suçlamasının, ayrıca bu suçlamalarda

bulunurken kullandığı dilin iddia ve savunma dokunulmazlığı içinde telakki edilemeyeceği sonucuna varmıştır.

21. Mahkeme son olarak hâkimlerin yanlış karar vermesinin, hataya düşmesinin ve verdiği kararların temyiz veya istinaf incelemelerinde bozulmasının onlar hakkında olgusal temeli bulunmayan, şeref ve itibarı zedeleyici söz ve açıklamalarda bulunulmasını hukuka uygun hâle getirmeyeceğini, hâkimlerin yanlış karar vermelerinin nesnel bir gerçeklik olması nedeniyle kararların kanun yolu incelemelerine tabi tutulduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda davacı hâkimin verdiği beraat kararının Yargıtay tarafından görev nedeniyle bozulmasının başvuruculara tazminat sorumluluklarına bir etkisi olmadığını ifade etmiştir.

22. Mahkeme; başvurucular Fatma Özkan ve Mete Koç'un imzaladığı 3/3/2014 tarihli dilekçedeki yargı ve yakıştırmalar nedeniyle, diğer başvuruculara ise bunun dışındaki dilekçelerde yer alan yargı ve yakıştırmalar dolayısıyla sorumlu olduğuna, bu nedenle 21/4/2014 tarihinden işleyecek kanuni faiziyle birlikte 10.000 TL manevi tazminatın başvurucular Hülya Yurdakul, Halil Koç, Hüseyin Yurdakul ve Şirketten, 3/3/2014 tarihinden işleyecek kanuni faiziyle birlikte 5.000 TL manevi tazminatın ise başvurucular Fatma Özkan ve Mete Koç'tan müştereken ve müteselsilen alınarak davacı hâkime verilmesine hükmetmiştir.

23. Başvuruculara tamamı istinaf dilekçelerinde genel olarak iddia ettikleri olaylara birbirlerinin tanık olduğunu belirtmiş ve ileri sürdükleri olguların iddia ve savunma dokunulmazlığı ile etkili başvuru hakkı ve hak arama hürriyeti kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

24. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi 22/3/2021 tarihinde usul ve kanuna uygun olduğunu değerlendirdiği karara karşı başvuruculara istinaf taleplerinin esastan reddine karar vermiştir. Başvuru konusu yargılama sürecinde başvurucu Şirket ile Mete Koç'un vekilliği görevini yürüten başvurucu Fatma Özkan'ın nihai nitelikteki bu kararı 29/3/2021 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminden (UYAP) açmak suretiyle karardan haberdar olduğu tespit edilmiştir. Başvuru konusu yargılama sürecinde başvurucular Halil Koç, Hülya Yurdakul ve Hüseyin Yurdakul'un vekilliği görevini yürüten avukatın ise nihai nitelikteki bu kararı 25/3/2021 tarihinde UYAP'tan açmak suretiyle karardan haberdar olduğu tespit edilmiştir.

25. Başvurucular Halil Koç, Hülya Yurdakul ve başvurucu Şirket birlikte tek bir formla 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular Hüseyin Yurdakul, Mete Koç ve Fatma Özkan ise ayrı ayrı ve münferit olarak 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "İddia ve savunma dokunulmazlığı" başlıklı 128. maddesi şöyledir:

"(1) Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerekir."

27. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı hâkimin reddi isteminin süresi" başlıklı 25. maddesi şöyledir:

"(1) Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerden dolayı bir hâkimin reddi, ilk derece mahkemelerinde sanığın sorgusu başlayıncaya; duruşmalı işlerde bölge adliye mahkemelerinde inceleme raporu ve Yargıtayda görevlendirilen üye veya tetkik hâkimi tarafından yazılmış olan rapor üyelere açıklanıncaya kadar istenebilir. Diğer hâllerde, inceleme başlayıncaya kadar hâkimin reddi istenebilir.

(2) Sonradan ortaya çıkan veya öğrenilen sebeplerle duruşma veya inceleme bitinceye kadar da hâkimin reddi istenebilir. Ancak bu istemin, ret sebebinin öğrenilmesinden itibaren yedi gün içinde yapılması şarttır."

B. Uluslararası Hukuk

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); Nikula/Finlandiya (B. No: 31611/96, 21/3/2002) kararında, avukatların mesleklerini icrası esnasındaki ifade özgürlüklerine ilişkin önemli değerlendirmelerde bulunmuştur. Karara konu olayda başvurucu avukatın savcı tarafından izlenen yönteme dönük eleştirilerinin hakaret suçunu oluşturduğu gerekçesiyle nihai olarak savcının zararlarını tazminine ve yargılama giderlerini ödemesine hükmedilmiştir. AİHM'e göre başvurucu, savcıyı hukuksuz bir davranışta bulunmakla itham etmiş olmasına rağmen bu eleştiri, savcı tarafından bilinçli olarak tercih edilen ve başvurucuya göre savcının resmî görevlerinin ihlalini teşkil eden bir manipülasyon rolü olarak görülen soruşturma stratejisine yöneliktir. AİHM, başvurucu tarafından kullanılan ifadelerin bazılarının uygunsuz olduğu söylenebilirse de eleştirilerin savcının yargılama esnasındaki performansına yönelik olduğu, mesleki ya da diğer niteliklerine ilişkin olmadığı tespitini yapmıştır. AİHM'e göre savcı bu eleştirilere hoşgörü göstermelidir. AİHM ayrıca başvuru konusu olayda savcıya yönelik eleştirilerin savcı ya da hâkimlerin basın yoluyla eleştirildiği olaylardan farklı olarak mahkeme salonunda yapıldığını ve savcıyı kişisel olarak incitecek düzeye varmadığını da not etmiştir. AİHM, para cezası kaldırılmış olsa bile zararları ve yargılama giderlerini ödeme durumunda kalınmasının avukatların müvekkillerinin çıkarlarını hararetle savunma görevi üzerinde caydırıcı etki oluşturabileceği sonucuna varmıştır (Nikula/Finlandiya, §§ 51, 52, 54). AİHM bu kararda (bkz. §§ 45, 46, 49) avukatların mesleklerini icrası esnasındaki ifade özgürlüğü konusundaki ilkelerini şu şekilde açıklamıştır:

- Avukatların özel rolü kendilerine adaletin yönetiminde kamu ve mahkemeler arasında aracı olmak suretiyle merkezî bir pozisyon sağlamaktadır.

- Adaletin garantörü olan ve hukukun üstünlüğünün egemen olduğu bir devlette görevi hayati olan mahkemeler kamu güvenine ihtiyaç duymaktadır.

- Avukatların bu alandaki asli rolleri gözönünde bulundurulduğunda kendilerinden adaletin iyi yönetimine ve kamu güveninin sürdürülmesine katkıda bulunmalarını beklemek meşru bir beklentidir.

- Avukatlar, adaletin yönetimi ile ilgili konularda yorumda bulunma hakkına sahip olsalar da eleştirileri belli sınırları aşmamalıdır. Bu çerçevede yapılacak değerlendirmelerde yargı kararlarından kaynaklanan sorular hakkında kamunun bilgi alma hakkı, adaletin iyi yönetiminin gereklilikleri ve hukuk profesyonellerinin onurlarının korunması gibi çeşitli menfaatler arasında bir dengeleme yapılması gerekir.

- Avukatın bir davanın mahkemede görülmesi esnasındaki ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, bazı durumlarda avukatın temsil ettiği kişinin adil yargılanma hakkı ile ilgili hususları gündeme getirebilir. Silahların eşitliği ve yargılamanın adilliğiyle ilgili diğer saikler taraflar arasında argümanların özgür ve hatta şiddetli müzakeresini teşvik eder.

29. AİHM; Nikula/Finlandiya kararındaki değerlendirmelerine ilave olarak Morice/Fransa ([BD], B. No: 29369/10, 23/4/2015, §§ 134-139) kararında, avukatların mesleklerini icrası sırasındaki ifade özgürlüklerine yönelik olarak şu değerlendirmeleri yapmıştır:

- Avukatlar, eleştirileri belli sınırları aşmamak kaydıyla adaletin yönetimi ile ilgili konularda yorumda bulunma hakkına sahiptirler. Bu sınırlar, yargıyı sadece yargısal tartışmanın medya tarafından takibinin sağlanması veya davayı ele alan yargıçla hesaplaşmak arzusu ya da stratejisiyle yapılmış olabilecek asılsız ve temelsiz saldırılardan korumak için gereklidir.

- Avukatlar güçlü bir olgusal temel olmaksızın yorum yapmalarına izin verilen alanı aşan söylemlerde bulunamazlar.

- Avukatlar tarafından söylenen sözler, bu sözlerin yanıltıcı veya ağır kişisel saldırı niteliğinde olup olmadığını ya da davadaki olaylarla yeterli ölçüde yakın bir ilişki içinde olup olmadıklarını belirleyebilmek bakımından söylendiği bağlam içinde değerlendirilmelidir.

- Avukatlar söz konusu olduğunda ifade özgürlüğü, adaletin dürüst yönetiminin etkili işleyişi bakımdan hayati bir öneme sahip olan hukuk mesleğinin bağımsızlığıyla ilişkili hâle gelir. Çok hafif bir ceza verilmiş olsa dahi savunma avukatının ifade özgürlüğünün kısıtlanması, demokratik bir toplumda çok istisnai durumlarda gerekli olarak kabul edilebilir.

- Avukatın bir davanın mahkemede görülmesi esnasındaki ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, bazı durumlarda avukatın temsil ettiği kişinin adil yargılanma hakkı ile ilgili hususları gündeme getirebilir. Adillik ilkesi taraflar arasında argümanların özgür ve hatta şiddetli müzakeresini teşvik eder. Avukatlar müvekkillerinin menfaatlerini hararetli bir biçimde savunmak yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük bazen mahkemenin davranışlarına karşı çıkma ya da itiraz edip etmeme konusunda karar vermelerini gerektirir. Bu kapsamda aleyhteki sözlerin mahkeme dışında tekrar edilip edilmemesi de dikkate alınmalıdır. Öte yandan hedef alınan yargı görevlisinin kim olduğu (hâkim veya savcı) da önemlidir. Yargılamanın tarafı olan savcı, kullanılan bazı ifadeler uygunsuz olsa da mesleki ya da diğer niteliklerine ilişkin olmayan eleştirilere hoşgörü göstermelidir.

30. Diğer ilgili uluslararası hukuk için bkz. Keleş Öztürk [2. B.], B. No: 2014/15001, 27/12/2017, §§ 23-28.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 15/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucular Halil Koç, Hüseyin Yurdakul, Hülya Yurdakul ve Şirket Yönünden

32. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında, süre aşımı yönünden uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna

ulaşılmıştır.

33. Somut olayda da nihai kararın başvurucular Halil Koç, Hülya Yurdakul ve Hüseyin Yurdakul'un vekili tarafından UYAP üzerinden 25/3/2021 tarihinde okunduğu, anılan başvurucuların ise otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 28/4/2021 ve 29/4/2021 tarihlerinde bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmıştır. Nihai kararın başvurucu Şirketin vekili tarafından UYAP üzerinden 29/3/2021 tarihinde okunduğu, başvurucu Şirketin de otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu görülmüştür.

34. Açıklanan gerekçelerle Halil Koç, Hüseyin Yurdakul, Hülya Yurdakul ve başvurucu Şirket yönünden başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucular Mete Koç ve Fatma Özkan davalı oldukları manevi tazminat davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

36. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle Mete Koç ve Fatma Özkan'ın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Başvurucular; yasal haklarını kullandıklarını, hâkimin reddi talepli dilekçelerinde işin mahiyeti gereği hâkimin tarafsızlığıyla ilgili ifadelere yer verdiklerini, hâkimlerin de kendilerinin bahsedilen yasal menfaatleri karşısında bu şekilde eleştirilere ve ifadelere tahammül etme yükümlülüklerinin bulunduğunu, söz konusu dilekçelerinin iddia ve savunma dokunulmazlığı yönünden ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını iddia etmiştir. Başvurucular; yargılama merciilerince hiçbir iddialarının karşılanmadığını, gerekçelerin yeterli olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca ilk derece mahkemesinin kendilerini tanık olarak dinlemesi ve bu nedenle isticvap edilmeleri gerektiğini, Mahkemenin ise hiçbir gerekçe göstermeden bu taleplerini reddettiğini belirtmiştir. Başvurucular ifade özgürlüklerinin, mülkiyet haklarının ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

39. Bakanlık görüşünde, somut olayda ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, hükmedilen manevi tazminat kararı ile yarışan iki değer arasında (ifade

özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı) adil bir denge kurulup kurulmadığı, bu anlamda mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediği hususlarının Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü şartları da dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

40. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir."

41. Başvuruculara tüm şikâyetlerinin ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

43. Hâkim hakkında yazdıkları, tanık ve vekil sıfatıyla imzaladıkları dilekçeler nedeniyle aleyhlerine manevi tazminata hükmedilen başvuruculara ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

46. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

47. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

48. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (Keleş Öztürk, §§ 46, 47; F.E. (2) [1. B.], B. No: 2015/10184, 29/11/2018, §§ 58-62; Bayram Akın [2. B.], B. No: 2015/19278, 7/3/2019, §§ 30-34).

(i) İfade Özgürlüğünü İlgilendiren Yönüyle İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

49. İddia ve savunma dokunulmazlığı, Anayasa'nın 36. maddesi çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunmalarını sunma ve adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkeler hem medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların hem de bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerlidir. Anayasal güvenceye sahip iddia ve savunma dokunulmazlığı, 5237 sayılı Kanun'da da yer almaktadır. Anılan Kanun'un 128. maddesinde yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvurularda muhakeme süjelerinin kişilerle ilgili olumsuz beyanları -belli sınırlar içinde olmak kaydıyla- hukuka uygunluk nedeni olarak öngörülmüştür (Kenan Gül [1. B.], B. No: 2015/17892, 19/2/2019, §§ 43, 44; Şeyma Fenercioğlu [1. B.], B. No: 2015/12747, 7/11/2019, §§ 38, 39).

50. Söz konusu madde ile her ne kadar dokunulmazlığın kullanımına şekil, yer ve ölçülülük yönünden sınırlama getirilmiş olsa da maddi gerçeklerin iddia ile savunmanın çarpışması sonucu ortaya çıkacağı dikkate alındığında bu sınırlamaların mümkün olduğunca dar yorumlanması gerekmektedir. Nitekim yargılama esnasında kullanılan ifadelerin ve eleştiri hakkının makul olmayan ölçüde sınırlandırılmasının hem Anayasa'nın 26. maddesi hem de 36. maddesi altında güvence altına alınan hakların gereğince yerine getirilmesini engelleyeceği unutulmamalıdır. Davanın tarafları ve profesyonel olarak iddia ve savunma görevini icra eden avukatlar bu görev nedeniyle herhangi bir müeyyide veya ceza tehdidi altında kalmamalıdırlar (Kenan Gül, §§ 45, 46; Şeyma Fenercioğlu, §§ 40, 41).

51. Anayasa Mahkemesine göre de iddia ve savunma hakkının her türlü etkiden uzak olarak kullanılması esastır. Anayasa Mahkemesi, bir davada tarafların yargı mercileri önünde iddia ve savunmalarını kaygıya kapılmadan serbestçe yapmaları gerektiğini, iddia ve savunma sınırı içinde kalan ifadelerin suç olarak değerlendirilmemesi gereğinin olayda hakaret kastının bulunup bulunmamasından ziyade adaletin tam olarak yerine getirilmesi sebebine dayandığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine göre bu serbestlik davanın aydınlığa kavuşmasına, diğer bir deyişle hakkın meydana çıkmasına yol açma amacına hizmet etmelidir (AYM, E.1963/163, K.1965/36, 8/6/1965; E.1979/38, K.1980/11, 29/1/1980; Kenan Gül, § 47; Şeyma Fenercioğlu, § 42).

52. Öte yandan yargılama süjelerince yapılan isnat ve değerlendirmelerin ancak gerçek ve somut vakıalara dayandığı ve uyuşmazlıkla bağlantılı olduğu müddetçe ölçülü kabul edilebileceği de hatırda tutulmalıdır (Kenan Gül, § 46; Şeyma Fenercioğlu, § 41).

(ii) Avukatların Rolü ve Mesleklerini İcra Ederken İfade Özgürlükleri

53. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun genel gerekçesinde; avukatlık mesleğinin nitelikleri ve önemi, bir kamu hizmeti olduğu, avukatın yargılama süreci içinde adaletin bulunup ortaya çıkarılmasında görev aldığı, kamu yararını koruduğu belirtilmiştir. Kanun'un 1. ve 2. maddelerinde avukatlığın kamusal yönü ağır basan bir meslek olduğu vurgulanmıştır. Bilgi ve deneyimlerini öncelikle adalet hizmetine vererek adalete ve hakkaniyete uygun çözümler için hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargı organlarıyla yetkili kurul ve kurumlara yardımı görev bilen avukatın, hukuk devletinin yargı düzeni içindeki yeri özellik taşımaktadır (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009; Keleş Öztürk, § 49; Bayram Akın, § 35).

54. Avukatların söylediği sözlerin ya da yazılı olarak verdiği beyanların kendi bağlamında değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede avukatlar tarafından söylenen sözlerin yapılan konuşmanın tamamı dikkate alınarak ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerekir. Bazı durumlarda avukatların ifade açıklamaları ile adil yargılanma hakkı arasında yakın bir ilişki ortaya çıkabilir. Bu nedenle somut başvurudaki gibi bir avukatın ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda demokratik bir toplumda bu tür bir açıklamaya yapılacak müdahalelerin çok istisnai durumlarda gerekli olduğu kabul edilebilir. Adaletli bir yargılamanın varlığı, ancak avukatın etkin katılımıyla sağlanabilir (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009; Keleş Öztürk, §§ 51, 52; Bayram Akın, §§ 37, 38).

(iii) Başkalarının Şöhret veya Haklarının Korunması

55. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44; Hasan Ercan [2. B.], B. No: 2015/54, 12/11/2019, § 32).

56. Üçüncü kişilerin şeref ve itibara müdahalesi, birçok ihtimalin yanında adli makamlara verilen dilekçeler veya mahkemeler önünde sarf edilen sözlerle de olabilir. Bir kişi adli makamlara verilen dilekçelerde ve bir yargılama çerçevesinde eleştirilmiş olsa dahi o kişinin şeref ve itibarı manevi bütünlüğünün bir parçası olarak değerlendirilmelidir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 37). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak

müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Kenan Gül, § 53; Şeyma Fenercioğlu, § 44).

(iv) Yarışan Haklar Arasında Dengeleme

57. Devletin bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan iddia ve savunma dokunulmazlığı bağlamında ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir (somut olaya benzer başvurularda yapılan değerlendirmeler için bkz. Hasan Ercan, §§ 38-47; F.E. (2), §§ 68-77).

58. Yarışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek olan kriterlerden bazıları şöyledir:

i. İddia ve savunma dokunulmazlığının kullanılmasını haklı gösterecek emarelerin varlığı

ii. İddia ve savunma dokunulmazlığının sırf üçüncü kişilere zarar vermek amacıyla kullanılıp kullanılmadığı

iii. Hedef alınan kişiye yönelik isnatların taraflar arasındaki uyuşmazlık konusuyla -oldukça zayıf veya dolaylı da olsa- ilgisinin bulunup bulunmadığı ve uyuşmazlığın çözümüne katkısının olup olmadığı

iv. Sarf edilen ifadeler ve bunların hedef alınan kişinin yaşamına etkileri (Kenan Gül, §§ 54-56; Şeyma Fenercioğlu, §§ 45-47).

59. Başvuru konusu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi de önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır. Ancak bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut, § 48; F.E. (2), § 66).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Somut olayda yukarıda yer verilen ilkeler uyarınca başvurucuların iddia ve savunma dokunulmazlığı bağlamında ifade özgürlükleri ile davacı hâkimin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında yargılama merciilerince adil bir denge kurulup kurulmadığı incelenecektir.

61. Başvurucu Fatma Özkan'ın hazırladığı ve başvurucu Mete Koç tarafından tanık sıfatıyla imzalanan hâkimin reddi talebini içeren 3/3/2014 tarihli dilekçe ile başvurucu Halil Koç'un şikâyetçi sıfatıyla hazırladığı ve başvurucu Mete Koç'un ise tanık sıfatıyla imzaladığı hâkimin reddi talebini içeren 10/3/2014 tarihli dilekçelerde, davacı hâkimin, hâkimin reddi talebini hüküm açıklandıktan sonra yapılmış gibi tutanağa geçirttiğinden ve bu durumun hâkimin tarafsız olmadığını kanıtlar nitelikte bulunduğundan bahsedilmektedir. Başvurucu Fatma Özkan 3/3/2014 tarihli dilekçede davacı hâkimin kendisine "Sen ne biçim avukatsın?" diyerek aşağılayıcı ve hakaret boyutuna varan ifadeler kullandığından ve tarafını açıkça belli ettiğinden, ayrıca hâkimin apar topar karar vermeye çalıştığından da bahsetmiştir. 10/3/2014 tarihli dilekçede ise hâkimin görevini kötüye kullanmak suretiyle bu eylemde bulunduğu iddiası yer almıştır.

62. Hâkimin reddi talebini içeren 10/3/2014 tarihli dilekçede ise davacı hâkimin ceza davası dosyasına sunulduğu belirtilen fotoğraflardan da anlaşıldığı üzere sanıkların daha önce birçok yargılamasında hâkim olarak görev yapan ve bu yargılamada da dolaylı olarak vekilliğini üstlenmiş olan eski ağır ceza mahkemesi başkanı bir hâkimin adeta avukatı gibi davranarak başvurucu Halil Koç'a kızdığı ve onu tehdit ettiği, "Sen o resimleri niye dosyaya koydun, hâkimin sanıklarla pavyona gitmesi seni ilgilendirmez, sen onu takip mi ediyorsun?" dediği iddia edilmiştir. Anılan dilekçelerde hâkimin duruşmanın başında başvurucu Halil Koç'a "Halil Koç sana iki çift lafım olacak." dedikten sonra 10 saniye kafasını manidar şekilde salladığı da ileri sürülmüştür.

63. Kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilmeleri amacına hizmet eden dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir. Bu anlamda kişilerin adaleti bulma, hakkı olanı elde etme ve haksızlığı giderme yollarından biri olarak hak arama özgürlüğünün işlerlik kazanması, korunması ve sağlanması bakımından önemli bir role sahiptir. Dolayısıyla kişilerin haklarını aradıkları sırada bazı değerlendirmeleri veya yönelttikleri bazı isnatlar nedeniyle cezalandırılmaları ya da yaptırıma uğramaları ancak oldukça istisnai koşullarda mümkün olmalıdır (Hasan Ercan, § 41).

64. Anayasa Mahkemesi Hasan Ercan kararında, ilgili kuruma gönderdiği şikâyet dilekçesinde yer verilen ifadeler nedeniyle hâkime hakaretten cezalandırılan başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yaptığı başvuruyu incelemiştir. Hâkime yönelik eleştirilerin ağır olduğu kabul edilse bile sarf edilen sözlerin hâkimin verdiği karara ilişkin olduğunu, hâkimin ne özel hayatının ne de kişisel özelliklerinin hedef alınmadığını dikkate alan Anayasa Mahkemesi, bu nedenle dilekçe bir bütün olarak değerlendirildiğinde yürütülen yargılamanın eleştirildiğine ve hâkimi şikâyet amacı taşıdığına karar vermiştir. Anılan kararda, kişilerden yargı yetkisini temsil eden hâkimlere yönelik ifadelerinde daha saygılı bir üslup kullanmalarının bekleneceği, bununla birlikte kaba, incitici, örfe ve görgü kurallarına aykırı ifadelerin disiplin hukukunun veya tazminat hukukunun da ötesinde ceza yargılamasına konu edilmesinin kişiler üzerinde caydırıcı etki doğuracağı vurgulanarak ayrıca dilekçenin işleme konulmaması nedeniyle aleniyetinin asgari seviyede kaldığı da gözönüne alınarak başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmedilmiştir (Hasan Ercan, §§ 43-47).

65. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruda da Hasan Ercan kararında izlediği yöntemi takip edecektir. Hâkimin tarafsızlığını şüpheye düşüren sebepler olması hâlinde 5271 sayılı Kanun'un ilgili maddeleri uyarınca davanın taraflarınca hâkimin reddi istenebilir. Başvurucular da bu kapsamda dilekçelerinde ileri sürdükleri iddialarla hâkimin tarafsızlığının şüphede olduğunu ortaya koymak istemiştir. Özellikle bir avukat olan başvurucu Fatma Özkan'ın görevi itibarıyla böyle bir konuda aktif davranmaması, onun müvekkillerine karşı sorumluluğunun doğmasına da neden olabilir (avukatların rolü için bkz. §§ 53, 54). Dilekçelerde, ilgili ceza yargılamasının duruşmalarında yaşandığı iddia edilen ya da hâkimin tarafsızlığı mefhumuyla doğrudan alakalı olduğu görülen iddialardan bahsedildiği görülmektedir. İleri sürülen iddiaların doğru olduğu ya da makul bir temeli bulunduğu değerlendirildiği takdirde anılan dilekçelerde iddialar bağlamında yapılan subjektif değerlendirmelere ve değer yargılarına davacı hâkim tarafından katlanılması gerektiği kabul edilmelidir (ilkeler için bkz. §§ 49-52). Nitekim böyle bir durumda katılan sıfatları bulunan başvuruculara hâkimin reddini sağlamakla ve böylece yargılamanın tarafsız ve bağımsız yürütülmesini garanti altına almakla adil yargılanma hakları yönünden elde edecekleri menfaat hâkimin kişilik hakları karşısında ağır basacaktır.

66. Davacı hâkim; başvurucular tarafından kendisi hakkında ileri sürülen iddiaların doğru olmadığını, başvurucuların görevsizlik kararı verilmesini sağlamak amacıyla kendisi üzerinde baskı kurmaya çalıştığını ve hâkimin reddini talep etme haklarını bu şekilde amacı dışında kullandıklarını iddia ederek başvurucular aleyhine dava açmıştır. Şikâyetçi hâkimin, kendisinin reddini talep eden başvurucuların dilekçelerindeki olgusal iddiaları mesleki itibarını ağır biçimde zedeleyici ve kişilik haklarına saldırı niteliğinde gördüğü anlaşılmaktadır.

67. Tazminat davasına bakan Mahkeme, davacı hâkim tarafından tanık olarak gösterilen duruşma savcısı, zabıt kâtibi ve duruşmalarda bulunan bir kısım sanık müdafiinin, duruşma tutanaklarında yer alan hususlar dışında herhangi bir şey yaşanmadığına ilişkin tanıklıklarını dinlemiştir. Öte yandan Mahkemenin, dilekçelerinde ileri sürdükleri iddialar yönünden başvurucuların birbirlerinin tanıklıklarını göstermelerini hiç değerlendirmeye almadığı anlaşılmaktadır. Mahkeme, başvurucuların reddi hâkim taleplerinin hükümden sonra yapılmış gibi duruşma tutanağına geçirildiği iddiaları ile duruşmalarda yaşandığı belirtilen diğer olaylar bağlamında davanın aydınlatılması için objektifliğinde şüphe bulunmayacak bir delil olarak duruşma esnasında kamera kaydının yapılıp yapılmadığını araştırmamış, yapılmış ise bunun temin edilerek incelenmesi yoluna başvurmamıştır. Başvurucuların böyle bir kamera kaydının olup olmadığı ve varsa temin etme konusunda yetkilerinin bulunmadığı da gözetildiğinde söz konusu araştırmanın Mahkeme tarafından yapılması gerektiği konusunda şüphe bulunmamaktadır.

68. Bunun yanında başvurucuların davacı hâkimin ceza davası dosyasına sunulan fotoğraflara tepki gösterdiği yönündeki iddiaları konusunda ilgili dosya celbedilerek bu yönde fotoğrafların dosyada olup olmadığının incelenmesi mümkünken tazminat davasına bakan Mahkemenin yalnızca davacı hâkimin dosyaya sunulan fotoğraf bulunmadığı şeklindeki beyanını kabul ederek başvurucuları sorumlu tuttuğu ve aleyhlerine tazminata hükmettiği görülmektedir. Başvurucuların dava dilekçesine karşı beyanlarında; dilekçelerinde geçen ifadelerin doğru olduğunu belirttikleri ve buna delil olarak ceza davası dosyasını, HSK'ya şikâyet dosyasını gösterdikleri, ayrıca tanıklarının olduğunu ve sair delillerinin bulunduğunu belirttikleri dikkate alındığında tazminat davasına bakan Mahkemenin gerekli araştırma ve incelemeyi yaptığından söz etmek mümkün görünmemektedir.

69. Yapılan açıklamalar doğrultusunda yargılama merciilerinin dava konusu dilekçelerde ileri sürülen ve mesleki itibarını zedeleyen olgusal isnatlar nedeniyle davacı hâkimin kişilik haklarının ihlal edildiği yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe sunduğundan bahsedilemeyeceği, bu nedenle başvuruculların ifade özgürlüklerine yapılan bu müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığının ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır.

70. Açıklanan gerekçelerle Mete Koç ve Fatma Özkan'ın Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

71. Başvurucular, birbirlerinin tanıkları olarak dinlenmemelerinden de şikâyet etmişler ise de ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verildiğinden bu iddianın incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

72. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

73. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

74. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

75. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara taleple bağlı kalınarak net 25.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular uğradığını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Şirket, Halil Koç, Hüseyin Yurdakul ve Hülya Yurdakul'un başvurularının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Mete Koç ve Fatma Özkan'ın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucular Mete Koç ve Fatma Özkan'ın ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucular Mete Koç ve Fatma Özkan'ın Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüklerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/76, K.2019/371) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucular Mete Koç ve Fatma Özkan'a net 25.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMZA KALKAN

B. No: 2021/27084 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27084

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMZA KALKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27084)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Hamza KALKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, silahlı terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de bulunmaktadır.

2. Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucunun da aralarında bulunduğu, polis memuru olarak görev yapan şüpheliler hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması üyesi oldukları şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında ifadesi alınan C.T.; 2006 yılında Ankara'da görev yaptıkları dönemde başvurucu ile birlikte kiraladıkları evde kaldıklarını ve başvurucunun örgüte gönül veren biri olduğunu beyan etmiştir. S.S.ye ait Beyan ve Teşhis Tutanağı da soruşturma dosyasına gönderilmiştir. S.S. başvurucunun 2004 yılında kaldığı örgüte ait yurdun belletmeni olarak görev yaptığını ifade etmiştir.

4. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 29/7/2016 tarihinde gözaltına alındıktan sonra serbest bırakılmıştır.

5. Başvurucu; soruşturma aşamasında, C.T.yi devresi olması nedeniyle tanıdığını, Ankara'da görev yaptıkları dönemde birlikte ev kiraladıklarını, C.T.nin arkadaşlarından birkaçının evlerine geldiğinde örgüt liderinin kitaplarını okuyup sohbet yapmaya başlamaları üzerine tartışarak evden ayrıldığını, örgütle bağının olmadığını, S.S.yi ise tanımadığını, Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya) hesabını hisse satışında daha az masraf alması nedeniyle açtığını beyan etmiştir.

6. Başvurucunun konutunda yapılan aramada ele geçirilen cep telefonuna ve dijital materyallerine el konulmuştur. Ayrıca başvurucuya ait ByLock kaydının bulunmadığına dair sorgu raporu, 2005-2006 yıllarında örgütle irtibatlı dershanede çalıştığına ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kaydı ile Bank Asya hesap bilgileri soruşturma dosyasına gönderilmiştir.

7. Başsavcılıkça başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 11/7/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle tanık beyanları, Arama Tutanağı, Bank Asya hesap hareketleri ve SGK kayıtları çerçevesinde emniyet mensubu olan başvurucunun örgütte önemli konumda bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

8. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Kahramanmaraş 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 21/7/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucuya ait gazete, dergi, dijital platform, dernek ve sendika üyeliklerinin araştırılmasına, dijital inceleme raporunun akıbetinin sorulmasına, tanıklar C.T. ve S.S.nin Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla dinlenmelerine yönelik işlem yapılmasına karar verilmiştir.

9. Birinci celse öncesinde dosyaya gönderilen 16/9/2017 tarihli inceleme raporunda, incelenen CD içeriklerinde örgüt liderine ait çok sayıda ses ve video kaydının tespit edildiği bildirilmiştir. Aynı şekilde başvurucunun örgütle irtibatlı dernek ve sendika üyeliğinin bulunmadığına, kendisinin ve çocuklarının örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan okullarda eğitim kaydının tespit edilemediğine dair evrak dosyaya gönderilmiştir. Diğer taraftan Mahkemece yapılan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) sorgulamasında, başvurucunun çalıştığı dershanenin kanun hükmünde kararname (KHK) ile kapatılan kurumlardan olmadığına dair 22/1/2018 tarihli tutanak düzenlemiştir.

10. Yargılama bir celsede tamamlanmıştır. Bu celsede başvurucu, müdafiinin hazır bulunmasıyla yaptığı savunmasında özet olarak örgütle irtibatı nedeniyle daha sonra kapatılan dershaneye 2000 yılında üniversite hazırlık döneminde gittiğini, üniversite döneminde Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünün yurdunda kaldığını, S.S.yi tanımadığını, belletmenlik yapmadığını, 2005 yılından sonra kısa süre örgütle irtibatlı dershanede çalıştığını, daha sonra polislik sınavını kazandığını, Ankara'da devresi olan C.T. ile kendilerinin kiraladıkları evde kaldıklarını ve Bank Asya hesabını ise komisyon farkı az olduğu için kullandığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca evinde bulunan CD'lerde ne olduğunu bilmediğini ifade etmiştir.

11. Başvurucunun hazır bulunduğu celsede dinlenen C.T.; başvurucu ile 2006 ya da 2007 yılında birlikte kaldıklarını, evde sohbet yapıldığına şahit olmadığını, başvurucunun örgütle irtibatını bilmediğini ve yine soruşturma aşamasında başvurucunun örgüte gönül verdiğine dair bir şey söylemediğini beyan etmiştir. Diğer tanık S.S. ise 2003-2004 yıllarında kaldığı örgüte ait yurtta başvurucunun belletmen olarak çalıştığını ifade etmiştir.

12. Aynı celsede Cumhuriyet savcısı sunmuş olduğu esas hakkındaki mütalaasında başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu, mütalaaya karşı önceki savunmaları ile aynı yönde beyanda bulunmuştur. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu işlediği sabit kabul edilerek bu suç nedeniyle alt sınırdan 3 yıl 9 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

" ... Her ne kadar sanık Hamza Kalkan [başvurucu] hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmış ise de; sanık savunması alınan tanık [C.T. ve S.S.nin] beyanlarına göre, sanığın 2000 yılında örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan [H.] Dershanesine gittiği, akabinde Malatya ilinde [H.] Dershanesinden tanıdığı bir öğretmen aracılığı ile Erzurum ilinde örgütle irtibatlı [A.] kolejinde çalışan başka bir öğretmenin yanına gidip geldiği, tanık [S.S.nin] beyanlarına göre, sanığın üniversite öğrenciliği döneminde kısa bir süre Erzurum ilinde bulunan örgütle irtibatlı [A.] yurdunda kaldığı ve bu yurtta belletmenlik yaptığı, üniversiteden mezun olduktan sonra kendisini Erzurum'dan tanımadığı bir şahsın arayarak dershanede çalışmak isteyip istemediğini sorduğu, bu teklifi kabul eden sanığın SGK kayıtlarından da anlaşılacağı üzere 2005 yılı Eylül ayı ile 2006 yılı Haziran ayları arasında Hakkari Özel [Ç.] Dershanesinde sigortalı olarak çalıştığı, sanığın beyanına göre bu dershanenin örgütle iltisaklı olduğu, sanığın sonrasında polislik mesleğine geçtiği ve Ankara ilinde göreve başladığı, burada 2007-2008 yılları içerisinde tanık [C.T.] ile birlikte aynı evde kaldıkları, sanığın soruşturma aşamasındaki beyanlarına göre, bu süreçte örgütün sohbetlerine bir kaç defa katıldığını ve kaldıkları evde de sohbet yapıldığını beyan ettiği anlaşılmıştır.

Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 26/10/2017 tarih, 2017/1809 Esas ve 2017/5155 Karar sayılı ilamı nazara alındığında; 2000 ile 2008 yılları arasında örgüt ile irtibat kurduğu tespit edilen sanığın, örgüte müzahir yayım organlarına aboneliği olduğuna dair herhangi bir delil elde edilemediği, FETÖ/PDY örgüt şeması içerisinde yer almadığı, 2008 yılından sonra örgüt toplantılarına devam ettiğinin tespit edilemediği anlaşılmakla; bahsi geçen eylemlerinin devamlılık arz etmediği, eylemlerinin icra tarihi itibariyle müsnet suç yönünden manevi unsurun -başka bir ifadeyle kasıt unsurunun- somut olarak ortaya konulamadığı kanaatine varılmıştır. Sanığın evinde yapılan aramada ele geçen ve sanığa ait olan CD ve DVD'ler üzerinde yapılan incelemede örgüt elebaşına ait ses kayıtları ve sohbet videolarının bulunduğu tespit edilmiştir. Sanığın örgüt ele başının sohbetlerini dinlemesi örgüte sempati duyduğunu ortaya koysa da; kayıtların tam olarak hangi tarihe ilişkin olduğunun tespit edilememiş olması ve bu eyleminin yüksek mahkeme kararı doğrultusunda müsnet suça vücut vermeyeceği, silahlı terör örgütü üyeliği için aranan hiyerarşik-organik bağ, çeşitlilik, süreklilik, yoğunluk kriterlerini taşımadığı, bu hususların ancak sanığın söz konusu örgüte sempatizanlığını göstereceği ve sanığın örgüte olan sempatizanlığının halen devam ettiğinin göstergesi olduğu kanaatine varılmıştır.

Dosyada mevcut Bank Asya hesap özeti, tevdi raporu ve sanık savunmasına nazaran; sanığın Bank Asya nezdinde mevduat hesabının bulunduğu, hesabının açılış tarihinin 25/02/2014 olduğu, örgüt içerisinde Bankasya'nın TMSF tarafından el konulmasını engellemek amacıyla, örgüt liderinin yaptığı 25 Aralık 2013 tarihli çağrı ile TMSF'nin bankaya el koyduğu 2015 yılı Mayıs ayına kadar seferberlik içerisine girmeleri nedeniyle sanığın banka hesabı açtırarak 2014 yılı Şubat ayında hesabına 2.000,00 TL para yatırdığı, akabinde devam eden mevduatın Temmuz ayında 10.689,77 TL'ye ulaştığı, sanığın bu tarihten sonra

örgütün önde gelen isimlerinin benzer bir şekilde örgüt liderinin talimatını yazılı ve görsel basında öne çıkararak 2014 yılı Eylül ayında yapılan çağrılara istinaden mevduatındaki miktarı korumaya devam ederek Eylül ayında hesabında 10.168,43 TL bulundurduğu, daha sonra irili ufaklı hesap hareketleriyle Bank Asya hesabını kullanmaya devam ettiği, TMSF tarafından Bank Asya'ya el konulduktan sonra 2015 yılı Haziran ayında hesaptaki parasının tamamını çektiği görülmüştür. Sanık savunmalarında örgüt talimatından haberinin olmadığını, örgüte yardım saikiyle hareket etmediğini savunmuş ise de, örgüt ile geçmiş dönemde irtibatı olan ve suç tarihine kadar sempatizanlığı devam eden sanığın, örgüt talimatından haberinin olmadığına dair savunmalarının hayatın olağan akışına uygun düşmediği, hakeza Bank Asya'nın örgüt ile olan irtibatını bildiği dikkate alındığında, sanığın inkara yönelik savunmasının dosya mündericatı ve hayatın olağan akışıyla uyumlu olmayıp, suçtan kurtulmaya matuf olduğu kanaatine varılmıştır. Bu nedenlerle sanığın çağrı ile hesap açtırma ve para yatırma eylemleri arasında doğrudan bankaya destek olma şeklinde bir bağ olduğu değerlendirilmekle, eylemlerinin TCK'nın 220/7 maddesi kapsamında kalan terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturduğu, bir an için 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanunun 4. maddesi kapsamında kalabileceği düşünülse bile bu suçun oluşması için terör örgütüne maddi yardım, fon sağlanmasının gerektiği, oysa burada örgüte bir para aktarımından ziyade zor durumda kalan terör örgütünün bankasına el konulmasını engellemeye yönelik olarak mevduat hesabına para yatırıp bir süre sonra çekme eyleminin olduğu, paranın örgütün hesaplarına geçmemesi ve sanığa geri dönmesi nedeniyle bu eylemin FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Üyesi olmamakla birlikte, Örgüte Bilerek ve İsteyerek Yardım Etmek suçunu oluşturduğu anlaşılmakla..."

13. Başvurucu; istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkların suç oluşturmayan beyanlarının mahkûmiyete gerekçe yapıldığını, Bank Asya hesabını yasal bankacılık faaliyeti kapsamında kullandığını ve çalıştığı yurdun KHK ile kapatılan kurumlardan olmadığını belirtmiştir.

14. İstinaf incelemesinin devam ettiği aşamada Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında elde edilen SD kart doğrultusunda Kahramanmaraş İl Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya gönderilen 12/3/2018 tarihli veri inceleme raporunda, başvurucunun güncel liste içinde "FETÖ içerisinde olup örgüt benim örgütüm diyen ancak bazı zaafları olan (himmet verme-kampta kalma-her çağrıldığında gelme-sigara-karşı cins-namaz) kişileri ifade eden Derece 1 : EA Derece 2: C, Zümre Başkanı: Tahir" olarak kodlandığı bildirilmiştir.

15. Başvurucunun istinaf talebi Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesince (İstinaf Dairesi) 26/4/2018 tarihinde esastan reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Hükmün kesinleşmesi sonrasında başvurucu, hapis cezasının infazı kapsamında 6/4/2019 tarihinde ceza infaz kurumuna alınmıştır.

16. Başvurucu 25/10/2019 tarihinde Mahkemeye başvurarak 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun gereğince temyiz kanun yoluna başvurma imkânının tanındığı gerekçesiyle infazın durdurulmasını talep etmiştir. Mahkeme 25/10/2019 tarihli ek kararıyla başvurucu hakkındaki hükmün infazının durdurulmasına karar vermiştir.

17. Başvurucu, temyiz dilekçesinde istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrar etmiştir (bkz. § 13). Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf talebinin esastan reddine ilişkin İstinaf Dairesi kararını 3/2/2021 tarihinde onamıştır.

18. Başvurucu, nihai kararı 22/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile özel hayata saygı hakkı, ifade hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; tanıkların 2007 yılına ait suç oluşturmayan beyanlarına, yasal bankacılık faaliyetlerine ve ele geçirilen diğer delillere ilişkin olarak aşamalarda ileri sürdüğü davanın sonucuna etkili itiraz ve savunmalarına rağmen mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Mahkemenin dava konusu maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdiği, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği, başvurucunun mahkûmiyetinin hukuka aykırı olduğuna dair iddialarının delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı formdaki şikâyetleri ile aynı doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur.

22. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bağlamında incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

25. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.] B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

26. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, §

53).

27. Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

28. Diğer taraftan adil yargılanma hakkı, hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması -yukarıda belirtildiği gibi- yargılama merciilerinin takdirindedir. Bununla birlikte yargılama merciilerinin hukuk kurallarını yorumlarken Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen ve Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesini gözönünde bulundurmaları gerekir. Esasen hukuk devleti ilkesi Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında dikkate alınması zorunlu olan bir ilkedir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin yorumlanmasında da hukuk devletinin gerekleri gözetilmelidir (M.B., § 84).

29. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010; E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

30. Aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule dair bir güvenceye dönüştüğü kabul edilebilir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması,

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması,

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması,

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi,

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması,

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması.

31. Yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumlar yukarıda belirtilenlerle sınırlı değildir. Bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabilir. Bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerekir (Ayşe Fahriye Tosun [GK], B. No: 2021/17663, 23/2/2023, § 44; aynı yönde ilave olarak bkz. İsmet Murtezaoğlu [1. B.], B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40; Cihangir Akyol [GK], B. No: 2021/33759, 23/2/2023, § 49).

32. Eldeki olayın koşulları dikkate alındığında yukarıda belirtilen durumlardan özellikle, delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir yoruma dayanıp dayanmadığı ve maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek, savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılıp dayanılmadığı hususlarının değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

33. Mahkemenin, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu işlediği hususunu; tanık S.S.nin başvurucunun 2003 yılında örgüte ait yurtta belletmenlik yaptığına ilişkin beyanlarına, SGK kayıtlarına göre başvurucunun 2005-2006 yıllarında örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan yurtta çalışmış olmasına, tanık C.T.nin 2007 yılında başvurucu ile birlikte kiraladıkları aynı evde kaldıklarına ve başvurucunun örgüte gönül bağının olduğuna dair ifadesine ve yine başvurucunun konutunda ele geçirilen dijital verilerde örgüt liderine ait ses ve video kayıtlarının tespit edilmesine dayandırdığı anlaşılmaktadır (bkz. § 12).

34. Diğer taraftan tanık C.T.nin Mahkeme huzurundaki beyanlarında soruşturma aşamasındaki beyanlarından dönmek suretiyle başvurucunun örgüte gönül verdiğine dair bir şey söylemediğini beyan ettiği (bkz. § 11), başvurucunun çalıştığı dershanenin KHK ile kapatılan kurumlardan olmadığına ilişkin olarak Mahkemece 22/1/2018 tarihli tutanak düzenlendiği (bkz. § 9) ve yine istinaf aşamasında dosyaya gönderilen SD karta ilişkin veri inceleme raporunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca duruşmada okunarak başvurucuya anlatılmadığı (bkz. § 14), bu bakımdan çelişmenin sağlanmadığı da gözden kaçırılmamalıdır. Kaldı ki Yargıtay uygulamasında sanıkların Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD kart içinde "EA" olarak kodlanmasının mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli ve E.2020/1608, K.2021/75 sayılı kararı].

35. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle iltisaklı Bank Asya'ya örgüt liderinin talimatıyla ve terör örgütüne yardım etme kastıyla destek amaçlı para yatırdıklarına ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmaması durumunda, mevcut şüphe sanık lehine değerlendirilmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2022/24737, K.2024/15026; 12/12/2024 tarihli ve E.2022/30656, K.2024/18046; 23/12/2024 tarihli ve E.2022/34231, K.2024/19255 sayılı kararları].

36. Yargıtayın somut olayın koşullarını, sanığın konumu ve kişisel özelliklerini de gözeterek kişilerin SGK kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirttiği kararlar bulunmaktadır [birçok karar arasından bkz. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve

E.2019/5505, K.2021/1793; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022 tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararları].

37. Yargıtayın çok sayıda kararında kişilerde salt Fetullah Gülen'e ait ses veya videolara ilişkin dijital veriler ele geçirilmesinin silahlı terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği, anılan kararlarda dosya kapsamına göre toplanması gerektiği belirtilen diğer delillere değinildikten sonra suçun sübutu açısından tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır [Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 1/3/2018 tarihli ve E.2017/3481, K.2018/710; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/5/2023 tarihli ve E.2021/17056, K.2023/2493 sayılı kararları].

38. Yukarıda da değinildiği üzere Anayasa Mahkemesinin kural olarak somut davadaki delilleri değerlendirme ve hukuk kurallarını yorumlama gibi bir görevi yoktur. Ancak mahkemelerin yargılama sırasında taraflarca ileri sürülen argümanların gerçekliğinin tespitine yönelik gerekli ve etkili incelemeleri yapması, elde edilen deliller çerçevesinde ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyması ve yine ulaşılan sonuca götüren delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir yoruma dayanması adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Aksi durum adil yargılanma hakkının usul güvencelerini anlamsız kılar.

39. Somut olayda Mahkemenin, mahkûmiyet kararını dayandırdığı ve yukarıda değerlendirilmeleri yapılan deliller çerçevesinde başvurucunun terör örgütünün amacını, kullandığı şiddetin türü ile yoğunluğunu bildiğini ve yine eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aştığını açıkça ortaya koymaksızın mahkûmiyetine karar vermiş olması başvurucu bakımından adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerini anlamsız hâle getirmiştir.

40. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Rıdvan GÜLEÇ ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

41. Başvurucunun ikametgâhında yapılan aramanın hukuka aykırı olması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının başvuru formunda söz konusu haklarının neden ve nasıl etkilendiğine ilişkin bir açıklama bulunmadığı ve iddialarını temellendirmediği de gözetildiğinde Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve 5.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

45. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Rıdvan GÜLEÇ ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kahramanmaraş 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/187, K.2018/27) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıdaki gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu gerek soruşturma gerekse kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında tanık ifadeleri alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı savunma imkânı tanınmıştır. Tanık beyanlarında başvurucunun kısa bir süre örgüt yurdunda kaldığı ve belletmenlik yaptığı, yine polislik mesleğine geçtikten sonra C.T. ile

birlikte aynı evde kaldığı, bu süre zarfında örgütün sohbetlerine birkaç kez katıldığı belirtilmiştir. Yine başvurucunun SGK kayıtlarına göre örgütle irtibatlı dershanede çalıştığı belirtilmiştir. Mahkemece, Bank Asya hesap hareketleri talep edilmiş, başvurucunun sözde örgüt liderinin talimatı sonrası döneme rastlayan 2014 yılı Şubat ayında hesap açtığı, 2.000 TL para yatırdığı, hesabında artış olduğu ve Eylül 2014 tarihinde 10.168 TL ye çıktığı, TMSF tarafından bankaya el konulması sonrasında Haziran 2015 tarihinde paranın tamamını çektiği belirlenmiştir. İstinaf incelemesi aşamasında ise, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından elde edilen SD kart doğrultusunda Kahramanmaraş İl Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya gönderilen veri inceleme raporunda başvurucunun güncel liste içinde "…Örgüt benim örgütüm diyen ancak bazı zaafları olan…Zümre başkanı: Tahir" olarak kodlandığı bildirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusun ilişkin kararında (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında, hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı ve birden fazla biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu durumlarda bunlardan hangisinin benimseneceğinin derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husus olduğu, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanımasının bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmayacağını, Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir (Bkz. İ.E ve Diğerleri Başvurusu (1. B.), B. No; 2020/28410, 26/2/2025, § 34; Mehmet Arif Madenci (2. B.), B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Mahkemece, başvurucunun terör örgütü üyeliğinden neden cezalandırılmadığı ve terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan neden ceza verildiği açıkça ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmuştur. Yerel Mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün olmadığından başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Rıdvan GÜLEÇ Üye Ömer ÇINAR

HATİCE ERBEK

B. No: 2021/27626 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27626

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HATİCE ERBEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27626)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportörler : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Hatice ERBEK

Vekili : Av. Berivan ÖZPOLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; üçüncü kişiden gelen tehdide karşı koruma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, tehdit ve ölüm olaylarına ilişkin etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun kızı B.P. 2009 yılı Temmuz ayında, henüz 14 yaşındayken evden kaçarak arkadaşlık kurduğu F.K. ile yaşamaya başlamıştır. 16/7/2009 tarihinde dini nikâhı kıyan B.P. ve F.K.nın 1/6/2011 tarihinde müşterek çocukları dünyaya gelmiştir. B.P.nin yaşının küçük olması nedeniyle müşterek çocuklarının doğumu adli mercilere intikal etmiş, B.P.nin annesi başvurucu Hatice Erbek ve F.K. hakkında çocuğun nitelikli cinsel istismarı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) ceza soruşturması başlatılmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda şüpheliler hakkında düzenlenen 20/3/2012 tarihli iddianame Gaziantep 4. Ağır Ceza Mahkemesince (4. Ağır Ceza Mahkemesi) kabul edilerek şüphelilerin yargılamasına başlanılmıştır.

3. Başsavcılık ayrıca 21/3/2012 tarihli iddianamesiyle şüpheli F.K.nın mağdur B.P.yi 31/10/2011 tarihinde basit nitelikte yaralaması, şüpheliler F.K., M.A. ve H.G.nin mağdurlar B.P. ve başvurucu Hatice Erbek'i silahla tehdit etmesi nedeniyle cezalandırılmaları talebiyle

Gaziantep 7. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) kamu davası açmıştır.

4. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davanın 26/6/2012 tarihli ilk celsesine taraflardan hiçbirinin katılmaması nedeniyle bu celsede çağrı kâğıtları ve zorla getirme emirleri düzenlenmiştir. 4. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davanın 28/6/2012 tarihli ilk celsesine ise sadece mağdur B.P. katılmıştır. B.P. bu duruşmada alınan ifadesinde sanık F.K. ile 2009 yılında kendi rızasıyla kaçarak gayrı resmi şekilde evlendiğini, şu an F.K. ile ayrı yaşadıklarını, kendisini dövmüş olması nedeniyle F.K.dan şikâyetçi olduğunu, 1993 yılı doğumlu olmasına rağmen annesinin kimliğine doğum yılını 1995 olarak yazdırdığını beyan etmiştir. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamanın 18/10/2012 tarihli celsesine müşteki sıfatıyla katılan başvurucu, F.K.dan şikâyetçi olduğunu ve davaya katılmak istemediğini beyan etmiştir.

5. 5/8/2012 tarihinde akşam saatlerinde B.P. iş arkadaşı D.Y. ve komşusu H.B. ile parkta otururken yanlarına F.K. gelmiş ve B.P. ile özel olarak konuşmak istediğini söylemiştir. B.P. bu teklifi başta kabul etmese de F.K.nın ısrarları üzerine tartışma çıkmaması için kabul etmiştir. B.P.nin yanında bulunan D.Y. ve H.B. yanlarından uzaklaştıktan sonra F.K. ve B.P. bankta oturup konuşmaya başlamıştır. Bir süre sonra B.P. "Elinde bıçak var!" diye bağırmıştır. O esnada F.K. bıçağını B.P.nin karın bölgesine birden çok kez saplamıştır. Olay yerinin yakınındaki kişiler araya girip engel olmaya çalışırken F.K. olay yerinden kaçmıştır. B.P. ise Dr. Ersin Arslan Devlet Hastanesine kaldırılmıştır. 9/8/2012 tarihinde Şahinbey İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından şiddet mağduru B.P. hakkında 15 gün süreyle 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre koruyucu tedbirlerin uygulanmasına karar verilmiştir. B.P. yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamayarak 21/8/2012 tarihinde vefat etmiştir.

6. Olayla ilgili olarak resen soruşturma başlatan Başsavcılık 21/8/2012 tarihinde bilirkişi eşliğinde otopsi işlemini gerçekleştirmiştir. İşlem sonucu düzenlenen aynı tarihli ölü muayene ve otopsi tutanağının sonuç bölümünde B.P.nin ölümünün bıçakla yaralanma nedeniyle meydana gelen batın içi kanama, büyük damar hasarı, akciğer yaralanması, pankreas ve mide yaralanması sonucu meydana geldiği mütalaa edilmiştir.

7. Başsavcılık, müşteki ve tanıkların beyanlarına başvurup Kriminal Polis Laboratuvarı Daire Başkanlığınca düzenlenen 6/8/2012 tarihli olay yeri inceleme raporunu dosya arasına almıştır. Hakkında yakalama kararı çıkarılan F.K. yakalanamadığından soruşturma aşamasında ifadesi alınmamıştır.

8. Yürüttüğü soruşturma sonunda Başsavcılık, 27/8/2012 tarihinde F.K. hakkında çocuğa karşı nitelikli kasten öldürme suçundan (B.P. olay tarihinde 17 yaşındadır.) Gaziantep 6. Ağır Ceza Mahkemesi (6. Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde kamu davası açmıştır.

9. 6. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılama devam ederken sanık F.K. yakalanmış ve 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/11/2012 tarihli duruşmasında sorgusu yapıldıktan sonra tutuklanmıştır. F.K. yapılan sorgusunda B.P.nin kendisini iki kez aldattığını, bu nedenle B.P.yi korkutmak için yaralama kastıyla bıçakladığını beyan etmiştir. 6. Ağır Ceza Mahkemesinin 15/11/2012 tarihli duruşmasında sanık müdafi; maktul B.P.nin babasının 1992 yılından itibaren ceza infaz kurumunda olduğunu, bu nedenle maktulun 1995 doğumlu olmasının mümkün olmadığını belirterek bu hususta araştırma yapılması gerektiğini öne sürmüştür. 6. Ağır Ceza Mahkemesi suç vasfının değişme ihtimalini gözeterek B.P.nin yaşını tespit etmek amacıyla B.P.ye ait doğum tutanağı ve doğumuyla ilgili diğer belgeleri ilgili mercilerden istemiş, B.P.nin annesini ve ceza infaz kurumundaki hükümlü babasını

dinlemek üzere çağırmıştır. 18/12/2012 tarihli duruşmada B.P.nin annesi olan başvurucu ve babası Z.P., B.P.nin 1993 yılı Mart ayında doğduğunu beyan etmiştir. Gaziantep Cengiz Gökçek Kadın ve Doğum Hastanesi de 8/1/2013 tarihli cevabi yazısında 1993-1995 yılları ve öncesine ait arşiv dosyalarının sular altında kalması sebebiyle istenen belgeleri gönderemediklerini bildirmiştir.

10. 6. Ağır Ceza Mahkemesi 14/2/2013 tarihli duruşma ara kararında B.P.nin kemik yaşının tespit edilmesi amacıyla yaş tespitine esas kemiklerinin alınması için fethi kabir işlemi yapılmasına karar vermiştir. 4/3/2013 tarihinde fethi kabir işlemi yapılmış, 26/6/2013 tarihinde Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 2. İhtisas Kurulundan (Adli Tıp Kurumu) adli rapor alınmıştır. Alınan raporda B.P.nin olay tarihinde 17 yaşını bitirmiş olup 18 yaşını bitirmediği mütalaa edilmiştir. Sanık müdafi 14/1/2014 tarihli duruşmada alınan rapora itiraz edip ceza infaz kurumundan hiç çıkmayan Z.P.nin B.P.nin babası olup olmadığı yönünde DNA incelemesi yapılmasını talep etmiştir. Sanık müdafiinin DNA incelemesi talebi reddedilmişse de yaş tespitine ilişkin rapora yaptığı itirazları açısından yeni işlemler yapılmıştır. Bu kapsamda 6. Ağır Ceza Mahkemesi B.P.nin babasının hükümlü olduğu süreçte ceza infaz kurumundan izinli olarak ayrılıp ayrılmadığını araştırmış, 4. Ağır Ceza Mahkemesi ve Gazintep 4. Sulh Ceza Mahkemesinden B.P.ye ait kemik grafilerini isteyip Adli Tıp Kurumundan yeniden rapor hazırlamasını talep etmiştir. Adli Tıp Kurumunun 24/1/2014 tarihli raporunda B.P.nin olay tarihinde 17 yaşını bitirmiş olup 18 yaşını bitirmediği mütalaa edilmiştir. İlgili ceza infaz kurumları cevabi yazılarında Z.P.nin 1992-1995 yılları arasında herhangi bir sebeple ceza infaz kurumundan çıkmadığını bildirmiştir. Ayrıca yargılama sırasında sanık müdafiinin talebi üzerine F.K.nın cezai ehliyetinin tam olduğunun tespitine ilişkin olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Dördüncü Adli Tıp İhtisas Kurulundan 7/4/2014 tarihli rapor alınmıştır. 11/12/2014 tarihli duruşmada, 4. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılamada yaş tespitine yönelik verilen mahkeme ara kararının sonucunun beklenmesine karar verilmiştir.

11. 4. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılamada kemik yaşı tespiti ile ilgili olarak 6. Ağır Ceza Mahkemesince alınan Adli Tıp Kurumu raporu ve Z.P.nin ceza infaz kurumuna giriş çıkış belgeleri dosya arasına alınmıştır. 4. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca 17/4/2015 tarihinde yaptığı fethi kabir işlemi sonucu elde edilen B.P.nin biyolojik örnekleri üzerinde Z.P.nin B.P.nin biyolojik babası olup olmadığı yönünde DNA incelemesi yaptırmıştır. 28/7/2015 tarihli Adli Tıp Kurumu Biyoloji İhtisas Dairesi raporuna göre B.P.nin biyolojik babası ve biyolojik annesinin kayden anne ve babası görülen Hatice Paksoy ve Z.P. olduğu tespit edilmiştir. Yapılan yargılama sonunda 24/12/2015 tarihinde sanıkların kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden beraatlerine hükmedilmiş, çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçu yönünden suçun reşit olmayanla cinsel ilişki suçu kapsamında olduğu kabul edilerek kamu davasının düşürülmesine karar verilmiştir. Karar gerekçesinde Z.P.nin ceza infaz kurumuna girme tarihi olan 30/12/1992'den önce cinsel ilişkiye girmesi hâlinde B.P.nin 1993 yılında doğmuş olduğu ve olay tarihi itibarıyla 15 yaşını ikmal ettiği kanaatiyle beraat ve düşme kararları sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Verilen bu kararlar Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 7/12/2020 tarihli onama kararıyla kesinleşmiştir.

12. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada müşteki ve tanık beyanları ile sanık savunmaları alındıktan sonra 11/2/2014 tarihinde karar verilmiştir. Anılan kararda silahla tehdit suçunun sanıklar F.K., M.A. ve H.G. tarafından işlendiği sabit olmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilirken sabit görülen basit yaralama suçundan sanık F.K.nin mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükmünün açıklanması geri bırakılmıştır. Verilen

beraat ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararları tarafların kanun yoluna başvurmaması nedeniyle 17/3/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

13. 6. Ağır Ceza Mahkemesi, ölüm olayına ilişkin tanık ve müşteki beyanlarını alıp 4. Ağır Ceza Mahkemesinin yargılama sürecini takip ettikten sonra 18/2/2016 tarihinde F.K.nın B.P.yi kasten öldürme suçundan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde F.K.nın yol açtığı yaranın mahiyeti, meydana getirdiği netice ve elinde bıçak ile olay mahalline gelmesi gözönünde bulundurularak kastının öldürmeye yönelik olduğunun kabul edildiği açıklanmıştır. Gerekçede ayrıca 1992-1995 yılları arasında ceza infaz kurumundan dışarı çıkmayan Z.P.nin B.P.nin biyolojik babası olması nedeniyle B.P.nin kimliğinde yazılı doğum yılının 1995 yılı olmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı belirtilmiş ve B.P.nin gerçek yaşı hususunda tereddüt hasıl olması nedeniyle şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği sanık lehine değerlendirme yapıldığı ifade edilmiştir. Bu şekilde 6. Ağır Ceza Mahkemesi, olay tarihinde B.P.nin 18 yaşını ikmal ettiği kabulüyle F.K. hakkında çocuğa karşı nitelikli kasten öldürme suçundan cezalandırmaya gitmemiştir.

14. 6. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen karara karşı başvurucu ile diğer katılanlar vekili ve sanık müdafi kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 1. Ceza Dairesi 23/1/2018 tarihinde mahkûmiyet kararını bozmuştur. Bozma kararında 1992 yılı Aralık ayında ceza infaz kurumuna giren Z.P.nin kızı B.P.nin 1993 yılı Mart ayında dünyaya geldiğini belirtmesi karşısında B.P.nin hangi tarihte, hangi eğitim kurumlarında eğitim gördüğü araştırıldıktan sonra B.P.nin olay tarihindeki kesin yaşının tespiti açısından kemik grafilerinin ve tüm dosyanın Adli Tıp Kurumu Genel Kuruluna gönderilip maktulenin yaşı ile ilgili kesin rapor aldırılarak sonucuna göre sanık hakkında çocuğa karşı nitelikli kasten öldürme suçunun uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

15. Bozma kararına uyarak bu doğrultuda yargılama yapan 6. Ağır Ceza Mahkemesi öncelikle B.P.nin öğrenim gördüğü okullardan bilgi ve belgeleri temin etmiş, sonrasında Adli Tıp Birinci Üst Kurulundan (ATK Üst Kurulu) B.P.nin gerçek yaşına ilişkin kesin rapor hazırlamasını istemiştir. ATK Üst Kurulu 12/3/2019 tarihli raporunda olay tarihinde B.P.nin 17 yaşını bitirmiş olup 18 yaşı içinde olduğunu ve 18 yaşını bitirmediğinin kabulünün uygun olacağını mütalaa etmiştir. 6. Ağır Ceza Mahkemesi 6/12/2019 tarihinde yargılamayı sonlandırarak F.K.nın çocuğa karşı nitelikli kasten öldürme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinde ATK Üst Kurulu raporu doğrultusunda B.P.nin olay tarihinde 18 yaşından küçük olduğunun kabul edildiği belirtilmiştir. Verilen kararı sanık müdafi temyiz etmişse de Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli kararıyla mahkûmiyet kararı onanmıştır.

16. Başvurucu, nihai hükmü 19/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, 31/10/2011 tarihinde F.K.nın kendisini silahla tehdit etmesi eylemi açısından Asliye Ceza Mahkemesinin 11/2/2014 tarihinde beraat kararı vermesi nedeniyle etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

20. Başvurucunun bu iddiası kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

21. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Bu usul yükümlülüğü, iddianın savunulabilir olması şartıyla devlet görevlisi olmayan kişilerin kötü muamele teşkil eden eylemleri yönünden de geçerlidir (bazı değişikliklerle bkz. Özlem Tuncel Kaya [1. B.], B. No: 2013/8868, 10/3/2016, § 35).

22. Somut olayda başvurucu, silahla tehdit eylemi açısından müştekisi olduğu ceza yargılaması duruşmasına gelerek sanık F.K.dan şikâyetçi olduğunu beyan etmişse de aynı duruşmada davaya katılmak istemediğini belirtmiştir. Asliye Ceza Mahkemesi de yaptığı yargılama sonunda F.K. hakkında beraat kararı vermiş, bu karar da tarafların temyiz etmemesi üzerine kesinleşmiştir.

23. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

24. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 237. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanların ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilecekleri hüküm altına alınmıştır.

25. Buna göre ceza yargılaması duruşmasında şikâyetçi olduğunu belirten ancak davaya katılmak istemediğini bildiren başvurucunun hüküm verilinceye kadar davaya katılması her zaman mümkün olmasına rağmen kanun yoluna başvurmadan yaptığı bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil olma niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu; F.K.nın 31/10/2011 tarihinde kendisi ile kızı B.P.yi silahla tehdit edip B.P.yi basit şekilde yaraladığını, bu suçlardan yargılanan F.K.nın Asliye Ceza Mahkemesinin 11/2/2014 tarihli kararıyla tehdit suçundan delil yetersizliği nedeniyle beraat ettiğini, sabit görülen basit yaralama suçu yönünden ise HAGB kararı verildiğini, 5/8/2012 tarihinde F.K. tarafından bıçaklanan kızı müteveffanın 21/8/2012 tarihinde hayatını kaybettiğini, 6. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanan F.K.nın 9 yıla yakın süren ceza yargılaması sonunda çocuğa karşı nitelikli kasten öldürme suçundan mahkûm edildiğini, Asliye Ceza Mahkemesi

tarafından verilen beraat ve HAGB kararlarının kızı B.P.nin ölümüne yol açtığını, devletin bireyin yaşamını her türlü tehlike ve şiddetten koruma yükümlülüğü bulunmasına rağmen bu yükümlülüğünü yerine getirmediğini, kasten öldürme suçuna ilişkin yapılan yargılamanın da etkili ve seri bir şekilde gerçekleştirilmeyip müteveffanın yaşının tespiti ile ilgili yapılması gereken işlemlerin zamanında yapılmayarak ceza yargılamasının yaklaşık dokuz yıl sürdüğünü, bu şekilde yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktararak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

28. Başvurucunun iddiaları yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

29. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerini dikkate alarak maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelemektedir. Devletin negatif yükümlülüğü, kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde hiçbir bireyin yaşamına son vermeme ödevini (öldürmeme yükümlülüğü) içerirken pozitif yükümlülük hem her türlü tehlikeye karşı bireylerin yaşam hakkını korumayı (yaşamı koruma yükümlülüğü) hem de olayın niteliğine (yaşam hakkının kasten ihlal edilip edilmediğine) bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikte soruşturmalar yürüterek olayı soruşturma ve gerektiğinde ihlale uygun karşılık gelen yeterli yaptırımlara karar verme (usul yükümlülüğü) yükümlülüğünü içermektedir (Aziz Biter ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 58).

30. Eldeki başvuruda birden fazla süreç esas alınarak bireysel başvuruda bulunulmuştur. Başvurucu, F.K.nın kızına yönelik silahla tehdit ve yaralama eylemleri ve kendisine yönelik silahla tehdit eylemi olmasına rağmen Asliye Ceza Mahkemesince verilen beraat ve HAGB kararları nedeniyle F.K.nın cezasız kaldığını, bu kararların kızının ölümüne yol açtığını ve kızının şiddet eylemlerine karşı korunmadığını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu iddiaları yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu çerçevesinde incelenmiştir. Başvuruya esas olan diğer husus ise F.K.nın B.P.yi öldürmesiyle ilgili olarak 6. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen yargılama sürecidir. Başvurucunun bu sürece ilişkin olarak üzerinde durduğu husus yargılamanın etkili bir şekilde yürütülmeyip yaklaşık dokuz yılda sonlanmasıdır. Başvurucunun, F.K.nın ceza yargılamasına ilişkin süreçle ilgili bu iddiaları ise yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

31. Başvurucu, ayrıca müteveffanın yaş tespiti amacıyla mezarının açılmasından manevi acı duyduğunu belirtmişse de bu şikâyeti yönünden bireysel başvuruya konu ettiği temel hak ve özgürlüğünün hangi nedenle ihlal edildiğini açıklama yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmediğinden bu ihlal iddiası yönünden ayrıca değerlendirmede bulunulmasına gerek görülmemiştir.

1. Yaşamı Koruma Yükümlülüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

33. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması gerekir (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemez (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 60). Özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (T.A., §§ 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

34. Bireysel başvuru yolunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Başvurucunun nihai kararın bir örneğini alma hakkının bulunduğu hâllerde karar örneğinin tebliği tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi başlar. İç hukukta kararın tebliğ edilmesi öngörülmüyorsa tarafların kararın içeriğini kesin olarak öğrenebilecekleri tarihi, otuz günlük başvuru süresinin başlangıcı olarak almak gerekir (Özgür Çapkın [2. B.], B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 21). Bunun yanında otuz gün süre kuralının amacı hukuk güvenliğini sağlamak olup herhangi bir iç hukuk yolunun bulunmaması hâlinde otuz günlük süre olayın yaşandığı tarihten itibaren başlamaktadır.

35. Başvuru konusu olay örgüsünde B.P.ye yönelen son şiddet eyleminin 5/8/2012 tarihindeki bıçaklama eylemi olduğu, bu şiddet eylemi sonucunda da B.P.nin 21/8/2012 tarihinde vefat ettiği görülmüştür. Başvurucu, Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davada verilen hüküm ve kararın F.K. hakkında cezasızlık sonucu doğurduğuna ve bu sebeple F.K.nın B.P.yi öldürdüğüne yönelik iddiada bulunsa da F.K. hakkında silahla tehdit suçu yönünden verilen beraat hükmü ile basit yaralama suçu yönünden verilen HAGB kararı, B.P.nin ölümünün üzerinden yaklaşık 1 yıl 6 ay geçtikten sonra verilmiştir (bkz. § 12). Ayrıca başvurucu, aynı olayda B.P. gibi F.K.nın iddia edilen silahlı tehdit eyleminin mağdurudur (bkz. § 3). Bu bakımdan başvurucu, F.K.nın B.P.ye yönelik eylemlerinden haberdardır. Buna rağmen başvurucu, kızının yaşamının korunmadığı iddiasıyla bireysel başvuru yapmak için F.K.nın B.P.nin ölümüyle sonuçlanan olaydaki cezai sorumluluğunun belirlenmesi amacıyla 6. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan ve devletin B.P.nin ölümünden doğan sorumluluğunun tespitiyle hiçbir ilgisi olmayan ceza yargılamasının sonuçlanmasını beklemiş; daha önce bireysel başvuru yapmasına engel olan bir hususun varlığından da söz etmemiştir. Dolayısıyla B.P.nin ölümünün üzerinden yaklaşık 8 yıl 8 ay geçtikten sonra yapılan başvurunun süresinde olduğu kabul edilemez.

36. Açıklanan gerekçelerle yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Asya Göres ve diğerleri [GK], B. No: 2018/15851, 1/12/2022, § 74). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için başka gereklikler yanında soruşturmanın makul bir sürat ve özenle de yürütülmesi gerekir (Salih Akkuş [1. B.], B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30).

38. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 100).

39. Olayların daha sağlıklı bir şekilde aydınlatılabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi adına mahkemeler kovuşturmaları makul bir süratle yürütmelidir (Filiz Aka, § 29). Bu gereklilik yaşanan gecikmelerin yargılamaların etkililiği üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı meselesinden tamamen ayrıdır. Bu sebeple kovuşturmada yaşanan aşırı gecikme tek başına yargılamanın etkisizliğine neden olabilir (Aysel Gezer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/9961, 2/11/2023, § 142).

40. Başvurucunun 6. Ağır Ceza mahkemesinde görülen ceza yargılaması açısından temel şikâyeti müteveffanın yaşının tespiti ile ilgili yapılması gereken işlemlerin zamanında yapılmaması nedeniyle yargılamanın dokuz yıl sürmesi, bu şekilde ceza yargılamasının etkili ve seri bir şekilde yürütülmemesidir.

41. Başvuru formu ve ekleri ile yapılan soruşturma ve ceza yargılaması incelendiğinde; F.K.nin, B.P.ye karşı ölümle neticelenen eylemi nedeniyle Başsavcılık tarafından resen soruşturma işlemlerine başlandığı ve bir aydan daha kısa bir sürede iddianame hazırlanarak soruşturmanın sonlandırıldığı görülmüştür. Kovuşturma aşamasında ise 6. Ağır Ceza Mahkemesi, suç vasfının değişme ihtimalini dikkate alarak B.P.nin gerçek yaşının tespiti açısından çeşitli araştırmalar yapmıştır. Bu kapsamda fethi kabir işlemi, B.P.nin başka yargılama dosyalarındaki kemik grafilerinin getirtilmesi, B.P.nin doğumuna ilişkin belgelerin istenmesi ve adli tıp raporları alınması gibi birçok işlem yapılmış; 4. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamanın sonucu beklenmiştir. Nihayetinde B.P.nin olay tarihinde 18 yaşını ikmal ettiği kabulüyle F.K.nın kasten adam öldürme suçundan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir (bkz. §§ 8-10, 13). Yargıtay 1. Ceza Dairesi yaklaşık iki yıl sonra ilk derece mahkemesi kararını B.P.nin kesin yaşının tespitine yönelik araştırma yapılmadan sonuca ulaşıldığı gerekçesiyle bozmuştur (bkz. § 14). 6. Ağır Ceza Mahkemesi bozma sonrası yaklaşık iki yıl süren yargılamasında bozma kararında belirtilen hususlarda araştırma yapmış ve B.P.nin olay tarihinde 18 yaşını ikmal etmediğini kabul ederek F.K.nın çocuğa karşı nitelikli kasten öldürme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir (bkz. § 15). Yargıtay 1. Ceza Dairesi ikinci kez temyiz edilen kararı bir yıl süren inceleme sonrası onamış ve karar da böylece kesinleşmiştir.

42. Başvuruya konu yargılama süreci incelendiğinde ilk derece mahkemesi yargılaması ve temyiz sürecinde üzerinde durulan hususun müteveffa B.P.nin gerçek yaşının tespiti olduğu görülmüştür. Kasten insan öldürme suçunun çocuğa karşı işlenmesi hâlinde nitelikli kasten öldürme suçuna dönüştüğü dikkate alındığında suçun vasıflandırılması açısından B.P.nin suç tarihindeki yaşının önemli olduğu açıktır. B.P. 1995 yılı doğumlu olması nedeniyle suç

tarihinde 17 yaşında olup ergin değildir. Buna karşın B.P. çocuğun cinsel istismarına ilişkin 4. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamada katıldığı 28/6/2012 tarihli duruşmada gerçekte 1993 doğumlu olduğunu beyan etmiştir. B.P.nin annesi olan başvurucu ile B.P.nin babası da 6. Ağır Ceza Mahkemesi yargılamasındaki müşteki sıfatıyla verdikleri beyanlarında B.P.nin 1993 doğumlu olduğunu beyan etmiştir. Bunların yanında yapılan DNA incelemesiyle B.P.nin biyolojik babası olduğunda şüphe bulunmayan ve kayden de babası olan Z.P.nin 1992-1995 yılları arasında ceza infaz kurumunda bulunduğu tespit edilmiştir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında B.P.nin olay tarihinde 18 yaşını ikmal edip etmediği noktasında bir çelişki bulunduğu görülmüştür. Yargılama sürecinde de ölüm olayının aydınlatılmasının yanında özellikle B.P.nin gerçek yaşının tespiti için B.P.nin anne ve babasının beyanlarına başvurulmuş, ceza infaz kurumunda bulunan babasının cezasını infazına ilişkin ve B.P.nin doğumuna dair bilgi ve belgeler toplanmış, fethi kabir işlemi gerçekleştirilmiş, üç adli tıp raporu alınmış, diğer yargılama dosyalarında alınan DNA raporu ve yaş tespiti raporu gibi delillerden faydalanılmıştır. Bahsedilen hususlar gözönüne alındığında B.P.nin yaşının tespiti ekseninde zaman ve teknik gerektiren birtakım araştırmalara devam edilmesi nedeniyle yargılamanın 8 yıl 8 aya yakın bir sürede tamamlanmasında ilgili yargılama mercilerine yüklenebilecek bir özensizliğin bulunmadığı anlaşılmıştır.

43. Soruşturmanın etkililiğine ilişkin asgari ölçütleri karşılayan incelemenin nitelik ve derecesinin olayın koşullarına bağlı olduğu unutulmamalıdır. Yukarıda aktarılan safahatı içeren yargılama süreci incelendiğinde ölüm olayını çevreleyen koşulların tespitine imkân sağlayan gerekli ve yeterli bilgilerin olabildiğince bir bütün olarak elde edildiği ve başvurucunun yargılama sürecine katılımının makul düzeyde sağlandığı dikkate alındığında yapılan yargılamanın etkililiğine ilişkin olarak ortaya çıkan ve yetkililere yüklenebilecek bir eksikliğin oluştuğu yorumunu getirmek mümkün görünmemektedir.

44. İzah edildiği şekilde yargılama sürecinde olayların seyrini aydınlatmaya yönelik yapılan işlemlerin niteliği gözönüne alındığında yaşam hakkının usul boyutu olan etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne yönelik bir ihlal bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET MURAT AKÇALI

B. No: 2021/32236 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32236

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET MURAT AKÇALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32236)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Mehmet Murat AKÇALI

Vekili : Av. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olan Ankara Garı önündeki 10/10/2015 tarihinde düzenlenen canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olaydan doğan zararların tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında yeterli araştırma yapılmadan eksik manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 19/7/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvuruya esas olan süreç, somut vakanın gerçekleşme koşulları ve ileri sürülen iddiaların özü dikkate alındığında terör saldırısı sonucu oluşan yaralanmanın ve akabinde açılan tam yargı davası sürecinin şikâyet edildiği başvurunun bir bütün olarak yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

3. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi aynı konu hakkında verdiği Pınar Alkan ([2. B.], B. No: 2021/32238, 15/4/2025) kararında saldırının düzenlenmesinde idarenin kusuru olduğuna ilişkin iddia hakkında idari yargı mercilerinin toplanan deliller çerçevesinde açık bir değerlendirme yaptıklarını dikkate alarak yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu yanında koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu kapsamında da inceleme yapmıştır.

5. Anayasa Mahkemesi maddi boyut kapsamında yaptığı incelemede yaşam hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır. Bu sonuca varırken şu değerlendirmeleri yapmıştır (aynı kararda bkz. §§ 30-33):

i. Başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit olduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililer; gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması, iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul kabul edilebilecek bir dizi tedbir almıştır.

ii. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililer acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almıştır. Olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavi sağlanmıştır. Polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu müdahalenin sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı şekilde müdahale etmesini engellediği yönünde tespit yapılamamıştır.

iii. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada henüz gösteri başlamamışken saat 10.04'te iki patlamanın peşi sıra gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesi, genel anlamda bulunduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek konumda değildir.

iv. Sonuç olarak kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorluklar gözönünde bulundurulduğunda kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediği söylenemez.

6. Usul boyutu kapsamında yapılan incelemede ise olayı çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucunun iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için makul adımların atıldığına, elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusuru olup olmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek irdelemelerin yapıldığına, yargılama sonunda da başvurucunun ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedildiğine işaret edilip yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da dikkate alındığında yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yaşam hakkının usul boyutunun da ihlal edilmediğine

karar vermiştir (aynı kararda bkz. §§ 40-41).

7. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi ve usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ HAZAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/37956 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37956

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ HAZAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37956)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Deniz HAZAN 2. Dilek ARPAÇAY 3. Reyhan URGANCI 4. Türkan ARPAÇAY 5. Yusuf Güven ARPAÇAY

Vekili : Av. Duygu DEMİREL BAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayı ve bu olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Başvurucu Türkan Arpaçay'ın oğlu ve diğer başvuruculaların kardeşi olan Ö.G.A. da bu patlama sonucu vefat edenlerden biridir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının

DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "emniyet tedbiri" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra Türkiye'de ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube

Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından kişilerin genellikle Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar yapılmıştır. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler (Bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır.) alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-14).

6. Başvurucular İçişleri Bakanlığına başvuru yaparak bombalı saldırı sonucu uğradıklarını ileri sürdükleri zararlar için tazminat talebinde bulunmuştur. Talebin zımnen reddi üzerine başvurucular maddi ve manevi tazminat talebiyle tam yargı davaları açmıştır.

A. Maddi Tazminat Talebine İlişkin Yürütülen Yargısal Süreç

7. Başvurucular 5/4/2016 tarihinde Ankara 10. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 35.000 TL maddi tazminat talebiyle tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucular saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olunmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Dilekçede ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesi, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılması, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesi, İçişleri Bakanlığına yazılacak yazıyla olayda kusuru olan güvenlik güçleri hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmadığının sorulması ve açılmışsa bu soruşturma dosyalarının getirtilmesi, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesi talep edilmiştir. Bunların yanında başvurucular miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiili tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucular maddi zararlarının tazminine ilişkin 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında başvuruda bulunduklarını, bu başvuru sonucunda kendilerine ödeme yapılması hâlinde hükmedilecek tazminat miktarından ödenecek tutarın düşürülebileceğini, bahsedilen mevzuat hükümleri kapsamında yaptıkları başvurunun idarenin kusur sorumluluğuna dayanarak dava açmalarına engel olmadığını ifade etmiştir.

8. İdare Mahkemesi, yargılama sürecinde dört ara kararı vermiştir. Bu kararlar; Ankara Valiliğinin hasım konumuna alınmasına, adli yardım talebinin kabul edilmesine, başvuruculara maddi zararlarının tespiti açısından bilgi/belgelerin istenmesine ve bilirkişi tayinine ilişkindir.

9. İçişleri Bakanlığı savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Savunmada

ayrıca terör eylemi sonucu maddi zarara uğranıldığından uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

10. İçişleri Bakanlığının savunma dilekçesinin ekindeki 13/1/2016 tarihli Emniyet Genel Müdürlüğü yazısında "Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğünden edinilen bilgilere göre 10/10/2015 tarihinde Ankara Tren Garı önünde meydana gelen patlama olayı ile ilgili yapılmış bir ihbarın tespit edilemediği, il genelinde yapılan güvenlik tedbirlerinin Ankara Güvenlik Şube Müdürlüğü tarafından belirlendiği, Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğünde görevli (39) personelin miting alanında, (295) personelin ise Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğünde görevli olduğu" belirtilmiştir.

11. Diğer davalı Ankara Valiliği de İçişleri Bakanlığının savunmaları ile benzer şekilde savunma yapmıştır. Ayrıca Ankara Valiliği savunma ekinde, olay sonrası idareye yönelik -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısını, olayda zarar gören kişilerin kimler olduğunu gösteren listeyi, başvuruculara tazminat talebi sürecine ilişkin yazışmaları, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısını, olay sonrası sağlık hizmeti sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ile 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazılarını ve Olay Tutanağı'nı sunmuştur.

12. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulansın görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında olaya ilişkin olarak ilk çağrının 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formu düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

13. Ankara Valiliğinin savunma dilekçesi ekindeki 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Talep hâlinde görev almak üzere yeteri kadar Özel Harekât Şube Müdürlüğü personeli hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara Vali Yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeteri kadar görevli ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da Güvenlik Şube Müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ekipler amirine, arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. İl Emniyet Müdürlüğü tarafından arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz, toplamda ise on üç birlik görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform ve çevresi ile belirtilen alan içerisinde dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

14. İdare Mahkemesi 29/6/2018 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul ederek vefat eden Ö.G.A.nın babası K.A. için 2.031 TL, annesi başvurucu Türkan Arpaçay için 52.479,68 TL maddi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Kararda Ö.G.A.nın kardeşleri olan diğer başvuruculara maddi tazminat talepleri ise reddedilmiştir. Gerekçede idarenin yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olup idari eylem ve/veya işlemlerden doğan zararların idare hukuku kuralları çerçevesinde, hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği tazmin edilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca anılan kararda destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin açıklamalara da yer verildikten sonra terör saldırısı nedeniyle vefat eden Ö.G.A.nın destekten yoksun kalan ebeveynleri lehine maddi tazminat istemlerinin kısmen kabul edildiği belirtilmiştir.

15. Başvurucular ile davalılar, İdare Mahkemesi tarafından verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 5/12/2018 tarihinde tarafların istinaf taleplerini kabul ederek İdare Mahkemesi tarafından verilen kararı kaldırmış ve dosyayı yeniden karar verilmek üzere İdare Mahkemesine iade etmiştir. Gerekçede müteveffanın babası olan davacı K.A.nın dava devam ederken vefat etmesi nedeniyle K.A.nın mirasçıları tarafından davanın takip edilip edilmeyeceğinin belirlenmesi ve usuli işlemlerin tamamlanması açısından dosyanın mahkemesine iade edildiği ifade edilmiştir.

16. İdare Mahkemesi istinaf kararında belirtilen usuli eksiklikleri tamamlayıp vefat eden K.A.nın mirasçıları olan diğer başvuruculara davayı takip ettiğini tespit ettikten sonra ilk kararındaki gibi karar vermiştir. İdare Mahkemesi bu kararının gerekçesinde sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamalarda bulunduktan sonra terör saldırısı niteliğini haiz olay nedeniyle yakınlarını kaybeden başvuruculara maddi zararlarının tazmini taleplerinin alınan bilirkişi raporunda yapılan tespitler dikkate alınarak kısmen kabul edildiğini belirtmiştir.

17. Tarafların karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine İstinaf Mahkemesi 31/3/2021 tarihinde davalıların istinaf taleplerini reddetmiş, başvuruculara istinaf talebini ise kısmen kabul etmiştir. Gerekçede İdare Mahkemesi tarafından müteveffanın anne ve babası için takdir edilen maddi tazminat hükmünün kaldırılarak istinaf aşamasında yeniden alınan bilirkişi raporu doğrultusunda maddi tazminat miktarlarına hükmedildiği belirtilmiştir. İstinaf Mahkemesi kesin nitelikli bu kararında müteveffanın kardeşleri olan

diğer başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine yönelik hüküm açısından istinaf taleplerini reddederken müteveffanın annesi Türkan Arpaçay için 83.914 TL, babası K.A. için 3.261 TL maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

18. Başvurucular, nihai hükmü 1/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda (B. No: 2021/40992) bulunmuştur.

B. Manevi Tazminat Talebine İlişkin Yürütülen Yargısal Süreç

19. Başvurucular 5/4/2016 tarihinde Ankara 4. İdare Mahkemesi nezdinde 800.000 TL manevi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Başvurucular bu davalarını da maddi tazminat talepli açtıkları tam yargı davasında öne sürdükleri hususlarla temellendirmiştir (dava dilekçesinde öne sürülen hususlar için bkz. § 7).

20. Davalılar İçişleri Bakanlığı ve Ankara Valiliği maddi tazminata ilişkin yürütülen tam yargı davası sürecindeki savunmalarıyla paralel şekilde savunma yapmıştır (savunma dilekçelerinde öne sürülen hususlar için bkz. §§ 9-13). İçişleri Bakanlığı savunmasında ayrıca uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiğini, manevi zararların ise 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığını savunmuştur.

21. Ankara 4. İdare Mahkemesi 30/3/2017 tarihinde aynı başvuruculların aynı olay nedeniyle maddi tazminat istemiyle İdare Mahkemesinde dava açtıkları gerekçesiyle esas kaydını kapattığı dosyanın bağlantı nedeniyle İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

22. Gönderme kararı sonrası yaptığı yargılama sonunda İdare Mahkemesi 29/6/2018 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul ederek vefat eden Ö.G.A.nın babası K.A. ile annesi başvurucu Türkan Arpaçay'a her biri için 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine, Ö.G.A.nın kardeşleri olan diğer başvuruculara her biri için 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin taleplerin ise reddine hükmetmiştir. 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamada bulunulan kararın gerekçesinde terör saldırısı niteliğindeki olay nedeniyle yakınlarını kaybeden başvuruculların yaşadığı elem ve üzüntü sonucu oluşan manevi zararlarının tazmini taleplerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda başvuruculların duyduğu acı ve üzüntü ile orantılı olarak manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüne karar verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir.

23. Başvurucular ile davalılar, İdare Mahkemesi tarafından verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf Mahkemesi 13/11/2018 tarihinde tarafların istinaf taleplerini kabul ederek İdare Mahkemesi tarafından verilen kararı kaldırmış ve dosyayı yeniden karar verilmek üzere İdare Mahkemesine iade etmiştir. Gerekçede müteveffanın babası olan davacı K.A.nın dava devam ederken vefat etmesi nedeniyle K.A.nın mirasçıları tarafından davanın takip edilip edilmeyeceğinin belirlenmesi ve usuli işlemlerin tamamlanması açısından dosyanın mahkemesine iade edildiği ifade edilmiştir.

24. İdare Mahkemesi istinaf kararında belirtilen usuli eksiklikleri tamamlayıp vefat eden K.A.nın mirasçıları olan diğer başvuruculların davayı takip ettiğini tespit ettikten sonra ilk kararındaki gibi karar vermiştir.

25. Taraflar karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş, İstinaf Mahkemesi de 20/11/2019 tarihli kararıyla başvuruculların istinaf talebini reddetmiş, davalıların istinaf talebini ise kısmen kabul etmiştir. İstinaf Mahkemesi anılan kararında müteveffanın anne ve babası açısından kabul edilen manevi tazminat hükümlerini kaldırarak anne ve babanın her biri için 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiş, hükmün geri kalan kısımlarına

yönelik istinaf taleplerini reddetmiştir. Gerekçede manevi tazminatın niteliği vurgulanarak sebepsiz zenginleşmeye yol açmayacak şekilde belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

26. Başvurucular ile davalılar, İstinaf Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde temyiz talepleriyle ilgili kararını vermiştir. Karar gerekçesinde öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceği belirtilmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiği ifade edilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporunda, Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazının toplantılarda ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge bulunmadığı vurgulanmıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan istihbari yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi olan idarenin önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özeni göstermediğinin düşünülebileceği ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriği olması gerektiği, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir. Gerekçede ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel arama yapılmadığı, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığı, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığı belirtilerek idarenin bu yönden kusuru olmadığı değerlendirilmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu, olaya yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiği, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı belirtilerek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığı belirtilerek yukarıda özetlenen gerekçe ile anne ve baba olan davacılara ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine yönelik İstinaf Mahkemesi hükmü onanmıştır. Kararda müteveffanın kardeşleri olan başvurucular açısından hükmedilen manevi tazminat miktarının Daire içtihatlarına göre düşük olduğu belirtilerek İstinaf Mahkemesi kararının bu kısmı bozulmuştur.

27. Başvurucular, Daire kararını 1/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra kararın onanarak kesinleşen kısmına ilişkin 25/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda (B. No: 2021/37956) bulunmuştur.

28. Bozma kararı üzerine İstinaf Mahkemesi 17/11/2021 tarihli kararıyla müteveffanın kardeşleri olan her başvurucuya 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde Daire kararındaki gibi idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğu olmadığı değerlendirmesine yer verilerek Daire kararına uyulduğu belirtilmiştir.

29. Daire 11/3/2024 tarihinde İstinaf Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

30. Başvurucular, nihai hükmü 7/8/2024 tarihinde öğrendikten sonra 29/8/2024 tarihinde bireysel başvuruda (B. No: 2024/50562) bulunmuştur.

31. Komisyon 2021/40992 numaralı başvurunun 2021/37956 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

32. 2024/50562 numaralı başvurunun 2021/37956 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucular;

i. İzin alınarak yapılacak mitingde bombalı saldırı gerçekleştirileceğine dair gerçek ve yakın bir riskin varlığına rağmen bu riskten haberdar olan kamu makamlarının sahip oldukları yetkiler kapsamında ve makul ölçüler çerçevesinde riskin gerçekleşmesini engellemek için önlem almadığını,

ii. Güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda acil sağlık hizmetinin yeterince sunulmadığını,

iii. Yargılama makamlarının yeterli araştırma yapmadan, ileri sürdükleri iddiaları dikkate almadan ve olayda hizmet kusurunun neden bulunmadığını açıklamadan sosyal risk ilkesine dayanarak yetersiz miktarda maddi ve manevi tazminata hükmettiğini belirtmiş, yaşam hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle başvurucular lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvuruculaların uğradığı zararın giderildiği, bu nedenle başvuruculaların mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalkmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Miting için alınan tedbirler açıklanarak başvuruculaların yakınının ölümüne sebep olan patlamanın terör örgütü bağlantılı olarak organize edildiği, zararın üçüncü şahısların kusurundan doğduğu, bireysel bir olay olan terör eylemine yönelik herhangi bir ihbarın ya da istihbari bilginin idareye intikal etmediği, meydana gelen terör saldırısı eylemini azmettiren, yardım eden ve iştirak eden kamu görevlisi olduğuna dair bilgi, belge ve delil elde edilemediği, terör olaylarının tamamen önlenmesinin mümkün olmadığı, terör eylemlerinin öngörülmesi ve engellenmesindeki imkânsızlıklar gözönünde bulundurulduğunda mevcut olayda devletin kusur sorumluluğu olduğunu kabul etmenin kamu makamları üzerinde aşırı yük meydana getirecek bir yorum olduğu belirtilmiştir. Son olarak idareye karşı hizmet kusuru ya da sosyal risk ilkesine dayanılarak açılan tam yargı davalarında terör olayları nedeniyle ödenmesine hükmedilen tazminat miktarlarının çok farklılık göstermediğini belirterek başvuruculara ödenen tazminatın yeterli olduğu, yaşam hakkının pozitif yükümlülüğü kapsamında yargı sürecinin gerçekleşen zararın nedenlerini tespit etme ve zararı giderme bakımından yeterince etkili şekilde işletildiği ifade edilmiştir.

35. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında önceki iddialarıyla benzer hususları dile getirmelerinin yanında sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olması nedeniyle mağdur sıfatlarının devam ettiğini belirtmiştir.

36. Başvurucular, ölen yakınlarının patlamadan sağ kurtulup patlamanın ardından acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyup duymadığı ve güvenlik güçlerince yapıldığını ileri sürdükleri

müdahale ile acil sağlık hizmetlerinde yaşandığını iddia ettikleri ihmalin ölen yakınlarını ne şekilde etkilediği yönünde bir açıklama yapmamış; ayrıca yakınlarının patlamadan sağ olarak kurtulup güvenlik güçlerinin gazlı müdahalesi ve/veya acil sağlık hizmetlerindeki ihmalleri nedeniyle yaşamını yitirdiğini de iddia etmemiştir. Bu nedenle başvuruculların güvenlik güçlerinin olay yerinde maddi güç kullandığı iddiaları ile sağlık hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili şikâyetlerinin yaşam hakkı veya Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanındaki bir başka hak, özgürlük veya yasak kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

37. Başvuruculların şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenememesine ve açtıkları tazminat davasında aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşılıp yetersiz tazminata hükmedilmesine yöneliktir. Bu nedenle başvuru, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

38. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç (anılan kararda bkz. §§ 41-43) başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede, yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

41. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

42. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya

ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137).

43. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kitlesel kalabalığa yönelik terör saldırıları düzenlenmiştir. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli kitlesel etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğün doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurudaki benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

44. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 26) ve Hasan Kılıç başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurma, iki binin üzerinde personel görevlendirme, miting alanına girenleri arama, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapma gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 13) görülmüştür.

45. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için tedbir aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı görülmüştür (bkz. § 12). Başvuruların öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı şekilde müdahale etmesini engellediği yönünde bir tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucular, yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

46. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada, henüz gösteri başlamamış iken saat 10.04'te birbirlerinin peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda olduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda

olmadığı açıktır.

47. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorluklar gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

49. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

50. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

51. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

52. Başvuruculların gerek maddi tazminat istemiyle gerek manevi tazminat istemiyle açtıkları davalardaki iddiaları, idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine ilişkindir.

53. Daire nihai kararında, hizmet kusurunun -ve hatta kusursuz sorumluluk hâlinin de- bulunmadığı sonucuna ulaşırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumu değerlendirmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye edilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı ve saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılamalar neticesinde başvuruculların maddi ve manevi tazminat talepleri sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

54. Mevcut durumda yapılan yargılamalarda ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucuların iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvurucuların ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda maddi ve manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurucular, gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınmadığını belirterek yaşam hakkının yanı sıra toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru dosyasındaki hiçbir unsur bu iddia hakkında ayrı bir inceleme yapılmasını gerektirmemektedir. Başvurudaki temel mesele yaşam hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkindir. Başvuruculara bu yöndeki iddiaları ise yaşam hakkı başlığı altında (bkz. §§ 33-55) incelenmiştir. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL TÜYSÜZ

B. No: 2021/43939 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43939

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL TÜYSÜZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43939)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Erol TÜYSÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/9/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, başka bir ceza infaz kurumundan 5/12/2016 tarihinde naklen getirildiği Kocaeli 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) tahliye edildiği 11/1/2025 tarihine kadar hükümlü olarak barındırılmıştır.

6. Başvurucu, tutulduğu odada kalanların sayısının fazlalığı ile sağlık ve hijyen koşullarının uygun olmadığı şikâyetiyle Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği, Ceza İnfaz Kurumunda kapasitenin üzerinde hükümlü/tutuklu barındırıldığı, nakil talebinde bulunularak Kurumdaki yoğunluğun azaltılmasının sağlandığı ancak yeni tutuklamalar nedeniyle mevcudun sürekli arttığı, ayrıca Ceza İnfaz Kurumundaki tüm koğuşlarda mevcut olan kalabalıklığa bağlı olarak yatak düzeni, hijyen ve barınma hususlarında başvurucuya veya başka birine özgü bir uygulama olmadığı, tüm hükümlü/tutukluların aynı uygulamaya tabi tutulduğu gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

7. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına itirazı Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesince kesin olarak reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 15/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Anayasa Mahkemesi, Ceza İnfaz Kurumundan başvurucunun tutulduğu sürece ilişkin ayrıntılı bilgi talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumunun 20/12/2022 tarihli yazılı cevabına göre;

- İnfaz Kurumunun resmî kapasitesi 1.048 kişidir. Başvuru tarihinde fiili olarak 1.456 hükümlü/tutuklu barındırılmakta olup bu sayı her gün değişmektedir.

- Başvurucu, resmî kapasitesi 16 kişi olan odalarda barındırılmıştır. 16 kişilik bütün odalar toplam 115,32 m²den oluşmaktadır. Bu odalar iki katlı olup alt katta kapısı ayrı olan 2,6 m²lik lavabo bölümü ve buradan kapısı ayrı olan 1,4 m²lik tuvalet, kapısı ayrı olan 1,4 m²lik duş bölümü, 32 m²lik ortak kullanım alanı (televizyon izleme, sohbet ve yeme içme), 34 m²lik havalandırma bahçesi bulunmakta; üst katta ise yatakların bulunduğu 43,92 m²lik bölüm yer almaktadır.

- Kurumda mahkûmların barındırıldığı odalarda meydana gelebilecek koku ve akma gibi durumlara teknik servis personeli tarafından ivedilikle müdahale edilmekte, bakım ya da onarım gerektiren durumlar ve mahkûmların bu yöndeki talepleri titizlikle değerlendirilmektedir.

- Tüm odaların alt ve üst katlarında havalandırma penceresi bulunmaktadır. Odaların alt kat ortak kullanım alanında bir tarafı sabit, bir tarafı açılır olmak üzere 100x120 cm ölçülerinde iki, üst kat yatakhane kısmında bir tarafı sabit, bir tarafı açılır olmak üzere 100x125 cm ölçülerinde dört pencere vardır.

- Tüm odalara 7 gün 24 saat kesintisiz soğuk su sağlanmaktadır. Ayrıca her gün 06.00-09.00, 12.00-14.00 ve 18.00-22.00 saatleri arasında kota konulmaksızın sıcak su verilmektedir.

- Tüm odalarda hükümlü/tutuklu sayısı kadar yatak ve ranza olup tüm hükümlü/tutuklular kendilerine ait yataktan 24 saat esasına göre faydalanabilmektedir. Hükümlü/tutukluların istifade ettiği tüm yataklar 90x190 cm ölçüsündedir. Başvurucunun kaldığı odalarda mahkûm sayısı kadar yatak bulunduğundan başvurucu, yer yokluğu ya da başka bir gerekçeyle uyumak veya dinlenmek için kendi isteği dışında yerde uyumak veya dinlenmek zorunda kalmamaktadır.

- Hükümlü ve tutuklular; tekli odalar hariç olmak üzere tüm odalarda bulunan havalandırma bahçesinden her gün, havanın aydınlanmasından havanın kararmasına kadar geçen süre boyunca faydalanmaktadır. Başvurucu da bu kapsamda havalandırma imkânından

faydalanmaktadır.

- Sabah 08.00 ile akşam 20.00 saatlerinde olmak üzere hükümlü ve tutukluların kaldığı odalarda günde iki kez, olağan dışı durumlarda her zaman sayım yapılmaktadır.

- Tüm odalarda mahkûmların özel eşyalarını ve kıyafetlerini muhafaza edebilecekleri dolaplar vardır. Bu kapsamda başvurucunun da kaldığı odada kişisel kullanımında bir dolap bulunmaktadır.

10. Ceza İnfaz Kurumunun başvurucunun hangi koğuşta, kaç kişi ile, ne kadar süre barındırıldığına ilişkin olarak 28/11/2024 tarihinde sunduğu tablo şu şekildedir: Koğuş mevcudu başvurucu dâhil edilerek bildirilmiştir. Tablodaki verilere göre başvurucuya tahsis edilen kişisel alan ve süresi (kişisel yüzey alanı 4 m² altında olan) aşağıdaki gibidir. Koğuşun boyutu, koğuş içi sıhhi tesisler ve havalandırma alanı hariç tutularak hesaplanmıştır.

Kişi Sayısı Kaldığı Tarih Aralığı Toplam Süre (gün) Kişisel Alan (m²)

30 20/5/2021-25/5/2021 (6 gün) 6 2,53 m²

29 1/3/2017-14/3/2017 (14 gün) 2/5/2017-6/6/2017 (36 gün) 17/5/2021-19/5/2021 (3 gün) 53 2,61 m²

28 28/2/2017 (1 gün) 7/6/2017-12/6/2017 (6 gün) 22/6/2017-3/7/2017 (12 gün) 11/8/2017-19/9/2017 (40 gün) 16/10/2017-21/11/2017 (37 gün) 96 2,71 m²

27 14/2/2017-27/2/2017 (14 gün) 11/4/2017-1/5/2017 (21 gün) 13/6/2017-21/6/2017 (9 gün) 20/9/2017-1/10/2017 (12 gün) 6/10/2017-16/10/2017 (11 gün) 21/11/2017-22/11/2017 (2 gün) 26/4/2018-10/5/2018 (15 gün) 28/5/2018-11/7/2018 (45 gün) 18/12/2020-4/1/2021 (18 gün) 26/1/2021-14/2/2021 (20 gün) 18/3/2021-29/4/2021 (43 gün) 26/5/2021 (1 gün) 1/6/2021-2/6/2021 (2 gün) 21/6/2021-1/7/2021 (11 gün) 14/7/2021-29/7/2021 (16 gün) 240 2,81 m²

26 10/2/2017-13/2/2017 (4 gün) 10/4/2017 (1 gün) 4/7/2017-10/8/2017 (38 gün) 2/10/2017-5/10/2017 (4 gün) 19/4/2018-25/4/2018 (7 gün) 11/5/2018-27/5/2018 (17 gün) 12/7/2018-19/7/2018 (8 gün) 18/12/2019 (1 gün) 5/1/2021-25/1/2021 (21 gün) 15/2/2021-26/2/2021 (12 gün) 27/5/2021-31/5/2021 (5 gün) 3/6/2021-20/6/2021 (18 gün) 8/7/2021-13/7/2021 (6 gün) 142 2,92 m²

25 3/2/2017-9/2/2017 (7 gün) 15/3/2017-26/3/2017 (12 gün) 6/4/2017-9/4/2017 (4 gün) 23/11/2017-19/12/2017 (27 gün) 20/7/2018-24/7/2018 (5 gün) 5/4/2019-14/4/2019 (10 gün) 9/8/2019-4/9/2019 (27 gün) 19/12/2019-8/1/2020 (21 gün) 1/3/2021-9/3/2021 (9 gün) 2/7/2021-6/7/2021 (5 gün) 30/7/2021-4/8/2021 (6 gün) 24/9/2021-3/10/2021 (10 gün) 143 3,03 m²

24 16/1/2017-31/1/2017 (16 gün) 27/3/2017-4/4/2017 (9 gün) 20/12/2017 (1 gün) 9/4/2018-18/4/2018 (10 gün) 15/4/2019-16/5/2019 (32 gün) 26/7/2019-8/8/2019 (14 gün) 5/9/2019-12/9/2019 (8 gün) 23/9/2019 (1 gün) 19/2/2020-6/4/2020 (48 gün) 29/9/2020-11/10/2020 (13 gün) 22/10/2020-15/11/2020 (25 gün) 10/3/2021-17/3/2021 (8 gün) 7/5/2021-16/5/2021 (10 gün) 7/7/2021 (1 gün) 5/8/2021-11/8/2021 (7 gün) 27/8/2021-31/8/2021 (5 gün) 10/9/2021-23/9/2021 (14 gün) 222 3,16 m²

23 5/12/2016-18/12/2016 (14 gün) 28/12/2016-12/1/2017 (16 gün) 1/2/2017-2/2/2017 (2 gün) 5/4/2017 (1 gün) 21/12/2017-28/12/2017 (8 gün) 27/2/2018-8/4/2018 (41 gün) 25/7/2018 (1 gün) 17/5/2019-25/7/2019 (70 gün) 13/9/2019-22/9/2019 (10 gün)

10/10/2019-27/10/2019 (18 gün) 9/1/2020-18/2/2020 (41 gün) 7/4/2020-19/5/2020 (43 gün) 12/6/2020-28/6/2020 (17 gün) 12/10/2020-14/10/2020 (3 gün) 16/11/2020-17/12/2020 (32 gün) 12/8/2021-25/8/2021 (14 gün) 1/9/2021-9/9/2021 (9 gün) 4/10/2021-10/10/2021 (7 gün) 29/11/2021-6/12/2021 (8 gün) 26/1/2022 (1 gün) 356 3,30 m²

22 19/12/2016-27/12/2016 (9 gün) 13/1/2017-15/1/2017 (3 gün) 29/12/2017-11/2/2018 (45 gün) 26/7/2018-12/8/2018 (18 gün) 31/10/2018-12/11/2018 (13 gün) 24/9/2019-26/9/2019 (3 gün) 4/10/2019-9/10/2019 (6 gün) 20/5/2020-11/6/2020 (23 gün) 29/6/2020-2/7/2020 (4 gün) 15/10/2020-21/10/2020 (7 gün) 30/4/2021-5/5/2021 (6 gün) 26/8/2021 (1 gün) 11/10/2021-14/10/2021 (4 gün) 22/10/2021-24/10/2021 (3 gün) 27/1/2022-1/2/2022 (6 gün) 3/3/2022-8/3/2022 (6 gün) 15/3/2022-5/4/2022 (22 gün) 10/5/2022-23/5/2022 (14 gün) 193 3,45 m²

21 12/2/2018-26/2/2018 (15 gün) 13/8/2018-27/8/2018 (15 gün) 30/10/2018 (1 gün) 13/11/2018-27/1/2019 (76 gün) 15/2/2019-4/4/2019 (49 gün) 27/9/2019-3/10/2019 (7 gün) 28/10/2019-29/10/2019 (2 gün) 3/7/2020-26/8/2020 (55 gün) 15/10/2021-21/10/2021 (7 gün) 25/10/2021-26/10/2021 (2 gün) 5/11/2021-8/11/2021 (4 gün) 2/2/2022-15/2/2022 (14 gün) 9/3/2022-10/3/2022 (2 gün) 6/4/2022-11/4/2022 (6 gün) 9/5/2022 (1 gün) 24/5/2022-8/6/2022 (16 gün) 9/3/2023-23/3/2023 (15 gün) 287 3,61 m²

20 28/8/2018-29/10/2018 (63 gün) 28/1/2019-30/1/2019 (3 gün) 11/2/2019-14/2/2019 (4 gün) 30/10/2019-9/12/2019 (41 gün) 27/8/2020-13/9/2020 (18 gün) 23/9/2020-28/9/2020 (6 gün) 27/10/2021-4/11/2021 (9 gün) 9/11/2021-14/11/2021 (6 gün) 7/12/2021-20/12/2021 (14 gün) 27/12/2021-30/12/2021 (4 gün) 24/1/2022-25/1/2022 (2 gün) 16/2/2022-2/3/2022 (15 gün) 11/3/2022-14/3/2022 (4 gün) 19/4/2022-27/4/2022 (9 gün) 4/5/2022-8/5/2022 (5 gün) 9/6/2022-25/6/2022 (17 gün) 11/8/2022-23/10/2022 (74 gün) 22/2/2023-8/3/2023 (15 gün) 24/3/2023-11/4/2023 (19 gün) 328 3,79 m²

19 31/1/2019-10/2/2019 (11 gün) 10/12/2019-17/12/2019 (8 gün) 14/9/2020-22/9/2020 (9 gün) 6/5/2021 (1 gün) 19/11/2021-24/11/2021 (6 gün) 21/12/2021-26/12/2021 (6 gün) 31/12/2021-23/1/2022 (24 gün) 12/4/2022-18/4/2022 (7 gün) 28/4/2022-29/4/2022 (2 gün) 26/6/2022-18/7/2022 (23 gün) 5/8/2022-10/8/2022 (6 gün) 24/10/2022-6/11/2022 (14 gün) 1/2/2023-21/2/2023 (21 gün) 12/4/2023-22/5/2023 (41 gün) 8/6/2023-21/6/2023 (14 gün) 7/7/2023-14/9/2023 (70 gün) 1/10/2023-6/12/2023 (67 gün) 11/12/2023-7/1/2024 (28 gün) 358 3,99 m²

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Anayasa Mahkemesinin 15/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

12. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

13. Başvurucu, barındırıldığı koğuşun çok kalabalık olması nedeniyle asgari yaşam ve hijyen

koşullarının sağlanamadığını ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; hükümlü/tutuklu sayısının arttığı zamanlarda Kurumun fiziki şartlarında geçici olarak sıkıntılar yaşanabildiği ancak bu sıkıntıların en kısa sürede giderilmek için önlemler alındığı belirtilerek başvurunun kabul edilebilirliği ve şikâyetin esası bakımından Anayasa'nın, mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yapılacak tespit ve değerlendirmelerde dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarının Bakanlık cevabi yazısıyla da doğrulandığını, mağduriyetinin devam ettiğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel ilkeler

15. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

16. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

17. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerek duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

18. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi birçok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir. Bunlarla birlikte tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı belirlenirken kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 58. Geri gönderme

merkezindeki tutulma koşulları yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. K.A.[GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93).

19. Ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu çok kişilik koğuşlarda kişi başına düşen yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Mahpus başına düşen yüzey alanının hesabında banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis bölümü ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda mahpus başına düşen yüzey alanı 3m²den az ise ya da her tutuklu ve hükümlünün ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutuklu ve hükümlülerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur tutuklu ve hükümlünün genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutulmasıdır.

20. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan sorununa ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

21. Başvurucu, şikâyetçi olduğu Ceza İnfaz Kurumunda 5/12/2016 tarihinden tahliye edildiği 11/1/2025 tarihine kadar barındırılmıştır. Ceza İnfaz Kurumunca başvurucunun kaç kişi ile ne kadar süre barındırıldığı yukarıdaki tabloda belirtildiği şekliyle bildirilmiştir. Bu veriler ve Ceza İnfaz Kurumunun önceki cevabi yazıları birlikte değerlendirilerek başvurucuya tahsis edilen 4 m² altındaki kişisel alan hesaplanmıştır (bkz. § 10). Buna göre başvurucuya tahsis edilen kişisel alanın 537 gün boyunca 3 m²nin altında olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu, 1.887 gün ise 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda barındırılmıştır. Başvurucunun 4 m² üzerinde kişisel alana sahip olması nedeniyle kişisel alana ilişkin bir sorununun olmadığı dönemde tutulma koşullarının diğer yönlerinin yetersizliğine ilişkin bir şikâyeti bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun tutulma koşulları -sahip olduğu kişisel yaşam alanı gözetilerek- iki başlık altında incelenecektir:

1. Başvurucunun 3 m²den Daha Az Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

22. Başvurucuya barındırıldığı Ceza İnfaz Kurumunda -farklı tarih aralıklarında olmak üzere -toplam 537 gün 3 m²nin altında kişisel alan sağlanabilmiştir (detaylı bilgi için bkz. § 10). Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

23. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik olarak ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Başvurucu 2/5/2017-6/6/2017 (36 gün) tarihleri arasında 28, 11/8/2017-19/9/2017 (40 gün) tarihleri arasında 27, 16/10/2017-21/11/2017 (37 gün) tarihleri arasında 27, 28/5/2018-11/7/2018 (45 gün) tarihleri arasında 26, 18/3/2021-29/4/2021 (43 gün) tarihleri arasında 26, 4/7/2017-10/8/2017 (38 gün) tarihleri arasında 25 tutuklu/hükümlüyle tutulmuş ve bu sürede 3 m²den daha az yüzey alanına sahip olmuştur. Dolayısıyla başvurucunun 3 m²den daha az yüzey alanına sahip olması ara sıra ve kısa süreyle olmamıştır. Başvurucu toplamda 537 gün 3 m²den daha az yüzey alanında barındırılmıştır. Bu nedenle meydana gelen alan azalmaların -tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri hesaba katılarak- Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucunun 3 m² İle 4 m² Arasında Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

25. Başvurucuya, Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı 1.887 günde 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alan imkânı sağlanabilmiştir (bkz. § 10). Anayasa Mahkemesi mahpusların asgari kişisel alana sahip olduğu hâllerde kötü muamele yasağı kapsamında bir değerlendirme yaparken kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamasının her zaman tek başına yeterli olmadığını, tutulma koşullarının diğer yönlerinin yeterliliğinin de incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda alan faktörü asgari standardı karşılasa da açık hava egzersizine, doğal ışığa veya havaya erişim, havalandırmanın mevcudiyeti, ısıtma düzenlemelerinin yeterliliği, tuvaleti özel olarak kullanma, temel sıhhi ve hijyen gerekliliklerine uygunluk gibi diğer unsurların eksikliğiyle birleştiğinde 17. maddenin ihlal edildiğine karar verilebilecektir. Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutulma koşulları incelenmelidir.

26. Somut olayda odalarda yer alan lavabo, tuvalet ve duşların ayrı bir kapısının olduğu, tuvalet ve banyo gibi sıhhi alanlarda mahremiyet sağlandığı, başvurucunun her gün hem soğuk hem de sıcak suya erişebildiği ve zaman sınırlaması olmaksızın bundan yararlandığı, kendisine ait bir yatağının olduğu tespit edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumunca, odalarda koku ve akma gibi durumlarda derhâl teknik bir personelin görevlendirildiği belirtilmiş olup sıhhi normlara ve temel hijyen kurallarına aykırı bir durum tespit edilememiştir. Odaların havalandırma bahçesine açılan bir kapısı, her bir birimin havalandırma ve ışık sağlayan birden fazla penceresi olduğu, başvurucunun her gün havanın aydınlanmasından havanın kararmasına kadar havalandırma bahçesine çıkma imkânı olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle temizlik, havalandırma ve aydınlatma dâhil genel koşulların tutulma koşullarının standartlarına göre yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Sonuç olarak tutulma koşullarının fiziksel ve ruhsal etkileri ayrı ayrı ve başvurucu

üzerindeki toplu etkisi hesaba katılarak değerlendirildiğinde başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönemdeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı neticesine varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 1.000.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvurucunun şikâyetçi olduğu Ceza İnfaz Kurumunda hâlihazırda bulunmadığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 225.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 225.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/94, K.2021/353), Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2021/1432 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMED ŞAHİN UCA

B. No: 2021/49149 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49149

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMED ŞAHİN UCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49149)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportörler : Rıdvan DEMİR Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Muhammed Şahin UCA

Vekili : Av. Yağmur KAVAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kişinin basın açıklamasına katılmasından dolayı gözaltına alınması, gözaltı sürecinde fiziksel saldırıya uğraması ve bu konuda yaptığı şikâyet üzerine yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 20/5/2021 tarihinde katıldığı basın toplantısının sona ermesinin ardından 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet ettiği gerekçesiyle saat 19.30'da gözaltına alınmış ve 21/5/2021 tarihinde serbest bırakılmıştır. Gözaltı sürecinde aynı gün saat 20.41'de ve bir sonraki gün saat 10.54'te başvurucu hakkında düzenlenen adli muayene raporlarında yeni oluşmuş darp veya cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu; yakalama sırasında, polis merkezinde ve polis aracında tekme, tokat ve yumruklarla defalarca darbedildiği, kendisine sürekli hakaret edildiği, nezarethanede suya ve şekere erişiminin kısıtlandığı, hijyenik bir ortam sağlanmadığı iddiasıyla İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu, suç duyurusuyla ilgili dilekçesinde ayrıca elleri arkasından kelepçeli şekilde

tutulmasından da yakınmış ve kolluk görevlilerinin adli muayeneyi yapan doktora "Raporda bir şey yazarsa sıkıntı yaşarız." diyerek gördüğü şiddetle ilgili bulguların rapora yazılmasının önüne geçtiğini iddia etmiştir. Adli muayene raporlarının güvenilir olmadığını düşündüğünden Türkiye İnsan Hakları Vakfına (Vakıf) başvurduğunu, Vakıf tarafından düzenlenecek raporu daha sonra dosyaya sunacağını ifade etmiştir. Başvurucu, dilekçesinin ekine uğradığını iddia ettiği şiddete ilişkin fotoğrafları eklemiştir.

4. Başvurucunun suç duyurusu üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı konuyla ilgili bir ceza soruşturması başlatmıştır. Konu hakkında da tahkikat yapılması için ilgili kolluk birimlerine müzekkere yazılmıştır. Kolluk görevlilerinin olay gününe ilişkin olarak düzenlediği tutanakta, bazı sivil toplum kuruluşları ile siyasi partilerin organizasyonuyla başvurucunun da aralarında olduğu yaklaşık 45 kişinin İsrail'in Filistin'e yönelik politikalarını protesto etmek amacıyla İstanbul'un Sancaktepe ilçesinde bir basın açıklaması düzenlendiği belirtilmiştir. Kolluk görevlilerince düzenlenen 20/5/2021 tarihli tutanak ve 21/5/2021 tarihli fezlekeye göre aralarında başvurucunun da olduğu üç kişinin basın açıklaması sırasında slogan attırdığı tespit edilmiştir. Basın açıklamasının tamamlanmasının ardından grubun dağılmaya başladığı sırada bu kişilerden GBT (genel bilgi toplama) işlemi kapsamında kimliklerini ibraz etmeleri istenmiş; bu kişilerin kimlik vermemekte direnmeleri üzerine polis merkezine götürülecekleri ihtar edilmiştir. Akabinde slogan atmaya başlayan başvurucunun da aralarında olduğu kişiler, kimlik tespitlerinin yapılması amacıyla orantılı güç kullanılarak polis merkezine götürülmüştür. Yapılan sorgulamada başvurucu ve diğerleri hakkında herhangi bir arama kaydı bulunmadığının anlaşılması sonrası 2911 sayılı Kanun'a aykırı davranış nedeniyle Cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda gözaltı işlemi uygulanmıştır.

5. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) yapılan inceleme neticesinde Cumhuriyet Başsavcılığının başvurucunun da aralarında olduğu kişiler hakkında kanuna aykırı olarak yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde ihtara rağmen dağılmama suçundan kovuşturmaya yer olmadığına karar verdiği tespit edilmiştir. Kararda; dosya kapsamında kolluk görevlilerince katılımcılara usulüne uygun şekilde üç kez ihtarda bulunulduğuna dair herhangi bir belge bulunmadığı, bu nedenle suçun kanuni unsurlarının oluşmadığı değerlendirilmiştir.

6. Tahkikat kapsamında, başvurucuyu gözaltına aldığı belirtilen kolluk görevlilerinin şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Kolluk görevlileri, yasa dışı toplantıya müdahale esnasında başvurucunun gözaltına alındığını ve kendilerinin suç teşkil eden fiilleri olmadığını beyan etmiştir.

7. Cumhuriyet Başsavcılığı 1/7/2021 tarihinde başvurucunun işkenceye maruz kaldığı, fiziksel şiddet gördüğü ve hakarete uğradığı iddialarına ilişkin olarak soyut beyanları dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz İstanbul Anadolu 4. Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir. Karar başvurucuya 8/10/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu 5/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Bireysel başvuru tarihiyle aynı gün Vakıf tarafından düzenlenen rapora göre başvurucu 28/5/2021 tarihinde Vakfa başvurmuş, kolluk görevlilerinin saldırısına uğraması nedeniyle vücudunun çeşitli yerlerinde ekimoz (deri altında kan birikmesi), abrazyon (sıyrık) ve çizikler tespit edilmiştir.

10. Başvurucunun gözaltına alındığı esnada kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin olarak başvuru dosyasına sunduğu görüntülerin incelenmesi sonucunda başvurucunun "İnsanlık onuru, işkenceyi yenecek." şeklinde slogan attığı sırada dört kolluk görevlisi tarafından yere yatırılarak kelepçelendiği anlaşılmıştır.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu 20/5/2021 tarihinde yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşü sonrasında yakalanırken ve gözaltında tutulurken tekme, tokat ve yumruklarla kendisine fiziksel şiddet uygulandığını, hakarete uğradığını, beş saat boyunca elleri arkadan kelepçeli şekilde tutulduğunu, yasak sorgu işlemleri yapıldığını belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında düzenlenen adli raporların bir bütün olarak ele alındığı ve usul yükümlülüğüne ait gereklerin özenle yerine getirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara ulaşmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2) [1. B.], B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

16. Somut olayda Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun iddialarının soyut olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Ne var ki adli muayene raporlarında darp ve cebir izinden söz edilmese de başvurucu, uğradığını iddia ettiği şiddetle ilgili birtakım fotoğraflar sunmuş ve kolluk görevlilerinin adli muayeneyi yapan doktora "Raporda bir şey yazarsa sıkıntı yaşarız." diyerek gördüğü şiddetle ilgili bulguların rapora yazılmasının önüne geçtiğini iddia etmiştir. Bu durumda Cumhuriyet Başsavcılığı; yakalama anından serbest kaldığı ana kadar geçen sürede başvurucunun iddia ettiği gibi fiziki şiddete uğrayıp uğramadığı konusunda tüm delilleri toplamalı (kamera kayıtları,

başvurucunun yeniden muayene ettirilmesi, fotoğraflarda gözüken yaraların yakalama ve/veya gözaltı sürecinde oluşup oluşmadığı konusunda bilirkişi raporu alınması, teşhis işlemine başvurulması) ve başvurucunun sunduğu fotoğraflarla ilgili bir değerlendirme yapmalıdır. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun diğer kötü muamele iddiaları yönünden gerekli delilleri toplayarak bu iddiaları verdiği kararda değerlendirmelidir. O hâlde başvurucunun iddiaları hakkında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği etkililikte bir soruşturma yürütülmemiştir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, güncel bir konuda yapılan basın açıklamasına katıldığı için hukuka aykırı olarak gözaltına alındığını ileri sürmüş; etkinliğin barışçıl niteliğine vurgu yaparak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık, bu iddialara ilişkin olarak görüş bildirmemiştir.

20. Dosyadaki belgelere göre başvurucunun katıldığı basın açıklamasına herhangi bir müdahalede bulunulmamış; başvurucu, etkinlik sırasında bir engellemeyle karşılaşmamıştır ancak etkinlik sonrası 2911 sayılı Kanun'a muhalefet ettiği gerekçesiyle gözaltına alınmıştır. Dolayısıyla basın açıklamasına katılması nedeniyle başvurucu hakkında koruma tedbiri uygulanması, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil etmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. İhsan Uğraş [1. B.], B. No: 2015/5365, 3/4/2019, § 24; Hüseyin Doğan ve Yusuf Kaya [2. B.], B. No: 2020/4741, 5/10/2023, § 8; Songül Eriş ve Bedriye Kuş [2. B.], B. No: 2020/38552, 30/3/2022, § 25).

21. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yargı merciilerince giderilmemesi durumunda başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

22. Eldeki olayda başvurucu, hukuka aykırı müdahaleden sorumlu olduğunu düşündüğü kişiler hakkında suç duyurusunda bulunduktan sonra bireysel başvuru yapmıştır. Başvuru formunda başvurucunun ihlal iddiasını yalnızca gözaltı işlemine dayandırdığı ve başka bir müdahale iddiasında bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesince değerlendirmesi gereken husus, toplantı ve gösteri yürüyüşüne yalnızca yakalama ve/veya gözaltı tedbiri uygulanarak müdahale edilmesi durumunda ceza yargısı yolunun tüketilmesinin bireysel başvuru için yeterli olup olmadığıdır.

23. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararında içtihat değişikliğine giderek hakkında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilen kişilerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açtıkları tazminat davalarının başvuru yollarını tüketme açısından yeterli

olduğunu belirlemiştir. Özellikle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan davalarda yakalama, gözaltı ve tutuklamanın hukuka aykırı olduğu kabul edildiğinden Anayasa Mahkemesi, incelemenin yalnızca tazminat miktarının yeterliliği ile sınırlı olacağını vurgulamıştır (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

24. Anayasa Mahkemesi anılan içtihat değişikliğini dikkate alarak olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Yalçın Düzgün ([GK], B. No: 2021/23140, 29/5/2024) kararında, bir basın açıklamasına katılması nedeniyle hakkında yakalama ve gözaltı işlemi uygulanan kişiye verilen tazminatın yeterliliğini kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında incelemiştir. Karara konu olayda, bir basın açıklamasına katılmak istemesi nedeniyle gözaltına alınan ve 2911 sayılı Kanun'a aykırı davrandığı gerekçesiyle hakkında açılan ceza davasında beraat eden kişi, haksız yakalama ve gözaltı işlemi nedeniyle açtığı davada hükmedilen manevi tazminat miktarının yetersiz olduğunu ileri sürerek anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir (Yalçın Düzgün, §§ 14, 20, 21).

25. Anayasa Mahkemesi, manevi tazminat davasında hükmedilen tazminat miktarının hakkın özünü zayıflatacak kadar düşük olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının yanı sıra toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğine karar vermiştir. Ayrıca koruma tedbirlerinin kişi üzerindeki olumsuz etkileri ile ihlalin ağırlığının aynı davada ceza mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Yalçın Düzgün, § 18).

26. Anılan kararda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunun yakalanan, gözaltına alınan veya tutuklanan kişilerin zararlarını gidermek amacıyla düzenlendiği ve kanun koyucunun bu zararların giderilmesine herhangi bir sınırlama getirmediği hatırlatılmıştır. Bu kapsamda yargı merciilerinin koruma tedbirlerinin birden fazla temel hakkın ihlaline yol açması durumunda ihlalin ağırlığını ve kişinin maruz kaldığı olumsuz etkileri dikkate alarak tazminat miktarını adil şekilde belirlemesi gerektiği vurgulanmıştır. Başka bir ifadeyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında yargı merciinin uyguladığı yakalama ve/veya gözaltına alma tedbirinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesinin ve bu hususun takdir edilen tazminat miktarında gözetilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir (Yalçın Düzgün, §§ 23, 24).

27. Diğer yandan toplantıya müdahalenin yalnızca yakalama ve/veya gözaltı tedbiriyle sınırlı kalmadığı, engelleme, dağıtma gibi diğer müdahalelerin de söz konusu olduğu hâllerde Anayasa Mahkemesi tazminat yolunu zorunlu bir başvuru yolu olarak kabul etmemiştir. Bu tür durumlarda ceza yargısı yolunun tüketilmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının incelenmesi açısından yeterli görülmüştür (Öner Yakasız ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9430, 20/3/2019, § 39; Betül Çetin ve Döndü Kurşunoğlu [2. B.], B. No: 2021/43163, 9/2/2023, §§ 14-21).

28. Tüm bu açıklamalara göre somut olayda olduğu gibi yalnızca yakalama ve/veya gözaltı tedbiri nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin ileri sürüldüğü durumlarda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında öngörülen tazminat yolunun başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir, elverişli ve makul ölçüde başarı sağlayabilecek bir hukuk yolu olduğu kabul edilmiştir.

29. Bu kapsamda başvuruya konu olan gözaltı işleminin toplantı ve gösteri yürüyüşü

düzenleme hakkını olumsuz etkilediğinin tespiti hâlinde görevli mahkemece adil bir tazminata hükmedilebilecektir. Dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen dava yolunun başvurucu açısından uygun ve telafi edici nitelikte olduğu, bu yol tüketilmeden bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden soruşturma konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/103254) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAVA GÖNÜL VE VEDAT GÖNÜL

B. No: 2021/61851 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61851

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVA GÖNÜL VE VEDAT GÖNÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61851)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucular : 1. Hava GÖNÜL 2. Vedat GÖNÜL

Vekili : Av. Muhammet BARDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda meydana gelen intihar vakası nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. M.G. tutuklanarak gönderildiği Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda koronavirüs hastalığına yakalanması ve hastanelerde yer olmaması nedeniyle tek kişilik gözetim odasına alınmıştır. 19/4/2021 tarihinde saat 18.35 sıralarında yemek dağıtımı yapan infaz korumu memuru mazgaldan M.G.nin kendisini odanın havalandırma penceresinin açma kapama kulpuna kapüşon bağcığıyla astığını görmüş ve yetkililere haber vermiştir.

3. Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından olayla ilgili yürütülen soruşturma kapsamında müşteki ve tanık beyanları, Otopsi Tutanağı, olay yeri inceleme raporu, idrar inceleme sonucu, ceza infaz kurumunda düzenlenen belgeler ve kamera görüntüleri birlikte değerlendirilerek M.G.nin uyuşturucu madde bağımlısı olması sebebiyle içinde bulunduğu psikolojik bunalımdan ötürü kendisini asarak intihar ettiği, öleni intihar konusunda azmettiren, teşvik eden, intihar kararını kuvvetlendiren ya da intiharına herhangi bir şekilde yardım eden herhangi bir kişi bulunduğuna dair delil de elde edilemediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

4. Başvuruculaların kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yaptığı itiraz Denizli 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 24/9/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Nihai karar başvuruculaların iki vekiline Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) üzerinden elektronik ortamda ayrı ayrı tebliğ edilmiş ve vekiller tebligatları 27/9/2021 tarihinde açıp okumuştur.

6. Başvurucular nihai kararın 4/10/2021 tarihinde kanunen tebliğ edildiğini belirterek 1/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular, oğullarının ceza infaz kurumundayken ölmesinde kamu görevlilerinin ihmali olmasına rağmen olayla ilgili etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

12. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen itirazın reddi kararını içeren tebligat, UETS'de elektronik olarak 27/9/2021 tarihinde başvuruculaların vekilleri tarafından açılmıştır. Başvuruculaların elektronik tebligatın yapıldığı 27/9/2021 tarihinden itibaren otuz gün içinde ve en geç 27/10/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 1/11/2021 tarihinde yaptığı başvurunun süresinde olmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculaların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN AYDOĞDU

B. No: 2022/4860 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/4860

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN AYDOĞDU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/4860)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Ramazan AYDOĞDU

Vekili : Av. Ali AKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamadaki hukuka aykırılıklar nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne 12/11/2021 tarihinde "...Basında ve sosyal medyada yayınlanan asılsız haberlerin [TÜGVA ile ilgili] M. isimli Twitter kullanıcısı olan gazeteciye servis edenlerin İl Spor Müdürlüğünde çalışan Ramazan Aydoğdu isimli şahıs olduğunu ortak arkadaşımızdan duydum. Bunda bir de Harddisk varmış bilgiler[i] bunun evinde saklıyormuş, gözü gibi bakıyormuş. Siz yetkililere bildir[il]mek istedim..." şeklinde ihbarda bulunulması üzerine başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) bilişim sistemindeki verileri bozma, yok etme, erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme ile kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme veya yayma suçlarından soruşturma işlemlerine başlanmıştır.

3. Başsavcılık 19/11/2021 tarihinde başvurucu hakkında yürütülen soruşturmaya esas olmak üzere başvurucunun ev ve işyeri adresinde, adına kayıtlı aracında suç delillerinin elde edilebilmesi amacıyla bir defaya mahsus olmak üzere arama yapılması ve aramalarda elde

edilecek suç unsurlarına el konularak bunlar üzerinde inceleme yapılması ile aramalarda elde edilecek dijital materyaller üzerinde de inceleme, kopya alma, şifreli verileri çözümleme ve verileri metin hâline getirme kararı verilmesi için sulh ceza hâkimliğinden talepte bulunmuştur.

4. İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gün Başsavcılığın bahsi geçen talebini kabul etmiş ve Başsavcılık aynı tarihte İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin arama, elkoyma ve inceleme kararının yerine getirilebilmesi için başvurucunun gözaltına alınmasına karar vermiştir.

5. Bu kapsamda başvurucu 21/11/2021 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış, gözaltı süresi Başsavcılık tarafından iki kez uzatılmıştır. 24/11/2021 tarihinde Başsavcılık tarafından ifadesine başvurulan başvurucu, müdafi eşliğinde alınan ifadesinde hakkındaki suçlamaları reddetmiş ve Türkiye Gençlik Vakfında (TÜGVA) belli bir süre çalıştığını ancak "@m…" rumuzlu Twitter hesabı kullanıcısını tanımadığını ve bu kişiye herhangi bir şekilde bilgi sızdırmadığını savunmuştur.

6. Başsavcılık 24/11/2021 tarihinde İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinden başvurucunun üzerine atılı suçlardan tutuklanmasını talep etmiştir.

7. Aynı gün İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından Başsavcılığın tutuklama talebinde belirttiği gerekçelere itibar edilerek başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüphelinin üzerine atılı kişisel verileri, hukuka aykırı olarak ele geçirmek veya yaymak, bilişim sistemindeki verileri bozma, yoketme, erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme vb. suçu ile ilgili tutuklanması talep edilmiş olmakla, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, şüphelinin ifadeleri, dosya kapsamında mevcut ön inceleme raporu ve kolluk tutanak içerikleri ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde;

İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği'nin 19/11/2021 tarih … kararı uyarınca şüpheli şahsın ikamet ve iş yeri adreslerinde arama ve el koyma işleminin icra edildiği, yapılan arama neticesinde de, 3 adet cep telefonu, 37 adet flash bellek, 3 adet diz üstü bilgisayar, 1 adet tablet bilgisayar ve 4 adet CD'nin ele geçirildiği, ele geçirilen dijital materyallere ilişkin tanzim olunan rapor içeriğinde, şahsın kullanımında bulunan 'Protonmail' hesabına kayıtlı 'TUGVAbelgeleri61', 'TUGVAbelgeleridevamediyor' mail hesaplarının bulunduğu, yandex.mail.com hesabının ad soyad kısmının karşılığından 'TUGVAbelgeleri' ibaresinin yer aldığı, şahsın ayrıca fiili kullanıcısı olduğunu ikrar ettiği @tugvabelgeleri isimli twitter sosyal medya hesabından çeşitli kişi ve kuruluşlara mail ve uygulamanın mesaj kısmından ileti gönderdiği, whatsapp uygulaması üzerinden dosya ile il[gi]li bir değer taşıyan yazışma içeriklerinin anılan rapor içeriğinde yer aldığı, incelemesi yapılan hafıza kartı içeriğinde şahsın beyan ettiği mail hesapları haricinde ‘yusufcadusunmek@gmail.com’ isimli e-posta adresinin de yer aldığı ve 'm…' rumuzlu twitter hesabından paylaşılan whatsapp yazışmalarına ait görsellerin … 64 GB kapasiteli flash bellek içerisinde yer aldığının tespit edildiği,

Bu itibarla; şüpheli Ramazan Aydoğdu'nun TÜGVA bünyesinde üstlenmiş olduğu görevler nedeniyle kişisel bilgi niteliğine haiz çeşitli verileri ele geçirdiği, manipüle edilmiş olduğu değerlendirilen bu belgeleri başka kişi/kişilerle paylaştığına yönelik kuvvetli suç şüphesinin mevcut olduğu, dosyaya yansıyan tespit ve araştırma tutanaklarının bütün halinde dosya ile örtüştüğü, şüpheliden ele geçirilen dijital materyallerin incelenmesinin henüz neticelenmediği anlaşılmakla şüphelinin üzerine atılı suçu işlediği yönünde kuvvetli suç

şüphesi ve somut delillerin bulunduğu, şüphelinin üzerine atılı suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun konusu, önem ve değeri, atılı suç nedeni ile meydana gelen zararın mahiyeti ve tehlikenin ağırlığı, şüphelinin kasta dayalı kusurunun ağırlığı, güttüğü amaç ve saik göz önüne alındığında işlenen suçun yasal tanımında öngörülen cezanın alt sınırından uzaklaşılarak temel cezanın belirlenebilecek olması hususları dikkate alındığında şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut olguların mevcut olduğu, şüphelinin delilleri karartma şüphesinin bulunması, kaçma ihtimali olması ve bu suç için ceza kanununda öngörülen ceza miktarı ile soruşturma konusu suçun ağırlığı ve önemi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağından CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince şüphelinin tutuklanmasına… [karar verildi.]"

8. Başvurucunun 2/12/2021 tarihinde tutuklama kararına yaptığı itiraz İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 14/12/2021 tarihinde reddedilmiştir. Kararda; kuvvetli suç şüphesinin devam ettiği, başvurucunun tutukluluk hâlinin sonlandırılmasını gerektirecek yeni bir delil bulunmadığı, dolayısıyla bu aşamada adli kontrol tedbirlerinin tutuklamadan beklenen faydayı sağlamayacağı belirtilmiştir.

9. İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği 22/12/2021 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Kararda; atılı suçların vasıf ve mahiyetine, mevcut delil durumuna, delillerin henüz toplanmamış olmasına, atılı suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırına, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunmasına, suçun sabit görülmesi hâlinde verilmesi muhtemel cezaya göre tutuklama tedbirinin ölçülü olmasına, soruşturma konusu suçun işleniş şekli itibarıyla ağırlığı ve önemi dikkate alındığında tutukluluk hâlinin sonlandırılmasını gerektirecek nitelikte yeni bir delilin bulunmamasına dayanılmıştır.

10. Başvurucunun bu tutukluluğun devamı kararına 27/12/2021 tarihinde yaptığı itiraz, İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/1/2022 tarihli kararı ile asliye ceza mahkemesine itiraz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir.

11. Başvurucunun İstanbul 48. Asliye Ceza Mahkemesine sunduğu itirazı ise 12/1/2022 tarihinde başvurucunun üzerine yüklenen suça ilişkin suç şüphesini gösteren olguların mevcudiyeti, başvurucunun tutuklulukta kaldığı süre, tutukluluğun devamının ölçülü olması, başvurucunun kaçma ihtimalinin bulunması ve adli kontrol önlemlerinin yetersizliği dikkate alınarak reddedilmiştir.

12. Başvurucu 17/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Öte yandan Başsavcılık 1/3/2022 tarihinde başvurucu ve "@m…" rumuzlu Twitter hesabı kullanıcısı C.Y. hakkında düzenlediği iddianamede, başvurucunun üzerine atılı suçlardan cezalandırılmasını talep etmiştir. İddianamenin kabulü ile İstanbul 22. Asliye Ceza Mahkemesinde kovuşturma evresi başlamıştır. İstanbul 22. Asliye Ceza Mahkemesi 18/3/2022 ve 15/4/2022 tarihli celselerde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

14. 11/5/2022 tarihli celsede başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

15. İstanbul 22. Asliye Ceza Mahkemesi 28/4/2023 tarihinde başvurucunun kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme ve yayma eylemi suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası, bilişim sistemindeki verileri bozma, yok etme, erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme suçundan 5 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir.

16. Bu karara yapılan itiraz İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesince 7/7/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi kesinleşen HAGB kararı üzerine yapılan bireysel başvuruda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ve kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (Taner Kök ve diğerleri [2. B.], B. No: 2022/6051, 18/9/2024). Anayasa Mahkemesi kararı üzerine yeniden yargılamaya başlanmış olup yargılama devam etmektedir.

18. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; suç işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedeni bulunmadığını, tedbirin ölçülü olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve ilgili yargı mercilerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasanın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında üzerine atılı suçların oluşmadığına ilişkin açıklamalarda bulunmuş ve başvuru dilekçesindeki ihlal iddialarını yinelemiştir.

22. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Anayasa Mahkemesi Abdulhalim Tepret ([1. B.], B. No: 2021/33907, 16/11/2023, §§ 10-13) başvurusunda yargılama sonucunda verilen HAGB kararının kesinleştiğini, kesinleşmiş bir karar bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesinin mümkün olduğunu belirterek tutuklamanın hukuki olmadığı şikâyetiyle ilgili olarak başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Ancak somut olayda başvurucu hakkında verilen HAGB kararıyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesi ihlal sonucuna ulaşmış ve dosyanın ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Dolayısıyla bu tarih itibarıyla kesinleşmiş bir karar olduğundan söz edilemeyecektir. Bu nedenle anılan tazminat yolunun tüketilmesi gerekli değildir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Tutuklamanın hukukiliğine ilişkin genel ilkeler daha önce Anayasa Mahkemesince belirlenmiştir. Buna göre kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili

maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

25. Başvurucu; kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme veya yayma ile bilişim sistemindeki verileri bozma, yok etme, erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme suçlarından 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

26. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

27. Başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında, başvurucunun kullanımında olan "TUGVAbelgeleri61", "TUGVAbelgeleridevamediyor" isimli mail hesaplarının bulunduğu, yandex.mail.com hesabının "ad soyadı" kısmının karşılığında "TUGVAbelgeleri" ibaresinin yer aldığı, başvurucunun ayrıca fiili kullanıcısı olduğunu ikrar ettiği @tugvabelgeleri isimli Twitter sosyal medya hesabından çeşitli kişi ve kuruluşlara mail ve uygulamanın mesaj kısmından ileti gönderdiği, WhatsApp uygulaması üzerinden dosya ile ilgili yazışma içeriklerinin bulunduğu, incelemesi yapılan hafıza kartı içeriğinde başvurucunun beyan ettiği mail hesapları haricinde "yusufcadusunmek@gmail.com" isimli e-posta adresinin de yer aldığı, "m..." rumuzlu Twitter hesabından paylaşılan WhatsApp yazışmalarına ait görsellerin aynılarının başvurucudan ele geçirilen taşınır (flaş) bellekte yer aldığı belirtilerek atılı suçları işlediğine yönelik kuvvetli suç şüphesinin var olduğu değerlendirilmiştir. Tutuklama kararındaki değerlendirmeler dikkate alındığında başvurucunun üzerine atılı suçları işlediği yönünde kuvvetli suç belirtisinin bulunduğunun kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı sonucuna varılmıştır.

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

29. Tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ile ilgili olarak tutuklama kararında, tutukluluğun devamına ilişkin kararda ve İstanbul 48. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen itirazın reddi kararında temel olarak başvurucudan elde edilen dijital materyaller üzerindeki incelemenin henüz tamamlanmamış ve delillerin toplanmamış olması nedeniyle delilleri karartma şüphesinin bulunduğuna, kaçma ihtimalinin olduğuna, isnat edilen suçların cezasının alt ve üst sınırına, suçların ağırlığı ve önemi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağı hususlarına dayanıldığı görülmektedir.

30. Başvurucunun tutuklanmasına esas alınan suçlar Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suçlar değildir. Dolayısıyla somut olayda suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biri olarak görülmesi mümkün değildir (karşılaştırma için bkz. Hüseyin Burçak [2. B.], B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Anılan suçlar 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasında da yer almamaktadır.

31. Somut olayda dijital materyaller üzerindeki incelemenin henüz tamamlanmamış ve delillerin toplanmamış olması nedeniyle başvurucunun delilleri karartma şüphesinin engellenmesi amacıyla tutuklandığı söylense bile adli kontrol tedbirlerinin bu amacın gerçekleştirilmesi bakımından işlevsiz olduğu ortaya konulmamıştır. 5271 sayılı Kanun'un

100. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği belirtilmiştir. Başvurucunun isnat edilen suçtan mahkûm olması durumunda dahi, hükmolunacak cezanın adli para cezasına çevrilmesi, ertelenmesi veya HAGB müessesesinin uygulanması ihtimalinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda soruşturma konusu eylemin ağırlığı ve muhtemel ceza miktarı nazara alındığında, adli kontrol tedbirinin neden yetersiz kalacağına dair tatmin edici bir gerekçelendirme yapılmaksızın başvurucunun yaklaşık altı ay süreyle tutuklu bırakılmasının ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

32. Bu itibarla tutuklama tedbirinin ölçülü olduğuna dair olgular yeterince ortaya konmadan başvurucu hakkında tutuklama tedbiri uygulanmasının ve bu tedbirin yaklaşık altı ay devam etmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Başvurucu; isnat edilen suçla ilgisi olmayan bir şekilde soruşturmanın terör suçlarına bakan Başsavcılık tarafından yürütülmesi nedeniyle toplum nezdinde menfi bir algı oluşturulmaya çalışıldığını, üzerine atılı suçun oluşmadığını, kendisinden sadır olmayan eylemlerin suçlama konusu yapıldığını, yargılamada hukuka aykırı delillerin kullanıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, ikincil nitelikte bir yoldur. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

36. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Bayram Gök, § 19).

37. Somut olayda yapılan yargılama sonucunda HAGB kararı verilmiştir. Bu kararla ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruda Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmış ve adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Bu karar üzerine yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiş olup yargılama ilk derece mahkemesinde devam etmektedir.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

39. Başvurucunun gözaltına alınmasının hukuka aykırı olduğu, gözaltı süresinin hukuka

aykırı bir şekilde uzatıldığına ilişkin iddialarının Hikmet Kopar ve diğerleri ([GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72), Hidayet Karaca ([GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64) kararları doğrultusunda; tutukluluğa itirazının cevapsız bırakıldığına ilişkin iddiasının Emre Altındağ ([1. B.], B. No: 2017/7726, 10/3/2021, §§ 98-101), Mustafa Cengiz ([2. B.], B. No: 2016/77983, 3/11/2020, §§ 73, 74), Mustafa Okumuş ([2. B.], B. No: 2017/17773, 25/9/2019, § 84) kararları doğrultusunda; elkoyma işleminin hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddialarının Nuray Işık ([2. B.], B. No: 2014/7561, 28/9/2016, §§ 60-67), Mehmet Ali Aslan ([2. B.], B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, arama kararının hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddiasının da Hatice Özyar Karataş ([1. B.], B. No: 2022/5325, 6/6/2024, §§ 19-25) kararı doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda, tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Ancak somut olayda başvurucu hakkında 11/5/2022 tarihinde tahliye kararı verilmiştir. Dolayısıyla kararın yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili yargı merciine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KUBRA NAZARI

B. No: 2022/20027 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20027

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUBRA NAZARI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20027)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Kubra NAZAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yaşamının tehlikede olacağı ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam hakkının, bu karara karşı açılan davanın süre aşımından reddi nedeniyle de yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Afganistan uyruklu olan başvurucu, eşi ve refakatindeki iki çocuğuyla birlikte 6/8/2018 tarihinde Yozgat Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Göç İdaresi) nezdinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, uluslararası koruma başvurusu mülakat formunda ana dilinin Farsça olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu ve ailesinin uluslararası koruma başvurusu Göç İdaresince 9/6/2020 tarihinde reddedilmiştir. Bu karara karşı açılan iptal davası da Yozgat İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 24/11/2020 tarihinde reddedilmiş, yasal yollara başvurulmaması üzerine karar 7/1/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Uluslararası koruma başvurusunun reddini müteakip başvurucu ve refakatindeki iki çocuğu hakkında Göç İdaresince 22/12/2021 tarihinde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi (uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında

verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar) uyarınca sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi uyarınca altı ay süreyle idari gözetim kararı verilmiştir. Söz konusu sınır dışı etme kararında, başvurucu ve refakatindeki iki çocuğunun menşe ülkesine, gidebileceği güvenli üçüncü bir ülkeye veya transit gideceği ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

4. Göç İdaresinin 22/12/2021 tarihli sınır dışı etme kararı başvurucuya aynı tarihte tercüman eşliğinde, hem Türkçe hem de Farsça olarak düzenlenen tebliğ formu aracılığıyla bildirilmiş; başvurucu da kararı imzalamak suretiyle tebellüğ etmiştir. Tebliğ formunda başvurucu hakkında alınan sınır dışı etme kararının gerekçesine, bu karara karşı kararın tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurulabileceğine, mahkemenin başvuruyu on beş gün içinde sonuçlandıracağına ve verilen kararın kesin olduğuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca talep edilmesi hâlinde ilgili baroca avukatlık hizmeti sağlanacağı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, sınır dışı edilme kararına karşı İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde, sınır dışı kararının hukuka aykırı olduğunu belirterek işlemin iptalini talep etmiştir. Başvurucu; dava aşamasında sunduğu beyan dilekçesinde sınır dışı kararının sonuçlarının kendisine açıklanmadığını, kararın tam olarak tebliğ edilmediğini, oradaki yetkililere itiraz hakkı olup olmadığını sorduğunu ancak yetkililerin itiraz hakkının bulunmadığını söylediklerini belirtmiştir. Bu kapsamda tam olarak tebliğ edilmeyen sınır dışı kararına karşı dava açma süresinin davanın açıldığı tarih itibarıyla başlaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca eşi hakkında Afganistan tarafından verilmiş bir idam kararı olduğunu, bu nedenle sınır dışı edilmesi hâlinde can güvenliğinin olmayacağını ileri sürmüştür.

6. İdare Mahkemesi sınır dışı kararının başvurucuya 22/12/2021 tarihinde Farsça ve Türkçe olarak tercüman aracılığıyla tebliğ edildiğini, başvurucunun tebliğden itibaren yedi gün içinde dava açması gerekirken bu süreden sonra 24/1/2022 tarihinde dava açtığı gerekçesiyle davanın süre aşımı nedeniyle 8/2/2022 tarihinde kesin olarak reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 19/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

9. Bölüm 3/3/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda da yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi

gerekir.

B. Yaşam Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

11. Başvurucu; ülkesindeki olaylar nedeniyle can güvenliği olmadığını, kendisinin ve ailesinin hayatını korumak amacıyla Türkiye'ye geldiğini, eşi hakkında idam kararı olduğunu, sınır dışı edilmesi hâlinde yaşam hakkının korunamayacağını belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca sınır dışı etme kararının hukuka aykırı şekilde alındığını, kararın kendisine tam ve anlaşılır şekilde tebliğ edilmediğini ve dava süreci hakkında yeterli bilgilendirme yapılmadığını belirterek etkili başvuru hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların değerlendirilmesinde Anayasa'nın 17. maddesi, 6458 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

13. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı, "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası ile "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 5:

Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17:

Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Madde 40:

Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

..."

14. Başvurucunun sınır dışı edilmesi hâlinde can güvenliğinin olmayacağına ilişkin şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan yaşam hakkı, sınır dışı etme kararının usulüne uygun tebliğ edilmediği ve bu nedenle süresi içinde yasal yollara başvuramadığı yönündeki şikâyetleri ise anılan maddeyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altınan alınan etkili başvuru hakkı kapsamında görülmüştür. Somut olayda öncelikli olarak etkili başvuru hakkı bakımından bir inceleme yapılacaktır. Bu incelemenin sonucuna göre, yaşam hakkı yönünden ayrıca değerlendirme yapılıp yapılmayacağına karar verilecektir.

15. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvurma imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

16. Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi için sıkı ispat kriterleriyle donatılmış, savunulabilir nitelikte bir iddianın varlığı aranırken anılan yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinin makul şekilde açıklanması inceleme için yeterli görülebilir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, § 63). Bu değerlendirme, yaşam hakkı bağlamında dile getirilen iddialar için de geçerlidir.

17. Somut olayda başvurucu hakkında alınan sınır dışı etme kararı 22/12/2021 tarihinde hem Türkçe hem de başvurucunun ana dili olan Farsça olarak düzenlenmiş yazılı bir tebliğ formuyla bildirilmiştir. Söz konusu tebliğ işlemi, tercüman aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve başvurucu bu tebligatı imzalayarak kararı tebellüğ etmiştir. Anılan tebliğ formunda sınır dışı etme kararının gerekçesi, bu karara karşı başvurulabilecek yargı mercii ile başvuru süresi, kararın kesin nitelikte olduğu, ayrıca başvurucunun talep etmesi hâlinde ilgili baro tarafından avukatlık hizmetinin sağlanabileceği belirtilmiştir. Başvurucu, sınır dışı edilme kararının anlamadığı dilde tebliğ edildiğini ya da hiç tebliğ edilmediğini ileri sürmemiştir. Başvurucunun iddiası yeterli bilgilendirme yapılmamasına, bu nedenle itiraz hakkını kullanamamasına ilişkindir. Bununla birlikte başvuru süresi ve yetkili yargı merciine ilişkin bilgilerin açıkça yer aldığı bildirimi başvurucunun imzalayarak tebellüğ ettiği ve bu belgeye herhangi bir şerh düşmediği hususları, dosyada yer alan resmî belgelerle sabittir. Sonuç olarak sınır dışı etme kararına ilişkin tebligat işleminin usule uygun şekilde gerçekleştirildiği ancak başvurucunun süresinden sonra yargı yoluna başvurduğu anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

20. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir

başvuru yapılmalı, yapılan başvurunun sonucu beklenmeli ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmelidir (Özlem Türkeş [1. B.], B. No: 2014/505, 17/7/2014, § 31).

21. Somut olayda başvurucu, hakkında alınan sınır dışı etme kararına karşı İdare Mahkemesinde dava açmış ancak bu dava süresinde açılmadığından esasa girilmeksizin reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucu, söz konusu iddiasını etkili bir yargı mercii önünde ileri sürebilecek imkâna sahip olmasına rağmen bu yola başvurmamıştır. Bu durumda başvuru yollarının usulüne uygun tüketildiğinden bahsedilemeyeceği açıktır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZ KALENDER

B. No: 2022/25347 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/25347

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZ KALENDER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/25347)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Aziz KALENDER

Vekili : Av. Ali Erdem GÜNDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1992 yılında Kara Harp Okuluna başladığını, 1996 yılında teğmen olarak mezun olduğunu, mesleki yaşantısı boyunca Ankara, Şırnak, Şanlıurfa, Çanakkale gibi birçok şehirde görev yaptığını belirtmektedir.

3. Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına asker olduğunu beyan eden bir şahıs 5/5/2017 tarihinde gönderdiği bir elektronik postada özetle; hâlihazırda asker içerisinde örgüt mensubu birçok kişinin bulunduğunu, Mardin'de görev yaptığı dönemde askerlerin bağlı olduğu "imam"lar tarafından sabit hatlardan arama yapıldığını, bu örgüte yönelik şüphesinin çalıştığı dönemde de olması nedeniyle haberleri olmadan numaraları ele geçirdiğini ifade etmiş ve bu kapsamda beş farklı sabit hat numarasını belirtmiştir. Diğer taraftan Mardin'de askeri personel yapılanmasının deşifre edilmesine yönelik başka dosyalarda etkin pişmanlık kapsamında ifade veren askeri personel olan şahıslar da örgütün mahrem imamlarının kendileriyle sabit hatlardan aramak suretiyle irtibata geçtiklerini, aradıklarında kendileriyle nerede, ne zaman görüşeceklerini belirttiklerini beyan etmişlerdir.

4. Bunun üzerine elektronik postada belirtilen beş sabit hat üzerinden yapılan inceleme sonucunda başvurucunun da aralarında bulunduğu birçok şahıs hakkında Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

5. Soruşturma kapsamında 23/11/2017 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, Mardin 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgunun ardından adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır. Daha sonra Mardin Cumhuriyet Başsavcılığının 8/2/2018 tarihli iddianamesi ile başvurucu ile birlikte birçok kişi hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucunun Mardin'de faaliyette bulunan bir kuruyemiş dükkanından ardışık olarak bir kez arandığı belirtilmiştir. Başvurucunun beyanına göre ardışık olarak arandığı tarihte Şırnak 172. Zırhlı Tugay Komutanlığında görev yapmaktadır. Başvurucu kovuşturma esnasında en son albay rütbesiyle Gelibolu 2. Kolordu Komutanlığında çalışmıştır. Olayların geçtiği dönemde başvurucunun binbaşı ve daha sonradan yarbay olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

6. İddianamenin kabul edilmesi üzerine düzenlenen tensip zaptında, diğer hususların yanı sıra, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) müzekkere yazılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda sanıklara ait iddianamede belirtilen telefon numaralarının 1/1/2012-1/1/2017 tarihleri arasında arayan/aranan numaralar ile sanıklara ait bu telefon numaralarının baz istasyon bilgilerinin, bu numaraların kullanıldığı telefonların IMEI numaralarının istenmesine dair ara karar verilmiştir. Ayrıca ara karar cevabı geldiğinde BTK'dan gelen yazı cevaplarının Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele (KOM) Şube Müdürlüğüne gönderilerek her bir sanık için ayrı ayrı değerlendirme yapılmak suretiyle haklarında silahlı terör örgütü üyeliği (FETÖ/PDY) suçundan soruşturma yürütülen kişiler ile irtibatlarının bulunup bulunmadığının araştırılması istenmiştir. Diğer taraftan Türkiye çapında ardışık aramalarda kullanılan sabit hat telefon numaralarının ilgili Emniyet Müdürlüklerinden temini ile bu sabit hat telefon numaraları ile irtibat sağlayıp sağlamadıkları hususunun tespit edilmesi istenmiştir.

7. Öte yandan Kahramanmaraş KOM Şube Müdürlüğünün başvurucu yönünden hazırladığı HTS inceleme raporunda, başvurucunun Kahramanmaraş'ta bulunan sabit hatlı bir telefondan 25/4/2014 tarihinde ardışık olarak arandığı gerekçesiyle Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında yürütülen soruşturmada yetkisizlik kararı ile birlikte dosyanın Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine 10/4/2018 tarihinde karar verilmiştir. Bunun üzerine Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2018/100 sayılı dosyası ile birleştirme talepli olarak başvurucu hakkında bir iddianame daha düzenlenmiştir.

8. Başvurucunun başka sabit hatlardan ardışık olarak arandığının tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında bu kez Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bir soruşturma başlatılmıştır. Söz konusu soruşturmada yetkisizlik kararıyla evrakın Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine 30/5/2018 tarihinde karar verilmiştir. Bu nedenle başvurucu hakkında Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca 3/7/2018 tarihinde yine iddianame düzenlenmiştir. Sonraki iddianamelerin Mahkemenin E.2018/234 ile E.2018/310 esasına kaydedildiği ve bu dosyaların ilk dosya ile birleştirildiği anlaşılmıştır.

9. Yargılama boyunca sekiz celse yapılmış ve başvurucu dört celsede hazır bulunmuştur. Başvurucu bir kısım celselere müdafi ile birlikte katılmıştır. Yargılamada başvurucunun savunması müdafi eşliğinde alınmıştır. Başvurucu üçüncü celsedeki savunmasında özetle;

ihbarın hangi e-posta hesabına kim tarafından gönderildiğini, IP adresinden gönderen kişinin bulunmasını talep etmiştir. Ayrıca sabit hattın bulunduğu noktadaki kamera veya MOBESE görüntülerinin incelenmesini istemiştir. Diğer taraftan o tarihlerde aranan ne kadar görüşme varsa kişilerin HTS kayıtlarının çıkartılmasını, sadece asker değil diğer mesleklerden de ardışık aranan olup olmadığının incelenmesini talep etmiştir. Ardışık aranmaya ilişkin olarak ise görevdeki oğullarına ulaşamayan ailelerin kendileriyle irtibata geçtiğini, bu kapsamda asker aileleri tarafından Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Şırnak ve Siirt gibi birçok yerden arandıklarını, bununla birlikte kimin ne zaman aradığını hatırlayamadığını dile getirmiştir.

10. Dördüncü celsede diğer sanıkların savunması alınmıştır. Celse sonunda başvurucuyla ilgili olarak alınan ara kararda, Mardin ve Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan soruşturma dosyaları istenilmiştir. Başvurucunun beşinci celsede yine müdafi eşliğinde alınan savunmasında ardışık aranmalarla ilgili olarak önceki savunmasının geçerli olduğunu, gelen aramaların neden gelebileceğini daha önce anlattığını, Silopi üs bölgesinde asker aileleri tarafından arandıklarını, yol araması yapılması gerektiğini, yol araması olmadan intikalin mümkün olmadığını, ailelerin de yol durumunun uygun olup olmadığını sormak için aramış olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca birçok yerde askerinin mevcut olduğunu, farklı yerlerden de aranmasının askerler tarafından arandığını ortaya çıkardığını belirtmiştir. Yine örgütün kendi üyelerini saklamak için aramalar sırasında kendisini de katmış olabileceğini dile getirmiştir. Başvurucu, celse arasında sanıkların sabit hatlardan aranmalarına ilişkin düzenlenen bilirkişi raporuna karşı önceki beyanlarını tekrar etmekle ve aleyhe olanları kabul etmemekle yetinmiştir.

11. Bir sonraki celsede Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığından HTS kayıtlarının gönderilmesi için gelen müzekkere içeriğinin dosya arasına alındığı anlaşılmıştır. Başvurucu önceki savunmalarını tekrarlamıştır. Bu arada BTK'dan getirilen kayıtlar kapsamında düzenlenen bilirkişi raporunda, başvurucunun üzerine kayıtlı GSM numarası ile FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan 56 kişiyle irtibatının olduğu belirtilmiştir. Başvurucu için hazırlanan HTS analiz raporu Mahkemeye 3/8/2018 tarihli üst yazının ekinde gönderilmiştir. Aynı yazının ekinde diğer sanıklar hakkında düzenlenen HTS analiz raporları da tek tek yer almıştır. Diğer taraftan 20/7/2018 tarihli HTS Genel Değerlendirme raporunda da başvurucunun bir kez ardışık olarak arandığı belirtilmiştir. Ayrıca Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığından bir müzekkere ile 17/7/2008-12/7/2012 tarihleri arasında görevi için başvurucunun Şanlıurfa ilinde bulunduğu anlaşıldığından belirtilen tarih aralığında Şanlıurfa'daki sabit hatlar aracılığıyla mahrem abiler tarafından başka askeri personellerle ardışık aranıp aranmadığı 31/8/2018 tarihinde sorulmuştur. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme sonucunda gelen cevabi bir yazıya rastlanılmamıştır.

12. 25/12/2018 tarihli son celsede başvurucu müdafi, Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasına karşı beyanında önceki savunmasını yinelemiştir. Başvurucu müdafi Yargıtayın örgüt üyeliğiyle ilgili kriterlerinin belli olduğunu, bu hususların dikkate alınması gerektiğini, yapılan görüşmelerde görüşme içeriklerin tespit edilemediğini, başvurucunun kim tarafından arandığının belli olmadığını ifade etmiştir.

13. Duruşma sonunda başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda öncelikle yargılama safhasındaki gelişmeler kronolojik bir sıralamayla anlatılmıştır. Bu kapsamda gerekçeli kararın ilgili kısımları şu şekildedir:

"...

Sanık Aziz Kalender hakkındaki isnadın sivil mahrem abilerce arandığı olduğu, mahrem abiler tarafından kullanıldığı tespit edilen hatlara ilişkin HTS kayıtları üzerinden yapılan inceleme neticesinde bilirkişi tarafından düzenlenerek dosyaya sunulan raporun incelenmesinde, sanığın 1 kez ardışık olarak arandığının belirtildiği, bilirkişi tarafından yapılan tespitin denetimi mahkememizce yapıldığı, sanığın ardışık arama sistemine uygun olarak 1 kez asker şahıslarla beraber ardışık arandığının anlaşıldığı,

İş bu aramanın 03.03.2013 tarihinde, 13:27 saatinde gerekleştiği, ardışık arandığı kişilerin ise [M.E.], [İ.K.], [A.K.] ve [M.A.] olduğu, [M.E.], [A.K.] ve [M.A.]nın mahkememizin iş bu dosyasına sanık olarak aynı isnatla yargılandıkları, [İ.K.] hakkında ise İstanbul CBS'nin 2016/83805 soruşturma sayılı dosyasında hakkında soruşturma yürütüldüğü,

Mahkememizce yargılamanın safahatı içerisinde, davaya konu terör örgütünün işleyişi, ardışık arama sisteminin kullanılma şekli nazara alınarak, çalıştıkları başka illerde de mahrem abi tarafından aranmış olabileceklerinin takdiri ile çalıştıkları il Emniyet Müdürlüklerine müzekkere yazılarak mahrem abilerce kullanıldığı tespit edilen sabit numaralardan aranıp aranmadıkları[nın] sorulduğu, ara karar gereği Kahramanmaraş İl Emniyet Müdürlüğünce 30.07.2018 tarihinde verilen cevabi yazıda, sanığın illerinde bul[u]nan -3442351178- numaralı sabit hattan 25.04.2014 tarihinde saat:18:43 de arandığının belirtildiği, ardışık arandığı kişilerden olan [H.İ.T.] hakkında Kırklareli CBS tarafından 2017/1500 numarası ile soruşturma yürütüldüğü, hakkında iddianame tanzim edildiğinin tespiti ile iş bu iddianame ve [H.İ.T.] ifade tutanağı dosyamız arasına alındığı, yapılan incelemede [H.İ.T.] hakkında isnatların mahrem abi aramalarında yer alma, yapı içerisinde yer aldığını ifade eden tanık beyanı ve ihbar tutanağı olduğu, Kahramanmaraş ili bünyesindeki bu arama için Mardin CBS tarafından 2018/659 numaralı iddianame düzenlenerek mahkememize birleştirme talepli olarak kamu davası açıldığı, mahkememizce sanığın savunmasının alındığı,

Sanık hakkında Şırnak ilinde mahrem abiler tarafından kullanıldığı tespit edilen sabit hatlardan, başka asker şahıslarla ya da mahrem abiyle 4 kez ardışık arandığına ilişkin kamu davası açıldığı, mahkememizin 2018/310 esasına kaydı yapılarak iş bu dosyayla birleştirildiği, ardışık arama sayısının denetiminin, ardışık arama sisteminin işleyiş ve uygulanışına ilişkin kuralları çerçevesinde mahkememizce yapıldığı, sanığın savunmasının alındığı,

Sanığın iş bu ardışık aranmalarına ilişkin bazı tespitlere değinmek gerekirse;

26.01.2014 tarihinde, saat:11.30 da arandığı, ardışık arandığı kişinin [M.K.] isimli asker şahıs olduğu, İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2017/16 esas sayılı dosyasında aynı isnatla yargılandığı, hakkında tanık beyanlarının bulunduğu, tanık [S.B.] isimli asker şahsın hakkında Edirne CBS tarafından 2018/578 numaralı iddianamenin düzenlendiği, iş bu soruşturma kapsamında sanığın ardışık arandığı [M.K.]'ya ilişkin özetle, 'Uzunköprü ilçesinde görev yaptığım dönemde ÖMER (AD/KOD) cemaat mensubu ile görüşürdüm. Bu şahıs Edirne merkezde otururdu, bende ayda 1 kez bu şahsın Edirne merkezdeki evine giderdim. Bu şahsın sohbetlerine [M.K.] isimli subay ile birlikte gelmemiz için bizi grup yaptılar. Ancak bu askeri personel de sınır karakolunda çalıştığı için birlikte pek fazla sohbetlere katılamadık.' şeklinde beyanda bulunduğu, yine tanık [Ş.A.E.] isimli asker şahsın sanığın ardışık arandığı [M.K.] hakkında özetle, 'Uzunköprü ilçesinde görev yaptığım dönemde ÖMER (AD/KOD) cemaat mensubu ile görüşürdüm. Bu şahıs Edirne merkezde

otururdu, bende ayda 1 kez bu şahsın Edirne merkezdeki evine giderdim. Bu şahsın sohbetlerine [M.K.] isimli subay ile birlikte gelmemiz için bizi grup yaptılar. Ancak bu askeri personel de sınır karakolunda çalıştığı için birlikte pek fazla sohbetlere katılamadık. Toplamda 3-4 kere birlikte sohbet toplantılarına katılmıştık' şeklinde beyanda bulunduğu, sanığın ardışık arandığı [M.K.]'nın yargılandığı 2017/16 esas sayılı dosyanın duruşma tutanağı, tanık [S.B.] hakkında Edirne CBS tarafından düzenlenen 2018/578 numaralı iddianame ve tanık [Ş.A.E.] hakkında Edirne 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2018/109 esas, 2018/167 karar sayılı kararının dosya kapsamına alındığı,

09.10.2012 tarihinde, saat:17:03 de arandığı, ardışık arandığı kişilerden birinin [S.Y.] isimli hakkında mahrem abi olduğu iddiasıyla soruşturma yürütülen şahıs olduğu, [S.Y.]'ye ilişkin Şanlı[u]rfa CBS tarafından 2017/1671 numaralı iddianamenin tanzim edildiği, dosya kapsamına alındığı, hakkındaki yargılamanın Şanlıurfa 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2016/130 esas sayılı dosyası üzerinden devam ettiği, duruşma tutanağının dosya kapsamına alındığı, iş bu evraklar incelendiğinde hakkındaki temel isnadın mahrem abi olarak yapı içerisinde faaliyet göstermek olduğunun görüldüğü, iş bu hususa ilişkin tanık [S.K.] hakkında yürütülen 2017/15952 numaralı soruşturma da sanığın ardışık arandığı [S.Y.] için özetle 'Şanlıurfa'da bu yapıya mensup olarak bildiğim kimse yoktur. Şanlıurfa'da bizden sorumlu olan ve asker imamı olan [S.Y.] isimli şahısla bir kez görüştüm. Sınırda çalıştığım için çok dışarı çıkamıyordum. Ayrıca çok fazla görüşmek istemiyordum. Bana kod adı vermediler.' şeklinde beyanda bulunduğu, iş bu beyanın dosya kapsamında olduğu,

31.08.2013 tarihinde, saat:13:25 de arandığı, ardışık arandığı kişilerden birinin [E.T.] isimli asker şahıs olduğu, [E.T.] hakkında Ankara CBS tarafından 2018/126460 numaralı soruşturmanın yürütüldüğü, ifadesinin dosya kapsamına alındığı,

Gerekçeli kararımızın genel açıklamalar bölümünde de belirttiğimiz üzere terör örgütü FETÖ/PDY tarafından bir çok ilde Hususi Hizmetler Sınıfı altında bir hiyerarşik sistem oluşturulduğu, sanığın hem ilimiz bünyesinde hemde Kahramanmaraş ve Şırnak illeri bünyesinde 3 farklı ardışık arama silsilesi içerisine girdiği, aramalarda süreklilik bulunduğu, aranma tarihlerinin 09.10.2012, 10.09.2012, 03.03.2013, 31.08.2013 26.01.2014 ve 25.04.2014 tarihleri olduğu, sanığın 3 farklı ilde oluşturulan 3 farklı hiyerarşik silsile düzeni içerisinde aranması, aramalarının tarihlerine bakıldığında da sürece yayılır şekilde olması, sanığın savunmasında belirttiği askerler ve aileleri tarafından üst bölgesinde bulunduğu dönemde arandığı hususunun, ardışık arandığı kişileri tanımadığını ifade etmesinden kaynaklı bu kişilerle belli bir hiyerarşik düzen içerisinde olmadığının anlaşılmasından ve ardışık arandığı kişilerden birinin yapı içerisinde mahrem abi olarak faaliyette bulunduğu iddiasıyla yargılanan [S.Y.] isimli şahıs olması nedeniyle, sanığın bulunduğu rütbe de nazara alınarak mahkememizce savunmaya itibar edilmediği,

Sanığın her 3 il bünyesinde süreklilik arz eder şekilde ardışık olarak aranması, ardışık olarak arandığı kişilerin asker olması ve haklarında soruşturma ve kovuşturmaların bulunması ile mahkememize yaptığı savunmaya itibarın mümkün olmaması hususları, yapının gizlenme ve sızma faaliyetlerini kendilerine şiar edinmiş, devlet yapısı içerisine 1987 yılından itibaren sızmış, TCK'nın 309. Maddesinde düzenlenen Anayasayı İhlal Suçunu devletin askeri imkan ve koşulları ile gerçekleştirebilecek boyutuna gelmiş, A dan Z ye (yargı-emniyet-askeriye-istihbarat-milli eğitim) tüm devlet unsurlarına sızarak hakimiyeti ele geçirmiş olma şeklindeki işleyişi ile birlikte değerlendirildiğinde hiyerarşik yapısı içerisine girmemiş rütbeli askeri personeli, kararımızda açıkladığımız üzere 3 farklı ilde süreklilik arz eder şekilde ardışık arama gibi sistematik gizlilik içerir şekilde aramasının kabul

edilemeyeceği zira örgütün oluşturduğu bu gizli sistemin açığa çıkması sonucunu doğurabileceği, tüm bu açıklamalardan sonra ardışık arama sistemine ilişki örgütsel faaliyet olarak kabul ettiğimiz açıklamalar ve sanığın özelindeki gerekçelerimiz ışığında sanığın amaç suçu benimsediği, örgüte iradesini teslim ettiği, yapının gerektirdiği gizlilik içerisinde girdiği, bu şekilde hiyerarşik yapı içerisinde yer alarak örgütle organik bağı kurduğu açık olduğundan sanığın FETÖ/PDY terör örgütü üyesi olduğunu kabulü ile ..."

14. Başvurucu istinaf ve temyiz dilekçelerinde özetle;

i. Soyut gerekçelerle ifadesine itibar edilmemesinin usul ve yasaya aykırı olduğunu,

ii. Ardışık arama olarak iddia edilen aramaların kriterleri, iki arama arasında kaç dakika olduğu takdirde ardışık arama olduğu ya da olmadığı gibi hususların gerekçeli kararda belirtilmediği,

iii. Ardışık olarak kimin aradığı tespit edilmeden ve arayan şahsın beyanı alınmadan ceza tayin edildiğini,

iv. Yargıtay içtihadına aykırı olarak karar verildiğini, HTS kayıtlarına bakılarak terör örgütünün suç sayılan fiilleri işleme amacını bilip bilmediği, hiyerarşik yapıya dahil olup olmadığı, örgütle organik bağı bulunup bulunmadığı, örgütten talimat alıp almadığı, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerde olup olmadığının tespit edilemeyeceğini,

v. Ardışık arama dışında aleyhine hiçbir delil bulunmadığını, savunmada belirttiği üzere aramaların üs bölgesine gelmek isteyen asker yakınları tarafından yapıldığını, aksini ispatlayan hiçbir belge veya tanık beyanının da bulunmadığını ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun ve bir kısım sanıkların talepleri; usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu gerekçesiyle reddedilmştir. Hüküm, istinaf ve temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 25/1/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

16. Başvurucu, nihai hükmü 3/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 11/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon; gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, gerekçeli karar hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu; kanun yolları aşamasında sunduğu dilekçelere benzer şekilde şikâyetlerini dile getirmiş, hiyerarşik düzen içerisinde olduğunu gösteren somut bir delilin bulunmadığını, soyut gerekçelerle mahkûmiyet kararı verildiğini, kanun yolları aşamasında ileri sürülen taleplerin gerekçesiz olarak reddedildiğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda kendisi açısından ardışık arama olarak iddia edilen aramaların kriterleri, iki arama arasında kaç dakika olduğu takdirde ardışık arama olduğu ya da olmadığı gibi hususların gerekçeli kararda belirtilmediğini beyan etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargılama süreci anlatılmış, başvurucunun lehine ve aleyhine delillerin toplandığı, ilgili kurumlardan gelen cevabi yazılar üzerinden değerlendirme yapıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca kanun yolu aşamasında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, toplanan delillerin yerinde incelendiği, savunmanın inandırıcı gerekçelerle reddedildiği belirtilerek

hükmün kesinleştirildiği şeklinde görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında önceki şikâyetlerini yinelemiştir.

19. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (çok sayıda karar arasından bkz. Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, §§ 27-32).

22. Somut olayda Mahkemece başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sonucuna varılmış ve hakkında hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan kararda Mahkemece, kolluk birimlerinin ardışık aramaya ilişkin HTS kayıtları ile yapılan tespitler neticesinde başvurucunun ardışık arama denen yöntemle mahrem şahıslara zimmetlenen asker şahıslardan olduğuna dair tespitler delil olarak hükme esas alınmıştır.

23. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150 sayılı kararları).

24. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik olarak yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda “gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği

saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

25. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararı incelendiğinde Mahkeme; Mardin, Kahramanmaraş ve Şırnak olmak üzere üç farklı ilde bulunan ankesörlü/kontörlü sabit hatlar üzerinden örgütün kullandığı iletişim yöntemlerine uygun olarak başvurucunun değişik rütbelerden birtakım askeri personelle ardışık olarak aranmasını, bu personeller hakkında soruşturma ve kovuşturma bulunmasını yeterli kabul etmiştir. Mahkeme, ardışık arama sayısının denetiminin, ardışık arama sisteminin işleyiş ve uygulanışına ilişkin kuralları çerçevesinde kendisi tarafından yapıldığını belirtmiştir. Bu konuda sabit/ankesörlü hatlara ait HTS verileri esas alınmıştır.

26. Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak kararında, örgüt tarafından kamuya açık ve birbirinden bağımsız olan market, büfe, kırtasiye, iddia bayisi, lokanta gibi işletmelerde bulunan ve ücret karşılığı kullanılan sabit (kontörlü/voip) hatlar ile Türk Telekoma ait ankesörlü telefon hatları üzerinden iletişim kurma yönteminin benimsendiğini kabul etmiştir. Ülke genelinde yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda ortaya konulan deliller ve etkin pişmanlıktan yararlanan kişilerin beyanları bu bağlamda dikkate alınmaktadır. Bu durumun temelinde FETÖ/PDY'nin kendine özgü ve gizlilik içerisinde hareket eden bir örgüt olması ile asker yapılanmasının örgüt açısından öneminden kaynaklanmaktadır.

27. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan deliller dikkate alındığında başvurucunun, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olduğuna ilişkin tespitlerin mahkûmiyet kararına götüren tek delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak Yargıtayın yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, başvurucunun hakkında yapılan tespitlerin ardışık olmadığı, ardışık aramada uygulanan yöntemlere uygun bulunmadığı itirazıyla ilgili kolluk tarafından düzenlenen HTS analiz raporuna karşı bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile arandığı tespit edilen kişilerin tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Başvurucuyla ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, bu kişilerin tüm aşama ifadeleri getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, başvurucunun kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması ve bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca gerekirse UYAP'ta araştırma yapılarak başvurucu hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığı, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada başvurucu ve müdafiine okunması, gerekirse de ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre başvurucunun hukuki

durumunun belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Mustafa Kemal Öztürk [2. B.], B. No: 2020/38064, 25/6/2025, § 23).

28. Somut olayda Mahkeme HTS verilerinin bilirkişi marifetiyle incelenmesi ve buna göre teknik bir rapor hazırlanması yönünde de araştırma yapmamış; Mardin, Kahramanmaraş ve Şırnak Başsavcılıkları tarafından sunulan bilgiler ile yetinmiştir. Bunun yanında başvurucuya ilişkin olarak hazırlanan 3/8/2018 tarihli HTS analiz raporu, gerekçeli kararda tespit edilen hususları da kapsamamaktadır. Dolayısıyla araştırma yapılmayan hususlar dikkate alındığında Mahkemenin başvurucu yönünden olaya dair kabulü, savunmaya itibar edilmemesini yeterli şekilde izah etmemektedir.

29. Buna göre başvurucu üzerine atılı suçu işlemediğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen, Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/100, K.2018/618) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğim nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu 1996 yılında Kara harp Okulundan teğmen olarak mezun olduğunu, Ankara, Şırnak, Şanlıurfa, Çanakkale gibi birçok ilde görev yaptığını belirtmiştir. Yerel Mahkemenin gerekçeli kararında, dosyaya giren tüm bilgi, belge ve deliller birlikte değerlendirildiğinde hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliğinden dava açılan sanığın HTS verilerinin dosyaya getirtildiği, veriler üzerinde yapılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen raporda sanığın çeşitli illerde (3 ilde) ardışık olarak arandığı, kendisi ile birlikte aranan kişilerin asker olduğu ve haklarında soruşturma ve kovuşturma bulunduğu, sanığın FETÖ/PDY terör örgütü ile organik bağı bulunduğuna kanaat getirildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusun ilişkin kararında (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri

hakkında kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY' nin “Askeri Mahrem” yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Somut olayda HTS kayıtlarına göre, başvurucunun kullandığı GSM hattı ile FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan 56 kişi ile irtibatının olduğu, yine değişik illerde çok sayıda askerî personelle ardışık olarak arandığına ilişkin kovuşturmalar olduğu ve söz konusu kovuşturmaların mahkeme dosyası ile birleştiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

Başvurucu gerek soruşturma gerekse kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında HTS kayıtlarını ve dosyadaki delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını belirterek hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Açıklanan nedenlerle başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

FATİH KORKMAZ VE FEYZULLAH DOĞAN

B. No: 2022/39038 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39038

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH KORKMAZ VE FEYZULLAH DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/39038)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucular : 1. Fatih KORKMAZ

Vekilleri : Av. Dudu ERTUNÇ Av. Fahrettin PİYADE 2. Feyzullah DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda ele geçirilen bir mektupta yer alan ifadelerden dolayı disiplin cezası verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan hükümlü olarak İskenderun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu Fatih Korkmaz, aynı ceza infaz kurumunda bir dönem aynı odada birlikte kaldığı diğer başvurucu Feyzullah Doğan'a kurum yetkililerinin onayı ve izni dışında bir mektup göndermiştir. Mektubun gönderildiği Feyzullah Doğan'ın fazla kitaplarının olduğu poşeti eğitim birimi memurlarına teslim ettiği esnada yapılan incelemede kitaplardan birinin arasında bahse konu mektup bulunmuştur. Bunun üzerine Ceza İnfaz Kurumu personelince 12/1/2022 tarihli tutanak düzenlenmiş ve "pusula" olarak değerlendirilen mektubun Feyzullah Doğan'a okutulup anlatıldığı da tutanağa yazılmıştır.

4. Ele geçirilen mektup içeriğinde Fatih Korkmaz, günlük yaşantısından ve kaldığı odadaki

birtakım değişikliklerden bahsetmiş, odada A.A. isimli kişiyle günlük 20-30 dakika aydınlanma muhabbetleri adı altında konuşmalar yaptıklarını, bu sayede tahliye olduktan sonra video izlemeye gerek kalmayacağını, ceza infaz kurumuna geldikten sonra kendisindeki değişimde Feyzullah Doğan'ın ve "diğer abiler" olarak bahsettiği kişilerin katkısı olduğunu belirtmiştir. Mektubun bir yerinde, Süleyman isimli bir kişinin yanına geldiğini ve "hocaların hocası", "Hocaefendi"nin ellerinden öptüğünü ve çok selam söylediğini ifade etmiştir. Fatih Korkmaz mektubunda ayrıca "abim, hocam, sırdaşım, mübarek insan" şeklinde hitap ettiği Feyzullah Doğan'ın ellerinden ve ayaklarından hürmetle öptüğünü dile getirmiştir. Son olarak İsmetoğlu diye bahsettiği bir kişiye yakın zamanda mektup yazacağını, bu kişinin pusulasını aldığını ancak bir dahaki sefere kendisini ateşe atmaması gerektiğini, bu günlerde 2/10'dan dolayı daha dikkat etmeleri gerektiğini dile getirmiştir.

5. Feyzullah Doğan da bu mektuba cevaben yazdığı ve Ceza İnfaz Kurumunun izniyle ilettiği mektubunda; birlikte güzel vakitler geçirdiklerini, çalıştıkları anları sürekli düşündüğünü, beraber okudukları kitapları tekrar okuduğunu ifade etmiştir. Başvurucu Fatih Korkmaz ile aynı odada kalan kişilerin isimlerini yazarak hepsine selam ilettiğini belirtmiştir.

6. Ceza İnfaz Kurumu personellerince düzenlenen tutanak uyarınca mektupta yer alan sözler nedeniyle Fatih Korkmaz ve mektubun muhatabı Feyzullah Doğan hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılı olarak suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırma disiplin suçundan soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu Fatih Korkmaz, alınan ifadesinde daha önce aynı odada kaldıkları Feyzullah Doğan'ın kendisine hem maddi hem manevi açıdan çok yardımcı olduğunu, şu anki sağlıklı hâline Feyzullah Doğan'ın çabasıyla ulaştığını, yazılan mektupta Feyzullah Doğan'a olan sevgi ve muhabbetinden dolayı mübarek insan kavramını kullandığını, yazdığı mektubun doğrudan Feyzullah Doğan'a yönelik olduğunu, ona karşı duygularını ifade ettiğini, FETÖ/PDY'ye yönelik herhangi bir övgü kullanmadığını beyan etmiştir.

7. Soruşturma kapsamında savunması istenen Feyzullah Doğan ise 8/1/2022 tarihli savunmasında; hakkında suç olarak isnat edilen metnin içeriği hakkında bilgisi olmadığını, metnin bir örneğinin verilmesi durumunda savunma yapabileceğini ifade etmiştir. Aynı başvurucu 10/1/2022 tarihli yazılı savunmasında ise metnin fotokopisini talep ettiğini ancak kendisine verilmediğini, Fatih Korkmaz'a Kuran'ı Kerim okumayı öğrettiğini, bu nedenle teşekkür mahiyetinde abartılı ifadeler içeren bir yazının kendisine yazıldığını, her ne kadar buna layık olmasa da kendisine "Hocaların Hocası" diye hitap edildiğini, metne bakıldığında kendisini öven ifadelerin olduğunu, söz konusu metnin bu olabileceğini, eğer metin bu ise metin tekrar okunduğunda yanlış anlaşıldığının açık ve net olduğunu, disiplin soruşturmasına konu metnin bir örneği verilmediğinden kendi değerlendirmeleri ile savunma yapabildiğini belirtmiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda, mektup içeriğinde; örgütten kopmaları önlemek, örgütün organize şekilde hareket etmesini temin etmek ve örgütün sözde davasına sahip çıkmak amaçlarının güdüldüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte kurum içinde yasal yollarla mektuplaşma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurulmayarak idareden habersiz bir şekilde pusulayla haberleşmeye çalışılmasının şüpheleri güçlendirdiği, nitekim pusula içinde bir başvurucunun diğerini dikkatli olmaları için uyardığı üzerinde durulmuştur. Disiplin Kurulu kararında örgüte bağlılığı artırmaya çalıştıkları belirtilen başvuruculara 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3)

numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu Fatih Korkmaz hakkında 13 gün, diğer başvurucu Feyzullah Doğan hakkında 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir.

9. Başvurucular, Disiplin Kurulunun kararına karşı İskenderun İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) ayrı ayrı şikâyette bulunmuştur. Başvurucu Fatih Korkmaz şikâyet dilekçesinde; isnat edilen fiilde suç örgütlerinin propagandasının yapılmadığını, disiplin cezasında suçun nasıl oluştuğunun açıklanmadığını, hangi ifadelerin suç teşkil ettiğinin ortaya konulmadığını, eylemin idareden habersiz mektup gönderme olarak değerlendirilip kınama cezası verilmesi gerekirken 13 gün hücre cezası verilmesinin orantısız olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu Feyzullah Doğan ise şikâyet dilekçesinde; soruşturma izni veren makam ile idari cezayı veren makamın aynı olmaması gerektiğini, soruşturmanın tarafsız yürütülmediğini, tutanağı tutan ve cezayı veren personelin aynı kuruma mensup olduğunu, hakkında tutulan tutanağın ve soruşturmaya konu metnin talep etmesine rağmen kendisine verilmediğini ve detaylı savunma yapmasının engellendiğini belirtmiştir. Başkasının yazdığı mektuptan dolayı kendisinin cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu, verilen cezanın hukuken geçersiz yoruma dayandığını ileri sürmüştür.

10. İnfaz Hâkimliği, başvurucu Fatih Korkmaz'ın şikâyetini 24/2/2022 tarihli, Feyzullah Doğan'ın şikâyetini ise 1/3/2022 tarihli kararla reddetmiştir. Bu kararlarda Hâkimlik, itirazların reddine ve hücre cezalarının onanmasına ayrı ayrı hükmetmiştir. Söz konusu Hâkimlik kararlarının gerekçelerinin ilgili kısımları sırasıyla şöyledir:

"T.C. Adalet Bakanlığı İskenderun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 21/01/2022 tarih ve 2022/71 sayılı kararı ile 13 Gün süreyle hücre cezası alan hükümlünün disiplin [cezasının] onaylanmasının talep edildiği görülmekle,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : ... [Başsavcılık mütalaası]

Şikayetçi/Hükümlü vekili Av. Dudu ERTUNÇ 08/02/2022 tarihli dilekçesinde; ... iptaline karar verilmesine hükümlü müdafii olarak talep ettiği görüldü.

Hakimliğimizce yapılan incelemede; T.C. Adalet Bakanlığı İskenderun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 21/01/2022 tarih ve 2022/71 sayılı kararı ile hükümlü hakkında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında kanunun 44. maddesi[nin] 3. fıkrasının (l) bendi esaslar[ı] gözetilerek verildiği, kararın usul ve yasa[ya] uygun olduğu ve bir isabetsizliğin bulunmadığı anlaşılmakla, yapılan itirazın reddi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 48/3-a maddesi gereğince onaylanmasına dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

..."

"T.C. Adalet Bakanlığı İskenderun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 21/01/2022 tarih ve 2022/71 sayılı kararı ile 11 Gün süreyle hücre cezası alan hükümlünün disiplin [cezasının] onaylanmasının talep edildiği görülmekle,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : ... [Başsavcılık mütalaası]

Şikayetçi/Hükümlü dilekçesinde; ...

Hakimliğimizce yapılan incelemede; T.C. Adalet Bakanlığı İskenderun T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı'nın 21/01/2022 tarih ve 2022/226 sayılı kararı ile hükümlü hakkında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında kanunun 44. maddesi[nin] 2. fıkrasının (g) bendi esaslar[ı] gözetilerek verildiği, kararın usul ve yasa[ya] uygun olduğu ve bir isabetsizliğin bulunmadığı anlaşılmakla, yapılan itirazın reddi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 48/3-a maddesi gereğince onaylanmasına dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

... "

11. Başvurucular, İnfaz Hâkimliği kararına karşı ayrı ayrı itiraz yoluna başvurmuştur. İskenderun 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararlarının usul ve kanuna uygun olduğundan bahisle anılan itirazları reddetmiştir.

12. Başvurucu Fatih Korkmaz nihai kararı 14/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 30/3/2022 tarihinde 2022/39038 numaralı, 18/4/2022 tarihinde ise 2022/40134 numaralı olmak üzere iki ayrı bireysel başvuru yapmıştır. Başvurucu Feyzullah Doğan ise nihai hükmü 24/3/2022 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 1/4/2022 tarihinde 2022/40339 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca 2022/39038 başvuru numaralı dosyada başvurucu Fatih Korkmaz'ın adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu Fatih Korkmaz 2022/40134 numaralı başvuru dosyasında, Feyzullah Doğan ise 2022/40339 numaralı başvuru dosyasında adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Konu ve kişi yönünden hukuki irtibatlı olan her üç başvurunun birleştirilerek 2022/39038 numaralı başvuru üzerinden incelenmesine karar verilmesi gerekir.

A. 2022/40134 Numaralı Bireysel Başvuru

15. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden nihai kararın öğrenilmesi durumunda 30 günlük bireysel başvuru süresinin bu öğrenme tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Buna göre somut başvuruya bakıldığında, başvurucunun vekilinin nihai kararı UYAP üzerinden 14/3/2022 tarihinde okuyarak öğrendiği ancak 30 günlük başvuru süresi geçtikten sonra 18/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2022/39038 Numaralı ve 2022/40339 Numaralı Bireysel Başvurular

16. Başvurucu Fatih Korkmaz; kendisine mektup gösterilmeksizin savunmasının alındığını, İnfaz Hâkimliğinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden beyanda bulunma talebinin kabul edilmediğini, duruşma açılmaksızın dosya üzerinden karar verildiğini, bu

karara yapılan itirazı değerlendiren Mahkemenin gerekçesiz bir şekilde itirazı kabul etmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bunun yanında, hücreye koyma cezasıyla erken tarihte tahliye olma imkânını kaybedeceğini, verilen ceza sonucunda eşinin boşanma kararı aldığını öne sürerek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu Feyzullah Doğan ise mektubun kendisi tarafından yazılmadığını, metnin içeriği suç olsa bile kendisinin cezalandırılmasının suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini, hakkında tutulan tutanağı ve cezaya konu metni defalarca istemesine rağmen kendisine verilmeyerek bilgi edinme hakkının ihlal edildiğini, savunma hakkının engellendiğini, kurum tarafından verilen cezada mektubun hangi bölümüne dayanılarak karar verildiğinin açıklanmadığını, karar gerekçelerinin dayanağının somut olarak belirtilmediğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculaların ihlale konu iddiaları yönünden inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Fatih Korkmaz, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir. Başvurucu Feyzullah Doğan ise Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak belirtilmiş ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (Emin Aydın [1. B.], B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43).

19. Somut olayda başvurucu Fatih Korkmaz'ın şikâyetinin mektubun sakıncalı bulunmasına ilişkin olmadığı, disiplin cezasına dair karara yönelik olduğu değerlendirilmiştir. Başka bir deyişle başvurucunun şikâyetleri, haberleşmenin engellenmesine değil mektupta kullandığı ifadelerin disiplin cezasına konu edilmesine ilişkindir. Sonuç olarak mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Şeyhmus Ablak [1. B.], B. No: 2019/14529, 30/3/2023, § 22). Öte yandan başvurucu Feyzullah Doğan'ın ise Ceza İnfaz Kurumunda yapılan aramada ele geçirilen mektupta yer alan ifadelerin sakıncalı bulunması sebebiyle hakkında disiplin cezası verilmesine yönelik şikâyetlerinin de bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Ramazan Yılmaz [2. B.], B. No: 2021/28901, 4/2/2025 § 13; arama sırasında ele geçirilen doküman sebebiyle verilen disiplin cezası yönünden bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26; Hüseyin Sürensoy [1. B.], B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 32).

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Arkadaşına gönderdiği bir mektupta kullandığı sözler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum

düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

22. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

23. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altında olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

24. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

25. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun birinin yazdığı diğerinin ise bulundurduğu mektupta yer alan sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

26. Başvurucular hakkında gizli yollarla gönderilen bir mektupta kullanılan sözler ve mektubu bulundurma nedenleriyle disiplin soruşturması yapılmış ve suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle

disiplin cezası uygulanmıştır. Bu disiplin cezalarına karşı yapılan itirazları değerlendiren Hâkimlik, kararlarında sadece Başsavcılık görüşleriyle şikâyet nedenlerine yer vermiş; cezaların neden hukuka uygun olduğuna ilişkin başka bir açıklamaya yer vermeden itirazların reddine hükmetmiştir. Ayrıca Hâkimlik, disiplin cezası kararları ve bunun gerekçelerinin ne olduğuna dair bir açıklamaya da kararlarında yer vermemiştir (bkz. § 10). Bu hâliyle söz konusu kararlardan başvuruculara verilen disiplin cezalarının neden hukuka uygun olduğu anlaşılamamakta, dolayısıyla yeterli bir gerekçenin bulunduğundan bahsedilememektedir. Dahası aynı kararlarda hücre hapsi cezalarının 5275 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında infazının onanmasına da hükmedilmiştir. Hücre hapsi şeklindeki disiplin cezalarının infazının onanmasından bahsedilebilmesi için öncelikle söz konusu kararın hukuki kesinlik kazanması gerektiğinde şüphe bulunmamaktadır. Disiplin cezalarının hukuka aykırı olduğu yönündeki şikâyetin incelendiği yargılamalarda henüz hukuken kesinleşmeyen hücre hapsi cezalarına ilişkin Hâkimliğin kurduğu bu gerekçelerin ise ilgisiz olduğu değerlendirilmiştir. Bu kararlara yapılan itirazlar üzerine verilen kararlarda da gerekçedeki anılan eksikliklerin giderilmediği görülmektedir.

27. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda yargılama makamları, başvuruculara eylemleri nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmalarının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvuruculara ifade özgürlüğüne hücreye koyma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalelerin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun söylenemeyeceği değerlendirilmiştir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruculara ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varıldığı dikkate alındığında başvurucu Fatih Korkmaz'ın sözlü yargılama hakkına ilişkin ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular; ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Bunun yanında, başvurucu Fatih Korkmaz 500.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat, Feyzullah Doğan ise miktar belirtmeksizin manevi tazminat talep etmiştir.

31. Başvurucu Fatih Korkmaz'ın 7/4/2023 tarihinde, Feyzullah Doğan'ın da 2/5/2023 tarihinde ceza infaz kurumundan denetimli serbestliğe ayrılmış olduğu anlaşıldığından tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmamaktadır.

32. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerekir. Öte yandan başvurucu Fatih Korkmaz uğradığını iddia

ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvurucular Fatih Korkmaz ve Feyzullah Doğan'ın adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. 1. Başvurucu Fatih Korkmaz yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Feyzullah Doğan ve Fatih Korkmaz yönünden ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Başvurucular Fatih Korkmaz ve Feyzullah Doğan yönünden Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin 2022/39038 başvuru numaralı dosya kapsamında kendisini vekille temsil ettiren başvurucu Fatih Korkmaz'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için İskenderun İnfaz Hâkimliğine (E.2022/552, K.2022/647; E.2022/580, K.2022/739) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN ELÇİ

B. No: 2022/39076 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN ELÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/39076)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Aydın ELÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müddetname düzenlenirken koşullu salıverilme tarihinin belirlenmesinde artık yılların dikkate alınmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, (Kapatılan) Ankara 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 1994 tarihli kararıyla müebbet ağır hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkında düzenlenen 21/3/2019 tarihli müddetnamede başvurucunun cezasından gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği toplam 563 gün sürenin mahsup edildiği, 8/7/1993 tarihinde müebbet ağır hapis cezasına ilişkin tutuklanmasının infazının durdurulduğu, Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesince verilen 3 yıl hapis cezasının infazına başlandığı, 20/9/1994 tarihinde müebbet ağır hapis cezasına ilişkin kararın infazına devam olunduğu, hak ederek tahliye tarihinin 6/3/2029 olduğu, koşullu salıverilme tarihinin ise 6/3/2023 olduğu belirtilmiştir.

3. Başvurucu; müddetnamede artık yılların dikkate alınmadığını, bu nedenle koşullu salıverilme tarihinin 26/2/2023 olması gerekirken 6/3/2023 olarak belirlendiğini belirterek müddetnamenin düzeltilmesi talebiyle infaz hâkimliğine başvurmuştur.

4. Bandırma İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 9/2/2022 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği gerekçesinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin

E.2014/6170, K.2014/6688; E.2017/1072, K.2018/4599 sayılı ve Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin E.2015/4469, K.2016/7744 sayılı kararlarına atıf yaparak müddetnamede artık yılların düşümünün yapılamayacağını belirtmiştir.

5. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz Bandırma Ağır Ceza Mahkemesince 21/3/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 25/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 31/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. 6/3/2023 tarihinde başvurucunun koşullu salıverilmesine karar verilmiştir.

8. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, müddetnamede koşullu salıverilme tarihi belirlenirken artık yılların dikkate alınmaması nedeniyle sekiz gün fazladan ceza infaz kurumunda kalmasına sebep olunduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvurucunun iddialarının özü, artık yılların dikkate alınmaması nedeniyle daha uzun bir süre hürriyetinden yoksun bırakılması olduğundan başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

12. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2) [1. B.], B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

13. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, 18).

14. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacının olduğundan veya ölçülü olduğundan söz edilemez ve doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği

hakkı ihlal edilmiş olur (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 39; Şaban Dal [1. B.], B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 31).

15. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi gerekir. İkinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ercan Bucak (2), § 40).

16. Koşullu salıverilme cezanın çektirilmesinin kişiselleştirilmesi, başka bir deyişle ceza infaz kurumundaki tutum ve davranışlarıyla (iyi hâliyle) topluma uyum sağlayabileceği izlenimini veren hükümlünün şarta bağlı olarak ödüllendirilmesidir (Günay Okan, § 20). Koşullu salıverilme için hükümlünün hapis cezasının kanunda öngörülen belli bir kısmını ceza infaz kurumunda çekmiş olması ve bu süre zarfında iyi hâlli bulunması gerekir. Somut olayda başvurucu, bireysel başvuru yaptığı tarih itibarıyla koşullu salıverilme için Kanun'da aranan ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre şartını ve iyi hâlli olma şartını henüz sağlamamıştır. Dolayısıyla hesaplamalara artık yılların dâhil edilmesi durumunda dahi başvurucunun koşullu salıverilme imkânından derhâl yararlanacağı söylenemez. Bu nedenle başvurucunun bu aşamada öngörülenden daha fazla süreyle ceza infaz kurumunda tutulduğu iddiasının hukuken temelsiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, müddetname düzenlenirken koşullu salıverilme tarihinin belirlenmesinde artık yılların dikkate alınmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Ancak aşağıda açıklanan gerekçeler doğrultusunda bu sonuca iştirak edilmemiştir.

3. Dosya kapsamı, başvurucunun belirli bir dönemde koşullu salıverilme tarihinin yanlış belirlenmesi nedeniyle sekiz gün daha fazla ceza infaz kurumunda tutulduğunu açıkça göstermektedir. Bu durum, Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik doğrudan bir müdahaledir.

4. Anayasa'nın 19. maddesi yalnızca "yargı kararıyla hürriyetten yoksun bırakılma"yı değil, bu kararın infaz sürecinin keyfîliğe karşı korunmasını da güvence altına alır. Bir başka deyişle, hukuka uygun verilen mahkûmiyet kararının infazı da süre bakımından sınırları aşmamalı, özgürlük hakkına getirilen sınırlama "kararın kapsamı" ile uyumlu olmalıdır. Bu sınırın aşılması, "infazın kendisinin" hukuka aykırı hâle gelmesi sonucunu doğurur.

5. Somut olayda, başvurucunun cezasının infazına ilişkin müddetnamenin düzenlenmesinde artık yılların dikkate alınmaması sebebiyle koşullu salıverilme tarihi 6/3/2023 yerine 26/2/2023 olarak belirlenmeliydi. Sekiz günlük fark, küçük bir takvim hatası gibi görünse de, hukuk düzeninde bir günün bile haksız hürriyetten yoksun bırakılma anlamına geldiği unutulmamalıdır. Bu fark, kişi hürriyeti açısından sayısal değil, niteliksel bir ağırlık taşır.

6. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2015 ve 2017 tarihli kararlarında artık yılların dikkate alınmayacağı yönünde içtihatlar mevcut olsa da sonraki yıllarda aynı Dairenin içtihat değişikliğine giderek artık yılların hesaba katılması gerektiği yönünde kararlar verdiği görülmektedir (örneğin E.2023/8221, K.2024/4058; E.2023/7842, K.2023/7675). Bu kararlar, özgürlük lehine yorumun yalnızca ceza hukukunun değil, infaz hukukunun da temel ilkesi olduğunu göstermektedir.

7. İnfaz hukukunda tereddüt hâlinde, "özgürlük lehine yorum" ilkesi gereğince şüphe sanık ya da hükümlü lehine değerlendirilmelidir. Ceza adaletinin temeli, haksız cezalandırmayı engellemek olduğu kadar, cezanın sınırını aşan infazı da önlemektir. Bu bağlamda, idarenin veya infaz hâkimliğinin yalnızca geçmiş içtihatlara dayanarak artık yılları gözardı etmesi, Anayasa'nın 19. maddesinin koruma amacına aykırıdır.

8. Bu açıklamalar ışığında koşullu salıverilme tarihinin belirlenmesinde artık yılların dikkate alınmaması nedeniyle başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulduğu sürenin uzadığı ve daha uzun bir süre hürriyetinden yoksun kaldığı anlaşılmaktadır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaati ile aksi görüşteki mahkememiz kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

VELİ AĞBABA (2)

B. No: 2022/39261 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39261

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ AĞBABA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/39261)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Veli AĞBABA

Vekili : Av. Sedat ASLANTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir siyasetçiye yönelik sözleri gerekçe gösterilerek aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 24., 25., 26., 27. ve 28. dönemlerde ana muhalefet partisinden Malatya milletvekili seçilmiş olup 8/5/2014 tarihinden bu yana ana muhalefet partisi genel başkan yardımcılığı görevini yürütmektedir. Başvurucu 14/3/2019 tarihinde Malatya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanını ziyareti sırasında, basına bazı güncel meselelere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Başvurucunun açıklamalarının ilgili kısmı şöyledir:

"[Ö.] 'Ben birilerini alıp Pensilvanya'ya götüreceğim ve duyulmayacak, böyle bir şey olabilir mi' diyor. Evet, böyle bir şey olabilir. 22/3/2016 tarihinde [B.] Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkanı [H.B.] ile bir görüşme yaptım. İfadelerinde de var. Heyette genel sekreteri var, [İ.T.] var, [A.Ö.K.] var, [H.K.] var, [İ.M.] var, [A.Ö.] var. [H.B.] 'Beni zorla Pensilvanya'ya götürdü' diyor. 'Ben orada 2 saat kaldım Pensilvanya'da' diyor. '[Ö.] ve diğer heyet 3 [...] boyunca Pensilvanya'da hocaya övgüler dizdi' diyor. 'Ben içerideyim onlar Bakan oldu, milletvekili oldu' diyor. Sayın [Ö.nün] bu bağlantısı açık ve nettir. Sayın [Ö.] Kayseri'deki iş adamlarını örgütleyerek Pensilvanya'ya götürmüştür. Ayrıca diğer bütün organizasyonların

içinde de [Ö.] vardır. FETÖ ile ilgili bütün organizasyonların [Ö.nün] yaptığını hep beraber biliyoruz. Van'daki depremde de Fethullah cemaatini alarak Van'a götüren de şu anki Ankara Belediye Başkan [adayı] [Ö.dü]r. [Ö.nü]n şu resmini sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu dava dosyasında olan bir fotoğraf. Burada [Ö.] var, [Ö.] dışında herkes yargılanıyor. Kimi cezaevinde, kimisi firari. Eğer [Ö.] Fethullah'cı arıyorsa, FETÖ'cü arıyorsa aynaya bakması yeterlidir. Kayseri'de dünya âlem biliyor ki; FETÖ'nün Kayseri'deki 1 numaralı başı Belediye Başkanı [Ö.dü]r. Bunu herkes bilsin ve dava dosyasına girmiş bir fotoğraftır. Dava dosyasında [H.B.] diyor ki 'Beni Fethullah hoca ile tanıştıran, Fethullah Gülen ile tanıştıran, beni ilk kez oraya götüren [M.Ö.dü]r' diyor. Bütün beyanatlarında ve ifadelerinde mahkeme dosyasında var. Bunu birileri görmüyor ama bunu gündeme getirmek de bizim görevimiz. [Ö.] 'hodri meydan' diyoruz. Gel Pensilvanya'ya gittin mi, gitmedin mi, hocanın okullarını ziyaret ettin mi, etmedin mi, [H.B.] ve Kayseri'deki zengin işadamlarını götürüp Fethullah Gülen'e pazarladın mı, pazarlamadın mı bunun hesabını ver. Bunların hepsi mahkeme kayıtlarında olduğunu da söylemek istiyorum."

3. Bahsi geçen açıklamada adı anılan M.Ö. (davacı), başvurucunun ifadelerinin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği iddiasıyla Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) manevi tazminat davası açmıştır. Davacı, iktidar partisinin yerel yönetimlerden sorumlu genel başkan yardımcısı ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkan adayı olduğunu ifade etmiş; Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) davasında yargılanan bir sanığın henüz doğruluğu ispat edilmemiş ifadeleri referans alınarak hakkında sarf edilen sözlerin hakaret niteliğinde olduğunu iddia etmiştir.

4. Mahkeme davacının 50.000 TL meblağında manevi tazminat istemini reddetmiştir. Mahkeme gerekçesinde, davacının siyasi konumu sebebiyle ağır, sert ve hatta incitici eleştirilere katlanması gerektiğini, davacının siyaseti seçmekle bilinçli olarak tutum ve davranışlarını kamunun denetimine açtığını, tarafların sıfatları gereği haklarındaki söylemlere cevap verecek olanaklara sahip olduklarını, davalının ana muhalefet partisi milletvekili olarak kamuyu bilgilendirme ve aydınlatma görevi kapsamında davacının siyasi eylem ve söylemleri hakkında kişisel değer yargılarını da katarak eleştiride bulunabileceğini değerlendirmiştir. İhtilafın odağındaki sözlerin davacının kişilik haklarını hedef almadığını, özle biçim arasındaki dengeyi koruduğunu, tartışılmasında kamusal yararı bulunan konuları ifade ettiğini, sert de olsa ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını değerlendiren Mahkemeye göre söz konusu ifadeler, davacının kişilik haklarına saldırı boyutuna ulaşmamıştır.

5. İlgili kararın istinaf edilmesi üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi), ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "FETÖ'nün Kayseri'deki 1 numaralı başı" şeklindeki ifadenin somut olgu isnadı içerdiğini; başvurucunun bunu ispata elverişli delil dosyaya sunamadığını; davacının FETÖCÜ olduğuna dair bir soruşturmanın da mevcut olmadığını dikkate alarak başvurucunun 7.000 TL manevi tazminat ödemesine hükmetmiştir. Karar kesin niteliktedir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 23/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesinin kararının hukuka ve Anayasa Mahkemesinin içtihadına aykırılık teşkil ettiğini, kendisinin ve davacının siyasetçi olduklarının, ifadelerin

yerel seçim arifesinde sarf edildiğinin değerlendirmeye dahi alınmadığını ifade etmiştir. Üstelik başvuruya konu ifadelerin davacının sözlerine cevaben sarf edildiğini de vurgulayan başvurucu, sözlerinin siyasi eleştiri niteliğinde olduğunu ve siyasi ifadelerin ifade özgürlüğünden en geniş yararlanması gereken ifadeler olduğunu savunmuştur. İfadelerin kamuyu bilgilendirme ve eleştiri kapsamında kaldığını ileri süren başvurucu, adil yargılanma hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının, yargı mercilerinin kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerip içermediğinin dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

12. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile davacının Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 49; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 56-58). Şüphesiz ki bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2), § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile

diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Davacının kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

13. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun davacı hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesinin amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38).

14. 31/3/2019 tarihinde Türkiye'de yerel seçimler yapılmış olup seçim sonucunda, büyükşehir belediye başkanları, belediye başkanları, belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, muhtarlar ve ihtiyar heyetleri belirlenmiştir. İhtilafın merkezindeki sözler de milletvekili olan başvurucu tarafından bahsi geçen yerel seçimlerden yaklaşık iki hafta önce sarf edilmiştir. Sözlerin muhatabı ise iktidar partisinin önde gelen siyasetçilerinden olup aynı zamanda söz konusu yerel seçimde Ankara Büyükşehir Belediye Başkan adayıdır.

15. Başvurucunun, davacının 1/3/2019 tarihinde "ana muhalefet partisinin Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığını kazanması hâlinde 20 bin kişinin belediyede işe alınacağı; PKK ve DHKP-C'nin "Sana destek verdik, sen de bizi gör" diyeceklerini; insanların parklarında artık o militanlar olacak. Allah korusun, evine su parasını getiren tahsildarın militan olduğunu bir düşünün" şeklindeki açıklamasına cevaben ihtilaflı ifadeleri sarf ettiği anlaşılmaktadır. Yargılama sürecinde davacının bahsi geçen sözleri sarf etmediği yönünde bir iddiası yoktur. Davacı kendisinin Fetönün Kayseri'deki bir numaralı ismi gibi

gösterilmesinin haksız bir saldırı teşkil ettiğini, 2011 yılı Ekim ayında Amerika Birleşik Devletleri'ne gerçekleştirilen ziyaret esnasında FETÖ terör örgütü ile ilgili resmî bir bilginin mevcut olmadığını; bazı sanıkların ifadelerinin gerçeği yansıtmadığını, başvurucunun hakaret ve iftira suçunu işlediğini savunmaktadır. Bu doğrultuda Bölge Adliye Mahkemesi de "FETÖ'nün Kayseri'deki 1 numaralı başı" ifadesinin olgu isnadı olduğunu kabul etmiştir.

16. Oysa başvurucunun, davacının FETÖ/PDY'ci olduğu yönündeki iddiası değer yargısı niteliğindedir. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre başvurucu, ana muhalefet partisi milletvekili olarak olayların meydana geldiği tarihte başkentin belediye başkanı adayı olan davacının anılan örgüte yönelik geçmişteki yaklaşımını hedef almıştır. Açıklamasında bazı olgulara dayanan başvurucunun konuşmasında geçen ve davacı için kullandığı "Fetönün bir numaralı başı" ifadesinin somut bazı vakalara dayalı ispatlanması beklenmeyen değer yargısı niteliğinde ifadeler olduğu anlaşılmaktadır (kişilere yapılan FETÖ'cü yakıştırmasının bir değer yargısı oluşturduğuna ilişkin bkz. Haydar Akar [1. B.], B. No: 2019/2593, 15/3/2022, § 35; bir kimsenin devlet içerisindeki paralel yapılanmada sorumluluğu olduğunu iddia etmenin değer yargısı olduğuna ilişkin bkz. İbrahim Okur (2), §§ 24-27).

17. Ancak unutmamak gerekir ki bir açıklamanın ispatlanması beklenmeyen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). O hâlde tespiti gereken hususlar, başvurucunun ifadeleriyle keyfî biçimde davacıyı hedef alıp almadığı, kullandığı söz ve ifadelerin sebepsiz bir kişisel bir saldırı oluşturup oluşturmadığıdır (Osman Palçik [1. B.], B. No: 2018/25073, 15/12/2020, § 40).

18. Başvurucunun açıklamalarının temelinde H.B. ile 22/3/2016 tarihinde yaptığı konuşmanın bulunduğu, H.B.nin aynı zamanda sanığı olduğu yargılama sürecinde de benzer ifadeleri mahkemeye sunmuş olduğu, H.B.nin bizzat davacı tarafından Pensilvanya'ya götürüldüğünü, davacı aracılığıyla F.G. ile tanıştığını ifade ettiği anlaşılmaktadır. Pensilvanya'ya giden ekibin içindeki bazı şahısların önemli görevlere getirilmesine rağmen kendisinin yargılandığını ifade eden H.B.nin sözlerinden yola çıkan başvurucunun, FETÖ ile davacının yakın ilişkisine işaret ettiği görülmektedir. Buna dayanak olarak başvurucu yine Amerika Birleşik Devletleri'nde çektirildiği anlaşılan bir fotoğrafı da kamuoyuyla paylaşmaktadır. Başvurucu konuşmasının sonunda ise davacıya Pensilvanya'ya gidip gitmediğini, F.G.nin okullarını ziyaret edip etmediğini, H.B. gibi Kayseri'nin zengin iş insanlarını F.G. ile tanıştırıp tanıştırmadığını kamuya açıklaması için çağrı yapmaktadır. Bu noktada, başvurucunun tanık ve başka delillere dayalı ifadelerinin olgusal dayanaktan yoksun keyfî bir saldırı olduğunu söylemek mümkün görünmemiştir.

19. Toplumun tamamını ilgilendiren ve kamusal bir tartışmaya katkı sunduğu konusunda şüphe bulunmayan konularda oluşan rahatsızlıkların yüksek sesle dillendirilmesinin ancak düşüncelerin herhangi bir engelle karşılaşmadan açıklanabildiği demokratik rejimlerde mümkün olduğu unutulmamalıdır (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, § 129). Üstelik başvuruya konu konuşmaların siyasi bir tartışma ekseninde söylendiği açıktır. Özellikle siyasetçilerin ve milletvekillerinin aralarında geçen tartışmalarda taraflar ifade özgürlüğünden çok daha geniş bir şekilde yararlanırlar. Zira siyasi tartışmaların serbestliği demokratik toplum idealinin merkezinde yer alan bir ilkedir. Seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli

olduğu açıktır. Bu sebeple müdahale, eğer bir siyasetçinin ve özellikle muhalefet partisinin bir üyesinin ifade özgürlüğüne yönelik ise başvuruların çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gerekmektedir. Buna ilaveten mevcut başvuru konusu olaylar halka mal olmuş kişiler olarak hareket eden kamusal ilginin odağındaki siyasetçiler arasında geçtiği için kabul edilebilir eleştiri sınırları sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında daha geniştir (Bilal Uçar [1. B.], B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 19; Mustafa Hidayet Vahapoğlu [1. B.], B. No: 2019/19608, 22/2/2022, § 40; Kemal Kılıçdaroğlu, § 61; Nihat Zeybekci, § 38).

20. Kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olsa dahi Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü; sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Anayasa Mahkemesi yine pek çok kararında ifade özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya ve hatta kışkırtmaya izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiğini kabul etmiştir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

21. Bölge Adliye Mahkemesi somut olayda başvuruya konu ifadelerin kullanıldığı dönemdeki koşullarını, ifadenin bağlamını, başvurucunun konuşmasının tamamını ve başvurucu ile davacının toplumsal konumunu tartışmadan başvurucunun davacı hakkındaki ifadelerinin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği sonucuna varmış ve başvurucuyu tazminata mahkûm etmiştir. Bu sebeple Bölge Adliye Mahkemesinin başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmetmesi bakımından ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez. Sonuç olarak yargı mercilerinin başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduklarından bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi ve 17.125,18 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine, maddi tazminata ilişkin talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesine (E.2021/1624, K.2022/445) iletilmek üzere Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/998, K.2021/584) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ DOĞAN

B. No: 2022/43744 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43744

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43744)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Ali DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iyi hâl değerlendirmesi yapılmamasına ilişkin karar infaz hâkimliği tarafından iptal edilmesine rağmen karar gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Ceza Davasına İlişkin Süreç

2. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında yapılan yargılama sonunda neticeten 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmış; söz konusu hapis cezasının 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58. maddesinin (9) numaralı fıkrası uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesine ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik denetimi uygulanmasına karar verilmiştir.

3. Yargıtay, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmünü 20/2/2019 tarihinde onamıştır.

B. İnfaza İlişkin Süreç

4. Başvurucu 4/1/2022 tarihinde ceza infaz kurumuna alınmış, aynı gün düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun 12/7/2023 tarihinde koşullu olarak, 26/5/2025 tarihinde ise hak ederek salıverilmesi öngörülmüştür. Müddetnamede, başvurucunun 29/7/2016-8/8/2016 tarihleri arasındaki 10 günlük gözaltı süresi ve 8/8/2016-3/9/2020

tarihleri arasındaki 1.497 günlük tutukluluk süresi mahsup edilmiştir.

5. Başvurucu 29/12/2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak 1/1/2021 tarihinde yürürlüğe giren Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik (Yönetmelik) gereğince hakkında iyi hâl değerlendirmesi yapılmasını 7/2/2022 tarihinde talep etmiştir.

6. Başvurucunun talebi 24/2/2022 tarihinde Kayseri 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü (Ceza İnfaz Kurumu) tarafından başvuru tarihi itibarıyla henüz bir gelişim puanı bulunmadığı, gelişim puanının en erken 1/9/2022 tarihinde oluşacağı ifade edilerek reddedilmiştir. Ayrıca başvurucunun erken iyileşmeden yararlanabilmek için öncelikle gelişim puanının üst eşik olarak kabul edilen seksen (80) puanı karşılaması gerektiği, üst eşik puanını karşılamayan hükümlüler hakkında puanlama yönünden mücbir sebep ya da makul neden değerlendirmesi yapılmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

7. 4/3/2022 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığınca yapılan değerlendirme sonucunda başvurucunun gelişiminin ilgili Yönetmelik'in 9. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince en geç altı ayda bir değerlendirilmesine karar verilmiştir.

8. Başvurucunun söz konusu karara karşı itirazı Kayseri 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) tarafından 7/3/2022 tarihinde kabul edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"Tüm dosya kapsamına göre;

Hükümlünün, 04/01/2022 tarihli müddetnameye göre koşullu salıverilme tarihi 12/07/2023 olup, şartları bulunduğu takdirde açık infaz kurumuna ayrılma değerlendirilmesi 12/07/2022 tarihinde yapılabilecektir. Hükümlünün müddetnamesine göre kapalı kurumda geçirmesi gereken süre yaklaşık 4 Yıl 7 ay olup, bu sürenin onda biri kadar daha erken süreyle açık infaz kurumuna ayrılabilmesi halinde istifade edebileceği süre yaklaşık 4 Ay 7 Gün'dür. Bu 4 Ay 7 Günlük süreyi koşullu salıverilme tarihinden geriye yürüttüğümüzde hükümlü yaklaşık 05.03.2022 tarihinden itibaren 32/9. madde kapsamından yararlanıp yararlanamayacağının değerlendirilmesine tabi tutulacaktır.

Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmeliğin 15/2 maddesi; "5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca oluşturulan idare ve gözlem kurulu, 14'üncü maddenin ikinci fıkrasında sayılan konularda değerlendirme yapmak üzere süre belgesindeki muhtemel tarihe göre; açık ceza infaz kurumuna ayrılmasına, kalan cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ya da ceza infaz kurumundan doğrudan koşullu salıverilmesine en fazla bir ay kala toplanır. Kurul, kurul başkanının daveti ile her zaman toplanabilir." hükmüne amir olup her ne kadar Yönetmelikte erken açık infaz kurumuna ayrılma hali sayılmamış ise de, açık infaz kurumuna ayrılma halini erken açık infaz kurumuna ayrılma halini de içine alacak şekilde düşünmek gerekmektedir.

Bu haliyle, hükümlünün kapalı infaz kurumunda geçirdiği süre dikkate alındığında, 1/10 erken açık infaz kurumuna ayrılmadan yararlanıp yararlanmayacağının İdare ve Gözlem Kurulu tarafından değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmış ve talebin kabulüne karar verilerek aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur."

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararının gereğinin yerine getirilmesi için aynı gün Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuştur.

10. İnfaz Hâkimliği kararına Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan itiraz Kayseri 1.

Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 17/3/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 24/3/2022 tarihinde öğrenmiş; kararın gereğinin yerine getirilmemesi sebebiyle 22/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu 18/7/2022 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumundan salıverilmiştir.

13. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; İnfaz Hâkimliği kararının yerine getirilmemesi nedeniyle açık ceza infaz kurumuna ayrılamadığını, daha uzun süreyle kapalı ceza infaz kurumunda kalacağını, açık ceza infaz kurumunda çalışarak ailesinin geçimini temin etme imkânının elinden alındığını ifade ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

15. Başvuruya konu edilen uygulamanın cezayla ilgili değil cezanın infazıyla ilgili olması ve ihlal iddialarının infazın şekline yönelik olarak dile getirilmesi nedeniyle başvuru kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yönde değerlendirme için bkz. Ömer Faruk Gergerlioğlu (2) [2. B.], B. No: 2021/30782, 20/11/2024, §§ 46, 47). Öte yandan başvurucunun aile hayatına ilişkin iddialarının soyut nitelikte olduğu ve hakkın ne suretle ihlal edildiğini ortaya koyamadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı, suç isnadı ya da medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olmayan şikâyete dair de etkili başvuru hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır (Uğur Eldemir (3) [2. B.], B. No: 2020/25033, 13/5/2025, § 11; Mustafa Takyan [GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021, §§ 40-51).

16. Anayasa Mahkemesinin Ömer Faruk Gergerlioğlu (2) kararında, bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin açık bir hüküm içermediğini vurgulanmıştır. Anılan kararda, bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesinin ve yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olmasının gerekli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılmasının mümkün olmadığı ve hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmamasının önemli olduğu ifade edilmiştir (Ömer Faruk Gergerlioğlu (2), § 51; ayrıca bkz. Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40).

17. Ömer Faruk Gergerlioğlu (2) kararında Anayasa Mahkemesi, hürriyetten yoksun bırakmanın niteliğini değiştirmeyecek nitelikteki farklı tür ceza infaz kurumlarındaki tutulmaların müstakil bir hürriyetten yoksun bırakma hâli olarak kabulünün mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca hapis cezasının hangi tür ceza infaz kurumunda yerine getirileceği meselesinin, bir mahkûmiyet kararının infazına bağlı olarak hürriyetten yoksun bırakma hâlinin Anayasa'nın 19. maddesinin gerekliliklerine uygunluğu üzerinde herhangi

bir etkisinin bulunmadığını da kabul etmiştir. Neticede hapis cezasının infaz şekline ilişkin uygulamaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kapsamı dışında olduğunu belirterek bu yöndeki şikâyetlerin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Ömer Faruk Gergerlioğlu (2), §§ 52-56).

18. Anılan ilkeler somut başvuru bağlamında da dikkate alındığında başvurucunun cezasının açık ceza infaz kurumu yerine kapalı ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.B.

B. No: 2022/50342 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/50342)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : K.B.

Vekili : Av. Elif KANDİLLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel hakların ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Bireysel başvuruya konu olay tarihi olan 2019 yılında başvurucu, özel bir klinikte doktor olarak görev yapmaktadır. Rize Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında şüpheli olarak ifadesi alınan A.G., başvurucuyla ilgili olarak Ordu Lisesinde sınıf arkadaşı olduklarını, başvurucunun imam hatip lisesinden ayrılıp düz liseye devam ettiğini, 1989 yılı üniversite sınavında Ordu birincisi olmasına rağmen daha düşük puanlı olan Gülhane Askerî Tıp Akademisine (GATA) gittiğini, örgüt tarafından özellikle buraya yönlendirilmiş olabileceğini düşündüğünü ve Giresun'da A. Dershanesine gittiğini belirtmiştir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) kapsamında aralarında başvurucunun da bulunduğu asker şüpheliler hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma kapsamında daha önceden tespit edilen sabit telefon numaralarına ilişkin HTS kayıtları temin edilmiştir. Başvurucu; soruşturma kapsamındaki ifadesinde aramaların yapıldığı tarihte askerî hastanede asistan hekim olarak görev yaptığını, telefon numarasını hastalarına da verdiğini, arayan kişilerin hastaları ya da hasta yakınları olabileceğini, örgütle hiçbir bağlantısı olmadığını beyan etmiştir.

4. Başsavcılık tarafından başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 1/6/2019 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede A.G.nin beyanları ve ardışık arama kaydının bulunması dikkate alınmıştır. Ayrıca başvurucu ile birlikte ardışık aranan S.T., G.M. ve A.Ö. hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan soruşturma bulunduğu da belirtilerek başvurucunun atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

5. İddianamenin kabulü ile İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yargılama başlamıştır. Yargılamada 27/6/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra başvurucunun HTS kayıtları ile sınırlı olmak üzere arayan-aranan, baz istasyonu, arama tarihi detaylarını gösterir şekilde ve cevapsız aramaları 0 sn kayıtları dâhil olmak üzere gönderilmesi için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) yazı yazılmasına ve A.G.nin tanık olarak dinlenmesi için usuli işlemlerin yapılmasına karar verilmiştir.

6. A.G. talimat mahkemesince 12/7/2019 tarihinde alınan beyanında başvurucuyu tanıdığını, 1986-1989 yıllarında Ordu Lisesinde birlikte okuduklarını, mezun olduktan sonra irtibata geçmediklerini, başvurucunun örgüte üye olup olmadığını bilmediğini, herhangi bir faaliyetine şahit olmadığını ancak 1998 yılında ortak lise arkadaşları olan O.A. ile İstanbul'da konuştukları sırada geriye dönük olarak başvurucuyla o zamanki adıyla cemaat içinde yer alarak sohbete gittiklerini söylediğini hatırladığını, bu tarihten sonra yaşantısı hakkında bilgisi olmadığını ifade etmiştir.

7. Yargılamanın 20/8/2019 tarihli birinci celsesinde BTK'ya HTS kayıtları için yazılan müzekkereye cevap verilmiş ve yazı cevabı okunmuştur. Anılan celsede başvurucu, müdafi huzurunda Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla savunmasını yapmıştır. Savunmasında A.G. ile lise yıllarından bu yana irtibatı olmadığını, aradan 33 yıl geçtiğini, beyanının soyut ve tahmine dayandığını, A. Dershanesine değil K. Dershanesine gittiğini, A.G.nin branşını dahi yanlış bildiğini belirterek tanık beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiştir. Ayrıca BTK'dan gelen HTS kayıtları incelendiğinde sadece 17/3/2012 tarihindeki aramanın HTS kaydı olduğunu, diğer aramaların hiçbirinin HTS kaydı olmadığını, başkaca soruşturmalardan çıkarılan ve ardışık olduğu iddia edilen aramaların da HTS kaydı olmadığını belirtmiştir. Böylelikle sadece bir tekil araması olduğunu ve iddia edilen diğer görüşmeleri kendisinin yapmadığını savunmuştur. Söz konusu tek aramanın da GATA'da asistan hekim olarak çalıştığı dönemde hastalarının, hasta yakınlarının ya da o tarihte üniversite öğrencisi olan çocuklarının yapmış olabileceğini, yedi yıl öncesinde sabit hatların daha sık kullanıldığını ifade etmiş; suçlamaları reddetmiştir. Bu celsede kurulan ara kararıyla başvurucu ile ardışık arandığı iddia edilen G.M.nin tanık sıfatıyla dinlenmesine karar verilmiştir.

8. Yargılamanın 1/11/2019 tarihli ikinci celsesinde İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne sanıklarla ilgili ankesörlü havuz sorgusu için yazılan müzekkereye cevap verilmiş, gelen ardışık arama analiz raporu okunmuştur. 30/10/2019 tarihli bu rapora göre başvurucunun tespit edilen hatlardan baz verilerine göre toplamda on dokuz kez arandığı, bu aramaların tümünün Ankara'dan yapıldığı, bu aramaların bir kısmında başvurucunun diğer şahıslarla

ardışık şekilde arandığı, böylelikle ardışık aramalar neticesinde sanığın da içinde bulunduğu üç ardışık grup oluştuğu, bu ardışık grupların üçünde de başvurucu ile diğer asker şahısların birlikte yer aldığı, karşı baz verilerine göre başvurucunun toplamda iki kez arandığı, karşı baz verilerine göre ardışık grup oluşmadığı tespit edilmiştir.

9. Başvurucu, ardışık arama analiz raporuna karşı beyanlarında ardışık arandığı iddia edilen tek numaranın 312...57 numaralı sabit hat olduğunu, bununla birlikte söz konusu numaranın Başsavcılık tarafından 3/12/2018 tarihli tutanak ile sabit hat soruşturmalarından çıkarıldığını, dolayısıyla ardışık arama kaydının bulunmadığını savunmuştur.

10. Anılan celsede başvurucu ile birlikte ardışık arandığı iddia edilen G.M. Mahkemede tanık sıfatıyla alınan beyanında başvurucuyu GATA'dan doktor arkadaşı olması sebebiyle tanıdığını, çok samimiyeti olmadığını, başvurucu ile ardışık aramasının bulunmadığını, kendisinin de başka bir dosyada yargılandığını ve bu dosyada da ardışık aramasının olmadığını, FETÖ/PDY ile ilgili bir eylemini bilmediğini ifade etmiştir.

11. Yargılamanın 2/6/2020 tarihli beşinci ve son celsesinde Başsavcılık celse arasında sunduğu esas hakkındaki mütalaasını tekrar etmiştir. Mütalaada, başvurucunun GSM hattı ile FETÖ/PDY'nin Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) mahrem yapılanmasında faaliyet yürüten ve asker şahıslardan sorumlu olan sivil imamlar tarafından, asker şahıslarla örgütsel gizlilik ve hücresel teşkilatlanma gereği iletişim amacıyla kullandığı soruşturma birimince tespit edilen ve bu amaçla kullanıldığı anlaşılan sabit hatlardan ardışık şekilde aranmasına vurgu yapılmıştır. Başvurucu ve müdafi, önceki savunmalarını tekrarla mütalaayı kabul etmediklerini belirtmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Rize Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2017/803 sayılı soruşturmasında şüpheli sıfatıyla yer alan [A.G.] isimli şahsın beyanlarına,

FETÖ SilahlıTerör Örgütü'nün 'mahrem' nitelikli sözde TSK Yapılanmasında asker şahıslardan sorumlu sivil unsurların örgüt mensubu asker şahıslarla/diğer asker şahıs sorumlusu sivil unsurlarla irtibat amacıyla kullanılan hatlardan 3 tanesi ardışık grup oluşturacak şekilde toplam 19 kere aranmasına istinaden kamu davası açılmıştır.

Mahkememizce İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nden yaptırılması istenen Türkiye çapında oluşturulan ankesör/ardışık aramalara ilişkin havuz sorgusunda; sanığın kullandığı 545... 40 nolu GSM hattının FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü sözde TSK Yapılanmasında faaliyet yürüten ve asker şahıslardan sorumlu olan sivil imamlar tarafından, asker şahıslarla örgütsel gizlilik ve hücresel teşkilatlanma gereği iletişim amacıyla kullandığı soruşturma birimince tespit edilen hatlardan BAZ verilerine göre toplamda 19 kez arandığı, bu aramaların tümünün Ankara ilinden yapıldığı, bu aramaların bir kısmında sanığın diğer şahıslarla ardışık olacak şekilde arandığı, bu şekilde ardışık aramalar neticesinde sanığın da içinde bulunduğu 3 adet ardışık grubu oluştuğu, bu şekilde oluşan ardışık gruplarının 3'ünde de sanık ile diğer asker şahısların birlikte yer aldığı, KARŞI BAZ verilerine göre sanığın toplamda 2 kez arandığı, KARŞI BAZ verilerine göre ardışık grup oluşmadığı tespit edilmiştir.

Rize Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2019/400 Talimat sayılı dosyasında beyanları alınan tanık [A.G] sanıkla ilgili beyanında; 'Ben Rize Ağır Ceza Mahkemesi'nde bylock iddiası ile yargılandım. 6 ay tutuklu kaldım. Ancak daha sonra morbeyin uygulaması telefonumda

çıkması nedeniyle gerçek ortaya çıktı ve beraat ettim. Bana okumuş olduğunuz sanıklardan [başvurucuyu] tanırım. 1986-1989 yıllarında Ordu Lisesi'nde birlikte okuduk. Kendisi de benim gibi doktordur. Hatta o Gata mezunu olup askeri doktordur. Mezun olduktan sonra telefonla veya hiçbir şekilde irtibata geçmedim. Ben sanık [K.B.nin] örgüte üye olup olmadığını bilmiyorum. Herhangi bir faaliyetine şahit değilim. Ancak 1998 yılında ortak bir lise arkadaşımız olan [O.A.] ile İstanbul'da konuştuğumuz sırada geriye dönük olarak sanığın o zamanki adıyla cemaat içerisinde bulunarak sohbete gittiklerini bana dediğini hatırlıyorum. Bu tarihten sonra sanığın yaşantısı ile ilgili bilgi sahibi olmadım. Bilgim görgüm bundan ibarettir.' şeklinde beyanda bulunmuştur.

Sanık ile birlikte ardışık aranan şahıslardan [G.M.], mahkememizde 01/11/2019 tarihinde tanık sıfatıyla alınan beyanında özetle; sanığın GATA'dan doktor arkadaşı olduğunu, sanıkla çok samimiyetinin olmadığını, FETÖ ile ilgili bir eylemini bilmediğini beyan etmiştir.

...

Yukarıda zikredilen ve hukuka uygun olarak toplandığı değerlendirilen deliller, HTS ve BTK kayıtları, Türkiye çapında oluşturulan ankesör/ardışık aramalara ilişkin havuz sorgusu sonuçları, tanık [A.G.nin] beyanları ve iddianamede sanığın cezalandırılmasına gerekçe gösterilen hususlar değerlendirildiğinde; sanığın suçlamaları kabul etmeyen savunmalarına itibar edilmeyerek sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü'nün askeriyedeki yapılanması kapsamında kod adı kullanan sivil örgüt imamlarına bağlı olarak örgüt yapılanması ve hiyerarşisinde yer aldığı, sanığın bağlı bulunduğu öğretmen, müdür yardımcısı olarak tabir edilen örgüt abi-imamı ile sabit hatlar vasıtası ile irtibat kurduğu anlaşılmış, sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü'nün amacını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğinin, FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü'nün niteliğini örgüt üyesi olarak bildiğinin ve örgüte üyelik boyutunda iştirak ve bilinç iradesiyle hareket ederek kastını sürdürdüğünün kabulü gerekmiş ve sanık hakkında FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan mahk[û]miyetine dair karar verilmiştir."

12. Başvurucu; bu karara karşı diğerlerinin yanı sıra ardışık arama kaydının bulunmadığını, tanık beyanlarında örgüt üyeliğine delil olabilecek ifadeler olmadığını ancak bu konudaki itirazlarının Mahkemece dikkate alınmadığını ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 22/10/2020 tarihinde hükmün düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

13. Başvurucu, istinaf başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü itirazlarını yineleyerek Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz talebi, Yargıtay 3. Ceza Dairesince 19/1/2022 tarihinde reddedilerek Bölge Adliye Mahkemesi kararı onanmıştır.

14. Başvurucu, nihai hükmü 10/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, makul sürede yargılanma hakkının ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilemez olduğuna, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu, ardışık arama kayıtlarına dayanak kabul edilen HTS kayıtlarının incelenme usulü ile söz konusu aramaların niteliklerine dair aşamalarda ileri sürdüğü davanın sonucuna etkili itiraz ve savunmalarına Mahkeme ve kanun yolu incelemesi aşamasında ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı formdaki şikâyetleri ile aynı doğrultuda açıklamalarda bulunmuştur.

18. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (çok sayıda karar arasından bkz. Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, §§ 27-32).

21. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sonucuna varmış ve başvurucu hakkında hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı vermiştir. Anılan kararda Mahkeme, kolluk birimlerinin ardışık aramaya ilişkin HTS kayıtlarıyla yapılan tespitler neticesinde başvurucunun ardışık arama denen yöntem ile mahrem şahıslara zimmetlenen asker şahıslardan olduğuna dair tespitleri delil olarak hükme esas almıştır.

22. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132; ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024

tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

23. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda "gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

24. Somut olayda istinaf ve temyiz denetiminden geçerek kesinleşen gerekçeli karara göre başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller, başvurucunun Ankara'da bulunan büfe ve market gibi sabit telefon numarası üzerinden üçü ardışık grup oluşturacak şekilde toplam on dokuz kez aranmasının örgütsel amaçla olduğuna dair HTS kayıtları ile talimat mahkemesince dinlenen tanık A.G.nin 1998 yılında ortak lise arkadaşları olan O.A. ile İstanbul'da konuştukları sırada O.A.nın başvurucuyla cemaat içinde bulunarak sohbete gittiklerini söylemesine ilişkin beyanlarıdır. Gerekçeli karar içeriği, tanık A.G.nin başvurucu ile ilgili beyanları ve hükme esas alınan deliller dikkate alındığında başvurucunun sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olduğuna ilişkin tespitlerin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

25. Ancak Yargıtayın yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında başvurucu hakkında yapılan tespitlerin ardışık olmadığı, ardışık aramada uygulanan yöntemlere uygun bulunmadığı itirazıyla ilgili kolluk tarafından düzenlenen HTS analiz raporuna karşı bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile arandığı tespit edilen kişilerin tamamının tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Başvurucuyla ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, bu kişilerin tüm aşama ifadeleri getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, başvurucunun kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması ve bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarından anlaşılmıştır. Ayrıca gerekirse UYAP'ta araştırma yapılarak başvurucu hakkında herhangi bir ifade yahut beyan olup olmadığı, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada başvurucu ve müdafiine

okunması, gerekirse de ifade ya da beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre başvurucunun hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

26. Başvurucu; yargılamanın tüm aşamalarında ardışık arama kayıtlarının hastanede görevi nedeniyle sevk edilen hastalarla ilgili yine cep telefonu numarasını verdiği kişiler ya da o tarihlerde üniversite öğrencisi olan çocukları tarafından yapılmış aramalar olabileceğini, sadece 17/3/2012 tarihindeki aramanın HTS kaydının olduğunu, diğer aramaların hiçbirinin HTS kaydının olmadığını, başkaca soruşturmalardan çıkarılan ve ardışık olduğu iddia edilen aramaların da HTS kaydı olmadığını ayrıca aleyhine beyanda bulunan tanığı lise yıllarından beri görmediğini, beyanlarının soyut ve tahmine dayalı olduğunu ileri sürmüştür. Diğer taraftan ise başvurucu; ardışık arandığı iddia edilen tek numaranın 312...57 numaralı sabit hat olduğunu belirterek söz konusu numaranın Başsavcılık tarafından 3/12/2018 tarihli tutanak ile sabit hat soruşturmalarından çıkarıldığına, dolayısıyla ardışık arama kaydının bulunmadığına ilişkin itirazlar sunmuştur.

27. Mahkemece, başvurucunun savunmalarında dile getirilen bu hususlarla ilgili bir araştırma veya değerlendirme yapılmamıştır. Savunmaya ilişkin olarak belirtilen olguların kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ve bu konularda Mahkemece herhangi bir açıklama yapılmadığı görülmüştür (bkz. § 11).

28. Buna göre başvurucu, üzerine atılı suçu işlemediğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış, başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

30. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL maddi ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/246, K.2020/68) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Mahkememiz

çoğunluğu tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğim nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, GATA mezunu ve doktor olup, olay tarihinde özel bir klinikte doktor olarak görev yapmaktadır. Yerel Mahkemenin gerekçeli kararında, dosyaya giren tüm bilgi, belge ve deliller birlikte değerlendirildiğinde hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliğinden dava açılan sanığın HTS verilerinin dosyaya getirtildiği, baz verileri üzerinde yapılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen raporda sanığın, askeri şahıslardan sorumlu sivil imamlar tarafından 19 kez arandığı, bu aramaların bir kısmının ardışık olduğu, kendisi ile birlikte aranan kişilerin asker olduğu, karşı baz verilerine göre sanığın 2 kez arandığı, ancak karşı baz verilerine göre ardışık grup oluşmadığı belirtilmiştir. Yine yerel mahkeme kararında tanık ifadelerine ve başvurucunun bu ifadelere karşı beyanlarına yer verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusun ilişkin kararında (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY' nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Somut olayda yerel mahkemece HTS kayıtlarına göre, başvurucunun kullandığı GSM hattı ile FETÖ/PDY örgüt üyesi sivil imamlar tarafından ardışık arandığı, sivil örgüt imamlarına bağlı olarak örgüt yapılanması ve hiyerarşisi içinde yer aldığı, örgütün amaç, faaliyet ve eylemlerini benimsediği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında vurgulandığı üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa

Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

Başvurucu müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında HTS kayıtlarını, tanık beyanlarını ve dosyadaki delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını belirterek hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Açıklanan nedenlerle başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

BİMAKS SU TEKNOLOJİLERİ İTHALAT İHRACAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2022/53511 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/53511

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİMAKS SU TEKNOLOJİLERİ İTHALAT İHRACAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/53511)

Karar Tarihi: 15/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : Bimaks Su Teknolojileri İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Mehmet HARAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle sulh ceza hâkimliğine yapılan başvuruda uyuşmazlığın çözümünde esas alınan bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayın geçtiği tarihte ihracat yapmakta olan bir vergi mükellefidir. Başvurucunun gerçekleştirdiği ihracata ilişkin alacakların transfer edildiği özel bankalar tarafından banka hesaplarında yapılan kontrolde bir kısım ihracat hesabının açık olduğu, ihracat bedelinin tamamının yurda getirilmediği, yasal tahsil süresinin de sona erdiği anlaşılmıştır. Durumu tespit eden söz konusu bankalar, açık ihracat hesabı ihbar formu düzenleyerek formu başvurucunun mükellefi olduğu Alemdağ Vergi Dairesi Müdürlüğüne iletmiştir. Bunun üzerine Alemdağ Vergi Dairesi Müdürlüğü başvurucunun ihracat yaptığı ancak bu ihracata ilişkin bedelin tamamını yasal süre içinde yurda

getirmediği yönünde İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunmuştur.

3. Başsavcılığa yapılan ihbarda başvurucunun müşterisi olduğu bankadan iletilen ihbar formlarına göre ihracatlara ilişkin bedellerin tamamının yurda getirilmediğinin ve tahsil süresinin sona erdiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. İhbarda ayrıca ilgili mevzuat çerçevesinde başvurucuya bildirimde bulunularak bahse konu ihracat hesaplarının kapatılmasını temin etmek üzere ihtarname gönderildiği ancak doksan gün süreli ihtarnameye rağmen söz konusu hesapların kapatılmadığı ve döviz alım belgesine bağlanmadığı ifade edilmiştir.

4. Başsavcılık, yaptığı inceleme sonucunda ihracat bedellerinin ilgili mevzuatta tayin edilen süre içinde yurda getirilmediği gerekçesiyle 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkında 19.903 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu; idari para cezasının iptal edilmesi talebinde bulunarak uyuşmazlık konusu ihracat bedellerinin yurda getirildiğini, buna ilişkin bankadan aldığı döviz alım belgesi ve ihracat bedeli kabul belgesinin itiraz dilekçesinin ekinde yer aldığını da belirtmiştir.

6. İtirazı inceleyen İstanbul Anadolu 7. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) dosyanın bilirkişiye tevdi edilmesine karar vermiştir. Bu karar uyarınca dosyanın kendisine tevdi edildiği bilirkişi, hazırladığı raporu 15/2/2022 tarihinde Hâkimliğe sunmuştur. Raporda; bedel getirme süresinin son gününün 13/4/2020 tarihi olduğu, başvurucu Şirketin 58.190 Amerikan dolarını yurda getirmekle beraber ilgili evrakların süresi içinde vergi dairesine ibraz edilmediğinin dosyada bulunan belgelerden tespit edildiği, Rusya Federasyonunun ihracat bedelinin yurda getirilmesinde gümrük beyannamesinde istisna tanınan ülkelerden biri olmadığı sonucuna ulaşıldığı bildirilmiştir. Dosyada bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edildiğine ilişkin herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanmamıştır.

7. Hâkimlik 16/2/2022 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Kararda bilirkişi raporuna atıf yaparak "...idarece kabahat konusu eylemin belirlenmesi, değerlendirme ve tespitinin doğru olarak yapıldığı, cezaya konu eylemin sabit olduğu, buna ilişkin uygulanan ceza maddesi ile ceza miktarının usul ve yasaya uygun olduğunu..." belirtmiş, yedi gün içinde karara karşı itiraz yoluna başvurulabileceğini ifade etmiştir.

8. Başvurucu, yedi günlük yasal süre içinde Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra Hâkimlik kararında bilirkişi raporuna dayanılmışsa da bilirkişi raporunun Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) dosyasında görülmediğini ileri sürmüştür.

9. Başvurucunun itirazı, İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz mercii) reddedilmiştir. Ret kararında "İstanbul Anadolu 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararının gerekçesinin yerinde olduğu ve kararda hâkimliğimizce değiştirilecek bir husus bulunmadığından talebin reddine karar vermek gerekmiştir." şeklinde gerekçeye yer verilmiştir. Bu gerekçe dışında kararda herhangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.

10. Başvurucu, nihai kararı 11/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 6/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; Hâkimliğin kararına esas aldığı bilirkişi raporunun UYAP dosyasında görülmediğini, kendisine tebliğ edilmediğini, bu konudaki itirazlarının itiraz merciince değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş; somut olay ele alınırken mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin yer verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri bakımından incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Kararlarda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun [1. B.], B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18-19; Muharrem Keserci [2. B.], B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli [2. B.], B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç [1. B.], B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse [2. B.], B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı [1. B.], B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul [2. B.], B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş [1. B.], B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi [1. B.], B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin [1. B.], B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker [2. B.], B. No: 2013/8413, 21/4/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül [1. B.], B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan [2. B.], B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

17. Çelişmeli yargılamanın bir amacı da dosyaya bir görüşün/talebin girmesini sağlamakla sınırlı olmayıp onun mahkemece dikkate alınarak bir sonuca ulaşılmasını sağlamaktır. Çelişmeli yargılama ilkesi, sanığın aleyhindeki delillerin çelişmeli bir usul ile mahkemeye sunulmasını ve sadece tanıkların değil diğer delillerin de tartışılmasını gerektirir. Böylelikle başvurucular, delilin davayla ilgisini ve ağırlığını değerlendirerek güvenirliği hususundaki iddia ve itirazlarını dile getirebilecektir (Cezair Akgül, § 28).

18. Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan idari yaptırım kararı, başvurucunun gerçekleştirdiği ihracattan doğan alacakların tamamını ilgili mevzuatta belirlenen yasal süre içinde yurda getirmemesine dayanmaktadır. Başvurucu, söz konusu idari yaptırım kararının

iptal edilmesi talebiyle Hâkimliğe yaptığı başvuruda ihracat bedellerinin yurda getirildiğini ileri sürmüştür. Hâkimlik, dosyanın bilirkişiye tevdi edilmesine karar vermiş ve bilirkişi tarafından dosyaya sunulan raporu dikkate alarak başvurucu hakkında uygulanan idari yaptırım kararında itirazın reddine karar vermiştir (bkz. § 7). Hâkimliğin gerekçeli kararına göre uyuşmazlığın çözümünde bilirkişi raporunun değerlendirmeye alındığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte bilirkişi raporunun başvurucuya tebliğ edildiğine ilişkin herhangi bir bilgi veya belgeye dosya içeriğinde rastlanmamıştır.

19. Başvurucu, yedi günlük yasal süre içinde Hâkimlik kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- bilirkişi raporunun UYAP dosyasında olmadığını belirtmiştir (bkz. § 8). İtiraz mercii ise başvurucunun itirazını "İtiraz konusu kararda açıklanan gerekçelere, kararın veriliş şekline göre, hukuka, dosyadaki bilgi ve belgelere aykırı bir yön bulunmadığı, itiraz nedenlerinin yerinde olmadığı sonuç ve vicdani kanaatine varılmakla itirazın reddine karar vermek gerekmiştir." şeklindeki gerekçeyle reddetmiştir (bkz. § 9). İtiraz mercii, başvurucunun bilirkişi raporunun UYAP dosyasında olmaması yönündeki savunması hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

20. Sonuç olarak yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde idari yaptırım kararında itirazın reddine karar verilirken hükme esas alınan raporu inceleme, yorumda ve itirazda bulunma imkânına sahip olmayan başvurucunun itiraz aşamasında rapora ilişkin dile getirdiği iddia ve taleplerinin karşılanmadığı anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 7. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/6922 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN BİLGİ

B. No: 2022/63399 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/63399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN BİLGİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/63399)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : Şahin BİLGİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, süresi içinde temyiz sebepleri bildirilmediği gerekçesiyle başvurucunun temyiz talebinin reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığının 24/6/2020 tarihli iddianamesinin kabulü ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Kayseri 3. Ağır Ceza Mahkemesince görülen yargılamada başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan cezalandırılmasına istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun istinaf başvurusu Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) tarafından 16/2/2021 tarihinde incelenmiş ve temyiz kanun yolu açık olmak üzere istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir. İstinaf Dairesi kararının hüküm fıkrasında kanun yoluna ilişkin şu hususlara yer verilmiştir:

"...Başvurucunun mahk[û]miyetine ilişkin karara yönelik istinaf başvurusunun esastan reddi kararı yönünden; 5271 sayılı CMK'nun 286/1, 291/1-2 maddeleri uyarınca, kararın tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde dairemize verilecek dilekçe veya tutanağa geçirilmek üzere zabıt katibine beyanda bulunmak veyahut da bir başka İlk Derece Ceza Mahkemesi

veya Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi aracılığıyla dilekçe gönderilmek suretiyle, Yargıtay İlgili Ceza Dairesi tarafından incelenmek üzere TEMYİZ yolu açık olmak üzere karar verilmiştir..."

4. Başvurucu, istinaf kararının 11/3/2021 tarihinde kendisine tebliğ edildikten sonra 15/3/2021 tarihinde ve temyiz süresi içerisinde dilekçesinde "...bu cezamın görevli temyiz mahkemesine gönderilmesini talep ederim..." şeklinde gerekçesiz bir temyiz talebinde bulunmuştur. Daha sonra başvurucu 24/11/2021 tarihinde temyiz sebeplerini gösterir ek dilekçeyi İstinaf Dairesine sunmuştur.

5. Yargıtay 10. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 28/2/2022 tarihinde temyiz isteminin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesi şu şekildedir:

"...5271 sayılı CMK'nın 294/1. maddesinde yer alan 'Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır ve temyiz sebebi ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir' şeklindeki düzenleme karşısında, sanığın temyiz dilekçesinde hükmün hukuki yönüne ilişkin herhangi bir temyiz nedeni göstermediği, CMK'nın 295/1. maddesinde belirtilen süre içerisinde temyiz nedenlerini içeren ek dilekçe de sunmadığı anlaşıldığından, 5271 sayılı CMK'nın 298/1. maddesi uyarınca TEMYİZ İSTEMİNİN REDDİNE..."

6. Başvurucu, nihai hükmü 23/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, gerekçeli temyiz dilekçesi sunduğu hâlde hatalı değerlendirme sonucu temyiz isteminin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal kararlara değinilerek ihlal iddiaları değerlendirilirken bu hususların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Özkan Şen ([2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013), Cemile Akyıldız ([2. B.], B. No: 2014/1382, 22/9/2016), Ertuğrul Dalbaş ([1. B.], B. No: 2014/7805, 25/10/2017), Hasan İşten ([2. B.], B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Nihal Uslukol ([2. B.], B. No: 2016/73086, 25/9/2019) ve Hüseyin Volkan Kurt ([GK], B. No: 2019/42687, 8/3/2023) kararlarında mahkemeye erişim hakkı kapsamında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen hukuki veya fiili sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, § 52).

15. Mahkemelerin iç işleyişlerine ilişkin süreçlerdeki aksama ve hatalardan kaynaklanan sorumluluğun yargısal koruma talep eden bireylere yüklenmesi mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil edebilir. Bu bakımdan yargısal başvurulara dair dilekçelerini ilgili mevzuatta öngörülen usule uygun olarak yetkili yargı merciine sunan kişilerin kendilerine atfedilemeyen ve tamamen mahkemelerin iç işleyişinden kaynaklanan hata ve aksamalardan sorumlu tutularak mahkemeye erişimlerinin engellenmesi bu hakka yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılabilir. Özellikle kanun yoluna başvurma yönündeki istek ve iradesini ortaya koymuş olan başvurucular yönünden bu tür müdahaleler, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlaline sebep olabilir (bir kısım değişikliklerle birlikte bkz. Hasan İşten, § 46).

16. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan, mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır (AYM, E.2014/112, K.2014/203, 25/12/2014).

17. Diğer taraftan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleri Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerindendir. Bu ilkelerin sağlanması amacıyla adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirilebilir. Mahkemeye erişim hakkının doğası da kanun yolu denetiminde daha katı usul kurallarının getirilmesine imkân tanımaktadır. Bu çerçevede ciddiyet içermeyen ve niteliksiz başvuruların elenerek daha nitelikli başvurulara daha fazla zaman ayrılmasının sağlanması ve bu suretle Yargıtayın içtihat mahkemesi fonksiyonunu yerine getirmesi amacıyla temyiz sebepleri bildirilmeyen başvuruların reddedilmesine karar verilebileceği söylenebilir (Merge Polat [1. B.], B. No: 2018/26121, 28/1/2021, § 45).

18. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak yargı merciilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğidir. Bu kapsamda kanun yoluna başvurma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, kanun yoluna başvurma süresinin başlatıldığı tarihle ilgili olarak yargılamayı yapan mahkemelerin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Volkan Kurt, § 50).

19. Somut olayda Ceza Dairesi, başvurucunun yasal süre içinde temyiz sebeplerini gösterir dilekçe sunmadığı gerekçesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi

Kanunu'nun 298. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca temyiz isteminin reddine karar vermiştir.

20. İstinaf Dairesinin gerekçeli kararının başvurucuya tebliği sonrasında süresi içinde temyiz sebeplerini gösterir dilekçe sunmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddedilmek suretiyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

21. İlk olarak müdahalenin kanuni dayanağının olup olmadığı incelenmelidir. Başvurucunun süresi içinde temyiz sebeplerini bildirmemesi nedeniyle temyiz talebinin reddine dair kararın 5271 sayılı Kanun'un 298. maddesine dayandığı görülmüştür. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının olduğu anlaşılmıştır.

22. İkinci olarak müdahalenin meşru bir amacının olup olmadığına bakılmalıdır. Süresi içinde temyiz sebeplerini içeren dilekçenin sunulmaması nedeniyle temyiz talebinin reddedilmesinin amacı, temyiz mahkemelerinin içtihat mahkemesi olma fonksiyonuna uygun olarak gereksiz yere meşgul edilmemesinin ve böylelikle nitelikli talepler üzerinde yoğunlaşmasının temin edilmesidir. Bu açıklamalar çerçevesinde temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerinin bildirilmesi zorunluluğu anayasal açıdan meşru bir amaca sahiptir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Volkan Kurt, § 44).

23. Müdahalenin ölçülü olup olmadığı ise bu konuda üçüncü olarak incelenecek husustur. 5271 sayılı Kanun'un 291. maddesi uyarınca -bireysel başvuruya konu olay tarihi itibarıyla- temyiz kanun yoluna başvurmak için hükmün yüze karşı açıklanmasından (tefhimden) itibaren on beş günlük bir süre öngörülmüştür. Hükmün yüze karşı açıklanmadığı durumda ise bu süre tebliğ tarihinden başlayacaktır. 5271 sayılı Kanun'un 294. maddesine göre temyiz eden, hükmün bozulmasını neden istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorunda olup temyiz sebebi ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir (Hüseyin Volkan Kurt, § 54). 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle yürürlükten kaldırılan 5271 sayılı Kanun'un 295. maddesi uyarınca temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren ek bir dilekçe verilir.

24. Bununla birlikte yeni sistemde temyiz kanun yoluna ilişkin düzenlemelerle ilgili olarak Yargıtay ceza dairelerinin ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararları arasında yorum farklılıkları oluşmuştur. Gelinen noktada özellikle kararlara karşı kanun yollarının, şeklinin, sürelerinin ve sonuçlarının ilgililere eksik bildirildiği hâllerde yasal sürelerin ne zaman ve hangi şartlarda başlayacağı hususlarında bir uygulama birliğinden söz edilmesi mümkün görünmemektedir. Bu durum ilgililer yönünden belirsizliğe yol açtığı gibi eksik bildirim yanıltıcı bir işlev de görmektedir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göre de yargı organlarının bu konuda farklı sonuçlara varması taraflar için kanunun öngörülebilirliği açısından sorun oluşturmaktadır (Hüseyin Volkan Kurt, § 55). Anılan eleştiriler neticesinde 7499 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Kanun'da birtakım değişiklikler yapılmış ve bu değişiklikler 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

25. Süresinde temyiz sebeplerini gösterir dilekçe sunmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine karar verilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ağır bir müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu ağır müdahale karşısında mahkemelerin birtakım tedbirleri/imkânları devreye sokması başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bu ağır müdahaleyi dengeleyebilir. Somut olayda İstinaf Dairesi, temyiz için genel süre mahiyetindeki on beş günlük süre bakımından ihtarda bulunmuş ancak gerekçeli kararın tebliğinden itibaren temyiz gerekçelerini ihtiva eden ek dilekçenin verilmesi için yedi günlük süre yönünden ihtar yapmamıştır. Diğer bir ifadeyle İstinaf Dairesi, temyiz sürecini bir bütün olarak değerlendirmemiş; gerekçeli kararın tebliğinden itibaren temyiz gerekçelerini ihtiva eden ek dilekçe vermesi konusunda başvurucuyu eksik bilgilendirmiştir (bkz. § 3). Ceza Dairesi de temyiz kanun yolu açısından eksik bilgilendirme içeren bir karara yönelik olarak başvurucunun temyiz talebini -yedi günlük yasal süre içinde- temyiz sebeplerini gösterir ek dilekçe sunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Bu durumda Yargıtayın bazı dengeleyici tedbirleri/imkânları devreye sokmaksızın başvurucunun temyiz talebini reddetmesinin mahkemeye erişim hakkını güçleştirdiği ve başvurucuya aşırı külfet yüklediği için orantısız olduğu anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Volkan Kurt, § 56).

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 10. Ceza Dairesine (E.2021/8626, K.2022/2155) iletilmek üzere Kayseri 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/352, K.2020/416) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesine (E.2020/1926, K.2021/211) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM HALİL SOLMAZ

B. No: 2022/74487 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74487

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM HALİL SOLMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74487)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : İbrahim Halil SOLMAZ

Vekili : Av. İsmail Hakkı FIRAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Şanlıurfa'da faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak 1/12/2016 tarihli Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği (TEB) Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında TEB ile imzaladığı tip sözleşme uyarınca SGK kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

3. SGK Ankara İl Müdürlüğünce başvurucuya gönderilen 1/8/2017 tarihli yazı ile Protokol'ün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

4. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali için 24/7/2019 tarihinde Şanlıurfa 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde tip sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin Protokol'ün 5.1. maddesinde düzenlendiğini ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle

savunma hakkının engellendiğini ileri sürmüştür. Ayrıca anılan sözleşmeyi etkileyebilecek şekilde hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediğini vurgulamıştır. Son olarak MEDULA Sistemi'nin (genel sağlık sigortası sağlık hak sahiplerinin sözleşmeli eczanelerden temin ettiği ilaçlara ait reçete bilgilerinin çevrim içi denetlenerek kayda alınmasını ve faturalandırılmasını sağlayan uygulama) kapatılması olumsuz sonuçlar doğuracağından anılan sistemin tedbiren açılmasını ve fesih işleminin iptalini talep etmiştir.

5. Mahkeme 11/2/2020 tarihinde davayı esastan reddetmiş; gerekçede SGK tarafından davaya konu sözleşmenin tek taraflı olarak feshedildiğinin yazılı olarak bildirildiğini, nitekim Protokol'ün 5.1. maddesinde yer alan "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." hükmü gereğince somut olaya konu işlemin Protokol hükmüne uygun olduğunu ifade etmiştir.

6. Davanın reddine yönelik karar, istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 13/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; somut bir neden bulunmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, yargılama aşamasında da Protokol'de yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. MEDULA Sistemi'nin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkı, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, çalışma hakkı, mülkiyet hakkı ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Mustafa Akyıldız ([2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29, 30) kararında SGK ile yapılan Protokol kapsamında tip sözleşmenin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabul edilerek sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

13. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacının mevcut olduğu kabul edilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 36-38).

14. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu incelediği anılan kararda, eczacılığın özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla kamusal yönünün de bulunduğunu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olmasının olağan olduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiğini, mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceğini vurgulamıştır (Mustafa Akyıldız, § 48).

15. Ayrıca Anayasa Mahkemesi tip sözleşme ve MEDULA Sistemi'nin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili şekilde ifa edilebildiği ve MEDULA Sistemi'ne erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda, fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arz ettiğini vurguladıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediğini tespit ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 49-51).

16. Somut başvuruda SGK tarafından başvurucunun MEDULA Sistemi'ne erişimi engellenmiş ayrıca başvurucuya gönderilen 1/8/2017 tarihli yazı ile Protokol'ün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra başvurucu ile yapılan sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Sonuç olarak fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/493, K.2020/141) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARMCONUTS GIDA İHRACAT İTHALAT TİCARET LTD. ŞTİ. (2)

B. No: 2022/76657 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/76657

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARMCONUTS GIDA İHRACAT İTHALAT TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/76657)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : Farmconuts Gıda İhracat İthalat Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Kemal DURKAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle sulh ceza hâkimliğine yapılan başvuruda karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayın geçtiği tarihte ihracat yapmakta olan bir vergi mükellefidir. Başvurucunun gerçekleştirdiği ihracata ilişkin alacakların transfer edildiği özel bankalar tarafından banka hesaplarında yapılan kontrolde bir kısım ihracat hesabının açık olduğu, ihracat bedelinin tamamının yurda getirilmediği, yasal tahsil süresinin de sona erdiği anlaşılmıştır. Durumu tespit eden söz konusu bankalar açık ihracat hesabı ihbar formu düzenleyerek formu başvurucunun mükellefi olduğu Mersin Vergi Dairesi Müdürlüğüne iletmiştir. Bunun üzerine Mersin Vergi Dairesi Müdürlüğü başvurucunun ihracat yaptığı ancak bu ihracata ilişkin bedelin tamamını yasal süre içinde yurda getirmediği yönünde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunmuştur.

3. Başsavcılığa yapılan ihbarda başvurucunun müşterisi olduğu bankadan iletilen ihbar

formlarına göre ihracatlara ilişkin bedellerin tamamının yurda getirilmediğinin ve tahsil süresinin sona erdiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir. İhbarda ayrıca ilgili mevzuat çerçevesinde başvurucuya bildirimde bulunularak bahse konu ihracat hesaplarının kapatılmasını temin etmek üzere ihtarname gönderildiği ancak doksan gün süreli ihtarnameye rağmen söz konusu hesapların kapatılmadığı ve döviz alım belgesine bağlanmadığı ifade edilmiştir.

4. Başsavcılık, yaptığı inceleme sonucunda ihracat bedellerinin ilgili mevzuatta tayin edilen süre içinde yurda getirilmediği gerekçesiyle 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkında 21.484 TL idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

5. Başvurucu, idari para cezasının iptal edilmesi talebinde bulunarak ihracata konu malın Mısır ülkesindeki alıcısı tarafından kabul edilmeyerek iade edildiğini, beyannameye konu ihracatın gerçekleşmediğini, iade beyannamesi düzenlediğini belirtmiştir.

6. Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 26/4/2022 tarihinde başvurucunun itirazına ilişkin ret kararı vermiştir. Kararda "...Her ne kadar itiraz eden vekili tarafından, ihracata konu malın alıcı tarafından kabul edilmemesi sebebiyle malın iade edildiğini belirterek, buna ilişkin iade beyannamesini dosyaya sunmuş ise de; yapılan incelemede, söz konusu ihracata ilişkin düzenlenen ihracat iade beyannamesinin tek taraflı olduğu, malın alıcı tarafından iade edildiğine ilişkin resmî bir beyanname olmadığını..." belirtmiş, yedi gün içinde karara karşı itiraz yoluna başvurulabileceğini ifade etmiştir.

7. Başvurucu, yedi günlük yasal süre içinde Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra yaptırım kararına konu beyannameye ilişkin malların iade edilip edilmediğine dair Mersin Gümrük Müdürlüğüne (Müdürlük) müzekkere yazılmasını talep etmiştir. Ayrıca yurt dışı alıcısı tarafından iadeye ilişkin konşimentoyu da itiraz dilekçesinin ekinde sunmuştur.

8. Başvurucunun itirazı, Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz makamı) 29/6/2022 tarihinde reddedilmiştir. Ret kararında "Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararının gerekçesinin yerinde olduğu ve kararda hâkimliğimizce değiştirilecek bir husus bulunmadığından talebin reddine karar vermek gerekmiştir." şeklinde gerekçeye yer verilmiştir. Bu gerekçe dışında kararda herhangi bir değerlendirme bulunmamaktadır.

9. Başvurucu, nihai kararı 4/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; Müdürlüğe müzekkere yazılmasını talep etmesine rağmen talebinin karşılanmadığını ve bu konudaki itirazlarının itiraz makamınca değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş, ayrıca somut olay ele alınırken mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin yer verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

16. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması, bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi, § 57).

17. Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan idari yaptırım kararı, başvurucunun gerçekleştirdiği ihracattan doğan alacakların tamamının ilgili mevzuatta belirlenen yasal süre içinde yurda getirmemesine dayanmaktadır. Başvurucu, söz konusu idari yaptırım kararına konu ihracatın gerçekleşmediğine dair iade beyannamesini Hâkimliğe sunmuştur (bkz. § 5). Hâkimlik ise iade beyannamesinin tek taraflı düzenlenen bir belge olduğunu, malın alıcısı tarafından iade edildiğine dair resmî belge sunulmadığını belirterek itirazı reddetmiştir (bkz. § 6).

18. Başvurucu, yedi günlük yasal süre içinde Hâkimlik kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra yaptırım kararına konu beyannameye ilişkin malların iade edilip edilmediğine dair Müdürlüğe müzekkere yazılmasını da talep etmiştir (bkz. § 7). İtiraz makamı ise başvurucunun dilekçesinde ileri sürdüğü ve araştırılmasını talep ettiği hususlar hakkında değerlendirme yapmamış ve başvurucunun itirazını "İtiraz konusu kararda açıklanan gerekçelere, kararın veriliş şekline göre, hukuka, dosyadaki bilgi ve belgelere aykırı bir yön bulunmadığı, itiraz nedenlerinin yerinde olmadığı sonuç ve vicdani kanaatine varılmakla itirazın reddine karar vermek gerekmiştir." şeklindeki gerekçeyle reddetmiştir (bkz. § 8). Bir başka deyişle, başvurucunun Hâkimlik kararına karşı itiraz dilekçesinde belirttiği Müdürlüğe müzekkere yazılması talebinin hangi gerekçe ile karşılanmadığı açıklanmamıştır.

19. Başvurucu üzerine atılı kabahati işlemediğine dair iddiasını destekleyebilecek mahiyette deliller sunmasına rağmen, yargı mercilerince bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Sonuç olarak yargılamalara bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- Hâkimlik ve

itiraz mercinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 21.484 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. İhlalin niteliğine göre başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/2638 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.M. İNŞAAT OTOMOTİV TURİZM VE YAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ. (2)

B. No: 2022/99587 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/99587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.M. İNŞAAT OTOMOTİV TURİZM VE YAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/99587)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : B.M. İnşaat Otomotiv Turizm ve Yat San. Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Deniz ÖZAYDINLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle yapılan başvuruda tanık sorgulama talebi hakkında karar verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu şirket, bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte Gebze'de faaliyet gösteren ve alkollü içecek satış belgesine sahip olan bir limitet şirkettir.

3. Kolluk görevlileri 25/9/2021 tarihinde saat 22.00'den sonra işyerinde içki satışı yapıldığına ilişkin tutanak düzenlemiştir. Anılan tutanakta 25/9/2021 tarihinde saat 23.50'de başvurucu şirket adına kayıtlı dükkanda alkollü içecek satıldığının görülmesi üzerine alkol alan şahsın yol üzerinde durdurulduğunu, yapılan kimlik kontrolünde M.A. olduğu anlaşılan kişinin elindeki poşette iki adet bira bulunduğunun tespit edildiğini, M.A.ya alkollü içeceği nereden aldığı sorulduğunda D. Tekel isimli dükkandan aldığını belirtmiştir. Akabinde kolluk

görevlileri dükkana girmiş; kendisini görevli olarak tanıtan G.K., işyerine ait evrakı kolluk görevlilerine teslim etmiş fakat tutanağı imzalamaktan imtina etmiştir.

4. Bu tutanak, Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına (Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı) gönderilmiş; Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı işyeri sahibi olan başvurucu hakkında 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu'nun 6. maddesinin (5) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Alkollü içkiler, 22.00 ila 06.00 saatleri arasında perakende olarak satılamaz." hükmünün ihlal edildiği gerekçesiyle aynı Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca 70.921 TL idari para cezası uygulamıştır.

5. Başvurucu şirket vekili, idari para cezasının kaldırılması için Gebze 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) iptal başvurusunda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde; diğer itirazların yanı sıra başvurucu şirkete ait işyerinden alkol satın alındığı iddia olunan kişiye ait hiçbir görüntü kaydı bulunmadığını, başvurucu şirket işletmecisinin imzadan imtina ettiğini, dolayısıyla söz konusu satışa ilişkin çelişkilerin giderilmesi için G.K. ve M.A.nın tanık olarak dinlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

6. Hâkimlik, anılan başvuru üzerine söz konusu dilekçenin Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığına tebliğ edilerek dilekçede yer alan iddialara karşı cevaplarının sorulmasına ve idari para cezasına ilişkin olarak işlem dosyasının Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığından istenmesine karar vermiştir.

7. Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı; Hâkimliğe gönderdiği cevap yazısında uyuşmazlık konusu olayın tutanakta anlatıldığı gibi gerçekleştiğini, resmî belge niteliğinde olan tutanağın aksinin aynı değerde belgelerle ispatının zorunlu olduğunu belirterek idari para cezasının usul ve kanuna uygun olduğunu ifade etmiştir. Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığının gönderdiği belgeler arasında G.K. ve M.A.nın kolluk tarafından beyanının alındığına dair tutanağa rastlanmamıştır.

8. Hâkimlik, dosya üzerinden yaptığı inceleme neticesinde 11/10/2022 tarihli kararla iptal başvurusunu reddetmiştir. Gerekçeli kararda Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığının gönderdiği belgeler üzerinde yapılan inceleme sonucunda kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanak ile eylemin sabit olduğunu belirtmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...25/09/2021 tarih ve 23:50 saatli olay tutanağında alkol aldığı belirtilen M.A. isimli kişinin içkileri bahse konu işyerinden aldığını beyan ettiği belirtilmiş olup bahse konu alkollü içeceklerle ilgili görüntüler de dosya arasında bulunduğundan; itiraz edenin 25/09/2021 tarihinde saat 23:50 sıralarında 4250 sayılı yasanın 6. maddesine aykırı olarak saat 22:00'den sonra alkollü içki sattığı sabit görülmüş ve itiraz edenin itiraz dilekçesinde öne sürdüğü beyanlarına ve alıcı tarafından düzenlenen 26/09/2021 tarihli tutanağa itibar edilmemiş; ayrıca Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında da belirtildiği üzere; idari para cezası karar tutanağının resmi evrak niteliğinde bulunduğu ve aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu, ispat kuvveti bakımından başkaca bir delille (kamera kaydı gibi) desteklenmesinin gerekmediği de göz önüne alındığında itiraz eden tarafından aynı kuvvette başkaca bir delille de aksi ispat edilemediğinden idari yaptırım kararı usul ve yasaya uygun olduğundan itirazın reddine karar vermek gerekmiştir... "

9. Başvurucu, iptal başvurusunda ileri sürdüğü itirazlarını yineleyerek Hâkimlik kararına karşı itiraz kanun yoluna müracaat etmiştir.

10. Başvurucunun itirazı Gebze 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin (itiraz makamı) 2/11/2022 tarihli

kararı ile "...verilen kararda usule ve yasaya aykırılık bulunmadığı" gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 9/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, alkol aldığı iddia olunan tanığın ve başvurucu şirket işletmecisinin duruşmada dinlenmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş, ayrıca somut olay ele alınırken mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin yer verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Başvuru konusu idari para cezası, kolluk görevlilerinin M.A.nın saat 23.50'de söz konusu işyerinden içki aldığına ilişkin gözlemleri sonucu düzenledikleri tutanağa dayanmaktadır. Başvurucu vekili, itiraz dilekçesinde kolluk tutanağında belirtilen saatte içki satılmadığını ifade ederek içki satın aldığı iddia olunan kişinin duruşmada dinlenmesi yönündeki talebini Hâkimliğe iletmiştir (bkz. § 5). Hâkimlik tarafından tanık M.A.nın duruşmada dinlenilmesi yönünde bir işlem yapılmamıştır. Buna göre tanığın duruşmada dinlenilmesi için Hâkimlikçe makul bir çaba sergilenmemiştir. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itirazında da aynı yönde talepte bulunduğu hâlde bu talebi itiraz makamınca da değerlendirilmemiştir (bkz. § 10). Somut olayda sorgulama imkânı tanınmayan tanığın ifadesinin itirazın reddi kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

19. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Hâkimlik gerekçeli kararında, kolluk görevlilerinin gözlemleri üzerine hazırlanan tutanağa ağırlık vererek başvurucunun sahibi olduğu işyerinde içki satıldığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak Hâkimliğin yargı çevresi içindeki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde itirazın reddi kararına temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak Hâkimliğin kararına gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece tutanağı dikkate alması, buna karşılık başvurucunun aynı olguların aksini ispat için gösterdiği tanığı dinlememesi başvurucuyu idari para cezası uygulayan idare karşısında önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürmüştür. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı ve eşitlik ilkesine ilişkin şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

22. Başvurucunun yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Serkan Acar ([1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 22-25) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın

148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

27. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı ve eşitlik ilkesine ilişkin iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gebze 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/164 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN SÜLEYMAN

B. No: 2022/103282 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN SÜLEYMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103282)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Hakan SÜLEYMAN

Vekili : Av. İlhan CİHANER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/12/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından düzenlenen 31/5/2006 tarihli iddianame ile başvurucu ve diğer şüphelilerin Trabzon'da suç işlemek amacıyla örgüt

kurma, örgüte üye olma, kasten adam öldürme, adam öldürmeye teşebbüs etme, genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, silahla kasten yaralama, silahla tehdit, nitelikli yağma, nitelikli yağma suçuna teşebbüs, mala zarar verme, 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet suçlarından cezalandırılmaları talep edilmiştir. Başsavcılık, iddianamede diğer suçların yanı sıra başvurucunun 30/1/2006 tarihinde M.Ü.yü öldürdüğünü ileri sürmüştür.

6. Başvurucunun tutuklu yargılandığı davada özel yetkili Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 7/2/2008 tarihli kararı ile başvurucuyu M.Ü. cinayetinden suçlu bularak başvurucunun müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca suç örgütü kurma ve yönetme, F.T. adlı kişinin yağmalanması, G.K.ya yönelik yağmalama teşebbüsü, F.T.nin alıkonulması, üç kez silahla adam yaralama ve iki kez izinsiz silah taşıma eylemlerinden de başvurucuyu suçlu bulmuştur. Mahkeme diğer suçlar kapsamında başvurucu hakkında beraat ya da hüküm verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

7. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına karşı başvurucu 21/4/2008 tarihli dilekçesiyle gizli tanığın Mahkeme önünde bizzat ifade vermesi gerektiğini, Mahkemenin bunu sağlayamamasından dolayı tanığı doğrudan sorguya çekme hakkının ihlal edildiğini, gizli tanığın ifadesinin doğruluğunun sadece tanığın bizzat dinlenmesiyle hükme bağlanabileceğini ve gizli tanığın usuli kurallara uygun olarak tekrar tespit işlemini gerçekleştirmesinin gerekli olduğunu ileri sürerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

8. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 12/2/2010 tarihli ilamıyla 6136 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan kurulan mahkûmiyet hükmü hariç olmak üzere diğer suçlar yönünden verilen beraat ve mahkûmiyet hükümlerinin onanmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu, M.Ü.nün öldürülmesine ilişkin tek görgü tanığı olan gizli tanıkla bizzat yüzleşip onu sorgulayamadığından hakkındaki ceza yargılamasının adil olmadığını ileri sürerek 6/8/2010 tarihinde Avrupa İnsan hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru yapmıştır.

10. 6/7/2015 tarihinde Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına karşı başvurucu; M.Ü.yü öldürme suçundan mahkûmiyet kararı verilirken yalnızca gizli tanık beyanlarının esas alındığını, kendisine gizli tanığa soru yöneltme hakkı tanınmadığını belirterek M.Ü.nün cinayetine ilişkin yeniden yargılama yapılması için başvuruda bulunmuştur.

11. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 14/7/2015 tarihinde, Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in hak ihlali kararları dışında adil yargılanma hakkı ihlalinin doğrudan hüküm veren mahkeme tarafından yargılamanın yenilenmesine konu edilebilmesinin mümkün olmadığını belirterek yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu 25/2/2016 tarihinde hakkındaki ceza yargılamalarının yeniden açılması için tekrar talepte bulunmuştur. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 4/3/2016 tarihinde başvurucunun F.T.ye yönelik yağma suçundan kesinleşen hüküm dışındaki diğer kesinleşen hükümler yönünden yargılamanın yenilenmesi taleplerinin reddine, yağma suçundan kesinleşen hüküm yönünden yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar vermiştir.

13. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 11/5/2017 tarihinde yeniden yargılama neticesinde başvurucunun nitelikli yağma suçundan beraatine karar vermiştir.

14. AİHM, başvurucunun yaptığı bireysel başvuruyla ilgili kararını 17/11/2020 tarihinde açıklamıştır. AİHM, kararında yargılamayı yapan mahkemenin gizli tanığın gerçek kimliğini

gizlemesi için geçerli bir neden gösteremediğini, gizli tanığın yargılamanın yapıldığı mahkemede sorgulanmasını engelleyen geçerli bir nedenin bulunmadığını, mahkûmiyet için tek veya belirleyici nedenin gizli tanık beyanları olduğunu ve bunun dışında başvurucunun eylemi gerçekleştirdiğine ilişkin doğrudan ve somut bir delilin bulunmadığını, olay yerinde bulunan mermi kovanına ilişkin balistik raporunda merminin başvurucunun daha önceki olaylarda kullanılan silahından ateş edilip edilmediğini tespit etmenin mümkün olmadığını, yargılama yapan mahkemenin cep telefonu kayıtlarını esas alarak başvurucunun olay yerinde olabileceği yönündeki kabulünün gizli tanık tarafından verilen ifadenin mahkûmiyet kararında belirleyici olması gerçeğini değiştirmediğini belirtmiştir.

15. AİHM; yargılama aşamasında maktulün vurulmasına ilişkin tek görgü tanığı olmasına rağmen başvurucuya yargılamaların hiçbir aşamasında bu tanıkla yüzleşme ve çapraz sorguya çekme fırsatı sunulmadığını, gizli tanık tarafından sunulan delilin güvenilirliğinin uygun ve adil bir şekilde test edilmesi kabiliyetinin ciddi bir şekilde sınırlandırıldığını, ulusal mahkemelerin söz konusu delile karşı duyarsız yaklaşımı, tanığın yargılamalara katılmaması için iyi bir sebebin bulunmaması ve başvurucunun müebbet hapis ile karşı karşıya olması dikkate alındığında başvurucunun mahkûmiyetinde esas alınan söz konusu delile etkili bir şekilde itiraz etme kabiliyetine ilişkin yapılan kısıtlamaları telafi eden güvencelerin başvurucuya sağlanmadığını belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Süleyman/Türkiye, B. No: 59453/10, 17/11/2020). AİHM Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında ihlal için en uygun tazmin şeklinin başvurucunun, eğer talep ederse, Sözleşme'nin 6. maddesinin gerekliliklerine uygun olarak yeniden yargılanması olacağını belirtmiştir.

16. Başvurucu 1/12/2020 tarihinde Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesine, AİHM kararına istinaden yargılamanın yenilenmesi talepli dilekçe ile başvuruda bulunmuştur.

17. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 2/7/2021 tarihli tensip ara kararı ile AİHM kararına istinaden yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne, hükmün infazının devamına, infazın durdurulması ve tahliye talebinin reddine karar vermiştir.

18. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/139 sayılı dosyası üzerinden görülen davanın 12/10/2022 tarihli duruşmasında başvurucu, AİHM kararı uyarınca hakkındaki hükmün infazının durdurulmasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemenin aynı tarihli duruşmasında talebin reddine karar verilmiştir.

19. Başvurucu 19/10/2022 tarihinde infazın durdurulması talebinin reddi kararının kaldırılarak infazın durdurulması talebiyle itiraz yoluna başvurmuştur.

20. Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesi 24/10/2022 tarihli kararı ile itirazın reddine karar vermiştir. İtirazın reddi kararı 7/11/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 7/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 7/2/2023 tarihinde M.Ü.ye karşı işlenen adam öldürme suçundan verilen müebbet hapis cezası hükmünün onaylanmasına, başvurucu hakkındaki infazın aynen devamına karar vermiştir. Kararda; yargılamanın yenilenmesi sonrasında dinlenmesine karar verilen gizli tanık hakkında usulüne uygun olarak tanık koruma kararı aldırılıp bizzat dinlendiği, tanığın bu aşamadaki beyanında da önceki beyanlarıyla tutarlı olarak beyanda bulunduğunun anlaşıldığı, olayın üzerinden çok uzun süre geçmesine rağmen önceki beyanına paralel beyanda bulunmasının tanığın beyanına

itibar edilmesi gerektiği kanaatini oluşturduğu ifade edilmiştir. Ayrıca şu değerlendirmelerde bulunulmuştur:

"Sanık Hakan'ın kullandığı belirtilen ... nolu telefon hattının 00:03 sıralarında Trabzon Şehir Merkezi'ndeki Karşıyaka Mahallesinden sinyal aldığı, saat 02:30:38 de ise yine Trabzon Şehir Merkezindeki Migros'tan sinyal aldığı, Trabzon şehir merkezi ile Arsin ilçesi arasındaki mesafenin yaklaşık 20 km, duble, iki gidiş ve iki geliş şeklinde olduğu, sanığın telefon hattının dökümünün incelemesinde 00:03 ile 02:30:38 arasında sinyal bilgisi alamadığı, saat 02:00 dan sonra suça konu yerden saat 02:30:38'e kadar geçen sürede Trabzon ilçesi şehir merkezine gelmesinin mesafe de nazara alındığında mümkün olduğu, bu nedenle telefon dökümünün sanığın suça konu yerde olmadığını göstermediği, sanık Hakan'ın savunmasında saat 21:30 sıralarında evine gelip sabaha kadar evinde bulunduğunu belirttiği, ancak yine aynı telefon hattının dökümünün incelenmesinde saat 20:12:42'de sinyal bilgilerinin Trabzon merkez Karşıyaka mahallesinden alındığı, saat 02:30:38'de sinyal bilgilerinin Trabzon merkez Migros baz istasyonundan alındığı, saat 02:38:46'da sinyal bilgilerinin Pelitli Beldesi Baz İstasyonu'ndan alındığı, saat 02:43:53 ve 02:44:39'da sinyal bilgilerinin Yomraburnu Baz İstasyonundan alındığı, 04:23:38'de ise sinyal bilgilerinin yeniden Trabzon Merkez Karşıyaka'daki baz istasyonundan alınması karşısında sanığın doğruyu söylemediği anlaşılmıştır. Açıklanan tüm bu nedenlerden dolayı sanık hakkında ... verilen hükmün onaylanmasına karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

23. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 27/11/2024 tarihinde hükmü onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Yaşar Alat [GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024, §§ 33-43.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 15/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; AİHM'in verdiği ihlal kararının giderimi bağlamında yeniden yargılama ile birlikte önceki hükmün ortadan kaldırılması gerektiğini, AİHM'in verdiği ihlal kararı gözetilerek artık dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılmasının bir zorunluluk olduğunu, mahkûmiyetine dayanak oluşturan gizli tanık beyanları dolayısıyla ihlal kararı verildiğinden tanık beyanları ile mahkûmiyet arasında kurulan bağın ortadan kalktığını, bu hususlara rağmen infazın durdurulmasına karar verilmemesi sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık, başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi Yaşar Alat kararında AİHM tarafından verilen bir ihlal kararı

üzerine yenilenen yargılamada infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğini incelemiştir.

29. Anayasa Mahkemesi Yaşar Alat kararında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." şeklindeki düzenlemeye atıf yaparak önceki mahkûmiyet hükmünün mahkûmiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği aşamaya kadar geçerliliğini koruduğunu, bu süreçte infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda yargı mercilerinin takdir yetkisinin söz konusu olduğunu belirtmiştir (Yaşar Alat, §§ 58-61).

30. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, AİHM'in kararı üzerine yenilenen yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığının ihlal kararının niteliğine bağlı olabileceğini, bazı hâllerde ihlal kararının kişinin mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmayacağını, böyle bir durumda kişinin bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılmasının söz konusu olmadığını belirtmiştir (Yaşar Alat, § 63).

31. Somut olayda AİHM'in kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda yargı mercilerinin bir takdir yetkisi söz konusudur. Somut olayda Mahkeme, takdirini infazın durdurulmaması yönünde kullanmıştır. Ayrıca AİHM tarafından verilen tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin karar, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. AİHM tarafından verilen bu ihlal kararını, ihlale konu eksikliğin giderilerek sonucuna göre bir karar verilmesi biçiminde anlamak gerekir (benzer yönde bkz. Yaşar Alat, § 63).

32. Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonra özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir.

33. Sonuç olarak belirtilen bu hususlar doğrultusunda Mahkemece infazın durdurulmasının uygun görülmediği dönemde başvurucunun hürriyetinden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin bir ihlalin olmadığı sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle AİHM'in kararına rağmen hapis cezasının infazına devam edilmesinin hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. AİHM'in kararına rağmen hapis cezasının infazına devam edilmesinin hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve

Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 15/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Ancak aşağıda açıklanan gerekçeler doğrultusunda bu sonuca iştirak edilmemiştir.

3. Somut olayda mesele, AİHM ihlal kararı üzerine yenilenen yargılama sürerken hükme bağlı infazın devam ettirilmesi nedeniyle başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakılmasının Anayasa'nın 19. maddesiyle bağdaşmazlığıdır. Dosya kapsamı ve ihlalin niteliği, başvurunun kabul edilebilir ve esastan incelenebilir olduğunu göstermektedir.

4. AİHM, Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası yapılan yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına karar vermiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66). Bu karar gereğince, somut olayda da yeniden yargılamanın eskisinden tamamen bağımsız bir yargılama olduğu gözetildiğinde, başvurucunun hükümlü olarak görülmesi ve dolayısıyla hükme bağlı tutukluluğunun devam ettiğinden bahsedilmesi mümkün değildir.

5. AİHM; yargılama aşamasında maktulün vurulmasına ilişkin tek görgü tanığı olmasına rağmen başvurucuya yargılamaların hiçbir aşamasında bu tanıkla yüzleşme ve çapraz sorguya çekme fırsatı sunulmadığını, gizli tanık tarafından sunulan delilin güvenirliliğinin uygun ve adil bir şekilde test edilmesi kabiliyetinin ciddi bir şekilde sınırlandırıldığını, ulusal mahkemelerin söz konusu delile karşı duyarsız yaklaşımı, tanığın yargılamalara katılmaması için iyi bir sebebin bulunmaması ve başvurucunun müebbet hapis ile karşı karşıya olması dikkate alındığında başvurucunun mahkûmiyetinde esas alınan söz konusu delile etkili bir şekilde itiraz etme kabiliyetine ilişkin yapılan kısıtlamaları telafi eden güvencelerin başvurucuya sağlanmadığını belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Süleyman/Türkiye, B. No: 59453/10, 17/11/2020).

6. AİHM ihlali üzerine yeniden yargılama kabul edilmişse, kişi artık "hükümlü" sayılarak değil, "suç isnadı altında bulunan kimse" olarak muamele görür. Bu, Anayasa'nın 36. maddesi anlamındaki isnat ile 19. maddenin üçüncü fıkrasındaki isnadın aynılığı gereğidir. Bu statü değişimi gözetilmeden "infazın aynen devamı" yönünde sürdürülen her tutma, 19. maddenin ikinci fıkrası kapsamındaki "mahkemece verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezanın yerine getirilmesi" çerçevesini aşar.

7. Çoğunluğun dayandığı, yeniden yargılama sonuçlanıncaya kadar önceki mahkûmiyetin

varlığını koruyabileceği yönündeki genel ilke, ihlalin niteliğine göre dar yorumlanmalıdır. Zira burada ihlal, mahkûmiyetin belirleyici delilinde “yüzleşme” eksikliğidir; başka bir ifadeyle, hükmün maddi omurgasında bir sorun vardır. Bu sebeple “infazın devamı” yerine, mahkemelerin –gerek görürlerse– suç isnadına bağlı koruma tedbiri rejimini (tutuklama/ adli kontrol) tartışması gerekir.

8. Özellikle bu dosyada AİHM’in ihlal tespitinin mahkûmiyet-tutma bağını koparıcı yoğunlukta olduğu, yerel mahkemenin sonradan gizli tanığı dinlemiş olmasının da gecikmiş bir telafi olduğu unutulmamalıdır. Telafinin gecikmesi, gecikme süresince hükme bağlı tutmanın meşruiyetini otomatik olarak sağlayamaz. “Sonradan doğrulama”, önceden yaşanan özgürlük kısıtlamasını anayasallaştıramaz.

9. Buradaki ilke, cezasızlık riskini artırmak değildir; tam tersine, usulün meşruiyetini tesis ederek maddi gerçeğe ulaşmanın tek güvenli yolunu işaret eder. Yeniden yargılama sürecinde mahkemeler, kuvvetli belirti, kaçma/ delilleri karartma gibi nedenler varsa tutuklamayı tartışabilir.

10. Sonuç olarak, AİHM ihlali üzerine yenilenen yargılama aşamasında infazın durdurulmaması nedeniyle başvurucunun hükme bağlı olarak özgürlüğünden yoksun bırakılmaya devam edilmesi, Anayasa’nın 19. maddesinin ihlâlidir.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaati ile aksi görüşteki mahkememiz kararına iştirak edilmemiştir

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

SELAHATTİN KÜLAHLI

B. No: 2023/12476 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/12476

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELAHATTİN KÜLAHLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/12476)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Selahattin KÜLAHLI

Vekili : Av. Ahmet KARAKUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi; olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet

hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

5. Kamulaştırma bedelinin değer kaybetmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Pamukova Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/112, K.2018/426) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

D.T.

B. No: 2023/23828 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/23828

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

D.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/23828)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : D.T.

Vekili : Av. İhsan ARTUÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başlatılan soruşturmada silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 21/2/2023 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık 22/2/2023 tarihinde "tarafların veya müdafiilerinin, dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması talebinde bulunmuştur. İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliği aynı tarihte talebin kabulüne karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Hazırlık soruşturması kapsamında, tutanaklar ve beyanlar uyarınca suç şüphesi bulunduğu, delillerin henüz toplanmamış olduğu, delillerin karartılma ihtimaline binaen yürütülecek

olan soruşturma safhasında, dosya içeriğinin incelenmesi veya belgelerden örnek alınması[nın] soruşturmanın gizliliğini ve amacını tehlikeye düşürebileceği, atılı suçun gizlilik kararı verilebilecek katalog suçlardan olup bu anlamda şartlar oluşmakla, CMK.nun 153/2 maddesi gereğince şüpheli, şüpheli müdafi, suçtan zarar gören, suçtan zarar gören vekili tarafından dosyanın incelenmesi ve suret alınması hakkının kısıtlanmasına karar verilmiş ve aşağıdaki şekilde karar kurulmuştur.

KARAR : Yukarıda Açıklanan Nedenlerle;

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının kısıtlama talebinin KABULÜNE,

Silahlı Terör Örgütü Kurma, Yönetme Veya Üye Olma suçu yönünden yürütülen soruşturma kapsamında atılı suçların yasada belirtilen niteliği ve dosyada mevcut bulgular dikkate alındığında şüpheli ve müdafileri ile diğer soruşturma sujelerinin soruşturma dosyasını incelemeleri ve örnek almalarının KISITLANMASINA... [karar verilmiştir.]"

4. Başvurucu, sorgusunun ardından İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin 22/2/2023 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Suça Sürüklenen Çocuğun üzerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan tutuklanması talep edilmekle; dosya içerisinde mevcut tape kayıtları ile SSÇ hakkında beyanda bulunan C.T.nin ifadeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde; Suça Sürüklenen Çocuğun üzerine atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, müsnet suçun CMK 100/3 maddesiyle düzenlenen katalog suçlardan olması dolayısıyla tutuklama sebeplerinin mevcut olduğunun varsayılması, atılı suçun vasıf ve mahiyeti ile kanunda öngörülen cezasının alt ve üst sınırı nedeniyle, kaçma ve saklanma ihtimalinin yüksek olduğu, bu nedenle bu aşamada adli kontrol hükümlerinin uygulanmasının yetersiz kalacağı, bu doğrultuda tutuklamanın ölçülü olduğu kanaatine varılarak CMK'nın 100 ve devamı maddeleri gereğince Suça Sürüklenen Çocuğun TUTUKLANMASINA... [karar verilmiştir.]"

5. Başvurucunun anılan karara itirazı İstanbul 23. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 6/3/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

6. Bu karar başvurucuya 16/3/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucunun soruşturma dosyası hakkında verilen kısıtlama kararına karşı itirazı ise bu kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğince 8/3/2023 tarihinde reddedilmiştir.

8. Başvurucu 28/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başsavcılık 1/3/2023 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma, terör örgütü propagandası yapma, suçu ve suçluyu övme ve 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefet suçlarından cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

10. İstanbul 2. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

11. Mahkeme, 15/6/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Yargılama sonucunda 31/1/2025 tarihinde başvurucunun isnat edilen bütün suçlardan beraatine karar verilmiştir. Mahkeme; başvurucunun tutuklandığı terör örgütü üyesi olma suçuna ilişkin beraat kararında, tutuklama tedbirine esas alınan iki olguyu (başvurucu hakkındaki tanık beyanı ve iletişim kayıtları) değerlendirmiş ve bu olguların mahkûmiyet için yeterli olmadığını belirtmiştir.

13. Başsavcılık, mütalaası doğrultusunda verilen terör örgütü üyesi olma suçuna yönelik beraat kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmamış ve karar kesinleşmiştir. Diğer suçlardan verilen beraat kararlarına karşı Başsavcılık istinaf kanun yoluna müracaat etmiş olup inceleme tarihi itibarıyla istinaf incelemesi devam etmektedir.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Tutuklama Tedbirinin Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu;18/8/2005 tarihinde doğduğunu ve suç tarihinde çocuk olduğunu, suç şüphesi ile bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutuklama tedbirinin hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

19. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

20. Somut olayda başvurucunun tutuklandığı terör örgütü üyesi olma suçuna ilişkin verilen beraat kararında; tutuklama tedbirine esas alınan iki olgu (başvurucu hakkındaki tanık beyanı ve iletişim kayıtları) değerlendirilmiş ve bu olguların mahkûmiyet için yeterli olmadığı ifade edilmiştir (bkz. §§ 4, 12). Başvurucu, hakkındaki bu beraat kararına istinaden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmektedir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

22. Başvurucu; soruşturma dosyasında gizlilik kararının bulunması nedeniyle hakkındaki suçlamaları ve bu suçlamaların delillerini öğrenemediğini, bu nedenle tutuklamaya etkin bir şekilde itirazda bulunamadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Bu nedenle soruşturma evresinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla müdafiinin dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasının demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olmadığı söylenemez. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlamanın kısıtlama kararıyla ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olması, savunma hakkının yeterince kullanılmasını engelleyecek nitelikte bulunmaması gerekmektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 254).

26. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğu yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği zorluklar yeterince telafi edilmelidir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca, tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak deliller tutuklu kişi tarafından incelenebilmelidir (Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025, § 96).

27. Somut olayda 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafiinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin, söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

31. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

C. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğine (2023/1573 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN AYGÜN (2)

B. No: 2023/103347 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/103347

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN AYGÜN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2023/103347)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Hakan AYGÜN

Vekili : Av. Semih ECER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yapılan bir haber nedeniyle adli para cezasına hükmedilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde Halk TV isimli televizyon kanalının genel yayın yönetmenidir. N.K. (müşteki/katılan) ise aynı tarihte bir siyasi partinin genel başkan yardımcısı olarak görev yapan tanınmış bir siyasetçidir.

3. Halk TV 19/12/2013 tarihli yayınında saat 20.23'ten itibaren alt yazı şeklinde "[N.K.nin de] malum görüntüleri internete düştü kabineye girme hayalleri zayıfladı" ve "İnternete düşen AKP'li görüntülerinin anlamı: Üzerlerinden sadece milli görüş gömleğini değil, ne var ne yoksa çıkarmışlar" şeklinde haber yapılmıştır. Söz konusu alt yazılar aynı gün saat 21.40'a kadar dönüşümlü olarak ekrana verilmiştir.

4. Anılan haber nedeniyle müşteki tarafından suç duyurusunda bulunulmuş ve başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 7/4/2015 tarihli iddianamesi ile hakaret suçundan dava açılmıştır. Ankara 33. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yapılan yargılamada; dosyada yer alan deliller, tanık ifadesi ve katıldığı bir televizyon programında

Halk TV Genel Yayın Yönetmeni olarak takdim edilmesinden başvurucunun fiilen Halk TV'nin genel yayın yönetmeni olduğu sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda Mahkeme, başvurucunun Halk TV ile bağlantısının bulunmadığına yönelik savunmasını cezadan kurtulmaya dönük basit inkar olarak niteleyerek itibar etmemiştir. Esasa yönelik yaptığı değerlendirmedeyse Mahkeme, haberdeki ifadelerin katılanın onur ve saygınlığını rencide edecek nitelikte somut bir fiil isnat etmek suretiyle kişilik haklarına saldırı olduğunu, haberin katılanı tahkir kastıyla işlendiğini değerlendirmiştir. Ayrıca kararda katılana yönelik yayımlanan haberin kamu yararı taşımayıp özel hayata ilişkin olduğunu, dahası haberin doğru olmadığını vurgulamış ve nihayetinde başvurucunun hakaret suçundan 7.760 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir.

5. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 3/10/2023 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesi kararının oyçokluğuyla onanmasına karar verilerek başvurucu hakkındaki hüküm kesinleşmiştir. Karşıoy kullanan bir üye, başvurucunun yaptığı haberin gerçek dışı olduğunda şüphe bulunmasa da bunun ceza hukuku kapsamında cezalandırılması gereken bir eylem olmadığı, düzeltme ve cevap hakkı ile idari yaptırımlar ve tazminata konu edilebileceği, son çare olan ceza hukuku yaptırımıyla sanığın hakaret suçundan cezalandırılmasının ifade ve basın özgürlüğüne aykırı olduğu görüşünü savunmuştur.

6. Başvurucu, nihai kararı 7/12/2023 tarihinde öğrendikten sonra 12/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; Halk TV'de resmî bir görevinin olmadığına ilişkin savunmasının Mahkemece dikkate alınmadığını, bir ifade nedeniyle cevap ve düzeltme hakkı veya tazminat yolu açıkken gazeteciye cezai yaptırım uygulanmasının orantılı bir müdahale olmayacağını, olaya konu haberin basın özgürlüğü kapsamında kaldığını, bu nedenlerle ifade ve basın özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin içtihatları doğrultusunda, yargılama makamları tarafından özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğü arasında makul bir denge sağlanıp sağlanmadığının, başvuranın şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilip edilmediğinin Anayasa Mahkemesi tarafından takdir edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

9. Başvurucunun iddiaları, ifade ve basın özgürlükleri kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut başvuruda ulusal ölçekte yayın yapan bir televizyon kanalında yayımlanan alt yazılarda yer alan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında hakaret suçundan görülen kamu davası sonucunda adli para cezasına hükmedilmiştir. Bu cezayla başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulduğu açıktır. Bu durumda, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

12. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiş, müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahale, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenecektir.

13. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılabilecek ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği ile tarafların toplumsal konumları (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. Haberin konusu ve yayımlanma şartları, kullanılan ifadelerin türü, yayının içeriği, şekli ve sonuçları (Kayseri Yeni Haber Radyo Televizyon Gazetecilik Matbaacılık ve Yayıncılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2019/21340, 22/2/2022, § 39; Güneş Basım Yayım Organizasyon ve Ticaret Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2018/24677, 28/1/2021, § 36; Kadir Sağdıç, §§ 65, 66),

iv. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

v. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

vi. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vii. İfadelerin kullanıldığı bağlamdan koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45; Nihat Zeybekci,

§ 36),

viii. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli hareket edip etmedikleri (İbrahim Özden Kaboğlu [GK], B. No: 2015/18503, 30/5/2019, § 43; Ali Suat Ertosun (12) [2. B.], B. No: 2016/14295, 3/11/2020, § 34; Hacı Yakışıklı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2019/13768, 26/5/2021, § 39; İleri Yayımcılık Tanıtım ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2017/30756, 1/7/2020, § 41),

ix. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatına etkisi (Şaban Sevinç (2), § 38; Bilal Uçar [1. B.], B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14).

14. Anayasa Mahkemesi, başvurunun şartlarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Başvurucunun ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile müdahale edilmesi Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edecektir.

15. Somut olayda öncelikle başvurucunun Halk TV'nin genel yayın yönetmeni olmadığına yönelik itirazı ele alınmalıdır. Yargı makamları, gerekçesini de açıklamak suretiyle başvurucunun Halk TV'nin genel yayın yönetmeni olduğunu kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi, eldeki başvuruya ilişkin olayda başvurucu hakkındaki yargı makamlarının anılan kabulünden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığını değerlendirmiştir. Buna göre başvurucunun genel yayın yönetmeni olduğu bir televizyon kanalında, müştekinin özel hayatına dair bazı görüntülerin sanal ortamda dolaşmaya başladığı, bu nedenle müştekinin kabineye girme hayallerinin zayıfladığı şeklindeki alt yazı bilgisi, yaklaşık 1 saat 17 dakika boyunca verilmiştir. Haberin içeriği ve veriliş şekli gözetildiğinde müştekinin müstehcen görüntülerinin bulunduğu bilgisinin haberleştirildiğinde ihtilaf yoktur. Nitekim başvurucu da ceza yargılamasında yaptığı savunmada aksi yönde bir söylemde bulunmamıştır.

16. Mahkeme gerekçeli kararında; yayımlanan alt yazı şeklindeki haberde kamu yararının bulunmadığı ve haberin yalan haber niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Kararda; müştekinin onur ve saygınlığını rencide edecek nitelikte somut bir fiil isnat etmek suretiyle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu, bu durumun haber yapma ve eleştiri hakkıyla da açıklanamayacağı, eylemin tanınmış bir siyasetçi olan müştekiyi tahkir kastıyla işlendiği sonucuna ulaşılarak başvurucunun adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmetmiştir.

17. Somut başvuruya konu haberdeki ifadeler olgusal isnat olarak kabul edilmelidir. Zira müştekinin müstehcen hâlde görüntülerinin bulunduğu ve bunların sanal ortamda yayımlandığı olgusal bir iddiadır. Değer yargısı ifade eden görüş ve yorumlar kanıtlanmaya elverişli değilken özellikle kişilik haklarına yönelen olgusal isnatların desteklenmesi için güvenilir delillerin sunulması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Nihat Durmuş ve Durmuş Ofset Gaz. Bas. Yay. Mat. Kül. ve Spor Etk. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2014/5761, 10/5/2018, § 54; Çetin Doğan (2), § 63; Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 51).

18. Hâl böyleyken tanınmış bir siyasetçiye yönelik yapılan haberlerde haberin içeriğinin denetlenmesi ve haberi desteklemek için güvenilir delil sunulması büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla somut olayda Halk TV'nin habercilik etik ve ilkelerine uygun olarak iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği

değerlendirilmelidir. Bu bağlamda anılan değerlendirme için başvurucunun sorumluluğunda olan Kanal'ın ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmanın yapılıp yapılmadığı denetlenecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2), § 63).

19. Başvurucunun ispat yükünü yerine getirirken kendisinden bir beyanın doğruluğunu kanıtlayan savcı gibi hareket etmesi beklenmemektedir. Burada sözü edilen araştırma yükümlülüğü somut gerçeklik anlamında değil yayının yapıldığı andaki olayın ortaya çıkış biçimine uygunluk olarak anlaşılmalıdır. Başvurucunun haber kaynaklarının söz konusu iddialar bakımından makul olarak güvenilir olup olmadığı ile doğru ve güvenilir bilgiler sunmak için iyi niyet çerçevesinde çaba gösterip göstermediğini ortaya koyması yeterlidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Orhan Pala [2. B.], B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 51).

20. Doğrulanmamış ve/veya yanlış bilgilerin yayılmasının kamunun haber alma hakkı bulunduğu gerekçesiyle haklı çıkarılamayacağı belirtilmelidir. Başvurucu somut olayda doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde hareket etmek için çabaladığını ortaya koyamamış, yargı mercileri önünde devam eden yargılamalar boyunca pek çok fırsatı olmasına rağmen başvuruya konu haberindeki iddialarını destekleyen kaynaklarını sunamamıştır (Mehmet Ali Yılmaz [1. B.], B. No: 2019/21052, 15/3/2022, § 37; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2), § 53). Nitekim başvuru formunda söz konusu haberin gerçek dışı olabileceği düşüncesiyle yayından kaldırıldığı da belirtilmiştir. Böyle bir durumda başvurucunun yayımladığı haberin doğruluğunu araştırmadan hareket ettiği açıktır. Bu durumda haberin yayımlanmasında kamu yararı olduğu da savunulamaz.

21. Kişilere ilişkin haberlerde, gerçeğe aykırı bir haber vermenin o kişinin şeref ve itibar hakkına verebileceği zarar gözönüne alınarak haberin gerçeğe uygunluğu iyi niyetle sorgulanmalıdır (Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2), § 54). Somut olayda herhangi bir delille desteklenmeyen ve müştekinin şeref ve itibarına yönelik olgu isnadı içeren haber nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmasının gerekli olmadığı söylenemez.

22. Son olarak başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklanıp açıklanmadığı değerlendirilmelidir. Mahkemenin başvurucu hakkında verdiği adli para cezası kararında; müştekinin özel hayatına ilişkin iddia içeren ve gerçeği yansıtmayan haberin şeref ve saygınlığa yönelen kişisel saldırı niteliğinde olduğu, haberde kamu yararından bahsedilemeyeceği, haberin müştekiyi tahkir kastıyla yapıldığı belirtilmiştir. Bu hâliyle, yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, söz konusu gerekçenin ilgili ve yeterli olduğu ve dolayısıyla müdahalenin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca başvurucuya verilen cezanın niteliği ve miktarı ile ilk derece mahkemesinin ve Yargıtayın farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları gözetildiğinde müdahalenin orantılı olmadığı da söylenemez.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ve Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ve Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL ARGIŞ

B. No: 2024/29256 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/29256

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ARGIŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/29256)

Karar Tarihi: 15/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/12/2025 - 33123

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : Kemal ARGIŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda aynı zarf içinde birden fazla mektubun gönderilmesine izin verilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Buca Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun başka bir ceza infaz kurumunda bulunan mahpus arkadaşına göndermek istediği mektubun İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Kurul) tarafından 14/2/2024 tarihinde gönderilmemesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; mektup zarfının incelenmesi neticesinde mektubun birden fazla kişi tarafından ve birden fazla kişiye yazıldığının anlaşıldığı belirtilerek aynı zarf içinde birden fazla kişiye mektup gönderilmesinin örgütlü suçlardan uzun süreli hapis cezasına mahkûm edilen hükümlüler arasında örgütsel dayanışmayı güçlendirebileceği, iş yükünü artırarak denetimi ve takibi zorlaştıracağı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, anılan Kurul kararına karşı İzmir 3. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 19/2/2024 tarihinde şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; dilekçesinde göndermek istediği

mektubun alıcılarının aynı odada yan yana kaldığını, mektup zarfı içinde iki farklı mektup olması nedeniyle mektubunun gönderilmemesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 22/2/2024 tarihinde başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı" başlıklı 68. maddesine yer verilerek Kurul kararının usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 19/4/2024 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 29/4/2024 tarihinde öğrendikten sonra 6/5/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; tek mektup zarfı ile birden fazla kişiye göndermek istediği mektubun sakıncalı bulunarak gönderilmemesinin hukuka aykırı olduğunu, mektubun gönderilmemesine ilişkin kararların soyut ve genel nitelikte olduğunu, ilgili ve yeterli gerekçe içermediğini belirterek haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, haberleşme hürriyetine ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına yer verildikten sonra başvurucunun şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

12. Kurul, başvurucunun göndermek istediği mektubu denetlemiş ve aynı zarfta birden fazla mektup olduğu gerekçesiyle mektubun gönderilmemesine karar vermiştir. Dolayısıyla anılan karar ile kamu makamları tarafından başvurucunun haberleşme hürriyetine bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

13. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (değerlendirmeler için bkz. Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3) [1. B.], B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk [1. B.], B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57; Eyyup Gül [1. B.], B. No: 2018/10186, 25/2/2021, §§ 22-40).

14. Bu bağlamda mahpusların yazışmalarının ceza infaz kurumu tarafından denetlenmesi nedeniyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında kanuni dayanağının bulunduğu ve ceza infaz kurumlarının

Anayasa'nın 22. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince istisnaların uygulanacağı kamu kurumlarından olduğu değerlendirilmektedir (Ahmet Temiz, §§ 46-55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45-47; Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, §§ 74-76). Ayrıca mahpusların mektuplarının denetlenmesi suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ile ceza infaz kurumlarında asayiş ve güvenliğin sağlanması amaçlarını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın haberleşme hürriyetine ilişkin 22. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmet Temiz, §§ 47-51; Ertuğrul Akın [2. B.], B. No: 2017/38027, 9/7/2020, § 31). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

15. Anayasa Mahkemesinin Ahmet Temiz (aynı kararda bkz. §§ 58-68) kararında mahpusların mektuplarına ceza infaz kurumlarının ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelerde demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesi yönünden genel ilkelere yer verilmiştir. Buna göre demokratik toplum düzeninin gerekleri gözetilmeli, sınırlamada öngörülen meşru amaç ile sınırlandırma aracı arasında orantısızlık bulunmamalı, sınırlandırmayla ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir denge kurulmasına özen gösterilmelidir (Ertuğrul Akın, § 32).

16. Ayrıca ceza infaz kurumu yetkilileri, mektup gönderme ve almanın ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ve tutukluların dış dünya ile bağlantısında en önemli araçlardan biri olduğu gerçeğini gözönünde bulundurarak dış dünya ile yeterli bir iletişim sürdürmelerinde onlara yardım etmeli ve bunun için uygun desteği sunmalıdır (Musa Kaya (2) [2. B.], B. No: 2013/2351, 16/9/2015, § 66). Ancak ceza infaz kurumlarında tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak kamu düzeninin korunmasına ve suç işlenmesinin önlenmesine yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların hakları sınırlandırılabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35; Ertuğrul Akın, §§ 33, 34).

17. Somut başvuruda, terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak bulunan başvurucu, başka bir ceza infaz kurumundaki mahpusa mektup göndermek istemiştir. Mektup zarfında farklı kişilere ait birden fazla mektup bulunmasının örgütlü suçlardan uzun süreli hapis cezasına mahkûm edilen hükümlüler arasında örgütsel dayanışmayı güçlendirebileceği, infaz kurumunda iş yükünü artırarak denetimi ve takibi zorlaştıracağı gerekçesiyle söz konusu mektup gönderilmemiştir. Vurgulanmalıdır ki ceza infaz kurumunda tutulan kişilerin yazışmalarının öngörülen meşru amaçlar doğrultusunda denetim altında tutulması olağandır. Öte yandan söz konusu mektupların denetlenmeye uygun şekilde ve yöntemde kaleme alınması, ceza infaz kurumuna orantısız bir külfet yüklemeyecek şekilde gönderime hazır hâle getirilmesi, haberleşme amacından farklı bir amaç gütmemesi gerekir. Başka bir deyişle mektubun içeriği ve bütünlüğü itibarıyla denetime imkân verecek şekilde oluşturulması gerekir (Ertuğrul Akın, § 37). Hayatın olağan akışına uygun şekilde tek bir zarf içinde tek bir muhataba gönderim yapılması da bu bakımından önemlidir. İlgili kurulların çok sayıda gelen ve giden mektubu denetlemekle görevli olduğu dikkate alındığında bir mektup zarfının içinde farklı kişilere yazılmış birden fazla mektubun bulunması ceza infaz kurumu idareleri üzerinde -kurum düzeni ve güvenliği ile suç işlenmesinin önlenmesi görevlerini layıkıyla yerine getirmelerine engel olacak derecede- külfet oluşmasına yol açabilir.

18. Mektupların denetime tabi tutulmasındaki meşru amaç, gerek ceza infaz kurumundan

dışarıya gerekse dışarıdan ceza infaz kurumuna gönderilen mektup sayılarının yüksekliği bir bütün olarak dikkate alındığında somut uygulamanın ve alınan kararların demokratik bir toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenebilecektir.

19. Buna göre tek mektup zarfı ile farklı kişilere birden fazla mektubun gönderilmemesi şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 22. maddesi anlamında kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi amacı çerçevesinde verilen Kurul ve yargı kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İNCİ URYAN

B. No: 2024/44897 | Karar tarihi: 15.10.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/44897

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İNCİ URYAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/44897)

Karar Tarihi: 15/10/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : İnci URYAN

Vekili : Av. Gökhan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda uygun olmayan şartlarda tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Yozgat Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) içinde yer aldığı iddiasıyla başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır.

3. Başvurucu 14/3/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır.

4. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında adli kontrol kararı verilmesi istemiyle Yozgat Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk edilmiştir. Hâkimlik başvurucu hakkında her ayın belirli günleri kolluk birimlerine imza verme şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir.

5. Başsavcılık 2/5/2019 tarihli iddianame ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, başvurucunun örgütle iltisaklı olduğu belirtilen Bank Asyaya örgüt liderinin

talimatı sonrası para yatırdığına yönelik tespite ve örgütün Yozgat'taki yapılanmasında yer aldığına ilişkin çok sayıda tanık beyanına dayanıldığı görülmüştür.

6. Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi iddianameyi kabul etmiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır. Mahkeme 15/1/2021 tarihinde, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir. Kayseri Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 17/9/2021 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

7. Dava temyiz kanun yolu aşamasında devam ederken Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi, adli kontrol tedbirine uymadığı gerekçesiyle 24/10/2023 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

8. Sürecin devamında mahkûmiyet hükmü Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 13/2/2024 tarihli kararıyla bozulmuştur.

9. Bozma kararı doğrultusunda dava Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yeniden görülmeye başlanmış ve 3/6/2024 tarihli tensip duruşmasında başvurucunun tutukluluğunun devamına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Tutuklu sanık İnci (Fatma) Uryan'ın üzerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin varlığı, (sanık savunmaları, tanık anlatımları, bylock tespit ve değerlendirme tutanağı, kolluk tarafından tutulan tutanaklar) b) Sanığın üzerine atılı suçun CMK'nın 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması ve bu itibarla müstakil tutuklama nedeninin varlığı, c) Sanığın üzerine atılı suç için kanunda öngörülen hapis cezasının miktarı dikkate alınarak tutuklama tedbirine başvurulmasında ölçüsüzlük bulunmayıp adli kontrol tedbirlerine müracaatın yetersiz kalacağı anlaşılmakla sanığın TUTUKLULUK HALİNİN DEVAMINA... [karar verildi.]"

10. Başvurucu mezkûr karara itiraz etmiş, itirazı Yozgat 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/6/2024 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu, itirazının reddine ilişkin kararı 12/7/2024 tarihinde öğrendiğini belirterek 23/7/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi 8/8/2024 tarihli duruşmada her ayın belirli günleri kolluk birimlerine imza verme ve yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirleri uygulamak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Yargılama sonucunda Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi 24/2/2025 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hakkındaki yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir.

13. Bireysel başvurunun incelenme tarihi itibarıyla yargılama temyiz aşamasında derdesttir.

14. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, tutukluluğunu geçirdiği ceza infaz kurumunda koğuş kapasitesini aşan sayıda kişiyle beraber tutulduğunu ve koğuşta sağlıklı bir ortam bulunmadığını belirterek uygun olmayan bu koşullar nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrası uyarınca infaz hâkimliklerinin görevleri arasında hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, buralarda barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak da sayılmıştır. Bahsi geçen bu hukuk yolu, başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ile makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır (Kamil Erdoğan [2. B.], B. No: 2017/4023, 19/4/2018, § 51; İlker Deniz Yücel [2. B.], B. No: 2017/16589, 28/5/2019, § 142).

17. Somut olayda başvurucunun 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinde öngörülen kanun yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Gözaltı Tedbirinin Hukuka Aykırı Olduğuna İlişkin İddia

19. Başvurucu, şartları oluşmadığı hâlde gözaltına alınmasının hukuki olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150).

21. Somut olayda başvurucunun gözaltı tedbirinin hukuki olmadığına ilişkin iddiasıyla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

23. Başvurucu; bozma sonrası yapılan yargılamada hakkında 3/6/2024 tarihli tutukluluğun devamı kararı verildiğini, kararda ByLock isimli programı kullandığına yönelik tespite dayanıldığını ancak bu delilin hukuka aykırı nitelikte olduğunu, dolayısıyla suç şüphesi ve bunu haklı kılan delillerin bulunmadığını, diğer yandan delilleri karartma tehlikesi ile kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını belirterek anılan karar nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, eşitlik ilkesinin, adil yargılanma hakkının, eğitim hakkının, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

25. Başvurucunun şikâyetinin özü, bozma kararı doğrultusunda Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yeniden görülmeye başlanan davanın 3/6/2024 tarihli tensip duruşmasında kararlaştırılan ve suç isnadına bağlı tutma mahiyetine istinaden yeni nitelikte olan tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

26. Başvurucu, FETÖ/PDY'nin mensubu olduğu iddiasıyla yürütülen kovuşturma kapsamında silahlı terör örgütü üyesi olma suçlamasıyla 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

27. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

28. Başvurucu hakkındaki şikâyet konusu tutuklama kararında; başvurucunun FETÖ/PDY üyelerinin kendi aralarındaki iletişimi sağladığı ifade edilen ByLock uygulamasını kullandığı ve örgütün Yozgat'taki yapılanmasında yer aldığına ilişkin tanık beyanlarına dayanıldığı görülmüştür (bkz. § 9).

29. Anayasa Mahkemesi, ByLock uygulamasının özellikleri gözönüne alındığında kişilerin bu uygulamayı kullanmalarının veya kullanmak üzere elektronik/mobil cihazlarına yüklemelerinin soruşturma makamlarınca FETÖ/PDY ile olan ilgi bakımından bir belirti olarak değerlendirilebileceğini kabul etmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 106, 267; M.T. [GK], B. No: 2018/10424, 4/6/2020, §§ 112-116). Bu itibarla somut olayda tutuklama tedbirine karar veren yargı mercilerince FETÖ/PDY üyesi olmakla suçlanan başvurucunun bu yapılanma tarafından örgütsel iletişimin sağlanması için oluşturulan bir haberleşme ağı olan ByLock uygulamasını mobil telefon hattı üzerinden iki kullanıcı adı ve şifreyle beraber kullanmasının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesi, anılan programın özellikleri itibarıyla temelsiz ve keyfî bir tutum olarak değerlendirilemez. Öte yandan başvurucunun örgütün Yozgat'taki yapılanmasında yer aldığına ilişkin tanık beyanlarının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesi de temelsiz ve keyfî bir tutum olarak görülemez (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75).

30. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

31. FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlara ilişkin soruşturma/kovuşturmalarda delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturma/kovuşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir. Yine FETÖ/PDY'nin yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklarının bulunması, bu yapılanma ile ilgili olarak adli takibe tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (benzer

yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 271, 272; Selçuk Özdemir, §§ 78, 79).

32. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen silahlı terör örgütü üyesi olma suçu, Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 148).

33. Somut olayda Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 3/6/2024 tarihli kararda işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 9).

34. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

35. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), § 151).

36. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Devran Duran, § 64). Özellikle FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturma/kovuşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi) de dikkate alındığında bu soruşturma/kovuşturmaların diğer ceza soruşturmaları/kovuşturmalarına nazaran çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 350).

37. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASUMAN ŞAHİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/14318 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14318

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ASUMAN ŞAHİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14318)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 17/3/2026 - 33199

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Şehadet ÖZTÜRK Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Asuman ŞAHİN 2. Doğan KOÇ 3. Güngör KOÇ 4. Kazım KOÇ 5. Kenan KOÇ

Vekili : Av. Ümit SİSLİGÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumu yetkililerinin intiharı önleyici tedbirleri almada ihmalkârlık göstermesi sonucu hükümlünün ölmesi ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz yürütülmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm 7/1/2025 tarihli toplantıda başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu Doğan Koç'un kızı, diğer başvuruculaların ise kardeşi olan A.K., hakkında Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 20/11/2012 tarihinde tutuklanarak Malatya E Tipi Kapalı İnfaz Kurumuna konulmuştur. A.K. çeşitli ceza infaz kurumlarında tutulduktan sonra 6/5/2016 tarihinde Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir. A.K. hakkında Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası 9/9/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 26/2/2020 tarihli İntihar ve Kendine Zarar Verme Davranış Risk Yönetimi Programı Strateji Belirleme Toplantısı'yla ilgili olarak düzenlediği tutanakta A.K.nın dışarıya gönderdiği mektupta kendisine zarar vermeye yönelik olarak risk oluşturabilecek söylemleri olduğunun tespit edildiği ve bu konuda bazı önlemlerin (düzenli olarak gözetim ve denetim altında kontrol, düzenli ilaç kullanımının takibi, doktor kontrollerinin takip edilmesi, psikososyal servisin düzenli olarak görüşme yapması vs.) alınmasının önerildiği belirtilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu, aynı gün A.K.yı Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk etme yazısı hazırlamıştır. A.K. ise hastaneye yapılan sevkinin iptal edilmesi ve C-1 koğuşuna alınması konusunda Ceza İnfaz Kurumuna iki dilekçe sunmuştur. Bunun üzerine Ceza İnfaz Kurumu, A.K.yı hastaneye sevk etmemiş ve A.K.nın C Blok'taki 1 No.lu koğuşta bulunan tek kişilik odaya yerleştirilmesine karar vermiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu görevlileri, A.K.yı tek kişilik odasına yerleştirmek için 2/3/2020 tarihinde saat 14.45 sıralarında koğuşun ortak yaşam alanına gitmiş ancak onu koğuşun ortak yaşam alanının bahçe kapısına yakın olan penceresinin demirine ip gibi bağlanmış çarşafla asılı olarak görmüştür. A.K.ya derhâl müdahale edilmiş, yaşam belirtileri olduğu tespit edilerek hastaneye sevk edilen A.K. tüm müdahalelere rağmen aynı gün saat 15.40 sıralarında vefat etmiştir.

A. A.K.nın Ölümü Hakkında Yürütülen Ceza Soruşturmasıyla İlgili Süreç

9. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) resen başlattığı ceza soruşturması sürecinde öncelikle nöbetçi Cumhuriyet savcısı olay yerine giderek incelemede bulunmuştur. Yapılan araştırmalar sonucu düzenlenen 2/3/2020 tarihli Olay Yeri İnceleme Tutanağı'nda olayın A.K.nın kaldığı C-1 koğuşuna açılan ve ortak yaşam alanı olarak tabir edilen yerde meydana geldiği, ortak yaşam alanında bağımsız yedi oda olduğu, A.K.nın bu odaların baştan ikincisinde kaldığı, intiharın A.K.nın C-1 koğuşunun ortak yaşam alanının sol tarafında bulunan demir pencere korkuluklarının bir ucuna çarşaf bağlayıp, plastik sandalyeye çıkarak çarşafı boynuna doladıktan sonra kendisini boşluğa bırakmasıyla meydana geldiği belirtilmiştir.

10. Başsavcılık 2/3/2020 tarihinde, bilirkişi eşliğinde ölü muayene işlemi yapmış ancak bilirkişiler kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla klasik ve sistematik otopsi işlemi yapılması

gerektiği yönünde görüş bildirince A.K.nın cesedini ve ilgili evrakı klasik otopsi yapılmak üzere Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığına göndermiştir. Adli Tıp Kurumu Ankara Grup Başkanlığı Morg İhtisas Daire Grup Başkanlığının 21/8/2020 tarihli ayrıntılı otopsi raporunun sonuç bölümünde kesin ölüm sebebi hakkında bir kanaate varılamadığı belirtilerek Adli Tıp Kurumu Başkanlığından görüş alınması istenmiştir. Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulunca düzenlenen 12/10/2020 tarihli raporda A.K.nın ölümünün ası sonucu meydana geldiği açıklanmıştır.

11. Başsavcılık, Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında yapılan disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Amirliğinin gelen evrak arasında bulunan 12/3/2020 tarihli kararında Kurum idaresinin sık sık hükümlü ile görüştüğü, kişinin sağlık durumunun ve ilaçlarının yakından takip edildiği, can güvenliği nedeniyle koğuşunun değiştirildiği, intiharı sırasında derhâl müdahale edilerek gerekli önemin gösterildiği ve başvuru konusu olayın meydana gelmesinde idare personelinin kusurunun veya ihmalinin olmadığı belirtilmiştir.

12. Başsavcılık; Ceza İnfaz Kurumu tarafından düzenlenen tutanakları, A.K.nın koğuştaki masası üzerine bıraktığı, kuş, kitap ve defterlerinin S.S.ye verilmesi isteğini içeren, vasiyet niteliğinde olup idareye hitaben kaleme aldığı 2/3/2020 tarihli mektubu, Kamera Görüntü Tespit Tutanağı'nı, A.K.nın dosyasındaki bilgi ve belgeleri, aynı koğuştaki S.T.nin ve Ceza İnfaz Kurumu personelinin beyanlarını, Ceza İnfaz Kurumunda çalışan bir öğretmen tarafından hazırlanan muhakkik araştırma raporunu ve disiplin soruşturması dosyasındaki belgeleri ilgili birimlerden edinmiştir. Disiplin soruşturmasıyla ilgili evraktaki bilgilere göre;

i. Aynı koğuşta kaldığı S.S. ile sık sık sorun yaşaması ve bu kişinin yazdığı mektuplarda A.K.nın örgütten ayrılmak istediğinden söz etmesi nedeniyle A.K. can güvenliğinin sağlanması için 26/2/2020 tarihinde başka bir koğuşa alınmıştır.

ii. Olay günü infaz koruma memurları, epilepsi hastası olduğu için A.K.yı kontrol etmek üzere sık sık C-1 koğuşuna gitmiştir. Saat 14.00 sıralarında A.K. ortak yaşam alanından odasına geçerken görülmüş ve tavırlarının normal olduğu gözlenmiştir.

iii. C-1 koğuşunda tutuklu olarak bulunan S.T., A.K.yı sık sık ağlayan, psikolojisi (ruh durumu) iyi olmayan biri olarak tanımlamıştır. İdare memuru H.D.; S.S.nin A.K. ile aynı koğuşta kalmak istemediğini beyan ettiğini, örgütün A.K.yı dışladığını, örgüt üyeleri ile birlikte kalmak istemediğini söylemesi üzerine A.K.yı C-1 koğuşuna yerleştirdiklerini ve sık sık kontrol ettiklerini ifade etmiştir. İnfaz koruma memuru H.S. epilepsi rahatsızlığı nedeniyle A.K.yı sık sık kontrol ettiklerini ve olay günü saat 14.00 sıralarında A.K.nın tebessüm ederek infaz koruma memuru C.A. ile selamlaştığını söylemiştir.

13. İntihar olayına ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumu personelinin ihmali olup olmadığı hususunda hazırlanan raporda A.K.nın sağlık dosyası üzerinde de incelemelerde bulunulmuştur. Raporun A.K.nın psikolojik rahatsızlık süreciyle ilgili kısmı şöyledir:

"... Adı geçenin 06/05/2016 tarihinde ceza infaz kurumuna alındığı, 6/5/2016 tarihinde kurum doktoru tarafından yapılan ilk kabul muayenesinde hükümlünün Epilepsi Rahatsızlığı olduğunu beyan ettiği her hangi bir darp cebir izine rastlanılmamış ve k... 500 mg kullandığını beyan etmiştir.

29/01/2019 tarihinde Cik Kampüs Hastanesi Psikiyatri Bölümüne kontrolü bulunan hükümlü sevki sağlanarak yapılan muayene sonucu karışık anksiyete bozukluğu ve depresif bozukluk tanısı ile s... 20 mg tablet kullanması uygun görülmüş ve iki ay sonrasına kontrol uygun

görülmüştür. İlaçları temin edilip görevli sağlık memurları tarafından günlük olarak içirilmek suretiyle kendisine teslim edilmiştir.

CİK Kampüs Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğine epilepsi rahatsızlığından dolayı 5 defa gittiği muayene sonucunda ilaç tedavisine devam edildiği, ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği,

CİK Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine orta depresif nöbet ve karışık anksiyete tanısı ile 7 defa gittiği muayene sonucunda reçete verildiği ilaçların temin edilip görevli sağlık memurları tarafından günlük olarak içirikmek suretiyle kendisine teslim edilmiştir.

CİK Kampüs Devlet Hastanesi Acil Polikliniğine sinir krizi ve epilepsi atağı sebebi ile 2 defa gittiği muayene sonucunda rahatsızlıklarına istinaden CİK Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği ve CİK Kampüs Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniğine sevki yapılmıştır.

23/01/2020 tarihinde Cik Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine kontrolü bulunan hükümlünün yapılan muayenesi sonucu ilacı doktor tarafından kesilmiş ve iki ay sonrasına kontrol [randevusu] verilmiştir.

24/02/2020 tarihinde sinir krizi gerekçesi ile CİK Kampüs Devlet Hastanesi Acil Polikliniğine sevk edilen hükümlü Psikiyatri Polikliniğine yönlendirilmesi istenmiş olup 26/02/2020 tarihinde CİK Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevki sağlanmış ancak hükümlü dilekçe vererek hastaneye gitmeyeceğinden dolayı sevkinin iptal edilmesini istediğine dair dilekçe vermiştir...”

14. Başsavcılık, toplanan deliller doğrultusunda A.K.nın kasten öldürüldüğüne veya intihara yönlendirildiğine dair dosya kapsamında herhangi bir iddia, delil ve emare olmadığı, kendisini iple asma ve buna bağlı olarak ölüm olayının meydana gelmesinde ölenin kendi iradi eylemi dışında başkasına atfı kabil bir kusur ya da kasti bir davranış olmadığı gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçlarından 8/1/2021 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı vermiştir.

15. Başvurucular; Ceza İnfaz Kurumunun yoğun tecrit koşulları, artan baskısı ve hak kısıtlamaları sebebiyle A.K.nın epilepsi hastalığı ile başkaca nedenlerle yaşadığı depresyon ve krizlerinin kronik hâle geldiğini, A.K.nın intihara meyilli olduğu bilinmesine rağmen intihar riskinin önlenmesinde ihmal gösterildiğini belirterek Başsavcılıkça verilen karara itiraz etmiştir.

16. Başvuruculaın itirazı, Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 12/2/2021 tarihinde reddedilmiştir. Bu karar, başvuruculaın vekili tarafından 20/2/2021 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucular 22/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Tam Yargı Davasıyla İlgili Süreç

17. Başvurucular, yakınlarının ölümü nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri manevi zararlarının tazmini istemiyle 17/5/2021 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucular açtıkları davada Ceza İnfaz Kurumunun yoğun tecrit koşulları, artan baskısı ve hak kısıtlamaları sebebiyle A.K.nın epilepsi hastalığı ile başkaca nedenlerle yaşadığı depresyon ve krizlerinin kronik hâle geldiğini, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 26/2/2020 tarihli toplantıda da

kendisine zarar verme ve intihara eğilimi olduğu saptanan A.K.nın Kurum psikoloğuna intihar etmeyi düşündüğünü söylemesine ve A.K.nın tekli odaya alınmadan önceki oda arkadaşları tarafından Ceza İnfaz Kurumu yetkililerine A.K.nın intihara eğilimli olduğunun belirtilip A.K. üzerindeki yoğun kısıtlamanın ve tecrit koşullarının sonlandırılması için sürekli uyarılar yapılmasına rağmen bunların dikkate alınmadığını, gerekli güvenlik önlemleri alınmadan tek kişilik odaya alınan A.K.nın yatarak tedavi edilmesi gerektiği hâlde bu yola gidilmediğini ve Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin ihmaller zincirinin ölüm olayında etkili olduğunu belirterek yaşam hakkını korumakla yükümlü olan davalı idarenin bu yükümlülüğünü ağır şekilde ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucular dava dilekçesine A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasına ilişkin dosyada bulunan bazı belgeleri eklemiştir.

18. İdare Mahkemesi; Ceza İnfaz Kurumu görevlilerince gerekli önlemlerin alındığı, A.K.nın hastalığına yönelik takip ve tedavinin aksatılmadan yapıldığı, bunun aksini ortaya koyacak herhangi bir bilgi ya da belge olmadığı ve intiharı engellemesi mümkün olmayan davalı idarenin intihar eylemi nedeniyle kusurlu olduğu sonucuna ulaşmanın mümkün olmadığı gerekçesiyle 31/5/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın davacıların isimlerinin belirtildiği bölümünde tüm başvuruculara yer verilse de istem ve gerekçenin belirtildiği bölümde diğer başvuruculara ait isimler ve bu başvurucular için istenen tazminat miktarları belirtilmesine rağmen başvurucu Kazım Koç'tan söz edilmemiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...

...[Y]apılan incelemede; davacılar yakını [A.K.nın] 06/05/2016 tarihinde Sincan Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na nakledildiği, aynı gün doktor tarafından muayenesinin yapıldığı, adı geçen tarafından sara hastalığı bulunduğunun beyan edildiği, belirli aralıklara takibinin yapıldığı, 29/01/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Psikaytri bölümüne sevkinin yapıldığı, yapılan muayene sonucunda karışık anksiyete bozukluğu ve depresif bozukluk tanısı ile ilaç kullanımının uygun görüldüğü, ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği, iki ay sonra kontrol muayenesinin yapıldığı, 03/03/2019-03/03/2020 tarihleri arasında Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Ortopedi bölümüne bilek hassasiyeti rahatsızlığı nedeniyle iki defa sevk edildiği, ilaç reçete edildiği ve ilaçların temin edilmek suretiyle teslim edildiği, Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Psikiyatri bölümüne epilepsi rahatsızlığı nedeniyle beş defa muayene olduğu, sonucunda ilaç tedavisine devam edilerek takibatının yapıldığı, yeni belirli aralıklarla Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Cildiye, Dahiliye ve Kadın Doğum bölümlerine sevk edildiği ve muayene sonucunda konulan tanılar nedeniyle ilaçların temin edilerek adı geçene teslim edildiği, kurum revirine yaklaşık 34 defa alındığı ve rahatsızlıkları nedeniyle tedavi edildiği, reçete edilen ilaçların temin edilerek kendisine teslim edildiği, 23/01/2020 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Psikiyatri bölümünde kontrol muayenesinin yapıldığı, bunun sonucunda doktor tarafından ilacın kesildiği ve iki ay sonrasına tekrar kontrol muayenesi için randevu verildiği, 24/02/2020 tarihinde sinir krizi geçirdiği gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumu Devlet Hastanesi Acil Polikliniği'ne götürüldüğü, yapılan muayene üzerine Psikiyatri bölümüne sevk edildiği ancak ilgilinin 26/02/2020 tarihli dilekçesi ile gitmek istemediğini bildirmesi üzerine sevkinin iptal edildiği, hakkında Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastesi'nce düzenlenen 02/10/2017 tarihli ve 14035 sayılı sağlık kurulu raporu uyarınca ceza tehiri gerekmez kararı verildiği, ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içerisinde 21/07/2017, 26/02/2020 ve 28/02/2020 tarihlerinde Psiko-Sosyal Servisi'nde 3 kez görüşme yapıldığı,

ilgilinin intihara meyilli olduğuna yönelik herhangi bir tespit yada beyan bulunmadığı, 26/02/2020 tarihinde İntihar ve Kendine Zarar Verme Davranış Risk Yönetimi Programı Strateji Belirleme konulu toplantının yapıldığı, bu toplantıda görevli personellere gerekli uyarılarda bulunduğu ve ilgilinin sık sık kontrol edildiği anlaşılmaktadır.

Buna göre; Adli Tıp Kurumu raporu ile yukarıda aktarımı yapılan tespitler ve dava dosyasında bulunan diğer bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde; davacıların yakını olan [A.K.nın] intihar sonucunda hayatını kaybettiğinin sabit olduğu, olayın uygun zamanda ve adı geçenin müebbet hapis cezasının kesinleştiği gün meydana geldiği ayrıca adı geçene yönelik kasıtlı ve sübjektif bir uygulamaya gidilmediği, gerekli önlemlerin alındığı ve hastalığına yönelik takip ve tedavinin aksatılmadan yapıldığı, bunun aksini ortaya koyacak herhangi bir bilgi yada belgenin de bulunmadığı dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, intihar olayını engellemesi mümkün olmayan davalı idarenin, intihar eylemi nedeniyle kusurlu olduğu sonucuna ulaşmanın mümkün olmadığı, bu sebeple idarenin tazmin sorumluluğundan söz etmeye de hukuken imkan bulunmadığı sonucuna varılarak şartları oluşmayan manevi tazminat isteminin reddi gerekmektedir.

…”

19. Başvuruculaların anılan karara yönelik istinaf başvurusunu kısmen kabul eden Ankara Bölge İdare Mahkemesi Onuncu İdari Dava Dairesi (Daire), 26/4/2023 tarihinde, davalı idarenin hizmet kusuru olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapmadan başvurucu Doğan Koç’a 30.000 TL, başvurucular Güngör Koç, Kenan Koç ve Asuman Şahin’e ise ayrı ayrı 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine -kesin olarak- karar vermiştir. Bununla birlikte Daire, başvurucu Kazım Koç için manevi tazminata hükmetmemiştir. Vekilleri aracılığıyla bu kararı 14/6/2023 tarihinde öğrenen başvurucular, başvurucu Kazım Koç için manevi tazminata hükmedilmediğini ve diğer başvurucular için hükmedilen tazminatların yetersiz olduğunu da ileri sürerek 13/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Daha sonra başvurucular, tam yargı davasında başvurucu Kazım Koç için manevi tazminata hükmedilmediği gerekçesiyle yargılanmanın yenilenmesini talep etmiştir. Daire 31/10/2024 tarihinde, 26/4/2023 tarihinde verdiği kararıyla ilgili hiçbir değerlendirmede bulunmadan, İdare Mahkemesince davacı Kazım Koç’un talebiyle ilgili bir değerlendirme yapılmadığı ve onun yönünden hüküm kurulmadığı gerekçesiyle İdare Mahkemesince verilen 31/5/2022 tarihli kararın -tüm başvurucular yönünden- kaldırılmasına, yeniden karar verilmek üzere dosyanın İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

21. İdare Mahkemesi 24/12/2024 tarihinde, 31/5/2022 tarihli kararında belirttiği gerekçelere yer vererek davanın -tüm başvurucular yönünden- reddine karar vermiştir. Başvuruculaların bu karara yönelik istinaf başvuruları Daire tarafından 14/5/2025 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucular sözü edilen karara karşı ayrı bir bireysel başvuruda bulunmamıştır.

22. Başvurucu Doğan Koç 6/2/2025 tarihinde vefat etmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

23. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler” başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı

şöyledir:

“(1) Hapis cezalarının infaz rejimi, aşağıda gösterilen temel ilkelere dayalı olarak düzenlenir:

...

f) Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin yaşam hakları ile beden ve ruh bütünlüklerini korumak üzere her türlü koruyucu tedbirin alınması zorunludur.

...”

24. 5275 sayılı Kanun’un “Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri” başlıklı 71. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koğuşlarında tedavi ettirilir.”

25. 5275 sayılı Kanun’un “Hükümlünün muayene ve tedavisi” başlıklı 78. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır.”

26. 5275 sayılı Kanun’un “Sağlık denetimi” başlıklı 79. maddesi şöyledir:

“Kurum hekimi, kurumu ayda en az bir kez denetleyerek genel ve özel önlem alınması gereken hastalıklar ile kurumda sağlık koşulları yönünden alınması gereken önerileri içeren bir rapor düzenler ve kurum yönetimine verir.”

27. 5275 sayılı Kanun’un “Hükümlünün kendisine verilen yiyecek ve içecekleri reddetmesi” başlıklı 82. maddesi şöyledir:

“(1) Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda ceza infaz kurumu hekimince bilgilendirilirler. Psiko-sosyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınamaması hâlinde, beslenmelerine kurum hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır.

(2) Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, birinci fıkra gereğince alınan tedbirlere ve yapılan çalışmalara rağmen hayatî tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhâl hastaneye kaldırılmak suretiyle muayene ve teşhise yönelik tıbbî araştırma, tedavi ve beslenme gibi tedbirler, sağlık ve hayatları için tehlike oluşturmamak şartıyla uygulanır.

(3) Yukarıda belirtilen hâller dışında, bir sağlık sorunu olup da muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin sağlık veya hayatlarının ciddî tehlike içinde olması veya ceza infaz kurumunda bulunanların sağlık veya hayatları için tehlike oluşturan bir durumun varlığı hâlinde de ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Bu maddede öngörülen tedbirler, kurum hekiminin tavsiye ve yönetimi altında uygulanır.

Ancak, kurum hekiminin zamanında müdahale edememesi veya gecikmesi hükümlü için hayatî tehlike doğurabilecek ise, bu tedbirlere ikinci fıkrada belirtilen şartlar aranmaksızın başvurulur.

(5) Bu madde uyarınca hükümlülerin sağlıklarının korunması ve tedavilerine yönelik zorlayıcı tedbirler, onur kırıcı nitelikte olmamak şartıyla uygulanır.”

28. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2. maddesine göre idari dava türlerinden biri de idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıdır.

29. 2577 sayılı Kanun’un 13. maddesine göre idari eylemlerden hakları ihlal edilenlerin idari dava açmadan önce bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi hâlinde bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında otuz gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren dava süresi içinde dava açılabilir.

2. İdari Yargı Uygulaması

30. Yakınları ceza infaz kurumunda ölen kişilerin ölümün meydana gelmesinde kamu makamlarının ve/veya görevlilerinin ihmali olduğu iddiasıyla açtıkları tam yargı davalarında idari yargı mercileri, davalı idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda bir değerlendirme yapmakta ve hizmet kusurunun tespit edildiği hâllerde bu kişilere, uğradıkları maddi ve manevi zararlar nedeniyle tazminat ödenmesine karar vermektedir.

a. Hizmet Kusurunun Bulunmadığı Sonucuna Varılan Kararlardan Örnekler

31. Danıştay Onuncu Dairesinin 15/10/2019 tarihli ve E.2015/222, K.2019/6668 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... davacılar yakınının sağlık durumuna uygun olarak cezaevinin psikososyal servisinde kalmakta olduğu ve düzenli olarak psikiyatri doktoru tarafından tedavisinin ve kurum psikoloğu tarafından takibinin yapıldığı, ayrıca Elazığ Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kaldığı süre boyunca intihar eğilimi göstermediği gibi intiharı ima edici herhangi bir söz ya da davranışının bulunmadığının anlaşıldığı, dolayısıyla davacılar yakınının intihar hazırlığının ve intiharın sessizlik içerisinde gerçekleşmiş olması nedeniyle, davalı idarenin söz konusu intihar eylemini engelleme hususunda gerekli önlemlerin alınmamasında hizmet kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davacının temyiz isteminin reddine,

2. Davanın reddi yolundaki Elazığ 1. İdare Mahkemesinin 30/09/2014 tarih ve E:2014/64, K:2014/1163 sayılı temyize konu kararının ONANMASINA ... karar verildi.”

32. Danıştay Onuncu Dairesinin 11/11/2019 tarihli ve E.2014/1797, K.2019/7683 sayılı

kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... gerek cezaevi memurları hakkında yapılan adli soruşturma ve disiplin soruşturması kapsamında, gerekse de ölüm olayı ile ilgili yapılan ceza soruşturması kapsamında müteveffanın tutuklu kaldığı süre içerisinde intihar eğilimi gösterdiği, intiharı ima edici herhangi bir söz ya da davranışta bulunduğu yönünde bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, psikolojik durumu hakkında o anda cezaevi idaresinin elinde bulunan göstergeler dikkate alındığında, intihar hazırlığının ve intiharın sessizlik içinde gerçekleştirildiği, intihar eyleminde kullanılan ipin Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 13. maddesi uyarınca tutukluların koğuşta bulundurabileceği eşyalardan olduğu, davalı idare tarafından müteveffanın intiharının engellenmesi hususunda gerekli önlemlerin alınmadığı ve intihar nedeniyle davalı idarenin kusurlu olduğu sonucuna ulaşılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle maddi ve manevi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU:

Açıklanan nedenlerle;

1. Davacıların temyiz istemlerinin reddine,

2. Mersin 2. İdare Mahkemesinin 21/11/2013 tarih ve E:2012/1103, K:2013/972 sayılı kararının ONANMASINA ... karar verildi.”

33. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 25/9/2023 tarihli ve E.2023/834, K.2023/1721 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

Dava dosyasının incelenmesinden; dava konusu olayla ilgili olarak, ceza evi idarecileri ve personeli hakkında, Van Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli soruşturma, Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından ise disiplin soruşturması başlatıldığı, adli soruşturma sonucunda anılan Başsavcılık tarafından ‘Kovuşturmaya Yer Olmadığına’, disiplin soruşturması sonucunda ise ‘Disiplin Yönünden Ceza Verilemesine Yer Olmadığına’ karar verildiği,

Bahse konu soruşturmalar kapsamında alınan ifadeler ile toplanan deliller birlikte değerlendirildiğinde; davacılar yakınının vefatından bir gün önce kardeşleri ile telefon görüşmesi yaptığı, bu görüşmenin Van M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nce çözümlenerek 03/05/2010 tarihli tutanağın düzenlediği,

Bahse konu tutanakta, müteveffa [N.Y.nin], N. isimli kız arkadaşına yazdığı mektubun kız arkadaşının abisi tarafından okunması üzerine adı geçen bayanın abisi tarafından dövülerek kolunun kırıldığı ve bir ay yatakta kaldığı bilgisinin kardeşi tarafından telefon görüşmesinde [N.Y.] ile paylaşıldığı, bu telefon görüşmesinin yapıldığı gün (30/04/2010) [N.Y.nin], Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne verdiği ve aynı gün kayıtlara geçen dilekçe ile çok acayip şekilde olduğunu, psikolojisinin bozulduğunu, kendisine zarar verebileceğini, bu nedenle hücreye gitmek istediğini bildirdiği,

Müteveffa [N.Y.nin] bu talebi üzerine, iki infaz koruma baş memuru tarafından ikna

edilmeye çalışıldığı, ancak adı geçenin kafasını dinlemek istediğini, müşahedeye alınma talebinin uygun görülmemesi halinde kendisine ve koğuştaki diğer hükümlülere zarar verebileceğini belirtmesi üzerine, İdare ve Gözlem Kurulunun 30/04/2010 tarihli kararı ile adı geçenin tedbiren 2 günlüğüne müşahede bölümüne alınmasına karar verildiği,

Olay hakkında ifadelerine başvurulan, gerek ceza evi idarecileri ve personelinin gerekse içlerinde müteveffanın akrabasının (teyze oğlu) da bulunduğu diğer hükümlülerin beyanları incelendiğinde, mütevaffa [N.Y.nin] arasının gerek ceza evi idaresi gerekse diğer hükümlüler ile iyi ve sevilen bir kişi olduğu, müşahadeye girmeden önce koğuşta top oynadığı ve arkadaşları ile şakalaştığı, intihar edeceğine ilişkin herhangi bir söylem ya da bunu ima edecek bir davranışta bulunmadığı, müşahede bölümünün ise, hükümlü koğuşları ile aynı koridorda bulunduğu, mütevaffanın müşahedeye alındıktan sonra nöbetçiler tarafından sık sık kontrol edildiği ve anormal bir durumun saptanmadığı, buna rağmen adı geçenin kendini yatak çarşafı ile odanın demir parmaklıklarına asmak suretiyle intihar ettiği anlaşılmaktadır.

İdareye bağlı cezaevlerinde bulunan kişilerin sağlıklarından ve can güvenliklerinden davalı idare sorumlu olmakla birlikte, davacılar yakınının kardeşleri ile yaptığı telefon görüşmesi sonrasında verdiği dilekçeye istinaden, tedbiren iki günlüğüne kalabalık koğuş ortamından çıkarılıp tek kişilik müşahede odasına alındığı, ancak buna rağmen bir gün sonra intihar ettiği görülmektedir.

Bu durumda, dava konusu olayda davalı idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığı anlaşılmakla, davacılara maddi ve manevi tazminat ödenmesine hukuken imkan bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

...”

b. Hizmet Kusurunun Bulunduğu Sonucuna Varılan Kararlardan Örnekler

34. Danıştay Onuncu Dairesinin 19/2/2020 tarihli ve E.2016/4989, K.2020/679 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... meydana gelen olayda akıl hastası olduğu sağlık kurulu raporu ile tespitli bulunan ve intihara meyilli olduğu idare tarafından bilinen davacıların çocuğuna ilişkin gerekli koruma ve güvenlik önlemlerinin alınmadığı belirtilerek davacıların duydukları elem ve ızdırabı kısmen de olsa gidermek amacıyla davacıların manevi tazminat istemlerinin 60.000,00 TL'lik kısmının kabulüne fazlaya ilişkin taleplerin reddine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin reddine,

2. Ankara 1. İdare Mahkemesinin 17/02/2016 tarih ve E:2016/413, K:2016/405 sayılı temyize konu kararının ONANMASINA ... karar verildi.”

35. Danıştay Onuncu Dairesinin 29/6/2021 tarihli ve E.2016/2734, K.2021/3717 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: ... davacıların yakını [M.G.nin] ceza infaz kurumu yönetimine yaşadığı cilt sorunları nedeniyle kullandığı ilaçlardan ötürü belli bir süre çıplak durması gerektiğini, tek başına kalabileceği bir ortam sağlanmasını, can güvenliğinin bulunmadığını, hasımları ile aynı koğuşta kalmaya zorlandığını belirterek müteaddit defalar başvuruda bulunduğu ve bu sebeple birçok defa açlık grevine girdiği, daha önce psikolojik sorunları nedeniyle Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde tedavi gören ve ilaç içmek suretiyle intihara teşebbüs eden hükümlüye disiplin cezaları verildiği, psikolojik sorunlar yaşadığı açık olan ve bu sebeple intihar eğilimi gösteren[M.G.nin] tam teşekküllü bir ruh ve sinir hastalıkları hastanesine sevkinin yapılarak etkili bir tedavi imkanının sağlanmadığı, ceza infaz kurumunun psiko-sosyal yardım servisinin karşılıklı görüşmeden öteye gitmeyen yetersiz müdahalesi ile yetinildiği, yaşadığı psikolojik sorun ile uygun ve etkili bir tedavi imkanı sağlanmadığından intihara eğilimi olan[M.G.nin] ölümünde davalı idarenin %50 oranında kusurlu olduğu ... manevi tazminat istemlerinin ise, olayın gelişimi, davacı çocukların olay tarihindeki yaşları ve davalı idarenin kusur oranı dikkate alınarak kabulüne ve her bir davacı için ayrı ayrı olmak üzere 10.000,00'er TL manevi tazminatın davalı idarece davacılara ödenmesine karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin kısmen kabulüne, kısmen reddine,

2. Davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine ilişkin İzmir 4. İdare Mahkemesinin 25/02/2016 tarih ve E:2014/1949, K:2016/339 sayılı kararının temyize konu manevi tazminat istemlerinin kabulüne ilişkin kısmının ONANMASINA ... karar verildi.”

36. Danıştay Onuncu Dairesinin 11/4/2023 tarihli ve E.2020/5103, K.2023/1958 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

Edirne İdare Mahkemesince bozmaya uyularak verilen 02/07/2020 tarih ve E:2018/1254, K:2020/647 sayılı temyize konu kararla; Adli Tıp Kurumu raporu uyarınca davacılar yakınına uygulanan tedavi ve muayenelerde tıbbi uygulama hatası bulunmadığından, olayda davalı Sağlık Bakanlığına atfedilebilecek bir kusur bulunmadığı, bununla birlikte Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 13/04/2016 tarih ve E:2015/1141, K:2016/1544 sayılı bozma kararında da belirtildiği üzere psikolojik sorunları olduğu açık olan davacılar yakınının, konulmuş olduğu tek kişilik koğuşunda yeterli gözetim ve denetim altında tutulmaması nedeniyle intihar etmesinde davalı Adalet Bakanlığının hizmet kusurunun bulunduğu, davacıların zararlarının davalı Adalet Bakanlığınca karşılanması gerektiği gerekçesiyle 05/12/2019 kayıt tarihli aktüerya bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kısmen kabulü ile ... takdiren her bir davacı için ayrı ayrı 25.000,00 TL manevi tazminatın ödenmesine, fazlaya ilişkin maddi ve manevi tazminat istemlerinin reddine karar verilmiş; davalı Sağlık Bakanlığı yönünden herhangi bir hüküm kurulmamıştır.

...

KARAR SONUCU :

Açıklanan nedenlerle;

1. Tarafların temyiz istemlerinin kısmen reddine, kısmen kabulüne,

2. Edirne İdare Mahkemesinin 02/07/2020 tarih ve E:2018/1254, K:2020/647 sayılı temyize konu kararının; manevi tazminata ilişkin kısımlarının ONANMASINA ... karar verildi."

37. Danıştay Onuncu Dairesinin 13/5/2024 tarihli ve E.2020/648, K.2024/1861 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Her ne kadar olayla ilgili olarak, kurum personeli hakkında yapılan adli ve idari soruşturma sonucunda, idari yönden Kayseri 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Amirliğinin 10/09/2018 tarih ve K:2018/38 sayılı kararı ile personelin olayda herhangi bir kusur ve ihmalinin olmadığı gerekçesiyle 'disiplin cezası verilmesine yer olmadığına' karar verilmiş, yine konu hakkında Bünyan Cumhuriyet Başsavcılığınca Ceza İnfaz Kurumu personeli hakkında 'Görevi Kötüye Kullanmak Suçundan' yürütülen adli soruşturmada 30/05/2019 tarih ve 2019/58 Soruşturma, 2019/412 sayılı karar ile Kovuşturmaya Yer Olmadığına karar verilmiş ise de, müteveffanın vefat ettiği 09/07/2018 tarihine kadar geçen süreçte 05/04/2018 tarihinde vücuduna jiletle kesikler oluşturarak ve 08/07/2018 tarihinde yirmi tane ağrı kesici ilaç içerek intihara kalkıştığı, ayrıca intihar olayının gerçekleştiği gün müteveffanın annesi ile yapmış olduğu telefon görüşmesinde ölmek istediğinden bahsettiği, bütün bunlar dikkate alındığında müteveffanın intihara meyilli olduğu anlaşılmıştır.

Öte yandan, Mahkeme kararında müteveffanın psiko-sosyal servisle yapılan görüşmelerde intihar edebileceği yolunda herhangi bir tespite yer verilmediği belirtilse de, Kayseri Şehir Hastanesinin 08/07/2018 tarihli hasta sevk formunda müteveffanın mahkum koğuşu bulunan psikiyatri kliniğine sevkinin uygun olduğunun bildirilerek ön tanıda 'madde kullanım bozukluğu mu yoksa ani gelişen intihar olayı mı' olduğu yönünde soru işareti konulduğu, intihara eğilimli müteveffanın 09/07/2018 tarihinde Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesinden dönüşünde tek kişilik oda yerine çoklu odalardan birine yerleştirildiği, idarece ivedi önlemler alınmadığı, sevk sürecinde daha dikkatli takip ve gözlem yükümlülüğünün yerine getirilmediği görülmektedir.

Tüm bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde somut olayda, idarenin yürüttüğü kamu hizmetinin gereği olarak gözetim ve koruması altında bulunan hükümlünün yaşam hakkı ile beden ve ruh bütünlüğünü korumaya yönelik gerekli önlemleri almayarak, gözlem, inceleme, değerlendirme ve takip yükümlülüğünü yerine getirmeyerek, yeterli dikkat ve özeni göstermeyerek hizmeti kusurlu işlettiği sonucuna varılmakta olup, Bölge İdare Mahkemesince hizmet kusuru nedeniyle davalı idarenin tazminle sorumlu tutulması gerekmektedir.

..."

38. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 23/5/2024 tarihli ve E.2024/372, K.2024/1151 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: Ordu İdare Mahkemesinin 02/07/2015 tarih ve E:2014/1168, K:2015/997 sayılı kararıyla; dava konusu uyuşmazlıkta müteveffanın psikolojik

rahatsızlığının olduğu ve hastanenin psikiyatri servisine sevkine karar verildiği halde, müteveffanın durumunun acil olduğu fark edilmeyerek müşahede koğuşuna götürüldüğü, ilaçlarını içmediği ve Ünye Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma esnasında müşahede nöbetçisi olan infaz koruma memurunun verdiği ifadesinde, ziyaretçisi gelirse kendisini öldürebileceği gerekçesiyle başında iki memurun bulunmasını istediği gibi psikolojisinin sağlıklı olmadığını gösterebilecek ifadeler kullandığı halde davalı idare görevlilerince bu sürecin farkedilmediği ve idarenin bu süreci engelleyebilecek önlemleri almadığı, cezaevi yönetiminin gözetimi ve denetimi altında bulunan hükümlülerin yaşama hakkının korunması konusundaki kamu hizmetinin kurulmasında, personel istihdamında ve hizmetin işleyişinde yeterli önlemi alamayarak, bu olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusurunun bulunduğu sonuç ve kanaatine varıldığı, bu haliyle dava konusu olay nedeniyle yakınını kaybeden davacıların ağır bir elem ve üzüntü duyacağı açık olduğundan, duyulan elem ve ızdırabı kısmen de olsa giderilmesi için davalı idarece, hizmet kusurunun yoğunluğu, olayın oluş şekli, zararın niteliği ve davacıların ilgiliye yakınlık derecesi dikkate alındığında takdiren; ... her birine 5.000,00 TL olmak üzere toplam 40.000,00 TL manevi tazminatın idareye başvurunun yapıldığı tarihten itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davacılara ödenmesi, bu miktarı aşan tazminat talebinin ise reddi gerektiği gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir.

Daire kararının özeti:..

Bu itibarla, davalı idarenin olayda hizmet kusuru bulunduğundan hareketle, davanın kısmen kabulü, kısmen reddi yönündeki İdare Mahkemesi kararının, davanın kısmen kabulüne ilişkin kısmında hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılarak Ordu İdare Mahkemesinin 02/07/2015 tarih ve E:2014/1168, K:2015/997 sayılı kararının kısmen kabule ilişkin kısmının bozulmasına karar verilmiştir.

...

KARAR SONUCU:

Açıklanan nedenlerle;

1. Davalı idarenin temyiz isteminin reddine,

2. Davanın kısmen kabulüne ilişkin Ordu İdare Mahkemesinin temyize konu 21/12/2023 tarih ve E:2023/1558, K:2023/1514 sayılı ısrar kararının ONANMASINA ... karar verildi.”

39. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/6/2024 tarihli ve E.2023/2084, K.2024/1416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

Uyuşmazlıkta ısrara ilişkin husus, davacılar yakınının Metris 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak tek kişilik odada kalmakta iken 09/07/2014 tarihinde havalandırmada bulduğu çamaşır ipi ile kendisini asmak suretiyle intihar etmesi sonucu meydana gelen ölüm olayında davalı idarelerin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığına ilişkindir.

Söz konusu olay kapsamında görevi kötüye kullanma ve taksirle ölüme neden olma suçundan yargılaması Bakırköy 45. Asliye Ceza Mahkemesinde yapılan davalı idarede görevli personellerin Mahkemenin 08/02/2016 tarih ve E:2015/54, K:2016/194 sayılı kararı ile beraatlerine karar verilmiş ise de idarenin hizmet kusuru sadece personelin kusurundan

ileri gelmemektedir. Nitekim hizmetin kötü işlemesi, geç işlemesi ve işlememesinin klasik anlamda hizmet kusuruna sebebiyet vereceği açıktır. Bu bakımdan Metris 1 nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu İç Yönetmeliği'nin 30. maddesinde yer alan, 'Ancak, güvenlik açısından sakınca görülen durumlarda ip verilmeyebilir' hükmüne rağmen akıl hastalığı bulunan bir kişinin intihar edebileceği öngörülerek olayı gerçekleştirdiği çamaşır ipine ulaşmasının engellenmesi yönünde gerekli kontrol ve denetim mekanizmasının kurulmamış olması idari hizmetin kötü işlediğinin kanıtıdır. Ayrıca, akıl sağlığının yerinde olmadığı Ceza İnfaz Kurumu tarafından bilinmesine karşın müteveffanın daha kapsamlı kontrolünün sağlanması için müşahade ve gözlem odasında tutulması gerekirken tek kişilik odaya alınmasında da davalı Adalet Bakanlığının hizmet kusurunun bulunduğu görülmektedir.

Diğer davalı Sağlık Bakanlığı açısından ise, müteveffanın Ceza İnfaz Kurumu tarafından acil notu düşülerek hastaneye sevkinin sağlanması üzerine Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde 08/07/2014 tarihinde yapılan muayenesinde ön tanı olarak 'Atipik psikoz' tanısı konulduğu, ancak tutuklu servisinde yer olmadığı gerekçesi ile yatış yapılamadığı, bu nedenle müteveffa hakkında acilen yatırılmasını gerektirir bir psikopatoloji saptanmadığı belirtilerek ve ilaç yazılarak 10 gün sonra tekrar kontrol edilmesi yönünde tedavi planlandığı görülmekte olup, tanı ve tedavi için yatışı yapılması gerektiği davalı idarece kabul edilen bir hastanın tutuklular servisinde yer olmadığı gerekçesi ile yatışının yapılmamasında davalı idarenin hizmet kusurunun bulunduğu açıktır. Nitekim davalı idareden beklenenin, ihtiyaçlara uygun kapasitenin sağlanması ve/veya yatışa uygun başka bir hastanenin bulunarak sevkin sağlanması olduğu dikkate alındığında davalı Sağlık Bakanlığının yetkili ve görevli olduğu bir konuda gerekli koşulları sağlamamak suretiyle kusurlu davrandığı anlaşılmaktadır.

Bu bakımdan, yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda davalı idarelerin sunmuş olduğu hizmetin kusurlu işlediği sonucuna varıldığından temyizen incelenen kararın ısrara ilişkin kısmı usul ve hukuka uygun olup, temyiz dilekçelerinde ileri sürülen iddialar kararın ısrara konu bu kısmının bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

…"

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İlgili Maddeleri

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."

41. Sözleşme'nin "Yaşam hakkı" başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur... "

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Konuyla İlgili İçtihadı

a. Mahpusların Yaşamlarının Özellikle Kendi Eylemlerine Karşı Korunması Yönünden

42. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilk cümlesi, devlete yalnızca kasten ve hukuka aykırı olarak cana kıymaktan kaçınmasını değil aynı zamanda kendi yetki alanı içinde bulunan kişilerin yaşamlarını korumak için uygun adımları atmasını da emreder (L.C.B/Birleşik Krallık, B. No:

14/1997/798/1001, 9/6/1998, § 36; Valentin Câmpeanu Adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya [BD], B. No: 47848/08, 17/7/2014, § 130).

43. Yaşamı korumak için gerekli tüm tedbirleri alma yönündeki pozitif yükümlülük; her şeyden önce devletlerin yaşam hakkının tehlikeye atılmasının etkili bir şekilde önlenmesi ve caydırılmasını amaçlayan yasal ve idari bir çerçeveyi yürürlüğe koyma konusunda öncelikli bir görevi olduğu anlamına gelmektedir (birçok karar arasından bkz. Cavit Tınarlıoğlu/Türkiye, B. No: 3648/04, 2/2/2016, § 86; Ceyhan/Türkiye, B. No: 5576/19, 3/12/2024, § 61).

44. Modern toplumlarda polislik yapmanın zorlukları, insan davranışlarının öngörülemezliği ve öncelikler ile kaynaklar açısından yapılması gereken operasyonel seçimler göz önünde bulundurulduğunda pozitif yükümlülüğün kapsamı, yetkililere imkânsız veya orantısız bir yük getirmeyecek şekilde yorumlanmalıdır. Buna göre yaşama yönelik olduğu iddia edilen her risk, yetkililer için bu riskin gerçekleşmesini önlemek için operasyonel tedbirler alma yönünde bir Sözleşme gerekliliği doğurmayabilir. İntihar eğilimi olan bir mahpusla ilgili olarak pozitif bir yükümlülüğün doğması için yetkililerin, belirli bir bireyin hayatına yönelik gerçek ve yakın bir riskin varlığını bildiklerinin veya o sırada bilmeleri gerektiğinin ve eğer öyleyse yetkileri kapsamında, makul bir şekilde değerlendirildiğinde bu riskin gerçekleşmesini engellemesi beklenebilecek tedbirleri almadıklarının tespit edilmesi gerekir (Keenan/Birleşik Krallık, B. No: 27229/95, 3/4/2001, §§ 89-93; Çoşelav/Türkiye, B. No: 1413/07, 9/10/2012, § 54).

b. Etkili Yargısal Sistem Kurmaya İlişkin Usul Yükümlülüğü Yönünden

i. Genel Olarak

45. AİHM’e göre devletin yaşam hakkını koruma yükümlülüğü, pozitif maddi yükümlülükler yanında etkili bir yargısal sistem kurma yönünde pozitif usul yükümlülüğünü de içermektedir. Bir başka ifadeyle ölümün söz konusu olduğu veya yaşamın tehlikeye atıldığı hâllerde devletin yaşam hakkını koruma görevi; gerçekleri derhâl tespit edebilecek, kusurlu olanları sorumlu tutabilecek ve mağdura uygun telafi sağlayabilecek etkili bir bağımsız yargı sistemi kurma yükümlülüğünü de içermektedir (birçok karar arasından bkz. Valentin Câmpeanu Adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya, § 132; Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya [BD], B. No: 41720/13, 25/6/2019, §§ 137, 139, 157).

46. Anılan usul yükümlülüğünün gerektirdiği soruşturma türü, yaşam hakkına yapılan müdahalenin niteliğine göre değişmektedir. Kasıtlı olarak ölüme sebebiyet verildiği ya da yaşamın kasıtlı olarak tehlikeye atıldığı durumlarda genellikle ceza soruşturması yürütülmesi gereklidir. Kasıtsız olarak ölüme sebebiyet verilmesi ve/veya hayatların kasıtsız olarak tehlikeye atılması durumunda ise etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, her türlü sorumluluğun ortaya konulmasına ve mağdurların (veya yakınlarının) uygun bir medeni tazminat elde edebilmelerine imkân veren hukuki yolların (hukuk mahkemelerinde tek başına veya ceza mahkemelerindeki bir başvuru yolu ile bağlantılı olarak) sunulması yoluyla da yerine getirebilir. Devlet görevlilerinin veya belirli meslek mensuplarının söz konusu olduğu durumlarda disiplin tedbirleri de öngörülebilir (Valentin Câmpeanu Adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya, § 132; Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya, §§ 158, 159). Öte yandan kastın söz konusu olmadığı bazı istisnai hâllerde de Sözleşme’nin 2. maddesinin gereklilikleri etkili bir ceza soruşturması yürütülmesini gerektirebilir. Bu istisnai hâllere;

i. Devlet görevlilerine veya organlarına atfedilebilecek ihmalin bir muhakeme hatasının veya

dikkatsizliğin ötesine geçtiği yani söz konusu yetkililerin -muhtemel sonuçların tamamen farkında olarak ve kendilerine verilen yetkileri göz ardı ederek- riskleri önlemek için gerekli ve yeterli tedbirleri almadıkları durumlar (Tkhelidze/Gürcistan, B. No: 33056/17, 8/7/2021, § 59; tehlikeli faaliyetler bağlamında birçok karar arasından bkz. Ceyhan/Türkiye, § 66),

ii. Kamu görevlisi olmayan bir kişinin ilgili mevzuat uyarınca yasal görevlerini isteyerek ve pervasızca ihmal etmesi (Sinim/Türkiye, B. No: 9441/10, 6/6/2017, § 63; Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya, § 160),

iii. Ölümün bir kaza veya başka bir kasıtsız eylemden kaynaklandığının en başından açıkça tespit edilemediği ve hukuka aykırı öldürme hipotezinin en azından olaylara dayanarak savunulabilir olduğu durumlar (Mustafa Tunç ve Fecire Tunç [BD], B. No: 24014/05, 14/4/2015, § 133) ile yaşamın şüpheli koşullarda kaybedilmesi Al Fayed/Fransa (k.k.), B. No: 38501/02, 27/9/2007, § 73; Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya, § 160),

iv. Yaşam kurtarıcı acil tedaviye erişimin reddedilmesi suretiyle hastanın yaşamının bilerek tehlike sokulması ile hastane hizmetlerindeki sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın yaşam kurtarıcı acil tedaviden mahrum kalması sonucunu doğurduğu ve yetkililerin bu risk hakkında bilgi sahibi oldukları veya bilmeleri gerektiği hâlde bu riskin gerçekleşmesini önlemek ve böylece belirli bir hastanın yaşamı da dâhil tüm hastaların yaşamlarının tehlikeye girmesini önlemek için gerekli tedbirleri almadıkları durumlar (Lopes de Sousa Fernandes/Portekiz [BD], B. No: 56080/13, 19/12/2017, §§ 190-192) örnek gösterilebilir.

47. Ölümün bir kaza veya başka bir kasıtsız eylemden kaynaklandığının en başından açıkça tespit edilemediği ve hukuka aykırı öldürme hipotezinin en azından olaylara dayanarak savunulabilir olduğu durumlar ile yaşamın şüpheli koşullarda kaybedildiği hâllerde kanıt toplama yükümlülüğü, en azından her bir sorumluluğun niteliği netleşene ve yetkililer bir ceza soruşturması yürütmek veya sürdürmek için hiçbir gerekçe olmadığına ikna olana kadar devam eder. Bununla birlikte anılan durumlarda yürütülen ceza soruşturmasında ölümün veya hayatın tehlikeye atılmasının kasıtlı olarak meydana getirilmediği tespit edilirse, istisnai koşullar etkili bir ceza soruşturması yürütülmesini gerektirmedikçe, medeni hukuk yolunun ilke olarak yeterli olduğu kabul edilir (Nicolae Virgiliu Tănase/Romanya, §§ 162, 163; Zinatullin/Rusya, B. No: 10551/10, 28/1/2020, §§ 34, 35).

ii. Usul Yükümlülüğünün Tazminat Davası Yolunun Başvuruculara Açık Tutulması Suretiyle Yerine Getirilebileceği Hâllere Örnekler

(1) Repey/Ukrayna ((k.k.), B. No: 66975/10, 5/8/2020) Kararı

48. Karar, şizofren hastası bir kişinin kaybolmasının ardından yaklaşık iki ay sonra ormanda donarak ölmesinde polisin arama faaliyetlerindeki kusurları nedeniyle yaşam hakkının maddi boyutunun, sözü edilen kusurlara yönelik etkili bir çözüm yolunun olmaması nedeniyle de yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine yönelik iddialara ilişkindir.

49. Başvurucunun oğlunun kaybolmasından yaklaşık iki ay sonra ölü olarak bulunması üzerine arama faaliyetlerine katılan bazı polisler hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Bu disiplin soruşturması sonucunda bazı polislere arama faaliyetlerindeki kusurları nedeniyle disiplin cezaları verilmiştir. Bunun yanı sıra arama faaliyetlerinde yer alan bir polis memuru hakkında ceza davası açılmıştır. Bu ceza davasında yargılanan polis memuruna üç suç itham edilmiştir. Bunlar; görevi kötüye kullanma, görevi ihmal ve sahteciliktir. Kişi, görevi kötüye kullanma ve görevi ihmal suçlarının unsurlarının oluşmadığı

gerekçesiyle suçsuz bulunmuştur. Kişi, sahtecilik suçundan ise zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle beraat etmiştir. Başvurucu olay hakkında ayrıca tazminat davası da açmış ancak daha sonra bu davasını geri çekmiştir.

50. Hükûmet, başvurucunun tazminat davası yoluna başvurmaması nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmeden başvuru yaptığını ileri sürmüştür.

51. AİHM, ulusal makamların aslında disiplin soruşturması ve ceza soruşturması kapsamında yaptığı araştırmalarla polisin arama sırasında kusurlu davrandığını tespit ettiğini, bu resmi soruşturmaların etkisiz olduğunun söylenemeyeceğini ancak somut olayda tazminat yoluna başvurmayan başvurucunun iç hukuk yollarını tüketip tüketmediği sorusunun cevaplanması gerektiğini belirtmiştir. AİHM, bu bağlamda, olayın kasıtlı bir öldürme olayına ilişkin olmadığını, ceza davasının zamanaşımına uğramış olmasının başvurucunun oğlunun kasten öldürüldüğüne dair hiçbir iddia bulunmadığı gözönüne alındığında Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında bir öneme sahip olmadığını, başvurucunun polisin arama faaliyetleri sırasında kusurlu davrandığı yönündeki şikâyetiyle ilgili olarak iç hukukta tazminat davası açması mümkünken açmadığını, bu yönüyle Hükûmetin iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki itirazının haklı olduğunu belirterek başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmemesi ve açıkça dayanaktan olması nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 27-30).

(2) Şengel/Türkiye ((k.k.), B. No: 30965/12, 25/8/2020) Kararı

52. Başvuru, trafik kazasına neden olan kişi hakkında yürütülen ceza davasının uzun sürmesi ve nihayetinde zamanaşımı süresi dolduğundan düşmesine karar verilmesi nedeniyle diğer bazı hakların yanı sıra yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Karara konu olayda kaldırımda yürüyen çocuğa çarpan araç sürücüsü hakkında açılan ceza davası zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşürülmüştür. Olaydan mağdur olan kişiler, ayrıca tazminat davası açmış ve bu davadan belli bir miktar tazminat almıştır. Başvurucular, ilk derece mahkemesinin hükmettiği tazminat miktarına itiraz etmemiştir.

53. AİHM, olayın kasıtlı bir olay olmayıp kaza olduğunu, Sözleşme'nin 2. maddesinin bu gibi durumlarda mutlaka bir ceza hukuku çözümü gerektirmediğini, başvuruculların tazminat davasında hükmedilen miktara da itiraz etmediğini belirterek ceza davasının zamanaşımından düşmesine yönelik şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 16-19).

(3) Akça ve diğerleri/Türkiye ((k.k.), B. No: 64778/12, 23/11/2021) Kararı

54. Karara konu olayda başvuruculların iki yakını, jandarma karakolunun dış kısmında bulundukları sırada bu bölgeye silahla giren husumetli oldukları bir kişi tarafından öldürülmüştür. Bu kişilerin olay günü karakol önünde bulunmalarının nedeni, olaydan önceki gün bu kişilerin yakınlarının bir kavgaya karışmış olması ve başvuruculların yakınlarından birinin o sırada gözaltında tutuluyor olmasıdır. Başvurucular, yakınlarının ölümü üzerine sivil bir kişinin silahla karakola girip yakınlarını öldürmesinde karakolda görev yapan jandarmaların kusurunun bulunduğu iddiasıyla suç duyurunda bulunmuştur. Suç duyurusu sonrasında ilgili bazı kamu görevlileri hakkında ceza davası açılmış ancak bu dava hakkında dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle düşme kararı verilmiştir. Bunun üzerine başvurucular; yakınlarının yaşamının korunamaması nedeniyle yaşam hakkının maddi boyutunun, ceza davasının zamanaşımından düşmesi nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur.

55. Hükûmet, başvuruculaların tam yargı davası yoluna başvurmayarak iç hukuk yollarını tüketmeden başvuru yaptıklarını ileri sürmüştür.

56. AİHM, başvuruculaların kamu görevlilerine yönelik şikâyetlerinin ihmalle ilgili olduğunu, jandarma görevlilerinin faili güvenlik kontrollerinden geçirmedikleri yönündeki iddia konusu ihmalkâr davranışlarının -olayın gerçekleştiği alanın jandarmanın kontrolü altında olduğu konusunda ihtilaf olmakla birlikte bu alanın jandarmanın kontrolü altında olduğu varsayılsa dahi- ceza hukuku yoluna başvurulmasını gerektiren bir muhakeme hatasının veya dikkatsizliğin ötesine geçmediğini, somut olayda mağdurlara tanınan tam yargı davası yolunun devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükleri yerine getirmek için yeterli görülebileceğini ancak somut olayda başvuruculaların tam yargı davası açmadıklarını belirterek Hükûmetin itirazını kabul etmiş ve başvuruyu iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (anılan kararda bkz. §§ 9, 10).

(4) Ibrić ve Petrović/Sırbistan ((k.k.), B. No: 33322/17, 30/8/2022) Kararı

57. AİHM, bir motosiklet ile arabanın çarpışması sonucunda motosiklet sürücüsünün ölmesi üzerine yürütülen ceza soruşturması sonrasında yapılan Ibrić ve Petrović/Sırbistan başvurusunda, savcının başvuruculaların gösterdiği tanıkları dinlememesi ve motosikletin makine mühendisince incelenmemesi nedeniyle etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlal edildiğine yönelik iddiayı incelemiş ve başvuruyu iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur. AİHM bu sonuca varırken şu hususları esas almıştır:

i. Başvuruculaların şikâyetleri, kasıtlı bir eylem iddiasını içermemektedir. Kazanın meydana geldiği koşullar da bu yönde şüphe uyandıracak nitelikte değildir. Bu durumda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün yerine getirilmesi için tazminat davası yeterlidir.

ii. Başvurucular, neden tazminat davası açmadıklarını açıklamamış; bu yolun etkisiz olduğunu veya tazminat davasının karara bağlanmasının yalnızca savcının bulgularına dayanacağını ve iddialarına göre bu bulguların önemli delillerin toplanmasındaki iddia edilen eksikliklerle lekelendiğini ileri sürmemiştir. Ayrıca tazminat davasında savcı tarafından ifadeleri alınmayan tanıkların dinlenmesi ve motosikletin bir makine mühendisi tarafından incelenmesi de dâhil olmak üzere tüm delillere dayanarak incelenmeyeceği yönünde hiçbir iddiada bulunmamıştır (anılan kararda bkz. §§ 11-15).

(5) Vural ve diğerleri/Türkiye ((k.k.), B. No: 57272/19, 9/7/2024) Kararı

58. Başvuru, sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapan kişinin iş yerinde ölümünün etkili şekilde soruşturulmadığı iddiasına ilişkindir.

59. Başvurucular, olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla neticelenmesi üzerine olayın cinayet olabileceğini ancak etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği için olayın aydınlatılmadığını belirterek Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucular, olayın etkili şekilde soruşturulmadığı iddiasıyla AİHM'e başvurmuştur.

60. Hükûmet, başvuruculaların açtığı tam yargı davasının derdest olması nedeniyle iç hukuk yollarını tüketmedikleri itirazını ileri sürmüştür. Başvurucular, idari yargı yolunun ceza soruşturmasına yönelik şikâyetleriyle hiçbir bağlantısı olmadığını belirterek Hükûmetin itirazına cevap vermiştir.

61. AİHM; somut olayda cinayet iddiasını destekleyebilecek herhangi bir ipucu veya

herhangi bir delil bulunmadığını, bu koşullar altında kendi görevinin devletin sorumlulukların tespit edilmesini ve mağdurlara tazminat ödenmesini sağlayacak etkili ve bağımsız bir yargı sistemi kurma yönündeki usuli yükümlülüğüne uyup uymadığını tespit etmek olduğunu, bu bağlamda idari yargıdaki davanın derdest olduğunu belirterek Hükûmetin itirazını kabul etmiş ve başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (anılan kararda bkz. §§ 29-33).

iii. Mahpusların ve Gözaltında Tutulan Şüphelilerin Kamu Görevlilerinin İhmali Sonucu Öldüğüne İlişkin Şikâyetler Özelinde Usul Yükümlülüğü

62. Geçmişinde intihar öyküsü olan ve henüz on altı yaşındayken tutulduğu ceza infaz kurumunda intihar eden bir çocuğun yakınlarının koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği ve şüpheli ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olduğu iddiasıyla yaptıkları Çoşelav/Türkiye (B.No:1413/07, 9/10/2012) başvurusunda AİHM; Hükûmetin tazminat davasının Danıştay nezdinde derdest olduğunu belirterek ileri sürdüğü iç hukuk yollarının tüketilmediğine yönelik itirazı; yaşam veya vücut bütünlüğü haklarının kasıtlı olarak ihlal edilmemesi hâlinde etkili bir yargı sistemi kurulmasına ilişkin pozitif yükümlülüğün her davada mutlaka ceza yargılaması yapılmasını gerektirmediği ve mağdurlara medeni, idari veya hatta disiplin ile ilgili hukuk yolları sağlanması durumunda bu yükümlülüğün yerine getirilebileceği ancak tazminat davasının makul bir süre içerisinde ve titizlikle incelenmemesi nedeniyle başvuruculların yargılamanın sonucunu beklemek zorunda olmadıkları gerekçesiyle reddetmiştir (anılan kararda bkz. §§ 43, 44, 77, 78).

63. Yakınları ceza infaz kurumunda ölen kişilerin açtıkları tazminat davası sonrasında yakınlarının yaşamının korunmadığı iddiasıyla yaptıkları Sellal/Fransa (B. No: 32432/13, 8/10/2015) ve Isenc/Fransa (B. No: 58828/13, 4/2/2016) başvuruları esastan incelenmiş ve ceza soruşturmasından sonra süresi içerisinde başvuru yapmadıkları gibi bir gerekçeyle başvuruları kabul edilemez bulunmamıştır. Öyle ki Isenc/Fransa kararında intiharın önlenmesinde ceza infaz kurumu ve sağlık hizmetleri arasında işbirliği mekanizmasının olmadığı da kaydedilerek yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Yetkililer tarafından reçete edilmeyen ilaçlardan kaynaklanan zehirlenme sonucu uyuşturucu bağımlısı bir mahkûmun ölümünde kamu makamlarının ihmali olduğuna yönelik şikâyetin tazminat davası üzerine incelendiği başvuru için bkz. Sahraoui ve diğerleri/Fransa, B. No: 35402/20, 11/7/2024).

64. Gözaltında meydana gelen intiharın konu edildiği bir başvuruda devletin bir ceza soruşturması kapsamında tutulan kişilerin intihar etmesiyle ilgili sorumluluğuna ilişkin olarak Fransız Yargıtayı tarafından bazı kararlar verdiğine işaret edilip başvuruculları ceza kovuşturmasından daha fazla esneklik sağlayan ve sonuç olarak farklı başarı olasılığı olan, devletin adalet sisteminin kusurlu işleyişi bakımından sorumluluğunun tespit edilmesine yönelik dava açmaktan muaf tutan bir durumun bulunmadığı belirtilerek Hükûmetin tazminat davası açılmadığı gerekçesiyle iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazı, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu yönünden yerinde görülmüştür. Bununla birlikte başvuruculların ölüm olayının gerçekleşme koşullarının yeterince aydınlatılmadığı iddiası yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında ayrıca değerlendirilmiştir (Benmouna ve diğerleri/Fransa (k.k.), B. No: 51097/13, 15/9/2015, §§ 45-61).

65. Bouille/Fransa ((k.k.) B. No: 55761/20, 9/2/2023, §§ 15-18) kararında AİHM, hakkındaki suç isnadı nedeniyle tutulduğu ceza infaz kurumunda intihar eden kişinin yakınlarına

ödenen tazminatı dikkate alarak yaşamı koruma yükümlülüğü yönünden başvuruculların mağdur sıfatlarının bulunmadığı sonucuna varmıştır) aynı konuda benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Molga/Polonya (k.k.), B. No: 78388/12, 17/1/2017,§§ 65-74). Bu olayda başvurucunun yakını tutukevinde tutulmaktadır. Öte yandan Bouille/Fransa kararında ölüm olayı nedeniyle yürütülen soruşturmanın yetersizliğine yönelik şikâyet, yaşam hakkının usul boyutu kapsamında ayrıca ele alınmıştır (anılan kararda bkz. §§ 19-26).

66. AİHM'e göre yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlali nedeniyle gözaltı, tutuklama ya da mahkûmiyet kararı nedeniyle nezarethanelerde veya ceza infaz kurumlarında tutulan yakınları intihar eden kişilere maddi ve/veya manevi tazminat ödenmesi konusunda makul bir başarı sunabilecek medeni hukuk yolları sunulmamış ise anılan ihlal iddiası şüphesiz ceza soruşturması üzerine yapılacak başvuruda dile getirilmelidir (Haugen/Norveç, B. No: 59476/21, 15/10/2024, §§ 109-119).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

67. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

68. Başvuruculların tam yargı davası yolunu tüketmelerinin ardından yaptıkları başvurunun (B.No:2023/70994) işbu başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

69. Yaşam, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia eden başvurucular, öncelikle yakınlarının yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmasında Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmali olduğunu öne sürmüştür. Bu kapsamda başvurucular; epilepsi hastası olan ve muayenelerinde bipolar hastası adayı olarak teşhis konulan yakınları A.K.nın Ceza İnfaz Kurumunda yaşanan hak ihlalleri nedeniyle sağlık sorunlarının arttığını, epilepsi ve başka nedenlerle yaşadığı depresyon ve krizlerin kronik hâle geldiğini, Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin A.K.nın intihar eğiliminden haberdar olduğu hâlde koruyucu tedbirler almayıp A.K.nın psikolojik yönden kendisine zarar vermeye meyilli olduğu belirlenmesine rağmen A.K.yı tek kişilik odaya almak suretiyle denetim ve gözetim görevini yerine getirmediklerini iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca hastalığının derecesi nedeniyle yatarak tedavi edilmesi gereken A.K.nın sağlık kurumuna sevk edilmesinde ve nakledilmesinde ihmal olduğunu, aynı Ceza İnfaz Kurumunda birlikte kaldığı tutuklu ve hükümlülerin yoğun hak kısıtlamaları ile tecrit koşullarının kaldırılması yönündeki taleplerinin karşılanmadığını ileri sürmüştür.

70. Başvurucular, yakınları A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmamasından da şikâyet etmiştir. Başvurucular, şikâyetleriyle ilgili olarak Başsavcılık tarafından olaya ilişkin soruşturmada gerekli araştırmaların yapılmadığını, Ceza İnfaz Kurumu personeli dışında dinlenen tek tanığın A.K. ile beş gün aynı koğuşta kalan S.T. olduğunu, A.K. ile uzun süre aynı koğuşta kalan tanıkların beyanlarına talepte bulunmalarına rağmen başvurulmadığını, A.K.nın tedavi sürecinde yer alan sağlık personelinin beyanlarının alınmadığını, Ceza İnfaz Kurumu personelinin intihar olayında ihmali açık iken olayı aydınlatmak üzere herhangi bir delil toplanmayıp disiplin soruşturması sırasında alınan muhakkik araştırma raporu ile sınırlı olarak sonuca ulaşıldığını iddia etmiştir.

71. Başvurucular, son olarak idarenin kusuru nedeniyle lehlerine hükmedilen tazminatın yetersizliğinden ve başvurucu Kazım Koç yönünden hüküm kurulmamasından yakınmıştır.

72. Bakanlık görüşünde, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının sunulması suretiyle yerine getirilebileceğine işaret edilerek başvurucular lehine hükmedilen tazminatın mağdur sıfatını ortadan kaldırıp kaldırmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucuların A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasında usul güvencelerinden yararlandığı ve lehlerine manevi tazminata hükmedildiği ifade edilmiştir.

73. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

74. Olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi yapan Anayasa Mahkemesine göre başvurucuların A.K.nın yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmasında Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmalinin bulunduğuna yönelik iddialarının yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu kapsamında incelenmesi gerekli ve yeterlidir. Bununla birlikte sözü edilen yükümlülüğün A.K.nın ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturması mı yoksa A.K.nın ölümünden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davası temelinde mi ele alınacağının belirlenmesi -Bakanlığın etkili yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün başvuruculara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının sunulması suretiyle yerine getirilebileceğine yönelik iddiası da dikkate alındığında- etkili yargısal sistem kurma yönündeki usul yükümlülüğünün somut olayda hangi soruşturma türünü gerektirdiğinin tespitine bağlıdır.

75. Şimdiye kadar Anayasa Mahkemesine yakınları ceza infaz kurumlarında intihar eden başvurucular, yakınlarının yaşamının korunmasında ihmal gösterildiği iddiasıyla çok sayıda başvuru yapmıştır. Bu başvuruların neredeyse tamamı mahpusların ölümü nedeniyle yürütülen ceza soruşturmaları sonrasında yapılmış ve Anayasa Mahkemesince sözü edilen başvurularda başvuru yollarının tüketilmesi konusunda bir eksiklik bulunmamıştır (birçok karar arasından bkz. Hilmi Moray [2. B.], B. No: 2013/3053, 21/4/2016; Nejla Özer ve Müslim Özer [2. B.], B. No: 2013/3782, 21/4/2016; Serfinaz Öztürk [2. B.], B. No: 2014/18274, 21/9/2017; Recep Kolbasar [1. B.], B. No: 2014/5042, 26/12/2017; Emine Doğan ve Fikri Doğan [2. B.], B. No: 2017/34363, 29/6/2021; Aysel Tuncel ve Yusuf Ayaz [2. B.], B. No: 2020/20856, 15/5/2024). Bununla birlikte;

i. Tam yargı davası yolunun tüketilmesi sonrasında yapılan Ayşe Ekici ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2016/15120, 20/11/2019) başvurusunda başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden açık bir değerlendirme yapılmadan yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası kabul edilebilir bulunmuştur.

ii. Ceza soruşturması üzerine yapılan Çekdar Ekinci ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2017/29633, 13/4/2021, § 129) başvurusunda -somut olayın koşulları gözetilerek- başvurucuların etkisiz olduğu yönünde bir iddiası olmayan tam yargı davası yolunun başvurucuların şikâyetleri açısından hem idarenin mesuliyetini saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesini sağlayabilecek etkili yargısal yol olduğu değerlendirilerek başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır.

iii. Mahmut Alkan ([1. B.], B. No: 2018/7436, 20/10/2021, § 56) başvurusu hakkında verilen kararda yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın her hâlükârda kabul edilemez olması nedeniyle Bakanlık görüşünde dile getirilen tam yargı davası açılmaması nedeniyle ihlal

iddiası ile ilgili olarak hukuk sisteminde mevcut hukuki yolların başvuru öncesinde tüketilmediğine yönelik iddia hakkında değerlendirme yapılmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

iv. Tam yargı davası üzerine yapılan A.D. ([2. B.], B. No: 2020/39912, 3/4/2024) başvurusunda ise başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden bir değerlendirme yapılmadan yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

76. Zorunlu askerlik hizmetini yerine getirirken ateşli silah yaralanması sonucu vefat eden bir kişinin yakını tarafından yapılan Hülya Karadeniz ([2. B.], B. No: 2015/19340, 27/6/2018, §§ 62, 63) başvurusunda ise Anayasa Mahkemesi başvurucunun yakınının üçüncü kişi ya da kişilerce kasıtlı olarak öldürüldüğünü ortaya koyan herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığına ve etkili bir şekilde yürütülen ceza soruşturması neticesinde olayın cinayet olduğunu ortaya koyan bir veri tespit edilemediği gibi ceza soruşturması neticesinde elde edilen bilgi ve belgelerin askerî yetkililerin mesleki ödevlerine açıkça aykırı davranarak ölüme sebebiyet verdikleri iddiasını da desteklemediğine işaret ederek devletin etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğünün başvurucunun yakınının kendi eylemine karşı korunmadığı iddiası hakkında idari yargı mercileri önünde açabilecek bir tam yargı davası yoluyla yerine getirilmiş sayılabileceğine karar vermiştir. Bu yaklaşım, sonrasında da istikrarlı bir şekilde sürdürülmüştür (Fatma Taşdemir ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/18372, 9/1/2019; Mehmet Mirza Adlığ [2. B.], B. No: 2015/5408, 23/1/2019; Satılmış Çağıran ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/15853, 21/3/2019).

77. Ceza infaz kurumlarında tutulan mahpuslar da zorunlu askerlik hizmetini yapan kişiler gibi devletin gözetimi ve denetimi altında tutulmaktadır. Bu bakımdan Hülya Karadeniz kararında benimsenen ve sonrasında sürdürülen yaklaşımın yakınları Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada ölen başvurucular tarafından yapılan işbu başvuru için de geçerli olup olamayacağının etkili yargısal sistem kurmaya ilişkin usul yükümlülüğüyle ilgili genel ilkeler kapsamında ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

78. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanması sağlayabilecek, yaşam hakkına yönelik müdahaleler ile bu müdahalelerden doğan sorumluluğu tespit edebilecek ve mağdurlara uygun telafi sunabilecek etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu yükümlülük, kamu görevlilerinin dâhil olmadığı olaylar yönünden de geçerlidir (bazı değişiklikler birlikte bkz. Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 38).

79. Etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olayları ile yaşamın kasıtlı olarak tehlikeye atıldığı durumlarda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütülmesini gerektirir. Kasıtsız olarak ölüme sebebiyet verilmesi veya yaşamların kasıtsız olarak tehlikeye atılması durumunda ise mağdurlar için hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması, yükümlülüğünün yerine getirilmesi için yeterlidir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 62, 63). Bununla beraber etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü kastın söz konusu olmadığı bazı istisnai hâllerde de ceza soruşturması yürütülmesini gerektirebilir. Bu hâllere;

i. Kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurunun olduğu yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların bireylerin yaşamı için

oluşan riskleri bertaraf etmek için yetkileri dâhilinde gerekli ve yeterli önlemleri almadıkları durumlar (Mehmet Ali Emir ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/850, 7/11/2013, § 51; Dilek Genç ve diğerleri [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, § 63; somut olayın koşullarının ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllere örnekler için batan bir yük gemisine yönelik arama kurtarma faaliyetlerindeki ihmal bağlamında bkz. Dilek Genç ve diğerleri; tren kazası bağlamında bkz. Burcu Demirkaya ve Yücel Demirkaya [2. B.], B. No: 2015/1232, 30/10/2018; maden kazası bağlamında bkz. Naziker Onbaşı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/18224, 9/5/2018; Abdülkadir Yılmaz ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/13649, 29/1/2020; şehir merkezindeki elektrik panosunun muhafazasındaki ihmal bağlamında bkz. Selman Tumur ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/18754, 12/9/2019; kadına yönelik şiddete ilişkin koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınmasındaki ihmal bağlamında bkz. T.A.; yapı kullanma izni bulunmayan, ticari amaçla kullanılan ve izinsiz patlayıcı madde üretimi yapılan binanın denetlenmesindeki ihmal bağlamında bkz. Necla Kara ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/5075, 15/3/2022; kolluk görevlileri tarafından yapılan denetimde hasta olduğu görülen kişinin tedavi ettirilmesinde gösterilen ihmal bağlamında bkz. Banu Özdemir ve Cansu Özdemir [1. B.], B. No: 2021/27846, 31/10/2024) ile kamu görevlisi olmayan kişilerin hukuki sorumluluklarını pervasızca ihmal etmeleri sonucu yaşamın tehlikeye atıldığı veya ölümün gerçekleştiği hâller,

ii. Ölümün sağlık durumunun ciddiyeti bilinen ya da bilinmesi gereken hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlar (Ayhan Keçeli ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 85; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Kenan Sayın [1. B.], B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47) örnek gösterilebilir.

80. Anılan yükümlülük, şüpheli ölüm vakasının söz konusu olduğu hâller ile yaşamın tehlikeye atıldığı olayların gerçekleşme koşullarının belirsiz olduğu hâllerde de ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir. Öte yandan bahsi geçen hâllerde yürütülen ceza soruşturmasında ölüm vakasının veya yaşamın tehlikeye atılmasının kasıtlı olarak meydana getirilmediği saptanırsa önceki paragrafta belirtilen istisnai durumlardan biri olmadıkça ve kasıtlı olmayan eylemlerlerle yapılan müdahaleden doğan sorumluluk belirsiz bırakılmadıkça mağdurlar için hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli kabul edilebilir (sorumluluğun belirsiz bırakılmaması konusunda bkz. Kadri Ceyhan [GK], B. No: 2014/1924, 17/5/2018, § 80; trafik kazasına karışan ikinci sürücünün tespit edilmediği iddiasıyla yapılan ve ceza soruşturmasında olaya karışan sürücünün tespit edilmemesi nedeniyle ihlal sonucuna ulaşılan başvuru için bkz. Aydın Keskin [1. B.], B. No: 2019/4746, 17/11/2021).

81. Konuyla ilgili ilkelerin ortaya konulmasından sonra somut olaya dönüldüğünde başvurucuların A.K.nın kasıtlı olarak öldürüldüğüne veya A.K.nın ölüm nedeninin belirlenmediğine ilişkin bir şikâyetleri olmadığı, herhangi bir detaya yer vermeden A.K.nın Ceza İnfaz Kurumunda yaşanan hak ihlalleri nedeniyle sağlık sorunlarının arttığını, yaşadığı depresyon ve krizlerin kronik hâle geldiğini ileri sürseler de A.K.nın intihar sonucu ölümünün Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmali nedeniyle meydana geldiğini iddia ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler somut olayın etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturması yürütülmesini gerekli kıldığı istisnai hâllerden (bkz. § 79/i, ii) birinin varlığına işaret etmemektedir. Ek olarak idari yargı

uygulaması örneklerinden (bkz. §§ 30-39) idari yargı mercilerinin ceza infaz kurumu görevlilerinin ihmali sonucu meydana gelen intihar vakalarından doğan sorumluluğu tespit edip doğan zararı tazmin etme konusunda mağdurlara makul bir başarı sunduğu görülmektedir. Bu sebeple Hülya Karadeniz kararındaki yaklaşımın işbu başvuru için de geçerli olduğu, dolayısıyla somut olayda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün başvuruculara açtığı tam yargı davası yoluyla da yerine getirilebileceği sonucuna varılmıştır. Bu durumda başvurucuların A.K.nın yaşamının korunmadığına ilişkin iddiası, A.K.nın ölümü nedeniyle yürütülen ceza soruşturmasındaki bilgi ve belgeler de dikkate alınarak fakat başvurucuların açtığı tam yargı davası temelinde incelenecektir. Başvurucuların ceza soruşturmasının etkisizliğine yönelik iddiası ise yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında ve ölüm olayının gerçekleşme koşullarının tespiti ile ölümden doğan sorumluluğun belirsiz bırakılıp bırakılmadığı bağlamında değerlendirilecektir.

82. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. Maddesinin ilgili kısmı ile "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 5

Devletin temel amaç ve görevleri ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17

Herkes, yaşama .. hakkına sahiptir.

..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

83. Başsavcılık, A.K.nın Ceza İnfaz Kurumunda ölümünün ardından derhâl bir ceza soruşturması başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında olay yeri incelenmiş, ölü muayenesi ve otopsi işlemleri yapılmış, kesin ölüm sebebi hakkında Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulundan rapor almıştır. Böylece A.K.nın ölümünün ası sonucu meydana geldiği saptanmıştır. Bu belirlemeye başvurucular da gerek soruşturma aşamasında gerek işbu başvuruda karşı çıkmamıştır. Ayrıca Başsavcılık, Ceza İnfaz Kurumu görevlileri hakkında yapılan disiplin soruşturmasına ilişkin tüm bilgi ve belgeleri soruşturma evrakı arasına almış ve olayın gerçekleşme koşullarını belirsiz bırakmamıştır (Bu bilgi ve belgelerin kapsamı için bkz. §§ 11-13). Son olarak başvurucular; Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin A.K.nın ölümüne neden olduğu iddiasıyla açtıkları tam yargı davasında sadece ceza soruşturmasında toplanan delilerin ve Başsavcılığın vardığı sonucun dikkate alındığını, bu nedenle ceza soruşturmasında var olduğunu iddia ettikleri eksikler nedeniyle olayın meydana gelmesindeki ihmalin tam yargı davasında tespit edilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmemiştir. Bu sebeple somut olayda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün tam yargı davası yoluyla da yerine getirilebileceği dikkate alındığında yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın dayanaktan yoksun olduğu açıktır.

84. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin

usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik ölçütleri yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

85. Etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün tazminat davasıyla da yerine getirilebileceği hâllerde idari makamlar veya yargı mercileri tarafından ödenmesine karar verilen tazminatın başvuruculaların mağdur sıfatını ortadan kaldırabilmesi için yaşam hakkının ihlal edildiğinin idari makamlar veya yargı mercilerince açıkça veya en azından öz itibarıyla tespit edilmesi ve ödenmesine karar verilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumlu olması gerekir (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, § 42). Anayasa Mahkemesinin ödenmesine karar verebildiği asgari tazminat miktarı 2025 yılı için 225.000 TL’dir.

86. Tazminata karar verilirken Daire hak ihlali tespitinde bulunmamıştır. Bazı başvurucular lehine hükmedilen manevi tazminat da yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü üzerine yapılan yargılamada ortadan kalkmıştır. Bu sebeple başvuruculaların mağdur sıfatı devam etmektedir.

87. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Beycur ve diğerleri ([GK], B. No: 2023/76490, 31/7/2025) kararında başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde bireysel başvurudan haberi olmayan mirasçılarının hak kaybına uğramaması için yapılması gerekenler hususunda genel ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi mirasçıların hak kaybına uğramalarını engellemek, bireysel başvuruların neticelendirilmesini sağlamak gerekliliğini birlikte karşılayabilecek bir yol olarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 84. maddesinin verdiği yetkiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 26. maddesinin başvuru tarihinden sonra ölüm hâli için de uygulanabileceği kanaatine varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında vefat eden başvurucunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişilerin ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde -mirasçıların menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurunun incelenmesine devam edilebileceğini belirtmiştir.

88. Başvurucu Doğan Koç 6/2/2025 tarihinde vefat etmiş ancak işbu başvuru, A.K.nın yakınları tarafından dolaylı mağdur sıfatıyla yapılmıştır ve A.K.nın yakınları olan diğer başvurucular hayattadır. Bu nedenle başvurucu Doğan Koç yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesine gerek görülmemiştir. Ayrıca başvuru açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başvurunun kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmamaktadır. Bu sebeple yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

89. Anayasa’nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği

pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 35). Bu ödev, kırılgan ve korumasız bir durumda olan tutuklu ve hükümlüler yönünden de geçerlidir. Bu nedenle ceza infaz kurumu yetkilileri, kontrolleri altındaki kişilerin kendilerini öldürmeleri konusunda gerçek bir risk olduğunu bildikleri ya da bilmeleri gereken durumlarda söz konusu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında almaları gereken tedbirleri almalıdırlar. Bu kapsamda, kişi özgürlüğüne aşırı bir sınırlama getirmemek kaydıyla, gerektiğinde intihara meyilli olan tutuklu veya hükümlülerin tedavisi, bu kişilerin en uygun yerde tutulması ve/veya intihar eylemlerinde kullanabilecekleri eşyaya el koyulması gibi tedbirlere başvurulabilir. Daha sıkı tedbirlerin gerekip gerekmediği ve bunların uygulanmasının makul olup olmadığı somut olayın koşullarına göre değişir (Mehmet Kaya ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/6979, 20/5/2015, § 73, 74; Hilmi Moray, §§ 66, 67).

90. Ceza infaz kurumunda bulunan bir kişinin sağlığı ve güvenliği açısından gerekli tedavi türünün ve kalması uygun olan yerin belirlenmesi, o kişinin bu konulardaki muhakeme yeteneğinin somut olayın şartları içerisinde sağlıklı olmadığının açık olduğu durumlarda sadece kendi tercihine bırakılamaz (Mehmet Kaya ve diğerleri, § 82).

91. Ceza infaz kurumunda tutulan tutuklu veya hükümlülerin intihar etmelerinden devletin sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurularda ceza infaz kurumu yetkililerinin kendi kontrolleri altındaki kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk bulunduğunu bilip bilmedikleri ya da bilmelerinin gerekip gerekmediği tespit edilmeli, intihar riski biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa bu riski ortadan kaldırmak için ceza infaz kurumu yetkililerinin makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıkları incelenmelidir. Bununla birlikte yapılacak incelemede özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığı gözetilmelidir (Mehmet Kaya ve diğerleri, § 72; Hilmi Moray,§ 65).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

92. Anılan ilkeler ışığında öncelikli olarak Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin A.K.nın kendisini öldürme riskini bilip bilmediklerinin veya bilmeleri gerekip gerekmediğinin ortaya konulması gerekmektedir.

93. İntihar olayından yalnızca beş gün önce yapılan İntihar ve Kendine Zarar Verme Davranış Risk Yönetimi Programı Strateji Belirleme Toplantısı ile ilgili tutanakta açıkça Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu süreçte yaşadığı psikolojik rahatsızlıklar nedeniyle ilaç tedavisi gören ve bazen sinir krizleri geçiren (bkz. § 13) A.K.nın dışarıya gönderdiği mektupta kendisine zarar vermeye yönelik risk oluşturabilecek söylemleri olduğunun tespit edildiği ve bu konuda bazı önlemlerin alınmasının önerildiği belirtilmiştir (bkz. § 7). Bu durumda Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri intihar riskinden haberdardır.

94. Riskin bilindiğinin saptanmasından sonra değerlendirilmesi gereken husus, bu riskin gerçekleşmesinin önlenmesi için Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarıdır.

95. Ölüm olayı üzerine Ceza İnfaz Kurumunca yürütülen disiplin soruşturmasıyla ilgili belgelere göre -aynı zamanda epilepsi hastası olan- A.K. infaz koruma memurlarınca belirli aralıklarla kontrol edilmiş ve psikiyatri polikliniğindeki kontrol randevusunun tarihi henüz gelmemiştir. Ne var ki intihar riskinin öğrenilmesinin akabinde bu riskin önlenmesi için A.K.nın Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevkine ilişkin yazı hazırlanmasına rağmen A.K.nın dilekçesine istinaden sevk işlemi iptal edilmiş, psikososyal servis de A.K.ya gerekli psikolojik desteği sunmamıştır. Oysa A.K.ya Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu dönemde karışık anksiyete, depresif bozukluk ve orta depresif nöbet tanıları konulmuş; bu tanılar nedeniyle A.K. çeşitli ilaçlar kullanmış ve sonuncusu 24/2/2020 tarihinde olmak üzere üç kez sinir krizi geçirmiştir. Ayrıca A.K. dışarıya gönderdiği mektupta kendisine zarar vermeye yönelik ifadeler kullanmıştır (bkz. §§ 7, 12, 13). Bu bakımdan A.K. Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk edilmemesi için dilekçe verdiği tarihte sağlıklı bir ruh hâlinde değildir. Dolayısıyla somut olayda gerekli psikolojik tedavinin sağlanması, A.K.nın tercihine bırakılmamalıdır. Bu sebeple Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri, intihar riskini önlemek için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında gerekli önlemleri almamıştır.

96. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

97. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve Doğan Koç yönünden 300.000 TL, diğer başvurucular yönünden ayrı ayrı 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

98. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yeniden yapılacak yargılamada intihar riskinin Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince bilinmesine ve riskin önlenmesi için A.K.nın Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevkine ilişkin yazı hazırlanmasına rağmen A.K.nın dilekçesine istinaden sevk işleminin iptal edildiği ancak A.K.nın sevkinin iptalini istediği sırada sağlıklı bir ruh hâlinde olmadığı hususu ile muayene ve tedaviyi reddeden hükümlülerin hayatının ciddi tehlike içinde olması durumunda bu kişilerin isteklerine bakılmaksızın derhâl hastaneye sevk işlemlerinin yapılması gerektiğine ilişkin 5275 sayılı Kanun'un 82. maddesi hükmü gözetilmelidir.

99. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip

sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

100. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2024/1956, K.2024/2112) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

F. 2.708,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.708,20 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAM BEDİR TÜRKMENOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/54500 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54500

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ERKAM BEDİR TÜRKMENOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54500)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : Erkam Bedir TÜRKMENOĞLU ve diğerleri

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, telefon görüşmelerinin ve kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular çeşitli tarihlerde yapılmıştır. Ekli listede gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/54500 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü sunmuştur. Başvuruculardan bir kısmı, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

5. Birinci Bölüm 29/4/2025 tarihinde başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular, somut olaya konu idari uygulamaların yapıldığı tarihlerde ceza infaz kurumlarında hükümlü veya tutuklu olarak bulunmaktadır.

8. Somut olay 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesine 17/6/2021 tarihinde eklenen dördüncü fıkra etrafında şekillenmiştir (bkz. § 15). Başvurucular, söz konusu fıkra kapsamında kapalı görüşlerin teknik araçlarla dinleneceği ve kaydedilceğine ilişkin uygulamadan ceza infaz kurumlarının bildirimiyle veya başka yollarla haberdar olmuştur. Başvuruculardan bir kısmı uygulamaya son verilmesi istemiyle idareye başvurmuşsa da anılan talepleri bahse konu yasal düzenleme veya Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yine aynı düzenlemeye atıfla hazırladığı yazı (bkz. § 18) uyarınca reddedilmiştir.

9. Başvurucular, uygulamadan haberdar olmalarıyla veya taleplerinin reddedilmesi üzerine kapalı görüşler için ayrılan camlı bölmelerde telefonla yaptıkları görüşmelerin dinlenip kayda alınması uygulamasının kaldırılması için İnfaz Hâkimliklerine şikâyette bulunmuştur. Bununla birlikte başvuruculardan bir kısmı ise anılan şikâyetlerine ek olarak yakınlarıyla yaptıkları telefon görüşmelerinin dinlenip kayda alınması uygulamasının da kaldırılmasını talep etmiştir.

10. İnfaz Hâkimliklerince şikâyetler reddedilmiştir. Karar gerekçelerinde; öncelikle 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 7. maddesine atıf yapılmış, ardından 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine eklenen dördüncü fıkraya (bkz. § 15) ve bu fıkra uyarınca tanzim edilen Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 6/8/2021 tarihli yazısına (bkz. § 18) değinilmiştir. Sözü edilen ek fıkrayla kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi usulünün kanuni bir nitelik kazandığı ve bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin Eşref Köse ([1. B.], B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında belirtilen kanunilik şartının karşılandığı vurgulanmıştır. Son olarak ceza infaz kurumlarının mevzuatla verilen görevleri yapmak dışında herhangi bir yetkisinin bulunmadığının ve mevcut uygulamanın Bakanlığın takdir yetkisinde olduğunun altı çizilmiştir. Bir kısım İnfaz Hâkimliği ise anılan gerekçelerden farklı olarak uygulamanın Ziyaret Yönetmeliği'nin 7. maddesine veya 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine göre yapıldığını belirterek usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

11. Telefon görüşmelerinin dinlenip kayda alınmasına ilişkin şikâyetler bakımından ise 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesinde yer alan telefon görüşmelerinin dinlenebileceğine ve kaydedilebileceğine ilişkin hükme atıfla çeşitli gerekçelere yer verilmiştir.

12. Başvuruculardan itirazları Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından kararların usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

13. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

14. 5275 sayılı Kanun'un başvuru tarihinden önce yürürlükte olan "Hükümlüyü ziyaret" başlıklı 83. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir...

(2) Birinci fıkrada belirtilenler dışındaki kimselerin ziyaretine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir.

(3) Görüşler, koşul ve süreleri Adalet Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle kapalı ve açık olmak üzere iki biçimde yaptırılır."

15. 17/6/2021 tarihli ve 7328 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine yeni bir fıkra eklenmiştir. Anılan fıkra şöyledir:

"(4) (Ek:17/6/2021-7328/8 md.) Önceden bilgilendirilmek suretiyle, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülerin birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki kişilerle yapacakları görüşmeler, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kurum yönetimi tarafından dinlenebilir ve elektronik cihazlar da dâhil olmak üzere kaydedilebilir. Bu fıkra uyarınca tutulan kayıtlar, amacı dışında kullanılamaz ve kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamaz. Bu kayıtlar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmaya konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silinir. Silme işlemi Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir."

16. Ziyaret Yönetmeliği'nin "Temel ilkeler" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(d) (Değişik:RG-13/9/2017-30179) Kurum idaresinin uygun göreceği bir hafta açık görüş, ayın diğer haftaları kapalı görüş olmak üzere, hükümlü ve tutuklular bu Yönetmelikte belirtilen yakınları ile haftada bir kez olacak şekilde görüşme yapabilir.

...

r) (Ek:RG-14/9/2021-31598) Görüşlerin dinlenip kayda alınması işlemleri 5275 sayılı Kanunun 83 üncü maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında yerine getirilir."

17. Ziyaret Yönetmeliği'nin "Kapalı görüş" başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Kapalı görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin her türlü maddi temasının önlendiği, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebilecek şekilde izlenebildiği ve ceza infaz kurumu idaresinin bu iş için tahsis ettiği özel bölümde yapılan görüşmelerdir."

18. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 6/8/2021 tarihli ve "Hükümlü/Tutukluların Kapalı Görüşlerinin Dinlenmesi ve Kayıt Altına Alınması" konulu yazısının ilgili kısmı şöyledir:

" ...1)Terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan hükümlü/tutukluların, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkraları kapsamındaki kişilerle yapacakları kapalı görüşlerinin dinlenmesi ve elektronik cihazlar da dahil olmak üzere kayıt altına alınması,

2)Dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen adli suçlardan hükümlü/tutuklular hakkında, bu tedbirin gerekliliğine ilişkin gerekçeli idare ve gözlem kurulu kararı alınarak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkraları kapsamındaki kişilerle yapacakları kapalı görüşlerinin dinlenmesi ve kayıt altına alınması,

3)Kapsam dahilinde bulunan hükümlü/tutukluların ziyaretçileriyle yapacakları kapalı görüşlerinin dinlenerek kayıt altına alınacağı hususunda;

a-Hükümlü/tutukluların kuruma ilk kabulleri sırasında konu hakkında bilgilendirilerek bu hususun yazılı olarak tebliğ edilmesi,

b-Kurumda halen barındırılan hükümlü/tutukluların odalarında bulunan panolara bilgilendirme yazısı asılarak tutanak altına alınması,

c-Dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen adli suçlardan hükümlü/tutuklular hakkında bu konuda alınacak idare ve gözlem kurulu kararının hükümlü/tutuklulara tebliğ edilmesi,

d-Görüş mahallerine gelen ziyaretçilerin görebileceği yerlere bilgilendirme levhaları konulması, suretiyle ilgililerin önceden bilgilendirilmelerinin sağlanması,

4)Ziyaret gün ve saatlerinin planlanmasında; hükümlü/tutukluların suç türü, personel, hükümlü/tutuklu ve ziyaretçi sayısı, kurumların fiziki yapısı, kapasitesi, kapalı görüş kabin sayısı, teknik cihaz imkanları, mevcut düzen ile güvenliğinin göz önünde bulundurulması,

5)Söz konusu kayıtlara yetkili personel dışındaki diğer personelin erişiminin engellenmesine yönelik tedbirlerin alınması, kayıtların amacı dışında kullanılmaması, kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılmaması, herhangi bir soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemiş kayıtların en geç bir yıl sonunda silinmesi, bu işlemin Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenerek tutanak altına alınması ve bu tutanağın her an denetime imkan verecek şekilde saklanması..."

19. Ayrıca kapalı görüşe ilişkin diğer mevzuat hükümleri ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konudaki içtihadı için bkz. Eşref Köse, §§ 20-35; telefonla haberleşme hakkına ilişkin ilgili mevzuat için ise bkz. Hüsamettin Uğur (2) [2. B.], B. No: 2020/14791, 15/11/2023, §§ 16-19.

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

20. Anayasa Mahkemesi 7328 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 5275 sayılı Kanun’un 83. maddesine eklenen (4) numaralı fıkranın iptali talebini incelemiş; 29/12/2022 tarihli ve E.2021/83, K.2022/168 sayılı kararı ile anılan ibarenin iptal talebini reddetmiştir.

21. Karar gerekçesinde, öncelikle hükümlülerin yaptıkları yazışmalarda yer alan verilerin kişisel veri niteliğinde olduğu ve söz konusu kuralla özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sınırlama getirildiği belirtilmiştir. Ardından ilgili kuralda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına hangi amaçlarla hangi hükümlüler

bakımından ve ne şekilde sınırlama getirilebileceği, bu suretle kaydedilen veya saklanan materyallerin muhafazası, kullanımı ve imhasına ilişkin güvencelere yer verildiği ifade edilmiştir (AYM, E.2021/83, K.2022/168, 29/12/2022, §§ 43-83).

22. Bunun yanında kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanmasına hizmet eden kuralın meşru bir amacının olduğu ve hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenlerin güçlendirilmesi, toplumun suça karşı korunması amacıyla getirilen sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerini ihlal eden bir yönü olmadığı da vurgulanmıştır. Son olarak hükümlülere gelen ve hükümlülerin gönderdiği materyaller üzerinde gereken özende derhâl denetim yapılabilmesinin fiziki imkânsızlığı gözetilerek geçmişe dönük ayrıntılı inceleme yapılabilmesinin ancak kayıt ve saklama yoluyla mümkün olabileceğinin altı çizilmiştir. Nihayetinde kişisel verileri kaydetme ya da fiziki olarak saklamanın amaçları, verilerin kapsamı, verilerin saklanacağı süre, veri sahibinin hakları, kaydedilen ya da fiziki olarak saklanan yazılı iletişimlerin içeriği herhangi bir soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemişse sonuçlarına ilişkin olarak kuralın gerekli güvenliği sağladığı belirtilmiş; Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (AYM, E.2021/83, K.2022/168, 29/12/2022, §§ 43-83).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Başvurucular, ceza infaz kurumunda bulunmaları nedeniyle yargılama giderlerini karşılayacak gelirlerinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, §§ 22-27) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Telefon Görüşmelerinin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Haberleşme Hürriyeti ile Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, telefon görüşmelerinin sürekli ve sistematik olarak dinlenip kayda alınmasının aileleriyle rahat konuşma imkânını ortadan kaldırdığını ve aile hayatının mahremiyetini ihlal ettiğini belirtmiştir. Bunun yanında uygulamanın 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesine dayandığını ancak meşru amaç, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük bakımından da değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucular ayrıca uygulamanın bireyselleştirilmiş ve somut bir gerekçe ortaya konulmaksızın gerçekleştirilmesinden de yakınmıştır. Nihayetinde anılan uygulamanın haberleşme hürriyetini, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; başvuruculların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

28. Başvuru, özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

29. Anayasa Mahkemesinin telefon görüşmelerinin kurum idaresi tarafından dinlenerek kaydedilmesine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna ve anılan denetleme yönteminin özel hayata saygı hakkına ve haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğuna karar vermiştir (Hüsamettin Uğur (2), §§ 46, 47).

30. Anayasa Mahkemesinin olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüsamettin Uğur (2) kararında telefon görüşmelerinin dinlenmesine ve kayda alınmasına ilişkin anayasal ilkeler belirlenmiştir. Anılan kararda öncelikle mahpusların telefon görüşmelerinin özel hayata dair mahrem kalmasını istediği konular ile kişisel veri kapsamında kalacak bilgileri içerebileceği gözetilerek mahpusun temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasını içeren kanunların ve ilgili alt mevzuatın konuyla ilgili temel esasları ve ilkeler belirleyecek nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede mevzuatın mahpusun telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesinin kapsamı, süresi, bu kayıtlara üçüncü kişilerin erişimi ile içeriğindeki verilerin kullanılması, imhası ve verilerin gizliliğinin sağlanması hususlarına ilişkin muhataplarının yetki aşımı ve keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermesi gerektiği vurgulanmıştır (Hüsamettin Uğur (2), § 58; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ferit Şimşek [2. B.], B. No: 2020/4438, 2/5/2024, § 13; Ümit Karaduman [2. B.], B. No: 2020/20874, 2/2/2022, § 69).

31. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi; mahpusun telefon görüşmelerinin dinlenerek kaydedilmesine ilişkin uygulamada, görüşme kayıtlarının muhafazasını ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, bununla birlikte muhataplarının yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak nitelikte kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Ferit Şimşek, § 14; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ümit Karaduman, § 71). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

32. Bu doğrultuda açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kayda Alınması Nedeniyle Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucular; kapalı görüşlerin fiziksel temas olmadan, ziyaretçiyle telefon ile konuşularak yapıldığını, bu görüşlerin sürekli ve sistematik olarak dinlenip kayda alınmasının aileleriyle rahat konuşma imkânını ortadan kaldırdığını ve aile hayatının mahremiyetini ihlal ettiğini belirtmiştir. Yapılan yasal düzenlemeyle uygulamanın kanunla öngörülme şartını karşıladığı söylenebilirse de meşru amaç, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük bakımından da değerlendirilmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular ayrıca uygulamanın bireyselleştirilmiş ve somut bir gerekçe ortaya konulmaksızın gerçekleştirilmesinden de yakınmıştır. Nihayetinde anılan uygulamanın haberleşme hürriyetini, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde; 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine eklenen dördüncü fıkraya

işaret edilerek başvurucuların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvuruculardan bir kısmı Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunarak başvuru formunda yer alan iddia ve taleplerini yenilemiştir.

2. Değerlendirme

35. Anayasa'nın başvurunun değerlendirilmesinde dikkate alınacak "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. ... aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

36. Anayasa'nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" başlıklı 41. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ...

Devlet, ailenin huzur ve refahı ... için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Her çocuk, ... yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir..."

37. Anayasa'nın başvurunun değerlendirilmesinde dikkate alınacak "Haberleşme hürriyeti" başlıklı 22. maddesi şöyledir:

"Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir."

38. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesiyle bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddialarının özü kapalı görüş sırasında aile bireyleriyle telefon vasıtasıyla yaptığı görüşmelerin teknik araçla dinlenmesine ve kaydedilmesine yönelik olduğundan başvurular özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir (Eşref Köse, § 52).

a. Kabul edilebilirlik yönünden

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

40. Somut olayda başvuruculaların kapalı ziyaret için belirlenen özel odada görüşmenin gerçekleştirilmesi için tahsis edilen telefonla yaptığı konuşmaların idare tarafından teknik araçla dinlenmesinin ve kaydedilmesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğu değerlendirilmiştir (Eşref Köse, §§ 54-59).

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

41. Bu bağlamda yukarıda tespit edilen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

42. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse kararında kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Eşref Köse, § 72). Kanun koyucu anılan karardan sonra 7328 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine dördüncü fıkrayı ekleyerek görüşmelerin dinlenmesine ve kaydedilmesine ilişkin bir yasal düzenleme ihdas etmiştir. Bahse konu yasal düzenleme 25/6/2021 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre somut olayda başvuruculaların idareye yaptıkları başvuruların veya İnfaz Hâkimliklerine verdikleri şikâyet dilekçelerinin yeni düzenlemeden sonra olduğu gözetildiğinde kanunilik incelemesinin 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesine eklenen dördüncü fıkra üzerinden yapılması gerekir.

43. Anayasa Mahkemesi, söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptaline karar verilmesi istemini 2021/83 Esas numaralı dosyada değerlendirmiştir. Bu doğrultuda kuralın kaydedilme ya da fiziki olarak saklamanın amaçları, verilerin kapsamı, verilerin saklanacağı süre, veri sahibinin hakları, kaydedilen ya da fiziki olarak saklanan yazılı iletişimler içeriği herhangi bir soruşturma veya kovuşturmaya konu edilmemiş ise sonuçlarına ilişkin gerekli güvenliği sağladığı belirtilerek Anayasa'nın 13. ve 20. maddelerine aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (bkz. §§ 20-22).

44. Dolayısıyla başvuruculaların özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanunilik şartını karşıladığı anlaşılmıştır.

(2) Meşru Amaç

45. Belli türde suçtan hükümlü veya tutuklu olanların kapalı görüşlerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi şeklindeki müdahalenin kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla gerçekleştirildiği anlaşıldığından meşru amaç taşıdığı değerlendirilmiştir.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

46. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve

orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran [2. B.], B. No: 2016/371, 13/1/2021, § 73).

47. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48; Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 74).

48. Anayasa'nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Ahmet Çilgin [1. B.], B. No: 2014/18849, 11/1/2017, §§ 30, 32; Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 75).

49. Bu kapsamda mevcut başvuru bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan idari ve yargısal makamların karar gerekçelerinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkını ve haberleşme hürriyetini kısıtlaması bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 77; Mehmet Akdoğan [2. B.], B. No: 2019/17436, 12/7/2023, § 32).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olaya konu müdahaleler 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında yapılmıştır. İlgili düzenleme incelendiğinde önceden bildirilmek suretiyle belirli suçlardan mahpus olanlar ile tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen kişiler yönünden, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla görüşmeler dinlenebilecek ve kayıt altına alınabilecektir. Ziyaret hakkının mahpusların dışarıyla iletişimi ile aile birlikteliğinin devamlılığının sağlanması konusunda önemli bir araç olduğu açıktır. Görüşmeler sırasında mahpusların ziyaretçiyle mahrem ya da kişisel veri kapsamında bilgiler paylaşabilecekleri de gözetildiğinde görüşmenin mahremiyetinin sağlanması ya da gereklilik hâlinde bu mahremiyete en az etki edecek yolun seçilmesi ziyaret hakkının etkin olarak kullanılmasının da bir gereğidir. Bu bağlamda ilgili düzenlemenin mevzuatta sayılan sınırlı amaçların gerektirdiği, daha az müdahaleyle amaca ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda belirli bir süre zarfında görüşmelerin dinlenilmesi ve kaydedilmesini öngördüğünün kabulünün de ziyaret hakkının özüne ve amacına uygun olduğu söylenebilir.

51. Bununla birlikte mevzuatta sayılan sınırlı amaçların varlığı hâlinde bu uygulamaya hem açık hem de kapalı görüşte başvurulabileceği açıktır. Ancak kuralın açık ve kapalı görüş ayrımı yapılmaksızın, belirlenen amaçlar bağlamında gerekliliği ortaya konulmadan süresiz bir şekilde tüm görüşmelerde uygulanmasının mahpuslara mahrem bir alan bırakmayacağı açık olup özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine ağır bir müdahale olacağı da vurgulanmalıdır.

52. Anılan düzenlemenin devamına bakıldığında ise tutulan kayıtların amacı dışında kullanılamayacağı, kanunda açıkça belirtilen hâller dışında hiçbir kişi veya kurumla paylaşılamayacağı ve bu kayıtların herhangi bir soruşturma ve kovuşturmaya konu edilmemiş ise en geç bir yıl sonunda silineceğinin hüküm altına alındığı görülmektedir. Ayrıca silme işleminin Cumhuriyet savcısı tarafından denetleneceği de belirtilmiştir. Dolayısıyla kuralın kapalı görüşlerin dinlenebilmesi ve kaydedilebilmesine ilişkin önceden bilgilendirme, suç tipleri, kayıtların amaç dışı kullanılamayacağı ve kayıtların silinme süresi konularını açık bir şekilde düzenlediği ancak dinleme süresine dair herhangi bir belirleme yapmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda kanun koyucunun bu tedbire başvurulması ve tedbirin uygulanma süresi hususlarını idarenin takdirine bıraktığı kabul edilmelidir.

53. Ancak idarenin bu takdir yetkisini kullanırken ziyaret hakkının esasları ile ilgili olarak mahpusların öznel durumları, suç türleri, tehlikelilik durumları gibi karara etki edebilecek tüm unsurları gözeterek tedbirin gerekliliğini gösterir bireyselleştirilmiş, makul, öngörülebilir ve denetime imkân verecek nitelikte ilgili ve yeterli bir gerekçe sunması gerekmektedir. Bunun yanında idarenin uygulanacak tedbiri somut olayın koşullarını dikkate alarak makul bir süreyle sınırlandırması ve müdahalenin devamına ihtiyaç duyulup duyulmadığının veya daha hafif araçlarla meşru amaca ulaşma olasılığının tespiti için kararlarını belirli aralıklarla gözden geçirmesi, müdahalenin ölçülü kabul edilebilmesi bakımından önemlidir.

54. Aksi yöndeki uygulamalar ise Kanun hükmünün amacına aykırı ve mahpusların yasal güvencelerden yararlanamamasına neden olacak şekilde uygulanmasına yol açacak ve bu da yılda bir kez aynı hükümlerin genel bir duyuruyla mahpuslara bildirilmesi suretiyle görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi sonucunu doğuracaktır. Ayrıca söz konusu tedbirin kişinin özellikle haberleşmenin gizliliği ile özel ve aile hayatına saygı haklarına yönelik ağır bir müdahale içerdiği gözetildiğinde tedbirin bireyselleştirilmesi hususunda ilgili ve yeterli gerekçe içermeyen müdahalelerin istisnai bir aracı genel, olağan ve sürekli bir uygulamaya dönüştürme riski bulunmaktadır. Bir diğer ifadeyle bireyselleştirme içermeyen müdahale gerekçeleri istisnai bir tedbirin genel bir kural olarak uygulanmasına yol açacaktır.

55. Somut olayda, başvurucular 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesiyle getirilen yeni yasal düzenleme kapsamında kapalı görüşlerin dinleneceği ve kaydedileceğine ilişkin uygulamadan ceza infaz kurumlarının bildirimiyle veya başka yollarla haberdar olmuştur. Başvuruculardan bir kısmı uygulamaya son verilmesi istemiyle idareye başvurmuş ise de anılan talepleri bahse konu yasal düzenleme (bkz. § 15) veya Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yine aynı düzenlemeye atıfla hazırladığı yazı (bkz. § 18) uyarınca reddedilmiştir. Nihayetinde başvurucular, uygulamadan haberdar olmalarıyla birlikte veya taleplerinin reddedilmesi üzerine yargı yoluna başvurmuştur. İnfaz Hâkimlikleri; kapalı görüşlerin dinlenmesi ve kaydedilmesi şeklindeki uygulamaya yönelen şikâyetleri, uygulamanın kanuni dayanağının bulunduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Bunun yanında bazı İnfaz Hâkimliği kararlarında, ceza infaz kurumlarının yasal düzenlemeler ile Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yazısına uygun hareket ettikleri

belirtilmiş ve konu hakkında takdir yetkilerinin bulunmadığına yer verilmiştir. Anılan kararlar itiraz kanun yolunda kesinleşmiştir (bkz. §§ 7-12).

56. Buna göre ceza infaz kurumlarının başvuruculara kapalı görüşlerinin hangi nedenlerle dinleneceğini ve kayıt altına alınacağını, suç türüne veya tehlikelilik durumuna göre Kanun'da belirtilen hangi grupta yer aldıklarını ve kapalı görüşlerinin dinlenerek kayıt altına alınması gerekliliğini bireyselleştirerek bildirimde bulunmaksızın ilgili tedbire başvurdukları anlaşılmıştır (aynı yöndeki karar için bkz. Musa Küçükabacı [1. B.], B. No: 2018/27826, 6/10/2022, § 38). Müdahalelerin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı makamlarının ise ilgili yasal düzenlemeyi genel, olağan ve sürekli bir uygulama olarak ele aldıkları ve bazı kararlarda ceza infaz kurumlarının konu hakkında takdir yetkisinin dahi bulunmadığını vurguladıkları görülmüştür. Dolayısıyla anılan mercilerin uygulamayı soyut olarak değerlendirmenin ötesinde böyle bir müdahalede yapılması gerekenlere ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince belirtilen hususlara uygun bir inceleme yaptıkları söylenemez (bkz. §§ 50-55).

57. Öte yandan bazı başvuruculara 5275 sayılı Kanun'un 83. maddesiyle getirilen düzenleme öncesinde yapılan dinleme kayıtlarının geriye dönük olarak silinmesi talebinde bulundukları veya bu anlama gelecek ifadeler kullandıkları görülmektedir. Ancak gerek idare gerekse yargı mercileri anılan taleplere yönelik herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Dolayısıyla anılan mercilerin somut olayın bu yönü itibarıyla da ilgili ve yeterli gerekçe sunma yükümlülüklerini yerine getirdikleri söylenemez.

58. Sonuç olarak somut başvuruda, ziyaret hakkının niteliği gözetilerek haberleşmenin gizliliği ve özel hayata ve aile hayatına saygı hakları ile suçun önlenmesi ve kurum güvenliğinin sağlanması meşru amaçları arasında adil bir dengeleme yapıldığını kabul etmek mümkün olmamıştır. Bu doğrultuda idare ve yargı makamlarınca müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun olduğu, ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamadığından başvuruculara özel hayata ve aile hayatına saygı hakları ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

59. Açıklanan gerekçelerle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Rıdvan GÜLEÇ bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

60. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve ekli listede gösterilen tutarlarda tazminat talebinde bulunmuştur.

61. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

62. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ekli listede gösterilen manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Kapalı görüşlerin teknik araçla dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi nedeniyle ekli listede gösterilen başvuruculaın Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Kapalı görüşlerin teknik araçla dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle ekli listede gösterilen başvuruculaın Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE, Basri BAĞCI ve Rıdvan GÜLEÇ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen infaz hâkimliklerine GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara ekli listede gösterilen manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. 5275 sayılı Kanunun 83. maddesine eklenen (4) numaralı fıkrasında "Önceden bilgilendirilmek suretiyle, kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan ve terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan mahkûm olan veya tehlikeli hâlde bulunan ya da dışarı ile iletişiminin kurum

güvenliği açısından tehlikeli olabileceği değerlendirilen hükümlülerin birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki kişilerle yapacakları görüşmeler, kamu düzeninin korunması ile kişi, toplum ve kurum güvenliğinin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla kurum yönetimi tarafından dinlenebilir ve elektronik cihazlar da dâhil olmak üzere kaydedilebilir" denilmek suretiyle görüşmelerin dinlenmesi ve kayıt altına alınması konusunda infaz kurumu idaresi yetkilendirilmiştir. Madde metninde ayrıca kayıtların ne kadar süreyle saklanacağı ve nasıl kullanılacağına ilişkin kurallara da yer verilmiştir.

2. Söz konusu kuralın anayasaya aykırı olduğuna ilişkin iptal talebini değerlendiren Anayasa Mahkemesi talebin reddine karar vermiştir (AYM, E. 2021/83, K. 2022/168, 29.12.2022). Söz konusu kararında madde muhtevasında gerekli sınırlamalarının yer aldığı, elde edilen verilerin nasıl kullanılacağı ve nasıl imha edileceğine dair güvencelerin bulunduğunu ifade edilerek sonuca ulaşmıştır (43 ila 83. Paragraflar).

3. İncelemeye konu olan somut dosyamızda ise başvurucular görüşmelerinin kayıt altına alınmasına ilişkin uygulamanın pratiğine değil bu müessesenin tamamına itiraz etmektedirler.

4. Başvuruculaların hiçbirisi kanun kapsamında sayılan suçlardan hükümlü bulunmadıklarını iddia etmiş değillerdir. Ayrıca ziyaretlerinin uzun süredir kayıt altına alındığını, kendilerinin iyi halli olup artık bu kayıt altına alma işleminin sona erdirilmesi gerektiği yönünde de yakınmalarda bulunmuş değillerdir.

5. Başvuruculaların yakınmaları bu haliyle uygulama hatasından ziyade dinleme ve kayıt altına almaya dair tatbikatın tamamen kaldırılmasına yönelik olup, uygulamada kanun muhtevasında yer alan gerekliliklerin hangisine riayet edilmediğine ilişkin somut ve bireyselleştirmiş bir husus dile getirilmiş değildir.

6. En somut olarak ileri sürülen mevzu uygulama öncesi kendilerine bilgilendirilme yapılmadığı yönündeki iddia olup, idarenin kuruma kabul aşamasında başlayan, ortak alanlara ve ziyaret mahallerine bilgilendirme levhaları konulması yönündeki faaliyetleri karşısında bu iddiada soyut olmaktan öteye geçmiş değildir.

7. 5275 sayılı Kanun 83/4. maddesinde, hangi suçların ve hangi hükümlülerin ziyaretlerinin dinlenip kayıt altına alınacağına dair net bir düzenleme yapılmıştır. Ayrıca düzenlemenin muhtevası itibari ile kayıt altına alınma esas, alınmamanın istisna olduğu belirgindir. Zira kayıt altına alınma uygulaması suç tipi ve tehlikelilik durumuna göre otomatik olarak yapılmakta, bu uygulamadan vazgeçilmesi ise takdiri bir yetki olarak ceza İnfaz kurumunun yetkili organlarının iradesine bırakılmaktadır.

8. Anayasaya uygun olduğu kabul edilen bu uygulamanın sona erdirilmesini talep eden başvuruculaların kendi şahsi durumlarını ve gerekçelerini ortaya koymak suretiyle bireysel başvuruda bulunmaları gerekirken, uygulamanın tamamen kaldırılması yönündeki talepleri bireysel başvurunun değil norm denetimi faaliyetinin konusu olacak niteliktedir.

9. Bu haliyle ziyaretlerin dinlenmesi ve kayıt altına alınmasına ilişkin uygulamadan kaynaklı aile ve özel hayata yönelik bir ihlal olmadığını değerlendirdiğimizden çoğunluğun aksi yöndeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkanvekili Basri BAĞCI Üye Rıdvan GÜLEÇ

MEHMET HANİFİ YETİŞKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/54641 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54641

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MEHMET HANİFİ YETİŞKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54641)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Mehmet Hanifi YETİŞKİN 2. Şaban YETİŞKİN 3. Zemzema YETİŞKİN

Vekili : Av. Dilovan BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; açık alanda bulunan askerî mühimmatın patlaması sonucu gerçekleşen yaralanmadan kaynaklanan zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında maddi tazminat talebinin kısmen reddi nedeniyle yaşam hakkının, hükmedilen maddi ve manevi tazminat yönünden işletilecek faizin başlangıç tarihinin hatalı belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu Şaban Yetişkin 24/2/2007 tarihinde üç arkadaşıyla birlikte Silvan Taktik Jandarma Alay Komutanlığı (Alay Komutanlığı) tarafından atış eğitiminde kullanılan alanda dolaşırken bulduğu RPG-7 tipi askerî mühimmatın patlaması sonucu ense, boyun ve sağ

elinden yaralanmıştır. Diğer başvurucular, olay sırasında 13 yaşında olan başvurucu Şaban Yetişkin'in anne ve babasıdır.

A. Silvan Cumhuriyet Başsavcılığı Tarafından Yürütülen Ceza Soruşturması Süreci

3. Silvan Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olaya ilişkin olarak resen soruşturma başlatmıştır. Cumhuriyet savcısı beraberindeki heyetle aynı gün olay yerinde keşif yapmıştır. Keşif esnasında olay yeri inceleme görevlileri olay yerinin fotoğraflarını çekmiş ve krokisini çizmiştir. Cumhuriyet savcısı tehlikeli olabileceğinden bahisle mühimmat parçasının imha edilmek üzere olay yerinde bırakılması talimatı vermiştir.

4. Başvurucu Şaban Yetişkin ve olay sırasında yaralanan diğer çocukların ifadeleri Başsavcılık tarafından 29/6/2007 tarihinde alınmıştır. Bu ifadelerde D.T. olay yerinde buldukları yumurta boyutundaki cisme bakarken cismi elinden düşürdüğünü, patlamanın bu şekilde meydana geldiğini, K.A. patlamanın D.T.nin elindeki cismin yere düşmesi üzerine gerçekleştiğini, A.S. olay yerinde bulduğu cismi K.A.ya verdiğini, D.T.nin bu cismi K.A.dan alarak kayalara doğru attığını ve patlamanın bu nedenle gerçekleştiğini beyan etmiştir. Başvurucu Şaban Yetişkin ise K.A., D.T. ve A.S.den üç metre uzakta bulunduğu sırada meydana gelen patlama üzerine yaralandığını beyan etmiş ancak patlamanın meydana geliş şekline ilişkin açıklamada bulunmamıştır.

5. Başsavcılığın bomba imha uzmanı ile balistik uzmanlarından oluşan üç kişilik bilirkişi heyetine yaptırdığı inceleme sonrasında 14/8/2007 tarihli rapor hazırlanmıştır. Raporda eğitim atışları sonrasında patlamayan mühimmatın toplanıp imha edilmemesi, köylülerin hayvan otlattıkları ve yaya yollarının bulunduğu bölgenin insan giriş çıkışını engelleyecek şekilde tel, çit vb. malzemeyle kapatılmaması nedeniyle olayın meydana gelmesinde Alay Komutanlığının asli kusurlu olduğu belirtilmiştir.

6. Başsavcılık askerî personel yönünden tefrik kararı vermiş ve soruşturmaya olay sırasında yaralanan D.T. yönünden taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma suçu kapsamında devam etmiştir. Başsavcılık anılan soruşturma neticesinde şikâyet yokluğu nedeniyle D.T. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. 5/1/2010 tarihli kararda olay yerinde dolaşan çocukların patlamamış mühimmatı bularak mühimmatla oynamaya başladığı, D.T.nin mağdur K.A.nın elinden aldığı mühimmatı bir kayaya fırlatması veya elinden düşürmesi sonucu patlamanın meydana geldiği, olayda yaralanan diğer çocuklar ve yasal temsilcilerinin D.T.den şikâyetçi olmadıklarını beyan ettikleri belirtilmiştir.

7. Askerî personel yönünden tefrik edilen soruşturma dosyası, görevsizlik kararı ekinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı 7. Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığına (Askerî Savcılık) gönderilmiştir.

B. Askerî Savcılık Tarafından Yürütülen Ceza Soruşturması Süreci

8. Askerî Savcılık tarafından soruşturma kapsamında bir dizi bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Bilirkişi Y.K. tarafından hazırlanan tarihsiz raporda olayın meydana geldiği bölgenin geçici askerî güvenlik bölgesi statüsünde olması nedeniyle ilgili mevzuat uyarınca sınırlarında işaretleme ve tel örgü ile çevirme zorunluluğunun bulunmadığı belirtilmiştir.

9. 28/5/2012 tarihli bilirkişi raporunda atış alanının çevresinin ikaz levhaları ile işaretlendiği, en son gerçekleştirilen atış eğitiminden önce askerî birlik tarafından Kaymakamlığa yazılı bildirimde bulunulduğu, atıştan sonra bölgede arama yapılarak tespit

edilen patlamamış mühimmatın imha edildiği belirtilmiştir. Raporda sonuç olarak 1958 yılından bu yana atış eğitim alanı olarak kullanılan bölgede her zaman patlamamış ve bulunamamış mühimmat olabileceği, bu mühimmatın ne zaman ve hangi birliğin yaptığı atışlardan kaldığının ve olayda kimlerin kusurlu olduğunun tespitinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

10. 1/12/2013 tarihli bilirkişi raporunda olay yerinde en son yapılan atış eğitimi sonrasında zeminin karlı olması nedeniyle patlamamış mühimmat aranması faaliyetinin daha sonraki bir tarihe ertelendiği, hava ve zemin koşullarının uygun olduğu bir tarihte tespit edilen patlamamış mühimmatın imha edildiğinin ilgili tutanaklardan anlaşıldığı belirtilmiştir. Ayrıca anılan rapora ek olarak düzenlenen bilirkişi raporunda yaralanmaya neden olan mühimmatın silahlı kuvvetlerin pek çok birliğinin envanterinde bulunması nedeniyle hangi birlik tarafından gerçekleştirilen eğitim sırasında kullanıldığının tespit edilemediği ifade edilmiştir.

11. Askerî Savcılık, olayın meydana gelmesinde Alay Komutanlığında görev yapan herhangi bir personelin kasıt, kusur ve ihmali olduğu hususunda yeterli suç şüphesini gösterir delil elde edilemediği gerekçesiyle 24/7/2013 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

C. Tam Yargı Davası Süreci

12. Başvurucu Mehmet Hanifi Yetişkin ve Zemzema Yetişkin olaydan kaynaklanan maddi ve manevi zararlarının karşılanması için idareye yaptıkları 24/2/2009 tarihli başvurunun 15/5/2009 tarihinde reddedilmesi üzerine 23/7/2009 tarihinde Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde başvurucu Şaban Yetişkin'e velayeten tam yargı davası açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusuru olduğunu ileri sürerek yaralanmadan kaynaklanan iş gücü kaybı ile tedavi, ilaç, yol ve ağırlanan misafirler için yapılan masraflara karşılık 40.000 TL maddi, 15.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

13. İdare Mahkemesi 9/10/2009 tarihinde başvurucuların zararı öğrendikten sonra idareye bir yıl içinde başvurmadıkları gerekçesiyle davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir.

14. Başvurucuların davanın reddi kararına karşı yaptıkları temyiz başvurusu Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) tarafından 13/2/2014 tarihinde kabul edilmiş ve bozma kararı verilmiştir. İdarenin karar düzeltme talebi ise Dairenin 27/5/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

15. Bozma sonrası yargılama sürecinde Diyarbakır Gazi Yaşargil Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 11/12/2017 tarihli sağlık kurulu raporunda başvurucu Şaban Yetişkin'in yaralanması sonucu vücudunda geleceğe yönelik olarak iş gücü kaybı meydana gelmediği ve vücut fonksiyon kayıp oranının %0 olduğu belirtilmiştir.

16. Başvurucular 25/4/2018 tarihli dilekçeyle maddi tazminat taleplerini 30.000 TL, manevi tazminat taleplerini ise 25.000 TL olacak şekilde ıslah etmiştir.

17. İdare Mahkemesi 22/6/2018 tarihinde maddi tazminat talebinin kısmen kabulüyle 5.000 TL maddi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek faiziyle birlikte, manevi tazminat talebinin tamamen kabulüyle 15.000 TL'lik kısmı için idareye başvuru tarihinden, geri kalan kısmı içinse ıslah dilekçesinin idareye tebliğ edildiği 9/5/2018 tarihinden itibaren

işletilecek faiziyle birlikte toplam 25.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. Gerekçeli kararda alınan sağlık kurulu raporuna istinaden başvurucu Şaban Yetişkin'in iş gücü kaybının bulunmadığı anlaşıldığından buna ilişkin maddi tazminat talebinin reddinin gerektiği belirtilmiştir. Kararda ayrıca başvuruculaların tedavi, ilaç, yol ve misafir ağırlama giderlerine ilişkin olarak herhangi bir makbuz ve fatura ibraz edemedikleri ancak gündelik yaşamda faturalandırılmayan harcamaların olabileceği değerlendirmesiyle anılan maddi zarar kalemlerine karşılık olarak 5.000 TL maddi tazminat ödenmesi gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucular iş gücü kaybının olayın ardından düzenlenen tıbbi belgeler dikkate alınarak belirlenmesi gerekirken on yıl sonra alınan sağlık kurulu raporunun esas alınarak belirlenmesinin, tedavi, ilaç, yol ve ağırlama masraflarına ilişkin olarak yetersiz miktarda maddi tazminata hükmedilmesinin ve lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesinin hukuka uygun olmadığını ileri sürerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur. 3/9/2018 tarihli temyiz dilekçesinde hükmedilen maddi ve manevi tazminat yönünden işletilecek faizin başlangıç tarihine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

19. Daire 11/3/2019 tarihinde maddi ve manevi tazminat miktarlarının patlamanın meydana gelmesinde etkisi bulunan başvurucu Şaban Yetişkin'in müterafik kusuru dikkate alınmadan belirlendiği ve maddi zararın bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle tespit edilmesi gerektiği gerekçesiyle bozma kararı vermiştir.

20. Taraflar bozma kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Başvurucular 1/9/2019 tarihli karar düzeltme talep dilekçelerinde temyiz kanun yolunda ileri sürdükleri hususları yinelemiştir. Daire; karar düzeltme taleplerinin kabulüne, temyiz taleplerinin reddine ve İdare Mahkemesi hükmünün onanmasına 26/5/2021 tarihinde karar vermiştir.

21. Başvurucular, nihai kararı 28/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular;

i. Kesinleşen İdare Mahkemesi kararıyla yaşam hakkının ihlal edildiğinin kabul edildiğini ancak gerçek zararın tespiti amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmadan yetersiz miktarda maddi tazminata hükmedildiğini belirterek yaşam hakkının,

ii. Temyiz ve karar düzeltme dilekçelerinde ileri sürdükleri iddiaların yanıtlanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının,

iii. Yargılama sürecinde taleplerinin incelenmemesi ve çok açık maddi zararlarına rağmen davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

24. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculaların özü itibarıyla adil yargılanma hakkı kapsamında incelenebilecek iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvuruculaların deliller ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde ettiği, idari yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini,

hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve sonuca varırken dayandığı sebepleri gerekçelendirdiği ileri sürülmüştür. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

25. Ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110). Somut olayda başvurucu Şaban Yetişkin'in yaralanmasına neden olan mühimmat patlamasının potansiyel olarak öldürücü olduğu anlaşıldığından başvurucuların yukarıda yer verilen tüm iddialarının yaşam hakkı kapsamında incelenebileceği değerlendirilmiştir.

1. Şaban Yetişkin Yönünden

26. Anayasa’nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

27. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (T.A., §§ 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

28. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de vardır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (T.A., § 134; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 38).

29. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma

yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

30. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 40).

31. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediği hâllerde -bazı istisnaları bulunmakla birlikte- idari makamlar veya yargı mercileri tarafından ödenmesine karar verilen tazminatın başvuruculaların mağdur sıfatını ortadan kaldırabilmesi için yaşam hakkının ihlal edildiği idari makamlar veya yargı mercilerince açıkça veya en azından öz itibarıyla tespit edilmeli ve ödenmesine karar verilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumlu olmalıdır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, § 42). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı konusunda yapılacak karşılaştırmada dikkate alınacak tazminat miktarı, tazminata karar veren yargı merciinin karar verdiği tarihte Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarıdır (kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

32. Başvurunun incelenmesi neticesinde tam yargı davası sürecinde mühimmat patlaması sonucu meydana gelen yaralanma olayında kamu makamlarının tam kusurlu olduğunun idari yargı mercileri tarafından tespit edildiği ve başvurucunun zararlarının hizmet kusuru ilkesine göre karşılanması gerektiği sonucuna ulaşıldığı anlaşılmıştır.

33. Başvuruya konu olayda başvurucunun yaralanmasından kamu makamlarının sorumlu olduğunun tespit edilmesi, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının ihlal edildiğinin ve yaşam hakkının devlete yüklediği yaşamı koruma yükümlülüğünün kamu makamları tarafından yerine getirilmediğinin yargısal mercilerce açıkça kabul edildiği anlamına gelmektedir.

34. Dolayısıyla bu noktada söz konusu davada ihlal nedeniyle ödenmesine karar verilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğu iddialarının değerlendirilmesi gerekir. İdare Mahkemesi başvurucunun talep ettiği 25.000 TL tutarındaki manevi tazminat miktarının tamamına hükmetmiştir, bir başka ifadeyle başvurucu talep ettiği manevi tazminat tutarının tamamını almıştır.

35. İdare Mahkemesi ayrıca 11/12/2017 tarihli sağlık kurulu raporundaki tespitlere istinaden yaralanma nedeniyle iş gücü kaybına uğramadığını kabul ettiği başvurucunun bu yöndeki zararlarının karşılanmasına yönelik maddi tazminat talebini reddetmiştir. Bununla birlikte İdare Mahkemesi tedavi, ilaç, yol ve misafir ağırlama masraflarına ilişkin maddi tazminat talebinin kısmen kabulüyle idareye başvuru tarihinden (24/2/2009) itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte 5.000 TL maddi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında, yargılama sürecinde anılan masraflara ilişkin herhangi bir fatura veya makbuz ibraz edilmediğini ancak belirli bir süre tedavi gördüğü anlaşılan başvurucunun hayatın olağan akışı içinde belgelenmemiş bazı masraflar yapmasının

mümkün olduğundan bahisle takdiren 5.000 TL maddi tazminat ödenmesi gerektiğini belirtmiştir.

36. Başvurucu, İdare Mahkemesinin maddi zararın tespitine yönelik bilirkişi incelemesi yaptırmadan maddi tazminat miktarını takdiri olarak belirlediğini ve hükmedilen miktarın gerçek zararını karşılamaktan uzak olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucunun gerek yargılama sürecinde gerekse bireysel başvuru formunda iddia ettiği harcamaları doğrulayan herhangi bir bilgi ve belge ibraz etmediği görülmüştür. Dahası bu konuda bilirkişi incelemesi yaptırılmamasından yakınan başvurucunun gerçek maddi zararının hükmedilen tutarın üzerinde olduğuna dair somut bir açıklamada bulunmadığı anlaşılmıştır.

37. Tüm bu bilgiler ışığında kamu hizmetinin yerine getirilmesi sırasında gerçekleştirilen hizmet kusuru nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğinin tartışmaya yer bırakmayacak şekilde yargısal makamlar tarafından belirlendiği, yargılama neticesinde başvurucunun talep ettiği manevi tazminat miktarının tümünün kendisine ödenmesine karar verildiği, zarara ilişkin ispat edici bilgi ve belge bulunmamasına rağmen maddi tazminat talebinin kısmen kabul edildiği görüldüğünden ve temyiz incelemesi neticesinde onanarak kesinleşen İdare Mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik de tespit edilmediğinden başvurucunun söz konusu ihlal nedeniyle yeterli tazminata karar verilmediği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mehmet Hanifi Yetişkin ve Zemzema Yetişkin Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilebilmesi için başvurucunun mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp iddia edilen ihlalden doğrudan etkilendiğini, bir başka ifadeyle mağduriyetini kanıtlaması gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi mağdurluk statüsünün kabulü için yeterli değildir (aktarılan ilkeler için bkz. Fetih Ahmet Özer [1. B.], B. No: 2013/6179, 20/3/2014; Ayşe Hülya Potur [2. B.], B. No: 2013/8479, 6/6/2014).

40. Başvuru konusu olayda ihlal iddiası Şaban Yetişkin'in mühimmat patlaması sonucu yaralanması temelinde ileri sürülmüştür. İhlal iddiasına konu ihmalin mağduru doğrudan şu anda hayatta olan Şaban Yetişkin'dir. Bu bağlamda hak ihlali iddiasına temel olan patlamanın/yaralanmanın doğrudan mağduru olmayan Mehmet Hanifi Yetişkin ve Zemzema Yetişkin'in yaşam hakkı yönünden mağdur statüsünün bulunmadığı açıktır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Selçuk Borlukan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/40402, 23/10/2024, §§ 14-16).

41. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Mehmet Hanifi Yetişkin ve Zemzema Yetişkin yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul

edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat yönünden işletilecek faizin başlangıç tarihinin idarenin kusuruyla gerçekleşen haksız fiil tarihi yerine dava açılış tarihi olarak belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde bu iddiaya ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

43. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

44. Somut olayda İdare Mahkemesi 5.000 TL maddi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek faiziyle birlikte, 25.000 TL manevi tazminatın 15.000 TL'lik kısmı için idareye başvuru tarihinden, geri kalan kısmı içinse ıslah dilekçesinin idareye tebliğ edildiği 9/5/2018 tarihinden itibaren işletilecek faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir. Başvurucular İdare Mahkemesinin bu kararına yönelik temyiz taleplerinde faizin işlemeye başlayacağı tarihin hatalı olarak belirlendiğine yönelik herhangi bir itiraz ileri sürmemiştir. Başvurucular, Dairenin 11/3/2019 tarihli bozma kararına yönelik karar düzeltme taleplerinde de bu konuya ilişkin herhangi bir itiraz öne sürmemiştir. Başvuruculaın maddi ve manevi tazminat yönünden işletilecek faizin başlangıç tarihinin hatalı olarak belirlendiği yönündeki şikâyetlerini olağan kanun yollarında ileri sürmedikleri gözetildiğinde hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulundukları sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

46. Başvurucular kendilerini vekil ile temsil ettirmelerine rağmen lehlerine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde bu iddiaya ilişkin olarak bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

47. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculaın iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

48. Anayasa Mahkemesi Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. ([1. B.], B. No: 2017/36736, 19/9/2018) başvurusuna ilişkin kararında lehe vekâlet ücretine hükmedilmemesinin somut olayın tüm şartları çerçevesinde adil yargılanma hakkının güvencelerinden birini etkilediğinin ortaya konulması hâlinde etkilenen güvence kapsamında incelenebileceğini belirtmiştir (Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., §§ 81-87).

49. Somut olayda başvurucular, soyut ve genel ifadelerle kendilerini vekil ile temsil ettirmelerine rağmen lehlerine vekâlet ücretine hükmedilmemesinden şikâyetçi olmuştur. Diğer bir ifadeyle başvurucular, lehlerine vekâlet ücretine hükmedilmemesinin adil

yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelere tesir ettiğini ortaya koyabilmiş değildir. Dolayısıyla somut başvuru yönünden söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

51. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde bu iddiaya ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

52. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

53. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Şaban Yetişkin yönünden yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mehmet Hanifi Yetişkin ve Zemzema Yetişkin yönünden yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (6)

B. No: 2022/35 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/35

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ BAŞVURUSU (6)

(Başvuru Numarası: 2022/35)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 20/1/2026 - 33143

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Meral DANIŞ BEŞTAŞ

Vekili : Av. Mesut BEŞTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yapılması planlanan etkinliklerin idarenin süregelen yasaklama kararlarına dayanılarak engellenmesi ve bu olaya ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın etkili olmaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, yasaklama kararının kişiye ve konuma göre farklılık göstermesi nedeniyle de ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, olay tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekilidir. Başvurucu 15/11/2021 tarihinde, idarenin kesintisiz şekilde verdiği yasaklama kararları nedeniyle Siirt'te toplantı ve gösteri yürüyüşü ile siyaset yapma haklarının engellendiğini belirtmiştir. Başvurucu 13/9/2021 tarihinde gerçekleştirilmesi planlanan halk şöleni etkinliğinin yasaklanması, bazı HDP milletvekillerinin tutuklanmasının yıl dönümü olan 4/11/2021 tarihinde 4 Kasım'ın yıl dönümü etkinliğine izin verilmemesi, tarih belirtilmeksizin C.T.nin gözaltına alınması nedeniyle adliye önünde yapılmak istenen açıklamanın kolluk görevlileri tarafından "Herkes kafasına göre açıklama yapamaz." denilerek engellenmesi ve 25/11/2021 tarihinde "Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü" kapsamında Siirt'teki PTT binası önünde yapılacak açıklamanın engellenmesi nedeniyle ilgili personel, emniyet amiri ve vali hakkında görevi kötüye kullanma suçundan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmuştur. Açık kaynak bilgisine göre C.T. 29/10/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Şikâyet dilekçesinde, olağanüstü hâl koşulları nedeniyle 2016 yılında başlayan yasaklama kararlarının salgın koşulları gerekçe gösterilerek devam ettirildiğinden, 7/2/2020 tarihinden itibaren kesintisiz şekilde uygulandığından ve son olarak idarenin 1/11/2021 tarihli basın duyurusu ile etkinlikleri yasakladığından yakınmıştır. Başvuru formu ekine Siirt Valiliğinin (Valilik) eylem ve etkinlikleri yasakladığı 7/2/2020, 10/3/2020, 18/8/2021, 3/9/2021, 1/11/2021, 18/11/2021, 1/12/2021 ve 15/12/2021 tarihli kararları da eklemiştir.

7. Suç duyurusuna konu edilen müdahalelerin gerçekleştiği zaman yürürlükte olan ve il genelinde on beş gün süreyle tüm eylem ve etkinlikleri yasaklayan 3/9/2021, 1/11/2021 ve 18/11/2021 tarihli kararlar "Cumhuriyetin temel nitelikleri, Devletin ve Milletin bölünmez bütünlüğü, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, koronavirüs (COVİD-19) salgınının yayılmasının önlenmesi, genel sağlığın korunması, meydana gelebilecek olası provokasyonların ve yaşanması muhtemel toplumsal olayların önlenmesi amacıyla" verilmiştir. Valilik anılan kararlarda sınırlamayı gerektiren meşru nedenlere ilişkin olarak başka bir açıklama yapmamıştır.

8. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 2/12/2021 tarihinde, 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun'un 4. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca şikâyetin işleme konulmamasına karar vermiştir. Kararda 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na dayanılarak verilen yasaklama kararlarına karşı idari yargıda dava açma imkânı olduğunu vurgulamış; etkinliklerin keyfî olarak yasaklandığına yönelik iddianın somut bilgi, belgeye dayanmadığını, soyut ve genel nitelikte olduğunu ifade etmiştir.

9. Başvurucu, kararı 10/12/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat

10. 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

“Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindendir. ”

11. 1593 sayılı Kanun’un 23. maddesi şöyledir:

“Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır. Bu meclis mahalli sıhhat ve içtimai muavenet müdürü, nafıa mühendisi, maarif, baytar müdürü, mevcutsa sahil sıhhiye merkezi tabibi, bir hükümet ve belediye tabibi ve hastane baştabibi ile garnizon ve kıt'a bulunan yerlerde en büyük askeri tabip ve serbest sanat icra eden bir tabip ve bir eczacıdan ve belediye reisinden mürekkeptir. Meclis valinin veya valiye bilvekale sıhhiye müdürünün riyaseti altında içtima eder. Valinin tensip edeceği bir zat kitabet vazifesini ifa ve zabıtları tanzim eder.”

12. 1593 sayılı Kanun’un 27. maddesi şöyledir:

“Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler.”

13. 1593 sayılı Kanun’un 28. maddesi şöyledir:

“Umumi hıfzıssıhha meclislerinin mukarreratından mahalli vazifeler ve salahiyetler arasında bulunan işler vali veya kaymakam tarafından icra olunur ve istizana muhtaç olanlar kaymakamlıkça vilayetten ve vilayetçe Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinden sorulur.”

14. 1593 sayılı Kanun’un 77. maddesi şöyledir:

"Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin tasvibiyle bütün umumi mahallerde vuku bulacak içtimalar tahdit veya menolunabilir. Bundan başka hastalarla hastalığı şüpheli olanların ve hastalığın sirayet ve neşrine vasıta olabilecek eşyanın fenni tathiratile mahzur ve mazarratı izale edilmeksizin nakillerine ve bütün kara ve deniz ve hava nakil vasıtalarının fenni tathir ve tephire tabi tutulmadan seyrüseferlerine mümaneat edilir."

15. 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" A) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.

...

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteaallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. (Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır."

16. 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun ilgili maddeleri şöyledir:

- [17. madde]

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

- [19. madde]

"Bölge valisi, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla bölgeye dahil illerin birinde veya birkaçında ya da bir ilin bir veya birkaç ilçesinde bütün toplantıları bir ayı geçmemek üzere erteleyebilir. (Değişik ikinci cümle: 30/7/2003-4963/22 md.) Valiler de aynı sebeplere dayalı olarak ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde; ile bağlı ilçelerin birinde veya birkaçında bütün toplantıları bir ayı geçmemek üzere yasaklayabilir.

..."

- [24. madde]

"...

Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülki amirine haber vermekle beraber, mevcut imkanlarla gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmaları, aksi halde zor kullanılarak dağıtılıcakları ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır."

17. 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un "Olayın yetkili mercie iletilmesi, işleme konulmayacak ihbar ve şikayetler" başlıklı 4. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur.

Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyette bulunana bildirilir. Ancak iddiaların, sıhhati şüpheye mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyad ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır."

18. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" başlıklı 160. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli

öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" başlıklı 172. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir..."

20. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İdari dava türleri ve idari yargı yetkisinin sınırı" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" 1. İdari dava türleri şunlardır:

a) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

...

2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır..."

21. 2577 sayılı Kanun'un "Yürütmenin durdurulması" başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

2. Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir.

...

5. Yürütmenin durdurulması istemli davalarda 16 ncı maddede yazılı süreler kısaltılabileceği gibi, tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

...

7. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar; Danıştay dava dairelerince verilmişse konusuna göre İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurullarına, bölge idare mahkemesi kararlarına karşı en yakın bölge idare mahkemesine, idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

8. Yürütmenin durdurulması kararı verilen dava dosyaları öncelikle incelenir ve karara bağlanır.

9. Yürütmenin durdurulmasına dair verilen kararlar onbeş gün içinde yazılır ve imzalanır."

2. Yargıtay Kararları

22. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (YCGK) kamu görevlilerinin idari işlem ve eylemlerinin suç oluşturmasına ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu bazı kararlarının ilgili kısmı şöyledir:

"...Somut olayda; bilirkişi raporları ile belirlendiği üzere, sanığın vali olarak, İl Özel İdaresine ait kaplıcanın kiraya verilmesi, onarımlarının ve yeni tesislerin yapılması hususlarında İl Genel Meclisi ve İl Daimi Encümeni tarafından alınan kararları uygun bulmak eylemlerinde, kişilerin mağduriyeti, kişilere haksız kazanç sağlama veya kamunun zarara uğramasından söz edilmesine olanak bulunmamaktadır. Kaldı ki, her bir işlem yönünden, karar verilmeden önce gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verildiği ve Özel İdarenin en lehine sonucun alınmaya çalışıldığı nazara alındığında, sanık valinin suç işleme kastının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Sanığa isnat edilen eylemlerde, 5237 sayılı Yasanın 257. maddesinde yer alan, 'kişilerin mağduriyeti, kamunun zararına neden olunması veya kişilere haksız kazanç sağlama' ögelerinden hiç biri gerçekleşmediğinden, Özel Dairece, bu hususlar tartışılmak suretiyle verilen beraat kararı isabetlidir.' [YCGK, E.2009/137, K.2009/299, 22/12/2009].

...

... Sanık Vali'nin sınır ticareti izni ve ithal olanağını yaratmış oluşuyla Bakanlık motorin kotasının aşılmasına neden olduğu kabul edilse dahi, bir yıl önceki sınırsız kotaya güvenerek başladığı hizmetlere finans temini amaç ve dürtüsüyle Bakanlığı ikna edip kotayı arttırabilmeyi umut ederek motorin ithalini sağlaması ve bundan aldığı katkı ile yıllık resmi plan ve program dışında yeni kamu hizmetleri yaratması 5442 sayılı İl İdaresi Yasasıyla ve anılan yasanın 9/4. madde ve bendiyle kendisine yüklenen 'gelir kaynaklarının gelişmesini sağlamak...

...lüzumunda bu maksatla ilgili bakanlığa teklifte bulunmak' kapsamında bir faaliyet teşkil ettiğinden, yasaya aykırılıktan ve eylemin suç teşkil ettiğinden bahsetmek olanaksız hale gelmektedir.

Bu değerlendirmeler ışığında kabul zorunluluğu vardır ki;

Sanığın suç işleme kastı olmadığı gibi eyleminde görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunun unsurları da oluşmamıştır. Amacın, görevde yetkiyi iyiye ve toplumun refah ve kalkınmasına yöneltildiği nettir.

Bu itibarla, sanık müdafiinin temyiz itirazının kabulü ile Özel Daire mahkûmiyet hükmünün bozulmasına hükmedilmelidir... [YCGK, E.2007/26, K.2007/67, 13/3/2007]

...

...Sonuç olarak, somut olayda kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verme yetkisinin bulunmadığı yasadan açıkça anlaşıldığı gibi, idare mahkemesince de belirlenmiş ve karara bağlanmış olan sanık Vali'nin, yetkisini aşar tarzda 21.10.2004 gün ve 2004/1391 sayı ile 'kademe ilerlemesinin durdurulmasına' karar vermiş olması hukuka aykırı bir eylemdir.

Memur veya diğer deyişle kamu görevlilerinin görevleri sırasında yetkilerini veya nüfuzlarını kötüye kullanmaları ile görev sırasındaki ihmali davranışları 765 sayılı Yasanın

228 ila 240; 5237 sayılı Yasanın ise 257. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir.

Sanık Valinin eyleminin 765 sayılı Yasanın 228. maddesindeki suçu oluşturabilmesi için kasten emrinde çalışan Okul Müdürü katılan hakkında görevinden kaynaklanan nüfuzu kötüye kullanarak yetkisinde olmayan bir disiplin cezası uygulamış olması yeterlidir.

Buna karşılık; 765 sayılı Yasadaki anlayıştan farklı olarak, kamu görevlisinin hukuka aykırı olan her eylemi 5237 sayılı Yasanın 257. maddesinde düzenlenmiş bulunan görevde yetkiyi kötüye kullanma suçunu oluşturmaz. Yani, 5237 sayılı Yasanın 257. maddesi uyarınca sorumlu tutulabilmek için görevin gereklerine icrai veya ihmali olarak aykırı davranış yanında; kamunun zararı veya kişilerin mağduriyetine neden olunması ya da kişilere haksız kazanç sağlanması da gerekmektedir.

Olayımızda; kamunun ekonomik anlamda bir zararının bulunmadığı açıktır. Bu suretle sanık tarafından kimseye doğrudan haksız kazanç sağlandığı da söylenemez. Ancak, sanık tarafından yapılan uygulama ile katılan mağdur edilmiştir. Zira, idare mahkemesi kararı ile yitirilmiş bir takım haklar 5 ay sonra tekrar elde edilmiş olsa da; en azından bu haklardan bir süre mahrum kalınmıştır. Bu hususun da katılan açısından mağduriyet olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla; olayda hem 765 sayılı Yasanın 228 ila 240. maddelerindeki, hem de 5237 sayılı Yasanın 257. maddesinin 1. fıkrasındaki suçların maddi unsurlarının oluştuğu söylenebilirse de; manevi unsurlarının oluşup oluşmadığı ya da hangi suçun manevi unsurunun oluştuğu hususu tartışılmalıdır.

Bu suçların manevi unsuru kasttır. Kast ise suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. Somut olayımızda katılanla şahsi bir husumeti vs. ortaya konulamayan sanık Vali'nin yaptığı hukuka aykırı uygulama; mevzuatı bilmemekten, Milli Eğitim Disiplin Kurulu tarafından yanıltılmış olmaktan veya yeterince dikkatli davranmamaktan kaynaklanan, taksirle işlenmiş bir eylemdir. Bu durumda, sanığın belirtilen suçları işlemek kastıyla hareket ettiğine ilişkin yeterli delil bulunmadığı gibi, 'kastın' bulunmadığı olayda, atılı eylemlerin taksirle işlenmesinin de yasada suç olarak düzenlenmemesi nedeniyle; sanığa 765 sayılı Yasanın 228 ila 240 ve 5237 sayılı Yasanın 257. maddelerinde yazılı suçlardan ceza verilemez.

Yetkisinde olmayan disiplin cezasına karar vererek, icrai bir davranışta bulunmuş olan sanık Valinin bu eyleminin 5237 sayılı Yasanın 257. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen görevin ihmali davranışla kötüye kullanılması suçunu oluşturma olasılığı da bulunmamaktadır... [YCGK, E.2008/215, K.2008/230, 16/12/2008]"

3. Bölge İdare Mahkemesi Kararı

23. Bölge İdare Mahkemesinin idarenin yasaklama kararının hukuka aykırı olması nedeniyle iptal ettiği kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacı dernek tarafından, 08.03.2016 tarihinde '8 Mart Emekçi Kadınlar Günü' adı altında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek için ... Didim Kaymakamlığına başvurulduğu, Didim Kaymakamlığının ... izni istenen gösteri yürüyüşünün güvenliği ile ilgili olarak ... görüş isten[en] İlçe Emniyet Müdürlüğünün Didim Kaymakamlığına ilettiği ... yazı ile, 'Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgemizde terör örgütlerine karşı güvenlik güçlerince devam ettirilen operasyonları protesto etmek amacıyla bazı illerimizde stand açma, imza kampanyası ve çadır kurma vb. eylem etkinliklerinin yapıldığı, ilimizde de müzahir kitlelerce

bu tür eylem ve etkinlikler gerçekleştirilebileceği, son dönemlerde oldukça hassas ve duyarlı bir dönemden geçildiği, eylemler ve etkinlikler esnasında ve sonrasında müzahir kesimler ve marjinal gruplar tarafından eylemlerin provoke edilerek güvenlik güçlerine yönelik saldırılar gerçekleştirilebileceği, yaşanabilecek herhangi bir provakatif tutum ve davranışlar sergilenmesi halinde, karşıt görüşlü gruplarında olaya müdahil olmaları ile birlikte büyük çaplı toplumsal olayların meydana geleceği, buna bağlı olarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulabileceği, suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olduğunun değerlendirildiği, düzenlenecek gösteri yürüyüşünün İlçe Emniyet Müdürlüğümüzce uygun olmadığı' yolunda görüş belirtilmesi üzerine, davalı idarece alınan istihbari bilgilerde değerlendirlerek sözkonusu yazıda belirtilen gerekçelerle dava konusu [2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 17. maddesi ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 32. maddesinin (ç) fıkrası uyarınca yasaklanması] işlemin tesis edildiği anlaşılmaktadır.

... Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı'nın Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden olduğu ve 2911 sayılı Yasa'nın 17. maddesi uyarınca bir toplantının yasaklanabilmesi için de suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike halinin mevcudiyetinin gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda, davacı dernek tarafından, 08.03.2016 tarihinde saat 16.00-18.00 saatleri arasında Cumhuriyet Meydanı alanında düzenlenmesi istenilen '8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü' açık hava toplantısı halinde suç işleneceğine dair açık, somut ve yakın bir tehlike bulunduğu ortaya konulmaksızın, varsayıma dayalı olarak, Anayasayla güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden 'Toplantı hakkı'nın sınırlandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gibi aksi gerekçeyle verilen istinafa konu karardada yasal isabet görülmemiştir.

... 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 32. maddesinde; Kaymakamın ödev ve görevlerinin neler olduğu ve bunları sağlamak için kaymakamın gereken karar ve tedbirleri alacağı belirtilmiş ise de, söz konusu görev, ödev ve yetkilerin, temel hak ve hürriyetlerin kanuni bir dayanağı olmaksızın sınırlanması şeklinde kullanılamayacağı ve ancak kanunun izin verdiği veya imkan tanıdığı hallerde ve şekilde kullanılabileceği de açıktır.

Açıklanan nedenlerle;davacının istinaf başvurusunun kabulüne, Aydın 2. İdare Mahkemesince verilen ... kararın kaldırılmasına, dava konusu işlemin iptaline, ...karar verildi. [İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi, E.2017/301 K.2017/288, 23/2/2017]."

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten neden olunmamışsa etkili bir yargı sistemi kurmaya yönelik pozitif yükümlülüğünün her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmediğine karar vermiştir. Bu gibi durumlarda mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplin yoluyla çözüm üretme imkânlarının mevcudiyetini yeterli görmüştür (Vo/Fransa [BD], B. No: 53924/00, 8/7/2004, § 90; Mastromatteo/İtalya, B. No: 37703/97, 24/10/2002, §§ 90, 94, 95; Anna Todorova/Bulgaristan, B. No: 23302/03, 24/5/2011, § 73).

25. AİHM'e göre ulusal makamlar, iç hukuk yollarının etkililiği konusunda hem teoride hem de uygulamada etkin bir giderim yolunun mevcudiyetiyle ilgili olarak ikna edici olmalıdır (Selmouni/Fransa [BD], B. No: 25803/94, § 76, AİHM 1999-V; Sejdovic/İtalya [BD], B. No:

56581/00, § 46, AİHM 2006-II; Vučković ve Diğerleri/Sırbistan (ilk itiraz) [BD], B. No:17153/11 ve diğer 29 başvuru, § 74, 25/3/2014; ve Gherghina/Romanya (k.k.) [BD], B. No: 42219/07, 9 /7/2015, § 85). Bu yükümlülüğün yerine getirildiği durumlarda ulusal makamlar tarafından ileri sürülen hukuk yolunun kullanıldığını, somut başvurunun kendine özgü koşullarında bu yolun yetersiz ve etkisiz olacağını ya da kendisini bu gereklilikten muaf tutan özel koşulların bulunduğunu kanıtlamak başvuruculara düşer (Selahattin Demirtaş/Türkiye (No.2) [BD], B. No: 14305/17, 22/12/2020, § 205).

26. AİHM, iç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin kuralın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'yle (Sözleşme) öngörülen bireysel başvuru mekanizmasının vazgeçilmez bir parçası olduğunu belirtmektedir. Devletler, kendi iç hukuk düzenlerinde durumu düzeltme imkânı bulmadan önce uluslararası bir organ önünde hesap vermek zorunda kalmamalıdır. Bir devlet aleyhine yapılan şikâyetlerle ilgili olarak AİHM'in denetim yetkisinden faydalanmak isteyen kişiler, öncelikle söz konusu devletin hukuk sisteminin sunduğu başvuru yollarını kullanmakla yükümlüdür (Akbaş/Türkiye, B. No: 63566/12 , 6/10/2020, § 37).

27. AİHM, ayrıca açık bir şekilde etkisiz olmayan belirli bir hukuk yolunun başarı ihtimali hakkındaki şüphelerin tek başına söz konusu hukuk yoluna başvurulmaması için geçerli bir neden olamayacağını belirtmiştir (Akdivar ve diğerleri/Türkiye, B. No: 21893/93, 16/9/1996, § 71; Van Oosterwijck/Belçika, B. No: 7654/76, 6/11/1980, § 37; Nuray Şen/Türkiye (k.k.), B. No: 41478/98, 30/4/2002). Sözleşme, güvence altına alınan hakların kullanımının imkânsız hâle gelmemesi için ulusal düzeyde bir hukuk yolunun mevcudiyetini garanti etmektedir. Bu nedenle ulusal hukukta şikâyetin esasının incelenmesine ve önemli ihlal iddialarında uygun bir giderim sağlanmasına imkân tanıyan bir iç hukuk yolunun varlığı gereklidir. Öte yandan AİHM, somut olayın koşullarında başarı umudunun zayıf olmasının hukuk yolunun etkililiğini azaltmayacağını vurgulamıştır (Murray/Birleşik Krallık, B. No: 14310/88, 28/10/1994, § 100). Bu çerçevede AİHM, bir iç hukuk yolunun başarı şansıyla ilgili olarak basit bir şüphenin başvuranı bu yolu tüketmekten muaf tutacak bir durum oluşturmadığını kabul etmektedir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; yapmayı planladığı eylem ve etkinliklerin idarenin süregelen kararları kapsamında yasaklandığını ve bu kararlara dayanılarak engellendiğini, anılan müdahalelerin makul bir gerekçeye dayanmadığını, buna ilişkin olarak sorumlu kamu görevlileri hakkında yapılan şikâyetin sonuçsuz kaldığını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, şikâyete ilişkin hiçbir araştırma ve değerlendirme yapılmadan soruşturmanın sonuçlandırılması nedeniyle ise etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Bununla birlikte başvurucunun toplantının güç kullanılarak dağıtılması sebebiyle yaralandığı yönünde bir şikâyet ileri sürmediği görülmüştür.

30. Bakanlık görüşünde, koronavirüs salgın hastalığının Türkiye'deki süreci açıklandıktan sonra yasaklama kararlarının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasındaki meşru amaçlarla verildiği ifade edilmiştir. Ayrıca 2018-2023 yılları arasında başvurucunun üyesi

olduğu HDP'nin Siirt'te 1.159 eylem ve etkinlik düzenlediği, olay tarihlerinde Koronavirüs Bilim Kurulu ile İl Pandemi Koordinasyon Kurullarının tavsiye kararları doğrultusunda tedbir amacıyla yasaklama kararları verildiği belirtilerek yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir.

31. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında etkinliklerin ne kadarının başvuru konusu olan 2019-2021 tarihleri arasında yapıldığının açıklanmadığını, şikâyet dilekçesinde yazılı olan etkinliklerin idarece engellendiğini ileri sürerek bireysel başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

32. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, idarenin yasaklama kararlarına dayanarak yapılması planlanan etkinliklerin engellemesine ve buna ilişkin şikâyetinin sonuçsuz kalmasına ilişkindir. Bu nedenle başvuru toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

33. Anayasa’nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

34. Anayasa'nın "Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma " başlıklı 90. maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesi şöyledir:

"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."

35. Anayasa'nın "Yargı yolu" başlıklı 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi ile beşinci ve yedinci fıkraları şöyledir:

" İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.

...

İdarî işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idarî işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebilir.

...

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

36. Anayasa'nın "Anayasa Mahkemesinin kararları" başlıklı 153. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve

yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

i. 13/9/2021 ve 4/11/2021 Tarihli Etkinliklerin Yasaklanması Yönünden

37. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin layıkıyla yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle derece mahkemeleri nezdinde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16). Anayasa Mahkemesi somut olaya benzer nitelikteki Sedat Vural ([1. B.], B. No: 2014/5559, 25/4/2014) kararında idari işlem nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasının öncelikle idari yargı yolunda ileri sürülmesi gerektiğini açıklamıştır (Sedat Vural, §§ 22-26; ayrıntılı açıklamalar için bkz. AYM, E.1976/1, K.1976/28, 25/05/1976).

38. Somut olayda başvurucunun fiziki müdahalede bulunulduğunu iddia etmediği, 13/9/2021 ve 4/11/2021 tarihlerinde gerçekleştirmeyi planladığı etkinlik ve eylemlerin idarece yasaklanmasına, etkinliğe ve eyleme izin verilmemesine yönelik işleme karşı idari yargı yerlerinde dava açması gerekirken ceza soruşturması yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunduğu görülmüştür (bkz. § 8). Dolayısıyla somut olayda kamusal işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ve idari uyuşmazlıkların çözümü konusunda yetkin konumda olan idari yargıya başvurma yolunu tüketmediği anlaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Sedat Vural [1. B.], B. No: 2014/5559, 25/4/2014, §§ 23-26; Bülent Barmaksız [1. B.], B. No: 2014/9771, 21/9/2016, §§ 35-43).

39. Açıklanan gerekçelerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine dair başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. 29/10/2021 ve 25/11/2021 Tarihli Etkinliklerin Engellendiğine İlişkin İddia Yönünden

40. Olay tarihinde milletvekili olan başvurucu, yapılması planlanan etkinliklerin idarenin süregelen yasaklama kararlarına dayanılarak engellenmesi ve bu olaya ilişkin olarak yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle sonuçsuz kalmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Öte yandan başvurucunun yasaklama kararına rağmen yapmaya çalıştıkları toplantının güç kullanılarak engellenmesi nedeniyle yaralandığı yönünde bir şikâyetinin olmadığı vurgulanmalıdır.

41. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında toplantı veya gösteri yürüyüşleri sırasında kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin birlikte ileri sürüldüğü başvurularda, müdahaleden sorumlu kamu görevlileri hakkında Cumhuriyet başsavcılıklarına yapılan şikâyetler yoluyla ceza soruşturması başlatılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden de olağan başvuru yollarının tüketilmesi bakımından yeterli olduğunu kabul etmiştir (birçok karar arasından bkz. Filiz Kerestecioğlu Demir (2) [2. B.], B. No: 2019/36319, 5/10/2022, §§ 5, 18 ; Halkın Kurtuluş Partisi [GK], B. No: 2017/18826 § 31; Sevinç Hocaoğulları [2. B.], B. No: 2015/271, 15/11/2018, § 31). Anayasa Mahkemesinin bu doğrultuda yerleşik hâle gelen içtihadına göre söz konusu başvurularda, delillerin zaman kaybetmeksizin toplanması,

olayın aydınlatılmasına yönelik gerekli araştırmanın yapılması ve sorumluların tespit edilmesi bakımından ceza soruşturması ve kovuşturması yolları, hem kötü muamele yasağı hem de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden etkili başvuru yolu olarak kabul edilmiştir (birçok karar arasından bkz. Onur Cingil [2. B.], B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 61; Ahmet Kürşad Özsoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/5387, 15/6/2016, § 51).

42. İdare; bir toplantıyı yasaklama veya erteleme yetkisini idari işlem yoluyla, dağıtma yetkisini ise -somut olayda da olduğu gibi- idari eylem yoluyla kullanmaktadır. Somut olayda idare, daha önce alınmış yasaklama kararlarına dayanarak, idari bir eylemle başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahalede bulunmuştur. Başvurucu, her ne kadar kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair açık bir şikâyette bulunmamış olsa da Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak müdahale eden ve müdahaleden sorumlu gördüğü kamu görevlileri hakkında hukuka aykırı eylemde bulundukları iddiasıyla ceza soruşturması yürütülmesini talep etmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi, kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik ihlal iddialarının birlikte ileri sürüldüğü başvurularda, tüketilmesi gereken olağan hukuk yolunu yerleşik içtihatlarıyla ortaya koymuştur. Ancak eldeki başvuruda, başvurucu tarafından kötü muamele yasağının ihlal edildiğine dair herhangi bir şikâyette bulunulmamıştır. Bu çerçevede, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına idari işlemle alınan yasaklama kararı ve idari eylemle toplantının fiilen engellenmesi şeklinde yapılan müdahalenin hak ihlaline neden olduğu şikâyeti hâlinde tüketilmesi gereken olağan başvuru yolunun bir ön mesele olarak ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

(1) Olağan Kanun Yollarının Tüketilmesine İlişkin Genel İlkeler

43. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir. Asıl olan, hak ve özgürlüklere kamu otoritelerince saygı gösterilmesi ve olası bir ihlal durumunda bunun idari ve/veya yargısal olağan yollarla giderilmesidir. Bu nedenle bireysel başvuru yoluna ancak kanunda öngörülen olağan yollar tüketilmesine rağmen ihlalin ortadan kaldırılamadığı durumlarda gidilebilir (Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 30; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 30).

44. Bununla birlikte tüketilmesi gereken başvuru yolları, başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili olmayı ifade eder. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Ayrıca başvuru yollarını tüketme kuralına uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvurucunun kişisel koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle başvurucunun kendisinden başvuru yollarının tüketilmesi noktasında beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A. [1. B.], B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28; Kristal-İş Sendikası, § 31; İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 31).

45. Öte yandan norm düzeyinde makul bir başarı sunma kapasitesi olan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan [1. B.], B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36; Umut Öztürk [GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021, § 30). Özellikle sonradan oluşturulan ve henüz uygulaması olmayan başvuru yolları da bu kapsamda değerlendirilmelidir (Ramazan Korkmaz [1. B.], B. No: 2016/36550, 19/7/2017, § 33; Ali İpekli ve diğerleri [GK], B. No: 2017/30997, 22/1/2021, § 60).

(2) Toplantı Hakkı Bağlamında Ceza Yargılaması Yolunun Etkililiği

46. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilme hâlleri dışında etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülüğün her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmediğini kabul etmiştir (birçok karar arasından bkz. Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013 § 59; Burcu Demirkaya ve Yücel Demirkaya [2. B.], B. No: 2015/1232, 30/10/2018, § 47; Güler Ayyıldız ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/511, 19/2/2019, § 79; ilgili AİHM içtihadı için bkz. § 24). Anayasa Mahkemesi ayrıca nefret söyleminin önlenmesi konusunda da yine Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devletin etkili bir ceza soruşturması yürütmek pozitif yükümlülüğü altında bulunabileceğini kabul etmiştir (Mehmet Aytaç [2. B.], B. No: 2017/26514, 11/2/2021, §§ 42-53).

47. Yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline sebebiyet verilmesi ya da nefret söyleminin önlenmesi bağlamında etkili bir ceza soruşturması yürütme yükümlülüğü bulunsa da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bakımından kural olarak böyle bir yükümlülük söz konusu değildir. Bununla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının açıkça keyfî idari işlem veya müdahalelerle ya da ayrımcı saiklerle engellenmesi hâlinde ceza yargısı yolunun etkili bir hukuk yolu olduğunun değerlendirilebileceği konusunda ise bir tereddüt yoktur.

48. Ceza yargısı, hukuk düzeninde suç olarak öngörülen insan davranışlarına ilişkindir. Bu bağlamda Cumhuriyet savcılarının araştırma ve soruşturma mecburiyeti de suç teşkil ettiği düşünülen bir fiile yönelik olup bununla da sınırlıdır (bkz. § 19). Bu nedenle toplantı ya da gösterilere kanunların kendilerine verdiği takdir yetkisi kapsamında müdahale eden kamu görevlileri hakkında ceza yargılaması başlatılması istendiğinde ceza yargılamasının niteliği gereği kamu görevlilerinin yalnızca suç teşkil eden bir eylem gerçekleştirip gerçekleştirmediğine odaklanılmaktadır. Bir idari işlemin ya da eylemin hukuka aykırı olması her durumda ortada bir suç olduğu ve dolayısıyla ceza yargılaması yapılması gerektiği anlamı taşımamaktadır (bu konudaki ilgili Yargıtay kararları için bkz. § 22). Nitekim Cumhuriyet savcılıkları ve ceza mahkemeleri idare ile kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk kuralları, yargılama usulleri ve yargılamadan umulan amaçların farklı nitelikte olması nedeniyle idari işlem ve eylemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ve çıkan idari uyuşmazlıkları çözme konusunda yetkin bir konumda da bulunmamaktadır.

49. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru bağlamındaki görevi, kural olarak idare ya da derece mahkemelerinin değerlendirmelerini ve bunların temel haklar üzerindeki etkilerini incelemekten ibaret, ikincil nitelikte bir görevdir. Dolayısıyla idari eyleme konu uyuşmazlığın esasına ilişkin değerlendirmelerin bu konuda uzmanlığı bulunan yetkin yargı makamlarından önce doğrudan ve ilk elden Anayasa Mahkemesince yapılması, bireysel başvurunun ikincilliği ilkesine zarar verir (ikincillik ilkesine yönelik açıklamalar için bkz.

İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

50. Açıklanan gerekçeler doğrultusunda kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin bir iddia bulunmaksızın toplantı ve gösteri yürüyüşüne idari bir işlem veya eylem yoluyla gerçekleştirilen müdahale nedeniyle kamu görevlileri hakkında yürütülecek bir ceza soruşturmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiaların esastan incelenmesini sağlayabilecek, ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli, uygun ve yeterli bir giderim imkânı sunduğu kabul edilemez. Bu durumda eldeki başvurunun koşullarında başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin ulusal hukukta makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da yeterli giderim sağlayarak sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli ve başarı şansı sunan başka bir başvuru yolunun bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

(3) Toplantı Hakkı Bağlamında İdari Yargı Yolunun Etkililiği

51. Anayasa'nın 34. maddesinde millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına kamu makamlarınca müdahale edilebileceği belirtilmiştir. Anayasa'nın 34. maddesinde yer alan sebeplerin her toplantı ve gösterinin somut koşullarında bulunup bulunmadığını değerlendirmek idarenin görevidir. Bu bağlamda idareye söz konusu meşru amaçlar doğrultusunda toplantı ve gösterilerle ilgili erteleme, dağıtma ya da yer gösterme şeklinde müdahale etme yetkisi veren birçok mevzuat hükmü bulunmaktadır (bkz. § 16). O hâlde, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına -somut olayda olduğu gibi- kötü muamele iddiası olmaksızın yalnızca idari işlem ve/veya eylemle müdahale edildiği durumlarda, bireysel başvuru yoluna başvurulmadan önce tüketilmesi gereken hukuk yolunun idarenin bu konudaki takdir yetkisini her türlü hukuka aykırılık yönünden denetleyebilecek nitelikte bir mekanizma olması gerekir. Böyle bir başvuru yolu, idarenin keyfî tutum ve işlemlerine karşı temel hak ve özgürlükleri koruyabilmeli, aynı zamanda idareyi hukuka bağlı kalarak işlem veya eylemde bulunmaya zorlayabilecek etkiye sahip olmalıdır.

52. Anayasa’nın 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun açık olduğu, ayrıca idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı tazminle yükümlü olduğu açıkça düzenlenmiştir (bkz. § 25). Adli yargıdan ayrı ve bağımsız bir idari yargı sisteminin, Anayasa ve idare hukuku tarafından kabul edilmiş olmasının temelinde, kamu hizmetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların kendine özgü yapısal özellikleri, bu uyuşmazlıklara uygulanacak kuralların hukuki ve teknik nitelik taşıması ve idare hukukunun kendine özgü ilke, esas ve kurumlarının bulunması yatmaktadır. Ayrıca, idari işlemlerin, idare hukuku alanında uzmanlaşmış, kamu hukuku bilgisi ve tecrübesine sahip hâkimlerce denetlenmesinin zorunluluğu da bu ayrı yargı sisteminin gerekçesini oluşturmaktadır. Açıktır ki ceza yargısı ile idari yargı, birbirinden farklı yapıya sahip, ayrı ilke ve kurallarla işleyen yargı kollarıdır. Bu sistemler arasındaki fark, hem uyuşmazlıkların niteliğine hem de bu uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk kurallarına yansımaktadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. AYM, E.1976/1, K.1976/28, 25/05/1976).

53. Gerçekten de yukarıda ifade edildiği üzere ceza hukukuna egemen olan temel ilke, kişilerin eylemlerinin ceza kanunlarında suç olarak tanımlanıp tanımlanmadığının belirlenmesidir. Ceza yargılamasının amacı, failin kamu düzenini bozucu ve suç teşkil eden fiili nedeniyle kanunlarda öngörülen yaptırımları uygulamaktır. Diğer yandan idari yargı

denetiminin temel amacı, idarenin idare hukuku çerçevesinde ve kanunla çizilen sınırlar içinde hareket etmesini sağlamaktır. Başka bir ifadeyle idari yargı, idarenin kanunların verdiği yetkileri aşması, kötüye kullanması veya hukuka ve mevzuata aykırı işlem ya da eylem tesis etmesi hâlinde bu işlemleri yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden denetlemek suretiyle idareyi hukuk devleti ilkesi doğrultusunda hukuk alanı içinde kalmaya zorlamaktadır. Hukuka ve mevzuata aykırılığı nedeniyle bir idari işlemin iptaline ilişkin karar, idareye, iptal edilen işlem öncesinde mevcut olan ve bu işlemle değiştirilen hukuki durumu aynen iade etme yükümlülüğü getirmektedir. Ayrıca, tam yargı davası yoluyla, hukuka aykırı işlem veya eylem sonucu doğan zararların giderilmesi de mümkün hâle gelmektedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. AYM, E.1976/1, K.1976/28, 25/05/1976).

54. Bu doğrultuda 2577 sayılı Kanun'da idarenin işlemlerine karşı iptal davası açılabileceği, ayrıca idarenin işlem ve eylemleri nedeniyle kişisel hakları ihlal edilen kişilere tazminat imkânı sunan tam yargı davası açma hakkı tanındığı açıkça düzenlenmiştir (bkz. §§ 20). Yine Anayasa ve 2577 sayılı Kanun uyarınca, idari işlemin uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçesi gösterilmek suretiyle yürütmenin durdurulmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda geri dönülemez zararların oluşmaması adına yürütmenin durdurulması yolunun etkili bir şekilde işletilmesini garanti altına alan güvencelere de yer verilmiştir. Belirtilen bu iki dava türü ve tedbir mekanizması bakımından idari yargı mercilerinin yetkisi hukuka aykırılık denetimi yapmak, görevi ise bu suretle idarenin hukuk içinde kalmasını temin etmektir. Bu hukuki çerçevenin Anayasa, ilgili ulusal mevzuat ve yargı içtihatları tarafından belirlendiği açıktır. Anayasa’nın 90. ve 153. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin olarak Türkiye’nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerin uygulanmasına dair AİHM içtihadını da dikkate alarak benimsediği ilke ve kabuller, söz konusu hukuki çerçevenin ayrılmaz bir parçasıdır.

55. Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere idari yargı yolu, bir toplantı ya da gösteriye idari bir işlem veya eylemle yapılan müdahalenin özellikle de bu kapsamda kanunlarla tanınan takdir yetkisinin hukuka uygun biçimde kullanılıp kullanılmadığının denetlenebileceği etkili bir başvuru yoludur. Bu tespite uygun olarak idari yargı mercileri nezdinde, idari işlemin yürütmesinin durdurulması ya da iptali istemiyle açılan davalar toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlali tehlikesinin önlenmesi veya mevcut ihlalin sürmesinin engellenmesi bakımından etkili bir koruma sağlamaktadır (anılan hakka müdahale niteliğindeki idari işlemle ilgili yürütmenin durdurulması talebinin reddedilmesi nedeniyle toplantı hakkının ihlal edildiğine ilişkin bir karar için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, §§ 17,18). Öte yandan tam yargı davası ise idari işlem ve eylemlerin hukuka uygunluğunun denetlenmesiyle birlikte oluşan zararın tazmini suretiyle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmasına olanak tanımaktadır. Bu doğrultuda idari yargı mercilerinin, adli ceza yargısından farklı olarak kamusal işlemlerin ve eylemlerin hukuka uygunluğunu denetleme ve idari uyuşmazlıkları çözme konusunda yetkin ve görevli olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

56. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına idare tarafından yapılan müdahalelerde tüketilmesi gereken yargı yoluna ilişkin olarak inceleme konusu soruna benzer nitelikte bir durumla, Anayasa Mahkemesi geri gönderme merkezlerinde maruz kalınan olumsuz tutulma koşulları nedeniyle uğranılan zararların tazminine ilişkin olarak etkili bir idari ve yargısal başvuru yolunun bulunup bulunmadığını değerlendirdiği bir başvuruda karşılaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi B.T. ([GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017) kararında idari gözetim altında tutulma yerlerinin yönetim, denetim ve işletiminin İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen bir kamu hizmeti olduğu tespitini yapmış 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca, idari işlem ve eylemler nedeniyle kişisel hakkı doğrudan etkilenen kişilerin idari yargıda tam yargı davası açma hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir. Anılan kararda bu yargı yolunun teorik düzeyde mevcut olduğu tespit edilmesine rağmen sırf başvuruculların bilgi eksikliği nedeniyle bu başvuru yolunu fiilen işletememesinin söz konusu yolu etkisiz kılacağı şeklinde yorumlanamayacağını belirtmiş ve bu tür idari eylemler nedeniyle uğranılan zararların giderimi bakımından tam yargı davasının etkili başvuru yolu olduğunu kabul etmiştir (B.T., § 73; A.A. [1. B.], B. No: 2014/18827, 20/12/2017, § 37).

57. Yukarıda anılan şikâyetten farklı olarak toplantı ve gösteri yürüyüşlerine idari işlem veya eylemlerle müdahale edildiği durumlarda idari yargıda dava açma yolu, yalnızca teorik düzeyde var olan ve fiiliyatta hiç işletilmeyen bir başvuru yolu değildir. Anayasa Mahkemesi önüne gelen bazı bireysel başvurularda idarenin somut olaydakine benzer müdahaleleri nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuruculların öncelikle iptal ve/veya tam yargı davası açarak idari yargı mercilerine başvurdukları ve bu yolla iddialarını yargı denetimine taşıyabildikleri görülmektedir (Elif Kulak ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/34033, 6/10/2022; Filiz Kerestecioğlu Demir (3) [2. B.], B. No: 2020/11218, 19/10/2022, §§ 20-23 ; Şenel Altan [2. B.], B. No: 2016/4950, 11/3/2021 §§ 30-32).

58. Açıklanan gerekçelerle eldeki başvuruya konu olayda olduğu gibi idari işlem ve/veya eylemler nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetler bakımından idari yargı yolunun müdahalenin varlığının tespiti, müdahalenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal edip etmediğinin belirlenmesi ve bir hak ihlali söz konusu ise oluşan zararın giderilmesi açısından ulaşılabilir, makul bir başarı şansı sunan ve etkili giderim kapasitesi bulunan, diğer bir ifadeyle etkili bir yol olduğu sonucuna varılmıştır.

59. Yukarıda yapılan tüm değerlendirmeler ışığında, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin bir iddianın bulunmadığı durumlarda, idari işlem ve eylemlerle gerçekleştirilen müdahaleler nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetler bakımından, sorumlu kamu görevlileri hakkında yürütülecek bir ceza soruşturmasının, olağan başvuru yollarının tüketilmesi şartını karşılamadığı; bu tür müdahalelerde başvurulması gereken başvuru yolunun münhasıran idari yargı yolu olduğu sonucuna varılmıştır (ceza yargısının etkili görüldüğü diğer hâller için bkz. § 47). Dolayısıyla, gerçekleştirmek istediği toplantı ve gösteri yürüyüşüne idari bir eylemle müdahale edilen başvurucunun, bireysel başvuru öncesinde yalnızca ceza soruşturması başlatılması talebinde bulunması, başvuru yollarının tüketilmesi yükümlülüğünü yerine getirdiği anlamına gelmemektedir. Bu nedenle, başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

B. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

60. Başvurucunun olay tarihinde Türkiye'nin batısında bulunan illerdeki uygulamanın aksine Siirt'te salgın hastalık gerekçesiyle yasaklama kararları verilmesi ve diğer etkinlikler yasaklandığı hâlde Cumhurbaşkanlığı tarafından Siirt'te düzenlenen mitinge izin verilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasının Adnan Oktar (3) ([2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

A. 1. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 23/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RESUL DARAMA (2)

B. No: 2022/14226 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/14226

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

RESUL DARAMA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/14226)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/4/2026 - 33212

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Resul DARAMA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadan suçlu olarak gösterilmesi nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/1/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti 12/1/2024 tarihinde başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur. Ayrıca Komisyon; adli yardım talebinin geçici olarak kabulüne, diğer şikâyetlerle ilgili olarak başvurunun kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar şöyledir:

A. Genel Bilgiler

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış, bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş, binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10; N. E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 5; A. S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 5; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 6).

7. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma, kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma, paralel devlet yapılanması, terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması ve bir terör örgütü olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11; N. E., § 6; A. S., § 6; Halit İnciroğlu, § 7).

8. Yargı organları; birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12; N. E., § 7; A. S., § 7; Halit İnciroğlu, § 8).

9. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliği bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor

ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13; N.E., § 8; A.S., § 8; Halit İnciroğlu, § 9).

10. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 47-66) kararında yer almaktadır (C.A. (3), § 14; N.E., § 9; A.S., § 9; Halit İnciroğlu, § 10).

11. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS/Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18; N.E., § 10; A.S., § 10; Halit İnciroğlu, § 11).

12. OHAL döneminde çıkarılan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri (OHAL KHK'ları) ile terör örgütleriyle veya millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisakı yahut irtibatı olan kişiler, anılan OHAL KHK'larına ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kamu görevinden çıkarılmıştır. Akabinde bahse konu KHK'lar; farklı kanunlarla bazıları değiştirilerek, bazıları aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Bununla birlikte yine önceki OHAL KHK'ları ile kamu görevinden çıkarılmış olan bazı kişiler sonradan çıkarılan OHAL KHK'ları ile anılan KHK'ların eki listelerinin ilgili sıralarından çıkarılmış, bu kişilerin kamu görevine iade edilmelerine karar verilmiştir.

13. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 1. maddesi ile bahse konu usulle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kurulmuştur. Yine 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi ile OHAL Komisyonunun kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği düzenlenmiştir. Anılan hükümler 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un ilgili maddeleri ile kanunlaşmıştır.

B. Somut Olay Bilgisi

14. 2000 yılında aday öğretmen olarak kamu görevine başlayan başvurucu, terör örgütleriyle veya millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğundan bahisle 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal

Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname'ye (672 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, kamu görevinden çıkarıldığı sırada Tekirdağ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğünde il müdürü olarak görev yapmaktadır.

15. Başvurucu, anılan kararın iptaline karar verilmesi talebiyle OHAL Komisyonuna başvurmuştur. OHAL Komisyonu 11/4/2018 tarihinde başvurucunun talebini yerinde görmeyerek başvuruyu reddetmiştir. Kararda başvurucunun FETÖ/PDY faaliyetleri kapsamında örgüt talimatı doğrultusunda, örgütle iltisaklı Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Banka veya Bank Asya) finansal destek mahiyetinde para yatırdığı (Anılan kararda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonundan (TMSF) temin edilen bilgilerde başvurucunun Bank Asyada 323623 numarası ile açılmış hesabı olduğu, bahse konu hesap bakiyesi 31/12/2013 tarihinde 4.034,16 TL iken 24/3/2014 tarihinde 15.000 TL, 20/6/2014 tarihinde 30.000 TL, 24/12/2014 tarihinde 11.000 TL para yatırdığı, aynı hesaba muhtelif tarihlerde farklı tutarlarda para girişi olduğu, ayrıca 24/12/2014 tarihinde 34.883 tutarlı 32 günlük katılım hesabı açtığı şeklinde tespitlere yer verilmiştir.), söz konusu örgütle iltisaklı veya irtibatlı olması nedeniyle TMSF'ye devredilen Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye mali destek sağlamak için para gönderdiği, ayrıca inceleme bölümünde belirtilen diğer tespitlerin örgütle irtibatını ortaya koyduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır. Komisyon kararında başvurucu hakkında yapılan diğer tespitler; örgütle irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılan Özel Feyza Orta Okulunda 2014-2015 ve 2015-2016 eğitim öğretim dönemlerinde çocuğunun kaydının bulunması, yine örgütle irtibatı nedeniyle kapatılan Gap Eğitim Gönülleri Derneğinin 6/10/2006 tarihinde kurucu üyesi olması ve üyeliğinin dernek kapatılana kadar devam etmesi, aynı gerekçeyle kapatılmasına karar verilen Özel Feyza Eğitim A.Ş. ve Sema Eğitim Hizmetleri A.Ş.ye 30/1/2014-20/5/2016 tarihleri arasında ödeme yapması, Tekirdağ 3. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) E.2018/68 sayılı dosyasında terör örgütüne üye olma suçundan yargılamasının devam etmesi olarak gösterilmiştir.

16. Başvurucu, OHAL Komisyonunun anılan kararının iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu;

i. Dinî hassasiyetleri nedeniyle birikimlerini faizsiz bankacılıkta değerlendirmek istediğinden ve yaptığı araştırmada en yüksek kâr payını vermesi, internet bankacılığının yaygın olması, temassız kredi kartı avantajı, şubelerinin sakin olması gibi sebeplerle 2003 yılında Bank Asyada hesap açtığını, 2011 yılından sonra kızının gittiği okulun söz konusu bankayla çalışması nedeniyle okul ödemelerini, kredi kartı ve fatura ödemelerini, bireysel emeklilik işlemlerini, başka kişi ya da kurumlara yaptığı havaleleri bu Banka aracılığıyla yaptığını iddia etmiştir. Başvurucu, OHAL Komisyonu kararında belirtilen paraların çoğunun bireysel emeklilik hesabındaki paralar olduğunu, talimat doğrultusunda söz konusu Bankaya para yatırmadığını, zaten Bankaya kayyum atandıktan veya Bankanın TMSF'ye devrinden sonra bile parasını çekmediğini, bu davranışının talimat doğrultusunda hareket etmediğini ortaya koyduğunu, kaldı ki edilenin aksine talimattan dahi haberi olmadığını,

ii. Dernek üyeliğinin görevi nedeniyle Şanlıurfa'da bulunduğu 2006-2008 yıllarına ait olduğunu, dernekte yasal olmayan bir durumla karşılaşmadığını, tayini çıktıktan sonra dernekle bir ilgisinin kalmadığını,

iii. Çocuğunun gittiği özel okulun yasal olarak faaliyet gösterdiğini, verdiği eğitimin iyi olması nedeniyle, Tekirdağ'a tayini çıkınca bu okulu tercih ettiğini, çocuğunun psikolojisinin

bozulmaması için 17-25 Aralık sürecinden sonra okuldan kaydını sildirmediğini, Özel Feyza Eğitim A.Ş. ve Sema Eğitim Hizmetleri A.Ş.ye gönderdiği paraların çocuğunun okul ücretinin taksitleri olduğunu, başka bir sebeple para göndermediğini,

iv. Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye 2/1/2014-9/5/2016 tarihleri arasında kredi kartıyla yaptığı ödemenin gazete aboneliğine ilişkin olduğunu, söz konusu gazetenin ekinde yer verilen derginin çocuğunun öğretmenleri tarafından tavsiye edildiğini, bu nedenle gazeteye abone olmak zorunda kaldığını,

v. Yargılanmakta olduğu ceza davasında verilen cezanın kesinleşmediğini, bu nedenle görevden çıkarma kararına dayanak alınamayacağını öne sürmüştür.

17. Ankara 20. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 11/1/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda öncelikle FETÖ/PDY'nin niteliğine ilişkin olarak genel değerlendirmeler yapılmış, FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin kamu görevinden çıkarılması sürecine dair bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda kamu görevlilerinin sadakat yükümlülüğünden bahsedilmiş, yaşanan darbe teşebbüsü nedeniyle ivedi şekilde alınması gereken tedbirlerin zorunluluğuna vurgu yapılmıştır. "Uyuşmazlık Konusu Olayın Değerlendirilmesi" başlığı altında ise;

i. Başvurucunun Ağır Ceza Mahkemesi tarafından terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırıldığı,

ii. Başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir Bank Asyadaki hesabında bulunan para miktarında 2014 yılından itibaren rutin bankacılık işlemlerini aşar nitelikteki işlemlerle artış sağladığının (24/3/2014 tarihinde 15.000 TL, 20/6/2014 tarihinde 30.000 TL, 24/12/2014 tarihinde 11.000TL para yatırdığı, ayrıca 24/12/2014 tarihinde 34.883 tutarlı 32 günlük katılım hesabı açtığı) tespit edildiği belirtilmiştir. İdare Mahkemesi, Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 10/7/2018, 8/10/2018 ve 23/10/2018 tarihli üç kararına atıf yaparak; Fethullah Gülen'in 17/25 Aralık 2013 sürecinde örgüt üyelerine, zor durumda olan Bank Asyayı Uhud Savaşı'ndaki Okçular Tepesi olarak nitelendirip Bankanın terk edilmemesi gerektiğini belirterek para yatırmaları yönünde talimat verdiğini hatırlatmıştır. Bu talimatı alan örgüt mensuplarının 6/1/2014-29/5/2015 tarihleri arasında hayatın olağan akışına aykırı olarak anılan Bankada hesap açtırdığı ve mevduat artışı sağladığı bir bütün olarak dikkate alındığında 17/25 Aralık süreci ve devamında normal bankacılık faaliyetleri haricinde kalan hayatın olağan akışına aykırı olarak hesap açan ve mevduat yatıran kişilerin bu eylemleri sebebiyle FETÖ/PDY ile yoğun şekilde bağ kurduğunu ifade etmiştir.

iii. Yargılandığı ceza dosyasında bilgisine başvurulan kişilerin başvurucunun örgüt ile bağı olduğunu, sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katıldığını beyan ettikleri,

iv. Başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan derneğe üye olduğu,

v. FETÖ/PDY'nin yayın organı olan Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye ödeme yaptığı,

vi. FETÖ/PDY ile iltisaklı özel okulda çocuğunun kaydı olduğu belirtilmiştir.

18. İdare Mahkemesi, davayı reddederken yukarıda yer verilen ilk dört sıradaki tespitlerin yanı sıra belirttiği diğer delillere de dayandığını ifade etmiştir. Bu bağlamda tespit edilen eylemleri kapsamında başvurucunun FETÖ/PDY ile normal bir vatandaştan beklenebilecek olandan daha yoğun bir ilişki içine girdiğini vurgulamıştır. Netice itibarıyla Anayasa'yla kurulmuş hür demokratik düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan terör örgütüyle bağı bulunduğu konusunda hakkında somut verilere ulaşılan başvurucunun Anayasa'ya sadakat

yükümlülüğünü ihlal ettiği kanaatine varmış ve OHAL Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. İdare Mahkemesi başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin açıklamaları konusunda başka bir değerlendirme yapmamıştır.

19. Diğer taraftan İdare Mahkemesi, başvurucunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine yönelik iddialarına ilişkin olarak idarenin gerek kamu güvenliğinin korunması gerekse devlete sadakat yükümlülüğünün sağlanması amacıyla hareket ettiğini dile getirmiştir. Bu bağlamda somut olaydaki kamu görevinden çıkarma tedbirinin ölçülü, güdülen amacın gerçekleşmesi için elverişli ve zorunlu olduğunu, özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin bu müdahale ile ulaşılacak meşru amaç kapsamındaki kamu yararı ile dengelendiğini, somut olaydaki tehdidin derhâl bertaraf edilebilmesi amacıyla normal prosedürün dışına çıkılarak, başka bir işleme gerek kalmaksızın örgütle bağı bulunan kamu görevlilerinin ihraç edildiğini, olağanüstü zamanlarda olağan prosedürün uygulanmasının zorunlu olmadığı, temel hak ve hürriyetlerin tesis edilebilmesi ve yeni bir darbe teşebbüsünün önlenmesi amacıyla gereken tedbirlerin alınmasında devletin hem yetkisi hem de sorumluluğu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucuya hakkındaki isnatların bütününe vakıf olarak OHAL Komisyonuna itiraz edebilme ve dava açabilme, iddia ve savunmada bulunabilme imkânının tanındığını vurgulamıştır.

20. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi (Daire) 26/5/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

21. Başvurucu, karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, istinaf dilekçelerinde yer alan iddialarını yineleyerek Daire kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Danıştay Beşinci Dairesi (Danıştay) 29/11/2021 tarihinde verdiği kararda başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararı kesinleşmediğinden hüküm kurulurken aleyhinde bir değerlendirme yapılmasının masumiyet karinesi gereğince mümkün olmadığını belirtmiş, diğer taraftan dava dosyasında başvurucu hakkında yapılan diğer tespitleri dikkate alarak FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı olduğu sonucuna ulaşmış ve Daire kararını onamıştır.

22. Başvurucu nihai karar 13/1/2022 tarihinde öğrenmiştir.

23. Öte yandan başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen ceza yargılamasında Ağır Ceza Mahkemesince 5/3/2019 tarihinde başvurucunun 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda delil olarak başvurucunun savunması yanında tanık E.A.nın ifadesine de yer verilmiştir.

i. Başvurucunun 3/5/2018 tarihli savunmasının ilgili kısmı şöyledir:

"...[K.Y.] ile Tekirdağ ilk geldiğimiz zamanlarda eşimin gelmediği süreçlerde katıldığım sohbetlerde tanışmıştım, ben mütevellinin ne olduğunu bilmiyorum, benim mütevelli heyetleriyle ilgili bilgim yoktur ..."

ii. Tanık E.A.nın 3/5/2018 tarihli beyanı şöyledir:

"Bizim devam ettiğimiz sohbet grubumuz vardı, [A.K.] isimli kişi bu sohbetleri organize ediyordu, ben 2010 yılının sonlarından itibaren katıldım, 2012 yılının yaz aylarından itibaren

bu sohbetleri Resul DARAMA devraldı, bu sohbetler bazen salı günleri bazen perşembe günleri yapılıyordu, Resul bey 1-2 gibi kısa bir süre bu sohbetleri vermeye devam etti, bu sohbetlere katılan arkadaşlar memur mütevellisi olarak geçen kişilerdir, kendisi kısa bir süre [A.K.den] sonra bu sohbetleri organize etti, genelde dini içerikli sohbetler yapılıyordu, genelde Risale ve Kuran-ı Kerim okunuyordu, hadislerden okunuyordu, Fetullah GÜLEN'in kitaplarından okunuyordu, vaazlerini içeren CD ler izlettirilmiyordu, benim katıldığım sohbetlerde bunlara şahit olmadım, himmet yardım bağış ve kurban parası istenmiyordu, bu tarz şeylerin esnaf gruplarında olduğunu duymuştum, bu gruptaki arkadaşlar memur arkadaşlar oldukları için maddi talepler olmuyordu, gazete ve dergi aboneliği de istenmiyordu, Resul DARAMA'nın bu şekilde faaliyetlerine şahit olmadım, benim olayla ilgili bilgim ve görgüm bundan ibarettir..."

24. Başvurucunun istinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi tarafından 19/3/2020 tarihinde reddedilmiş ise de temyiz incelemesi yapan Yargıtay 3. Ceza Dairesince 2/7/2024 tarihinde mahkûmiyet kararı bozulmuştur. Bozma kararında tüm bürokrat ünitelerinin toplantılarını organize eden ve ünite sorumluları ile temas hâlinde olan A.A.K.nın başvurucu ile irtibatı olduğu tespit edildiğinden bu kişi hakkında konuyla ilgili olarak dava açılıp açılmadığının araştırılması, verdiği beyanların temin edilmeye çalışılması, gerekli görülmesi hâlinde tanık olarak dinlenilmesi, 2012 yılının Mart ayından sonra toplantılara bir daha katılmadığını ifade eden başvurucunun örgütün gerçek yüzü ortaya çıktıktan sonra da örgütle bağlantısını devam ettirip ettirmediğinin şüpheye yol açmayacak şekilde belirlenmesi hususlarına yer verilmiştir.

25. Bozma kararı sonrasında Ağır Ceza Mahkemesince 15/4/2025 tarihinde bu kez başvurucu hakkında beraat kararı verilmiştir. Başvurucu hakkında verilen beraat kararının gerekçesinde, bozma ilamından sonra dinlenenler de dâhil olmak üzere ifadesi alınan tanıkların 2012 yılından sonra başvurucunun sohbetlere katıldığına dair beyanda bulunmadıkları, örgütün gerçek yüzü ortaya çıktıktan sonra başvurucunun örgütle bağlantısını devam ettirdiğine dair her türlü şüpheden uzak delil elde edilemediği şeklinde değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca başvurucunun savunması, Bank Asya hesabına ilişkin hesap hareketleri ile birlikte ele alındığında ise bankacılık işlemlerinin talimattan bağımsız, rutin bankacılık faaliyeti olarak kabul edilmesi gerektiği, Yargıtayın yerleşik içtihatları uyarınca da Bank Asyada gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etme kapsamında değerlendirilemeyeceği, başvurucunun savunmasının aksine örgüt talimatı doğrultusunda terör örgütüne yardım etme kastı ile örgütle iltisaklı bankaya para yatırdığına, bankacılık işlemi yaptığına dair kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı ifade edilmiştir. Sonuç itibarıyla isnat edilen suç nedeniyle hakkında şüphe oluştuğundan beraat kararı verilmesi gerektiğinden söz edilmiştir. Karar, Cumhuriyet savcısı tarafından temyiz edilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla dosya henüz temyiz aşamasındadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

26. 672 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya … Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar

verilen yapı, oluşum veya gruplara (…) iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan;

a) Ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden,

...

başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden, ... çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler ..."

27. 672 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 6/2/2018 tarihli ve 7080 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 2. maddesiyle kanunlaşmıştır.

28. 685 sayılı KHK'nın "Komisyonun oluşumu" başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur."

29. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Komisyon kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir."

30. 685 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 1. ve 11. maddesi ile kanunlaşmıştır.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

31. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine

sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hale getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye’deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler’in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara’da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir."

32. FETÖ/PDY'nin anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

33. Danıştay Beşinci Dairesinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 26/1/2022

tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '…Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. … Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. …Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. …bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. …Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hallerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/06/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben 'elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum. …Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana tefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; --Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.yi] övücü yorumlar yapıp destekleyelim … Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada

organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/ tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Bir çok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/06/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir.

..."

b. Bank Asyaya İlişkin Genel Açıklamaların Yer Aldığı Kararlar

34. Bank Asya, Türkiye'de faaliyet gösteren dört katılım bankasından biri olarak 24/10/1996 tarihinde Asya Finans Kurumu Anonim Şirketi ünvanıyla kurulmuş; 20/12/2005 tarihinde ise Asya Finans Kurumu Anonim Şirketi olan ünvanı Asya Katılım Bankası Anonim Şirketi olarak değiştirilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13/1/2022 tarihli ve E.2020/9.MD-344, K.2022/12 sayılı kararı).

35. Kamu makamlarınca FETÖ/PDY'nin finans kaynaklarından biri olarak değerlendirilen

Bank Asya, 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmüştür. Bunun üzerine Bank Asyanın finansal olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarılmasının sürekliliğini temin etmek amacıyla Bank Asyaya para yatırılması için 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt lideri tarafından çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrıya uyan kişilerin özellikle 2014 yılının başından itibaren gerek bir kısım mal varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek tasarruf ve kâr amacı gözetmeksizin örgüt yararına para yatırma, katılım hesapları açma, döviz ve altın alma ve satma gibi işlemler yaptığı tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararı).

36. Darbe teşebbüsü öncesinde de FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlar ve finans kuruluşları için idari birtakım tedbirlere başvurulmuştur. Bu kapsamda TMSF 3/2/2015 tarihinde Bank Asya yönetimine el koymuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ise anılan Bankayı 29/5/2015 tarihinde TMSF'ye devretmiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, § 35).

37. BDDK tarafından Bankanın TMSF'ye devrinden önce hazırlanan 28/5/2015 tarihli mali durum tespit raporunda Bank Asyanın kurumsal yapısıyla örtüşmeyen şekilde Fetullah Gülen'in yönlendirmesiyle yönetildiği ve bu örgüte maddi kaynak sağlamak üzere muhtelif işlemlerin gerçekleştirildiği hususlarına yer verilmiştir. Ayrıca aynı raporda Bankanın içinde bulunduğu finansal krizi aşabilmesi için Fetullah Gülen tarafından 25/12/2013 tarihinde Bank Asyaya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın Banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği, ekonomik veya rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin talimat kapsamında Bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarındaki bulunan mevduatlarda artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle Bankaya likidite sağladıkları belirtilmiştir. Söz konusu mali tespit raporu içeriği hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Işık [2. B.], B. No: 2017/26291, 17/7/2019, § 19).

c. Bank Asya Hesaplarında Yapılan İşlemler Bağlamında Verilen Kararlar

38. Metin Evecen ([2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018) kararında Anayasa Mahkemesince başvurucunun örgütün mali kaynağını oluşturan ve bu yolla gelir elde ettiği anlaşılan Bankaya örgüt yöneticilerinin çağrıları üzerine para yatırmasının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı belirtilmiştir (Metin Evecen, § 59). İ.C. ([2. B.], B. No: 2016/41492, 13/2/2020) kararında ise somut olayın koşulları değerlendirilmiştir. Kararda, Bank Asyada açılmış bir hesab olmasının örgütsel bir faaliyet olarak değerlendirilmesinin ancak bunun terör örgütünden alınan bir talimat uyarınca gerçekleştiğinin ortaya konulması hâlinde mümkün olduğu, aksi durumda varsayıma dayalı bir kabulden hareket edilerek kuvvetli suç belirtisi değerlendirmesi yapılmasının söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Buna göre söz konusu karara konu olayda Bank Asyada hesabı bulunan başvurucu için bu yönde bir tespit yapılmaması karşısında Bankada kendisinin ve eşinin hesabı olması olgusunun başvurucu yönünden örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilmesinin ve bu anlamda örgütsel ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünün mümkün görülmediği sonucuna ulaşılmıştır (İ.C., § 62).

39. Anayasa Mahkemesi, Gürcan Balık ([2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022) kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddia karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması

nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi, anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt talimatı üzerine, örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47).

40. Ayla Demir İşat kararı ise Bank Asya hesabı nedeniyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkindir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararda başvuruya konu olayda feshin gerekçesinin devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtisaklı veya irtibatlı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkması olduğunu tespit etmiştir. Bu tespitten sonra Bankadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme suçları kapsamında değerlendirilemeyeceğinin Yargıtay tarafından da kabul edildiğini, bu itibarla yargılama makamlarından rutin bankacılık işlemleri dışında terör örgütünün talimatı üzerine hesap açılıp açılmadığı, önemli sayılabilecek bir mevduat artışı gibi mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin olup olmadığı ya da başka bir örgütsel faaliyet çerçevesinde bir işlem yapılıp yapılmadığı, feshi geçerli kılan başka bir nedenin olup olmadığı hususlarını açıklığa kavuşturmasının beklendiğini belirtmiştir (Ayla Demir İşat, § 140; Sinan Ceylan [1. B.], B. No: 2019/38275, 24/1/2024, § 21).

41. Yargıtay, somut olayın özelliklerine göre Bank Asya hesap hareketlerini FETÖ/PDY'ye üye olma veya yardım etme suçları bakımından delil olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13/1/2022 tarihli ve E.2020/9.MD-344, K.2022/12 sayılı ; 15/1/2025 tarihli ve E.2024/3.MD-444, K.2025/31 sayılı kararlarının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Terör örgütleri faaliyetlerini devam ettirebilmek için paraya ihtiyaç duyarlar. Örgüte finansal olarak kaynak sağlamak için legal görünümlü ekonomik getirisi olan ticari işletmeler kurulabildiği gibi uyuşturucu veya silah ticareti, kara para aklamak şeklinde yasa dışı faaliyetler ile ya da mensupları ile sempatizanlarından bağış, himmet adı altında para toplayarak ekonomik kaynak sağlayabilmektedirler. FETÖ/PDY'nin de finansal gücünün en önemli ayaklarından biri olan Asya Katılım Bankası A.Ş.'nin esasen ekonomik prensipler ve ticari hükümler çerçevesinde faaliyet göstermesi beklenmekte iken, kuruluş tarihinden itibaren örgütün yurt dışı ve yurt içi kurumlarının finansmanı amacıyla kullanıldığı, 2008 yılından itibaren başlayan birtakım mali ve kurumsal sıkıntıların yoğunlaştığı Aralık 2013-Ocak 2014 döneminde bankanın 29.05.2015 tarihinde fona devrine kadarki süreçte kamu oyu ve ekonomik çevrelerde kaybettiği itibar nedeniyle yaşadığı finansal krizi aşabilmek adına; rasyonel ekonomik gerekçelere ve kurumsal yönetim ilkelerine aykırı bir şekilde sözde örgüt liderinin ve örgütün yönlendirmesiyle mevduat toplama kampanyaları düzenlediği BDDK'nın 28.05.2015 tarihli mali analiz raporundan anlaşılmaktadır. Bankanın bahse konu finansal krizin aşılabilmesi için örgüt lideri Fetullah Gülen tarafından 25.12.2013 tarihinde Bank Asya'ya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği gibi bankanın Genel Müdürü [A.B.den] Yönetim Kurulu Başkanı [E.B.] ve Yönetim Kurulu Üyeleri [E.G.], [Z.E.], [M.U.], [R.K.], [M.G.] ve [A.Ç.ye] 06.01.2014'de iletilen 05.01.2014

tarihinde banka çalışanı [G.Y.nin] [A.B.ye] gönderdiği 'Affınıza mahçuben' konulu elektronik posta mesajının içeriğinde '...Bizim iklimimizden bir ağabeyim ... Bankamız için seferberlik ilan ettik, aynen 2001'de olduğu gibi, neyimiz varsa namusumuz bildiğimiz bankamız için yarından tezi yok getireceğiz .... Arkadaşlar evini arabasını satacak, gerekirse başka bankalardan kredi çekecek bankamıza mevduat koyacağız...' ifadeleri yer almaktadır. Bu doğrultuda talimat kapsamındaki ekonomik ve rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarında bulunan mevduatlarında artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle bankaya likitide sağladıkları anlaşılmaktadır.

İkinci talimat ise 28.08.2014 tarihi olup bu talimat sonrasında da Eylül - Ekim aylarında para yatırılmasına ilişkin yoğun bir kampanya gerçekleştirildiği görülmektedir.

Bank Asya'ya para yatırılması talimatlarından üçüncüsü BDDK'nın bir kısım banka imtiyazlı pay sahibine tedbir uyguladığı ve akabinde fon yönetimi tarafından banka yönetiminin değiştirildiği tarih olan 04.02.2015'dir. Bu tarihte sosyal medya paylaşımları ve banka şubeleri önünde yapılan eylemlerle kişilerin bankaya para yatırılmaya yönlendirildiği ve sembolik (50-100 TL) olsa dahi yeni hesap açma ve para yatırma işlemlerinin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Rutin bankacılık işlemleri dışında talimat sonrası açılan hesap sayısı ve işlem hacmine ilişkin veriler aşağıda yer almış olup ortaya çıkan rakamlardan talimatın yerine getirildiği bankacılık işlemlerinde mutad olmayan artışların sağlandığı görülmektedir.

Yıl Ay Toplam Kendisi Eşi Eski Eşi Oğlu/Kızı Kardeşi Annesi Babası

2013 12 3809 1256 700 11 109 1073 145 287

2014 1 66483 25482 16847 204 2251 17350 2817 3176

2014 2 39654 15431 10069 129 1362 10568 2329 2454

2014 3 22361 8244 5018 85 665 5957 1400 1758

2014 4 15737 5552 3388 63 426 4205 839 1398

2014 5 13679 4614 2767 45 329 3668 616 1025

2014 6 12546 4441 2713 58 395 3510 587 911

2014 7 11560 4174 2431 36 441 3403 424 719

2014 8 20681 7159 4826 74 1090 5860 854 985

2014 9 65130 25807 18366 180 3496 17039 2613 2427

2014 10 38771 13486 8774 113 1990 11496 1689 2043

2014 11 42992 14032 9567 161 1985 11776 2055 2638

2014 12 13782 5379 3439 38 603 3758 546 778

2015 1 14257 5705 3617 39 548 3940 634 827

2015 2 41978 13729 10979 124 6125 10539 2179 1776

2015 3 17545 6699 4513 57 1059 4813 844 864

2015 4 12630 3794 3077 34 711 3452 628 778

2015 5 11623 4247 2954 21 618 3148 567 721

Tablodan anlaşılacağı üzere rutin bankacılık faaliyeti dışında örgüt liderinin talimatı doğrultusunda kişisel yarar amacı güdülmeksizin örgütün finans kaynaklarından olan bankanın krizden kurtarılması için örgüt liderinin talimatı doğrultusunda hareket edilip zaman zaman başka bankalardan kredi kullanmak suretiyle Bankasya'ya para yatırılması örgüte ve liderine bağlılığı gösteren bir faaliyet olarak değerlendirilmiştir. Bu faaliyetin tek başına örgüt üyeliği için yeterli kriter olarak kabul edilmesi mümkün değil ise de terör örgütüne yardım etme olarak değerlendirilebilecektir.

..."

42. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 3/2/2025 tarihli ve E.2022/17983, K.2025/2757 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 29.05.2015 tarihli kararı ile temüttü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi TMSF'ye devredilen ve 22.07.2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun(5411 sayılı Kanun) 107 inci maddesinin son fıkrası gereğince faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası A.Ş'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebilecektir.

..."

43. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/4/2025 tarihli ve E.2023/18441, K.2025/11393 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bankacılık BDDK'nın 29.05.2015 tarihli kararı ile temüttü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen ve 22 Temmuz 2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 107. maddesinin son fıkrası gereğince faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği, silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olmayan ancak, örgüt liderinin çağrı dönemlerine denk gelen dönemlerde Bank Asya'da bankacılık işlemlerini yapan kişinin işlem yaptığı tarihlerde bu bankanın iltisaklı olduğu yapının silahlı terör örgütü olduğunu bilerek, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda ve örgüte yardım etmek kastıyla para yatırması veya yatırım işlemleri yapmasının ispatı halinde bunun örgüte yardım suçunu oluşturabileceği kabul edilmelidir.

..."

44. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 12/9/2023 tarihli ve E.2021/16286, K.2023/5413 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği nazara alındığında; sanığın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi dahil olmak üzere tüm hesap hareketleri getirtilip incelenerek bu konuda bilirkişi raporu da alınıp, örgüt liderinin talimatı üzerine katılım hesabı açma ve mevduat artışı gibi mutad dışına çıkan hesap hareketi bulunup bulunmadığının tespitinden sonra karar verilmesi gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması,

..."

45. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/5/2019 tarihli ve E.2018/7220, K.2019/3659 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sanığın örgütle iltisaklı olması nedeniyle kapatılan okula çocuğunu göndermesinin ve Bank Asya nezdindeki mutad hesap hareketlerinin ve çalıştığı kurumdaki görev yaptığı birimlerin örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğinin gözetilmemesi,

..."

46. İDDK'nın 13/11/2024 tarihli ve E.2023/554, K.2024/2803 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Davalı idare tarafından dosyaya sunulan davacıya ilişkin bilgi ve belgelere gelince;

Dava konusu Komisyon kararında; davacının Bank Asyada [4...4] müşteri numarası ile açılmış hesabının bulunduğu, mezkur hesaba 15/04/2014 tarihinde 2.722,00-TL, 23/01/2015 tarihinde 2.743,00-TL, 16/02/2015 tarihinde 4.778,00-TL para yatırdığı ve aynı hesaba muhtelif tarihlerde farklı tutarlarda para girişi olduğu, ayrıca davacının Bank Asyada 21/07/2014 tarihinde 3.901,00 TL tutarlı 31 günlük, 01/08/2014 tarihinde 11.850,00 TL tutarlı 372 günlük, 04.09.2014 tarihinde 11.650,00 TL tutarlı 31 günlük, 16/01/2015 tarihinde 1.227,80 TL tutarlı 31 günlük, 16/02/2015 tarihinde 3.578,33 TL tutarlı 31 günlük, 16/04/2015 tarihinde 1.612,16 TL tutarlı 31 günlük katılım hesapları açtığı; ayrıca, davacının FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kapatılan Kimse Yok Mu Derneğine 01/05/2014-16/12/2015 tarihleri arasında 1.285,00 TL tutarında para gönderdiği, ayrıca Ekim 2014-Nisan 2015 tarihleri arasında da SMS yolu ile para gönderdiği tespitine yer verilmiştir.

Davacı tarafından, 2004 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası'nda işe başlaması üzerine maaş hesabının bu bankada açıldığının, 8 ay sonra gelir uzmanı olarak İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı bünyesinde gelir uzmanı olarak çalışmaya başladığının, yıllar boyunca aldığı maaşı faizsiz finans kurumu olması nedeniyle Türkiye Finans Katılım Bankası'nda değerlendirdiğinin, her ay maaşını bu bankaya aktararak tüm işlemlerini ve birikimini bu banka aracılığıyla gerçekleştirdiğinin ve 58 adet katılım hesabının bulunduğunun, daha sonra çalıştığı iş yerine iki dakika yürüme mesafesinde Bank Asya şubesinin açılması üzerine, iş yerine çok yakın olması, işlemlerini gerçekleştirmek için kolaylıkla gidebilecek olması ve bankanın da faizsiz finans kurumu olması nedeniyle Türkiye Finans Katılım

Bankası'ndaki hesabını kapatmak suretiyle bu bankada hesap açtırdığının, Bank Asya hesap hareketleri incelendiğinde, her ay aldığı maaşını diğer bankada da olduğu şekilde düzenli olarak Bank Asya müşteri hesabına aktardığının, Bank Asya hesabındaki parayla kredi kartı ödemelerini yaptığının, bu hesaptaki birikimlerini bir tür yatırım hesabı olan katılım hesaplarına aktararak değerlendirdiğinin, ayrıca kişisel borç alış verişlerinde kullandığının, 14 Mart 2015'te gerçekleştirilen umre ibadetine ve Emlak Konuttan çıkan daireye ilişkin harcamalar yaptığının, bu nedenle anılan tarihlerden sonra çok fazla birikim yapamayıp borç ödemelerini gerçekleştirdiğinin, Bank Asya nezdindeki hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olduğunun, örgüt talimatı ile ilgisi olmadığının ileri sürüldüğü görülmüştür.

Davacının silah terör örgütüne üye olma suçundan yargılandığı İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinin E:2018/221 esasında açılan davada, davacının Asya Katılım Bankası hesaplarının incelenmesi üzerine hazırlanan 27/11/2019 tarihli bilirkişi raporunda; davacının Asya Katılım Bankasındaki ilk hesabı 06/03/2013 tarihinde açtığı, 2013-2016 yılları arasında Asya Katılım Bankasında bulunan hesaplarını kullandığı; davacının 2013 yılında maaşının Garanti Bankası 86/6691241 nolu hesaba yattığı, maaşların yattığı tarihten sonrasında Asya Katılım Bankası nezdindeki hesabına transfer ettiği; davacının 2016 yılında maaşlarının Vakıfbank'ta açılan hesaba yattığı, davacı tarafından maaşların yattığı tarihten sonrasında Asya Katılım Bankasındaki hesabına transfer yaptığı; Vakıfbank hesabından Asya Katılım Bankası hesabına 15/07/2016 tarihine kadar para transferi yapılmaya devam edildiği, tespit edilmiştir.

Davacının silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla yargılandığı ceza davasında İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/11/2019 tarih ve K:2019/430 sayılı kararıyla; 'Her ne kadar sanık hakkında terör örgütü elebaşı Fettullah Gülen'in talimatıyla Bank Asya'ya para yatırarak örgüt üyeliği suçunu işlediğinden bahisle iddianame düzenlenmiş ise de; sanığın alınan savunmasında, Bank Asya'yı faizsiz olduğu için birikimini burada yaptığını beyan ettiği, sanığa ait Bank Asya hesapları incelendiğinde, örgüt liderinin 2. talimatından sonra da 2016 yılında Bank Asya'ya para yatırmaya devam ettiği, sanığın hesap hareketlerinin örgüt liderinin talimatı ile uyumlu olmadığı...' gerekçesiyle beraatine karar verildiği görülmüştür.

Yukarıda aktarılan tespitler ile davacının beyanları birlikte değerlendirildiğinde; davacının 2004 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası'nda açmış olduğu banka hesabına ait dökümlerin incelenmesinden; gelir uzmanı olarak göreve başlamasından sonra da farklı bankalardan maaş almasına rağmen maaşından arta kalan tutarların aylara sari olarak bu bankaya aktarıldığı, bir çoğunun katılım hesaplarında değerlendirildiği, bahsi geçen tarihlerden hesabın kapatıldığı tarihe kadar söz konusu işlemlerin devam ettiği, kişisel harcama ve kredi kartı ödemelerinin gerçekleştirildiği, 06/03/2013 tarihinde ise davacının Bank Asya Nuruosmaniye şubesi nezdinde hesap açtığı, dosyaya sunulan krokilerin incelenmesinden anılan şubenin davacının iş yerine yürüme mesafesinde olduğunun sabit olduğu, bununla birlikte Bank Asya hesap hareketlerinin de yine Türkiye Finans Katılım Bankası hesap hareketleriyle uyumlu şekilde maaşından arta kalan tutarların aylar itibarıyla vadesiz hesaba aktarılmasını müteakip genel itibarla katılım hesapları, dolar ve altın hesapları nezdinde değerlendirildiği, bir çok katılım hesabının vadesinden önce kapatılmak ve vadesiz hesabında biriken paralar da eklenmek suretiyle yeniden açıldığı ve birbirinin devamı niteliğinde olduğu, anılan bankanın TMSF'ye devir tarihinden sonra da bankacılık işlemlerine devam ettiği, hesap açılışının ilk talimat tarihiyle uyumlu olmadığı, davacının

beyanlarını doğrular şekilde rutin olarak anılan hesaba tasarruf boyutunu aşmayacak şekilde para yatırıldığının görüldüğü, söz konusu bankacılık işlemlerinin tasarruf amacı dışında, terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı görüldüğünden, davacının Bank Asya'da gerçekleştirdiği hesap hareketleri dolayısıyla FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğunun kabulü mümkün bulunmamaktadır.

..."

47. Danıştay Beşinci Dairesinin İDDK'nın 1/6/2023 tarihli ve E.2021/2553, K.2023/1228 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 12/11/2020 tarihli ve E.2016/58117, K.2020/5083 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından davacının ve eşinin Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde hesabı olduğuna ilişkin dava dosyasına belge sunulduğu görülmektedir. Anılan belgeye göre, davacı adına hesabın 08/02/2011 tarihinde açıldığı ve 106.822,95 TL'lik meblağın olduğu, eşi adına hesabın 04/08/2010 tarihinde açıldığı ve değişik bakiyelere yer verildiği görülmüştür.

Davacı tarafından bu delile karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

Öte yandan, UYAP kayıtları üzerinde yapılan incelemede davacı hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, 'TMSF'ye yazılan müzekkereye verilen cevabi yazıda, Müflis Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde şüpheli adına açılmış banka hesabı bulunduğu anlaşılmış olup, banka hesap işlemleri ile ilgili düzenlenen 19/03/2020 tarihli bilirkişi raporunda, şüphelinin vadesiz hesabında bulunan bakiyeleri, örgüt liderinin çağrısından sonraki dönemde vadeli hesaplar açarak buraya aktarması nedeniyle, bu işlemlerin örgüt liderinin talimatı doğrultusunda yapıldığına dair görüş bildirilmiş ise de; şüphelinin hesap hareketlerinin incelenmesinde 2013 Ocak ayından 2016 Şubat ayına kadar hesap bakiyesinin sırasıyla 35446,36 (2013 OCAK) 35387,75 35907,59 34256,95 32959,83 31625,34 34603,81 34009,26 32277,53 31355,47 29747,92 30085,67, 33321,33 (2014 Ocak) 34223,95 34646,14 33979,22 32626,36 34636,02 34310,97 34558,99 34349,38 32185,92 32630,66 34685,08 35562,34 (2015 OCAK) 35740,77 35922,33 36117,41 36304,22 36158,55 37345,75 38589,62 38692,98 36798,61 37119 36967,7 37872,93 37243,59 (2016 Şubat) şeklinde olduğu, görüldüğü üzere çağrıdan sonraki tarihte şüphelinin hesabında 34.000,00 dolaylarında bakiye bulunmakla birlikte, çağrının yapıldığı tarihten önce, 2013 yılı boyunca da şüphelinin hesabında yine benzer nitelikte yüksek bakiyelerin bulunduğu, yine şüphelinin, Bank Asya'nın 29/05/2015 tarihinde TMSF'ye devrinden hemen sonra örgüt üyelerinden farklı olarak hesabını sıfırlamadığı, uzun süre kullanmaya devam ettiği, şüphelinin çağrıdan sonraki dönemde 3 adet katılım hesabı açtığı anlaşılmış ise de, yapılan incelemede şüphelinin ilk hesabını 02/08/2011 tarihinde açtığı ve 2011 yılında yine 3 adet katılım hesabı açtığı, şüphelinin çağrıdan önceki dönemde yaptığı işlemlere çağrıdan sonraki dönemde devam etmesi, Bank Asya'nın TMSF'ye devrinden sonra da aynı işlemlere yapmaya ve hesabını aktif olarak kullanmaya devam etmesi hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde soyut ihbar dışında başka hiçbir örgütsel bağlantısı tespit edilemeyen şüphelinin banka işlemlerinin, rutin bankacılık faaliyetleri olduğu kanaatine varıldığı' şeklinde tespite yer verilmekle birlikte kararda geçen bilirkişi raporunda, incelenen dönem içerisinde davacının Bank Asya nezdinde (4) adet yeni açılan hesabı bulunduğu, hesap açılış ve kapanış bilgilerinin 12/03/2014 tarihinde açılan vadeli mevduat

hesabının 28/03/2014; 28/03/2014 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 15/01/2015; 15/01/2015 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 05/06/2015; 05/06/2015 tarihinde açılan vadesiz mevduat hesabının 18/03/2016 tarihinde kapandığı, 12/03/2014 tarihinde 35.150 TL tutarında, 28/03/2014 tarihinde 385,88 XAU tutarında (TL bazlı kurdan karşılığı 35.171,42 TL), 15/01/2015 tarihinde 35.562,34 TL tutarında katılım hesabı açma işlemleri yapması, 2013 yılında benzer nitelikli katılım hesabı açma işlemlerinin olmaması, dönem içerisinde bankaya yeni kaynak sağlamadığı, hesabında bulunan tutarı katılım hesabında değerlendirdiği, BDDK nezdinde hesaplanan likidite rasyolarında katılma hesabındaki bakiyenin cari hesaptaki bakiyeye göre bankayı daha avantajlı duruma geçirmesi de göz önüne alındığında özellikle bu dönemde katılım hesabı açmasındaki amacın çağrı doğrultusunda bankaya destek amaçlı olduğu kanaatine varıldığı şeklinde tespite yer verildiği görülmüştür.

'Asya Katılım Bankası Hakkında Genel Değerlendirme' başlıklı kısmında açıklandığı üzere, Yargıtay tarafından örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asya'ya para yatırma fiili, terör örgütünün amacına hizmet eden yardım suçu kapsamında değerlendirilmiş, ayrıca anılan bankaya eş adına para yatırılmasının da aynı kapsamda olduğu karara bağlanmıştır.

Bu durumda, aile birliği içinde davacının eşi adına hesap açılması hususunun davacının bilgisi dışında olduğunu kabul etmenin hayatın olağan akışına aykırı olacağı, davacının açtığı katılım hesaplarının bankayı daha avantajlı duruma geçirdiği kanaatine varılmıştır.

Netice itibarıyla, yukarıda yer verilen bilgi ve belgelerin değerlendirilmesinde, örgütün amacına hizmet eden bir finans kuruluşu olan Bankanın mali durumuna destek olmak amacıyla örgüt liderinin talimatı sonrasında davacı tarafından gerçekleştirilen vadeli mevduat hesabı açmak suretiyle gerçekleştirilen para yatırma işlemlerinin ve eşi adına hesap açma işleminin davacının FETÖ ile iltisak ve irtibatını ortaya koyan bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır..."

48. Danıştay Beşinci Dairesinin 20/3/2025 tarihli ve E.2022/11657, K.2025/3522 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Temyize konu Bölge İdare Mahkemesi kararında; davacının örgüt liderinin talimatından sonraki süreçte FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Bank Asya'da hiç hesabı yokken 2014 yılı içerisinde birden fazla kez katılım hesabı açtığı ve ayrıca Bankanın TMSF'ye devri süreci sonrasında bakiyesini düşürdüğü, davacının söz konusu hesap hareketlerinin FETÖ/PDY terör örgütünün Bank Asya'ya mali destek yapılmasına dair talimatıyla uyumlu olduğu, davacının anılan bankaya finansal destek sağladığı tespitine yer verilmiş ise de; İdare Mahkemesince Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığına yapılan ara karar ile davacının hesap hareketlerinin istendiği, ilgili kurumdan gelen cevabi yazı ekinde bulunan CDnin incelenmesinden, her ne kadar davacı tarafından talimat tarihinden sonraki bir tarihte Bank Asya'da hesap açılmışsa da; aylık hesap özeti bakiyelerinin 2014 yılı Mart ayında 22.000,00-TL olduğu, söz konusu bakiye 2014 yılı Eylül ayına kadar kısmen artış gösterse de, Eylül ayında 36.881,01-TL olan bakiyenin 2014 yılı Ekim ayında 7.590,36-TL'ye düştüğü, bu tarihten sonra hesabında artışlar olsada, Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemde hesabını kapatmadığı gibi 2015 yılı Nisan ayında 31.366,55-TL olan hesap bakiyesinin 2015 yılı Mayıs ayında 51.205,78 TL'ye yükseldiği, yine 2015 yılı Eylül ayı bakiyesinin hesap açılış tarihinden itibaren en yüksek seviye olan 53.217,91-TL'ye yükseldiği, 2015 yılı Ekim ayı ile 2016 yılı Mayıs ayları arasında 279,76-TL olan hesap bakiyesinin 2016 yılı Haziran ayında 5.198,88-TL'ye yükseldiği, Bank Asya

nezdindeki hesabına ekseriyetle eşi G.Ç. ve babası A.Ö. tarafından para havale edildiği, hesabında para girişi olduğu, ancak paranın hesapta tutulmayarak kısa süre sonra çekildiği, hesabın açıldığı tarih olan 04/03/2014 tarihi ile kapandığı tarihleri arasındaki hesap hareketlerinin benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Bununla birlikte davacı hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan yürütülen ceza yargılaması sonucunda verilen ve istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen Ankara 32. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/03/2021 tarih ve E:2020/251, K:2021/81 sayılı kararında, '...Sanığın FETÖ/PDY terör örgütünün finans kuruluşu olan Bank Asya'da hesabının bulunduğu, sanığın adı geçen banka nezdindeki hesap hareketlerinin incelenmesi amacıyla Mahkememizce bilirkişi raporu aldırıldığı, tanzim olunan 05/03/2021 tarihli bilirkişi raporuna göre özetle;

-sanığa ait hesabın örgüt liderinin bankanın likiditesine katkı içerikli talimatının medyaya yansıtıldığı 15/01/2014 tarihinden sonra 04/03/2014 tarihinde açılmış olduğu, hesap üzerinde 27/03/2014 tarihinde 22.000,00 TL tutarlı 2 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, açılan bu hesabın açıldıktan bir hafta sonra kapatılarak kapatma bakiyesi ile 3 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, 21/07/2014 tarihinde 3 ek no.lu katılım hesabının 25.395,59 TL üzerinden kapatıldığı, kapatma bakiyesi ile ilave yatan 10.000,00 TL toplamı 35.395,59 TL ile 5 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, 20/10/2014 tarihinde 5 ek no.lu katılım hesabından 29.500,00 TL nin EFT gönderildiği, hesabın kalan 6.483,91 TL üzerinden 29/05/2015 tarihinde kapatıldığı, aynı gün bu kapatma bakiyesi ve cari mevduatta bulunan para toplamı 13.983,91 TL ile 7 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, hesaptan yatırılan para çekilmesi sonucunda kalan 12.316,02 TL üzerinden kapatılarak hesaptaki paranın kullanıldığı,

-6 ek no.lu katılım hesabının 327,59 USD üzerinden 15/08/2014 tarihinde açıldığı, hesaptan yapılan para çekilmesi sonrasında kalan 145,45 USD üzerinden 30/04/2015 tarihinde hesabın kapatıldığı, bu tarihte 18.999.96 TL ile 7.145,56 USD alındığı, 6 ek no.lu katılımın kapatma bedeliyle satın alınan USD tutarının önce cari mevduata yatırıldığı, cari, mevduata yatan paranın 7.195,01 USD lik bölümüyle 9 ek no.lu katılım hesabının açıldığı,

-13/05/2015 tarihinde üç işlemde toplam 32.316,02 TL tutarındaki paranın A.Ö. hesabından havale geldiği, gelen tutarın 1 ek no.lu cari mevduata yatırıldığı 1 ek no.lu cari mevduatta bulunan bu parayla 12.148,89 USD alındığı alınan bu bedelin ek 4 no.lu cari mevduata yatırıldığı , 9 ek no.lu katılım hesabının kapatılarak 7.150,01 USD üzerinden kapatılıp, kapatma bedelinin 4 ek no.lu cari mevduata aktarıldığı, 4 ek no.lu cari mevduatta toplanan 19.298,90 USD ile 10 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, bu hesaptan çekilen paralardan sonra kalan 17.470, 60 USD üzerinden hesabın 15/10/2015 tarihinde kapatıldığı, kapatma bedeliyle 50.254,63 TL alındığı, alınan bu tutarın 50.000,00 TL lik bölümünün 16/10/2015 tarihinde iki işlemde araba bedeli olarak EFT gönderildiği,

-29/06/2016 tarihinde hesaba 1.700 USD tutarındaki paranın havale geldiği, gelen paranın 01/07/2016 tarihinde 4.856,83 TL üzerinden bozdurulduğu, bozma bedelinin bankanın yatırım ürünlerinde kullanılmak üzere yatırım hesabına aktarıldığı, bunların dışındaki hesap hareketlerinin açılan katılım hesaplarının kar payı tahakkukundan sonra temdit edilerek otomatik yenilenmesi hesap üzerinde döviz alım/satım işlemlerine yer verilmek suretiyle işletildiği...

...sanığın Bank Asya nezdindeki hesabına ekseriyetle eşi G.Ç. ve babası A.Ö. tarafından para havale edildiği, sanığın rutin bankacılık faaliyeti dışında örgütün talimatı ile bank asya'da yeni hesap açmak, para yatırmak ve benzer şekilde adı geçen kurumun mali yapısını

gülendirmeye yönelik işlemlerde bulunduğu yönünde tam bir vicdani kanaate ulaşılamadığı...' yönünde tespitlerde bulunulmuştur.

Anılan Ceza Mahkemesi kararındaki tespitler ile davacının yukarıda aktarılan beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davacı tarafından Bank Asya'daki bankacılık işlemlerinin terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, Bank Asya hesap hareketlerinin, davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

..."

49. Danıştay Beşinci Dairesinin 20/3/2025 tarihli ve E.2022/12020, K.2025/3530 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Öte yandan, İdare Mahkemesi kararında, davacının, FETÖ/PDY terör örgütüne müzahir Bank Asya isimli banka hesabına 29/05/2015 tarihinde para yatırdığı, 15/01/2014 ve 04/02/2015 tarihlerinde ise katılım hesabı açtığı ve para yatırdığı, dolayısıyla FETÖ/PDY terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda hareket ettiği tespitine yer verilmiş ise de; İdare Mahkemesince Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığına yapılan ara karar ile davacının hesap hareketlerinin istendiği, ilgili kurumdan gelen cevabi yazı ekinde bulunan CDnin incelenmesinden, davacı tarafından; söz konusu bankada 01/09/2010, 21/12/2010, 15/01/2014, 04/02/2015 tarihlerinde dört farklı hesabın açıldığı, bu hesaplardan 2014 ve 2015 yılı içerisinde açılanların 27/04/2016 tarihinde kapatıldığı, diğer iki hesabın ise kapatılmadığı, 01/09/2010 tarihinde ilk açılan ve kapatılmayan hesaptan, açıldığı tarih itibariyle kredi kartı ödemelerinin yapıldığı, 15/01/2014 ve 04/02/2015 tarihlerinde açılan ellişer TL'lik katılım hesaplarının Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemlerde de kapatılmayarak temdit ettiği, Banka yönetiminin TMSF'ye devredildiği gün olan 29/05/2015 tarihinde yatırlan 1.000,00-TL'nin 513,88TL'lik kısmının aynı tarihte kredi kartı ödemesinde kullanıldığı, kalan kısmının ise 04/06/2015 tarihinde katılım hesabına aktarıldığı görülmüştür.

Bununla birlikte UYAP ortamında yapılan incelemede, davacı hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etme veya üye olma suçundan yürütülen bir ceza kovuşturmasının ya da açılan bir ceza soruşturmasının da bulunmadığı görülmüştür.

Davacının yukarıda aktarılan beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu kararında yer verilen ve davacı tarafından Bank Asya'ya yatırılan para miktarları dikkate alındığında bu hususun davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını gösterir nitelik taşımadığı, bahsi geçen bankada açılan ilk hesabın eski tarihli olması ve Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemlerde de kapatılmadığı, davacı hakkında açılmış bir ceza soruşturması ya da kovuşturması bulunmadığı, davacı tarafından Bank Asya'daki bankacılık işlemlerinin terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, Bank Asya hesap hareketlerinin, davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

..."

50. Ankara 21. İdare Mahkemesinin 21/10/2021 tarihli ve E.2019/4595, K.2021/2754 sayılı

kararının (Davacının istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi tarafından 21/10/2021 tarihinde reddedilmiş, temyiz talebinin ise Danıştay Beşinci Dairesince 20/3/2025 tarihinde reddedilmesi sonrasında verilen karar kesinleşmiştir.) ilgili kısmı şöyledir:

"...

-Davacının, FETÖ/PDY terör örgütü ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu gerekçesiyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen Bank Asya hesabında bulunan para miktarını 2014 yılından itibaren arttırdığı, ayrıca davacının Bank Asya'da 11/09/2014 tarihinde 220,22-TL tutarlı 32 günlük, 16/11/2014 tarihinde 8.753,27-TL tutarlı 31 günlük, 16/11/2014 tarihinde 224,68-TL tutarlı 32 günlük katılım hesabı açtığı görülmüştür.

…bu talimatı alan örgüt mensuplarının 06/01/2014-29/05/2015 tarihleri arasında hayatın olağan akışına aykırı olarak anılan bankada hesap açtırması ve mevduat artışı sağlamasına yönelik hususların kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak değerlendirileceğinin karara bağlandığı anlaşıldığından, 17/25 Aralık 2013 süreci ve devamında, Bank Asya isimli banka hesabında bulunan para miktarını artıran davacının, bu eylemi sebebiyle FETÖ/PDY terör örgütüyle bağ kurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

-Davacının, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı olan Aktif Eğitimciler Sendikasına üye olduğunun tespit edildiği görülmektedir.

…

…Tüm bu açıklamalar ışığında, Aktif Eğitimciler Sendikası üyeliğinin arızi durumlar haricinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne irtibat veya iltisak noktasında delil olarak değerlendirileceği açıktır.

Bu durumda, Mahkememiz tarafından, yukarıda yer verilen tespitlerin incelenip değerlendirilmesinden, davacının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile en az irtibat ve iltisak düzeyinde bağı bulunduğu sonuç ve kanaatine varılmış olup bu haliyle Anayasamızda yer verilen sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği anlaşılan davacının, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesine ekli liste ile kamu görevinden çıkarılmasından sonra kamu görevine iadesi istemiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir.

..."

d. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

51. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen "…ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan '…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan

kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

...

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev

sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir. ..."

52. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan "…Milli Güvenlik Kurulunca…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir. ..."

53. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "…üyeliği, mensubiyeti veya…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '…üyeliği, mensubiyeti veya…' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği halde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin

kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir. ..."

54. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "...ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler..." iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 151. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak

kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir. ..."

55. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu

husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde

gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü

aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin "olağanüstü tedbir" niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK'sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS'in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109). ..."

B. Uluslararası Hukuk

56. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

57. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

58. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

59. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

60. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine ilişkin AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

61. AİHM; söz konusu kararlarında derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetim standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM; takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89,14554/89, 26/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

62. AİHM Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Başvuruya ilişkin olayda Kalkınma Ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmaktayken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği ya da bu oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı olması nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açtığı davada iş mahkemesince iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu, tedbirin cezai yönünün bulunmadığını vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 99, 109). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara ilişkin olduğunu gösterebilecek herhangi bir nedenin mevcut olmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza

yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

63. Sonuç olarak AİHM; ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla başvurucunun Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini, başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış; netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152).

64. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden bu yana terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

65. AİHM; öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiş fakat söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesin bir kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı olduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

66. Bu bağlamda AİHM, işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böylesi bir yapıyla iltisakı bulunduğu iddiasına ilişkin açık şekilde somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden ve bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

67. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle AİHM; başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir

olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM, başvurucuların kamu hizmetinden çıkarılmalarının on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

68. AİHM; birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvurucuların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

69. AİHM, Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklanan iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında incelemiştir. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların malvarlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

70. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş; incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM; bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 230-353).

71. AİHM, ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. Öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM; meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş; ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna

edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

72. Öte yandan AİHM, başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlama şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir AİHM, tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

73. Naidin/Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığı konusunda yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

74. Olayda 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükûmet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi, başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiş ve bu kapsamda başvurucunun 1971 ve 1974 yılları arasında şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelinde şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/Romanya, §§ 6-17).

75. Başvurucu, asıl olarak istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya’nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/Romanya, §§ 49-51).

76. Bununla birlikte AİHM; başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kararda; başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığı dile getirilmiştir. Yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiği ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğu ifade edilmiştir. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

f. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye Kararı

77. AİHM, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararının akabinde ilgili cezai sürecin başvuru konusu yapıldığı Yüksel Yalçınkaya/Türkiye ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararında esasında ByLock deliline ilişkin değerlendirmelerde bulunmuş; dosya kapsamındaki diğer delillerin daha fazla incelenmesine gerek olmadığını söylemiştir. Bununla birlikte Bank Asya hesabı ile dernek ve sendika üyeliğine ilişkin olarak ise yerel mahkemelerin kararlarında söz konusu delillerin suç teşkil eden davranışa nasıl delil olabileceğine ilişkin anlamlı bir tartışma yapılmadığını, bu eylemlerin gerçekleştirildikleri dönemde kanunilik karinesinden yararlanan yasal görünümlü eylemler olduğunu -dernek ve sendika üyeliğinin ayrıca Sözleşme'deki diğer hakların kullanılmasıyla ilgili olduğunu-, bu nedenle başvurucunun terör örgütü üyeliğine ilişkin tespitin bu eylemlerle nasıl desteklendiğinin açıklığa kavuşturulmadığını ifade etmiştir. AİHM, özellikle Bank Asya işlemlerine ilişkin başvurucunun savunmasının ulusal mahkemeler tarafından doğrulanmadığını veya başka bir şekilde ele alınmadığını belirtmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, §§ 342-343).

78. Öte yandan AİHM; terörle mücadelenin ve terör suçlarının işlenmesinde kullanılan değişen yöntem ve taktikler dolayısıyla devletlerin karşılaştığı zorlukların son derece farkında olduğunu, ulusal makamlara ve mahkemelere göre amaçlarını geleneksel terör yöntemlerinden farklı olarak gizlilik içinde gerçekleştiren örgütün atipik yapısını gözönünde bulundurarak ulusal makamlarının ve mahkemelerinin FETÖ/PDY'ye karşı gösterdikleri çabalar bağlamında karşılaştıkları benzersiz zorlukları da hâlihazırda kabul ettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki askerî darbe girişiminin Sözleşme kapsamında ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcudiyetini ortaya koyduğuna dair tespiti birçok davada yaptığı gibi mevcut davada da teyit ettiğini yinelemiş, yetkili makamların ve mahkemelerin darbe girişimi sonrasında mücadele etmek zorunda kaldıkları durumun aciliyetini ve ciddiyetini kabul ettiğini vurgulamıştır (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye § 269).

2. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 tarihli Görüşü

79. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi

yayımlamıştır.

80. Venedik Komisyonu bir kişinin somut olay bağlamında görevinden alınması için suç örgütü ile gereken bağlantının bir kişiyi suç örgütünün üyesi olarak tanımlamak için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Venedik Komisyonu; anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandıran nitelikte olması gerektiğini vurgulamış; masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden almanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak bir şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

81. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

82. Başvurucu; hakkındaki meslekten çıkarma kararının ağırlığı ve sonuçları itibarıyla cezalandırma niteliği taşıdığını belirterek adil yargılanma hakkının cezai yönüne ilişkin güvenceler yönünden de değerlendirme yapılması gerektiğini, kamu görevinden çıkarılmadan önce savunma hakkı verilmediğini, meslekten çıkarma kararının bağımsız ve tarafsız olmayan bir kurul tarafından verildiğini ve yargılamanın da gerekli güvencelere sahip olmayan bir mahkeme tarafından yapıldığını iddia etmiştir. Sonradan tespit edilen delillerin meslekten çıkarılmasına dayanak gösterildiğini, iddia ve itirazlarının cevapsız bırakıldığını, mahkeme kararının yeterli gerekçe içermediğini, Bank Asyada hesap açma, derneğe üye olma gibi söz konusu dönemde yasal olan hakların kullanmasının davanın reddine gerekçe yapıldığını, aynı eylemler nedeniyle hem hapis cezasıyla cezalandırıldığını hem de meslekten çıkarıldığını, dolayısıyla iki kez cezalandırıldığını öne sürmüştür. Devamında başvurucu; içeriği belirsiz kanun maddelerine ve fişleme niteliğindeki bilgilere istinaden bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemek üzere meslekten çıkarılmasının ve mesleki haklarının iptal edilmesinin hukuka aykırı olduğunu, benzer eylemlerde bulunan başka kişiler hakkında hiçbir adli işlem yapılmaması nedeniyle ayrımcılığa uğradığını, sağlık güvencesi ve sosyal haklardan mahrum bırakıldığını, emekli olmasının önüne geçildiğini belirterek adil yargılanma, özel hayata saygı ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

83. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay ve sürece ilişkin genel bilgilere yer verilmiş; yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplumda gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak bunların yanında somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

84. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

85. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

86. Başvurucunun iddialarının mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda kamu görevinden çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Anayasa Mahkemesinin birçok kararında olduğu gibi somut olayla benzer nitelikteki durumlara ilişkin olarak da N. E., A. S. ve Halit İnciroğlu kararlarında detaylı olarak açıklanmıştır (N.E., §§ 89-99; A.S., §§ 91-101; Halit İnciroğlu, §§ 95-106).

87. Somut olayda başvurucu; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı bulunduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik bu müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlara yol açacağı, neticede özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve özel hayatını etkileyeceğinin muhtemel olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarıldığı gözönüne alındığında hakkında tesis edilen işlemin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı anlaşılmıştır.

88. Bu nedenle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Usulü Yönünden

89. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği, söz konusu müdahalelerin anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa’nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır (bu hususta detaylı açıklamalar için bkz. N.E., §§ 100-108; A.S., §§ 102-110; Halit İnciroğlu, §§ 107-115).

90. Başvuruya konu olan kamu görevinden çıkarma tedbiri, olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olarak birel işlem şeklinde tesis edilmiş ve olağanüstü hâl döneminde uygulanmıştır. Tedbirle kamu görevinden çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş ve böylece başvurucuya yönelik olağanüstü hâl sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural, olağanüstü hâl dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı oluşum veya gruplarla irtibatlı veya iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda olan kişilere ve olaylara olağanüstü hâl sonrası durumlar da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir, başvurucu hakkında olağanüstü hâl döneminde defaten uygulanmış; hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 66).

91. Bu durumda terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu olağanüstü hâl döneminde değerlendirilen başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa’nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., §§ 109-114; A.S., §§ 111-116; Halit İnciroğlu, §§ 116-121).

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

92. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

93. Olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olan ve olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146; N.E., § 116; A.S., § 118; Halit İnciroğlu, § 123).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

94. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini

açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz, suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197; N.E., § 117; A.S., § 119; Halit İnciroğlu, § 124).

95. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâl dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür (N.E., § 118; A.S., § 120; Halit İnciroğlu, § 125)

96. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kamu görevinden çıkarmaya ve memuriyetin alınmasına ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N E., § 119; A.S., § 121; Halit İnciroğlu, § 126).

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

97. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

98. MSHUS'nin 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilir ancak MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201; N.E., § 121; A.S., § 123; Halit İnciroğlu, § 128).

99. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve AİHS'e ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., § 122; A.S., § 124; Halit İnciroğlu, § 129).

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

100. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme, tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük -Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153; N.E., § 123; A.S., § 125; Halit İnciroğlu, § 130).

101. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; N.E., § 124; A.S., § 126; ; Halit İnciroğlu, § 131; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

102. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliği öncelikle dikkate alınmalıdır. Müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zamanı da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşulları dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155; N.E., § 125; A.S., § 127; Halit İnciroğlu, § 132).

103. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı, ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156; N.E., § 126; A.S., § 128; Halit İnciroğlu, § 133).

104. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi

ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir (N.E., § 127; A.S., § 129; Halit İnciroğlu, § 134).

105. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin olağanüstü hâl dönemlerinde de sağlanması gerekir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157; N.E., § 128; A.S., § 130; Halit İnciroğlu, § 135).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

106. Kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması ve bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü hâl yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır (N.E., § 129; A.S., § 131; Halit İnciroğlu, § 136).

107. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş ve birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152; N.E., § 130; A.S., § 132; Halit İnciroğlu, § 137).

108. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan, millî güvenliğe yönelik olan en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215; N.E., § 131; A.S., § 133; Halit İnciroğlu, § 138).

109. Terör faaliyetleri tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri, çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte; uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ve kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 30-32). Ayrıca Anayasa Mahkemesi, daha az önem taşıyan bir ünvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A. (3) § 133; N.E., § 132; A.S., § 134; Halit İnciroğlu, § 139).

110. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik milletten alınarak bir grubun eline geçmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçları içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Bu nedenle FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibat ya da iltisak içinde olan kişilerin tespit edilmesi, kamu görevinden çıkarılması ve yasaklanması olağanüstü hâle neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur (benzer değerlendirme için bkz. N.E., § 133; A.S., § 135; Halit İnciroğlu, § 140).

111. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda, Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81; N.E., § 134; A.S., § 136; Halit İnciroğlu, § 141).

112. Anayasa’nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi vardır. Bu husus, devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğu belirtilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği

gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirilmeli ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır (N. E., § 135; A. S., § 137; Halit İnciroğlu, § 142).

113. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde il müdürü olarak görev yapan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunun değerlendirilmesi ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkmasıdır. Anayasa Mahkemesi irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 51, 55; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 D. İş, K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için tedbirin bireyselleştirilmesi ve başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir (N. E., § 139; A. S., § 141; Halit İnciroğlu, § 146). Bu hususta irdeleme de yargı mercilerince verilen kararların gerekçelerinde yer alan tespitler ve değerlendirmeler dikkate alınarak yapılacaktır.

114. FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı tespit etmek için ilgili kişiler hakkında ortaya konulan farklı nitelikteki olay, olgu, bilgi veya belgeler idari ve yargısal makamlar tarafından dikkate alınıp bir sonuca varılabilir. Kamu görevinden çıkarmaya yönelik tedbirin terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme gibi suçlardan mahkûmiyet yahut terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyelik ya da mensubiyet şeklindeki birtakım nedenlerden hareketle değil iltisaklı ya da irtibatlı olma gerekçesiyle tesis edildiği tekrar vurgulanmalı, ayrıca FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olmaya ilişkin yargısal denetimin idari yargının görev ve yetkisinde olduğu akılda tutulmalıdır. Daha açık bir ifadeyle ceza hukuku bağlamında bir suç ile ilgili değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi adli yargı mercilerininken iltisak ve irtibat bağlamında değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi idari yargı mercilerinindir. Ceza mahkemeleri; bir suçun maddi ve manevi tüm unsurlarının oluşması, sanığın her türlü şüpheden uzak şekilde eylemi gerçekleştirmesi hâlinde mahkûmiyete karar vermektedir. İdare mahkemeleri ise bir idari işleme ilişkin yargılamada yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden inceleme yaparak işlemin hukuka uygun olup olmadığıyla ilgili bir sonuca ulaşmaktadır. Aynı olgudan hareketle her mahkemenin kendi yargı kolunun yargılama ilkeleri ve delil standardı kapsamında farklı değerlendirme yapabilmesi mümkündür. Bu bağlamda ilgililer hakkında bir suçtan verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ya da beraat kararı, ilgilinin FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının olup olmadığı yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Öte yandan FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat yönünden inceleme yapacak olan idari yargı düzenindeki yargısal makamların adli yargı düzeninde

tespit edilmiş birtakım verileri veya olay, olgu, bilgi ya da belgeleri inceleyerek bunları iltisak ve irtibat kavramları bağlamında değerlendirmeye alması ve makul nedenler göstererek ceza yargısından farklı yorumlaması olağandır.

115. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay tarafından birçok kez tespit edildiği üzere FETÖ/PDY çok sayıda ülkede kendine alan açmayı başarmış ve organize şekilde yayılmış tehlikeli terör örgütlerinden biridir (bkz. §§ 31-50). Söz konusu örgütün faaliyetlerini sürdürmek ve amaçlarını gerçekleştirmek kendine özgü yapısı doğrultusunda farklı yol ve yöntemlere başvurduğu bilinmektedir. Bu anlamda örgütün kullandığı araçlardan birinin de Bank Asya olduğu yargı organlarınca kabul edilmiştir. Bank Asyanın FETÖ/PDY yöneticilerinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralar üzerinden gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (bkz. 35, 41-50). Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararında darbe teşebbüsü öncesinde FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen Bank Asyanın 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmesi üzerine Bankanın finansal olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarımının sürekliliğini temin etmek amacıyla Banka Asyaya para yatırılmasına yönelik olarak 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt lideri tarafından çağrı yapıldığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca örgüt liderinin anılan çağrısına uyan kişilerin 2014 yılı başından itibaren gerek bir kısım mal varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek, tasarruf ve kâr amacı gözetilmeksizin örgüt yararına para yatırdığının, katılım hesapları açtığının, döviz ve altın alım satımı gibi işlemler yaptığının tespit edildiği belirtilmiştir.

116. Yargıtayın içtihatlarına bakıldığında Bank Asya hesap hareketlerinin terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme suçlarına ilişkin delil olabildiği görülmektedir. Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt talimatı üzerine, örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (bkz. § 41-45). Danıştayın da kamu görevinden çıkarmaya ilişkin davalarda Banka Asyadaki rutin olmayan hesap işlemlerini FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak için belirleyici delil olarak kabul ettiği anlaşılmaktadır. (bkz. 46-50). Bununla birlikte ilgililerin Bank Asya hesaplarında gerçekleştirdikleri işlemler bağlamında değerlendirme yapılırken mahkemelerin içinde bulunduğu yargı koluna göre aynı işlemlerle ilgili farklı sonuçlara ulaşabilmesi mümkündür. Bu durum aslında yukarıda açıklandığı gibi (bkz. § 114) adli ve idari yargı düzenindeki yargılamaların niteliğinden ve yargılama usulündeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin incelenmesi sonucunda bunların rutin olup olmadığına karar vermek ve nihayetinde suç teşkil edip etmediğine veya kamu görevinden çıkarmayla ilgili farklı doğrultuda sonuçlara ulaşmak mahkemelerin yargı kollarına göre farklılaşabilen yorum ve değerlendirme yetkilerinin bir parçasıdır. Ceza mahkemeleri ile idare mahkemelerinin Bank Asyadaki hesap işlemleriyle ilgili yorum ve değerlendirme farklılıklarının yeterli bir gerekçeyle açıklanması hâlinde keyfîliğe veya hukuki belirsizliğe yol açtığı söylenemez. Bu noktada önem arz eden husus, olgulara yönelik farklı değerlendirmelerin yapılması ve birbirinden ayrışan sonuçlara ulaşılması durumunda buna ilişkin makul açıklamaların yapılmış olmasıdır. FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisaka ilişkin olarak Bank Asyadaki hesap hareketlerinin inceleme konusu yapıldığı yargısal kararlara bakıldığında -somut olayın koşullarına göre değişmekle birlikte- örgüt talimatı öncesinde Bankadaki hesabın durumu, değerlendirmeye konu hesap işlemlerinin zamanı, türü ve sayısı, bazen tutarı, Bankanın TMSF'ye devrinden sonra ilgili hesaptaki değişimler yahut işlemin örgüt amacı

doğrultusunda yapıldığının başka delillerle desteklenip desteklenmediği, başvurucunun hesap hareketlerine ilişkin itirazları ve sunduğu deliller gibi hususları önemlidir.

117. AİHM, Yalçınkaya/Türkiye kararında Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin özel ve ayrıntılı bir inceleme yapmamış ise de yine de söz konusu delile dayanılmasını bütün olarak adil yargılanma hakkının güvencelerine aykırı bulmamış; ilgili mahkemenin yasal görünen bu eylemin terör örgütü üyeliğine ilişkin tespiti nasıl desteklediğini açıklamadığına ve başvurucunun bu delil karşısındaki beyanlarını doğrulamadığına ilişkin eksikliğe vurgu yapmıştır (bkz. § 77).

118. Başvuruya konu olan süreçte ilgili mercilerce yapılan değerlendirmeler ve verilen kararlar diğerlerinin yanı sıra başvurucunun Bank Asya hesabındaki para hareketlerine, sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katılmasına ve örgüte müzahir bir dernekte üyeliğinin olmasına dayanmaktadır. İdare Mahkemesinin kararına bakıldığında Bank Asyadaki hesap hareketlerinin belirleyici delillerden biri olarak dikkate alındığı, bu kapsamda başvurucunun 2014 yılından itibaren rutin bankacılık işlemlerini aşar nitelikteki işlemlerle hesabındaki tutarda artış sağladığına vurgu yapıldığı anlaşılmıştır. İdare Mahkemesi, başvurucunun Bank Asyadaki hesabına 24/3/2014 tarihinde 15.000 TL, 20/6/2014 tarihinde 30.000 TL, 24/12/2014 tarihinde 11.000 TL para yatırdığını, ayrıca 24/12/2014 tarihinde 34.883 tutarlı 32 günlük katılım hesabı açtığını belirterek söz konusu hesap hareketlerini örgüt talimatı doğrultusunda gerçekleştirdiğini kabul etmiş, bu yönüyle başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaklı olduğu kanaatine ulaşmıştır.

119. Vurgulamak gerekir ki tedbirin başvurucu özelindeki gerekliliğinin gösterilebilmesi için irtibatlı ve iltisaklı olma durumunun bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru yolları içinde ve başvurucuya çelişme imkânı sağlanarak değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun kabul edilebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu hususunun somut nitelikteki olay ve vakıalar ile desteklenmesi, başvurucunun ve kamunun menfaatlerini dengeleyecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerin idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulması beklenir. Bu bağlamda örgüt liderinin talimat tarihlerinden sonra Bank Asyaya para yatıran kişilerin FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olarak kabul edilmesi konusunda idari ve yargısal mercilerce ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturulduğunun gösterilebilmesi için söz konusu kararların gerekçelerinde irdelenmesi, tartışılması ve açıklanması gereken hususlar vardır.

120. Öncelikle faaliyet izni olan ve yasal olarak faaliyet gösteren bir bankaya para yatırmanın ya da bu tür bir bankada işlem yapmanın kural olarak hukuka aykırı eylem şeklinde nitelendirilemeyeceği açıktır. Dolayısıyla faaliyetlerinin yasal olarak devam ettiği dönemde Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlandırılması gerekir. Bunun aksine bir kabul söz konusu olduğunda ilgili idari ve yargısal merciler hesap sahibinin bu eylem ve işlemlerinin rutin dışı olduğunu ve kişisel menfaat temin etmenin ötesinde örgüt talimatı doğrultusunda gerçekleştirdiğini ortaya koymalı, bu bağlamda talimat öncesi ve sonrası hesap hareketlerini karşılaştırarak somut verilere dayanan ilgili ve yeterli gerekçeler göstermelidir. Hesap hareketlerinin rutin dışı olup olmadığı hususunun talimat öncesindeki ve sonrasındaki işlemlerin karşılaştırılmasıyla saptanabileceği ve her bir somut olayın özel koşullarında karmaşık hesap hareketlerinin olabileceği dikkate alındığında ilgili mercilerce gerektiğinde bilirkişi raporları alınarak ve rutin olan durum tespit edilerek söz konusu rutin dışı durum açık şekilde ortaya konulmalıdır.

121. Anılan hesap hareketlerinin FETÖ/PDY'nin talimat tarihleriyle uyumlu olduğu ve rutin dışı artışların bulunduğu hususunun ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklandığı durumda söz konusu olgular, Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması durumunu tersine çevirebilir. Diğer bir ifadeyle hukuka uygunluk karinesinin başka bir karineyle çürütülmesi söz konusu olabilir. Ancak bu durumda tedbirin muhatabına oluşan yeni karinenin aksini ispat etme imkânının sağlanması, ilgili kişinin FETÖ/PDY'nin örgütsel amaçları doğrultusunda hareket etmediğine ve söz konusu rutin dışı para akışının örgütsel amaç taşımadığına ilişkin itirazlarının yargılama mercilerince açık ve somut şekilde ele alınması ve itiraz nedenlerine ne suretle itibar edilmediğine ilişkin değerlendirmeler yapılarak ilgili ve yeterli gerekçelerle karşılanması gerekir. Diğer bir anlatımla rutin dışı olduğu kabul edilen hesap hareketlerine konu işlemlerin kişisel menfaat kapsamında gerçekleştirildiği ileri sürüldüğünde buna ilişkin nedenler araştırılmalı, hesaplardaki hareketliliğin örgüte destek amacı taşıdığı sonucuna ulaşabilmesi için bunun aksine ileri sürülen iddialar açıkça tartışılmalı, usule ilişkin bu gerekliliklerin yerine getirildiği idari ve yargısal mercilerin kararlarında açıkça gösterilmelidir.

122. Ayrıca adli yargı kolundaki mahkemelerin Bank Asyadaki aynı hesap işlemleriyle ilgili olarak olgusal anlamda farklı bir sonuca ulaşması hâlinde idari yargı kolundaki mahkemeler ilgili kişi aleyhine farklılaşan değerlendirme konusunda makul bir açıklama getirmeledir. Anayasa Mahkemesi, Bank Asyaya para yatırmanın örgütsel bir amaçla değil kişisel menfaatler kapsamında gerçekleştirildiğine yönelik iddiaları içeren bireysel başvuruları ele alırken bu ilkelerden hareketle bir sonuca varacaktır.

123. Kamu görevinden çıkarılan başvurucunun OHAL Komisyonuna yaptığı başvurunun ret ile sonuçlanmasından sonra açtığı iptal davası da reddedilmiş, verilen karar Bölge İdare Mahkemesi ve Danıştay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Kararın gerekçesine bakıldığında belirleyici delillerden birinin de Bank Asyadaki hesap hareketleri olduğu görülmüştür. Kararda; Bank Asya hesabını 2014 yılında mutat bankacılık faaliyetleriyle bağdaşmayacak şekilde artıran başvurucunun FETÖ/PDY ile normal bir vatandaştan beklenebilecek olandan daha yoğun bir ilişki içine girdiği, terör örgütüyle bağı olduğu konusunda somut verilere ulaşılan başvurucunun Anayasa'ya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği belirtilmiştir (bkz. § 18).

124. İdare Mahkemesi, başvurucunun Bank Asyadaki hesabına örgüt talimatından sonra 2014 yılında farklı tarihlerde para yatırdığını ve katılım hesabı açtığını dikkate alarak örgütle iltisaklı veya irtibatlı olduğu sonucuna varmıştır. İdari yargı mercilerince başvurucunun örgütün talimatı doğrultusunda Bankaya para yatırdığı sonucuna varılırken söz konusu hesap hareketleri rutin dışı olarak değerlendirilmiş ancak hesap hareketlerinin rutin bankacılık işlemlerini aşıp aşmadığı, dolayısıyla irtibat ve iltisakın bulunduğuna ilişkin karinenin var olup olmadığı konusunda yeterli inceleme yapılmamıştır. Zira bir şeyin rutin dışı olduğunun söylenebilmesi için öncelikle rutin olan durum tespit edilmelidir. Rutin olan durumun tespiti ise işin doğası gereği hesap hareketlerinin belli bir süre benzer şekilde devam ettiğinin belirlenmesine bağlıdır. Dolayısıyla somut olayda rutin dışılık tespiti yapılabilmesi için rutin dışı olduğu belirtilen hesap hareketlerinden önceki durumun belli bir süre için ne şekilde devam ettiği belirlenmelidir. Somut olayda rutin dışılıktan önce belli bir süre rutin durumun ne şekilde devam ettiği tespit edilmemiş, sadece belli bir tarihte hesaptaki paranın ne kadar olduğunun saptanmasıyla yetinilmiştir. İdari yargı mercilerince başvurucunun örgütün talimatı öncesindeki Bank Asya hesap hareketleri tespit edip değerlendirilmediğinden bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulamamıştır.

125. Öte yandan başvurucu, İdare Mahkemesinin kabul ettiğinin aksine hesap işlemlerini örgüt talimatıyla değil kişisel çıkar ve amaçları doğrultusunda yaptığını iddia etmiştir. Bu kapsamda başvurucu, Bank Asyadaki hesabını diğer avantajları yanında faizsiz bankacılık hizmeti verdiği için 2003 yılında açtığını, söz konusu hesabını 2011 yılından sonra çocuğunun gittiği okulun ödemelerini, başka kişi ya da kurumlara yaptığı havaleleri, kredi kartı ve fatura ödemelerini, bireysel emeklilik işlemlerini gerçekleştirmek için kullandığını, kararlarda belirtilen paraların çoğunun bireysel emeklilik hesabında bulunan paralar olduğunu öne sürmüş; bu iddialarını yargısal aşamalarda ifade etmiştir. İdari yargı mercilerince rutin dışı hareketin şahsi menfaatlerle yapıldığına ilişkin olarak başvurucunun ileri sürdüğü itirazların tüm yönleriyle ele alınıp incelenmesi, başvurucuya, iltisak ve irtibatı olduğuna ilişkin karinenin aksini ispat etme imkânı tanınması ve ileri sürülen nedenlere ilişkin olarak ilgili ve yeterli gerekçelerin gösterilmesi gerekir. Buna rağmen ilgili yargı mercileri, yalnızca belirli bir dönemdeki para girişi hareketlerini dikkate almış; başvurucunun ileri sürdüğü hesap hareketlerini şahsi menfaatle gerçekleştirdiğine ilişkin para çıkışı iddialarını veya okul ödemesi, kredi kartı ödemesi ya da diğer ödemelere ilişkin iddiaları hiçbir şekilde değerlendirmemiştir. Başvurucunun iddiaları hesapta çok sayıda para girişi ve çıkışı olduğuna işaret etmesine rağmen mahkemelerce başvurucunun itirazları hakkında herhangi bir somut inceleme veya değerlendirme yapılmamış; gerekli görülmesi durumunda bilirkişiden görüş alınmadığı gibi ilgili yargı mercilerince de iddiaların gerçekliği sorgulanmamıştır. Sonuç itibarıyla başvurucunun savunmasına şans tanınmamış ve iltisakı olduğuna yönelik karinenin varlığının gösterildiği kabul edilse bile başvurucuya bu isnadın aksini ispat etme imkânı yeterli şekilde sağlanmamıştır. Yine yargısal içtihatlarla da ölçüt olarak kabul edilen Bankanın TMSF'ye devrinden sonra ilgili hesaptaki değişim durumu da idari yargı mercilerince tartışılmamıştır. O hâlde -Bank Asyadaki hesap işlemleri yönünden- idari ve yargısal makamların başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez.

126. Bu durumda başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen diğer tespitlerin incelenmesi gerekir. İdare Mahkemesinin kararında başvurucunun sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katıldığına ilişkin olarak tanık ifadesi bulunduğu da belirtilmiştir.

127. Danıştay ve Yargıtay kararlarında da ortaya konulduğu üzere FETÖ/PDY yapılanmasında sohbet olarak tanımlanan toplantılarda örgüt liderinin kitaplarını okuma, sesli ve görüntülü kayıtlarını dinleme ve izleme, yine örgüte ait yayın ve yayımlardaki yazıları okuma ve videoları izleme, ayrıca örgüt içi talimat ve telkinleri iletme şeklinde birtakım faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Bu konuda beyanlarda bulunanların ifadelerine ve bu doğrultuda yargısal makamlar tarafından yapılan tespitlere göre sohbet adı altındaki bu toplantıların örgüt liderine ilişkin olarak olağanüstü kişilik bilincinin aşılanması, katılanlarda kutsal dava fikrinin yerleştirilmesi, kişilerin bu doğrultuda yetiştirilmesi, grup aidiyetinin sağlanması, bağlılık, güven ve örgüte sadakatin oluşturulması gibi bazı fonksiyonel özellikleri vardır. Yine bu toplantıya katılanlardan himmet adı altında örgüte finansal destek temin edildiği de bazı ifadelere yansımıştır. Netice itibarıyla yargısal makamlar tarafından yapılan tespitlerden hareketle örgüt tarafından sohbet olarak adlandırılan ve belirtilen nitelikte düzenlenen toplantıların tertibine iştirakin veya olayın özelliğine göre salt katılımın FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı ortaya koyabilecek nitelikte olabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Sinan Ulu [GK], B. No: 2023/57158, 25/9/2025, § 100).

128. Bu durumda sohbet adı altında düzenlenen bu toplantıların niteliği gözönüne alındığında olgusal olarak bahse konu toplantılara yönelik olarak belirtilen faaliyetler kişilerin FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğuna dair bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu kabulle birlikte söz konusu toplantıları organize etme şeklindeki eylemin ise kişilerin FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olduğuna ilişkin bir unsur olarak değerlendirilmesi evleviyetle mümkündür. Diğer yandan FETÖ/PDY ile iltisaklı ve irtibatlı olma durumundan hareketle anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkması bağlamında bir kamu görevlisinden duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanan, ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif olay ve vakıalarla desteklenmiş olabilmesi için anılan toplantılara katılıma yönelik de bir nitelik incelemesi yapılmalıdır. Öyle ki bu konuda beyanda bulunan ifade sahiplerinin, hakkında beyanda bulundukları kişilerin toplantılara katıldığına veya bu toplantıları organize ettiğine yönelik olarak görgüye ve bilgiye dayanmayan duyumlarının somut ve objektif nitelikte olduğu kural olarak söylenemeyecektir. Görgüye ve bilgiye dayanan beyanlar söz konusu olduğunda ise bu nevi beyanların içeriği dikkate alınmalıdır. Bunun yanında söz konusu beyanlar tutarlı olmalı ve varsa diğer delillerle çelişki içermemelidir. Nitekim bahse konu toplantılara katılım bağlamında tesadüfi sayılabilecek bir olayın ya da vakıanın kamu görevlisinin anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller kapsamında nitelendirilemeyeceği kabul edilmelidir (Sinan Ulu, § 101).

129. Somut olayda İdare Mahkemesi ret gerekçesinde Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan tanıkların başvurucunun FETÖ/PDY ile bağının bulunduğunu, sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katıldığını beyan ettiklerini değerlendirmiştir (bkz. § 17; ayrıca beyanların içeriği için bkz. § 23). Buna göre Ağır Ceza Mahkemesinde tanık E.A.nın 2010 yılından itibaren katıldığı sohbet grubunu 2012 yılı yaz aylarından itibaren başvurucunun devraldığına, memur mütevellisi olan kişilerin bu sohbetlere katıldığına, sohbetleri başvurucunun organize ettiğine, sohbetlerde örgüt liderinin kitaplarının da okunduğuna yönelik beyanda bulunduğu görülmüştür. Başvurucu da Ağır Ceza Mahkemesindeki savunmasında sohbetlere katıldığını ifade etmiştir. Öte yandan başvurucu, bireysel başvuru formunda söz konusu tanığın anlatımlarına karşı bir itirazda bulunmamıştır. Görgüye ve bilgiye dayalı olan bahse konu beyanlarda aktarılan olay ve vakıaların tesadüfi olmayıp tutarlı olduğu gözönüne alındığında bunların anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller olarak değerlendirilmesi kabul edilebilir.

130. Devletin, darbe teşebbüsünün akabinde hızlı şekilde harekete geçerek FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı olan kişileri tespit etmesi ve bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin tedbirler alması demokratik anayasal düzene yönelen yakın ve açık tehlikenin bertaraf edilmesi açısından gereklilik unsurunu içermektedir. Başvuruya konu olan tedbirler de somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınmıştır. Ayrıca devlet, ilgili tedbirlere karşı hak arama yolları oluşturarak tedbirlerin hukukiliğini idari ve yargısal mekanizmalarla denetlettirmiştir. Bu bağlamda başvurucunun sohbet adı altında düzenlenen toplantıları organize ettiğinin görgüye ve bilgiye dayalı olarak belirtildiği tanık ifadesi ile başvurucunun ikrar içeren beyanı üzerinden ortaya konulan tespitler gözönüne alındığında başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle sadakat bağının ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle kabul eden yargı mercilerinin ulaştığı sonucun durumun gerektirdiği ölçüyle bağdaşmadığı söylenemez.

131. Bu durumda başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi bakımından diğer delillerin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

132. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisakı yahut irtibatı olan kamu personelinin kamu görevinden çıkarılmasına ve bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarına ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerine, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerine ilişkin kuralı da incelemiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, Avrupa'da farklı ülkelerde gerçekleştirilen arındırma uygulamalarının Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanan anayasal düzeni hedef alan tehlikenin bertaraf edilmesi sürecinde hayata geçirilen tedbirlerden farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu görevinden çıkarılmasının kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldırmadığını belirtmiş ve somut olaydakine benzer tedbirin millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve ölçülü olduğunu kabul etmiştir (bkz. § 54).

133. Öte yandan AİHM'in rejim değişikliği gibi radikal bir dönüşümün olmadığı durumlarda da Sözleşme'deki güvencelere riayet edilmesi koşuluyla kamu görevlilerine yönelik meslekten çıkarma ve kamu görevinden yasaklama dâhil bazı tedbirlerin alınabileceğini kabul ettiği vurgulanmalıdır. Nitekim Xhoxhaj/Arnavutluk ve Naidin/Romanya kararlarında AİHM, başvurucular hakkında tesis edilen kamu hizmetinden süresiz şekilde yasaklanmalarına ilişkin tedbirlerin ortaya konulan meşru amaçlarla uyumsuz ve orantısız olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. §§ 69-76).

134. Buradan hareketle FETÖ/PDY'nin gizli yapısı, henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilememesi ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından somut koşullar bağlamında elzem olduğu açıktır. Somut olayda başvurucu, demokratik anayasal düzenin korunması bakımından kamu görevinden ilgili ve yeterli somut gerekçelerle çıkarılmış ancak özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmeyerek somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla hareket edildiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olmadığı da söylenemez.

135. Diğer taraftan somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği açıktır. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan tüm bilgi ve belgelerin başvurucuya tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânının sağlandığı görülmüştür. Bu bağlamda olağanüstü şartlarda hızlı ve basit usulde kamu görevinden çıkarma tedbirinin uygulanması gerekliliği dikkate alındığında somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği, yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmıştır.

136. Neticede darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğunu gösteren gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eldeki başvuruda, olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu sonucuna varılmıştır.

137. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğuna ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

138. Ayrıca belirtmek gerekir ki olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılan söz konusu tedbir nedeniyle ileri sürülen ve yargılamanın usuli güvencelerine ilişkin olmayan temel hak ve hürriyetlere yönelik müdahale iddiaları, müdahalenin sonuçları itibarıyla bir bütün hâlinde ele alınmış ve özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir. Bu nedenle müdahalenin sebepleri üzerinden ve başkaca temel hak veya hürriyetler bağlamında ileri sürülen ihlal iddiaları yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

139. Başvurucu; hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadığı hâlde meslekten çıkarıldığını, kendi adının da yer aldığı listelerin internette yayımlandığını, kesinleşmiş bir ceza olmadığı hâlde suçlu ilan edilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

140. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26, Halit İnciroğlu, § 158).

141. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. İdare hukuku kamu gücünü kullanma yetkisine sahip olan idarenin gerçekleştirdiği işlem ya da eylemlerde uygulanması gereken başta anayasa olmak üzere yürürlükteki hukuk kurallarının bütününü ifade eder. Bu bakımdan idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biriyle hukuka aykırı olduğu ve iptali, menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davalarıyla ileri sürülür. Söz konusu davalar, idari yargı düzeninde yer alan yargı mercilerince idare hukuku ilkeleri kapsamında ele alınır. Bazı hâllerde kamu görevlisinin fiilî ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra idare hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir. Bunun yanı sıra ceza hukuku anlamında suç teşkil etmeyen bir eylem ya da işlem idare hukuku bağlamında bir yaptırımı gerekli kılabilir. Zira cezai sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi

aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel yoktur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş [1. B.], B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eyol, § 30, Halit İnciroğlu, § 159).

142. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden idari soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47; Halit İnciroğlu, § 160).

143. Somut olayda adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde bir meslekten çıkarma işlemi tesis edilmiştir. İdari yargı mercilerince eldeki başvurudan önce verilen kararlarda, bahse konu meslekten çıkarma işleminin nedeni olarak kabul edilen devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ ve/veya PDY ile iltisak ve irtibat içinde olma ölçütü çerçevesinde ve idare hukuku ilkeleri kapsamında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Söz konusu kararlarda başvurucunun ceza yargılamasında kendisine isnat edilen eylemleri işlediği ve suçlu olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı, kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suça ya da bu suçun işlendiğine işaret etmediği anlaşılmıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. Halit İnciroğlu, § 161). Kaldı ki başvurucunun yargılandığı ceza davasında verilen mahkûmiyet kararının henüz kesinleşmemiş olması nedeniyle kamu görevinden çıkarmaya dayanak olamayacağı, bunun masumiyet karinesine aykırı olduğu Danıştay kararında açıkça belirtilmiştir.

144. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucu hakkında tesis edilen kamu görevinden çıkarma tedbirinin Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkını ihlal etmediği sonucuna ulaşmıştır. Ancak somut olayın maddî ve normatif çerçevesi, müdahalenin ağırlığı ve Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında OHAL döneminde dahi korunan ölçülülük güvenceleri birlikte değerlendirildiğinde, çoğunluğun ulaştığı sonuca aşağıda belirtilen sebeplerle iştirak edilmemiştir.

2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürü olarak görev yapan başvurucu terör örgütlerine veya millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesi ile OHAL KHK'sı kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Müdahale, başvurucunun mesleki statüsünü, toplumsal itibarını ve ekonomik yaşamını doğrudan ve kalıcı biçimde etkilediğinden, Anayasa m.20 ve AİHS m.8 kapsamında özel hayata saygı hakkı alanına girer. OHAL bağlamında dahi ölçülülük incelemesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt unsurlarını, ayrıca bireyselleştirme ve ispat standardı ile usul güvencelerini kapsamalıdır.

4. Dosya kapsamındaki İdare Mahkemesi, diğer bazı hususların yanı sıra özellikle başvurucunun Bank Asya'daki hesap hareketlerine dayanmış; ayrıca örgütsel nitelikte sohbet toplantılarına katıldığına ilişkin bilgiler ile örgüte müzahir bir dernekte üyeliği yönündeki verileri de değerlendirmeye almıştır. Derece mahkemeleri bu üç veriyi başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu kanaatinin temel dayanakları olarak kabul etmiştir.

5. İdare Mahkemesi kararının gerekçesi bu unsurlara dayanmakta; dernek üyeliğini ve tanık anlatımlarındaki sohbet toplantılarına katılmayı örgütsel faaliyet delili kabul etmekte, Bank Asya işlemlerinin ise başvurucunun örgütsel talimata uyması ihtimalini gösterdiğini varsaymaktadır. Bu yaklaşımın tamamı, ölçülülük ilkesi bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

6. Mahkeme çoğunluğu Bank Asyadaki hesap işlemleri bağlamında idari ve yargısal makamların başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu yönüyle çoğunluğun kararı yerindedir. Başvurucunun hesap hareketine ilişkin açıklamalar derece mahkemelerince tartışılmamış; işlem ile örgütsel talimat arasında bağlantı kurabilecek nitelikte bir somut veri ortaya konulmamıştır. Bankacılık işlemlerinin "rutin işlem" niteliğinde olup olmadığının teknik bir incelemeye tâbi tutulması gerektiği Mahkememizin (Cemile Doğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2022/20577, 19/11/2024, § 15-18)

kararında açıkça belirtilmiş olup, bu dosyada da çoğunluğun bu yöndeki tespitine iştirak etmekteyiz. Bununla birlikte diğer iki olgu bakımından çoğunluk gerekçesine iştirak edilmemiştir.

7. Dernek üyeliği ve tanık beyanları yönünden en temel sorun, Mahkememizin C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2.7.2020 tarihli kararında açıkça belirlediği bireyselleştirme yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olmasıdır. Bu karar uyarınca kamu görevinden çıkarılma tedbirleri, kişiye özgü somut olgulara dayanmalı; soyut, şablon ve kategorik nitelikli gerekçelerle haklılaştırılamamalıdır. Dernek üyeliğinin örgütsel yapı içinde hangi fonksiyona işaret ettiği, başvurucunun dernek faaliyetlerinde üstlendiği rol, örgütsel talimata dayalı bir görevlendirmenin bulunup bulunmadığı, üyeliğin kapsamı ve bağlamı tartışılmamıştır.

8. Ayrıca kamu görevinden çıkarılma tedbirinin ultima ratio niteliği ortaya konulmamıştır. C.A. (3) kararında Mahkememiz, kamu görevinden çıkarma işleminin ancak daha hafif araçların yetersiz kaldığının somutlaştırıldığı hâllerde uygulanabileceğini ifade etmiştir.

9. Tanık anlatımlarının delil niteliği bakımından da ciddi sorunlar bulunmaktadır. Anlatımların bir kısmı duyuma dayalıdır; zaman, yer ve kişi bakımından belirginlik göstermez; doğrudan görgüye dayanan bilgi içermediği hâlde “örgütsel faaliyet” gibi ağır bir ithamın dayanağı yapılmıştır. Mahkememizin içtihadına göre bu tür beyanlar “objektif ve ciddi veri” niteliği taşımaz (C.A. (3)).

10. AİHM içtihatları da bu doğrultudadır:

a. Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15.12.2020: Bireyselleştirilmemiş tanık beyanları ve bağlamsız aidiyet değerlendirmeleri m.8 ihlalidir.

b. Köseoğlu/Türkiye, B. No: 24066/16, 12.06.2023: Meslekten çıkarma, kişisel kimliği ve sosyal varlığı ciddi ölçüde etkilediğinden ağır müdahale niteliğindedir.

11. Somut olayda çoğunluk, bu bağlayıcı standartların gerektirdiği bireyselleştirme ve delil değerlendirmesi ölçütlerini karşılamamaktadır.

12. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçundan yürütülen ceza yargılamasında Ağır Ceza Mahkemesi hapis cezasına hükmetmiş; kararında başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerini örgüt yöneticisinin talimatlarıyla uyumlu görmüştür. İstinaf merciinin kararı onaması üzerine dosya temyize taşınmış; Yargıtay 3. Ceza Dairesi 2/7/2024 tarihinde mahkûmiyet kararını bozmuştur.

13. Bozma gerekçesinde, başvurucu ile irtibatı olduğu belirtilen A.A.K. hakkında gerekli araştırmaların yapılmadığı, örgütsel toplantılara 2012 sonrası katılıp katılmadığının kuşkuya yer bırakmayacak şekilde belirlenmediği ve ceza tayininde teşdidin derecesinde yanılgıya düşüldüğü ifade edilmiştir.

14. Bozma kararından sonra yeniden yapılan yargılama sonucunda Ağır Ceza Mahkemesi 15/4/2025 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir. Beraat gerekçesinde, bozma sonrası dinlenenler de dahil tanık beyanlarında 2012 yılından sonra başvurucunun örgütsel toplantılara katıldığına dair herhangi bir ifade bulunmadığı, ayrıca örgütün açık faaliyetleri ortaya çıktıktan sonra başvurucunun örgütle bağlantısını sürdürdüğüne ilişkin her türlü şüpheden uzak delilin elde edilemediği belirtilmiştir.

15. Sohbet adı altında düzenlenen toplantıların niteliğinin belirlenmesinde, bu toplantıların

örgütsel bir bağlam içinde icra edildiğini gösteren açık, somut ve güvenilir delillerin ortaya konulması zorunludur. Nitekim Yargıtay'ın bozma kararında da vurgulandığı üzere, başvurucunun 2012 yılından sonra bu tür toplantılara katılıp katılmadığı hususunda tanık beyanları arasında çelişkiler bulunmakta, özellikle örgütün görünür faaliyetlerinin açığa çıktığı dönemden sonra bağını sürdürdüğüne ilişkin her türlü şüpheden uzak delil elde edilememektedir. Bu durumda, sohbet toplantılarına katıldığı yönündeki iddiaların tek başına örgütsel faaliyet olarak kabul edilmesi, ceza yargılamasında aranan ispat ölçütüyle bağdaşmamaktadır.

16. Kaldı ki, örgütsel bir yapıyla bağlantıyı gösteren sohbet toplantılarının belirleyici nitelikte olması için bu toplantıların içeriği, amacı, katılımcıları ve örgüt içi talimat ilişkisiyle olan bağı net biçimde ortaya konulmalıdır. Örgüt tarafından yürütülen diğer faaliyetlerden bağımsız olarak, salt bir araya gelme veya dini–sosyal içerikli görüşmelere katılma olgusu, herhangi bir örgütsel hiyerarşi, süreklilik, bağlılık ya da talimat ilişkisi tespit edilmediği sürece, hukuki olarak örgütsel faaliyet sayılması mümkün değildir. Bu bağın kurulamaması hâlinde, sohbet toplantılarının örgütsel nitelik taşıdığı yönünde bir kabul, varsayıma dayalı genişletilmiş yorum niteliğinde olacaktır.

17. Nitekim bozma kararını müteakip verilen beraat hükmünde de tanık anlatımlarının somutlaştırılamadığı, toplantıların örgütsel mahiyette olduğuna veya başvurucunun bu tarihten sonra örgütle bağını sürdürdüğüne dair her türlü şüpheden uzak delilin bulunmadığı açıkça ifade edilmiştir. Bu değerlendirme, ceza yargısının temel ilkelerinden olan masumiyet karinesi ve şüpheden sanık yararlanır ilkesinin doğal sonucudur. Dolayısıyla, sohbet toplantılarının tek başına örgütsel faaliyet olarak değerlendirilmesi hem delil standardı hem de hukuki güvenlik ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

18. Mahkememizin Cemile Doğan ve Diğerleri, B. No: 2022/20577, 19.11.2024 kararında, kişisel hayatın olağan akışı içinde gerçekleşen işlemlerin örgütsel amaç taşıdığı iddiasının ancak somut, teknik ve tutarlı gerekçe ile desteklenebileceği vurgulanmıştır. Bu ilke, dernek üyeliği ve tanık beyanları bakımından da geçerlidir. Somut olayda böyle bir teknik ve bireyselleştirilmiş analiz yapılmamıştır.

19. Sonuç olarak; kamu görevinden çıkarma işlemi, başvurucunun mesleki kimliğini, toplumsal saygınlığını ve ekonomik hayatını kalıcı olarak etkilemiştir. Dernek yöneticiliği ve tanık beyanları, başvurucuya ilişkin bireyselleştirilmiş, somut ve objektif bir tehlike ortaya koymamaktadır. Bu nedenle kamu görevinden çıkarma tedbiri, Anayasa m.15 bağlamında "durumun gerektirdiği ölçüde" değildir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa m.20 ve AİHS m.8 kapsamında güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamenin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Bireysel başvuruya konu somut uyuşmazlıkta başvurucu Tekirdağ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğünde İl Müdürü olarak görev yapmakta iken terör örgütlerine veya millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğundan bahisle ve 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname'ye (672 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Bahse konu kararın iptaline karar verilmesi talebiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu’na yaptığı başvuru reddedilmiş ve sonrasında bu red işleminin iptali talebiyle İdare Mahkemesine açılan iptal davası da reddedilmiştir.

4. Ankara 20. İdare Mahkemesi red kararında uyuşmazlık konusu olayın değerlendirilmesi başlığı altında başvurucunun Ağır Ceza Mahkemesi tarafından terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırıldığı, müzahir Bank Asya’daki hesabında bulunan para miktarında 2014 yılından itibaren rutin bankacılık işlemlerini aşar nitelikteki işlemlerle artış sağladığının tespit edildiği, yargılandığı ceza dosyasında bilgisine başvurulan kişilerin, başvurucunun örgüt ile bağının bulunduğu, sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katıldığını beyan ettikleri, başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan derneğe üye olduğu, Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması’nın yayın organı olan Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye ödemede bulunduğu ve yine adı geçen terör örgütü ile iltisaklı özel okulda çocuğunun kaydı olduğu hususlarına yer verilmiş olup Mahkeme davayı reddederken bunlardan ilk dört sıradaki tespitlerin yanı sıra belirtmiş olduğu diğer delillere de dayandığını ifade etmiştir.

5. Karara yönelik istinaf talebi reddedilmiştir. Temyiz talebi de başvurucu hakkında ceza yargılamasındaki mahkûmiyet kararı kesinleşmediğinden hüküm kurulurken bu nedenle başvurucu aleyhinde bir değerlendirme yapılmasının masumiyet karinesi gereğince mümkün olmadığı belirtilerek dava dosyasında başvurucu hakkında yapılan diğer tespitler dikkate alınarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda içeriği belirsiz kanun maddelerine ve fişleme niteliğindeki bilgilere istinaden bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemek üzere meslekten çıkarılmasının ve mesleki haklarının iptal edilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri ile ilgili olarak Mahkememiz çoğunluğu, benim de katıldığım kararında, yargı mercilerinin yalnızca belirli bir dönemdeki para girişi hareketlerini dikkate aldığını, başvurucunun hesap hareketlerinin çocuğunun okul ödemeleri, bireysel emeklilik ödemeleri ve diğer bazı bankacılık işlemleri için yaptığına ilişkin iddialarını hiçbir şekilde değerlendirmemiş olmasını ve dolayısıyla başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak mahkemelerce herhangi bir

somut inceleme yapılmamış ve iddiaların gerçekliğinin sorgulanmamış olmasını dikkate alarak Bank Asya'daki hesap işlemleri yönünden idari ve yargısal makamlarca başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak içinde olduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulduğunun söylenemeyeceği kanaatine ulaşmıştır (bkz.: §§ 124-125).

7. Yapılan bu tespitte de görüldüğü üzere esasında Bank Asya hesap hareketlerinin başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının kabulü noktasında delil olarak kabul edilemeyeceği tespiti, bu bireysel başvuruda özel hayata saygı hakkına yönelik ihlal sonucuna ulaşmayı gerektirmektedir.

8. Başvurucu bireysel başvuruda sadece Bank Asya'ya para yatırma konusunu şikayet etmesine rağmen derece mahkemesi kararlarında başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı noktasında tanık beyanında belirtildiği üzere başvurucunun sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katılması şeklindeki delile daha dayanılmaktadır.

9. Eldeki başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca bireysel başvuruya konu yapılmayan bu delil dikkate alınarak bireysel başvuru incelemesi sürdürülmüş ve özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği şeklindeki sonuca ulaşılmıştır. Kanaatimizce bu yöntem Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yöntemi bağlamında sorunludur. Zira bireysel başvurularda sadece bireysel başvuru formunda dile getirilen şikayetler inceleme konusu yapılabilir.

10. Bank Asya ile ilgili para yatırma delili bağlamında ulaşılan bir ihlal üzerine gerçekleştirilecek yeniden yargılamada idari yargı mercileri artık bu delil dışında dosyadaki diğer delillerle kişinin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibatı ve iltisakı konusunda yeniden değerlendirme yaparak başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasının gerekip gerekmediğine karar verecektir.

11. Bununla birlikte eldeki başvuruda Mahkememiz çoğunluğu, Bank Asya delili ile ilgili değerlendirmesinden sonra incelemesini başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen diğer delilden hareketle sürdürmüştür.

12. Mahkememiz çoğunluk kararında, başvurucunun terör örgütüne irtibatı ve iltisakı noktasında tanık beyanında belirtildiği üzere sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katılması şeklindeki delilin varlığına dayalı olarak başvurucu hakkında uygulanan meslekten çıkarılma biçimindeki tedbirin Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkını ihlal etmediği sonucuna ulaşmıştır.

13. Bu delilin başvurucunun terör örgütüne irtibatı ve iltisakı noktasında esas alınması konusundaki çoğunluğun yaklaşımının hukuken sorunlu olduğu kanaatindeyim.

14. Yargılandığı ceza davasında bilgisine başvurulan kişilerin başvurucunun örgüt ile bağının bulunduğu, sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katıldığı şeklindeki tanık beyanlarına idari yargı mercilerince başvurucunun terör örgütü ile irtibat ve iltisakının tespiti noktasında dayanılmıştır.

15. Dosya bağlamında tanık E.A. 03.05.2018 tarihli beyanında Resul Darama'nın 2012 yılının yaz aylarından itibaren sohbetleri devraldığını, 1-2 ay gibi kısa bir süre bu sohbetleri organize ettiğini ifade etmiştir. Ancak tanık beyanında, devamla, Resul Darama'nın sohbetlerinde genelde dini içerikli sohbetler gerçekleştirildiği, Risale ve Kur'an-ı Kerim okunduğu, hadislerden okunduğu, Fetullah Gülenin kitapları okunduğu, vaazlerini içeren

CD’ler izlenmediği, himmet, yardım, bağış parası istenmediği ancak bu gruptakiler memur oldukları için maddi talepler olmadığı şeklindeki ifadeler yer almaktadır.

16. Kanaatimizce bunlar başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak noktasında kamu görevinden çıkarılmasını gerektirecek bir bağı kurabilecek nitelikteki beyanlar olarak görülemez. Aynı şekilde başvurucunun kendisinin Ağır Ceza Mahkemesindeki savunmasında sohbetlere katıldığını ifade etmesi de terör örgütü ile irtibat ve iltisak noktasında yeterli görülemez.

17. Nitekim Anayasa Mahkemesi Sinan Ulu kararında ([GK], B. No: 2023/57158, 25/9/2025) ortaya koyduğu üzere tanık beyanlarının irtibat ve iltisak noktasında delil olarak kullanılması hususunda oldukça sıkı bir bağlantının ortaya konulması şartını aramaktadır. Bu bağlamdaki tanık beyanlarında başvurucunun sohbet adı altındaki örgütsel toplantılara katıldığı, ayrıca ilgilileri bu toplantılara çağırdığı, bu anlamda grup sorumlusu olarak görev yaptığı, bu toplantılarda burs, gazete aboneliği gibi isimler altında örgüte finansal destek sağlanmaya çalışıldığı seklindeki hususlara yer verilmiştir. Görgüye ve bilgiye dayalı olan bahse konu beyanlarda aktarılan olay ve vakıaların ise tesadüfi nitelikte olmadığı ve tutarlı olduğu göz önüne alınarak bunların anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller olarak değerlendirildiği görülmektedir (bkz.: Sinan Ulu [GK], § 102). Oysa eldeki başvurudaki tanık beyanlarının bu niteliği sağlamaktan çok uzak olduğu aşikardır.

18. Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut başvuruda Bank Asya’ya para yatırma ve örgütün toplantılarına katılmakta olduğuna dair tanık beyanı şeklindeki delillerin başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatın sağlanması noktasında yeterli olarak kabul edilemeyeceği değerlendirilmelidir.

19. Netice itibarıyla idari ve yargısal makamların başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun meslekten çıkarılması ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı sonucuna ulaşılmalıdır.

20. Bu nedenle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığına ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

Anayasa Mahkemesinin Sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

Başvuru, başvurucunun Fethullahçı/Paralel Devlet Yapılanması silahlı terör örgütüyle (FETÖ/PDY) iltisaklı veya irtibatlı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılması üzerine birden fazla hak ihlali iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak belirteceğim hususlar yönüyle inceleme yapılmalıdır.

Başvuruya konu somut olayda, başvurucunun Fetö terör örgütüne iltisak ve irtibat nedeniyle 672 sayılı ek-1 sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu kamu görevinde çıkarıldığı tarihte Tekirdağ Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğünde İl Müdürü olarak görev yapmaktadır. Başvurucunun iltisak ve irtibatıyla ilgili olarak idarece Bank Asya'daki hesap hareketleri, dernek üyeliği, çocuklarının gittiği okullar gösterilmiştir. OHAL komisyonu başvurucunun başvurusunu reddetmiştir. İdare Mahkemesi ve Danıştay süreçlerinden geçerek dosya kesinleşmiştir.

Başvurucunun idari süreçleriyle; eş zamanlı adli yargı süreçleri de işlemiştir. Adli yargı sürecinde başvurucunun 2012 yılının Mart ayından sonra örgütün sohbet toplantılarına katılmadığı, Bank Asyadaki faaliyetlerinin rutin bankacılık faaliyeti olduğu yargılandığı ceza davasında tespit edilmiştir.

Mahkememizin sayın çoğunluğu başvurucunun hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olmadığını, ceza yargılamasındaki tespitin kullanılan farklı yöntemlerden kaynaklandığını idari yargı organlarınca yapılan tespitin yerinde olduğunu kabul etmiştir. Başvurucunun banka hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olduğuna ilişkin adli yargı organlarınca bir tespit yapılmıştır. Ceza yargısınca yapılan bu tespit karşısında Bank Asyadaki hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olmadığını kabul etmek Anayasa Mahkemesinin bu konudaki önceki kararlarıyla da çelişir niteliktedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu 2/7/2020 tarihinde, Hüseyin Sezer (B. No: 2016/13566) ve Barış Baş (B. No: 2016/14253) başvurularında Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

Mahkememiz bu kararda genel olarak şu değerlendirmeleri yapmıştır: "Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin bir gereğini oluşturmaktadır.

Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Bu husus, tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar.

Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili

olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir.

Disiplin suçuna ve ceza yargılamasına konu eylemlerin aynı olduğu hâllerde disiplin soruşturmasıyla ilgili uyuşmazlıklara bakan idari mahkemelerin fiilin sübutuyla ilgili olarak ceza mahkemesinin ulaştığı kanaate saygı göstermesi, bunu sorgulayacak ifadeler kullanmaması beklenir. Aksi takdirde kişinin ceza mahkemesinde beraat etmiş olmasının bir anlamı kalmaz. Bu bakımdan idari mahkemeler dâhil devletin diğer otoritelerinin beraat kararından şüphe duyulmasına yol açacak biçimde hareket etmekten kaçınmaları gerekir.

Somut olaylarda İdare Mahkemesi ve Bölge İdare Mahkemesi, ceza mahkemesi kararında ulaşılan sonucu tartışmaya açmanın yanında kararı okuyanlarda başvuruculaın suç işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumda beraat kararı anlamsız hâle gelmiş ve başvuruculaın masumiyetine gölge düşürülmüştür. Öte yandan iki yargı kolu arasında başvuruculaın atfedilen suçu işleyip işlemediğiyle ilgili olarak çelişkili kararların ortaya çıkmasına sebep olunmuş ve masumiyet karinesinin ikinci boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anayasa Mahkemesi açıklanan gerekçelerle her iki başvuruda da Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.”

Öncelikle, FETÖ/PDY’nin yargı kararlarına da yansıyan ve Mahkememizce de kabul edildiği üzere bir eğitim ve sosyal gönüllülük, dini bir yapılanma hareketi olarak ortaya çıktığı, daha sonrasında kriminalize olarak gerçek amacını ortaya koyduğu, hukuk dışı faaliyetler gerçekleştirmeye ve anayasal düzeni ortadan kaldırma gayesini taşıdığını izhar etmeye başladığı anlaşılmaktadır (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024).

Söz konusu durum, suç ve cezada kanunilik ilkesi gereğince başvuruculaın, örgütün illegal amacını ortaya çıkaran olgusal durumlar ile Milli Güvenlik Kurulu kararları sonrasında gerçekleştirilen eylem ve işlemlerin kişilerin FETÖ ile bağlantısı açısından dikkate alınması, bu eylemlerin ortaya konulmasında ve değerlendirilmesinde, örgütün yapısının ve perdelemesinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 11-13).

Mahkememize göre, Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (N. E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 124; A. S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 126; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 131).

Yine Mahkememizce de kabul edildiği üzere Danıştayın konu ile ilgili olarak verdiği bazı kararlarda kişilerin FETÖ/PDY ile bağlantı hususunda somut verilere dayanmayan, yalnızca kişisel kanaat ve tahmine dayalı tanık beyanlarının FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı ortaya koymak konusunda yeterli olmadığı dikkate alınmalıdır (Halit İnciroğlu, § 152).

FETÖ/PDY örgütü, ilk olarak 17- 25 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirdiği ve yargı kararlarıyla konusu suç olduğu sabit olan eylemlerle kriminalize olmuştur. Bu tarihten sonra

devlet organları, anılan yapının millî güvenliğe kamu güvenliğine aykırı hareket ettiğini topluma her defasında ilan etmiştir. Sırasıyla; kamu görevlilerinin, legal görünümlü illegal yapılardan uzak durması yönünde genelge gönderilmiş, Milli Güvenlik Kurulu tarafından FETÖ/PDY'nin millî güvenliğe aykırı bir yapı olduğu ilan edilmiş; en nihayetinde 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi neticesinde örgütün silahlı bir terör örgütü olduğu tezahür etmiştir.

Kişilerin, FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı ortaya konulurken, legal görünümlü illegal yapılarla ilişkisi değerlendirilmeli, bu ilişkinin örgütle irtibat ve iltisak boyutuna mı ulaştığı, yoksa normal bir sosyal ilişki şeklinde mi cereyan ettiği belirlenmelidir. Bu belirleme yapılırken FETÖ/PDY'ye müzahir kurumlarla kişilerin irtibat yoğunluğu, irtibatın boyutu ve icra edilen eylemin kapsamı göz önüne alınmalı ve arındırma usulüne ilişkin usul ve esaslar kullanılarak kişilerin, Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüne aykırı davranıp davranmadığı konusunda vicdani bir kanaate ulaşılması gerekir.

Kamu otoriteleri ve hükümet yetkililerince defalarca dile getirilen ve ülke genelinde tüm toplumun tanıklık ettiği örnekleri bulunan bir olgu olarak, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının tezahür ettiği ve bu hususun kamu otoriteleri ve hükümet yetkililerince deklare edildiği süreçten önceki kınanamayacak fiil ve eylemlerin esas olarak irtibat veya iltisaka esas alınmayacağı tüm vatandaşların devlet organlarından haklı beklentisi haline dönüşmüştür.

Bu yaklaşım dışındaki her türlü yaklaşımın, kişilerin devlete olan güvenini sarsacağı, toplumsal olarak ciddi bir belirsizliğe sebep olacağı, yasal olduğu düşünülen ve aksi belirtilmeyen tutum ve davranışlar sebebiyle sürekli olarak bir tehdit altında tutulma durumunun ortaya çıkaracağı güvensizlik ve problemlerin kaos ortamından faydalanan terör örgütlerinin çözülmesini ve ortadan kalkmasını engelleyeceği hususlarına da değinmek gerekmektedir.

Yasal bir zemine dayanan ve sonrasında belli faaliyetler neticesinde gerçek amacını izhar eden FETÖ/PDY'nin amacının tüm katmanlar tarafından öğrenilmesinden sonra, bu örgütle bağını kesen veya bunların illegal fiillerini desteklemeyen kişilere sirayet edebilecek şekilde cezalandırma politikasının yürütülmesi, bu örgüte belli bir süreçte sempati duyan kişilerin de örgütten uzaklaşmasını engelleyecek, ortaya bir -mağdur sosyolojisi- ve örgüt tarafından kullanılabilecek bir -mağdur politikası- çıkaracaktır.

Nevi şahsına münhasır bir örgüt olduğu ortada olan FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak yapılacak tespit, iş ve işlemlerin zorluğunu göz ardı etmeksizin, kişilere isnat edilen iltisak veya irtibat olgularının örgütün amacının toplumsal düzeyde bilinebilir hale geldiği süreçten sonrasına dair olması ve bu olguların kamu otoriteleri tarafından ispat edilmesi gerektiği hukukun temel gerekliliklerindendir.

FETÖ terör örgütüne yönelik arındırma işlemleri sırasında çıkarılan KHK'da örgüt üyeliği bir kriter, iltisak ve irtibat ise ayrı bir kriter olarak esas alınmıştır. Yukarıda izah edildiği üzere örgüt üyeliği ve buna ilişkin kriterler adli yargılamalar sonucunda ortaya konulacaktır. İltisak ve irtibat ile ilgili kriterlerin ise idarece ve idari yargı organlarınca ortaya konulması gerekmektedir. İltisak ve irtibatın ne olduğu ortaya konulurken Anayasa'nın koruduğu temel hak ve güvenceler korunarak belirlenmelidir. Örgüt ile iltisak ve irtibatı belirlenen kişilerin, iltisak ve irtibat durumları belirlenirken örgütün kriminal hale geldiği, kamu otoriteleri tarafından ilan edildiği tarih esas alınarak yapılmalıdır. İltisak ve irtibata dayanak yapılan olgular sosyal hayatın içerisinde suç kabul edilmeyen faaliyetler üzerinden belirlenen durumlardır. Bu durumda kişilerin üyelik düzeyine varmayan

faaliyetlerinin tespitinde; örgütün kriminal hale geldiği, bu durumun kamu otoritelerince ilan edildiği, toplum tarafından bilinir olduğu durumlar göz önüne alınarak belirlenmelidir.

Nitekim, başvuruya konu olayda olduğu gibi, Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nca (Komisyon) yapılan incelemelerde, Komisyon'a başvuranlar hakkında Bank Asya, sendika üyeliği, dernek üyeliği, yayın aboneliği gibi hususlarda sadece 2014 yılından sonraki olguların esas alındığı görülmektedir. Bu açıdan, kamu görevinden çıkarılanlar hakkında idari bir merci tarafından yapılan incelemede de yukarıda yer verilen hususların dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Ancak Komisyon tarafından somut verilere ilişkin olarak bu değerlendirmeden ayrılarak, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının toplum tarafından anlaşılabildiği süreçten önce kişilerin katıldığı sohbet toplantılarının ve kurduğu soysal ilişkilerin neden esas alındığına ilişkin ne kamu otoritelerince ne de yargılama makamlarınca bir gerekçelendirmeye gidilmiştir.

Özellikle, örgütün amacının kamu oyunca bilinir hâle geldiği dönemden önceki sohbet toplantılarının örgütle irtibat ve iltisakın bir göstergesi olarak kabul edilebilmesi için bu toplantıların konusunun ne olduğunun tespiti oldukça önem taşımaktadır. Tamamen dinî konuların konuşulduğu sohbetlere katılmanın tek başına irtibat ve iltisakın göstergesi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Anılan dönemde, örgütün kriminal yönünü bilmeyen, onu dinî bir cemaat olarak gören ve tamamen dinî meselelerin konuşulduğu sohbetlere katılan bir kimsenin terör örgütüyle irtibatlı ve iltiksaklı olarak görülmesi, örgütün dinî bir cemaat olduğunu düşünerek hareket edenler ile örgütün amacını bilerek hareket edenler arasındaki çizginin bulanıklaşmasına ve ilk kategoriye girenlerin de ikinci kategoriye dahil edilmesi riskinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla örgütün amacının kamu oyunca bilinir hâle geldiği dönemden önceki sohbet toplantılarına katılmanın irtibat veya iltisak göstergesi olarak kabul edilebilmesi ancak bu toplantılarda dinî meseleler dışında, örgütsel meselelerin konuşulduğunun tanık ifadeleri veya başkaca delillerle ortaya konulmasına bağlıdır.

Somut olayda, başvurucunun iltisak ve irtibatına konu edilen hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olduğu, yargılandığı ceza davasında tespit edilmiştir. Yine ceza davasında dinlenen tanıklar, başvurucunun 2012 yılından sonra örgütün toplantılarına katıldığına dair beyanda bulunmamışlardır. Bu tespitler karşısında başvurucu hakkında beraat kararı verilmiştir.

Başvurucunun katıldığı belirtilen sohbet toplantılarının içeriğiyle ilgili olarak herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Bu durumda başvurucunun katıldığı sohbetlerde dinî meselelerin dışındaki meselelerin konuşulduğunun söylenebilmesi için elde yeterli verinin bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Ayrıca 2012 yılından sonra bu toplantılara katılmadığına dair yargılandığı ceza mahkemesinde tespit yapılmıştır.

Bütün bu açıklamalardan sonra, başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak teşkil eden deliller kapsamında; ceza yargılamasındaki tespitler ve Anayasa Mahkemesinin Hüseyin Sezer (B. No: 2016/13566) ve Barış Baş (B. No: 2016/14253) başvurularında ve Halit İncirlioğlu kararında ortaya koyduğu ilkeler göz önüne alındığında özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir. Yukarıda belirtmiş olduğum gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye Selahaddin MENTEŞ

DURMUŞ ALİ ÖZDEMİR

B. No: 2023/52018 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/52018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

DURMUŞ ALİ ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/52018)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/4/2026 - 33212

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Durmuş Ali ÖZDEMİR

Vekili : Av. Ali Yüksel ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının, ceza mahkemesinde yargılanmasının meslekten çıkarma işlemine karşı açtığı iptal davasında verilen karara dayanak yapılması nedeniyle masumiyet karinesinin, açılan iptal davasının uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/6/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve

esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar şöyledir:

A. Genel Bilgiler

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş ve binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10; N.E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 5; A.S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 5; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 6).

7. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma, kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma, paralel devlet yapılanması, terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması ve bir terör örgütü olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11; N.E., § 6; A.S., § 6; Halit İnciroğlu, § 7).

8. Yargı organları; birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmişlerdir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12; N.E., § 7; A.S., § 7; Halit İnciroğlu, § 8).

9. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliği bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor

ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13; N.E., § 8; A.S., § 8; Halit İnciroğlu, § 9).

10. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 47-66) kararında yer almaktadır (C.A. (3), § 14; N.E., § 9; A.S., § 9; Halit İnciroğlu, § 10).

11. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS/Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18; N.E., § 10; A.S., § 10; Halit İnciroğlu, § 11).

12. OHAL döneminde çıkarılan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri (OHAL KHK'ları) ile terör örgütleriyle veya millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplarla iltisakı yahut irtibatı olan kişiler, anılan OHAL KHK'larına ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kamu görevinden çıkarılmıştır. Akabinde bahse konu KHK'lar, farklı kanunlarla bazıları değiştirilerek bazıları aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Bununla birlikte yine önceki OHAL KHK'ları ile kamu görevinden çıkarılmış olan bazı kişiler, sonradan çıkarılan OHAL KHK'ları ile anılan KHK'ların eki listelerinin ilgili sıralarından çıkarılmış; bu kişilerin kamu görevine iade edilmelerine karar verilmiştir.

13. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 1. maddesi ile bahse konu usulle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kurulmuştur. Yine 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi ile OHAL Komisyonunun kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği düzenlenmiştir. Anılan hükümler 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un ilgili maddeleri ile kanunlaşmıştır.

B. Somut Olay Bilgisi

14. Denizli'de bulunan Servergazi Devlet Hastanesinde doktor olarak görev yapan başvurucu; terör örgütlerine veya millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğundan bahisle 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3/10/2016 tarihli ve 675

sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

15. Başvurucu, anılan kararın iptaline karar verilmesi talebiyle OHAL Komisyonuna başvurmuştur. OHAL Komisyonu 26/7/2018 tarihinde başvurucunun talebini yerinde görmeyerek başvuruyu reddetmiştir. Kararda başvurucunun FETÖ/PDY faaliyetleri kapsamında örgüt talimatı doğrultusunda, örgütle iltisaklı Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Bank Asya veya Banka) finansal destek mahiyetinde para yatırdığı (anılan kararda; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonundan (TMSF) temin edilen bilgilerde başvurucunun Bank Asyada 11064 numarası ile açılmış hesabının bulunduğu, bahse konu hesap bakiyesi 31/12/2013 tarihinde 0 TL iken 15/1/2014 tarihinde 500 TL tutarlı 31 günlük, 31/1/2014 tarihinde 34.500 TL tutarlı 31 günlük, 5/2/2015 tarihinde 1.000 TL tutarlı 31 günlük katılım hesabı açtığı tespitine yer verilmiştir.), söz konusu örgüte aidiyeti, iltisakı veya örgütle irtibatı olması nedeniyle devredilen Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye mali destek sağlamak için 25/6/2014-30/5/2016 tarihleri arasında 2.307 TL para gönderdiği, ayrıca terör örgütüne yardım etme suçu kapsamında ilk derece mahkemesince hapis cezası ile cezalandırıldığı belirtilmiştir. Bu hususların ve söz konusu kararın gerekçesinde yer verilen tespit ve olguların başvurucunun örgütle irtibat ve iltisakına delalet ettiği değerlendirilmiştir.

16. Başvurucu, OHAL Komisyonunun anılan kararının iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde; somut hiçbir delil ve gerekçe sunulmadan hukuka aykırı şekilde meslekten çıkarıldığını, irtibatlı ve iltisaklı olduğu belirtilen terör örgütüyle hiçbir bağı olmadığını, sonradan toplanan delillerin verilen karara dayanak yapıldığını, yargılandığı ceza davasında verilen hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurduğunu, davanın kesinleşmediğini, buna rağmen suçlu ilan edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin tespitlerin tamamen hatalı olduğunu, söz konusu hesabı 17/25 Aralık sürecinden çok önce açtığını, uzun yıllar kullanmadığını, genellikle A. ve G. isimli bankalardaki hesaplarını kullandığını, adına kayıtlı 20 F 9... plakalı aracını 31/1/2014 tarihinde sattığını, satın alan kişinin Bank Asyada hesabı olduğunu, bu hesaptan para göndermek istediğini söylemesi üzerine 15/1/2014 tarihinde hesabına 500 TL para yatırarak hesabını aktifleştirdiğini öne sürmüştür. Başvurucu, aracını satın alan kişinin satış bedeli olarak Bank Asya hesabına 31/1/2014 tarihinde 34.500 TL para gönderdiğini, bu tarihin cuma gününe rastladığını, hafta başında yani iki gün sonra hesabındaki tüm parayı kendisine yeni araba satın almak için Y. Oto isimli Şirkete gönderdiğini, satış bedelinin eksik kalan kısmını yani 4.000 TL'yi elden verdiğini, hâlen aynı aracı kullandığını, araç alış satışına dair belirttiği hususlarla ilgili belgeleri dava dilekçesine eklediğini, iddia edildiği gibi hesabında 31 gün boyunca duran bir para olmadığını öne sürmüştür. Başvurucu ayrıca Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye herhangi bir para göndermediğini, şirkette herhangi bir aboneliği olmadığını iddia etmiştir.

17. Ankara 22. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 16/7/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda öncelikle FETÖ/PDY'nin niteliğine ilişkin olarak genel değerlendirmeler yapılmış, FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin kamu görevinden çıkarılması sürecine dair genel bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda kamu görevlilerinin sadakat yükümlülüğünden bahsedilmiş, yaşanan darbe teşebbüsü nedeniyle ivedi şekilde alınması gereken tedbirlerin zorunluluğu "Uyuşmazlık Konusu Olayın Değerlendirilmesi" başlığı altında ise başvurucunun Bank Asyadaki hesabına 15/1/2014, 31/1/2014 ve 5/2/2015 tarihlerinde para yatırarak örgüt talimatı doğrultusunda hareket ettiğinin anlaşıldığı, bu

nedenle FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu sonucuna ulaşıldığı, nitekim başvurucunun Denizli 5. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan cezalandırıldığı ifade edilmiştir.

18. Netice itibarıyla başvurucunun Anayasa'ya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği kanaatine varılmış ve OHAL Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İdare Mahkemesince Bank Asya hesap hareketlerinin örgüt yöneticisinin talimatı doğrultusunda yapıldığını değerlendirdiği için başvurucunun iddialarına itibar etmediği belirtilmiştir.

19. Diğer taraftan İdare Mahkemesi, başvurucunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine yönelik iddialarına ilişkin olarak idarenin gerek kamu güvenliğinin korunması gerekse de devlete sadakat yükümlülüğünün sağlanması amacıyla hareket ettiğini dile getirmiştir. Bu bağlamda somut olaydaki kamu görevinden çıkarma tedbirinin ölçülü, güdülen amacın gerçekleşmesi için elverişli ve zorunlu olduğunu, yapılan müdahalenin bu müdahale ile ulaşılacak meşru amaç kapsamındaki kamu yararı ile dengelendiğini ifade etmiştir. Ayrıca somut olaydaki tehdidin derhâl bertaraf edilebilmesi amacıyla normal prosedürün dışına çıkılarak, başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın örgütle bağı olan kamu görevlilerinin ihraç edildiği, olağanüstü zamanlarda olağan prosedürün uygulanmasının zorunlu olmadığı, temel hak ve hürriyetlerin tesis edilebilmesi ve yeniden gerçekleştirilebilecek darbe teşebbüsünün önlenmesi amacıyla gereken tedbirlerin alınmasında devletin hem yetkisi hem de sorumluluğu bulunduğunu belirtmiş; başvurucuya hakkındaki isnatların bütününe vakıf olarak OHAL Komisyonuna itiraz edebilme ve dava açabilme, iddia ve savunmada bulunabilme imkânı tanındığını vurgulamıştır.

20. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiş; yargılandığı ceza davasında verilen kararın istinaf talebinin reddedilmesi üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaptığını, cezalandırılmasının tek gerekçesinin Bank Asyadaki hesap hareketleri olduğunu ileri sürmüştür. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi (Daire) 11/11/2020 tarihli kararında "Hakkındaki ceza yargılamasında, davacının, FETÖ/PDY terör örgütüne müzahir Denizli Küresel Doktorlar Derneğinde 2013-2016 yılları arası yönetim kurulu üyesi olduğu ve tanık beyanları ile örgütün sohbet adı altındaki toplantılarına katıldığının tespit edildiği hususları istinaf konusu Mahkeme kararında belirtilen diğer delillerle birlikte değerlendirildiğinde, davacının çeşitli yol ve yöntemlerle FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat düzeyinde ilişkisinin olduğunu ortaya çıkarmaktadır." şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Sonucunda da İdare Mahkemesi, kararının usule ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

21. Başvurucu, karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu, dava ve istinaf dilekçelerinde yer alan iddialarını yineleyerek Daire kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Temyiz dilekçesinde başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir bir dernekte yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptığına ve aleyhinde tanık beyanlarının olduğuna ilişkin Daire tarafından açıklanan ek gerekçelere yönelik olarak herhangi bir beyanda bulunulmamıştır. Danıştay Beşinci Dairesi (Danıştay) 20/3/2023 tarihinde verdiği kararda Daire kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka, usule uygun olduğunu, bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığını belirterek temyiz başvurusunun reddi ile anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

22. Başvurucu, nihai kararı 17/5/2023 tarihinde öğrenmiştir.

23. Öte yandan başvurucu hakkında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan yürütülen ceza yargılamasında Ağır Ceza Mahkemesi, 5/3/2019 tarihinde başvurucunun 1 yıl 13 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda başvurucunun;

i. Bank Asyada 15/1/2014 tarihinde 500 TL, 31/1/2014 tarihinde 34.500 TL, 5/2/2015 tarihinde 1.000 TL'lik katılım hesapları açtırdığı, hesap bakiye ve gelişim hareketleri incelendiğinde 2013 Aralık ayında sıfır olan bakiyenin 2014 Ocak ayında 35.000 TL olduğu, şubat ayında yeniden sıfırlandığı, 2015 Mart ayına kadar sıfır kalan bakiyenin bu ayda 1.003 TL, 2015 Haziran ayında 1.016 TL olduğu, 2015 Eylül ayında sıfırlandığı, bundan sonra da hep sıfır olarak kaldığı,

ii. FETÖ/PDY'ye müzahir olan Denizli Küresel Doktorlar Derneğinin 1/10/2013-26/3/2016 tarihleri arasında yönetim kurulu asil üyeliğini yaptığı,

iii. FETÖ/PDY mensubu olduğuna ve bu örgütün sohbet toplantılarına katıldığına yönelik olarak tanık ve gizli tanık beyanları bulunduğu belirtilmiştir.

24. Kararda "örgütün hiyerarşik yapısı içerisinde bulunduğuna dair tam kanaat edinilebilecek delillerin elde edilemediği ancak mevcut delillere göre sanığın örgüte hâkim olan hiyerarşik yapı ile ilişki içinde olmamakla birlikte örgütün amacına bilerek ve isteyerek yardım ettiği" şeklinde değerlendirme yapılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama sırasında tanık O.A. ve gizli tanıklar Hierapolis ve Pamukkale'nin ifadeleri alınmıştır.

i. O.A.nın beyanı şöyledir:

"Denizli Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreteri olarak 01/12/2013 tarihinde göreve başladım. Göreve başladıktan kısa bir süre sonra 17-25 Aralık süreci yaşandı. Bu kısa süre içerisinde tüm Sağlık çalışanları hakkında yeterli bir bilgi edinemedim. 01/01/2015 tarihinde Genel Sekretrelik görevini bırakarak Ankara ilinde Yüksek İhtisas Hastanesinde Başhekim Yardımcısı olarak göreve başladım. Görev yaptığım dönem içerisinde iddianamede adı geçen [İ.G.] ve Durmuş Ali Özdemir ile çalıştım. [İ.G.] Server Gazi Devlet Hastanesini başhekimi olarak, Durmuş Ali Özdemir ise aynı hastanenin baş hekim yardımcısı olarak görev yapardı. Benden önce atandıkları için hangi referansla veya kimlerin vasıtası ile atandıklarını bilmiyorum. Görev yaptığım süre içerisinde sadece iş nedeniyle bir araya geldik. Bir araya geldiğimiz sürede bizzat Silahlı Terör Örgütü FETÖ'nün üyesi veya bağlantısı olduğunu gösterir hareket ve söylemlerine rastlamadım. Yeni göreve başladığım için ayrıca 17-25 Aralık sürecinden sonra kişileri tanımaya çalışırken şuan ismini hatırlamadığım kişilerce sanıkların Fetullah Gülen cemaatinin mensubu oldukları yönünde duyumlar aldım, hatta ben çoğu personeli toplayıp süreç hakkında bilgi verdim. Bunun bir darbe girişimi olduğunu söyledim ve anlattım. Sanıklar ile ilgili bana kim bilgi verdi şu an net hatırlamıyorum, sadece hastene veya sağlık çalışanları arasındaki söylenti idi. Hatta bazen iç çekişme gereği asılsız ihbar veya duyumlarında geldiği oluyordu. Sanıklar hakkında detaylı bilgiye sahip değilim.O tarihlerde Fetullah Gülen cemaati olarak anılan örgütsel yapı taraftarlarını kayırdığını, diğerlerini ötekileştirdiğini görmedim."

ii. Gizli tanık Hierapolis'in beyanı şöyledir:

"Sanıkların Fetö Terör Örgütü'ne üye olup olmadıkları ile ilgili bilgim yoktur. Benim bilgim

çalıştıkları ortamda bir grupları olduğudur. Bu grupta bir araya geldiklerinde çay içiyorlardı. Kur'an-ı Kerim okuyorlardı ve bunun Türkçe açıklamasını da okuyorlardı. Hastane işlerini konuşurlardı. Bu toplantıları akşamları yaparlardı. Ev ortamında bu sohbetler yapılıyordu. Aileler de bulunabiliyordu. Konuşmalar günlük hayat ile ilgili konuşmalardır. Yerine göre o gün gündemde bir maç varsa bu da konuşuluyordu. Namaz vakti ise namaz kılınıyordu. Ben, düzenin değişmesi gerektiği, Fetullah Gülen'in devletin başına gelmesi gerektiği gibi bir konuşma duymadım. Kendi meslek gruplarından insanlar vardı. Dışarıdan bir hoca geldiğine şahit olmadım. Herhangi bir isim ile para toplandığını görmedim. Fetullah Gülen'in kitabının okunması ve videosunun izlenmesi gibi bir olaya ben şahit olmadım. Fetullah Gülen'i övücü bir konuşmaya şahit olmadım. Bu toplantılara ben çok fazla katılmadığım için tam olarak hangi tarihlerde yapıldığını bilmiyorum. Ama hatırladığım kadarıyla bu sohbetler darbe girişiminden en az 3 yıl önceydi. Yukarıda da belirttiğim gibi darbeden en az üç yıl kadar önce bir akşam vakti toplanıldı. Kur'an-ı Kerim ve tefsiri okundu. Hastane işleri konuşuldu. Günlük hayattan konuşmalar oldu. Çay içildi. Normal bir şekilde gülüp eğlenerek oradan ayrılındı."

iii. Gizli tanık Pamukkale'nin beyanı şöyledir:

"Sanıkların sürekli Fetö'nün toplantılarına gittiklerini biliyorum. Ancak bu toplantıların nerede yapıldığını bilmiyorum. Her ikisinin de toplantılara gittiğini, özellikle [İ.] beyin o bölgelerden hastalar topladığını ve edindiği bu çevre ile para kazandığını biliyorum. Bu sonuca nereden vardığımı söyleyemem. Çünkü söylersem deşifre olurum. Benim önceki ifadelerim doğrudur. Ayrıca kurban dönemlerinde yardım yaptıklarını da duymuştum. Benim olaya ilişkin bilgi ve görgüm bundan ibarettir. Durmuş Ali Özdemir'in de sohbetlere gittiğini duymuştum. Söylediklerim onun için de geçerlidir. [Başvurucu] Denizli Devlet Hastanesi'nde görev yapmaktadır. Sanığın eşi [F.] Özdemir'in cerrah olup olmadığını bilmiyorum. Branşlarını bilmiyorum. Ama Denizli Devlet Hastanesi'ndeki çevrelerinden bu kişilerin bu toplantılara gittiklerini, Fetö'ye yataklık yaptıklarını duydum."

25. Başvurucunun Ağır Ceza Mahkemesi kararına karşı istinaf talebi Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi tarafından 10/7/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir. Temyiz talebi ise Yargıtay 3. Ceza Dairesi tarafından 9/2/2022 tarihinde reddedilmiş, bazı usul eksikliklerine işaret edilerek verilen karar düzeltilerek onanmış, böylece mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir.

26. Başvurucu, mahkûmiyet kararının kesinleşmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurucunun 2022/50912 numaralı bireysel başvurusunu 2022/20577 numaralı başvuru ile birleştirmiş ve nihayetinde -toplam 52 başvurucu hakkında- 19/11/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Söz konusu kararda, başvuruculaların terör örgütüne üye olma ya da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarından mahkûm edildiği, Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği, buna göre Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Daha sonra Gürcan Balık (B. No: 2020/16435, 17/11/2022) kararına atıf yapılarak başvuruculaların suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak için hareket etmedikleri, söz konusu işlemlerin rutin bankacılık işlemleri ve örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki yasal faaliyetler olduğuna ilişkin kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki

iddialarının gerekçede karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında yapılan yeniden yargılamada Ağır Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet savcısının mütalaası doğrultusunda 2/10/2025 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir. İnceleme tarihi itibarıyla henüz kesinleştirme işlemi yapılmamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

27. 675 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler ..."

28. 675 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 8/3/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesi ile kanunlaşmıştır.

29. 685 sayılı KHK'nın "Komisyonun oluşumu" başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur."

30. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Komisyon kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir."

31. 685 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 1. ve 11. maddesi ile kanunlaşmıştır.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

32. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hale getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler'in lideri de kendisidir)

bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir.

..."

33. FETÖ/PDY'nin anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

34. Danıştay Beşinci Dairesinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '…Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. … Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. …Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. …bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. …Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hallerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/06/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben 'elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim

mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum. …Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana tefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; --Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.yi] övücü yorumlar yapıp destekleyelim … Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/ tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Bir çok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/06/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi' şeklinde mesajların

bulunduğu tespit edilmiştir.

..."

b. Bank Asyaya İlişkin Genel Açıklamaların Yer Aldığı Kararlar

35. Bank Asya Türkiye'de faaliyet gösteren dört katılım bankasından biri olarak 24/10/1996 tarihinde Asya Finans Kurumu Anonim Şirketi ünvanıyla kurulmuş, 20/12/2005 tarihinde ise Asya Finans Kurumu Anonim Şirketi olan ünvanı Asya Katılım Bankası Anonim Şirketi olarak değiştirilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13/1/2022 tarihli ve E.2020/9.MD-344, K.2022/12 sayılı kararı).

36. Kamu makamlarınca FETÖ/PDY'nin finans kaynaklarından biri olarak değerlendirilen Bank Asya, 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmüştür. Bunun üzerine Bank Asyanın finansal olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarılmasının sürekliliğini temin etmek amacıyla Banka Asyaya para yatırılması için 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt yöneticisi tarafından çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrıya uyan kişilerin özellikle 2014 yılının başından itibaren gerek bir kısım mal varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek, tasarruf ve kâr amacı gözetmeksizin örgüt yararına para yatırma, katılım hesapları açma, döviz ve altın alma ve satma gibi işlemler yaptığı tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararı).

37. Darbe teşebbüsü öncesinde de FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlar ve finans kuruluşları için idari birtakım tedbirlere başvurulmuştur. Bu kapsamda TMSF 3/2/2015 tarihinde Bank Asya yönetimine el koymuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ise anılan Bankayı 29/5/2015 tarihinde TMSF'ye devretmiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, § 35).

38. BDDK tarafından Bankanın TMSF'ye devrinden önce hazırlanan 28/5/2015 tarihli mali durum tespit raporunda Bank Asyanın kurumsal yapısıyla örtüşmeyen şekilde, Fetullah Gülen'in yönlendirmesiyle yönetildiği ve bu örgüte maddi kaynak sağlamak üzere muhtelif işlemlerin gerçekleştirildiği hususlarına yer verilmiştir. Ayrıca aynı raporda Bankanın içinde bulunduğu finansal krizi aşabilmesi için Fetullah Gülen tarafından 25/12/2013 tarihinde Bank Asyaya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın Banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği, ekonomik veya rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin talimat kapsamında Bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarındaki bulunan mevduatlarda artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle Bankaya likidite sağladıkları belirtilmiştir (söz konusu mali tespit raporu içeriği hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Işık [2. B.], B. No: 2017/26291, 17/7/2019, § 19).

c. Bank Asya Hesaplarında Yapılan İşlemler Bağlamında Verilen Kararlar

39. Metin Evecen ([2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018) kararında Anayasa Mahkemesince, başvurucunun örgütün mali kaynağını oluşturan ve bu yolla gelir elde ettiği anlaşılan Bankaya örgüt liderinin çağrıları üzerine para yatırmasının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı belirtilmiştir (Metin Evecen, § 59; İ.C., [2. B.], B. No: 2016/41492, 13/2/2020) kararında ise somut olayın koşulları değerlendirilmiştir. Kararda, Bank Asyada açılmış bir hesabı olmasının örgütsel bir faaliyet olarak değerlendirilmesinin ancak bunun terör örgütünden alınan bir talimat uyarınca gerçekleştiğinin ortaya konulması hâlinde mümkün olduğu, aksi

durumda varsayıma dayalı bir kabulden hareket edilerek kuvvetli suç belirtisi değerlendirmesi yapılmasının söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Buna göre söz konusu karara konu olayda Bank Asyada hesabı bulunan başvurucu için bu yönde bir tespit yapılmaması olması karşısında Bankada kendisinin ve eşinin hesabı olması olgusunun başvurucu yönünden örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilmesinin ve bu anlamda örgütsel ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünün mümkün görülmediği sonucuna ulaşılmıştır (İ.C., § 62).

40. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddia karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi, anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay tarafından mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt talimatı üzerine, örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemler suç delili olarak kabul edilmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47).

41. Ayla Demir İşat kararı ise Bank Asya hesabı nedeniyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkindir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında başvuruya konu olayda feshin gerekçesinin devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkması olduğu tespit etmiştir. Bu tespitten sonra Bankadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme suçları kapsamında değerlendirilemeyeceğinin Yargıtay tarafından da kabul edildiğini, bu itibarla yargılama makamlarından; rutin bankacılık işlemleri dışında terör örgütünün talimatı üzerine hesap açılıp açılmadığı, önemli sayılabilecek bir mevduat artışı gibi mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin olup olmadığı ya da başka bir örgütsel faaliyet çerçevesinde bir işlem yapılıp yapılmadığı, feshi geçerli kılan başkaca bir nedenin bulunup bulunmadığı hususları açıklığa kavuşturmasının beklendiğini belirtmiştir (Ayla Demir İşat, § 140; Sinan Ceylan [1. B.], B. No: 2019/38275, 24/1/2024, § 21).

42. Yargıtay somut olayın özelliklerine göre Bank Asya hesap hareketlerinin FETÖ/PDY'ye üye olma veya yardım etme suçları bakımından delil olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13/1/2022 tarihli ve E.2020/9.MD-344, K.2022/12 sayılı; 15/1/2025 tarihli ve E.2024/3.MD-444, K.2025/31 sayılı kararlarının ilgili kısmı şöyledir:

"... Terör örgütleri faaliyetlerini devam ettirebilmek için paraya ihtiyaç duyarlar. Örgüte finansal olarak kaynak sağlamak için legal görünümlü ekonomik getirisi olan ticari işletmeler kurulabildiği gibi uyuşturucu veya silah ticareti, kara para aklamak şeklinde yasa dışı faaliyetler ile ya da mensupları ile sempatizanlarından bağış, himmet adı altında para toplayarak ekonomik kaynak sağlayabilmektedirler. FETÖ/PDY'nin de finansal gücünün en önemli ayaklarından biri olan Asya Katılım Bankası A.Ş.'nin esasen ekonomik prensipler ve ticari hükümler çerçevesinde faaliyet göstermesi beklenmekte iken, kuruluş tarihinden itibaren örgütün yurt dışı ve yurt içi kurumlarının finansmanı amacıyla kullanıldığı, 2008 yılından itibaren başlayan birtakım mali ve kurumsal sıkıntıların yoğunlaştığı Aralık 2013-Ocak 2014 döneminde bankanın 29.05.2015 tarihinde fona devrine kadarki süreçte kamu

oyu ve ekonomik çevrelerde kaybettiği itibar nedeniyle yaşadığı finansal krizi aşabilmek adına; rasyonel ekonomik gerekçelere ve kurumsal yönetim ilkelerine aykırı bir şekilde sözde örgüt liderinin ve örgütün yönlendirmesiyle mevduat toplama kampanyaları düzenlediği BDDK'nın 28.05.2015 tarihli mali analiz raporundan anlaşılmaktadır. Bankanın bahse konu finansal krizin aşılabilmesi için örgüt lideri Fetullah Gülen tarafından 25.12.2013 tarihinde Bank Asya'ya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği gibi bankanın Genel Müdürü [A.B.den] Yönetim Kurulu Başkanı [E.B.] ve Yönetim Kurulu Üyeleri [E.G.], [Z.E.], [M.U.], [R.K.], [M.G.] ve [A.Ç.ye] 06.01.2014'de iletilen 05.01.2014 tarihinde banka çalışanı [G.Y.nin] [A.B.ye] gönderdiği 'Affınıza mahçuben' konulu elektronik posta mesajının içeriğinde '...Bizim iklimimizden bir ağabeyim ... Bankamız için seferberlik ilan ettik, aynen 2001'de olduğu gibi, neyimiz varsa namusumuz bildiğimiz bankamız için yarından tezi yok getireceğiz .... Arkadaşlar evini arabasını satacak, gerekirse başka bankalardan kredi çekecek bankamıza mevduat koyacağız...' ifadeleri yer almaktadır. Bu doğrultuda talimat kapsamındaki ekonomik ve rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarında bulunan mevduatlarında artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle bankaya likitide sağladıkları anlaşılmaktadır.

İkinci talimat ise 28.08.2014 tarihi olup bu talimat sonrasında da Eylül - Ekim aylarında para yatırılmasına ilişkin yoğun bir kampanya gerçekleştirildiği görülmektedir.

Bank Asya'ya para yatırılması talimatlarından üçüncüsü BDDK'nın bir kısım banka imtiyazlı pay sahibine tedbir uyguladığı ve akabinde fon yönetimi tarafından banka yönetiminin değiştirildiği tarih olan 04.02.2015'dir. Bu tarihte sosyal medya paylaşımları ve banka şubeleri önünde yapılan eylemlerle kişilerin bankaya para yatırılmaya yönlendirildiği ve sembolik (50-100 TL) olsa dahi yeni hesap açma ve para yatırma işlemlerinin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Rutin bankacılık işlemleri dışında talimat sonrası açılan hesap sayısı ve işlem hacmine ilişkin veriler aşağıda yer almış olup ortaya çıkan rakamlardan talimatın yerine getirildiği bankacılık işlemlerinde mutad olmayan artışların sağlandığı görülmektedir.

Yıl Ay Toplam Kendisi Eşi Eski Eşi Oğlu/Kızı Kardeşi Annesi Babası

2013 12 3809 1256 700 11 109 1073 145 287

2014 1 66483 25482 16847 204 2251 17350 2817 3176

2014 2 39654 15431 10069 129 1362 10568 2329 2454

2014 3 22361 8244 5018 85 665 5957 1400 1758

2014 4 15737 5552 3388 63 426 4205 839 1398

2014 5 13679 4614 2767 45 329 3668 616 1025

2014 6 12546 4441 2713 58 395 3510 587 911

2014 7 11560 4174 2431 36 441 3403 424 719

2014 8 20681 7159 4826 74 1090 5860 854 985

2014 9 65130 25807 18366 180 3496 17039 2613 2427

2014 10 38771 13486 8774 113 1990 11496 1689 2043

2014 11 42992 14032 9567 161 1985 11776 2055 2638

2014 12 13782 5379 3439 38 603 3758 546 778

2015 1 14257 5705 3617 39 548 3940 634 827

2015 2 41978 13729 10979 124 6125 10539 2179 1776

2015 3 17545 6699 4513 57 1059 4813 844 864

2015 4 12630 3794 3077 34 711 3452 628 778

2015 5 11623 4247 2954 21 618 3148 567 721

Tablodan anlaşılacağı üzere rutin bankacılık faaliyeti dışında örgüt liderinin talimatı doğrultusunda kişisel yarar amacı güdülmeksizin örgütün finans kaynaklarından olan bankanın krizden kurtarılması için örgüt liderinin talimatı doğrultusunda hareket edilip zaman zaman başka bankalardan kredi kullanmak suretiyle Bankasya'ya para yatırılması örgüte ve liderine bağlılığı gösteren bir faaliyet olarak değerlendirilmiştir. Bu faaliyetin tek başına örgüt üyeliği için yeterli kriter olarak kabul edilmesi mümkün değil ise de terör örgütüne yardım etme olarak değerlendirilebilecektir."

43. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 3/2/2025 tarihli ve E.2022/17983, K.2025/2757 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 29.05.2015 tarihli kararı ile temüttü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi TMSF'ye devredilen ve 22.07.2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun(5411 sayılı Kanun) 107 inci maddesinin son fıkrası gereğince faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası A.Ş'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebilecektir. ..."

44. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/4/2025 tarihli ve E.2023/18441, K.2025/11393 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bankacılık BDDK'nın 29.05.2015 tarihli kararı ile temüttü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen ve 22 Temmuz 2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 107. maddesinin son fıkrası gereğince faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği, silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olmayan ancak, örgüt liderinin çağrı dönemlerine denk gelen dönemlerde Bank Asya'da bankacılık işlemlerini yapan kişinin işlem yaptığı tarihlerde bu bankanın iltisaklı olduğu yapının silahlı terör örgütü olduğunu bilerek, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda ve örgüte yardım etmek kastıyla para yatırması veya yatırım işlemleri yapmasının ispatı halinde bunun örgüte yardım suçunu oluşturabileceği kabul edilmelidir.

..."

45. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 12/9/2023 tarihli ve E.2021/16286, K.2023/5413 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği nazara alındığında; sanığın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi dahil olmak üzere tüm hesap hareketleri getirtilip incelenerek bu konuda bilirkişi raporu da alınıp, örgüt liderinin talimatı üzerine katılım hesabı açma ve mevduat artışı gibi mutad dışına çıkan hesap hareketi bulunup bulunmadığının tespitinden sonra karar verilmesi gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması,..."

46. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/5/2019 tarihli ve E.2018/7220, K.2019/3659 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanığın örgütle iltisaklı olması nedeniyle kapatılan okula çocuğunu göndermesinin ve Bank Asya nezdindeki mutad hesap hareketlerinin ve çalıştığı kurumdaki görev yaptığı birimlerin örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğinin gözetilmemesi..."

47. İDDK'nın 13/11/2024 tarihli ve E.2023/554, K.2024/2803 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davalı idare tarafından dosyaya sunulan davacıya ilişkin bilgi ve belgelere gelince;

Dava konusu Komisyon kararında; davacının Bank Asyada [4...4] müşteri numarası ile açılmış hesabının bulunduğu, mezkur hesaba 15/04/2014 tarihinde 2.722,00-TL, 23/01/2015 tarihinde 2.743,00-TL, 16/02/2015 tarihinde 4.778,00-TL para yatırdığı ve aynı hesaba muhtelif tarihlerde farklı tutarlarda para girişi olduğu, ayrıca davacının Bank Asyada 21/07/2014 tarihinde 3.901,00 TL tutarlı 31 günlük, 01/08/2014 tarihinde 11.850,00 TL tutarlı 372 günlük, 04.09.2014 tarihinde 11.650,00 TL tutarlı 31 günlük, 16/01/2015 tarihinde 1.227,80 TL tutarlı 31 günlük, 16/02/2015 tarihinde 3.578,33 TL tutarlı 31 günlük, 16/04/2015 tarihinde 1.612,16 TL tutarlı 31 günlük katılım hesapları açtığı; ayrıca, davacının FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kapatılan Kimse Yok Mu Derneğine 01/05/2014-16/12/2015 tarihleri arasında 1.285,00 TL tutarında para gönderdiği, ayrıca Ekim 2014-Nisan 2015 tarihleri arasında da SMS yolu ile para gönderdiği tespitine yer verilmiştir.

Davacı tarafından, 2004 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası'nda işe başlaması üzerine maaş hesabının bu bankada açıldığının, 8 ay sonra gelir uzmanı olarak İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı bünyesinde gelir uzmanı olarak çalışmaya başladığının, yıllar boyunca aldığı maaşı faizsiz finans kurumu olması nedeniyle Türkiye Finans Katılım Bankası'nda değerlendirdiğinin, her ay maaşını bu bankaya aktararak tüm işlemlerini ve birikimini bu banka aracılığıyla gerçekleştirdiğinin ve 58 adet katılım hesabının bulunduğunun, daha sonra çalıştığı iş yerine iki dakika yürüme mesafesinde Bank Asya şubesinin açılması üzerine, iş yerine çok yakın olması, işlemlerini gerçekleştirmek için kolaylıkla gidebilecek olması ve bankanın da faizsiz finans kurumu olması nedeniyle Türkiye Finans Katılım Bankası'ndaki hesabını kapatmak suretiyle bu bankada hesap açtırdığının, Bank Asya hesap hareketleri incelendiğinde, her ay aldığı maaşını diğer bankada da olduğu şekilde düzenli

olarak Bank Asya müşteri hesabına aktardığının, Bank Asya hesabındaki parayla kredi kartı ödemelerini yaptığının, bu hesaptaki birikimlerini bir tür yatırım hesabı olan katılım hesaplarına aktararak değerlendirdiğinin, ayrıca kişisel borç alış verişlerinde kullandığının, 14 Mart 2015'te gerçekleştirilen umre ibadetine ve Emlak Konuttan çıkan daireye ilişkin harcamalar yaptığının, bu nedenle anılan tarihlerden sonra çok fazla birikim yapamayıp borç ödemelerini gerçekleştirdiğinin, Bank Asya nezdindeki hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olduğunun, örgüt talimatı ile ilgisi olmadığının ileri sürüldüğü görülmüştür.

Davacının silah terör örgütüne üye olma suçundan yargılandığı İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinin E:2018/221 esasında açılan davada, davacının Asya Katılım Bankası hesaplarının incelenmesi üzerine hazırlanan 27/11/2019 tarihli bilirkişi raporunda; davacının Asya Katılım Bankasındaki ilk hesabı 06/03/2013 tarihinde açtığı, 2013-2016 yılları arasında Asya Katılım Bankasında bulunan hesaplarını kullandığı; davacının 2013 yılında maaşının Garanti Bankası 86/6691241 nolu hesaba yattığı, maaşların yattığı tarihten sonrasında Asya Katılım Bankası nezdindeki hesabına transfer ettiği; davacının 2016 yılında maaşlarının Vakıfbank'ta açılan hesaba yattığı, davacı tarafından maaşların yattığı tarihten sonrasında Asya Katılım Bankasındaki hesabına transfer yaptığı; Vakıfbank hesabından Asya Katılım Bankası hesabına 15/07/2016 tarihine kadar para transferi yapılmaya devam edildiği, tespit edilmiştir.

Davacının silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla yargılandığı ceza davasında İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/11/2019 tarih ve K:2019/430 sayılı kararıyla; "Her ne kadar sanık hakkında terör örgütü elebaşı Fettullah Gülen'in talimatıyla Bank Asya'ya para yatırarak örgüt üyeliği suçunu işlediğinden bahisle iddianame düzenlenmiş ise de; sanığın alınan savunmasında, Bank Asya'yı faizsiz olduğu için birikimini burada yaptığını beyan ettiği, sanığa ait Bank Asya hesapları incelendiğinde, örgüt liderinin 2. talimatından sonra da 2016 yılında Bank Asya'ya para yatırmaya devam ettiği, sanığın hesap hareketlerinin örgüt liderinin talimatı ile uyumlu olmadığı..." gerekçesiyle beraatine karar verildiği görülmüştür.

Yukarıda aktarılan tespitler ile davacının beyanları birlikte değerlendirildiğinde; davacının 2004 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası'nda açmış olduğu banka hesabına ait dökümlerin incelenmesinden; gelir uzmanı olarak göreve başlamasından sonra da farklı bankalardan maaş almasına rağmen maaşından arta kalan tutarların aylara sari olarak bu bankaya aktarıldığı, bir çoğunun katılım hesaplarında değerlendirildiği, bahsi geçen tarihlerden hesabın kapatıldığı tarihe kadar söz konusu işlemlerin devam ettiği, kişisel harcama ve kredi kartı ödemelerinin gerçekleştirildiği, 06/03/2013 tarihinde ise davacının Bank Asya Nuruosmaniye şubesi nezdinde hesap açtığı, dosyaya sunulan krokilerin incelenmesinden anılan şubenin davacının iş yerine yürüme mesafesinde olduğunun sabit olduğu, bununla birlikte Bank Asya hesap hareketlerinin de yine Türkiye Finans Katılım Bankası hesap hareketleriyle uyumlu şekilde maaşından arta kalan tutarların aylar itibarıyla vadesiz hesaba aktarılmasını müteakip genel itibarla katılım hesapları, dolar ve altın hesapları nezdinde değerlendirildiği, bir çok katılım hesabının vadesinden önce kapatılmak ve vadesiz hesabında biriken paralar da eklenmek suretiyle yeniden açıldığı ve birbirinin devamı niteliğinde olduğu, anılan bankanın TMSF'ye devir tarihinden sonra da bankacılık işlemlerine devam ettiği, hesap açılışının ilk talimat tarihiyle uyumlu olmadığı, davacının beyanlarını doğrular şekilde rutin olarak anılan hesaba tasarruf boyutunu aşmayacak şekilde para yatırıldığının görüldüğü, söz konusu bankacılık işlemlerinin tasarruf amacı

dışında, terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı görüldüğünden, davacının Bank Asya'da gerçekleştirdiği hesap hareketleri dolayısıyla FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğunun kabulü mümkün bulunmamaktadır. ..."

48. Danıştay Beşinci Dairesinin İDDK'nın 1/6/2023 tarihli ve E.2021/2553, K.2023/1228 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 12/11/2020 tarihli ve E.2016/58117, K.2020/5083 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından davacının ve eşinin Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde hesabı olduğuna ilişkin dava dosyasına belge sunulduğu görülmektedir. Anılan belgeye göre, davacı adına hesabın 08/02/2011 tarihinde açıldığı ve 106.822,95 TL'lik meblağın olduğu, eşi adına hesabın 04/08/2010 tarihinde açıldığı ve değişik bakiyelere yer verildiği görülmüştür.

Davacı tarafından bu delile karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

Öte yandan, UYAP kayıtları üzerinde yapılan incelemede davacı hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, 'TMSF'ye yazılan müzekkereye verilen cevabi yazıda, Müflis Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde şüpheli adına açılmış banka hesabı bulunduğu anlaşılmış olup, banka hesap işlemleri ile ilgili düzenlenen 19/03/2020 tarihli bilirkişi raporunda, şüphelinin vadesiz hesabında bulunan bakiyeleri, örgüt liderinin çağrısından sonraki dönemde vadeli hesaplar açarak buraya aktarması nedeniyle, bu işlemlerin örgüt liderinin talimatı doğrultusunda yapıldığına dair görüş bildirilmiş ise de; şüphelinin hesap hareketlerinin incelenmesinde 2013 Ocak ayından 2016 Şubat ayına kadar hesap bakiyesinin sırasıyla 35446,36 (2013 OCAK) 35387,75 35907,59 34256,95 32959,83 31625,34 34603,81 34009,26 32277,53 31355,47 29747,92 30085,67, 33321,33 (2014 Ocak) 34223,95 34646,14 33979,22 32626,36 34636,02 34310,97 34558,99 34349,38 32185,92 32630,66 34685,08 35562,34 (2015 OCAK) 35740,77 35922,33 36117,41 36304,22 36158,55 37345,75 38589,62 38692,98 36798,61 37119 36967,7 37872,93 37243,59 (2016 Şubat) şeklinde olduğu, görüldüğü üzere çağrıdan sonraki tarihte şüphelinin hesabında 34.000,00 dolaylarında bakiye bulunmakla birlikte, çağrının yapıldığı tarihten önce, 2013 yılı boyunca da şüphelinin hesabında yine benzer nitelikte yüksek bakiyelerin bulunduğu, yine şüphelinin, Bank Asya'nın 29/05/2015 tarihinde TMSF'ye devrinden hemen sonra örgüt üyelerinden farklı olarak hesabını sıfırlamadığı, uzun süre kullanmaya devam ettiği, şüphelinin çağrıdan sonraki dönemde 3 adet katılım hesabı açtığı anlaşılmış ise de, yapılan incelemede şüphelinin ilk hesabını 02/08/2011 tarihinde açtığı ve 2011 yılında yine 3 adet katılım hesabı açtığı, şüphelinin çağrıdan önceki dönemde yaptığı işlemlere çağrıdan sonraki dönemde devam etmesi, Bank Asya'nın TMSF'ye devrinden sonra da aynı işlemlere yapmaya ve hesabını aktif olarak kullanmaya devam etmesi hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde soyut ihbar dışında başka hiçbir örgütsel bağlantısı tespit edilemeyen şüphelinin banka işlemlerinin, rutin bankacılık faaliyetleri olduğu kanaatine varıldığı' şeklinde tespite yer verilmekle birlikte kararda geçen bilirkişi raporunda, incelenen dönem içerisinde davacının Bank Asya nezdinde (4) adet yeni açılan hesabı bulunduğu, hesap açılış ve kapanış bilgilerinin 12/03/2014 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 28/03/2014; 28/03/2014 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 15/01/2015; 15/01/2015 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 05/06/2015; 05/06/2015 tarihinde açılan vadesiz mevduat hesabının 18/03/2016 tarihinde kapandığı, 12/03/2014 tarihinde 35.150 TL tutarında, 28/03/2014 tarihinde 385,88 XAU tutarında (TL bazlı kurdan karşılığı 35.171,42 TL), 15/01/2015 tarihinde 35.562,34 TL tutarında katılım hesabı açma işlemleri

yapması, 2013 yılında benzer nitelikli katılım hesabı açma işlemlerinin olmaması, dönem içerisinde bankaya yeni kaynak sağlamadığı, hesabında bulunan tutarı katılım hesabında değerlendirdiği, BDDK nezdinde hesaplanan likidite rasyolarında katılma hesabındaki bakiyenin cari hesaptaki bakiyeye göre bankayı daha avantajlı duruma geçirmesi de göz önüne alındığında özellikle bu dönemde katılım hesabı açmasındaki amacın çağrı doğrultusunda bankaya destek amaçlı olduğu kanaatine varıldığı şeklinde tespite yer verildiği görülmüştür.

'Asya Katılım Bankası Hakkında Genel Değerlendirme' başlıklı kısmında açıklandığı üzere, Yargıtay tarafından örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asya'ya para yatırma fiili, terör örgütünün amacına hizmet eden yardım suçu kapsamında değerlendirilmiş, ayrıca anılan bankaya eş adına para yatırılmasının da aynı kapsamda olduğu karara bağlanmıştır.

Bu durumda, aile birliği içinde davacının eşi adına hesap açılması hususunun davacının bilgisi dışında olduğunu kabul etmenin hayatın olağan akışına aykırı olacağı, davacının açtığı katılım hesaplarının bankayı daha avantajlı duruma geçirdiği kanaatine varılmıştır.

Netice itibarıyla, yukarıda yer verilen bilgi ve belgelerin değerlendirilmesinde, örgütün amacına hizmet eden bir finans kuruluşu olan Bankanın mali durumuna destek olmak amacıyla örgüt liderinin talimatı sonrasında davacı tarafından gerçekleştirilen vadeli mevduat hesabı açmak suretiyle gerçekleştirilen para yatırma işlemlerinin ve eşi adına hesap açma işleminin davacının FETÖ ile iltisak ve irtibatını ortaya koyan bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır. ..."

49. Danıştay Beşinci Dairesinin 20/3/2025 tarihli ve E.2022/11657, K.2025/3522 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Temyize konu Bölge İdare Mahkemesi kararında; davacının örgüt liderinin talimatından sonraki süreçte FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Bank Asya'da hiç hesabı yokken 2014 yılı içerisinde birden fazla kez katılım hesabı açtığı ve ayrıca Bankanın TMSF'ye devri süreci sonrasında bakiyesini düşürdüğü, davacının söz konusu hesap hareketlerinin FETÖ/PDY terör örgütünün Bank Asya'ya mali destek yapılmasına dair talimatıyla uyumlu olduğu, davacının anılan bankaya finansal destek sağladığı tespitine yer verilmiş ise de; İdare Mahkemesince Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığına yapılan ara karar ile davacının hesap hareketlerinin istendiği, ilgili kurumdan gelen cevabi yazı ekinde bulunan CDnin incelenmesinden, her ne kadar davacı tarafından talimat tarihinden sonraki bir tarihte Bank Asya'da hesap açılmışsa da; aylık hesap özeti bakiyelerinin 2014 yılı Mart ayında 22.000,00-TL olduğu, söz konusu bakiye 2014 yılı Eylül ayına kadar kısmen artış gösterse de, Eylül ayında 36.881,01-TL olan bakiyenin 2014 yılı Ekim ayında 7.590,36-TL'ye düştüğü, bu tarihten sonra hesabında artışlar olsada, Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemde hesabını kapatmadığı gibi 2015 yılı Nisan ayında 31.366,55-TL olan hesap bakiyesinin 2015 yılı Mayıs ayında 51.205,78 TL'ye yükseldiği, yine 2015 yılı Eylül ayı bakiyesinin hesap açılış tarihinden itibaren en yüksek seviye olan 53.217,91-TL'ye yükseldiği, 2015 yılı Ekim ayı ile 2016 yılı Mayıs ayları arasında 279,76-TL olan hesap bakiyesinin 2016 yılı Haziran ayında 5.198,88-TL'ye yükseldiği, Bank Asya nezdindeki hesabına ekseriyetle eşi G.Ç. ve babası A.Ö. tarafından para havale edildiği, hesabında para girişi olduğu, ancak paranın hesapta tutulmayarak kısa süre sonra çekildiği, hesabın açıldığı tarih olan 04/03/2014 tarihi ile kapandığı tarihleri arasındaki hesap hareketlerinin benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Bununla birlikte davacı hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan

yürütülen ceza yargılaması sonucunda verilen ve istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen Ankara 32. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/03/2021 tarih ve E:2020/251, K:2021/81 sayılı kararında, '...Sanığın FETÖ/PDY terör örgütünün finans kuruluşu olan Bank Asya'da hesabının bulunduğu, sanığın adı geçen banka nezdindeki hesap hareketlerinin incelenmesi amacıyla Mahkememizce bilirkişi raporu aldırıldığı, tanzim olunan 05/03/2021 tarihli bilirkişi raporuna göre özetle;

-sanığa ait hesabın örgüt liderinin bankanın likiditesine katkı içerikli talimatının medyaya yansıtıldığı 15/01/2014 tarihinden sonra 04/03/2014 tarihinde açılmış olduğu, hesap üzerinde 27/03/2014 tarihinde 22.000,00 TL tutarlı 2 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, açılan bu hesabın açıldıktan bir hafta sonra kapatılarak kapatma bakiyesi ile 3 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, 21/07/2014 tarihinde 3 ek no.lu katılım hesabının 25.395,59 TL üzerinden kapatıldığı, kapatma bakiyesi ile ilave yatan 10.000,00 TL toplamı 35.395,59 TL ile 5 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, 20/10/2014 tarihinde 5 ek no.lu katılım hesabından 29.500,00 TL nin EFT gönderildiği, hesabın kalan 6.483,91 TL üzerinden 29/05/2015 tarihinde kapatıldığı, aynı gün bu kapatma bakiyesi ve cari mevduatta bulunan para toplamı 13.983,91 TL ile 7 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, hesaptan yatırılan para çekilmesi sonucunda kalan 12.316,02 TL üzerinden kapatılarak hesaptaki paranın kullanıldığı,

-6 ek no.lu katılım hesabının 327,59 USD üzerinden 15/08/2014 tarihinde açıldığı, hesaptan yapılan para çekilmesi sonrasında kalan 145,45 USD üzerinden 30/04/2015 tarihinde hesabın kapatıldığı, bu tarihte 18.999.96 TL ile 7.145,56 USD alındığı, 6 ek no.lu katılımın kapatma bedeliyle satın alınan USD tutarının önce cari mevduata yatırıldığı, cari, mevduata yatan paranın 7.195,01 USD lik bölümüyle 9 ek no.lu katılım hesabının açıldığı,

-13/05/2015 tarihinde üç işlemde toplam 32.316,02 TL tutarındaki paranın A.Ö. hesabından havale geldiği, gelen tutarın 1 ek no.lu cari mevduata yatırıldığı 1 ek no.lu cari mevduatta bulunan bu parayla 12.148,89 USD alındığı alınan bu bedelin ek 4 no.lu cari mevduata yatırıldığı , 9 ek no.lu katılım hesabının kapatılarak 7.150,01 USD üzerinden kapatılıp, kapatma bedelinin 4 ek no.lu cari mevduata aktarıldığı, 4 ek no.lu cari mevduatta toplanan 19.298,90 USD ile 10 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, bu hesaptan çekilen paralardan sonra kalan 17.470, 60 USD üzerinden hesabın 15/10/2015 tarihinde kapatıldığı, kapatma bedeliyle 50.254,63 TL alındığı, alınan bu tutarın 50.000,00 TL lik bölümünün 16/10/2015 tarihinde iki işlemde araba bedeli olarak EFT gönderildiği,

-29/06/2016 tarihinde hesaba 1.700 USD tutarındaki paranın havale geldiği, gelen paranın 01/07/2016 tarihinde 4.856,83 TL üzerinden bozdurulduğu, bozma bedelinin bankanın yatırım ürünlerinde kullanılmak üzere yatırım hesabına aktarıldığı, bunların dışındaki hesap hareketlerinin açılan katılım hesaplarının kar payı tahakkukundan sonra temdit edilerek otomatik yenilenmesi hesap üzerinde döviz alım/satım işlemlerine yer verilmek suretiyle işletildiği...

...sanığın Bank Asya nezdindeki hesabına ekseriyetle eşi G.Ç. ve babası A.Ö. tarafından para havale edildiği, sanığın rutin bankacılık faaliyeti dışında örgütün talimatı ile bank asya'da yeni hesap açmak, para yatırmak ve benzer şekilde adı geçen kurumun mali yapısını gülendirmeye yönelik işlemlerde bulunduğu yönünde tam bir vicdani kanaate ulaşılamadığı...' yönünde tespitlerde bulunulmuştur.

Anılan Ceza Mahkemesi kararındaki tespitler ile davacının yukarıda aktarılan beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davacı tarafından Bank Asya'daki bankacılık işlemlerinin terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla

yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, Bank Asya hesap hareketlerinin, davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır. ..."

50. Danıştay Beşinci Dairesinin 20/3/2025 tarihli ve E.2022/12020, K.2025/3530 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Öte yandan, İdare Mahkemesi kararında, davacının, FETÖ/PDY terör örgütüne müzahir Bank Asya isimli banka hesabına 29/05/2015 tarihinde para yatırdığı, 15/01/2014 ve 04/02/2015 tarihlerinde ise katılım hesabı açtığı ve para yatırdığı, dolayısıyla FETÖ/PDY terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda hareket ettiği tespitine yer verilmiş ise de; İdare Mahkemesince Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığına yapılan ara karar ile davacının hesap hareketlerinin istendiği, ilgili kurumdan gelen cevabi yazı ekinde bulunan CDnin incelenmesinden, davacı tarafından; söz konusu bankada 01/09/2010, 21/12/2010, 15/01/2014, 04/02/2015 tarihlerinde dört farklı hesabın açıldığı, bu hesaplardan 2014 ve 2015 yılı içerisinde açılanların 27/04/2016 tarihinde kapatıldığı, diğer iki hesabın ise kapatılmadığı, 01/09/2010 tarihinde ilk açılan ve kapatılmayan hesaptan, açıldığı tarih itibariyle kredi kartı ödemelerinin yapıldığı, 15/01/2014 ve 04/02/2015 tarihlerinde açılan ellişer TL'lik katılım hesaplarının Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemlerde de kapatılmayarak temdit ettiği, Banka yönetiminin TMSF'ye devredildiği gün olan 29/05/2015 tarihinde yatırlan 1.000,00-TL'nin 513,88TL'lik kısmının aynı tarihte kredi kartı ödemesinde kullanıldığı, kalan kısmının ise 04/06/2015 tarihinde katılım hesabına aktarıldığı görülmüştür.

Bununla birlikte UYAP ortamında yapılan incelemede, davacı hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etme veya üye olma suçundan yürütülen bir ceza kovuşturmasının ya da açılan bir ceza soruşturmasının da bulunmadığı görülmüştür.

Davacının yukarıda aktarılan beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu kararında yer verilen ve davacı tarafından Bank Asya'ya yatırılan para miktarları dikkate alındığında bu hususun davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını gösterir nitelik taşımadığı, bahsi geçen bankada açılan ilk hesabın eski tarihli olması ve Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemlerde de kapatılmadığı, davacı hakkında açılmış bir ceza soruşturması ya da kovuşturması bulunmadığı, davacı tarafından Bank Asya'daki bankacılık işlemlerinin terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, Bank Asya hesap hareketlerinin, davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır. ..."

51. Ankara 21. İdare Mahkemesinin 21/10/2021 tarihli ve E.2019/4595, K.2021/2754 sayılı kararının (davacının istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi tarafından 21/10/2021 tarihinde reddedilmiş, temyiz talebinin ise Danıştay Beşinci Dairesince 20/3/2025 tarihinde reddedilmesi sonrasında verilen karar kesinleşmiştir.) ilgili kısmı şöyledir:

"... -Davacının, FETÖ/PDY terör örgütü ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu gerekçesiyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen Bank Asya hesabında bulunan para miktarını 2014 yılından itibaren arttırdığı, ayrıca davacının Bank Asya'da 11/09/2014 tarihinde 220,22-TL tutarlı 32 günlük, 16/11/2014 tarihinde 8.753,27-TL tutarlı 31 günlük, 16/11/2014 tarihinde 224,68-TL tutarlı 32 günlük katılım hesabı açtığı görülmüştür.

…bu talimatı alan örgüt mensuplarının 06/01/2014-29/05/2015 tarihleri arasında hayatın olağan akışına aykırı olarak anılan bankada hesap açtırması ve mevduat artışı sağlamasına yönelik hususların kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak değerlendirileceğinin karara bağlandığı anlaşıldığından, 17/25 Aralık 2013 süreci ve devamında, Bank Asya isimli banka hesabında bulunan para miktarını artıran davacının, bu eylemi sebebiyle FETÖ/PDY terör örgütüyle bağ kurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

-Davacının, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı olan Aktif Eğitimciler Sendikasına üye olduğunun tespit edildiği görülmektedir.

…

…Tüm bu açıklamalar ışığında, Aktif Eğitimciler Sendikası üyeliğinin arızi durumlar haricinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne irtibat veya iltisak noktasında delil olarak değerlendirileceği açıktır.

Bu durumda, Mahkememiz tarafından, yukarıda yer verilen tespitlerin incelenip değerlendirilmesinden, davacının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile en az irtibat ve iltisak düzeyinde bağı bulunduğu sonuç ve kanaatine varılmış olup bu haliyle Anayasamızda yer verilen sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği anlaşılan davacının, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesine ekli liste ile kamu görevinden çıkarılmasından sonra kamu görevine iadesi istemiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir. ..."

d. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

52. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen "…ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"…

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan "…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

…

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul

edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi

mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

..."

53. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan "...Milli Güvenlik Kurulunca..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan '...Milli Güvenlik Kurulunca...' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '...Milli Güvenlik Kurulunca...' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

..."

54. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...üyeliği, mensubiyeti veya..." ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '...üyeliği, mensubiyeti veya...' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği halde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir. ..."

55. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "…ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;…" iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"…

151. Kural, Kanun'a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

…

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında

istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir. ..."

56. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler

alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de

saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa’nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin “olağanüstü tedbir” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK’sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS’in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109). ..."

B. Uluslararası Hukuk

57. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

58. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

59. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun

ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

60. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

61. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine ilişkin AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

62. AİHM; söz konusu kararlarında derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetim standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM; takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89,14554/89, 26/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

63. AİHM Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Başvuruya ilişkin olayda kalkınma ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmakta iken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği bu oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı olması nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açtığı davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu, tedbirin cezai yönünün bulunmadığını vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 99, 109). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara ilişkin olduğunu gösterebilecek herhangi bir nedenin mevcut olmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

64. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla başvurucunun Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini, başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış; netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152).

65. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden bu yana terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

66. AİHM; öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiş, fakat söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle hiçbir kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı olduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

67. Bu bağlamda AİHM; işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini, ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böylesi bir yapıyla iltisakı bulunduğu iddiasına ilişkin açık şekilde somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden ve bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada, dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

68. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle AİHM, başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir

olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM, başvurucuların kamu hizmetinden çıkarılmalarının, on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

69. AİHM; birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvurucuların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

70. AİHM, Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklanan iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında incelemiştir. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların mal varlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

71. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş; incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM; bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 230-353).

72. AİHM, ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. Öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM; meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş; ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna

edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

73. Öte yandan AİHM, başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış, başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının, yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlama şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir. AİHM, tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

74. Naidin/Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığı konusunda yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

75. Olayda 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükümet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi, başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun 1971 ve 1974 yılları arasında, şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelinde şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/Romanya, §§ 6-17).

76. Başvurucu, asıl olarak istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya’nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/Romanya, §§ 49-51).

77. Bununla birlikte AİHM; başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığını belirtmiştir. Ayrıca kararda; başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığını dile getirmiştir. Yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiği ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğunu ifade etmiştir. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

f. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye Kararı

78. AİHM, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararının akabinde ilgili cezai sürecin başvuru konusu yapıldığı Yüksel Yalçınkaya/Türkiye ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararında esasında ByLock deliline ilişkin değerlendirmelerde bulunmuş; dosya kapsamındaki diğer delillerin daha fazla incelenmesine gerek olmadığını söylemiştir. Bununla birlikte Bank Asya hesabı ile dernek ve sendika üyeliğine ilişkin olarak ise yerel mahkemelerin kararlarında söz konusu delillerin suç teşkil eden davranışa nasıl delil olabileceğine ilişkin anlamlı bir tartışma yapılmadığını, bu eylemlerin gerçekleştirildikleri dönemde kanunilik karinesinden yararlanan yasal görünümlü eylemler olduğunu -dernek ve sendika üyeliğinin ayrıca Sözleşme'deki diğer hakların kullanılmasıyla ilgili olduğunu-, bu nedenle başvurucunun terör örgütü üyeliğine ilişkin tespitin, bu eylemlerle nasıl desteklendiğinin açıklığa kavuşturulmadığını ifade etmiştir. AİHM, özellikle Bank Asya işlemlerine ilişkin başvurucunun savunmasının ulusal mahkemeler tarafından doğrulanmadığını veya başka bir şekilde ele alınmadığını belirtmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, §§ 342-343).

79. Öte yandan AİHM; terörle mücadelenin ve terör suçlarının işlenmesinde kullanılan değişen yöntem ve taktikler dolayısıyla devletlerin karşılaştığı zorlukların son derece farkında olduğunu, ulusal makamlara ve mahkemelere göre amaçlarını geleneksel terör yöntemlerinden farklı olarak gizlilik içinde gerçekleştiren örgütün atipik yapısını gözönünde bulundurarak ulusal makamlarının ve mahkemelerinin FETÖ/PDY'ye karşı gösterdikleri çabalar bağlamında karşılaştıkları benzersiz zorlukları da hâlihazırda kabul ettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki askerî darbe girişiminin Sözleşme kapsamında ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcudiyetini ortaya koyduğuna dair tespiti birçok davada yaptığı gibi mevcut davada da teyit ettiğini yinelemiş, yetkili makamların ve mahkemelerin darbe girişimi sonrasında mücadele etmek zorunda kaldıkları durumun aciliyetini ve ciddiyetini kabul ettiğini vurgulamıştır (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 269).

2. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 tarihli Görüşü

80. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi

yayımlamıştır.

81. Venedik Komisyonu; bir kişinin somut olay bağlamında görevinden alınması için suç örgütü ile gereken bağlantının bir kişiyi suç örgütünün üyesi olarak tanımlamak için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Venedik Komisyonu; anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandıran nitelikte olması gerektiğini vurgulamış; masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden almanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak bir şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

82. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

83. Başvurucu; hiçbir delil ve gerekçe sunulmadan KHK ile meslekten çıkarılarak kendisi ve ailesi için zorlu bir sürece sürüklendiğini, kamu görevinden çıkarılmadan önce savunma hakkı verilmediğini, verilen kararın iptali için dava açma yolunun bir süre kapalı tutularak mahkemeye erişim hakkının engellendiğini, meslekten çıkarma kararının bağımsız ve tarafsız olmayan bir kurul tarafından verildiğini, sonradan tespit edilen delillerin meslekten çıkarılmasına dayanak gösterildiğini, araç alım satımına dair ileri sürdüğü itirazlara rağmen Bank Asya hesabındaki işlemlerin ve kesinleşmemesine rağmen ceza mahkemesinde yargılanmasının meslekten çıkarılmasına gerekçe yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

84. Bakanlık görüşünde, başvuruya konu olay ve sürece ilişkin genel bilgilere yer verilmiş; yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplumda gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak bunların yanında somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

85. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

86. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

87. Başvurucunun iddialarının mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda kamu görevinden çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Anayasa Mahkemesinin birçok kararında olduğu gibi somut olayla benzer nitelikteki durumlara ilişkin olarak da N. E., A. S. ve Halit İnciroğlu kararlarında detaylı olarak açıklanmıştır (N.E., §§ 89-99; A.S., §§ 91-101; Halit İnciroğlu, §§ 95-106).

88. Somut olayda başvurucu; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibatlı yahut iltisaklı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik bu müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlara yol açacağı, neticede özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve özel hayatını etkileyeceğinin muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarıldığı gözönüne alındığında hakkında tesis edilen işlemin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı anlaşılmıştır.

89. Bu nedenle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Usulü Yönünden

90. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği, söz konusu müdahalelerin anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır (bu hususta detaylı açıklamalar için bkz. N.E., §§ 100-108; A.S., §§ 102-110; Halit İnciroğlu, §§ 107-115).

91. Başvuruya konu olan kamu görevinden çıkarma tedbiri, olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olarak birel işlem şeklinde tesis edilmiş ve olağanüstü hâl döneminde uygulanmıştır. Tedbirle kamu görevinden çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş ve böylece başvurucuya yönelik olağanüstü hâl sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural; olağanüstü hâl dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı, oluşum veya gruplarla irtibatlı veya iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme

getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara olağanüstü hâl sonrası durumları da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir, başvurucu hakkında olağanüstü hâl döneminde defaten uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 66).

92. Bu durumda terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu olağanüstü hâl döneminde değerlendirilen başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa’nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., §§ 109-114; A.S., §§ 111-116; Halit İnciroğlu, §§ 116-121).

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

93. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

94. Olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olan ve olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146; N.E., § 116; A.S., § 118; Halit İnciroğlu, § 123).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

95. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz, kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz, suç ve cezalar geçmişe yürütülemez, suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197; N.E., § 117; A.S., § 119; Halit İnciroğlu, § 124).

96. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan

çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâl dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür (N.E., § 118; A.S., § 120; Halit İnciroğlu, § 125).

97. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kamu görevinden çıkarmaya ve memuriyetin alınmasına ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N. E., § 119; A. S., § 121; Halit İnciroğlu, § 126).

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

98. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

99. MSHUS'nin 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilir ancak MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201; N.E., § 121; A.S., § 123; Halit İnciroğlu, § 128).

100. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve AİHS'e ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., § 122; A.S., § 124; Halit İnciroğlu, § 129).

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

101. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük - Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına

neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153; N. E., § 123; A. S., § 125; Halit İnciroğlu, § 130).

102. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; N.E., § 124; A.S., § 126; Halit İnciroğlu, § 131; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

103. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliği öncelikle dikkate alınmalıdır. Müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zaman da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşulları dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155; N. E., § 125; A. S., § 127; Halit İnciroğlu, § 132).

104. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi; kapsamı ve ağırlığı, ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156; N.E., § 126; A.S., § 128; Halit İnciroğlu, § 133).

105. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir (N.E., § 127; A.S., § 129; Halit İnciroğlu, § 134).

106. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin olağanüstü hâl dönemlerinde de sağlanması gerekir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve

ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157; N.E., § 128; A.S., § 130; Halit İnciroğlu, § 135).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

107. Kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması ve bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü hâl yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır (N.E., § 129; A.S., § 131; Halit İnciroğlu, § 136).

108. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş ve birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152; N.E., § 130; A.S., § 132; Halit İnciroğlu, § 137).

109. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215; N.E., § 131; A.S., § 133; Halit İnciroğlu, § 138).

110. Terör faaliyetleri tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle

çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ve kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 30-32). Ayrıca Anayasa Mahkemesi, daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A. (3), § 133; N.E., § 132; A.S., § 134; Halit İnciroğlu, § 139).

111. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik milletten alınarak bir grubun eline geçmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçları içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Bu nedenle FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibat ya da iltisak içinde olan kişilerin tespit edilmesi, kamu görevinden çıkarılması ve yasaklanması olağanüstü hâle neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur (benzer değerlendirme için bkz. N.E., § 133; A.S., § 135; Halit İnciroğlu, § 140).

112. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda, Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 D. İş, K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81; N.E., § 134; A.S., § 136; Halit İnciroğlu, § 141).

113. Anayasa’nın 129. maddesinin birinci fıkrasında kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi vardır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğu belirtilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirilmeli ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır (N.E., § 135; A.S., § 137; Halit İnciroğlu, § 142).

114. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, bir devlet hastanesinde doktor olarak görev yapan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunun değerlendirilmesi ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkmasıdır. Anayasa Mahkemesi irtibat ve iltisak

kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 52, 56; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 [D. İşler], K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için tedbirin bireyselleştirilmesi ve başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir (N. E., § 139; A. S., § 141; Halit İnciroğlu, § 146). Bu hususta irdeleme de yargı mercilerince verilen kararların gerekçelerinde yer alan tespitler ve değerlendirmeler dikkate alınarak yapılacaktır.

115. FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı tespit etmek için ilgili kişiler hakkında ortaya konulan farklı nitelikteki olay, olgu, bilgi veya belgeler idari ve yargısal makamlar tarafından dikkate alınıp bir sonuca varılabilir. Kamu görevinden çıkarmaya yönelik tedbirin, terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme gibi suçlardan mahkûmiyet yahut terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyelik ya da mensubiyet şeklindeki birtakım nedenlerden hareketle değil iltisaklı ya da irtibatlı olma gerekçesiyle tesis edildiği tekrar vurgulanmalı, ayrıca FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olmaya ilişkin yargısal denetimin idari yargının görev ve yetkisinde olduğu akılda tutulmalıdır. Daha açık bir ifadeyle ceza hukuku bağlamında bir suç ile ilgili değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi adli yargı mercilerininken iltisak ve irtibat bağlamında değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi idari yargı mercilerinindir. Ceza mahkemeleri bir suçun maddi ve manevi tüm unsurlarının oluşması, sanığın her türlü şüpheden uzak şekilde eylemi gerçekleştirmesi hâlinde mahkûmiyete karar vermektedir. İdare mahkemeleri ise bir idari işleme ilişkin yargılamada yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden inceleme yaparak işlemin hukuka uygun olup olmadığıyla ilgili bir sonuca ulaşmaktadır. Aynı olgudan hareketle her mahkemenin kendi yargı kolunun yargılama ilkeleri ve delil standardı kapsamında farklı değerlendirme yapabilmesi mümkündür. Bu bağlamda ilgililer hakkında bir suçtan verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ya da beraat kararı, ilgilinin FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunup bulunmadığı yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Öte yandan FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat yönünden inceleme yapacak olan idari yargı düzenindeki yargısal makamların, adli yargı düzeninde tespit edilmiş birtakım verileri veya olay, olgu, bilgi ya da belgeleri inceleyerek bunları iltisak ve irtibat kavramları bağlamında değerlendirmeye alması ve makul nedenler göstererek ceza yargısından farklı yorumlaması olağandır.

116. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay tarafından birçok kez tespit edildiği üzere FETÖ/PDY çok sayıda ülkede kendine alan açmayı başarmış ve organize şekilde yayılmış tehlikeli terör örgütlerinden biridir (bkz. §§ 32-34). Söz konusu örgütün faaliyetlerini sürdürmek ve amaçlarını gerçekleştirmek için kendine özgü yapısı doğrultusunda farklı yol ve yöntemlere başvurduğu bilinmektedir. Bu anlamda örgütün kullandığı araçlardan birinin

de Bank Asya olduğu yargı organlarınca kabul edilmiştir. Bank Asyanın FETÖ/PDY liderinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralar üzerinden gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (bkz. §§ 36, 42-51). Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararında ise darbe teşebbüsü öncesinde FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen Bank Asyanın 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmesi üzerine Bankanın finansal olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarımının sürekliliğini temin etmek amacıyla Banka Asyaya para yatırılmasına yönelik olarak 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt lideri tarafından çağrı yapıldığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca örgüt liderinin anılan çağrısına uyan kişilerin 2014 yılı başından itibaren gerek bir kısım mal varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek, tasarruf ve kâr amacı gözetmeksizin örgüt yararına para yatırdığının, katılım hesapları açtığının, döviz ve altın alım satımı gibi işlemler yaptığının tespit edildiği belirtilmiştir (bkz. § 36).

117. Yargıtayın içtihatlarına bakıldığında Bank Asya hesap hareketlerinin terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme suçlarına ilişkin delil olabildiği görülmektedir. Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt talimatı üzerine, örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (bkz. §§ 42-46). Danıştayın da kamu görevinden çıkarmaya ilişkin davalarda Banka Asyadaki rutin olmayan hesap işlemlerini FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak için belirleyici delil kabul ettiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 47-51). Bununla birlikte ilgililerin Bank Asya hesaplarında gerçekleştirdikleri işlemler bağlamında değerlendirme yapılırken mahkemelerin içinde bulunduğu yargı koluna göre aynı işlemlerle ilgili farklı sonuçlara ulaşabilmesi mümkündür. Bu durum aslında yukarıda açıklandığı gibi (bkz. § 115) adli ve idari yargı düzenindeki yargılamaların niteliğinden ve yargılama usulündeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin incelenmesi sonucunda bunların rutin olup olmadığına karar vermek ve nihayetinde suç teşkil edip etmediğine veya kamu görevinden çıkarmayla ilgili farklı doğrultuda sonuçlara ulaşmak mahkemelerin yargı kollarına göre farklılaşabilen yorum ve değerlendirme yetkilerinin bir parçasıdır. Ceza mahkemeleri ile idare mahkemelerinin Bank Asyadaki hesap işlemleriyle ilgili yorum ve değerlendirme farklılıklarının yeterli bir gerekçeyle açıklanması hâlinde keyfîliğe veya hukuki belirsizliğe yol açtığı söylenemez. Bu noktada önem arz eden husus, olgulara yönelik farklı değerlendirmelerin yapılması ve birbirinden ayrışan sonuçlara ulaşılması durumunda buna ilişkin makul açıklamaların yapılmış olmasıdır. FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisaka ilişkin olarak Bank Asyadaki hesap hareketlerinin inceleme konusu yapıldığı yargısal kararlara bakıldığında -somut olayın koşullarına göre değişmekle birlikte- örgüt talimatı öncesinde Bankadaki hesabın durumu, değerlendirmeye konu hesap işlemlerinin zamanı, türü ve sayısı, bazen tutarı, Bankanın TMSF'ye devrinden sonra ilgili hesaptaki değişimler yahut işlemin örgüt amacı doğrultusunda yapıldığının başka delillerle desteklenip desteklenmediği, başvurucunun hesap hareketlerine ilişkin itirazları ve sunduğu deliller gibi hususlar önemlidir.

118. AİHM, Yüksel Yalçınkaya/Türkiye kararında Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin özel ve ayrıntılı bir inceleme yapmamış ise de yine de söz konusu delile dayanılmasını bütün olarak adil yargılanma hakkının güvencelerine aykırı bulmamış; ilgili mahkemenin, yasal görünen bu eylemin terör örgütü üyeliğine ilişkin tespiti nasıl desteklediğini açıklamadığına ve başvurucunun bu delil karşısındaki beyanlarını doğrulamadığına ilişkin eksikliğe vurgu yapmıştır (bkz. § 78).

119. Başvuruya konu olan süreçte ilgili mercilerce yapılan değerlendirmeler ve verilen kararlar başvurucunun Bank Asya hesabındaki para hareketlerine, örgüte müzahir bir dernekte yönetim kurulu üyeliğinin olmasına ve örgütün sohbet adı altında düzenlediği toplantılara katılmasına dayanmaktadır.

120. Vurgulamak gerekir ki tedbirin başvurucu özelindeki gerekliliğinin gösterilebilmesi için irtibatlı ve iltisaklı olma durumunun bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru yolları içinde ve başvurucuya çelişme imkânı sağlanarak değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun kabul edilebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu hususunun somut nitelikteki olay ve vakıalar ile desteklenmesi, başvurucunun ve kamunun menfaatlerini dengeleyecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerin idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulması beklenir. Bu bağlamda örgüt liderinin talimat tarihlerinden sonra Bank Asyaya para yatıran kişilerin FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olarak kabul edilmesi konusunda idari ve yargısal mercilerce ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturulduğunun gösterilebilmesi için söz konusu kararların gerekçelerinde irdelenmesi, tartışılması ve açıklanması gereken hususlar vardır.

121. Öncelikle, faaliyet izni olan ve yasal olarak faaliyet gösteren bir bankaya para yatırmanın ya da bu tür bir bankada işlem yapmanın kural olarak hukuka aykırı eylem şeklinde nitelendirilemeyeceği açıktır. Dolayısıyla faaliyetlerinin yasal olarak devam ettiği dönemde Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlandırılması gerekir. Bunun aksine bir kabul söz konusu olduğunda ilgili idari ve yargısal merciler hesap sahibinin bu eylem ve işlemlerinin rutin dışı olduğunu ve kişisel menfaat temin etmenin ötesinde örgüt talimatı doğrultusunda gerçekleştirdiğini ortaya koymalı, bu bağlamda talimat öncesi ve sonrası hesap hareketlerini karşılaştırarak somut verilere dayanan ilgili ve yeterli gerekçeler göstermelidir. Hesap hareketlerinin rutin dışı olup olmadığı hususunun talimat öncesindeki ve sonrasındaki işlemlerin karşılaştırılmasıyla saptanabileceği ve her bir somut olayın özel koşullarında karmaşık hesap hareketlerinin olabileceği dikkate alındığında ilgili mercilerce gerektiğinde bilirkişi raporları alınarak ve rutin olan durum tespit edilerek söz konusu rutin dışı durum açık şekilde ortaya konulmalıdır.

122. Anılan hesap hareketlerinin FETÖ/PDY'nin talimat tarihleriyle uyumlu olduğu ve rutin dışı artışların bulunduğu hususunun ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklandığı durumda söz konusu olgular, Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması durumunu tersine çevirebilir. Diğer bir ifadeyle hukuka uygunluk karinesinin başka bir karineyle çürütülmesi söz konusu olabilir. Ancak bu durumda tedbirin muhatabına oluşan yeni karinenin aksini ispat etme imkânının sağlanması, ilgili kişinin FETÖ/PDY'nin örgütsel amaçları doğrultusunda hareket etmediğine ve söz konusu rutin dışı para akışının örgütsel amaç taşımadığına ilişkin itirazlarının yargılama mercilerince açık ve somut şekilde ele alınması ve itiraz nedenlerine ne suretle itibar edilmediğine ilişkin değerlendirmeler yapılarak ilgili ve yeterli gerekçelerle karşılanması gerekir. Diğer bir anlatımla rutin dışı olduğu kabul edilen hesap hareketlerine konu işlemlerin kişisel menfaat kapsamında gerçekleştirildiği ileri sürüldüğünde buna ilişkin nedenler araştırılmalı, hesaplardaki hareketliliğin örgüte destek amacı taşıdığı sonucuna ulaşabilmesi için bunun aksine ileri sürülen iddialar açıkça tartışılmalı, usule ilişkin bu gerekliliklerin yerine getirildiği idari ve yargısal mercilerin kararlarında açıkça gösterilmelidir.

123. Ayrıca adli yargı kolundaki mahkemelerin Bank Asyadaki aynı hesap işlemleriyle ilgili

olarak olgusal anlamda farklı bir sonuca ulaşması hâlinde idari yargı kolundaki mahkemeler ilgili kişi aleyhine farklılaşan değerlendirme konusunda makul bir açıklama getirmelidir. Anayasa Mahkemesi, Bank Asyaya para yatırmanın örgütsel bir amaçla değil kişisel menfaatler kapsamında gerçekleştildiğine yönelik iddiaları içeren bireysel başvuruları ele alırken bu ilkelerden hareketle bir sonuca varacaktır.

124. Kamu görevinden çıkarılan başvurucunun OHAL Komisyonuna yaptığı başvurunun ret ile sonuçlanmasından sonra açtığı iptal davası da aleyhinde sonuçlanmış; verilen karar Bölge İdare Mahkemesi ve Danıştay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Kararın gerekçesine bakıldığında kamu görevinden çıkarılmaya dayanak yapılan tespitlerden birinin de Bank Asyadaki hesap hareketleri olduğu görülmüştür. Kararda; Bank Asyadaki hesabına 15/1/2014, 31/1/2014 ve 5/2/2015 tarihlerinde para yatırarak örgüt liderinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğinin anlaşıldığı, bu nedenle başvurucunun Anayasa'ya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği belirtilmiştir (bkz. § 17).

125. İdare Mahkemesi tarafından başvurucunun Bank Asyadaki hesabına örgüt liderinin talimatından sonra 2014 yılında farklı tarihlerde para yatırdığını dikkate alınarak örgütle iltisaklı veya irtibatlı olduğu sonucuna varılmıştır. İdari yargı mercilerince başvurucunun örgüt talimatı doğrultusunda Bankaya para yatırdığı sonucuna varılırken söz konusu hesap hareketleri rutin dışı olarak değerlendirilmiş ancak hesap hareketlerinin rutin bankacılık işlemlerini aşıp aşmadığı, dolayısıyla irtibat ve iltisakın bulunduğuna ilişkin karinenin var olup olmadığı konusunda yeterli inceleme yapılmamıştır. Zira bir şeyin rutin dışı olduğunun söylenebilmesi için öncelikle rutin olan durumun tespit edilmesi gerekir. Rutin olan durumun tespiti ise işin doğası gereği hesap hareketlerinin belli bir süre benzer şekilde devam ettiğinin belirlenmesine bağlıdır. Dolayısıyla somut olayda rutin dışılık tespiti yapılabilmesi için rutin dışı oldukları belirtilen hesap hareketlerinden önceki durumun belli bir süre için ne şekilde devam ettiğinin belirlenmesi gerekir. Somut olayda rutin dışılıktan önce belli bir süre rutin durumun ne şekilde devam ettiği tespit edilmemiş sadece belli bir tarihte hesaptaki paranın ne kadar olduğunun saptanmasıyla yetinilmiştir. İdari yargı mercilerince başvurucunun örgüt talimatı öncesindeki Bank Asya hesap hareketleri tespit edilip değerlendirilmediğinden bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulamamıştır.

126. Öte yandan başvurucu, İdare Mahkemesinin kabul ettiğinin aksine hesap işlemlerini örgüt talimatıyla değil kişisel çıkar ve amaçları doğrultusunda yaptığını iddia etmiştir. Bu kapsamda üzerine kayıtlı aracın satış bedelinin gönderilmesinde aracını alan kişinin talebi doğrultusunda Bank Asya hesabını kullandığını, bunun için öncelikle uzun süredir kullanmadığı hesabını aktif hâle getirmek için 15/1/2014 tarihinde 500 TL yatırdığını, satışın yapıldığı 31/1/2014 tarihinde ise araç bedeli olan 34.500 TL alıcının hesabına gönderdiğini iddia etmiştir. Ayrıca hesabındaki paranın tamamını yeni araç satın almak için iki gün sonra bir araba bayine havale ettiğini öne sürmüş, iddialarıyla ilgili belgeleri de İdare Mahkemesine sunduğunu bildirmiştir. Başvurucunun Bank Asyadaki hesap işlemlerine ilişkin olarak somut verilerle desteklediği açıklamaları İdare Mahkemesinin kabul ettiğinin aksine örgüt talimatından bağımsız olarak bir araç satışı kapsamında yani kişisel amaç doğrultusunda gerçekleştirildiği, sonuç itibarıyla rutin olduğu yönündedir. Başvurucunun söz konusu parayı iki gün sonra hesabından havale etmesi, dolayısıyla hesabındaki parayı azaltması kişisel çıkarının ötesinde bir amaç gözetmediği iddiasını desteklemektedir. İdari yargı mercilerince rutin dışı hareketin şahsi menfaatlerle yapıldığına ilişkin olarak başvurucunun ileri sürdüğü itirazların tüm yönleriyle ele alınıp incelenmesi, başvurucuya, iltisak ve irtibatı olduğuna ilişkin karinenin aksini ispat etme imkânı tanınması ve ileri

sürülen nedenlere ilişkin olarak ilgili ve yeterli gerekçelerin gösterilmesi gerekir. Buna rağmen ilgili yargı mercileri, yalnızca belirli bir dönemdeki para girişi hareketlerini dikkate almış; başvurucunun hesap hareketlerinin şahsi menfaatle -araç alış ve satışı doğrultusunda- gerçekleştiğine ve para çıkışı da olduğuna ilişkin iddialarını ise hiçbir şekilde değerlendirmemiştir. Başvurucunun iddiaları hakkında mahkemelerce herhangi bir somut inceleme yapılmamış, iddiaların gerçekliği sorgulanmamıştır. Sonuç itibarıyla başvurucunun savunmasına şans tanınmamış ve iltisakı olduğuna yönelik karinenin varlığının gösterildiği kabul edilse bile başvurucuya bu isnadın aksini ispat etme imkânı yeterli şekilde sağlanmamıştır. O hâlde -Bank Asyadaki hesap işlemleri yönünden- idari ve yargısal makamların başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez.

127. Bu durumda başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen diğer tespitler incelenmelidir. OHAL Komisyonu ve İdare Mahkemesinin kararlarına bakıldığında başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen tespitler arasında dernek yönetim kurulu üyeliğinin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Daire, istinaf başvurusunu incelerken Ağır Ceza Mahkemesindeki davada başvurucunun Denizli Küresel Doktorlar Derneğinde yönetim kurulu üyesi olduğunun tespit edildiğini görmesi üzerine bu durumun da -diğer delillerle birlikte- başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu gösterdiğini değerlendirmiştir. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Danıştay, Daire kararını onamış ve böylece anılan derneğin yönetim kurulu üyeliği başvurucunun FETÖ/PDY'ye irtibat ve iltisak sebeplerinden biri olarak kabul edilmiştir.

128. Anayasa Mahkemesi C.A. (3) kararında FETÖ/PDY'nin sivil alanda hayata geçirdiği organizasyonlarda yönetici pozisyonunda görev üstlenen kişilerin söz konusu örgütle irtibat veya iltisak içinde oldukları ve işçi işveren arasındaki güven ilişkisini zedeledikleri konusunda şüphe duyulmasını olağan bulmuştur. Diğer taraftan söz konusu kararda, bu konuda işçilerden duyulan şüphenin tedbirin gerekliliğini ortaya koyacak şekilde açıklanmasının şart olduğu, tedbirin muhatabı olan kişinin itirazlarının bulunması durumunda söz konusu organizasyonların FETÖ/PDY ile irtibatlı olup olmadığının belirlenmesi ile üstlenilen görevlerin ve alınan pozisyonların özelliklerinin dikkate alınmasının bireyselleştirmenin uygun şekilde yapılabilmesi açısından önem arz ettiği fakat öncelikle bu hususlara ilişkin itirazların ilgililer tarafından derece mahkemeleri önünde açıkça ileri sürülmesi gerektiği belirtilmiştir (C.A. (3), § 128).

129. Somut olayda başvurucu, anılan Dernekteki yönetim kurulu üyeliği ya da derneğin FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisakı konusunda ne temyiz dilekçesinde ne de bireysel başvuru formunda bir itiraz ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruları ele alırken başvuruculaların şikâyetleri ile bağlıdır ve ancak dile getirilen şikâyetler kapsamında inceleme yapabilmektedir. Dolayısıyla başvurucunun belirtilen hususlarda bir itirazının olmaması nedeniyle Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruyu dar bir kapsamda inceleme imkânına sahip olacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki ilk defa Daire kararında belirtilen tespitlere karşı başvurucunun temyiz aşamasında bir itirazının bulunmaması karşısında yönetim kurulu üyeliğinin gerçekliği veya ilgili Derneğin FETÖ/PDY ile irtibatının ya da iltisakının olup olmadığı konusunda Danıştay özel bir inceleme yapmamış dahi olsa bu durum -anayasal standartlar çerçevesinde- usul güvencelerine tek başına aykırılık oluşturmayacaktır (benzer bir değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 129). Diğer taraftan yargılandığı ceza davasından elde edilen bilgi doğrultusunda başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı bir derneğin yönetim kurulu üyesi olduğunu gözeterek söz konusu örgütle irtibat ve

iltisaklı olduğunun değerlendirilmesinin ilgisiz ve yetersiz bir gerekçeye dayandığı söylenemez. Zira C.A. (3) kararında Anayasa Mahkemesi, bir belediyede temizlik işçisi olarak çalışan kişinin FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı bir derneğin denetim kurulu üyesi olmasını işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisini zedeleyen bir unsur olarak kabul edilmesinde bir sorun görmemiş iken (C.A. (3), § 131) eldeki başvuruda kamu görevlisi olarak çalışan doktor başvurucu yönünden -devletle daha sıkı bağları olduğu gözetildiğinde- evleviyetle bu sonuca varabilir. Öte yandan dernek yönetim kurulu üyeliğinde olduğu gibi örgütün sohbet adı altında düzenlediği toplantılarına katıldığına ilişkin tespite ve bu kapsamda Daire tarafından yapılan değerlendirmeye başvurucunun temyiz ve bireysel başvuru aşamalarında itiraz etmediği gözetildiğinde bu konuda da ayrıca bir inceleme yapılmasının bir anlam ifade etmeyeceği kanaatine varılmıştır.

130. Devletin, darbe teşebbüsünün akabinde hızlı şekilde harekete geçerek FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı olan kişileri tespit etmesi ve bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin tedbirler alması demokratik anayasal düzene yönelen yakın ve açık tehlikenin bertaraf edilmesi açısından gereklilik unsurunu içermektedir. Başvuruya konu olan tedbirler de somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınmıştır. Ayrıca devlet, ilgili tedbirlere karşı hak arama yolları oluşturarak tedbirlerin hukukiliğini idari ve yargısal mekanizmalarla denetlettirmiştir. Bu bağlamda FETÖ/PDY'ye müzahir bir derneğin yönetim kurulu üyesi olduğu tespit edilen ve aleyhine örgütle bağlantılı olduğuna ilişkin verilen tanık beyanına ilişkin temyiz ve bireysel başvuru aşamalarında itirazda bulunmayan başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle kabul eden yargı mercilerin ulaştığı sonucun -bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde- durumun gerektirdiği ölçüyle bağdaşmadığı söylenemez.

131. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan kamu personelinin kamu görevinden çıkarılmasına ve bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarına ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerine, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerine ilişkin kuralı da incelemiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, Avrupa’da farklı ülkelerde gerçekleştirilen arındırma uygulamalarının Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanan anayasal düzeni hedef alan tehlikenin bertaraf edilmesi sürecinde hayata geçirilen tedbirlerden farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu görevinden çıkarılmasının kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldırmadığını belirtmiş ve somut olaydakine benzer tedbirin millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve ölçülü olduğunu kabul etmiştir (bkz. § 55).

132. Öte yandan AİHM'in rejim değişikliği gibi radikal bir dönüşümün olmadığı durumlarda da Sözleşme'deki güvencelere riayet edilmesi koşuluyla kamu görevlilerine yönelik meslekten çıkarma ve kamu görevinden yasaklama dâhil bazı tedbirlerin alınabileceğini kabul ettiği vurgulanmalıdır. Nitekim Xhoxhaj/Arnavutluk ve Naidin/Romanya kararlarında AİHM, başvurucular hakkında tesis edilen kamu hizmetinden süresiz şekilde yasaklanmalarına ilişkin tedbirlerin ortaya konulan meşru amaçlarla uyumsuz ve orantısız olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. §§ 70-77).

133. Buradan hareketle FETÖ/PDY'nin gizli yapısı, henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit

edilememesi ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından somut koşullar bağlamında elzem olduğu açıktır. Somut olayda başvurucu, demokratik anayasal düzenin korunması bakımından kamu görevinden ilgili ve yeterli somut gerekçelerle çıkarılmış ancak özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmeyerek somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla hareket edildiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olmadığı da söylenemez.

134. Diğer taraftan somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği açıktır. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan tüm bilgi ve belgelerin başvurucuya tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânının sağlandığı görülmüştür. Bu bağlamda olağanüstü şartlarda hızlı ve basit usulde kamu görevinden çıkarma tedbirinin uygulanması gerekliliği dikkate alındığında somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği, yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmıştır.

135. Neticede darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğunu gösteren gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eldeki başvuruda, olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu sonucuna varılmıştır.

136. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğuna ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

137. Ayrıca belirtmek gerekir ki olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılan söz konusu tedbir nedeniyle ileri sürülen ve yargılamanın usuli güvencelerine ilişkin olmayan temel hak ve hürriyetlere yönelik müdahale iddiaları, müdahalenin sonuçları itibarıyla bir bütün hâlinde ele alınmış ve özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir. Bu nedenle müdahalenin sebepleri üzerinden ve başkaca temel hak veya hürriyetler bağlamında ileri sürülen ihlal iddiaları yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

138. Başvurucu; kesinleşmemiş olmasına rağmen ceza davasında yargılanmasının, kamu görevinden çıkarılmasına gerekçe yapılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

139. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26, Halit İnciroğlu, § 158).

140. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. İdare hukuku kamu gücünü kullanma yetkisine sahip olan idarenin gerçekleştirdiği işlem ya da eylemlerde uygulanması gereken başta anayasa olmak üzere yürürlükteki hukuk kurallarının bütününü ifade eder. Bu bakımdan idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biriyle hukuka aykırı olduğu ve iptali, menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davalarıyla ileri sürülür. Söz konusu davalar, idari yargı düzeninde yer alan yargı mercilerince idare hukuku ilkeleri kapsamında ele alınır. Bazı hâllerde kamu görevlisinin fiilî ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra idare hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir. Bunun yanı sıra ceza hukuku anlamında suç teşkil etmeyen bir eylem ya da işlem idare hukuku bağlamında bir yaptırımı gerekli kılabilir. Zira cezai sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel yoktur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş [1. B.], B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eyol, § 30, Halit İnciroğlu, § 159).

141. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden idari soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47; Halit İnciroğlu, § 160).

142. Somut olayda adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan olağanüstü tedbir niteliğinde bir meslekten çıkarma işlemi tesis edilmiştir. İdari yargı mercilerince eldeki başvurudan önce verilen kararlarda, bahse konu meslekten çıkarma işleminin nedeni olarak kabul edilen devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ ve/veya PDY ile iltisak ve irtibat içinde olma ölçütü çerçevesinde ve idare hukuku ilkeleri kapsamında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Söz konusu kararlarda başvurucunun ceza yargılamasında kendisine isnat edilen eylemleri işlediği ve suçlu olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı, kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suça ya da bu suçun işlendiğine işaret etmediği anlaşılmıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. Halit İnciroğlu, § 161).

143. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul

edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

144. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

145. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

146. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 23/10/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucu hakkında tesis edilen kamu görevinden çıkarma tedbirinin Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkını ihlal etmediği sonucuna ulaşmıştır. Ancak somut olayın maddî ve normatif çerçevesi,

müdahalenin ağırlığı ve Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında OHAL döneminde dahi korunan ölçülülük güvenceleri birlikte değerlendirildiğinde, çoğunluğun ulaştığı sonuca aşağıda belirtilen sebeplerle iştirak edilmemiştir.

2. Devlet Hastanesinde doktor olarak görev yapan başvurucu terör örgütlerine veya millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesi ile OHAL KHK'sı kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Müdahale, başvurucunun mesleki statüsünü, toplumsal itibarını ve ekonomik yaşamını doğrudan ve kalıcı biçimde etkilediğinden, Anayasa m.20 ve AİHS m.8 kapsamında özel hayata saygı hakkı alanına girer. OHAL bağlamında dahi ölçülülük incelemesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt unsurlarını, ayrıca bireyselleştirme ve ispat standardı ile usul güvencelerini kapsamalıdır.

4. Dosya kapsamındaki değerlendirmelerde, başvurucunun:

(i) Denizli Küresel Doktorlar Derneği adlı yapılanmada 01.10.2013–26.03.2016 tarihleri arasında yönetim kurulu üyesi olması,

(ii) Tanık ve gizli tanık beyanlarına göre örgütsel nitelikte sohbet toplantılarına katıldığı ve bazılarını organize ettiği iddiası,

(iii) Bank Asya'da bir hesap hareketinin bulunması şeklindeki olgulara yer verilmiştir. Derece mahkemeleri bu üç veriyi başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu kanaatinin temel dayanakları olarak kabul etmiştir.

5. İdare Mahkemesi kararının gerekçesi bu unsurlara dayanmakta; dernek yöneticiliğini örgütsel hiyerarşide konum işareti olarak değerlendirmekte, tanık anlatımlarını örgütsel faaliyet delili kabul etmekte, Bank Asya işlemlerinin ise başvurucunun örgütsel talimata uyması ihtimalini gösterdiğini varsaymaktadır. Bu yaklaşımın tamamı, ölçülülük ilkesi bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

6. Mahkeme çoğunluğu Bank Asyadaki hesap işlemleri bağlamında idari ve yargısal makamların başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu yönüyle çoğunluğun kararı yerindedir. Başvurucunun hesap hareketine ilişkin açıklamalar özellikle ilgili meblağın bir araç satışı nedeniyle hesaba geçici olarak yatırıldığı ve iki gün içinde hesaptan çıkarıldığı yönündeki bilgiler, derece mahkemelerince tartışılmamış; işlem ile örgütsel talimat arasında bağlantı kurabilecek nitelikte bir somut veri ortaya konulmamıştır. Bankacılık işlemlerinin "rutin işlem" niteliğinde olup olmadığının teknik bir incelemeye tâbi tutulması gerektiği Mahkememizin (Cemile Doğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2022/20577, 19/11/2024, § 15-18) kararında açıkça belirtilmiş olup, bu dosyada da çoğunluğun bu yöndeki tespitine iştirak etmekteyiz. Bununla birlikte diğer iki olgu bakımından çoğunluk gerekçesine iştirak edilmemiştir.

7. Dernek yöneticiliği ve tanık beyanları yönünden en temel sorun, Mahkememizin C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2.7.2020 tarihli kararında açıkça belirlediği bireyselleştirme yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olmasıdır. Bu karar uyarınca kamu görevinden çıkarılma tedbirleri, kişiye özgü somut olgulara dayanmalı; soyut, şablon ve kategorik nitelikli gerekçelerle haklılaştırılamamalıdır. Dernek yöneticiliğinin örgütsel yapı içinde hangi fonksiyona işaret ettiği, başvurucunun dernek faaliyetlerinde üstlendiği rol, örgütsel

talimata dayalı bir görevlendirmenin bulunup bulunmadığı, üyeliğin kapsamı ve bağlamı tartışılmamıştır.

8. Ayrıca kamu görevinden çıkarılma tedbirinin ultima ratio niteliği ortaya konulmamıştır. C.A. (3) kararında Mahkememiz, kamu görevinden çıkarma işleminin ancak daha hafif araçların yetersiz kaldığının somutlaştırıldığı hâllerde uygulanabileceğini ifade etmiştir.

9. Tanık ve gizli tanık anlatımlarının delil niteliği bakımından da ciddi sorunlar bulunmaktadır. Anlatımların bir kısmı duyuma dayalıdır; zaman, yer ve kişi bakımından belirginlik göstermez; doğrudan görgüye dayanan bilgi içermediği hâlde "örgütsel faaliyet" gibi ağır bir ithamın dayanağı yapılmıştır. Mahkememizin içtihadına göre bu tür beyanlar "objektif ve ciddi veri" niteliği taşımaz (C.A. (3)).

10. AİHM içtihatları da bu doğrultudadır:

a. Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15.12.2020: Bireyselleştirilmemiş tanık beyanları ve bağlamsız aidiyet değerlendirmeleri m.8 ihlalidir.

b. Köseoğlu/Türkiye, B. No: 24066/16, 12.06.2023: Meslekten çıkarma, kişisel kimliği ve sosyal varlığı ciddi ölçüde etkilediğinden ağır müdahale niteliğindedir.

11. Somut olayda çoğunluk, bu bağlayıcı standartların gerektirdiği bireyselleştirme ve delil değerlendirmesi ölçütlerini karşılamamaktadır.

12. Başvurucu hakkında dosyada üç tanık beyanı vardır: İlk tanık O.A.'nın beyanı, sanıklar hakkında yalnızca duyumlara dayanmaktadır. Kendisi, başvurucuya ilişkin hiçbir örgütsel davranış görmediğini açıkça söylemiştir. Bilgiyi aldığı kişileri hatırlamadığını ifade etmiştir. Duyumların bir kısmının "iç çekişmeler nedeniyle asılsız ihbar olabileceğini" belirtmiştir. Örgüt lehine bir faaliyet, talimat, para toplama, toplantı veya konuşma görmediğini söylemiştir. Bu nedenle O.A.'nın anlatımları somut bilgi değil söylenti niteliğindedir.

13. Gizli tanık Hierapolis'in beyanı, örgütsel faaliyet tarif etmeyen bir anlatımdır. Hierapolis, sanıkların örgüt üyesi olup olmadığını bilmediğini söylemiştir. Katıldığı toplantılarda yalnızca Kur'an okunması, çay içilmesi, günlük hayatın konuşulması gibi sıradan faaliyetler olduğunu ifade etmiştir. Bu toplantılarda örgüt propagandası, himmet toplama, talimat verme, dışarıdan gelen bir imam gibi hiçbir unsur bulunmadığını söylemiştir. Ayrıca bu toplantıların darbeyle ilgisiz şekilde en az üç yıl önce yapıldığını belirtmiştir. Bu beyan, örgütsel bir bağ kurmaya elverişli değildir.

14. Gizli tanık Pamukkale'nin beyanı tamamen duyuma dayanmaktadır. Toplantıların nerede yapıldığını bilmediğini söylemiştir. Sanıkların toplantılara gittiğini ve örgüte "yataklık yaptığını" duyduğunu ifade etmiş, ancak bu bilgiyi kimden, nasıl ve ne zaman öğrendiğini açıklamamıştır. Somut bir gözlemi olmadığını kabul etmiştir. Herhangi bir tarih, yer, kişi ve faaliyet detayı vermemiştir. Kurban yardımı iddiasını da duyum olarak aktarmıştır. Bu nedenle Pamukkale'nin ifadesi kanıt niteliği taşımayan bir söylenti görünümündedir.

15. Bu üç tanık beyanı, başvurucu hakkında bilgiye ve görgüye dayanan bir bilgi içermemektedir. Anlatımların önemli bir kısmı duyum ve söylentilerden oluşmaktadır. Beyanlarda örgüte ait bir talimat, hiyerarşik ilişki, propaganda ya da örgütsel faaliyet gösteren bir unsur bulunmamaktadır. İfadelerde zaman, yer ve kişi bakımından somut ve kesin bilgiler verilmemiştir. Bu anlatımlar, başvurucunun örgütle maddi veya somut bir ilişki içinde olduğunu gösterecek içerikte değildir. Bu nedenle söz konusu beyanlar, kamu görevinden çıkarma gibi ağır bir işleme dayanak olacak nitelikte ciddi, güvenilir ve sağlam

delil olarak kabul edilemez.

16. Mahkememizin Cemile Doğan ve Diğerleri, B. No: 2022/20577, 19.11.2024 kararında, kişisel hayatın olağan akışı içinde gerçekleşen işlemlerin örgütsel amaç taşıdığı iddiasının ancak somut, teknik ve tutarlı gerekçe ile desteklenebileceği vurgulanmıştır. Bu ilke, dernek üyeliği ve tanık beyanları bakımından da geçerlidir. Somut olayda böyle bir teknik ve bireyselleştirilmiş analiz yapılmamıştır.

17. Sonuç olarak; kamu görevinden çıkarma işlemi, başvurucunun mesleki kimliğini, toplumsal saygınlığını ve ekonomik hayatını kalıcı olarak etkilemiştir. Dernek yöneticiliği ve tanık beyanları, başvurucuya ilişkin bireyselleştirilmiş, somut ve objektif bir tehlike ortaya koymamaktadır. Bu nedenle kamu görevinden çıkarma tedbiri, Anayasa m.15 bağlamında "durumun gerektirdiği ölçüde" değildir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa m.20 ve AİHS m.8 kapsamında güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin kesinleşmiş bir ceza mahkemesi kararı olmadan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamenin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Bireysel başvuruya konu uyuşmazlıkta başvurucu Denizli'de bulunan bir devlet hastanesinde doktor olarak görev yaparken terör örgütlerine veya millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğundan bahisle 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi (675 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Bahse konu kararın iptaline karar verilmesi talebiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'na yaptığı başvuru reddedilmiş ve sonrasında bu red işleminin iptali talebiyle İdare Mahkemesine açılan iptal davası da reddedilmiştir.

3. Bu karara karşı yapılan istinaf talebi de Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi tarafından "hakkındaki ceza yargılamasında, davacının, FETÖ/PDY terör örgütüne müzahir Denizli Küresel Doktorlar Derneğinde 2013-2016 yılları arası yönetim kurulu üyesi

olduğu ve tanık beyanları ile örgütün sohbet adı altındaki toplantılarına katıldığının tespit edildiği hususları istinaf konusu Mahkeme kararında belirtilen diğer delillerle birlikte değerlendirildiğinde, davacının çeşitli yol ve yöntemlerle FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat düzeyinde ilişkisinin olduğunu ortaya çıkarmaktadır." şeklinde gerekçeye de yer verilerek reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebi de Danıştay Beşinci Dairesi tarafından bahse konu uyuşmazlığa ilişkin Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinin hukuka, usule uygun olduğu ve bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığı belirtilerek reddedilmiştir.

4. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda ise kamu görevinden çıkarılması ile ilgili işleme dayanak olarak gösterilen olgulardan sadece Bank Asya hesap hareketleri ile ilgili hususlara yer vererek, tesis edilen kamu görevinden çıkarılma şeklindeki işlemin kendisinin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının kabulü noktasında delil olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmektedir.

5. Bank Asya hesap hareketleri ile ilgili olarak Mahkememiz çoğunluğu, benim de katıldığım kararında, yargı mercilerinin yalnızca belirli bir dönemdeki para girişi hareketlerini dikkate aldığını, başvurucunun hesap hareketlerinin şahsi menfaatle araç alış ve satışı doğrultusunda gerçekleştiğine ve para çıkışı da olduğuna ilişkin iddialarını hiçbir şekilde değerlendirmemiş olmasını ve dolayısıyla başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak mahkemelerce herhangi bir somut inceleme yapılmamış ve iddiaların gerçekliğinin sorgulanmamış olmasını dikkate alarak Bank Asya'daki hesap işlemleri yönünden idari ve yargısal makamlarca başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak içinde olduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulduğunun söylenemeyeceği kanaatine ulaşmıştır (bkz.: §§ 125-126).

6. Yapılan bu tespitte de görüldüğü üzere esasında Bank Asya hesap hareketlerinin başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının kabulü noktasında delil olarak kabul edilemeyeceği tespiti, bu bireysel başvuruda özel hayata saygı hakkına yönelik ihlal sonucuna ulaşmayı gerektirmektedir.

7. Başvurucu bireysel başvuruda sadece Bank Asya'ya para yatırma konusunu şikayet etmesine rağmen derece mahkemesi kararlarında başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı noktasında tanık beyanında belirtildiği üzere başvurucunun sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katılması ve Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan derneğe üye olması şeklindeki iki delile daha dayanılmaktadır.

8. Eldeki başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca bireysel başvuruya konu yapılmayan bu iki delil dikkate alınarak bireysel başvuru incelemesi sürdürülmüş ve özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği şeklindeki sonuca ulaşılmıştır. Kanaatimizce bu yöntem Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yöntemi bağlamında sorunludur. Zira bireysel başvurularda sadece bireysel başvuru formunda dile getirilen şikayetler inceleme konusu yapılabilir.

9. Bank Asya ile ilgili para yatırma delili bağlamında ulaşılan bir ihlal üzerine gerçekleştirilecek yeniden yargılamada idari yargı mercileri artık bu delil dışında dosyadaki diğer delillerle kişinin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibatı ve iltisakı konusunda yeniden değerlendirme yaparak başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasının gerekip gerekmediğine karar verecektir.

10. Bununla birlikte eldeki başvuruda Mahkememiz çoğunluğu, Bank Asya delili ile ilgili

değerlendirmesinden sonra incelemesini başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen diğer tespitlerden hareketle sürdürmüştür.

11. Mahkememiz çoğunluk kararında, başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı noktasında tanık beyanında belirtildiği üzere sohbet adı altında düzenlenen toplantılara katılması ve Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan Denizli Küresel Doktorlar Derneğinde yönetim kurulu üyesi olması şeklindeki delillerin varlığına dayalı olarak başvurucu hakkında uygulanan meslekten çıkarılma biçimindeki tedbirin Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkını ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

12. Bu iki delilin başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı noktasında esas alınmasının hukuken sorunlu olduğu kanaatindeyim.

13. Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu ve İdare Mahkemesinin kararlarına bakıldığında başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen tespitler arasında dernek yönetim kurulu üyeliğinin olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunu incelerken Ağır Ceza Mahkemesindeki davada başvurucunun Denizli Küresel Doktorlar Derneğinde yönetim kurulu üyesi olduğunun tespit edildiğini görmesi üzerine bu durumun da -diğer delillerle birlikte- başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu gösterdiğini değerlendirmiştir. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Danıştay, Daire kararını onaylayarak anılan derneğin yönetim kurulu üyeliğinin başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına irtibat ve iltisak sebeplerinden birisi olduğunu kabul etmiştir.

14. Bununla birlikte burada adı geçen derneğin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile bağlantısı noktasında idari yargı kararlarında hiçbir değerlendirme yapılmış değildir. Bu bağlamda sadece başvurucunun yargılandığı ceza davasındaki bilgilerden alıntılar yapılarak adı geçen derneğin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına müzahir bir dernek olduğu şeklindeki tespit yeterli görülmüştür.

15. Oysa burada başvurucunun terör örgütü ile irtibatı ve iltisakı ortaya konulurken bu biçimdeki bir niteleme yeterli görülemez. Zira bir derneğin sadece terör örgütü ile müzahir olması veya sadece Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri ile kapatılmış olmasına atıfla irtibat ve iltisaklı olma durumunun kabulü hukuken sorunludur. Zira bu biçimdeki irtibat ve iltisaklı olma durumunun idari yargı mercilerince değerlendirilip ortaya konulması gerekmektedir.

16. Anayasa Mahkemesi de kararlarında irtibat ve iltisak nedeniyle meslekten çıkarılmayı öngören düzenlemeyi Anayasa’ya aykırı bulmazken burada irtibat ve iltisakla ilgili olarak hem kamu makamlarının yaptığı değerlendirmelerin hem de yargı mercilerinin denetlemesinin önemine vurgu yapmaktadır.

17. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında bu hususa şu şekilde vurgu yapmaktadır:

“Özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında durumun gerektirdiği ölçüde olabilmesi için FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olmanın ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkmasının ciddi ve objektif nedenlerinin başvurucunun ve kamunun menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulması gerekmektedir. Bu bağlamda örgütle irtibata veya iltisaka ilişkin gerekçenin somut olay ve olgular, esaslı

iddialar ile kişilerin lehine ve aleyhine sayılabilecek delillerin birlikte ve bütünlük hâlinde değerlendirildiğini gösterir nitelikte olması gerekir. Anılan gereklilik irtibat ve iltisak kavramlarının içeriğinin kişiye ilişkin bir profilin çıkarılmasıyla doldurulabilir, somutlaştırılabilir olmasının da bir sonucudur" (bkz.: Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 151).

18. Nasıl ki Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri ile meslekten çıkarılan bir kamu görevlisi için derece mahkemesi kararlarında irtibat veya iltisaklı olma durumunun somut delil ve olgulara dayalı biçimde ortaya konulması gerekiyorsa derneklerin irtibat veya iltisaklı olma durumunun da aynı şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu nedenle, sadece Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi ile kapatılma veya mahkemeler de dahil olmak üzere bir kamu otoritesi tarafından hiçbir olguya dayanılmadan ve değerlendirme yapılmadan terör örgütüne müzahir olma şeklindeki nitelemelere dayalı biçimde bu tespitin yapılması ve buna dayalı biçimde irtibat ve iltisaklı olma hususunda bu dernek üyeliğinin delil olarak kabul edilmesi Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan kişilerin özel hayatına saygı hakkı bağlamında durumun gerektiği ölçüde bir olağanüstü tedbir olarak kabulde yeterli görülemez.

19. Nitekim Anayasa Mahkemesi darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu değerlendirilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile bağlantılı bir soruşturmada uygulanan tutuklama tedbirinin hukukiliği ile ilgili yaptığı incelemede, başvurucunun aynı zamanda bir dernek niteliği ön planda olan ve 667 sayılı KHK ile kapatılan Aktif Eğitim-Sen üyesi ve yöneticisi olmasını delil olarak kabul ederken bu hususu değerlendirmiştir. Bu kararda Anayasa Mahkemesi, Türk yargı organlarının yakın dönemde verdikleri birçok kararda Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması'nın devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul ettiği şeklindeki tespitlere yer vermiştir (bkz.: Ali Şeker [2. B.], B. No: 2016/68962, 20/9/2018, § 55).

20. Yine aynı kararda devamla Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması'nın kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; bu faaliyetler dolayısıyla sahip olduğu dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo kanalları, internet siteleri, hastaneler aracılığıyla sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bu faaliyetlerin yanında bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenmiş olan, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma olduğuna yer verilmiştir (Ali Şeker [2. B.], § 56).

21. Bu tespit ve değerlendirmelerden hareketle de Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması'nın özellikleri, eğitime verdiği önem, Aktif-Sen'in bu yapılanmayla olan bağlantısına ilişkin olgular, başvurucunun bu kurumda yöneticilik yaptığı dönem ile bu süreçte Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile ilgili ülke genelinde yaşanan olgular birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun söz konusu Sendika'da yöneticilik yapmasının bahse konu terör örgütü ile örgütsel bir ilişki içinde olduğuna ve

dolayısıyla suç işlediğine dair kuvvetli bir belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî bir yaklaşım olduğunun söylenemeyeceği kanaatine ulaşmıştır (Ali Şeker [2. B.], § 60).

22. Oysa eldeki başvuruda başvurucunun Denizli Küresel Doktorlar Derneğindeki yönetim kurulu üyeliği irtibat ve iltisak noktasında dayanak olarak kabul edilirken bu derneğin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile bağlantısı noktasında derece mahkemeleri ve kamu makamlarının bir değerlendirmesine yer verilmiş değildir. Bu noktada sadece başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasında başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması'na "müzahir" olarak nitelendirilen bu derneğe üyeliği ve yöneticiliğine vurgu yapılmıştır. Oysa burada bu derneğin terör örgütü ile irtibatı ve iltisakının kamu makamlarınca ortaya konulması gerekmektedir. Bunun idare ve yargı mercilerince ortaya konulamaması nedeniyle bahse konu dernek üyeliğinin de başvurucunun kamu görevinden çıkarılması noktasında bir delil olarak kullanılması mümkün değildir.

23. Diğer delil olarak çoğunluk kararında başvurucu hakkında örgütün toplantılarına katıldığına dair tanık beyanlarına dayanılmıştır (bkz.: §§ 129 - 130).

24. Dosya bağlamında tanık O.A. ve gizli tanıklar Hierapolis ve Pamukkale'nin ifadelerine bakıldığında değişik konularda beyanlarına yer verildiği, Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile ilgili olanlarda ise tanıkların beyanlarında görev yaptığı süre içerisinde sadece iş nedeniyle bir araya geldiklerini, bir araya geldikleri sürede bizzat Fetullahçı Terör Örgütü'nün üyesi veya bağlantısı olduğunu gösterir hareket ve söylemlerine rastlamadığını, örgütsel yapı taraftarlarını kayırıp diğerlerini ötekileştirdiğini görmediğini, bir araya geldiklerinde çay içtiklerini, Kur'an ve Türkçe açıklamasını okuduklarını, hastane işlerini konuştuklarını, para topladıklarını görmediğini, Fetullah Gülen ile ilgili konuşmalardan bahsedildiğine rastlamadığını ifade etmektedirler. Sadece gizli Tanık Pamukkale beyanında "Sanıkların sürekli Fetö'nün toplantılarına gittiklerini biliyorum. Ancak bu toplantıların nerede yapıldığını bilmiyorum. Her ikisinin de toplantılara gittiğini, (…) biliyorum. Bu sonuca nereden vardığımı söyleyemem. Çünkü söylersem deşifre olurum. Benim önceki ifadelerim doğrudur. Ayrıca kurban dönemlerinde yardım yaptıklarını da duymuştum. Benim olaya ilişkin bilgi ve görgüm bundan ibarettir. Durmuş Ali Özdemir'in de sohbetlere gittiğini duymuştum. Söylediklerim onun için de geçerlidir. [Başvurucu] Denizli Devlet Hastanesi'nde görev yapmaktadır. Sanığın eşi [F.] Özdemir'in cerrah olup olmadığını bilmiyorum. Branşlarını bilmiyorum. Ama Denizli Devlet Hastanesi'ndeki çevrelerinden bu kişilerin bu toplantılara gittiklerini, Fetö'ye yataklık yaptıklarını duydum." şeklindeki ifadeler yer almaktadır.

25. Görüldüğü üzere tanıkların beyanlarında duyumdan öte hiçbir olgu yer almadığı gibi duyumlar da başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak noktasında kamu görevinden çıkarılmasını gerektirecek bir bağı kurabilecek nitelikteki beyanlar olarak görülemez.

26. Nitekim Anayasa Mahkemesi Sinan Ulu kararında ([GK], B. No: 2023/57158, 25/9/2025) ortaya koyduğu üzere tanık beyanlarının irtibat ve iltisak noktasında delil olarak kullanılması hususunda oldukça sıkı bir bağlantının ortaya konulması şartını aramaktadır. Bu bağlamdaki tanık beyanlarında başvurucunun sohbet adı altındaki örgütsel toplantılara katıldığı, ayrıca ilgilileri bu toplantılara çağırdığı, bu anlamda grup sorumlusu olarak görev yaptığı, bu toplantılarda burs, gazete aboneliği gibi isimler altında örgüte finansal destek sağlanmaya çalışıldığı seklindeki hususlara yer verilmiştir. Görgüye ve bilgiye dayalı olan

bahse konu beyanlarda aktarılan olay ve vakıaların ise tesadüfi nitelikte olmadığı ve tutarlı olduğu göz önüne alınarak bunların anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığına ilişkin ciddi, önemli ve somut nitelikteki objektif deliller olarak değerlendirildiği görülmektedir (bkz.: Sinan Ulu [GK], § 102). Oysa eldeki başvurudaki tanık beyanlarının bu niteliği sağlamaktan çok uzak olduğu aşikardır.

27. Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut başvuruda Bank Asya'ya para yatırma, terör örgütüne müzahir olan Dernek üyeliği ve örgütün toplantılarına katılmakta olduğuna dair tanık beyanı şeklindeki delillerin başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatın sağlanması noktasında yeterli kabul edilemeyeceği değerlendirilmelidir.

28. Netice itibarıyla idari ve yargısal makamların başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun meslekten çıkarılması ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı sonucuna ulaşılmalıdır.

29. Sonuç olarak Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığına ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

Anayasa Mahkemesinin Sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

Başvuru, başvurucunun Fethullahçı/Paralel Devlet Yapılanması silahlı terör örgütüyle (FETÖ/PDY) iltisaklı veya irtibatlı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılması üzerine birden fazla hak ihlali iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak belirteceğim hususlar yönüyle inceleme yapılmalıdır.

Başvuruya konu somut olayda, idari yargı yerlerince başvurucunun, FETÖ/PDY'ye müzahir Bank Asya isimli bankada hesap hareketlerinin bulunması, anılan örgüte müzahir Denizli Küresel Doktorlar Derneğinde yönetim kurulu üyesi olması ve sohbet toplantılarına

katılması, irtibat ve iltisak açısından yeterli görülerek açtığı davanın reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

Mahkememiz, başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerinin kamu görevinden çıkarılmaya dayanak alınmasının özel hayata saygı hakkının ihlali niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Söz konusu sonuca ulaşılırken de Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin esas olarak bankacılık faaliyeti olduğunun kabul edileceği, anılan işlemlerin FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak hususunu gösterdiğine ilişkin iddianın başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına karar veren idarece veya idari yargı yerlerince ortaya konulması koşuluyla ispatlanabileceği, ayrıca başvurucunun iddialarının da idari yargı yerlerince karşılanması gerektiği şeklindeki ilkelerden hareket edilmiştir. Anılan değerlendirmeye katılıyorum.

Diğer yandan Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir bir dernekte yönetim kurulu üyesi olması ve tanık ifadeleri ile sohbet toplantılarına katıldığının tespit edilmesi karşısında bu hususların esas alınmasına yönelik olarak herhangi bir iddiada veya açıklamada bulunmaması karşısında başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verdiği görülmektedir.

Öncelikle, FETÖ/PDY'nin yargı kararlarına da yansıyan ve Mahkememizce de kabul edildiği üzere bir eğitim ve sosyal gönüllülük, dini bir yapılanma hareketi olarak ortaya çıktığı, daha sonrasında kriminalize olarak gerçek amacını ortaya koyduğu, hukuk dışı faaliyetler gerçekleştirmeye ve anayasal düzeni ortadan kaldırma gayesini taşıdığını izhar etmeye başladığı anlaşılmaktadır (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024).

Söz konusu durum, suç ve cezada kanunilik ilkesi gereğince başvuruculaların, örgütün illegal amacını ortaya çıkaran olgusal durumlar ile Milli Güvenlik Kurulu kararları sonrasında gerçekleştirilen eylem ve işlemlerin kişilerin FETÖ ile bağlantısı açısından dikkate alınması, bu eylemlerin ortaya konulmasında ve değerlendirilmesinde, örgütün yapısının ve perdelemesinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 11-13).

Mahkememize göre, Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (N. E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 124; A. S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 126; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 131).

Yine Mahkememizce de kabul edildiği üzere Danıştayın konu ile ilgili olarak verdiği bazı kararlarda kişilerin FETÖ/PDY ile bağlantı hususunda somut verilere dayanmayan, yalnızca kişisel kanaat ve tahmine dayalı tanık beyanlarının FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı ortaya koymak konusunda yeterli olmadığı dikkate alınmalıdır (Halit İnciroğlu, § 152).

FETÖ/PDY örgütü, ilk olarak 17- 25 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirdiği ve yargı kararlarıyla konusu suç olduğu sabit olan eylemlerle kriminalize olmuştur. Bu tarihten sonra devlet organları, anılan yapının millî güvenliğe kamu güvenliğine aykırı hareket ettiğini topluma her defasında ilan etmiştir. Sırasıyla; kamu görevlilerinin, legal görünümlü illegal

yapılardan uzak durması yönünde genelge gönderilmiş, Milli Güvenlik Kurulu tarafından FETÖ/PDY'nin millî güvenliğe aykırı bir yapı olduğu ilan edilmiş; en nihayetinde 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi neticesinde örgütün silahlı bir terör örgütü olduğu tezahür etmiştir.

Kişilerin, FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı ortaya konulurken, legal görünümlü illegal yapılarla ilişkisi değerlendirilmeli, bu ilişkinin örgütle irtibat ve iltisak boyutuna mı ulaştığı, yoksa normal bir sosyal ilişki şeklinde mi cereyan ettiği belirlenmelidir. Bu belirleme yapılırken FETÖ/PDY'ye müzahir kurumlarla kişilerin irtibat yoğunluğu, irtibatın boyutu ve icra edilen eylemin kapsamı göz önüne alınmalı ve arındırma usulüne ilişkin usul ve esaslar kullanılarak kişilerin, Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüne aykırı davranıp davranmadığı konusunda vicdani bir kanaate ulaşılması gerekir.

Kamu otoriteleri ve hükümet yetkililerince defalarca dile getirilen ve ülke genelinde tüm toplumun tanıklık ettiği örnekleri bulunan bir olgu olarak, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının tezahür ettiği ve bu hususun kamu otoriteleri ve hükümet yetkililerince deklare edildiği süreçten önceki kınanamayacak fiil ve eylemlerin esas olarak irtibat veya iltisaka esas alınmayacağı tüm vatandaşların devlet organlarından haklı beklentisi haline dönüşmüştür.

Bu yaklaşım dışındaki her türlü yaklaşımın, kişilerin devlete olan güvenini sarsacağı, toplumsal olarak ciddi bir belirsizliğe sebep olacağı, yasal olduğu düşünülen ve aksi belirtilmeyen tutum ve davranışlar sebebiyle sürekli olarak bir tehdit altında tutulma durumunun ortaya çıkaracağı güvensizlik ve problemlerin kaos ortamından faydalanan terör örgütlerinin çözülmesini ve ortadan kalkmasını engelleyeceği hususlarına da değinmek gerekmektedir.

Yasal bir zemine dayanan ve sonrasında belli faaliyetler neticesinde gerçek amacını izhar eden FETÖ/PDY'nin amacının tüm katmanlar tarafından öğrenilmesinden sonra, bu örgütle bağını kesen veya bunların illegal fiillerini desteklemeyen kişilere sirayet edebilecek şekilde cezalandırma politikasının yürütülmesi, bu örgüte belli bir süreçte sempati duyan kişilerin de örgütten uzaklaşmasını engelleyecek, ortaya bir -mağdur sosyolojisi- ve örgüt tarafından kullanılabilecek bir -mağdur politikası- çıkaracaktır.

Nevi şahsına münhasır bir örgüt olduğu ortada olan FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak yapılacak tespit, iş ve işlemlerin zorluğunu göz ardı etmeksizin, kişilere isnat edilen iltisak veya irtibat olgularının örgütün amacının toplumsal düzeyde bilinebilir hale geldiği süreçten sonrasına dair olması ve bu olguların kamu otoriteleri tarafından ispat edilmesi gerektiği hukukun temel gerekliliklerindendir.

FETÖ terör örgütüne yönelik arındırma işlemleri sırasında çıkarılan KHK'da örgüt üyeliği bir kriter, iltisak ve irtibat ise ayrı bir kriter olarak esas alınmıştır. Yukarıda izah edildiği üzere örgüt üyeliği ve buna ilişkin kriterler adli yargılamalar sonucunda ortaya konulacaktır. İltisak ve irtibat ile ilgili kriterlerin ise idarece ve idari yargı organlarınca ortaya konulması gerekmektedir. İltisak ve irtibatın ne olduğu ortaya konulurken Anayasa'nın koruduğu temel hak ve güvenceler korunarak belirlenmelidir. Örgüt ile iltisak ve irtibatı belirlenen kişilerin, iltisak ve irtibat durumları belirlenirken örgütün kriminal hale geldiği, kamu otoriteleri tarafından ilan edildiği tarih esas alınarak yapılmalıdır. İltisak ve irtibata dayanak yapılan olgular sosyal hayatın içerisinde suç kabul edilmeyen faaliyetler üzerinden belirlenen durumlardır. Bu durumda kişilerin üyelik düzeyine varmayan faaliyetlerinin tespitinde; örgütün kriminal hale geldiği, bu durumun kamu otoritelerince ilan edildiği, toplum tarafından bilinir olduğu durumlar göz önüne alınarak belirlenmelidir.

Nitekim, başvuruya konu olayda olduğu gibi, Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nca (Komisyon) yapılan incelemelerde, Komisyon'a başvuranlar hakkında Bank Asya, sendika üyeliği, dernek üyeliği, yayın aboneliği gibi hususlarda sadece 2014 yılından sonraki olguların esas alındığı görülmektedir. Bu açıdan, kamu görevinden çıkarılanlar hakkında idari bir merci tarafından yapılan incelemede de yukarıda yer verilen hususların dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Ancak Komisyon tarafından somut verilere ilişkin olarak bu değerlendirmeden ayrılarak, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının toplum tarafından anlaşılabildiği süreçten önce kişilerin katıldığı sohbet toplantılarının ve kurduğu soysal ilişkilerin neden esas alındığına ilişkin ne kamu otoritelerince ne de yargılama makamlarınca bir gerekçelendirmeye gidilmiştir.

Özellikle, örgütün amacının kamu oyunca bilinir hâle geldiği dönemden önceki sohbet toplantılarının örgütle irtibat ve iltisakın bir göstergesi olarak kabul edilebilmesi için bu toplantıların konusunun ne olduğunun tespiti oldukça önem taşımaktadır. Tamamen dinî konuların konuşulduğu sohbetlere katılmanın tek başına irtibat ve iltisakın göstergesi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Anılan dönemde, örgütün kriminal yönünü bilmeyen, onu dinî bir cemaat olarak gören ve tamamen dinî meselelerin konuşulduğu sohbetlere katılan bir kimsenin terör örgütüyle irtibatlı ve iltiksaklı olarak görülmesi, örgütün dinî bir cemaat olduğunu düşünerek hareket edenler ile örgütün amacını bilerek hareket edenler arasındaki çizginin bulanıklaşmasına ve ilk kategoriye girenlerin de ikinci kategoriye dahil edilmesi riskinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla örgütün amacının kamu oyunca bilinir hâle geldiği dönemden önceki sohbet toplantılarına katılmanın irtibat veya iltisak göstergesi olarak kabul edilebilmesi ancak bu toplantılarda dinî meseleler dışında, örgütsel meselelerin konuşulduğunun tanık ifadeleri veya başkaca delillerle ortaya konulmasına bağlıdır.

Somut olayda, başvurucunun ceza yargılaması neticesinde mahkûmiyet kararının kesinleşmesi üzerine bireysel başvuruda bulunduğu, Mahkememizce başvurucunun 2022/50912 numaralı bireysel başvurusunun 2022/20577 numaralı başvuru ile birleştirdiği ve nihayetinde -toplam 52 başvurucu hakkında- 19/11/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiği, bunun üzerine yeniden yargılama neticesinde de başvurucunun beraatine karar verildiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca, başvurucunun yönetim kurulu üyesi olduğu ve idari yargı yerlerince FETÖ/PDY'ye müzahir olduğu belirtilen derneğin, bu özelliğini ortaya koyan herhangi bir kararın bulunmadığının belirtilmesi gerekmektedir. Anılan derneğin FETÖ/PDY'ye müzahir olduğuna ilişkin yorumun ceza yargılamasında adli yargı yerlerince belirtildiği, ancak söz konusu derneğin olağanüstü hâl kapsamında kapatılıp kapatılmadığına, örgüte neden ve nasıl müzahir olduğuna dair herhangi bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. İdari yargı yerlerince de söz konusu dernek hakkında bir araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Kaldı ki bu yönde bir belirlemenin yapılması halinde de yasalara uygun olarak kurulmuş bir derneğe üyeliğin, Mahkememizce Bank Asyaya ilişkin varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir yönünün bulunmadığı kanaatindeyim.

Ayrıca başvurucunun katıldığı belirtilen sohbet toplantılarının içeriğiyle ilgili olarak herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Bu durumda başvurucunun katıldığı sohbetlerde dinî meselelerin dışındaki meselelerin konuşulduğunun söylenebilmesi için elde yeterli verinin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

Bütün bu açıklamalardan sonra, başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak teşkil eden deliller kapsamında görgüye dayanmayan, duyum niteliğinde olan ve başvurucu

hakkında ceza yargılamasını yürüten adli makamlarca da dikkate alınmadığı anlaşılan tanık beyanlarına itibar edilmesinin de olanaksız olduğunu değerlendirmekteyim. Bu kapsamda, ceza yargılamasında dinlenen her üç tanığın da duyuma dayalı bilgi verdiği dikkate alındığında Halit İnciroğlu kararında ortaya konulan ilkelerden ayrılmayı gerektirecek bir durumun bulunmadığı ortadadır.

Sonuç olarak, başvurucunun özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının değerlendirilirken tüm delillerin dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği, başvurucunun örgütün kriminalize olduğunun değerlendirildiği kritik tarihler sonrasında herhangi bir eyleminin bulunduğuna ilişkin olarak somut bir bilginin başvuru dosyasında yer almadığı, yönetim kurulu üyesi olduğu belirtilen dernek hakkında herhangi bir araştırma yapılmaksızın sonuca ulaşılmasının olanaksız olduğu ve soyut nitelikteki tanık beyanlarının da başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisakını ortaya koyacak nitelikte olmadığı hususlarını birlikte dikkate alarak başvurucunun özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Selahaddin MENTEŞ

ABDULHAMİT BİLGİN

B. No: 2025/24383 | Karar tarihi: 23.10.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2025/24383

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ABDULHAMİT BİLGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2025/24383)

Karar Tarihi: 23/10/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/4/2026 - 33212

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Abdulhamit BİLGİN

Vekili : Av. Ömer İPEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/4/2025 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar şöyledir:

A. Genel Bilgiler

6. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş ve binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10; N.E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 5; A.S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 5; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 6).

7. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK) söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma, kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma, paralel devlet yapılanması, terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması ve bir terör örgütü olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında, Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında Paralel Devlet Yapılanması adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11; N.E., § 6; A. S., § 6; Halit İnciroğlu, § 7).

8. Yargı organları; birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12; N.E., § 7; A.S., § 7; Halit İnciroğlu, § 8).

9. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliğinin bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi

inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı; C.A. (3), § 13; N.E., § 8; A.S., § 8; Halit İnciroğlu, § 9).

10. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 47-66) kararında yer almaktadır (C.A. (3), § 14; N.E., § 9; A.S., § 9; Halit İnciroğlu, § 10).

11. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18; N.E., § 10; A.S., § 10; Halit İnciroğlu, § 11).

12. OHAL döneminde çıkarılan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri (OHAL KHK'ları) ile terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum ya da gruplara iltisakı yahut irtibatı olan kişiler, anılan OHAL KHK'larına ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın kamu görevinden çıkarılmıştır. Akabinde bahse konu KHK'lar, farklı kanunlarla bazıları değiştirilerek bazıları aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Bununla birlikte yine önceki OHAL KHK'ları ile kamu görevinden çıkarılan bazı kişiler sonradan çıkarılan OHAL KHK'ları ile anılan KHK'ların eki listelerinin ilgili sıralarından çıkarılmış, bu kişilerin kamu görevine iade edilmelerine karar verilmiştir.

13. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 1. maddesi ile bahse konu usulle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kurulmuştur. Yine 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi ile OHAL Komisyonunun kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği düzenlenmiştir. Anılan hükümler 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un ilgili maddeleri ile kanunlaşmıştır.

B. Somut Olay Bilgisi

14. Artuklu (Mardin) Belediye Başkanlığında memur olarak kamu görevi yapan başvurucu; terör örgütlerine veya millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğundan bahisle 22/11/2016 tarihli ve 29896 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 31/10/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (677 sayılı KHK) ekli (4) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

15. Başvurucu, anılan kararın iptaline karar verilmesi talebiyle OHAL Komisyonuna başvurmuştur. OHAL Komisyonu 24/4/2018 tarihinde başvurucunun talebini yerinde görmeyerek başvuruyu reddetmiştir. Başvurucunun FETÖ/PDY faaliyetleri kapsamında örgüt talimatı doğrultusunda, örgütle iltisaklı Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Bank Asya veya Banka) finansal destek mahiyetinde para yatırdığının belirtildiği kararda; Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonundan (TMSF) temin edilen bilgilere göre başvurucunun Bank Asyada 2689838 numarası ile açılmış hesabı olduğu, hesap bakiyesi 31/12/2013 tarihinde 5.015,28 TL iken 15/1/2014 tarihinde hesaba 3.000 TL, 14/2/2014 tarihinde 10.000 TL, 18/8/2014 tarihinde 1.800 TL para yatırdığı, aynı hesaba muhtelif tarihlerde farklı tutarlarda para girişi olduğu, ayrıca 5/2/2014 tarihinde 11.888,97 TL tutarında 91 günlük, 20/2/2014 tarihinde 18.000 TL tutarında 31 günlük, 1/10/2014 tarihinde 19.000 TL tutarında 82 günlük katılım hesabı açtığı tespitine yer verilmiştir. Söz konusu örgüte aidiyeti, iltisakı veya örgütle irtibatı olması nedeniyle TMSF'ye devredilen Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye mali destek sağlamak için 2014 yılında para gönderdiği, ayrıca inceleme bölümünde belirtilen diğer tespitlerin örgütle irtibatını ortaya koyduğu şeklinde değerlendirme yapılmıştır. Komisyon kararında başvurucu hakkında yapılan diğer tespitler; örgütle irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılan Özel Mardin Safiye Beşir Atak İlkokulu ve Ortaokulunda 2014-2015 ve 2015-2016 eğitim öğretim dönemlerinde çocuklarının kaydı olması, yine örgütle irtibatı nedeniyle kapatılmasına karar verilen Safiye Eğitim Kurumları A.Ş.ye 20/1/2014-30/6/2016 tarihleri arasında toplam 12.723 TL ödeme yapmasıdır.

16. Başvurucu, OHAL Komisyonunun anılan kararının iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu;

i. Somut bir delil ve gerekçe sunulmadan, hukuka aykırı şekilde meslekten çıkarıldığını, irtibat ve iltisakı olduğu belirtilen terör örgütüyle bir bağı olmadığını, Bank Asya hesabını 2008 yılında açtığını, hesabı açtığı tarihten kapattığı tarihe kadar yaptığı işlemlerin tamamen bankacılık işlemleri olduğunu, 2014 yılından itibaren kasıtlı bir artışa gitmediğini okul taksitleri için hesaba para yatırdığını, öncesiyle karşılaştırıldığında hesap hareketlerinde bir orantısızlık olmadığını, otomatik ödeme ve okul taksiti gibi rutin harcamalar dışında hesabına para yatırmayıp az miktardaki parayı katılım hesabına tasarruf ve kâr elde etme amacıyla 2008 yılında yatırdığı dikkate alındığında talimat üzerine hareket etmediğinin anlaşılacağını,

ii. 17-25 Aralık sürecinden sonra parasının tamamını Bank Asyadan çektiğini, maaşının yatırıldığı V. Bankasından kredi çekip Bank Asya hesabına para yatırabilecekken böyle yapmadığını, defalarca yapılmış gibi gösterilen işlemlerin aslında aynı paraya ilişkin olduğunu, hesabının yanlış incelendiğini, teknik bir inceleme yapılırsa gerçeğin fark edileceğini,

iii. Çocuklarının talimat üzerine değil 2009 yılından beri sözü edilen okullara gittiğini, bu okulların Mardin'de 2008'den beri tam zamanlı eğitim veren tek özel okul olduğunu, çocuklarından birine 2012 yılında dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite teşhisi konulduğunu, okul değişikliğinin çocuğunu olumsuz etkileyeceği yönündeki doktor tavsiyesi üzerine çocuklarının kaydını sildirmediğini, Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye yatırdığı 231 TL'nin ise okulun almaya zorunlu tuttuğu yayının yıllık ücreti olduğunu,

iv. 22/1/2020 tarihli ek dilekçeyle Bank Asya hesabına 2014 yılının Ocak ayında 3.000 TL ve Şubat ayında 10.000 TL yatırdığını, bu paranın tamamını vadesinden önce 19/2/2015 tarihinde çektiğini, söz konusu paraları talimat üzerine değil değerlendirmek amacıyla

yatırdığını, talimat tarihlerine bakıldığında işlemlerinin rutin bankacılık işlemleri olduğunun anlaşılacağını, parasını çekmiş olmasının bu durumu ortaya koyduğunu beyan etmiştir.

17. Ankara 19. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 30/12/2020 tarihinde OHAL Komisyonu işleminin iptaline karar vermiştir. Kararda öncelikle FETÖ/PDY'nin niteliğine ilişkin olarak genel değerlendirmeler yapmış, FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin kamu görevinden çıkarılması sürecine genel bilgiler vermiştir. "Başvurucu Hakkındaki Tespitlerin İltisak ve İrtibat Açısından Değerlendirilmesi" başlığı altında "Davacının Bank Asyada örgüt liderinin talimatı tarihi olan Aralık 2013 tarihinden önce 2010 yılında açılmış bir hesabının bulunduğu, bu hesaptan çocuğunun okul taksitlerinin ödemesinin yapıldığı, bu arada yine örgüt liderinin talimatı tarihinden önceki seneler olan 2010, 2011 ve 2012 yıllarında açılan katılım hesaplarının bulunduğu ve döviz alım satımı işlemlerinin yapıldığı, yine bankaya TMSF tarafından tedbir konulması tarihi olan 04.02.2014 tarihi ve bankanın TMSF'ye devri tarihi olan 29.05.201[5] tarihinden sonra hesapta para bulundurulmaya devam edildiği ve döviz alım satım işlemlerinin yapıldığı görülmektedir. Davacının banka hesabında Ocak 2013-Ağustos 2013 ayları arasında aylık hesap bakiyeleri 11.000,00-TL, Eylül 2013- Ekim 2014 ayları arasında aylık 19.000,00-TL civarında seyrederken, talimat tarihinden sonraki aylarda da aylık bakiyelerin benzer şekilde 18.000-19.000.TL civarında seyrettiği görülmektedir." şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

18. Kararın devamında ise "Her ne kadar örgüt liderinin talimat tarihi olan Aralık 2013 tarihinden sonraki aylarda bankada katılım hesabı açma, döviz alım satımı yapılması şeklinde işlemler bulunsa da, benzer işlemlerin talimat tarihinden önceki yıllarda da yapıldığı, aynı şekilde bankaya TMSF tarafından tedbir ve el konulmasından itibaren de benzer işlemlerin yapılmasının ve çocuğunun okul taksitlerinin ödemesine devam edildiği görüldüğünden; davacının örgüt liderinin talimatı ile uyumlu olarak bu talimata göre hareket ettiği konusunda açık bir tereddüt bulunduğu, bu konuda açık ve belirgin bir saptama olmadan davacının örgüt liderinin talimatı ile uyumlu davrandığının da söylenemeyeceği, bu itibarla davacının Banka Asya hesap hareketinin ticari (kar payı alma), iktisadi (döviz bozdurma) ve beşeri (çocuğunun okul taksidini ödeme) nedenlere dayalı olduğunun kabulü gerektiği, aksi yöndeki kabulünün ise şüpheli, tereddütlü bir durumun kişinin kamu görevine son verilmesi ve silahlı terör örgütü ile irtibatlı sayılması gibi ağır bir müeyyideye dayanak yapılmasına/sayılmasına sebebiyet verilebileceği, bunun da hukuken kabul edilemeyeceği açıktır." denilmiştir.

19. İdare Mahkemesi, OHAL Komisyonu kararında belirtilen diğer tespitlere ilişkin olarak kararda "Adı geçen yapının bir dönem kamuoyunca örgüt vasfında bilinememesi, okulların başarılı olduğu algısının yaratılması, ikamete yakınlık, tam gün eğitim verilmesi gibi örgütle iltisak amacı dışındaki amaçlarla da kişilerin bu okullara çocuklarını kaydettirip okuttukları, bu nedenle, okul kaydının, okul ödemesi yapılması için açılan BankAsya hesabının, okula ait ücretin müzahir şirkete ödenmesinin, okulun yönlendirmesi ile yapılan gazete aboneliği yahut materyal ödemesinin örgütle irtibat ve iltisakı gösteren başka delillerle desteklenmedikçe örgüt ile irtibat bağını kuracak yeterlikte sayılamayacağı, aksi yöndeki kabulünün gelişen olaylar ve olgular nedenli ile toplumsal gerçekliklerden kopmaya ve mağduriyetlere neden olabileceği ortadadır. Sonuçta anılan tespitlerin, davacı ile FETÖ/PDY terör örgütü arasında irtibat sağladığı yönünde bir kabule yeterli ve elverişli olmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır." şeklinde değerlendirmeye yer vererek başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak derecesinde bir bağı olmadığı sonucuna varıldığını belirtmiştir.

20. Davalı idare, verilen kararın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla istinaf kanun yoluna

başvurmuş; istinaf dilekçesinde verilen kararın hukuka aykırı olduğunu, davacının FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğuna dair dava dosyasında somut veriler olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, istinaf cevap dilekçesinde dava dilekçesindeki iddialarını tekrar etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi (Daire) 16/2/2022 tarihli kararı ile davalı idarenin istinaf talebini kabul ederek İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve başvurucunun açtığı davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin Bank Asyadaki hesap hareketleriyle ilgili kısmı şöyledir:

"...

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından dava dosyasına sunulan davacıya ait Bank Asya hesap hareketleri incelendiğinde; davacının, 22/04/2010 tarihinde Bank Asya'da açılmış bir cari hesabının bulunduğu, anılan hesap bakiyesinin 31.12.2013 tarihinde 5.015,28-TL olduğu, örgüt liderinin talimatından sonraki süreçte; 15/01/2014 tarihinde anılan hesaba 3.000,00-TL yatırıldığı, aynı tarihte 8.014,00-TL tutarlı 32 günlük katılım hesabı açıldığı, anılan katılım hesabı vadesinde önce kapatılarak 16/01/2014 tarihinde 10.014,00-TL tutarlı 32 günlük yeni bir katılım hesabı açıldığı, akabinde 29/01/2014 tarihinde hurda altın alımı gerçekleştirildiği, söz konusu altın karşılığı 05/02/2014 tarihinde 11.888,97-TL tutarlı 91 günlük katılım hesabı açıldığı, 14/02/2014 tarihinde cari hesaba 10.000,00-TL yatırıldığı ve 20/02/2014 tarihinde 18.000,00-TL tutarlı 31 günlük yeni bir katılım hesabı açıldığı, yine farklı tarihlerde ve farklı tutarlarda yeni katılım hesapları açıldığı, hesabın bakiyesi 2013 yılı Aralık ayında 5.015,28-TL iken, 2014 yılı Ocak ayında 21.928,38-TL'ye yükseldiği, anılan bankanın yönetiminin bir kısmına el konulmasını izleyen süreçte 2015 Şubat ayında hesap bakiyesini 1,59 TL'ye düştüğü, bankanın TMSF'ye devredildiği izleyen süreçte para yatırmak suretiyle hesap bakiyesini yükseltmiş olsa da 2015 yılı Eylül ayında hesap bakiyesinin 4.93 TL'ye düşürüldüğü ve hesabın 2016 Temmuz ayına kadar 9 TL civarında bakiyede kaldığı görülmekle, Dairemizce davacının söz konusu hesap hareketlerinin FETÖ/PDY terör örgütünün Bank Asya'ya mali destek yapılmasına dair talimatıyla uyumlu olduğu, davacının anılan bankaya finansal destek sağladığı şeklinde değerlendirilmiştir.

..."

21. Daire, verdiği kararda Bank Asyadaki hesap işlemlerinin yanında OHAL Komisyonu kararında belirtilen diğer tespitleri de dikkate alarak başvurucunun çeşitli yol ve yöntemlerle FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu sonucuna vardığını belirtmiştir. Ayrıca kamu görevlilerinin sadakat yükümlülüğünden bahsederek somut olaydaki kamu görevinden çıkarma tedbirinin ölçülü, güdülen amacın gerçekleşmesi için elverişli ve zorunlu olduğunu, yapılan müdahalenin bu müdahale ile ulaşılacak meşru amaç kapsamındaki kamu yararı ile dengelendiğini ifade etmiştir. Yine somut olaydaki tehdidin derhâl bertaraf edilebilmesi amacıyla normal prosedürün dışına çıkılarak, başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın örgütle bağı bulunan kamu görevlilerinin ihraç edildiğini, olağanüstü zamanlarda olağan prosedürün uygulanmasının zorunlu olmadığını, temel hak ve hürriyetlerin tesis edilebilmesi ve yeniden gerçekleştirilebilecek darbe teşebbüsünün önlenmesi amacıyla gereken tedbirlerin alınmasında devletin hem yetkisi hem de sorumluluğu olduğunu açıklamış; başvurucuya hakkındaki isnatların bütününe vâkıf olarak OHAL Komisyonuna itiraz edebilme ve dava açabilme, iddia ve savunmada bulunabilme imkânı tanındığını vurgulamıştır.

22. Başvurucu, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; temyiz dilekçesinde dava

dilekçesinde yer alan iddialarını yinelemek dışında eşinin ve kendisinin mal beyanlarından bahsetmiştir. Babasından kalan 32 taşınmazın değerinin o günün koşullarında 5 milyon TL civarında olduğunu, bunun yanında kira geliri de elde ettiğini, eşinin hesabında 70.000 TL para bulunduğunu ve üzerine kayıtlı aracın değerinin ise 50.000 TL olduğunu, dolayısıyla Bank Asya hesabına çok büyük meblağlarda para yatırabilecek durumdayken yatırmadığını, okul taksitini ödeme ve kâr elde etme amacıyla birbirine yakın tutarlarda hesaba para yatırdığını, talimatla hareket etmediğini iddia etmiştir. Danıştay Beşinci Dairesi (Danıştay) 14/10/2024 tarihinde verdiği kararda Daire kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka, usule uygun olduğunu ve bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığını belirterek temyiz başvurusunun reddi ile anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

23. Başvurucu, nihai kararı 7/4/2025 tarihinde öğrenmiştir.

24. Öte yandan başvurucu hakkında FETÖ/PDY ile ilgili olarak bir ceza soruşturması veya kovuşturmasına rastlanmamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

25. 677 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan;

...

ç) Ekli (4) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden,

başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır.Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Jandarma Genel Komutanlığı teşkilatından, Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından ve kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler ..."

26. 677 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 6/2/2018 tarihli ve 7083 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesi ile kanunlaşmıştır.

27. 685 sayılı KHK'nın "Komisyonun oluşumu" başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur."

28. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Komisyon kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir."

29. 685 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 1. ve 11. maddesi ile kanunlaşmıştır.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

30. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hale getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam

olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler'in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir. ..."

31. FETÖ/PDY'nin anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

32. Danıştay Beşinci Dairesinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '…Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. … Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. …Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. …bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. …Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hallerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince

uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/06/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben 'elinizde ...siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum. …Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana tefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; --Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.yi] övücü yorumlar yapıp destekleyelim … Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. ...FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/ tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Ama özellikle Ankara'da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Bir çok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/06/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir. ..."

b. Bank Asyaya İlişkin Genel Açıklamaların Yer Aldığı Kararlar

33. Bank Asya Türkiye'de faaliyet gösteren dört katılım bankasından biri olarak 24/10/1996 tarihinde Asya Finans Kurumu Anonim Şirketi ünvanıyla kurulmuş, 20/12/2005 tarihinde ise Asya Finans Kurumu Anonim Şirketi olan ünvanı Asya Katılım Bankası Anonim Şirketi olarak değiştirilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13/1/2022 tarihli ve E.2020/9.MD-344, K.2022/12 sayılı kararı).

34. Kamu makamlarınca FETÖ/PDY'nin finans kaynaklarından biri olarak değerlendirilen Bank Asya, 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmüştür. Bunun üzerine Bank Asyanın finansal olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarmasının sürekliliğini temin etmek amacıyla Banka Asyaya para yatırılması için 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt lideri çağrıda bulunmuştur. Bu çağrıya uyan kişilerin özellikle 2014 yılının başından itibaren gerek bir kısım mal varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek tasarruf ve kâr amacı gözetmeksizin örgüt yararına para yatırma, katılım hesapları açma, döviz ve altın alma ve satma gibi işlemler gerçekleştirdiği tespit edilmiştir (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararı).

35. Darbe teşebbüsü öncesinde de FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlar ve finans kuruluşları için idari birtakım tedbirlere başvurulmuştur. Bu kapsamda TMSF 3/2/2015 tarihinde Bank Asya yönetimine el koymuş, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ise anılan Bankayı 29/5/2015 tarihinde TMSF'ye devretmiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, § 35).

36. BDDK tarafından Bankanın TMSF'ye devrinden önce hazırlanan 28/5/2015 tarihli mali durum tespit raporunda Bank Asyanın kurumsal yapısıyla örtüşmeyen şekilde, Fetullah Gülen’in yönlendirmesiyle yönetildiği ve bu örgüte maddi kaynak sağlamak üzere muhtelif işlemlerin gerçekleştirildiği hususlarına yer verilmiştir. Ayrıca aynı raporda Bankanın içinde bulunduğu finansal krizi aşabilmesi için Fetullah Gülen tarafından 25/12/2013 tarihinde Bank Asyaya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın Banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği, ekonomik veya rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin talimat kapsamında Bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarında bulunan mevduatlarda artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle Bankaya likidite sağladıkları belirtilmiştir (söz konusu mali tespit raporu içeriği hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Işık [2. B.], B. No: 2017/26291, 17/7/2019, § 19.)

c. Bank Asya Hesaplarında Yapılan İşlemler Bağlamında Verilen Kararlar

37. Metin Evecen ([2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018) kararında Anayasa Mahkemesi, başvurucunun örgütün mali kaynağını oluşturan ve bu yolla gelir elde ettiği anlaşılan Bankaya örgüt yöneticilerinin çağrıları üzerine para yatırmasının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığını belirtmiştir (Metin Evecen, § 59). İ.C. ([2. B.], B. No: 2016/41492, 13/2/2020) kararında ise somut olayın koşullarını değerlendirmiştir. Kararda, Bank Asyada açılmış bir hesap olmasının örgütsel bir faaliyet olarak değerlendirilmesinin ancak bunun terör örgütünden alınan bir talimat uyarınca gerçekleştiğinin ortaya konulması hâlinde mümkün olduğunu, aksi durumda varsayıma dayalı bir kabulden hareket edilerek kuvvetli suç belirtisi değerlendirmesi yapılmasının söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Buna göre söz konusu karara konu olayda Bank Asyada hesabı olan başvurucu için bu yönde bir tespit yapılmaması karşısında Bankada kendisinin ve eşinin hesabı olması olgusunun başvurucu yönünden örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilmesinin ve bu anlamda örgütsel ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünün mümkün görülmediği sonucuna ulaşmıştır (İ.C., § 62).

38. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi, anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine, örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47).

39. Ayla Demir İşat kararı ise Bank Asya hesabı nedeniyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkindir. Anayasa Mahkemesi, söz konusu kararında başvuruya konu olayda feshin gerekçesinin devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkması olduğunu tespit etmiştir. Bu tespitten sonra Bankadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyette bulunma ya da örgüte yardım etme suçları kapsamında değerlendirilemeyeceğinin Yargıtay tarafından da kabul edildiğini, bu itibarla yargılama makamlarından rutin bankacılık işlemleri dışında terör örgütünün talimatı üzerine hesap açılıp açılmadığı, önemli sayılabilecek bir mevduat artışı gibi mutat dışına çıkan bir hesap hareketinin olup olmadığı ya da başka bir örgütsel faaliyet çerçevesinde bir işlem yapılıp yapılmadığı, feshi geçerli kılan başka bir nedenin olup olmadığı hususlarını açıklığa kavuşturmasının beklendiğini belirtmiştir (Ayla Demir İşat, § 140; Sinan Ceylan [1. B.], B. No: 2019/38275, 24/1/2024, § 21).

40. Yargıtay, somut olayın özelliklerine göre Bank Asya hesap hareketlerinin FETÖ/PDY'ye üye olma veya yardım etme suçları bakımından delil olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 13/1/2022 tarihli ve E.2020/9.MD-344, K.2022/12 sayılı; 15/1/2025 tarihli ve E.2024/3.MD-444, K.2025/31 sayılı kararlarının ilgili kısmı şöyledir:

"... Terör örgütleri faaliyetlerini devam ettirebilmek için paraya ihtiyaç duyarlar. Örgüte finansal olarak kaynak sağlamak için legal görünümlü ekonomik getirisi olan ticari işletmeler kurulabildiği gibi uyuşturucu veya silah ticareti, kara para aklamak şeklinde yasa dışı faaliyetler ile ya da mensupları ile sempatizanlarından bağış, himmet adı altında para toplayarak ekonomik kaynak sağlayabilmektedirler. FETÖ/PDY'nin de finansal gücünün en önemli ayaklarından biri olan Asya Katılım Bankası A.Ş.'nin esasen ekonomik prensipler ve ticari hükümler çerçevesinde faaliyet göstermesi beklenmekte iken, kuruluş tarihinden itibaren örgütün yurt dışı ve yurt içi kurumlarının finansmanı amacıyla kullanıldığı, 2008 yılından itibaren başlayan birtakım mali ve kurumsal sıkıntıların yoğunlaştığı Aralık 2013-Ocak 2014 döneminde bankanın 29.05.2015 tarihinde fona devrine kadarki süreçte kamu oyu ve ekonomik çevrelerde kaybettiği itibar nedeniyle yaşadığı finansal krizi aşabilmek adına; rasyonel ekonomik gerekçelere ve kurumsal yönetim ilkelerine aykırı bir şekilde sözde örgüt liderinin ve örgütün yönlendirmesiyle mevduat toplama kampanyaları düzenlediği BDDK'nın 28.05.2015 tarihli mali analiz raporundan anlaşılmaktadır. Bankanın bahse konu finansal krizin aşılabilmesi için örgüt lideri Fetullah Gülen tarafından 25.12.2013 tarihinde Bank Asya'ya para yatırılması yönünde talimat verildiği, söz konusu talimatın banka yönetimi tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformunda tekzip edilmediği gibi bankanın Genel Müdürü [A.B.den] Yönetim Kurulu Başkanı [E.B.] ve Yönetim Kurulu Üyeleri [E.G.], [Z.E.], [M.U.], [R.K.], [M.G.] ve [A.Ç.ye] 06.01.2014'de iletilen 05.01.2014 tarihinde banka çalışanı [G.Y.nin] [A.B.ye] gönderdiği 'Affınıza mahçuben' konulu elektronik posta mesajının içeriğinde '...Bizim iklimimizden bir ağabeyim ... Bankamız için seferberlik ilan ettik, aynen 2001'de olduğu gibi, neyimiz varsa namusumuz bildiğimiz bankamız için yarından tezi yok getireceğiz ... Arkadaşlar evini arabasını satacak, gerekirse başka bankalardan kredi çekecek bankamıza mevduat koyacağız...' ifadeleri yer almaktadır. Bu doğrultuda talimat kapsamındaki ekonomik ve rasyonel saike dayanmayan bir şekilde hesabı olmayan kişilerin bankada hesap açtıkları, hesabı olan kişilerin ise cari ve katılım hesaplarında bulunan mevduatlarında artışa gittikleri veya muhtelif bankacılık işlemleriyle bankaya likitide sağladıkları anlaşılmaktadır.

İkinci talimat ise 28.08.2014 tarihi olup bu talimat sonrasında da Eylül - Ekim aylarında para yatırılmasına ilişkin yoğun bir kampanya gerçekleştirildiği görülmektedir.

Bank Asya'ya para yatırılması talimatlarından üçüncüsü BDDK'nın bir kısım banka imtiyazlı pay sahibine tedbir uyguladığı ve akabinde fon yönetimi tarafından banka yönetiminin değiştirildiği tarih olan 04.02.2015'dir. Bu tarihte sosyal medya paylaşımları ve banka şubeleri önünde yapılan eylemlerle kişilerin bankaya para yatırılmaya yönlendirildiği ve sembolik (50-100 TL) olsa dahi yeni hesap açma ve para yatırma işlemlerinin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Rutin bankacılık işlemleri dışında talimat sonrası açılan hesap sayısı ve işlem hacmine ilişkin veriler aşağıda yer almış olup ortaya çıkan rakamlardan talimatın yerine getirildiği bankacılık işlemlerinde mutad olmayan artışların sağlandığı görülmektedir.

Yıl Ay Toplam Kendisi Eşi Eski Eşi Oğlu/Kızı Kardeşi Annesi Babası

2013 12 3809 1256 700 11 109 1073 145 287

2014 1 66483 25482 16847 204 2251 17350 2817 3176

2014 2 39654 15431 10069 129 1362 10568 2329 2454

2014 3 22361 8244 5018 85 665 5957 1400 1758

2014 4 15737 5552 3388 63 426 4205 839 1398

2014 5 13679 4614 2767 45 329 3668 616 1025

2014 6 12546 4441 2713 58 395 3510 587 911

2014 7 11560 4174 2431 36 441 3403 424 719

2014 8 20681 7159 4826 74 1090 5860 854 985

2014 9 65130 25807 18366 180 3496 17039 2613 2427

2014 10 38771 13486 8774 113 1990 11496 1689 2043

2014 11 42992 14032 9567 161 1985 11776 2055 2638

2014 12 13782 5379 3439 38 603 3758 546 778

2015 1 14257 5705 3617 39 548 3940 634 827

2015 2 41978 13729 10979 124 6125 10539 2179 1776

2015 3 17545 6699 4513 57 1059 4813 844 864

2015 4 12630 3794 3077 34 711 3452 628 778

2015 5 11623 4247 2954 21 618 3148 567 721

Tablodan anlaşılacağı üzere rutin bankacılık faaliyeti dışında örgüt liderinin talimatı doğrultusunda kişisel yarar amacı güdülmeksizin örgütün finans kaynaklarından olan bankanın krizden kurtarılması için örgüt liderinin talimatı doğrultusunda hareket edilip zaman zaman başka bankalardan kredi kullanmak suretiyle Bankasya'ya para yatırılması örgüte ve liderine bağlılığı gösteren bir faaliyet olarak değerlendirilmiştir. Bu faaliyetin tek başına örgüt üyeliği için yeterli kriter olarak kabul edilmesi mümkün değil ise de terör örgütüne yardım etme olarak değerlendirilebilecektir. ..."

41. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 3/2/2025 tarihli ve E.2022/17983, K.2025/2757 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun 29.05.2015 tarihli kararı ile temüttü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi TMSF'ye devredilen ve 22.07.2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun(5411 sayılı Kanun) 107 inci maddesinin son fıkrası gereğince faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası A.Ş'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebilecektir.

..."

42. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/4/2025 tarihli ve E.2023/18441, K.2025/11393 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bankacılık BDDK'nın 29.05.2015 tarihli kararı ile temüttü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen ve 22 Temmuz 2016 tarihli kararı ile de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 107. maddesinin son fıkrası gereğince

faaliyet izni kaldırılıncaya kadar yasal bankacılık faaliyetlerine devam eden, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği, silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olmayan ancak, örgüt liderinin çağrı dönemlerine denk gelen dönemlerde Bank Asya'da bankacılık işlemlerini yapan kişinin işlem yaptığı tarihlerde bu bankanın iltisaklı olduğu yapının silahlı terör örgütü olduğunu bilerek, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda ve örgüte yardım etmek kastıyla para yatırması veya yatırım işlemleri yapmasının ispatı halinde bunun örgüte yardım suçunu oluşturabileceği kabul edilmelidir.

..."

43. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 12/9/2023 tarihli ve E.2021/16286, K.2023/5413 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Asya Katılım Bankası AŞ'de gerçekleştirilen rutin hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet ya da örgüte yardım etmek kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilerek, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin, örgüte üye olmak suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği nazara alındığında; sanığın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi dahil olmak üzere tüm hesap hareketleri getirtilip incelenerek bu konuda bilirkişi raporu da alınıp, örgüt liderinin talimatı üzerine katılım hesabı açma ve mevduat artışı gibi mutad dışına çıkan hesap hareketi bulunup bulunmadığının tespitinden sonra karar verilmesi gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması,..."

44. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/5/2019 tarihli ve E.2018/7220, K.2019/3659 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanığın örgütle iltisaklı olması nedeniyle kapatılan okula çocuğunu göndermesinin ve Bank Asya nezdindeki mutad hesap hareketlerinin ve çalıştığı kurumdaki görev yaptığı birimlerin örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğinin gözetilmemesi..."

45. İDDK'nın 13/11/2024 tarihli ve E.2023/554, K.2024/2803 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Davalı idare tarafından dosyaya sunulan davacıya ilişkin bilgi ve belgelere gelince;

Dava konusu Komisyon kararında; davacının Bank Asyada [4...4] müşteri numarası ile açılmış hesabının bulunduğu, mezkur hesaba 15/04/2014 tarihinde 2.722,00-TL, 23/01/2015 tarihinde 2.743,00-TL, 16/02/2015 tarihinde 4.778,00-TL para yatırdığı ve aynı hesaba muhtelif tarihlerde farklı tutarlarda para girişi olduğu, ayrıca davacının Bank Asyada 21/07/2014 tarihinde 3.901,00 TL tutarlı 31 günlük, 01/08/2014 tarihinde 11.850,00 TL tutarlı 372 günlük, 04.09.2014 tarihinde 11.650,00 TL tutarlı 31 günlük, 16/01/2015 tarihinde 1.227,80 TL tutarlı 31 günlük, 16/02/2015 tarihinde 3.578,33 TL tutarlı 31 günlük, 16/04/2015 tarihinde 1.612,16 TL tutarlı 31 günlük katılım hesapları açtığı; ayrıca, davacının FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kapatılan Kimse Yok Mu Derneğine 01/05/2014-16/12/2015 tarihleri arasında 1.285,00 TL tutarında para gönderdiği, ayrıca Ekim 2014-Nisan 2015 tarihleri arasında da SMS yolu ile para gönderdiği tespitine yer verilmiştir.

Davacı tarafından, 2004 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası'nda işe başlaması üzerine

maaş hesabının bu bankada açıldığının, 8 ay sonra gelir uzmanı olarak İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı bünyesinde gelir uzmanı olarak çalışmaya başladığının, yıllar boyunca aldığı maaşı faizsiz finans kurumu olması nedeniyle Türkiye Finans Katılım Bankası'nda değerlendirdiğinin, her ay maaşını bu bankaya aktararak tüm işlemlerini ve birikimini bu banka aracılığıyla gerçekleştirdiğinin ve 58 adet katılım hesabının bulunduğunun, daha sonra çalıştığı iş yerine iki dakika yürüme mesafesinde Bank Asya şubesinin açılması üzerine, iş yerine çok yakın olması, işlemlerini gerçekleştirmek için kolaylıkla gidebilecek olması ve bankanın da faizsiz finans kurumu olması nedeniyle Türkiye Finans Katılım Bankası'ndaki hesabını kapatmak suretiyle bu bankada hesap açtırdığının, Bank Asya hesap hareketleri incelendiğinde, her ay aldığı maaşını diğer bankada da olduğu şekilde düzenli olarak Bank Asya müşteri hesabına aktardığının, Bank Asya hesabındaki parayla kredi kartı ödemelerini yaptığının, bu hesaptaki birikimlerini bir tür yatırım hesabı olan katılım hesaplarına aktararak değerlendirdiğinin, ayrıca kişisel borç alış verişlerinde kullandığının, 14 Mart 2015'te gerçekleştirilen umre ibadetine ve Emlak Konuttan çıkan daireye ilişkin harcamalar yaptığının, bu nedenle anılan tarihlerden sonra çok fazla birikim yapamayıp borç ödemelerini gerçekleştirdiğinin, Bank Asya nezdindeki hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti olduğunun, örgüt talimatı ile ilgisi olmadığının ileri sürüldüğü görülmüştür.

Davacının silah terör örgütüne üye olma suçundan yargılandığı İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinin E:2018/221 esasında açılan davada, davacının Asya Katılım Bankası hesaplarının incelenmesi üzerine hazırlanan 27/11/2019 tarihli bilirkişi raporunda; davacının Asya Katılım Bankasındaki ilk hesabı 06/03/2013 tarihinde açtığı, 2013-2016 yılları arasında Asya Katılım Bankasında bulunan hesaplarını kullandığı; davacının 2013 yılında maaşının Garanti Bankası 86/6691241 nolu hesaba yattığı, maaşların yattığı tarihten sonrasında Asya Katılım Bankası nezdindeki hesabına transfer ettiği; davacının 2016 yılında maaşlarının Vakıfbank'ta açılan hesab"a yattığı, davacı tarafından maaşların yattığı tarihten sonrasında Asya Katılım Bankasındaki hesabına transfer yaptığı; Vakıfbank hesabından Asya Katılım Bankası hesabına 15/07/2016 tarihine kadar para transferi yapılmaya devam edildiği, tespit edilmiştir.

Davacının silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla yargılandığı ceza davasında İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/11/2019 tarih ve K:2019/430 sayılı kararıyla; "Her ne kadar sanık hakkında terör örgütü elebaşı Fettullah Gülen'in talimatıyla Bank Asya'ya para yatırarak örgüt üyeliği suçunu işlediğinden bahisle iddianame düzenlenmiş ise de; sanığın alınan savunmasında, Bank Asya'yı faizsiz olduğu için birikimini burada yaptığını beyan ettiği, sanığa ait Bank Asya hesapları incelendiğinde, örgüt liderinin 2. talimatından sonra da 2016 yılında Bank Asya'ya para yatırmaya devam ettiği, sanığın hesap hareketlerinin örgüt liderinin talimatı ile uyumlu olmadığı..." gerekçesiyle beraatine karar verildiği görülmüştür.

Yukarıda aktarılan tespitler ile davacının beyanları birlikte değerlendirildiğinde; davacının 2004 yılında Türkiye Finans Katılım Bankası'nda açmış olduğu banka hesabına ait dökümlerin incelenmesinden; gelir uzmanı olarak göreve başlamasından sonra da farklı bankalardan maaş almasına rağmen maaşından arta kalan tutarların aylara sari olarak bu bankaya aktarıldığı, bir çoğunun katılım hesaplarında değerlendirildiği, bahsi geçen tarihlerden hesabın kapatıldığı tarihe kadar söz konusu işlemlerin devam ettiği, kişisel harcama ve kredi kartı ödemelerinin gerçekleştirildiği, 06/03/2013 tarihinde ise davacının Bank Asya Nuruosmaniye şubesi nezdinde hesap açtığı, dosyaya sunulan krokilerin

incelenmesinden anılan şubenin davacının iş yerine yürüme mesafesinde olduğunun sabit olduğu, bununla birlikte Bank Asya hesap hareketlerinin de yine Türkiye Finans Katılım Bankası hesap hareketleriyle uyumlu şekilde maaşından arta kalan tutarların aylar itibarıyla vadesiz hesaba aktarılmasını müteakip genel itibarla katılım hesapları, dolar ve altın hesapları nezdinde değerlendirildiği, bir çok katılım hesabının vadesinden önce kapatılmak ve vadesiz hesabında biriken paralar da eklenmek suretiyle yeniden açıldığı ve birbirinin devamı niteliğinde olduğu, anılan bankanın TMSF'ye devir tarihinden sonra da bankacılık işlemlerine devam ettiği, hesap açılışının ilk talimat tarihiyle uyumlu olmadığı, davacının beyanlarını doğrular şekilde rutin olarak anılan hesaba tasarruf boyutunu aşmayacak şekilde para yatırıldığının görüldüğü, söz konusu bankacılık işlemlerinin tasarruf amacı dışında, terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı görüldüğünden, davacının Bank Asya'da gerçekleştirdiği hesap hareketleri dolayısıyla FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğunun kabulü mümkün bulunmamaktadır. ..."

46. İDDK'nın 13/11/2024 tarihli ve E.2023/673, K.2024/2804 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Komisyon kararında, davacının Bank Asya'da bulunan hesap hareketlerinin tespit edildiği belirtilmiş ise de, Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığının anılan kovuşturma yapmaya yer olmadığı kararında davacının 1999 yılında açılmış hesabının bulunduğu, 2013-2014 dönemi içinde hesapta 13.000-14.000 TL seviyesinde para mevcut olduğu, örgüt üyelerinin olağan davranışının aksine hesabındaki paranın bankanın TMSF'ye devredildiği tarih olan 29 Mayıs 2015'den sonra önemli miktarda artış gösterdiği ve en yüksek miktar olarak 2015 Eylül ayında 34.316,20 TL'ye ulaştığı, davacının Bank Asya hesabında örgütsel faaliyet olarak değerlendirilebilecek bir para hareketinin bulunmadığının belirtildiği görülmekle, davacının Bank Asya hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyeti kapsamında kaldığı ve Bank Asya hesap hareketlerinin davacının FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaklı kabul edilebilmesi için dayanak olamayacağı sonucuna varılmaktadır.

Öte yandan, Komisyon kararında, davacının ByLock iletişim sisteminin kullanıcısı olduğu tespitine yer verilmiş ise de, yukarıda özetine yer verilen Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığının 20/03/2019 tarih ve Soruşturma No: 2018/41994 sayılı Kovuşturmaya Yer Olmadığına dair kararında, davacının bylock programını kullanmadığı, davacıya ait GSM hattını kızı H.K.B.'nin kullandığı, yine kızının beyanında bu hattı kendisinin kullandığını ikrar ettiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan, Komisyon kararında davacı hakkında FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kapatılan özel öğretim kurumunda çocuğunun 2015-2016 yılları arasında öğrenim kaydının bulunması ve özel okul ödemesi olarak FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kapatılan Anafen Eğitim Öğretim ve Danışmanlık Hizm. Tic San. A.Ş.'ye 2014-2016 yılları arasında 6.442,00 TL ödeme yapılmış olması ile FETÖ/PDY'ye aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle TMSF'ye devredilen Cihan Medya Dağıtım A.Ş.'ye 2014-2016 döneminde 1.482,00 TL ödeme bilgisinin bulunması hususlarının, davacının FETÖ terör örgütü üyeliği suçlamasıyla açılan ceza soruşturması neticesinde hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olması da göz önünde bulundurulması durumunda, davacının iltisakı veya irtibatını ortaya koyacak yeterlilikte ve nitelikte bir delil olmadığı görülmektedir.

Dosyada bulunan bilgi ve belgeler ile yukarıda yer verilen açıklamalar bir bütün olarak

değerlendirildiğinde, davalı idarece bakılmakta olan dosyada davacının terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğuna ilişkin yeterli delil sunulmadığı, sunulan delillerin ise davacının iltisakı veya irtibatını ortaya koyacak yeterlilikte ve nitelikte olmadığı, ayrıca dosya kapsamında davacının iltisakını ve/veya irtibatını ortaya koyan nitelikte herhangi bir bilgi ve belgenin de bulunmadığı anlaşıldığından, davacının FETÖ ile iltisak ve irtibatının olduğu gerekçesiyle tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. ..."

47. Danıştay Beşinci Dairesinin İDDK'nın 1/6/2023 tarihli ve E.2021/2553, K.2023/1228 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 12/11/2020 tarihli ve E.2016/58117, K.2020/5083 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından davacının ve eşinin Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde hesabı olduğuna ilişkin dava dosyasına belge sunulduğu görülmektedir. Anılan belgeye göre, davacı adına hesabın 08/02/2011 tarihinde açıldığı ve 106.822,95 TL'lik meblağın olduğu, eşi adına hesabın 04/08/2010 tarihinde açıldığı ve değişik bakiyelere yer verildiği görülmüştür.

Davacı tarafından bu delile karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

Öte yandan, UYAP kayıtları üzerinde yapılan incelemede davacı hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda, 'TMSF'ye yazılan müzekkereye verilen cevabi yazıda, Müflis Asya Katılım Bankası A.Ş. nezdinde şüpheli adına açılmış banka hesabı bulunduğu anlaşılmış olup, banka hesap işlemleri ile ilgili düzenlenen 19/03/2020 tarihli bilirkişi raporunda, şüphelinin vadesiz hesabında bulunan bakiyeleri, örgüt liderinin çağrısından sonraki dönemde vadeli hesaplar açarak buraya aktarması nedeniyle, bu işlemlerin örgüt liderinin talimatı doğrultusunda yapıldığına dair görüş bildirilmiş ise de; şüphelinin hesap hareketlerinin incelenmesinde 2013 Ocak ayından 2016 Şubat ayına kadar hesap bakiyesinin sırasıyla 35446,36 (2013 OCAK) 35387,75 35907,59 34256,95 32959,83 31625,34 34603,81 34009,26 32277,53 31355,47 29747,92 30085,67, 33321,33 (2014 Ocak) 34223,95 34646,14 33979,22 32626,36 34636,02 34310,97 34558,99 34349,38 32185,92 32630,66 34685,08 35562,34 (2015 OCAK) 35740,77 35922,33 36117,41 36304,22 36158,55 37345,75 38589,62 38692,98 36798,61 37119 36967,7 37872,93 37243,59 (2016 Şubat) şeklinde olduğu, görüldüğü üzere çağrıdan sonraki tarihte şüphelinin hesabında 34.000,00 dolaylarında bakiye bulunmakla birlikte, çağrının yapıldığı tarihten önce, 2013 yılı boyunca da şüphelinin hesabında yine benzer nitelikte yüksek bakiyelerin bulunduğu, yine şüphelinin, Bank Asya'nın 29/05/2015 tarihinde TMSF'ye devrinden hemen sonra örgüt üyelerinden farklı olarak hesabını sıfırlamadığı, uzun süre kullanmaya devam ettiği, şüphelinin çağrıdan sonraki dönemde 3 adet katılım hesabı açtığı anlaşılmış ise de, yapılan incelemede şüphelinin ilk hesabını 02/08/2011 tarihinde açtığı ve 2011 yılında yine 3 adet katılım hesabı açtığı, şüphelinin çağrıdan önceki dönemde yaptığı işlemlere çağrıdan sonraki dönemde devam etmesi, Bank Asya'nın TMSF'ye devrinden sonra da aynı işlemlere yapmaya ve hesabını aktif olarak kullanmaya devam etmesi hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde soyut ihbar dışında başka hiçbir örgütsel bağlantısı tespit edilemeyen şüphelinin banka işlemlerinin, rutin bankacılık faaliyetleri olduğu kanaatine varıldığı' şeklinde tespite yer verilmekle birlikte kararda geçen bilirkişi raporunda, incelenen dönem içerisinde davacının Bank Asya nezdinde (4) adet yeni açılan hesabı

bulunduğu, hesap açılış ve kapanış bilgilerinin 12/03/2014 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 28/03/2014; 28/03/2014 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 15/01/2015; 15/01/2015 tarihinde açılan vadeli mevduat hesabının 05/06/2015; 05/06/2015 tarihinde açılan vadesiz mevduat hesabının 18/03/2016 tarihinde kapandığı, 12/03/2014 tarihinde 35.150 TL tutarında, 28/03/2014 tarihinde 385,88 XAU tutarında (TL bazlı kurdan karşılığı 35.171,42 TL), 15/01/2015 tarihinde 35.562,34 TL tutarında katılım hesabı açma işlemleri yapması, 2013 yılında benzer nitelikli katılım hesabı açma işlemlerinin olmaması, dönem içerisinde bankaya yeni kaynak sağlamadığı, hesabında bulunan tutarı katılım hesabında değerlendirdiği, BDDK nezdinde hesaplanan likidite rasyolarında katılma hesabındaki bakiyenin cari hesaptaki bakiyeye göre bankayı daha avantajlı duruma geçirmesi de göz önüne alındığında özellikle bu dönemde katılım hesabı açmasındaki amacın çağrı doğrultusunda bankaya destek amaçlı olduğu kanaatine varıldığı şeklinde tespite yer verildiği görülmüştür.

'Asya Katılım Bankası Hakkında Genel Değerlendirme' başlıklı kısmında açıklandığı üzere, Yargıtay tarafından örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asya'ya para yatırma fiili, terör örgütünün amacına hizmet eden yardım suçu kapsamında değerlendirilmiş, ayrıca anılan bankaya eş adına para yatırılmasının da aynı kapsamda olduğu karara bağlanmıştır.

Bu durumda, aile birliği içinde davacının eşi adına hesap açılması hususunun davacının bilgisi dışında olduğunu kabul etmenin hayatın olağan akışına aykırı olacağı, davacının açtığı katılım hesaplarının bankayı daha avantajlı duruma geçirdiği kanaatine varılmıştır.

Netice itibarıyla, yukarıda yer verilen bilgi ve belgelerin değerlendirilmesinde, örgütün amacına hizmet eden bir finans kuruluşu olan Bankanın mali durumuna destek olmak amacıyla örgüt liderinin talimatı sonrasında davacı tarafından gerçekleştirilen vadeli mevduat hesabı açmak suretiyle gerçekleştirilen para yatırma işlemlerinin ve eşi adına hesap açma işleminin davacının FETÖ ile iltisak ve irtibatını ortaya koyan bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır.

..."

48. Danıştay Beşinci Dairesinin 20/3/2025 tarihli ve E.2022/11657, K.2025/3522 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Temyize konu Bölge İdare Mahkemesi kararında; davacının örgüt liderinin talimatından sonraki süreçte FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı Bank Asya'da hiç hesabı yokken 2014 yılı içerisinde birden fazla kez katılım hesabı açtığı ve ayrıca Bankanın TMSF'ye devri süreci sonrasında bakiyesini düşürdüğü, davacının söz konusu hesap hareketlerinin FETÖ/PDY terör örgütünün Bank Asya'ya mali destek yapılmasına dair talimatıyla uyumlu olduğu, davacının anılan bankaya finansal destek sağladığı tespitine yer verilmiş ise de; İdare Mahkemesince Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığına yapılan ara karar ile davacının hesap hareketlerinin istendiği, ilgili kurumdan gelen cevabi yazı ekinde bulunan CDnin incelenmesinden, her ne kadar davacı tarafından talimat tarihinden sonraki bir tarihte Bank Asya'da hesap açılmışsa da; aylık hesap özeti bakiyelerinin 2014 yılı Mart ayında 22.000,00-TL olduğu, söz konusu bakiye 2014 yılı Eylül ayına kadar kısmen artış gösterse de, Eylül ayında 36.881,01-TL olan bakiyenin 2014 yılı Ekim ayında 7.590,36-TL'ye düştüğü, bu tarihten sonra hesabında artışlar olsada, Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemde hesabını kapatmadığı gibi 2015 yılı Nisan ayında

31.366,55-TL olan hesap bakiyesinin 2015 yılı Mayıs ayında 51.205,78 TL'ye yükseldiği, yine 2015 yılı Eylül ayı bakiyesinin hesap açılış tarihinden itibaren en yüksek seviye olan 53.217,91-TL'ye yükseldiği, 2015 yılı Ekim ayı ile 2016 yılı Mayıs ayları arasında 279,76-TL olan hesap bakiyesinin 2016 yılı Haziran ayında 5.198,88-TL'ye yükseldiği, Bank Asya nezdindeki hesabına ekseriyetle eşi G.Ç. ve babası A.Ö. tarafından para havale edildiği, hesabında para girişi olduğu, ancak paranın hesapta tutulmayarak kısa süre sonra çekildiği, hesabın açıldığı tarih olan 04/03/2014 tarihi ile kapandığı tarihleri arasındaki hesap hareketlerinin benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Bununla birlikte davacı hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan yürütülen ceza yargılaması sonucunda verilen ve istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşen Ankara 32. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/03/2021 tarih ve E:2020/251, K:2021/81 sayılı kararında, '...Sanığın FETÖ/PDY terör örgütünün finans kuruluşu olan Bank Asya'da hesabının bulunduğu, sanığın adı geçen banka nezdindeki hesap hareketlerinin incelenmesi amacıyla Mahkememizce bilirkişi raporu aldırıldığı, tanzim olunan 05/03/2021 tarihli bilirkişi raporuna göre özetle;

-sanığa ait hesabın örgüt liderinin bankanın likiditesine katkı içerikli talimatının medyaya yansıtıldığı 15/01/2014 tarihinden sonra 04/03/2014 tarihinde açılmış olduğu, hesap üzerinde 27/03/2014 tarihinde 22.000,00 TL tutarlı 2 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, açılan bu hesabın açıldıktan bir hafta sonra kapatılarak kapatma bakiyesi ile 3 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, 21/07/2014 tarihinde 3 ek no.lu katılım hesabının 25.395,59 TL üzerinden kapatıldığı, kapatma bakiyesi ile ilave yatan 10.000,00 TL toplamı 35.395,59 TL ile 5 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, 20/10/2014 tarihinde 5 ek no.lu katılım hesabından 29.500,00 TL nin EFT gönderildiği, hesabın kalan 6.483,91 TL üzerinden 29/05/2015 tarihinde kapatıldığı, aynı gün bu kapatma bakiyesi ve cari mevduatta bulunan para toplamı 13.983,91 TL ile 7 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, hesaptan yatırılan para çekilmesi sonucunda kalan 12.316,02 TL üzerinden kapatılarak hesaptaki paranın kullanıldığı,

-6 ek no.lu katılım hesabının 327,59 USD üzerinden 15/08/2014 tarihinde açıldığı, hesaptan yapılan para çekilmesi sonrasında kalan 145,45 USD üzerinden 30/04/2015 tarihinde hesabın kapatıldığı, bu tarihte 18.999.96 TL ile 7.145,56 USD alındığı, 6 ek no.lu katılımın kapatma bedeliyle satın alınan USD tutarının önce cari mevduata yatırıldığı, cari, mevduata yatan paranın 7.195,01 USD lik bölümüyle 9 ek no.lu katılım hesabının açıldığı,

-13/05/2015 tarihinde üç işlemde toplam 32.316,02 TL tutarındaki paranın A.Ö. hesabından havale geldiği, gelen tutarın 1 ek no.lu cari mevduata yatırıldığı 1 ek no.lu cari mevduatta bulunan bu parayla 12.148,89 USD alındığı alınan bu bedelin ek 4 no.lu cari mevduata yatırıldığı , 9 ek no.lu katılım hesabının kapatılarak 7.150,01 USD üzerinden kapatılıp, kapatma bedelinin 4 ek no.lu cari mevduata aktarıldığı, 4 ek no.lu cari mevduatta toplanan 19.298,90 USD ile 10 ek no.lu katılım hesabının açıldığı, bu hesaptan çekilen paralardan sonra kalan 17.470, 60 USD üzerinden hesabın 15/10/2015 tarihinde kapatıldığı, kapatma bedeliyle 50.254,63 TL alındığı, alınan bu tutarın 50.000,00 TL lik bölümünün 16/10/2015 tarihinde iki işlemde araba bedeli olarak EFT gönderildiği,

-29/06/2016 tarihinde hesaba 1.700 USD tutarındaki paranın havale geldiği, gelen paranın 01/07/2016 tarihinde 4.856,83 TL üzerinden bozdurulduğu, bozma bedelinin bankanın yatırım ürünlerinde kullanılmak üzere yatırım hesabına aktarıldığı, bunların dışındaki hesap hareketlerinin açılan katılım hesaplarının kar payı tahakkukundan sonra temdit edilerek otomatik yenilenmesi hesap üzerinde döviz alım/satım işlemlerine yer verilmek suretiyle

işletildiği...

...sanığın Bank Asya nezdindeki hesabına ekseriyetle eşi G.Ç. ve babası A.Ö. tarafından para havale edildiği, sanığın rutin bankacılık faaliyeti dışında örgütün talimatı ile bank asya'da yeni hesap açmak, para yatırmak ve benzer şekilde adı geçen kurumun mali yapısını gülendirmeye yönelik işlemlerde bulunduğu yönünde tam bir vicdani kanaate ulaşılamadığı...' yönünde tespitlerde bulunulmuştur.

Anılan Ceza Mahkemesi kararındaki tespitler ile davacının yukarıda aktarılan beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davacı tarafından Bank Asya'daki bankacılık işlemlerinin terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, Bank Asya hesap hareketlerinin, davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

..."

49. Danıştay Beşinci Dairesinin 20/3/2025 tarihli ve E.2022/12020, K.2025/3530 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Öte yandan, İdare Mahkemesi kararında, davacının, FETÖ/PDY terör örgütüne müzahir Bank Asya isimli banka hesabına 29/05/2015 tarihinde para yatırdığı, 15/01/2014 ve 04/02/2015 tarihlerinde ise katılım hesabı açtığı ve para yatırdığı, dolayısıyla FETÖ/PDY terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda hareket ettiği tespitine yer verilmiş ise de; İdare Mahkemesince Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Başkanlığına yapılan ara karar ile davacının hesap hareketlerinin istendiği, ilgili kurumdan gelen cevabi yazı ekinde bulunan CDnin incelenmesinden, davacı tarafından; söz konusu bankada 01/09/2010, 21/12/2010, 15/01/2014, 04/02/2015 tarihlerinde dört farklı hesabın açıldığı, bu hesaplardan 2014 ve 2015 yılı içerisinde açılanların 27/04/2016 tarihinde kapatıldığı, diğer iki hesabın ise kapatılmadığı, 01/09/2010 tarihinde ilk açılan ve kapatılmayan hesaptan, açıldığı tarih itibariyle kredi kartı ödemelerinin yapıldığı, 15/01/2014 ve 04/02/2015 tarihlerinde açılan ellişer TL'lik katılım hesaplarının Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemlerde de kapatılmayarak temdit ettiği, Banka yönetiminin TMSF'ye devredildiği gün olan 29/05/2015 tarihinde yatırlan 1.000,00-TL'nin 513,88TL'lik kısmının aynı tarihte kredi kartı ödemesinde kullanıldığı, kalan kısmının ise 04/06/2015 tarihinde katılım hesabına aktarıldığı görülmüştür.

Bununla birlikte UYAP ortamında yapılan incelemede, davacı hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etme veya üye olma suçundan yürütülen bir ceza kovuşturmasının ya da açılan bir ceza soruşturmasının da bulunmadığı görülmüştür.

Davacının yukarıda aktarılan beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu kararında yer verilen ve davacı tarafından Bank Asya'ya yatırılan para miktarları dikkate alındığında bu hususun davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını gösterir nitelik taşımadığı, bahsi geçen bankada açılan ilk hesabın eski tarihli olması ve Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/05/2015 tarihinden sonraki dönemlerde de kapatılmadığı, davacı hakkında açılmış bir ceza soruşturması ya da kovuşturması bulunmadığı, davacı tarafından Bank Asya'daki bankacılık işlemlerinin terör örgütü liderinin talimatı doğrultusunda örgütsel amaçla yapıldığına dair somut bir tespitin bulunmadığı anlaşıldığından, Bank Asya hesap hareketlerinin, davacının FETÖ ile irtibat ve iltisakını

ortaya koyan bir delil olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

..."

50. Danıştay Beşinci Dairesinin 15/6/2022 tarihli ve E.2021/7730, K.2022/4892 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

UYAP kayıtları ve dava dosyasının incelenmesinden, davacı hakkında yürütülen ve kesinleşen ceza yargılaması neticesinde, Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 17/06/2020 tarih ve E:2019/349, K:2020/599 sayılı kararında; "... Sanığın Bankasya hesaplarına bakıldığında talimat dönemlerinin öncesinde de açılmış hesabının bulunması ve aynı şekilde talimat dönemlerinden öncesi ve sonrası tarihlerde de hesabında para hareketliliğinin bulunması karşısında, sanığın örgüt liderinin talimatına istinaden Bankasya'nın TMSF'ye devrinin engellenmesi amacıyla para yatırdığına dair mahkumiyetine yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin elde edilemediği, Bankasya'daki hesap hareketlerinin rutin bankacılık faaliyetleri kapsamında kabul edilmesi gerektiği ..." yolundaki tespitler ile davacının beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; davacının Bank Asya'daki hesap hareketlerinin rutin bankacılık işlemleri sınırında kaldığı, terör örgütüne müzahir sendikada yöneticilik ve benzeri şekilde aktif bir görev üstlenmeksizin sürdürülen sendika üyeliğinin, salt bu haliyle örgütsel amaçla hareket edildiğini ortaya koyabilecek bir husus olmadığı, herhangi bir somut tespit, tanık beyanı ya da başkaca bir bilgi ve belge ile ortaya konulamadığı sürece salt sendika üyeliğinin FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı olduğu yönünde değerlendirilemeyeceği, Kimse Yok Mu Derneği'ne yapıldığı belirtilen ödemenin mahiyetinin bilinmediği, devamlılığı konusunda dosyada herhangi bir bilgi bulunmadığı, bu ödemenin davacının beyanın aksine olarak ihtiyaç sahiplerine ulaşacağı saiki ile insani duygularla değil de örgüte yardım mahiyetiyle yapıldığına yönelik somut bir bilgi ve belgenin bulunmadığı, aynı şekilde davacının çocuklarının örgüte müzahir okula gitmesine yönelik davacının beyan ettiği üzere eğitim saikiyle hareket ettiğinin aksine örgütsel amaçla hareket ettiğini ortaya koyabilecek somut bir tespit, tanık beyanı ya da başkaca bir bilgi ve belgenin de dava dosyasında yer almadığı görülmekle birlikte davacı hakkında silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan kesinleşmiş beraat kararı bulunduğu da dikkate alındığında davanın reddi yönündeki İdare Mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddi yolundaki temyize konu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 14. İdare Dava Dairesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.

..."

51. Ankara 21. İdare Mahkemesinin 21/10/2021 tarihli ve E.2019/4595, K.2021/2754 sayılı kararının (Davacının istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi tarafından 21/10/2021 tarihinde reddedilmiş, temyiz talebinin ise Danıştay Beşinci Dairesince 20/3/2025 tarihinde reddedilmesi sonrasında verilen karar kesinleşmiştir.) ilgili kısmı şöyledir:

"... -Davacının, FETÖ/PDY terör örgütü ile iltisaklı ve irtibatlı olduğu gerekçesiyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen Bank Asya hesabında bulunan para miktarını 2014 yılından itibaren arttırdığı, ayrıca davacının Bank Asya'da 11/09/2014 tarihinde 220,22-TL tutarlı 32 günlük, 16/11/2014 tarihinde 8.753,27-TL tutarlı 31 günlük, 16/11/2014 tarihinde 224,68-TL tutarlı 32 günlük katılım hesabı açtığı görülmüştür.

…bu talimatı alan örgüt mensuplarının 06/01/2014-29/05/2015 tarihleri arasında hayatın olağan akışına aykırı olarak anılan bankada hesap açtırması ve mevduat artışı sağlamasına yönelik hususların kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak değerlendirileceğinin karara bağlandığı anlaşıldığından, 17/25 Aralık 2013 süreci ve devamında, Bank Asya isimli banka hesabında bulunan para miktarını artıran davacının, bu eylemi sebebiyle FETÖ/PDY terör örgütüyle bağ kurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

-Davacının, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı olan Aktif Eğitimciler Sendikasına üye olduğunun tespit edildiği görülmektedir.

…

… Tüm bu açıklamalar ışığında, Aktif Eğitimciler Sendikası üyeliğinin arızi durumlar haricinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne irtibat veya iltisak noktasında delil olarak değerlendirileceği açıktır.

Bu durumda, Mahkememiz tarafından, yukarıda yer verilen tespitlerin incelenip değerlendirilmesinden, davacının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile en az irtibat ve iltisak düzeyinde bağı bulunduğu sonuç ve kanaatine varılmış olup bu haliyle Anayasamızda yer verilen sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği anlaşılan davacının, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesine ekli liste ile kamu görevinden çıkarılmasından sonra kamu görevine iadesi istemiyle Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir. ..."

d. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

52. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen "…ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"…

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan "…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

…

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul

edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi

mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir. ..."

53. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan "…Milli Güvenlik Kurulunca…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir. ..."

54. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı

Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "…üyeliği, mensubiyeti veya…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '…üyeliği, mensubiyeti veya…' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun'a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun'a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa'nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa'nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği halde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir. ..."

55. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "…ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir

daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;…” iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 151. Kural, Kanun’a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa’nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa’daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye’nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa’nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa’nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye’deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa’da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle

bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir. ..."

56. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden

çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik

güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin “olağanüstü tedbir” niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK’sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS’in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109). ..."

B. Uluslararası Hukuk

57. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

58. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

59. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

60. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

61. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine ilişkin AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

62. AİHM, söz konusu kararlarında özetle derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetim standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM; takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89, 14554/89, 26/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

63. AİHM, Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Başvuruya ilişkin olayda kalkınma ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmaktayken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği veya bu oluşumlarla iltisaklı ya da irtibatlı olması nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açtığı davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM, öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına dair yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu, tedbirin cezai yönünün bulunmadığını vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 99, 109). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara ilişkin olduğunu gösterebilecek herhangi bir nedenin mevcut olmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

64. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini, dolayısıyla başvurucunun Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını

belirtmiştir. AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini, başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış, netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152).

65. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden bu yana terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

66. AİHM; öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini, böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiş fakat söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle hiçbir kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı olduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

67. Bu bağlamda AİHM, işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böylesi bir yapıyla iltisakı bulunduğu iddiasına ilişkin açık şekilde somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden ve bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

68. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM; başvuruculların kamu hizmetinden çıkarılmalarının on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

69. AİHM, birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya

intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvuruculların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

70. AİHM, Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklanan iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında incelemiştir. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların mal varlıkları, organize suçlarla bağlantıları olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

71. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş; incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM, bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 230-353).

72. AİHM, ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. Öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM; meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş; ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. Bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

73. Öte yandan AİHM, başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. Hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk

gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış; başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın adalet sistemine olan güvenini sağlama şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir. AİHM, tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

74. Naidin/Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığı konusunda yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

75. Olayda 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükûmet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi, başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun 1971 ve 1974 yılları arasında şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle iş birliği yaptığı sonucuna varmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelinde şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/ Romanya, §§ 6-17).

76. Başvurucu, asıl olarak istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya’nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/ Romanya, §§ 49-51).

77. Bununla birlikte AİHM, başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının, özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kararda; başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için

potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığı dile getirilmiştir. Yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama süreçlerinde incelendiği ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğu ifade edilmiştir. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

f. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye Kararı

78. AİHM, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararının akabinde ilgili cezai sürecin başvuru konusu yapıldığı Yüksel Yalçınkaya/Türkiye ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararında esasında ByLock deliline ilişkin değerlendirmelerde bulunmuş; dosya kapsamındaki diğer delillerin daha fazla incelenmesine gerek olmadığını söylemiştir. Bununla birlikte Bank Asya hesabı ile dernek ve sendika üyeliğine ilişkin olarak ise yerel mahkemelerin kararlarında, söz konusu delillerin suç teşkil eden davranışa nasıl delil olabileceğine ilişkin anlamlı bir tartışma yapılmadığını, bu eylemlerin gerçekleştirildikleri dönemde kanunilik karinesinden yararlanan yasal görünümlü eylemler olduğunu -dernek ve sendika üyeliğinin ayrıca Sözleşme'deki diğer hakların kullanılmasıyla ilgili olduğunu- bu nedenle başvurucunun terör örgütü üyeliğine ilişkin tespitin, bu eylemlerle nasıl desteklendiğinin açıklığa kavuşturulmadığını ifade etmiştir. AİHM, özellikle Bank Asya işlemlerine ilişkin başvurucunun savunmasının ulusal mahkemeler tarafından doğrulanmadığını veya başka bir şekilde ele alınmadığını belirtmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, §§ 342, 343).

79. Öte yandan AİHM, terörle mücadelenin ve terör suçlarının işlenmesinde kullanılan değişen yöntem ve taktikler dolayısıyla devletlerin karşılaştığı zorlukların son derece farkında olduğunu, ulusal makamlara ve mahkemelere göre amaçlarını geleneksel terör yöntemlerinden farklı olarak gizlilik içinde gerçekleştiren örgütün atipik yapısını gözönünde bulundurarak ulusal makamlarının ve mahkemelerinin FETÖ/PDY'ye karşı gösterdikleri çabalar bağlamında karşılaştıkları benzersiz zorlukları da hâlihazırda kabul ettiğini, bu bağlamda Türkiye'deki askerî darbe girişiminin Sözleşme kapsamında ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcudiyetini ortaya koyduğuna dair tespiti birçok davada yaptığı gibi mevcut davada da teyit ettiğini yinelemiş; yetkili makamların ve mahkemelerin darbe girişimi sonrasında mücadele etmek zorunda kaldıkları durumun aciliyetini ve ciddiyetini kabul ettiğini vurgulamıştır (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 269).

2. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonunun 12/12/2016 tarihli Görüşü

80. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde 15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş isimli belgeyi yayımlamıştır.

81. Venedik Komisyonu bir kişinin somut olay bağlamında görevinden alınması için suç örgütü ile gereken bağlantının bir kişiyi suç örgütünün üyesi olarak tanımlamak için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku

uyandıran nitelikte olması gerektiğini vurgulamış; masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden almanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak bir şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

82. Anayasa Mahkemesinin 23/10/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

83. Başvurucu; özel hayatına ilişkin birtakım bilgi ve verilerden hareketle haksız yere kamu görevinden çıkarıldığını, dayanak gösterilen nedenlerin kamu görevinden çıkarılması için yeterli ağırlıkta olmadığını, Bank Asya hesabına örgütsel bir amaçla para yatırmadığını hatta örgüt talimatının aksine hesabındaki tüm parayı çektiğini belirtmesine rağmen idarenin açıklamalarına üstünlük tanındığını, itirazlarının gerekçeli kararda karşılanmadığını ileri sürmüştür. Yargılamada varılan sonucun somut delil ve gerekçeye değil yoruma dayandığını, FETÖ/PDY kapsamında hakkında herhangi bir ceza soruşturması veya kovuşturması olmadığını, Bank Asyaya para yatırılmasının suç teşkil etmediğinin Yargıtay tarafından da kabul edildiğini, dolayısıyla idari mercilerce varılan sonucun hukuki belirsizliğe yol açtığını ifade etmiştir. Kamu görevinden çıkarılması nedeniyle meslek gelirinden de yoksun kaldığını belirten başvurucu; adil yargılanma, özel hayata saygı ve mülkiyet hakları ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

84. Bakanlık görüşünde; başvuruya konu olay ve sürece ilişkin genel bilgilere yer verilmiş, yargılama safahatının özeti yapılmış ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplumda gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak bunların yanında somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

B. Değerlendirme

1. Uygulanabilirlik Yönünden

85. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

86. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

87. Başvurucunun iddialarının mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda kamu görevinden çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmüştür. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatı olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat

bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Anayasa Mahkemesinin birçok kararında olduğu gibi somut olayla benzer nitelikteki durumlara ilişkin olarak da N.E., A.S. ve Halit İnciroğlu kararlarında detaylı olarak açıklanmıştır. (N.E., §§ 89-99; A.S., §§ 91-101; Halit İnciroğlu, §§ 95-106).

88. Somut olayda başvurucu; devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibatlı yahut iltisaklı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik bu müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı, neticede özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve özel hayatı etkileyeceğinin muhtemel olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarıldığı gözönüne alındığında hakkında tesis edilen işlemin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı anlaşılmıştır.

89. Bu nedenle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

2. Başvuruyu İnceleme Usulü Yönünden

90. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği, söz konusu müdahalelerin anayasallık denetiminin yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır (bu hususstaki detaylı açıklamalar için bkz. N.E.,§§ 100-108; A.S., §§ 102-110; Halit İnciroğlu, §§ 107-115).

91. Başvuruya konu olan kamu görevinden çıkarma tedbiri, olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olarak birel işlem şeklinde tesis edilmiş ve olağanüstü hâl döneminde uygulanmıştır. Tedbirle kamu görevinden çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş, böylece başvurucuya yönelik olağanüstü hâl sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural olağanüstü hâl dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı oluşum veya gruplarla irtibatlı veya iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara olağanüstü hâl sonrası durumlar da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir başvurucu hakkında olağanüstü hâl döneminde defaten uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45

sayılı kararında da bu hususu vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 66).

92. Bu durumda terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu olağanüstü hâl döneminde değerlendirilen başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., §§ 109-114; A.S., §§ 111-116; Halit İnciroğlu, §§ 116-121)

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

93. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Esas Yönünden

94. Olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olan ve olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146; N.E., § 116; A. S., § 118; Halit İnciroğlu, § 123).

a. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

95. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197; N.E., § 117; A.S., § 119; Halit İnciroğlu, § 124).

96. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâl dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür (N.E., § 118; A.S., § 120; Halit İnciroğlu, § 125).

97. Ayrıca Anayasa Mahkemesi kamu görevinden çıkarmaya ve memuriyetin alınmasına ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına, ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa

Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., § 119; A.S., § 121; Halit İnciroğlu, § 126).

b. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

98. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

99. MSHUS'nin 4. ve Sözleşme'nin 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. ancak MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201; N.E., § 121; A.S., § 123; Halit İnciroğlu, § 128).

100. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve Sözleşme'nin 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N.E., § 122; A.S., § 124; Halit İnciroğlu, § 129).

c. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(i) Genel İlkeler

101. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük - Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153; N.E., § 123; A.S., § 125; Halit İnciroğlu, § 130).

102. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı

gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; N.E., § 124; A.S., § 126; Halit İnciroğlu, § 131; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

103. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliği öncelikle dikkate alınmalıdır. Müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zaman da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönünde bulundurulmalıdır. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155; N.E., § 125; A.S., § 127; Halit İnciroğlu, § 132).

104. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı, ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156; N.E., § 126; A.S., § 128; Halit İnciroğlu, § 133).

105. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir (N.E., § 127; A.S., § 129; Halit İnciroğlu, § 134).

106. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin olağanüstü hâl dönemlerinde de sağlanması gerekir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157; N.E., § 128; A.S., § 130; Halit İnciroğlu, § 135).

(ii) İlkelerin Olaya Uygulanması

107. Kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü hâl yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır (N.E., § 129; A.S., § 131; Halit İnciroğlu, § 136).

108. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş ve birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken Türkiye'de OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152; N.E., § 130; A.S., § 132; Halit İnciroğlu, § 137).

109. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş, ülke tarihinde ulusun yaşamını hatta varlığını hedef alan, millî güvenliğe yönelik olan en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215; N.E., § 131; A.S., § 133; Halit İnciroğlu, § 138).

110. Terör faaliyetleri tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ve kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 30-32). Ayrıca Anayasa Mahkemesi daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A.

(3), § 133; N.E., § 132; A.S., § 134; Halit İnciroğlu, § 139).

111. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik milletten alınarak bir grubun eline geçmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçları içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Bu nedenle FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibat ya da iltisak içinde olan kişilerin tespit edilmesi, kamu görevinden çıkarılması ve yasaklanması olağanüstü hâle neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur (benzer değerlendirme için bkz. N.E., § 133; A.S., § 135; Halit İnciroğlu, § 140).

112. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda, Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81; N.E., § 134; A.S., § 136; Halit İnciroğlu, § 141).

113. Anayasa’nın 129. maddesinin birinci fıkrasında kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülükleri olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi vardır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisi olduğu belirtilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirilmeli ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır (N.E., § 135; A.S., § 137; Halit İnciroğlu, § 142).

114. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, Artuklu Belediyesinde memur olarak görev yapan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olduğunun değerlendirilmesi ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkmasıdır. Anayasa Mahkemesi; irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 52, 56; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY’nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler

alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6, D. İş, K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için tedbirin bireyselleştirilmesi ve başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ilgili ve yeterli gerekçelerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir (N. E., § 139; A. S., § 141; Halit İnciroğlu, § 146). Bu hususta ki irdeleme de yargı mercilerince verilen kararların gerekçelerinde yer alan tespitler ve değerlendirmeler dikkate alınarak yapılacaktır.

115. FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı tespit etmek için ilgili kişiler hakkında ortaya konulan farklı nitelikteki olay, olgu, bilgi veya belgeler idari ve yargısal makamlar tarafından dikkate alınıp bir sonuca varılabilir. Kamu görevinden çıkarmaya yönelik tedbirin terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme gibi suçlardan mahkûmiyet yahut terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyelik ya da mensubiyet şeklindeki birtakım nedenlerden hareketle değil iltisaklı ya da irtibatlı olma gerekçesiyle tesis edildiği tekrar vurgulanmalı ayrıca FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olmaya ilişkin yargısal denetimin idari yargının görev ve yetkisinde olduğu akılda tutulmalıdır. Daha açık bir ifadeyle ceza hukuku bağlamında bir suç ile ilgili değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi adli yargı mercilerinin iken iltisak ve irtibat bağlamında değerlendirme yapma ve hüküm verme görev ve yetkisi idari yargı mercilerinindir. Ceza mahkemeleri bir suçun maddi ve manevi tüm unsurlarının oluşması, sanığın her türlü şüpheden uzak şekilde eylemi gerçekleştirmesi hâlinde mahkûmiyete karar vermektedir. İdare mahkemeleri ise bir idari işleme ilişkin yargılamada yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden inceleme yaparak işlemin hukuka uygun olup olmadığıyla ilgili bir sonuca ulaşmaktadır. Aynı olgudan hareketle her mahkemenin kendi yargı kolunun yargılama ilkeleri ve delil standardı kapsamında farklı değerlendirme yapabilmesi mümkündür. Bu bağlamda ilgililer hakkında bir suçtan verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ya da beraat kararı, ilgilinin FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı olup olmadığı yönünden farklı bir değerlendirme yapılmasına engel teşkil etmemektedir. Öte yandan FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat yönünden inceleme yapacak olan idari yargı düzenindeki yargısal makamların, adli yargı düzeninde tespit edilmiş birtakım verileri veya olay, olgu, bilgi ya da belgeleri inceleyerek bunları iltisak ve irtibat kavramları bağlamında değerlendirmeye alması ve makul nedenler göstererek ceza yargısından farklı yorumlaması olağandır.

116. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay tarafından birçok kez tespit edildiği üzere FETÖ/PDY, çok sayıda ülkede kendine alan açmayı başarmış ve organize şekilde yayılmış tehlikeli terör örgütlerinden biridir (bkz. §§ 30-32). Söz konusu örgütün faaliyetlerini sürdürmek ve amaçlarını gerçekleştirmek için kendine özgü yapısı doğrultusunda farklı yol ve yöntemlere başvurduğu bilinmektedir. Bu anlamda örgütün kullandığı araçlardan birinin de Bank Asya olduğu yargı organlarınca kabul edilmiştir. Bank Asyanın FETÖ/PDY yöneticilerinin çağrıları üzerine örgüt üyelerinin yatırdığı paralar üzerinden gelir elde ettiği, bu suretle örgüt faaliyetlerine mali yönden kaynak sağladığı ve örgütün finans merkezi olduğu hususu yargı kararlarıyla tespit edilmiştir (bkz. §§ 34, 40-51). Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/12/2018 tarihli ve E.2018/16-419, K.2018/661 sayılı kararında ise darbe teşebbüsü öncesinde FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen Bank Asyanın 2013 yılı Aralık ayı sonrasında mali olarak zor duruma düşmesi üzerine anılan Bankanın finansal

olarak iyi durumda olduğunu göstermek ve böylece örgüte para aktarımının sürekliliğini temin etmek amacıyla Banka Asyaya para yatırılmasına yönelik olarak 25/12/2013 tarihinde bizzat örgüt lideri tarafından çağrı yapıldığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca örgüt liderinin anılan çağrısına uyan kişilerin 2014 yılı başından itibaren gerek bir kısım mal varlığını elden çıkararak gerekse başka finans kuruluşlarından kredi çekerek, tasarruf ve kâr amacı gözetilmeksizin örgüt yararına para yatırması, katılım hesap açtığının, döviz ve altın alım satımı gibi işlemler yaptığının tespit edildiği belirtilmiştir.

117. Yargıtayın içtihatlarına bakıldığında Bank Asya hesap hareketlerinin terör örgütüne üye olma veya örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etme suçlarına ilişkin delil olabildiği görülmektedir. Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt talimatı üzerine, örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (bkz. §§ 40-44). Danıştayın da kamu görevinden çıkarmaya ilişkin davalarda Banka Asyadaki rutin olmayan hesap işlemlerini FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak için belirleyici delil olarak kabul ettiği görülmektedir (bkz. §§ 45-51). Bununla birlikte ilgililerin Bank Asya hesaplarında gerçekleştirdikleri işlemler bağlamında değerlendirme yapılırken mahkemelerin içinde bulunduğu yargı koluna göre aynı işlemlerle ilgili farklı sonuçlara ulaşabilmesi mümkündür. Bu durum aslında yukarıda açıklandığı gibi (bkz. § 115) adli ve idari yargı düzenindeki yargılamaların niteliğinden ve yargılama usulündeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin incelenmesi sonucunda bunların rutin olup olmadığına karar vermek ve nihayetinde suç teşkil edip etmediğine veya kamu görevinden çıkarmayla ilgili farklı doğrultuda sonuçlara ulaşmak mahkemelerin yargı kollarına göre farklılaşabilen yorum ve değerlendirme yetkilerinin bir parçasıdır. Ceza mahkemeleri ile idare mahkemelerinin Bank Asyadaki hesap işlemleriyle ilgili yorum ve değerlendirme farklılıklarının yeterli bir gerekçeyle açıklanması hâlinde keyfîliğe veya hukuki belirsizliğe yol açtığı söylenemez. Bu noktada önem arz eden husus, olgulara yönelik farklı değerlendirmelerin yapılması ve birbirinden ayrışan sonuçlara ulaşılması durumunda buna ilişkin makul açıklamaların yapılmış olmasıdır. FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisaka ilişkin olarak Bank Asyadaki hesap hareketlerinin inceleme konusu yapıldığı yargısal kararlara bakıldığında -somut olayın koşullarına göre değişmekle birlikte- örgüt talimatı öncesinde Bankadaki hesabın durumu, değerlendirmeye konu hesap işlemlerinin zamanı, türü ve sayısı, bazen tutarı, Bankanın TMSF'ye devrinden sonra ilgili hesaptaki değişimler yahut işlemin örgüt amacı doğrultusunda yapıldığının başka delillerle desteklenip desteklenmediği, başvurucunun hesap hareketlerine ilişkin itirazları ve sunduğu deliller gibi hususlar önemlidir.

118. AİHM, Yalçınkaya/Türkiye kararında Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin özel ve ayrıntılı bir inceleme yapmamış ise de yine de söz konusu delile dayanılmasını bütün olarak adil yargılanma hakkının güvencelerine aykırı bulmamış; ilgili mahkemenin, yasal görünen bu eylemin terör örgütü üyeliğine ilişkin tespiti nasıl desteklediğini açıklamadığına ve başvurucunun bu delil karşısındaki beyanlarını doğrulamadığına ilişkin eksikliğe vurgu yapmıştır (bkz. § 78).

119. Başvuruya konu olan süreçte ilgili mercilerce yapılan değerlendirmeler ve verilen kararlar, diğerlerinin yanı sıra Bank Asya hesabındaki para hareketlerine dayanmaktadır. Özellikle Daire kararına bakıldığında bu tespitin belirleyici bir role sahip olduğu anlaşılmaktadır (bkz. §§ 20 - 21).

120. Vurgulamak gerekir ki tedbirin başvurucu özelindeki gerekliliğinin gösterilebilmesi için irtibatlı ve iltisaklı olma durumunun bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal

başvuru yolları içinde ve başvurucuya çelişme imkânı sağlanarak değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede başvurucu hakkındaki tedbirin Anayasa'nın 15. maddesine göre durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun kabul edilebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaklı olduğu hususunun somut nitelikteki olay ve vakıalar ile desteklenmesi, başvurucunun ve kamunun menfaatlerini dengeleyecek şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerin idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulması beklenir. Bu bağlamda örgüt liderinin talimat tarihlerinden sonra Bank Asyaya para yatıran kişilerin FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olarak kabul edilmesi konusunda idari ve yargısal mercilerce ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturulduğunun gösterilebilmesi için söz konusu kararların gerekçelerinde irdelenmesi, tartışılması ve açıklanması gereken hususlar vardır.

121. Öncelikle, faaliyet izni olan ve yasal olarak faaliyet gösteren bir bankaya para yatırmanın ya da bu tür bir bankada işlem yapmanın kural olarak hukuka aykırı eylem şeklinde nitelendirilemeyeceği açıktır. Dolayısıyla faaliyetlerinin yasal olarak devam ettiği dönemde Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlandırılması gerekir. Bunun aksine bir kabul söz konusu olduğunda ilgili idari ve yargısal merciler hesap sahibinin bu eylem ve işlemlerinin rutin dışı olduğunu ve bu işlemleri kişisel menfaat temin etmenin ötesinde örgüt talimatı doğrultusunda gerçekleştirildiğini ortaya koymalı, bu bağlamda talimat öncesi ve sonrası hesap hareketlerini karşılaştırarak somut verilere dayanan ilgili ve yeterli gerekçeler göstermelidir. Hesap hareketlerinin rutin dışı olup olmadığı hususunun talimat öncesindeki ve sonrasındaki işlemlerin karşılaştırılmasıyla saptanabileceği ve her bir somut olayın özel koşullarında karmaşık hesap hareketlerinin olabileceği dikkate alındığında ilgili mercilerce gerektiğinde bilirkişi raporları alınarak ve rutin olan durum tespit edilerek söz konusu rutin dışı durum açık şekilde ortaya konulmalıdır.

122. Anılan hesap hareketlerinin FETÖ/PDY'nin talimat tarihleriyle uyumlu olduğu ve rutin dışı artışların bulunduğu hususunun ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklandığı durumda söz konusu olgular, Bank Asyada gerçekleştirilen işlemlerin hukuka uygunluk karinesinden yararlanması durumunu tersine çevirebilir. Diğer bir ifadeyle hukuka uygunluk karinesinin başka bir karineyle çürütülmesi söz konusu olabilir. Ancak bu durumda tedbirin muhatabına oluşan yeni karinenin aksini ispat etme imkânının sağlanması, ilgili kişinin FETÖ/PDY'nin örgütsel amaçları doğrultusunda hareket etmediğine ve söz konusu rutin dışı para akışının örgütsel amaç taşımadığına ilişkin itirazlarının yargılama mercilerince açık ve somut şekilde ele alınması ve itiraz nedenlerine ne suretle itibar edilmediğine ilişkin değerlendirmeler yapılarak ilgili ve yeterli gerekçelerle karşılanması gerekir. Diğer bir anlatımla rutin dışı olduğu kabul edilen hesap hareketlerine konu işlemlerin kişisel menfaat kapsamında gerçekleştirildiği ileri sürüldüğünde buna ilişkin nedenler araştırılmalı, hesaplardaki hareketliliğin örgüte destek amacı taşıdığı sonucuna ulaşabilmesi için bunun aksine ileri sürülen iddialar açıkça tartışılmalı, usule ilişkin bu gerekliliklerin yerine getirildiği idari ve yargısal mercilerin kararlarında açıkça gösterilmelidir.

123. Ayrıca adli yargı kolundaki mahkemelerin Bank Asyadaki aynı hesap işlemleriyle ilgili olarak olgusal anlamda farklı bir sonuca ulaşması hâlinde, idari yargı kolundaki mahkemelerin ilgili kişi aleyhine farklılaşan değerlendirme konusunda makul bir açıklama getirmelidir. Anayasa Mahkemesi, Bank Asyaya para yatırmanın örgütsel bir amaçla değil kişisel menfaatler kapsamında gerçekleştirildiğine yönelik iddiaları içeren bireysel başvuruları ele alırken bu ilkelerden hareketle bir sonuca varacaktır.

124. Kamu görevinden çıkarılan başvurucunun açtığı davada OHAL Komisyonunca verilen

ret kararı iptal edilmiş ise de idarenin istinaf talebi üzerine Daire, İdare Mahkemesinin kararını kaldırarak davanın reddine karar vermiş; verilen karar Danıştay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Kararın gerekçesine bakıldığında belirleyici delilin -diğerleri ile birlikte- başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketleri olduğu görülmüştür. Kararda başvurucunun Bankadaki hesap hareketlerinin FETÖ/PDY'nin Bank Asyaya mali destek yapılmasına dair talimatıyla uyumlu olduğu, anılan bankaya finansal destek sağladığının değerlendirildiği belirtilmiştir.

125. Daire, başvurucunun Bank Asyadaki hesabına örgüt liderinin talimatından sonra 2014 yılında farklı tarihlerde para yatırdığını ve katılım hesapları açtığını dikkate alarak örgütle iltisaklı veya irtibatlı olduğu sonucuna varmıştır. Daire tarafından başvurucunun örgüt talimatı doğrultusunda Bankaya para yatırdığı sonucuna varılırken söz konusu hesap hareketleri rutin dışı olarak değerlendirilmiş ancak hesap hareketlerinin rutin bankacılık işlemlerini aşıp aşmadığı, dolayısıyla irtibat ve iltisakın bulunduğuna ilişkin karinenin var olup olmadığı konusunda yeterli inceleme yapılmamıştır. Zira bir şeyin rutin dışı olduğunun söylenebilmesi için öncelikle rutin olan durumun tespit edilmesi gerekir. Rutin olan durumun tespiti ise işin doğası gereği hesap hareketlerinin belli bir süre benzer şekilde devam ettiğinin belirlenmesine bağlıdır. Dolayısıyla somut olayda rutin dışılık tespiti yapılabilmesi için rutin dışı oldukları belirtilen hesap hareketlerinden önceki durumun belli bir süre için ne şekilde devam ettiğinin belirlenmesi gerekir. Somut olayda rutin dışılıktan önce belli bir süre rutin durumun ne şekilde devam ettiği tespit edilmemiş, sadece belli bir tarihte hesaptaki paranın ne kadar olduğunun saptanmasıyla yetinilmiştir. İdari yargı mercilerince başvurucunun örgüt talimatı öncesindeki Bank Asya hesap hareketleri tespit edip değerlendirilmediğinden bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulamamıştır. Ayrıca katılım hesabı açma işlemi gerçekleştirilmesi ile ne şekilde irtibat ve iltisak şüphesinin oluşacağı konusunun başvurucunun somut durumu ve belirtilen ölçütler çerçevesinde ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklanamadığı değerlendirilmektedir.

126. Yine yargısal kararlara da yansıdığı üzere, örgütün üçüncü talimatının Banka yönetiminin TMSF tarafından değiştirildiği 4/2/2015 tarihine denk geldiği, bu tarihte kişilerin Bankaya para yatırmaya yönlendirildiği bilinmektedir (bkz. § 40). Talimatın aksine 2015 yılı Şubat ayında hesabındaki paranın neredeyse tamamıyla ilgili olarak azaltıcı bir işlem hareketliliği bulunduğu açık olmasına rağmen Daire, bu işlemin de talimat doğrultusunda yapıldığını kabul etmiştir. Başvurucu, ilgili talimatın aksine hareket etmesine ve 22/1/2020 tarihli ek dilekçeyle (bkz. § 16) hesabındaki parayı 19/2/2015 tarihinde çekerek talimat doğrultusunda hareket etmediğine ilişkin itirazlar ileri sürmesine rağmen Daire, 2015 yılının Şubat ayında gerçekleştirilen azaltıcı yöndeki banka işlemini neden başvurucunun aleyhinde yorumladığını açıklamamıştır.

127. Öte yandan başvurucu, Dairenin kabul ettiğinin aksine hesap işlemlerini örgüt talimatıyla değil kişisel çıkar ve amaçları doğrultusunda yaptığını iddia etmiştir. Bu kapsamda başvurucu, Bank Asyadaki hesabında 2014 yılından itibaren kasıtlı bir artışa gitmediğini ve okul taksitleri için para yatırdığını, öncesiyle karşılaştırıldığında hesap hareketlerinde bir orantısızlık olmadığını, aynı işlemlerin defalarca yapılmış gibi gösterildiğini, incelemenin yanlış yapıldığını, hesabını otomatik ödeme ve okul taksiti gibi rutin harcamalar için kullandığını öne sürmüş; bu iddialarını yargısal aşamalarda ifade etmiştir. İdari yargı mercilerince rutin dışı hareketin şahsi menfaatlerle yapıldığına ilişkin olarak başvurucunun ileri sürdüğü itirazların tüm yönleriyle ele alınıp incelenmesi, başvurucuya, iltisak ve irtibatın bulunduğuna ilişkin karinenin aksini ispat etme imkânı

tanınması ve ileri sürülen nedenlere ilişkin olarak ilgili ve yeterli gerekçelerin gösterilmesi gerekir. Buna rağmen ilgili yargı mercileri, yalnızca belirli bir dönemdeki para girişi hareketlerini dikkate almış, başvurucunun ileri sürdüğü hesap hareketlerinin şahsi menfaatle gerçekleştiğine ilişkin para çıkışı iddialarını veya okul ödemesi, otomatik ödeme ya da diğer ödemelere ilişkin iddiaları hiçbir şekilde değerlendirmemiştir. Başvurucunun iddiaları hesapta çok sayıda para girişi ve çıkışı olduğuna işaret etmesine rağmen mahkemelerce başvurucunun itirazları hakkında herhangi bir somut inceleme veya değerlendirme yapılmamış, gerekli görülmesi durumunda bilirkişiden görüş alınmadığı gibi ilgili yargı mercilerince de iddiaların gerçekliği sorgulanmamıştır. Sonuç itibarıyla başvurucunun savunmasına hiç şans tanınmamış ve iltisakın bulunduğuna yönelik karinenin varlığının gösterildiği kabul edilse bile başvurucuya bu isnadın aksini ispat etme imkânı yeterli şekilde sağlanmamıştır. O hâlde -Bank Asyadaki hesap işlemleri yönünden- idari ve yargısal makamların başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez.

128. Bu durumda başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen diğer tespitler incelenmelidir. İdari ve adli makamların kararlarında başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına dayanak olarak gösterilen diğer tespitlerin başvurucunun çocuklarının örgütle irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılan okullarda 2014-2016 yılları arasında eğitim görmesi, bu kapsamda ilgili kurumlara eğitim ücreti ödenmesi, Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye 2014 yılında para gönderilmesi olduğu görülmüştür. Daire kararına bakıldığında Bank Asya hesap hareketlerinin kamu görevinden çıkarmada belirleyici bir role sahip olduğu anlaşılmakta ise de söz konusu tespitlerin de başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisaklı olduğunu gösterdiği belirtilmiştir.

129. Başvurucu; adli süreçlerdeki tüm itirazlarında çocuklarının 2009 yılından beri adı geçen okullarda eğitim gördüğünü, söz konusu okulların Mardin'de tüm gün eğitim veren tek özel okul olduğunu, çocuklarından birinin 2012 yılında yaşadığı sağlık sorunu nedeniyle olumsuz etkilenmemesi için doktor tavsiyesi üzerine okul kaydını sildirmediğini iddia etmiştir. Ayrıca Cihan Medya A.Ş.ye gönderdiği paraların ise çocuklarının eğitim gördüğü okulun zorunlu tuttuğu yayının yıllık ücreti olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucuyla ilgili tespitlerin aslında çocuklarının öğrenimi ve bundan kaynaklanan ödemelere ilişkin olduğu anlaşılmıştır. İdare Mahkemesi; söz konusu tespitlere ilişkin olarak FETÖ/PDY'nin bir dönem kamuoyu tarafından vasfının bilinmemesi nedeniyle bu örgütle bağlantılı okullara iltisak amacı dışında çeşitli nedenlerle kişilerin çocuklarını gönderdiği, bu amaçla Bank Asya hesabı açtıkları, eğitim gideri ödedikleri, okulun yönlendirmesi ile gazete aboneliği yaptıkları veya eğitim materyali satın aldıkları şeklinde açıklamada bulunarak bu işlemlerin örgütle irtibat ve iltisakı gösteren başka delillerle desteklenmedikçe örgüt ile irtibat bağını kuracak yeterlikte sayılamayacağını, aksi yöndeki kabulün toplumsal gerçekliklerden kopmaya ve mağduriyetlere neden olabileceğini değerlendirmiştir.

130. Danıştayın uygulamasına bakıldığında FETÖ/PDY'ye aidiyeti, bu örgütle iltisakı veya irtibatı nedeniyle kapatılan özel öğretim kurumunda kişilerin çocuklarının öğrenim görmesinin, bu sebeple okul ödemesi yapmalarının veya bazı yayınlara abone olunması karşılığında yine örgütle iltisak ve irtibatı nedeniyle TMSF'ye devredilen Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye para göndermelerinin başka delillerin yokluğunda örgütle irtibat ve iltisaklarını ortaya koyacak yeterlilikte ve nitelikte bir delil olmadığını değerlendirdiği görülmüştür (bkz. §§ 46, 50). Bu durumda FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı olması nedeniyle kapatılan özel öğretim kurumunda çocuğun öğrenim görmesi, ilgili velinin

öğrenim ücretinin ödenmesine ilişkin plan dâhilinde okula ödeme yapması veya bazı yayınlara abone olunması karşılığında yine örgütle iltisak ve irtibatı nedeniyle TMSF'ye devredilen Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye para gönderilmesi hususlarının ilgililerin FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı oldukları konusunda tek başına ciddi bir şüpheye neden olmadığı açıktır. Bunun aksine kabul ve yaklaşımlar, demokratik anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığına yönelik olarak başvurucudan duyulan şüphenin ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmadığı sonucuna ulaşılmasına neden olur.

131. Somut başvuruda idari ve adli mercilerce başvurucunun Bank Asyaya örgüt talimatı doğrultusunda para yatırdığı konusunda başvurucunun somut koşulları üzerinden ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulmadığı ve oluşan tereddüdün temyiz incelemesini yapan Danıştay tarafından da giderilmediği değerlendirilmiştir. Öte yandan başvurucunun çocuğunun FETÖ/PDY ile irtibatlı veya iltisaklı bir özel öğretim kurumunda öğrenim gördüğüne, bu nedenle ilgili okula ödeme yaptığına ve bazı yayınlara abone olması karşılığında Cihan Medya Dağıtım A.Ş.ye para gönderdiğine ilişkin olarak dayanılan hususların da iltisak ve irtibatın olduğu konusunda ilgili ve yeterli gerekçe olarak kabul edilemeyeceği açık olduğundan söz konusu yargılama sürecinde yukarıda belirtilen anayasal ölçütlere uygun şekilde bir gerekçelendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

132. Netice itibarıyla idari ve yargısal makamların başvurucunun, darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğu söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun meslekten çıkarılması ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı sonucuna varılmıştır.

133. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığına ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

134. Ayrıca belirtmek gerekir ki olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik olduğu anlaşılan söz konusu tedbirden kaynaklı olarak ileri sürülen ve yargılamanın usuli güvencelerine ilişkin olmayan temel hak ve hürriyetlere yönelik müdahale iddiaları, müdahalenin sonuçları itibarıyla bir bütün hâlinde ele alınmış ve özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir. Bu nedenle müdahalenin sebepleri üzerinden ve başkaca temel hak veya hürriyetler bağlamında ileri sürülen ihlal iddiaları yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

135. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

136. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

137. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir. Bu bağlamda yeniden yargılama yapacak olan ilgili idari yargı mercilerince, somut başvurudaki hak ihlalinin gerekçesi olarak işaret edilen hususlarda verilerin tutarlılığını ve doğruluğunu ortaya koyacak şekilde yeni gerekçelerin oluşturulması durumunda ancak ihlalin giderilmesi mümkün olabilecektir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesine (E.2021/12475, K.2022/894) iletilmek üzere Ankara 19. İdare Mahkemesine (E.2018/3799, K.2020/3164) GÖNDERİLMESİNE,

D. 5.064,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 35.064,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı ile bilgi için Danıştay Beşinci Dairesine (E.2022/11405, K.2024/15257) GÖNDERİLMESİNE 23/10/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HULUSİ KARAÇALIOĞLU

B. No: 2019/11470 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11470

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HULUSİ KARAÇALIOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11470)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Hulusi KARAÇALIOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; görevden uzaklaştırma işlemine karşı açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde muharebe albayı olarak görev yapmaktayken 18/7/2016 tarihli işlem ile 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırılmıştır. Başvurucu, işlemin iptali istemiyle 27/7/2016 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) nezdinde dava açmıştır. 16/4/2017 tarihli Anayasa değişikliği referandumunun kabul edilmesi ile birlikte AYİM kapatılmış ve dava dosyası 18/7/2017 tarihinde Ankara 8. İdare Mahkemesine (Mahkeme) devredilmiştir.

3. Mahkeme 27/6/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Bakılan davada, dava dosyasında yer alan bilgi ve belgelerden, davacı hakkında darbe girişiminde yer aldığı veya Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) yapılanması ile bağlantısının olabileceğinin değerlendirildiği, isnat olunan iddianın mahiyeti gözetilerek ilgilinin, görevinden geçici bir önlem niteliğinde olmak üzere uzaklaştırılmasına karar

verildiği anlaşılmış olup, tesis edilen dava konusu işlemde kamu yararı ve hizmet gereklerine aykırılık bulunmamaktadır."

4. Başvurucu karara karşı 17/8/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 24/1/2019 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 1/3/2019 tarihinde öğrendikten sonra 26/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; duruşmaya katılma talebi olduğunu, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile duruşmaya katılmasının sağlanabileceğini ancak bu sağlanmadan yokluğunda duruşma yapılarak karar verildiğini belirterek savunma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Görevden uzaklaştırılmasına dayanak olarak 2803 sayılı Kanun gösterilmesine karşın Mahkemenin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununu baz alarak değerlendirme yapması nedeniyle kararın hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ifade etmiştir. İdarenin iddialarına karşı yaptığı açıklama ve savunmaların Mahkeme tarafından dikkate alınmadığını, görevden uzaklaştırıldıktan 7,5 ay sonra hakkında soruşturma başlatıldığını, Mahkemenin kararında yeterli gerekçe olmadığı gibi çelişkiler bulunduğunu belirtmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşmanın yapıldığı 13/6/2018 tarihinde, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda SEGBİS duruşma icrasına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığı belirtilmiştir. Duruşmadan sonraki tarihte 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle, 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin ilk fıkrasındaki "işlemler ile elektronik işlemlerde" ibaresi "işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında" şeklinde değiştirilerek idari yargıda da SEGBİS'in uygulanabilmesine yönelik hukuki altyapının oluşturulduğu bilgisine yer verilmiştir. İdari yargıda duruşmanın yazılı yargılama usulünün bir istisnasını oluşturduğu, duruşmada iddia ve savunmanın genişletilmesi ve talebin değiştirilememesi yasağı çerçevesinde taraflarca dava dilekçesi ve savunma dilekçelerindeki iddia ve savların bir kez de Mahkeme önünde dile getirilebildiği ifade edilmiştir. Başvuruya konu olayda tarafların beyan ve savunmalarını yazılı olarak dosyaya sunduğu, başvurucunun da davacı sıfatıyla davalı idarenin savunmalarına cevap verdiği, Mahkeme tarafından başvurucunun kendisine ilişkin iddialardan haberdar edilerek kendisine bu iddiaları karşılama imkânı sunulduğu ileri sürülmüştür.

9. Başvurucu; Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, gıyabında yapılan duruşmada davalı tarafça iddiaların tek taraflı olarak aleyhte sonuç doğuracak şekilde ileri sürüldüğünü belirtmiştir. Duruşmada ileri sürülen bu iddia ve delillere karşı savunma hakkı tanınmamasından yakınmıştır. Avukat ya da temsilci ile dahi duruşmada temsil edilme imkânının kendisine tanınmadığını ifade etmiştir. Duruşmaya zaruretten katılamaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

13. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

14. Başvurucu albay olarak görev yapmaktayken görevden uzaklaştırılmıştır. Başvurucunun AYİM nezdinde açtığı iptal davası, AYİM'in kapatılmasına bağlı olarak Mahkemeye devredilmiştir. Mahkeme davayı reddetmiş ve gerekçe olarak dava dosyasında yer alan bilgi ve belgeleri incelemesi neticesinde başvurucunun darbe girişiminde yer almasının veya Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) yapılanması ile bağlantısının olabileceğinin değerlendirilmesi gösterilmiştir. Karar istinaf kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir.

15. Görevden uzaklaştırma müessesesi, kamu görevlileri hakkında yalnızca yürütülen soruşturma ya da kovuşturma nedeniyle suç delillerinin ortadan kaldırılmasını engelleyen bir önlem değil aynı zamanda yürütülen hizmetin önemine göre, görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan hâllerde, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan geçici bir tedbir niteliğindedir. Bu kapsamda haklarında kamu hizmetinin yürütülmesini olumsuz şekilde etkileyecek nitelik ve ağırlıkta isnatlar bulunan kişilerin hizmetin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla, haklarındaki iddialar açıklığa kavuşturuluncaya kadar görevden uzaklaştırılması mümkündür (İsmail Topaloğlu [2. B.], B. No: 2019/38975, 20/11/2024, § 40).

16. Görevden uzaklaştırmaya karşı açılan bir davada mahkemelerce, kişilerin haklarındaki isnatların neler olduğunun ve görevi başında kalması durumunda kamu hizmetinin yürütülmesinin olumsuz şekilde etkileneceğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda mahkemelerden beklenen, kişiler hakkındaki elde edilen bilgilerin neler olduğunu kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi yerine getireceği görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir.

17. Başvuruya konu olayda başvurucunun görevden uzaklaştırılmasının hukuka uygun

bulunması başvurucunun darbe girişiminde yer almasının veya FETÖ/PDY ile bağlantısının olabileceğinin değerlendirilmesine dayandırılmıştır. Ancak Mahkeme kararında söz konusu sonuca nasıl ulaşıldığına ilişkin değerlendirmelerin bulunmadığı görülmüştür. Dosyadaki bilgi ve belgelerin değerlendirildiği belirtilmesine karşın bu bilgi ve belgelerin neler olduğu aktarılmamıştır. Anılan bilgiler Mahkeme tarafından yorumlanarak başvurucunun terör örgütü ile bağlantısına nasıl ulaşıldığı ortaya konulmamıştır.

18. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda Mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır (Diren Taş [1. B.], B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 36).

19. Sonuç olarak başvurucu hakkında elde edilen bilgilerin idari işlemi neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun mahkemelerin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Mahkemeler başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde aktarmadığı gibi bilginin tesis edilen işleme ulaşmadaki hukuki etkisi ve benzeri boyutları ile işin esasıyla ilgili kendi değerlendirmelerini de ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle görevden uzaklaştırılmanın sonucuna ilişkin olarak başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

21. Başvurucu tarafından masumiyet karinesinin ve çalışma hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak

bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2017/2183, K.2018/1637) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, görevden uzaklaştırılma işlemine karşı açılan davada sonuca etkili iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde muharebe albayı olarak görev yaparken 18.7.2016 tarihli işlem ile 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 16. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırılmıştır. Yerel mahkemenin gerekçeli kararında, dava dosyasında yer alan bilgilere göre, başvurucunun darbe girişiminde yer aldığı veya FETÖ/PDY yapılanması ile bağlantısının olabileceğinin değerlendirildiği, isnat olunan iddianın mahiyeti gözetildiğinde geçici bir önlem niteliğinde olmak üzere uzaklaştırma kararı verildiği, işlemde kamu yararı ile hizmet gereklerine aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

2803 sayılı Kanunun 16. maddesi 25/7/2016 tarihli 668 sayılı KHK'nın 20. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış olup, söz konusu KHK'nın 21. maddesi ile Kanun'a geçici 4. Madde eklenmiştir. Bu hükme göre, "Geçici Madde 4- A) Disiplin işlerine ilişkin özel kanun çıkarılana kadar jandarma personelinin disiplin suç ve cezaları Emniyet Teşkilatı disiplin mevzuatına göre belirlenir. Diğer hususlarda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır". 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 28. maddesinin 1. fıkrasına göre, disiplin soruşturması nedeniyle görevden uzaklaştırma hususunda 657 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 137. maddesine göre "Görevden uzaklaştırma, Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir. Görevden uzaklaştırma tedbiri, soruşturmanın herhangi bir safhasında da alınabilir". Yine aynı Kanunun 140. maddesinde, "Haklarında mahkemelerce cezai kovuşturma yapılan Devlet memurları da 138 inci maddedeki yetkililer tarafından görevden uzaklaştırılabilirler" düzenlemesi yer almaktadır. Buna göre, başvurucu hakkında 657 sayılı Kanunun 137. ve 140. maddeleri uyarınca görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasının kanuni dayanağı olduğunun kabulü gerekir.

Görevden uzaklaştırma sadece delillerin toplanması için değil, soruşturmanın niteliğine göre, kurum bünyesinde güvenlik ihlaline sebebiyet verilmemesi, kamun hizmetinin aksamaması gibi nedenlerle de uygulanan bir tedbirdir. Başvurucu hakkında darbe girişiminde yer aldığı veya FETÖ/PDY yapılanması ile bağlantısının olabileceğinin değerlendirildiği gerekçeleriyle tedbir uygulandığı ve başvurucunun albay rütbesini haiz bir subay olduğu nazara alındığında görevden uzaklaştırma tedbirine başvurulması, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayan ve meşru amacı olan bir uygulamadır. Yine görevden uzaklaştırma tedbirinin geçici bir süre olduğu nazara alındığında başvurucunun özel hayatına yapılan müdahalenin sınırlı olduğu, aşırı bir külfet yüklemediği ve bu bağlamda kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil denge kurulmuş olduğunun kabulü gerekir.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında vurgulandığı üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42; Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Bas. Yay. San. Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 35). Görevden uzaklaştırma işleminin iptaline ilişkin davada mahkeme söz konusu kanun maddelerini somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi de usul ve yasaya uygun olan yerel mahkeme kararına karşı istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, yukarıda yer verilen hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir. Bu nedenle de çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

YENİ GÜN HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIK A.Ş. (2)

B. No: 2019/26707 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/26707

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YENİ GÜN HABER AJANSI BASIN VE YAYINCILIK A.Ş. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/26707)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler Yıldız SEFERİNOĞLU

: Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.

Vekilleri : Av. Ülkü ÇETOK

Av. Buket YAZICI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yer alan bir haber sebebiyle düzeltme ve cevap metni yayımlanmasına karar verilmesinin ifade ile basın özgürlüklerini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tüzel kişi, Cumhuriyet gazetesinin yayımcısıdır. 27/4/2019 tarihinde Cumhuriyet gazetesinde "D&R'ın Kitapları Raftan Çekmesi Davalık Oldu" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Bahsi geçen haber metninde kullanılan ifadeler şöyledir:

"[T.] Kitap ve Kırtasiye A.Ş.'nin, Doğan Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş.'yi (D&R)

satın almasın[ın] ardından Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı [K.K.], bazı kitapların raflardan kaldırıldığına dair bir sosyal medya paylaşımı yaptı.

[T.] Yayınevi ise üç yazarın yeni çıkan kitaplarının D&R mağazalarında yer almadığına dair paylaşımın altına yorum yaptı. Bunun üzerine [T.] Müzik Kitap Mağazacılık A.Ş. sosyal medya paylaşımının ticari itibarlarını zedelediği iddiasıyla [T.] Yayınevi'ne 50 bin TL'lik tazminat davası açtı.

Türkiye Yayıncılar Birliği Başkanı [K.K.] 30 Mayıs 2018 tarihinde kişisel Twitter hesabından, 'D&R mağazalarında [T.] Gruba satışından sonra kültürel çeşitliliğin devam edeceğini söylediler ancak bugün [T.D.]'nin 'Din Bu' kitabı raflardan çekilip depoya kaldırılmış' paylaşımını yaptı. [K.]'nın bu paylaşımına [T.] Yayınevi ise, '[İ.K.], [Z.A.], ve [O.G.]nin nisan ayında raflarda yer alan kitapları ısrarla yürüttüğümüz görüşmelere rağmen D&R mağazalarına alınmadı' sözleriyle yanıt verdi. Bu paylaşımın ardından [T.] Müzik Kitap Mağazacılık A.Ş., [T.] Yayınevi ile iletişime geçerek söz konusu kitaplardan 1670 adet sipariş etti. Ancak kısa bir süre sonra [T.] Müzik Kitap Mağazacılık A.Ş. tarafından [T.] Yayınevi'ne 50 bin TL'lik tazminat davası açıldığı öğrenildi.

'İtibarımızı zedeledi'

[T.] Müzik Kitap Mağazacılık A.Ş.'nin şikâyet dilekçesinde söz konusu paylaşımın şirketin haklarını ve ticari itibarını zedelediği öne sürülerek, 'D&R mağazaları satış politikasına devir/satış öncesinde nasılsa öyle devam etmektedir. Yalan haber yaparak müvekkilin kişilik haklarını zedelemeye ve satışları olumsuz olarak etkilemeye kimsenin hakkı bulunmamaktadır' ifadeleri yer aldı.

'İtibar hedef alınmadı'

Şikâyet dilekçesine cevap veren [T.] Yayınevi ise, davacının manevi tazminat talebinin hukuki dayanaktan tamamen yoksun olduğunu belirterek, 'Davaya konu twitter paylaşımında davacının ismi dahi zikredilmemiştir. Manevi veya ticari itibarı hedef alınmamıştır' ifadeleri kullanıldı."

3. [T.] Müzik Kitap Mağazacılık Pazarlama A.Ş. (talep eden şirket) anılan haberin itibarını zedelediği iddiasıyla ilgili gazeteye düzeltme ve cevap metni göndermiştir. Söz konusu metin şu şekildedir:

"Cumhuriyet Gazetesi'nin 27/04/2019 tarihli nüshasının 14. Sayfasında 'D&R'ın Kitapları Raftan Çekmesi Davalık Oldu' başlığı ile yayınlanan haber, gazetecilik ve basın ilkeleri hiçe sayılarak müvekkiller hakkında yalan dolu, iftira niteliğinde bir haberdir. Yazı içeriğinde müvekkil şirkete ait D&R mağazaları hakkında haber kisvesi altında iftira atılmakta, güncelliği olmayan bir konuda okuyucu yanıltılarak, kamuoyunda yanlış algı yaratılmaya ve böylelikle müvekkilin ticari itibarı kasıtlı olarak zedelenmeye çalışılmaktadır. Hiçbir güncelliği bulunmayan ve yalan içerikli yayınlarla, müvekkil şirketin bizzat kendisinin hedef alındığı, amacın haber vermek olmadığı açıkça görülmektedir. Ancak bilinmelidir ki, D&R mağazaları devir öncesindeki satış politikasına aynen devam etmektedir. Çamur at izi kalsın mantığı ile yapılan hiçbir haber, müvekkil şirketin zarara uğramasına sebebiyet veremeyecektir. Cumhuriyet Gazetesi'nde daha önce yapılmış bu ve benzeri gerçek dışı haberlerle ilgili olarak tarafımızca pek çok tekzip başvurusunda bulunulmuş ve Cumhuriyet Gazetesi tekziplerimizi defalarca yayınlanmak zorunda kalmıştır. Tüm bunlara rağmen ısrarla, gerçek dışı ve müvekkili töhmet altında bırakan ifadelerle, müvekkili hedef gösteren iftira niteliğindeki yayınlara devam edilmesi, amacın haber vermek olmadığını açıkça

göstermektedir. Neticeten tekzibe konu yayında yer alan gerçek dışı bilgi ve açıklamaları, gazeteciliğin etik değerlerine yakışmayan haberi yayınlayan gazetenizi kınıyor, hukuken sahip olduğumuz hakları en etkin şekilde kullanacağımızı kamuoyunun bilgisine sunuyoruz."

4. Metnin yayımlanmaması üzerine aynı taleple sulh ceza hâkimliğine başvuran şirketin talebi reddedilmiştir. İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin (10. Sulh Ceza Hâkimliği) gerekçeli kararının ilgili kısmı şöyledir:

"haberin içeriğinde başvurucuya doğrudan yönelen, hakaret içeren, küçük düşürücü, karalayıcı, toplum nezdinde itibarını zedeleyici ibarelere yer verilmediği, başvurucu ile [T.] Yayınevi isimli bir kuruluş arasında devam ettiği belirtilen bir hukuki sürecin haberleştirildiği, yapılan haberin basının haber verme, vatandaşın haber alma hakkı kapsamında kaldığı anlaşılmakla talebinin reddine karar vermek gerekmiştir."

5. Şirketin karara itiraz etmesi üzerine İstanbul (Kapatılan) 11. Sulh Ceza Hâkimliğinin (11. Sulh Ceza Hâkimliği) itirazın kabulüne dair gerekçeli kararı ise şu şekildedir:

"Yukarıda anlatılanlar ışığında anlaşılacağı üzere tekzip ile il[g]ili yargılama ivedi olup detay delil araştırması kanunen mümkün değildir. Hukuku uygulayan hakim dosya üzerinden inceleme yaparak belirtilen süreler içersinde kararını açıklayacaktır. Talep edilen yazı ile ilgili, yazının içeriğinin gerçeği yansıtmadığı yönünde beyanda bulunulmuştur. Yazı başlığı "D&R'ın kitapları raftan çekmesi davalık oldu" şeklindedir. Yazı içeriği olayın dava konusu olmasının anlatımı şeklinde olup, yazı içeriğinde de "D&R şirketinin, devir işleminden sonra belli başlı kitapları raftan çekmesi yönünden herhangi bir bilgi veya kanaat de sunulma[m]ış olup, yazı içeriği ile başlığın örtüşmediği de değerlendir[i]lmiştir. Yazı başlığı kesin kanı şeklinde belirgin şekilde okucuya sunulmuştur. Tekzip isteyen de yazı içeriğinin gerçeği yansıtmadığını beyan etmekle, haber içeriği ile örtüşmeyen ve yönlendirme olarak değerlendirilen yazı başlığı bu anlamda soyut ve isnat edici olup herhangi bir delile dayanmamıştır. Bu kapsamda yazı ve yorumların konusu ile kullanılan sözler arasında düşünsel bağlılık anlamında, öz ve biçim dengesi korunmalıdır. Yorumdaki üslup uygun değilse, aşağılayıcı, küçük düşürücü, abartılı ise hukuka uygunluktan söz edilemez. Somut olayda, ifade edilen özellikle yönlendirmeli yazı başlığı ile öz ve biçim dengesi bozulmuştur. Gerekli olmayan ve ayrımcılık isnadı içeren yakıştırma yapılmış ve amaç aşılmıştır. Bu yakıştırma, Aihs ve hukuk düzenimizin koruduğu düşünce özgürlüğü kapsamında kalmayan, talep eden ticari saygınlığına yönelik saldırı teşkil eden beyan olmakla, bu beyanla, talep edenin toplum içindeki ekonomik itibarı[yla] diğer şirketler nezdindeki saygınlığını sarstığı ve kar amacı güden şirket[in] manevi kişiliğini de zedelediği kabul edilmekle, bu anlamda haberin tekzip isteyeni incitebileceği kanaatine varılmıştır. Bu nedenle talebin haklı gerekçelere dayandığı, talepte bulunan tarafça yukarıda da belirtildiği üzere noterlik vasıtası ile tekzip metninin karşı tarafa tebliğinin yapıldığı, sunulan gazete suretlerinden anlaşılacağı üzere devam sayılı üç nüshada aynı gazetenin sayılarının incelenmesinde tekzip metninin yer almadığı görülmekle, talepte bulunanın talebi yerinde görülerek, tekzip metninde de isnat edici beyanlar açısından resen düzeltme yapılarak aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

6. Bahsi geçen karar kesin nitelikte olup başvurucuya 26/6/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Düzeltme ve cevap metni, başvurucunun yayımcısı olduğu gazetenin 29/6/2019 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Başvurucu 24/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, uyuşmazlık konusu haberin D&R kitabevinin talepte bulunan şirkete devredilmesinden sonra bazı yazarların kitaplarının raftan indirildiğine dair mevcut güncel bir meseleyi konu aldığını, bununla ilgili sosyal paylaşım platformlarında yorum yapan kişiler aleyhine açılan davaya haberde yer verildiğini, düzeltme ve cevap metni talebini inceleyen 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin gerekçeli kararının hukuka uygun olduğunu zira haber içeriğinde gerçeğe aykırı herhangi bir beyan olmayıp mevcut durumda kişiler arasındaki hukuki sürecin aktarıldığını belirtmiştir. Buna ilaveten başvurucu, düzeltme ve cevap metninde mezkûr haberle iftira attıklarının vurgulandığını ve "çamur at izi kalsın" gibi gazeteyi ve gazetecilik faaliyetini aşağılayan ifadelere yer verildiğini beyan etmiştir. Başvurucu, somut olayda ifade ile basın özgürlükleri ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasındadır.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın "Düzeltme ve cevap hakkı" başlıklı 32. maddesi ışığında ve bir bütün olarak Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İfade ve basın özgürlüklerine gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun "Düzeltme ve cevap" başlıklı 14. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

13. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı değerlendirilmiştir. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

14. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü olması gerekir. Bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy [1. B.], B. No: 2015/8147, 8/5/2019, § 41; Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019, § 89).

15. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (WIKIMEDIA FOUNDATION INC. ve diğerleri [GK], B. No: 2017/22355, 26/12/2019, § 65; Ferhat Üstündağ, § 46; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın

[GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

16. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi açısından bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

17. Anayasa Mahkemesi, basın özgürlüğüne düzeltme ve cevap hakkının kullanımıyla yapılan müdahalelerin anayasaya uygunluk denetiminin nasıl yapılacağına ilişkin inceleme usulünü ve temel ilkelerini Aydın Gelleci ([GK], B. No: 2018/18910, 5/9/2024) kararında ortaya koymuştur. Buna göre basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında dengeleme yapılırken incelemede sırasıyla şu üç aşamalı teste göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (Aydın Gelleci, § 54):

i. Anayasa koyucu, düzeltme ve cevap hakkının kullanımını; kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması şartlarından en az birinin gerçekleşmesine özgülemiştir (Aydın Gelleci, §§ 47, 54). Buna göre düzeltme ve cevap hakkının kullanılması konusunda karar verecek sulh ceza hâkimlikleri, ilk olarak bu iki şarttan en az birinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymalıdır. Bu yapılırken düzeltme ve cevap talebinin kabulü için şeref ve itibara yönelik müdahalenin her somut olayın koşullarına göre belli bir ağırlık düzeyine ulaştığı yargısal kararda, objektif bir gözlemciyi ikna edecek şekilde ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmelidir.

ii. Talebin Anayasa'nın 32. maddesi uyarınca zaruri olan şartlardan en az birini taşıdığına karar verildiği takdirde ikinci aşamada, yayımlanması talep edilen metnin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba tekabül edip etmediği belirlenmelidir. Buna göre;

- Düzeltme ve cevap metni haberin karşılığı olmalıdır. Diğer bir ifadeyle düzeltme ve cevap metninin süreli yayında yer alan haber veya makalenin kapsamını aşmaması, metnin konusu ile kullanılan ifadeler arasında düşünsel bağlılık bulunması gerekir.

- Düzeltme ve cevap metni suç unsuru içermemeli, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamalıdır.

iii. Talebin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba denk geldiği de tespit edilmişse Hâkimlik tarafından son olarak orantılılık değerlendirmesi yapılması gerekir. Bu çerçevede özellikle düzeltme ve cevap metninin uzunluğunun yapılan yayımın uzunluğunu bariz bir şekilde aşmasının orantılılık sorununa yol açacağının altı çizilmelidir.

18. Buna göre yukarıda açıklanan üç aşamalı test ışığında, testin ilk aşaması bakımından somut olay incelendiğinde şirketin 10. Sulh Ceza Hâkimliğine sunduğu dilekçede haberin güncel olmadığı, D&R hakkında yanıltıcı bilgilerin okuyucuya sunulduğu, üstelik aynı haberle ilgili erişim engeli kararı da verildiği, şirketin ticari itibarının zedelendiği, satışların haberden etkilendiği ileri sürülmüştür. Talebi inceleyen 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin ret kararı sonrası şirketin karara itiraz etmesi üzerine, düzeltme ve cevap talebi ile ilgili olarak 11. Sulh Ceza Hâkimliği, gerekçeli kararında uyuşmazlık konusu haberin talepte bulunan

tüzel kişiyi incitebileceğini kabul etmiştir. Buna ilaveten 11. Sulh Ceza Hâkimliğine göre, haberin başlığı ile haberde anlatılanlar birbiriyle uyumlu olmayıp başlık okuyucuyu yanlış yönlendirmektedir.

19. Oysa 11. Sulh Ceza Hâkimliği öncelikle mezkûr haberin talep eden şirketin haysiyet ve şerefine, belli bir ağırlık düzeyini aştığının objektif bir gözlemciyi ikna edecek şekilde saldırı teşkil edip etmediğini veya şirketle ilgili gerçeğe aykırı yayın teşkil edip etmediğini tespit etmelidir. Zira haberin talep eden şirketi incitebileceği sonucuna ulaşmadan önce bu iki şarttan en az birinin gerçekleşip gerçekleşmediği ilgili ve yeterli bir gerekçe ile açıklanmalıdır. 11. Sulh Ceza Hâkimliğinin talep eden şirketin incinebileceği kabulünün arkasında, kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması nedeni olduğu kabul edilse dahi iddia edildiği üzere talep eden şirkette meydana gelen şeref ve itibardaki zedelenmenin belli bir ağırlık eşiğini nasıl aştığının gerekçelendirilmediği açıktır. Bu noktada, sulh ceza hâkimliklerinin düzeltme ve cevap taleplerini değerlendirirken uygulamaları beklenen üç aşamalı testin ilk basamağında izlemeleri gereken yöntem Anayasa Mahkemesinin Aydın Gelleci kararında detaylıca ele alınmıştır.

20. Bu bağlamda üç aşamalı testin ilk basamağında 11. Sulh Ceza Hâkimliğinin kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması nedeni ile ilgili olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyamadığı değerlendirildiğinden somut olayı mezkûr testin diğer aşamaları yönünden incelemeye devam edilmesine gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.

21. Son olarak ihtilaflı haberle ilgili hâlihazırda erişimin engellenmesine karar verilmişken, görünürlüğü ortadan kaldırılan bir haberle ilgili düzeltme ve cevap hakkı kullanılmasının da kendi içinde çelişkili olduğu vurgulanmalıdır. Gerçekten de haberle ilgili erişimin engellenmesi kararı haberin dış alemdeki mevcudiyetinin, görünürlüğünün, dijital ortamdaki izlerinin tamamen ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Öte yandan düzeltme ve cevap hakkının kullanımıyla uyuşmazlık konusu haber dış alemdeki mevcudiyetini ve erişilebilirliğini korurken, haber sebebiyle haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişi habere aynı mecrada cevap vermek suretiyle haberin ulaştığı kitleye kendisini açıklama imkânına sahip olmaktadır. Şu hâlde, bir haberle ilgili, amaçları birbirinden oldukça farklı iki müdahalenin gerçekleşmesi kendi içinde çelişkili olduğu gibi ifade ile basın özgürlüğüne müdahaleyi ölçülü olmaktan uzaklaştırmaktadır.

22. Yapılan değerlendirmeler ışığında Anayasa Mahkemesi, 11. Sulh Ceza Hâkimliğinin başvurucunun ifade ile basın özgürlüklerine müdahalesinin demokratik toplumda gerekli olup sosyal bir ihtiyacı karşıladığını ikna edici bir biçimde ortaya koyamadığı sonucuna ulaşmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda, gazetede yayımlanan habere karşı düzeltme ve cevap talebinin 11. Sulh Ceza Hakimliği tarafından kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir.

İhlale yol açan düzeltme ve cevap metninin gazetede yayımlanmış olması dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca ihlalin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi amacıyla İstanbul 10. Sulh Ceza Hâkimliğine (2019/2922 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, ulusal bir gazetede yer alan bir haber sebebiyle düzeltme ve cevap metni yayımlanmasına karar verilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğini ileri sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvurucunun, Anayasanın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü haklarının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, düzeltme ve cevap hakkına konu olan haberde D&R kitabevinin talepte bulunan şirkete devredilmesinden sonra bazı yazarların kitaplarının raftan indirildiğine dair güncel bir meseleyi konu aldığını, konu ile ilgili sosyal paylaşım platformlarında yorum yapan kişiler aleyhine açılan davaya haberde yer verildiğini, haberin gerçeğe aykırı olmadığını, hukuki sürecin aktarıldığını ileri sürmüş, düzeltme ve cevap hakkının yayımlanmasına karar veren İstanbul 11. Sulh Ceza Hakimliği ise, gerekçeli kararında özetle, yazı başlığı ile haber içeriğinin örtüşmediğini, haber içeriği ile bağdaşmayan yazı başlığının soyut ve isnat edici olup, herhangi bir delile dayanmadığını, yönlendirmeli yazı başlığı ile öz ve biçim dengesinin bozulduğunu, gerekli olmayan ve ayrımcılık isnadı içeren yakıştırma yapıldığı, bu yakıştırmanın talep edenin ticari saygınlığına yönelik saldırı teşkil ettiği, talep edenin

toplum içindeki ekonomik itibarını ve diğer şirketler nezdindeki saygınlığını zedelediği, kar amacı güden şirketin manevi kişiliğini de zedelediği kanaatine varıldığı, bu nedenlerle talebin yerinde görüldüğünü belirtmiştir.

Başvurucu, söz konusu haberin gerçek olduğu ve hukuki sürecin aktarıldığını ileri sürmüş ise de, düzeltme ve cevap hakkının yayımlanmasına karar veren mahkeme haberin başlığı ve içeriği hakkında ayrıntılı değerlendirmeler yapmış, söz konusu haberin talep eden hakkında ayrımcılık isnadı içerdiği ve ticari itibarının zedelendiği kanaatine ulaşmıştır. Talep eden şirketin ticari faaliyet yürüttüğü ve kar amacı güden bir kuruluş olduğu nazara alındığında, Anayasa'nın 48. maddesi uyarınca, hangi kitapların veya ürünlerin satılıp satılmaması konusunda sözleşme ve çalışma özgürlüğüne sahip olduğu ve takdir hakkını haiz olduğu aşikardır.

Söz konusu maddeye göre (Anayasa m.48) "Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahip olup, özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır". Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğü hakkına yer verildikten sonra, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla bu hakkın sınırlanabileceği kabul edilmiştir. Yine Anayasa'nın 28. maddesinin 3. fıkrasında basın özgürlüğünün Anayasa'nın 26. ve 27. maddelerinde öngörülen sebeplerle sınırlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre, kişilik haklarının veya özel ve aile hayatının korunması amacı ile basın hürriyeti sınırlanabilecektir.

Haberin konusu, düzeltme ve cevap metninin yayımlanmasını talep eden şirketin bazı kitapları raftan kaldırdığına ve sipariş vermediğine ilişkin sosyal medyada yapılan tartışmaları içermiş olsa da haberin başlığı ve içeriği birlikte değerlendirildiğinde haber, talep edenin bazı yazar ve kitaplara ayrımcılık yaptığı, bazı kitapları satmadığı izlenimini uyandıracak şekilde verildiğinden, Anayasa'nın 26., 28. ve 48. maddeleri uyarınca düzeltme ve cevap hakkının yayımlanmasına karar veren mahkemenin gerekçeleri isabetlidir.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında vurgulandığı üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42; Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Bas. Yay. San. Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 35). Düzeltme ve cevap metninin yayımlanmasına hükmeden mahkeme, kanun maddelerini somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, yukarıda yer verilen hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü haklarının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

MEHMET YAKUT

B. No: 2019/31733 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/31733

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET YAKUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/31733)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Mehmet YAKUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) terör örgütüne yardım etme suçundan 3 yıl 1 ay hapis cezası ile cezalandırılmış; istinaf isteminin esastan reddine karar verilmesi üzerine 11/5/2018 tarihinde Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) alınmıştır (Başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardımda bulunma suçundan 15/11/2017 tarihinde verilen 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına mahkûmiyet hükmünün infazı 7188 sayılı Kanun değişikliği ile temyiz kanun yolunun açılması üzerine 5/11/2019 tarihinde durdurulmuştur. Yargıtayın bozma kararı sonrasında yürütülen yargılama neticesinde son olarak Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 22/10/2025 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla henüz kesinleştirme işlemleri yapılmamıştır.).

3. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda koğuş kapasitesinin üzerinde kişi ile barındırıldığına ilişkin 1/7/2019 tarihinde yaptığı şikâyet Kocaeli İnfaz Hâkimliğince 23/7/2019 tarihinde "15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan başarısız darbe girişimi

sonrasında tüm Türkiye kapsamında çok yoğun tutuklamaların yaşandığı, ceza infaz kurumlarının bu dönemde kapasitelerinin üstünde hükümlü ve tutukluyu kabul etmek zorunda kaldıkları bilinen bir olgudur. Şikâyet edenin, şikâyetlerinin tamamının koğuş mevcudunun fazla olmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ancak, koğuş mevcudunun azaltılabilmesi, hükümlü ve tutuklu sayısının azalmasına bağlı olup bu konuda idarece yapılabilecek bir işlem bulunmadığından talebin reddine karar verilmiştir." gerekçesiyle reddedilmiştir.

4. Başvurucunun karara yaptığı itiraz, Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesince 21/8/2019 tarihinde reddedilmiş; itirazın reddine ilişkin karar başvurucuya 27/8/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu 3/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Ceza İnfaz Kurumu başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin olarak 17/6/2020 tarihinde yazılan yazıya verdiği cevapta;

i. Başvurucunun 11/5/2018-26/9/2019 tarihleri arasında Kurumda kaldığı süre boyunca kapasitesi 16 kişi olan bir odada kaldığını,

ii. Başvuru tarihinde oda mevcudunun 25 kişi olduğunu,

iii. Başvurucunun bulunduğu odanın yatakhane bölümünün 28 m², alt kat ortak alanın 32,5 m², havalandırma bahçesi alanının ise 35 m² olduğunu,

iv. Hükümlü ve tutukluların bulunduğu odalarda bakım ve onarıma zaman zaman ihtiyaç duyulduğunu, bakım ve onarımları teknik servis personelinin yaptığını,

v. Odalarda bir banyo, bir tuvalet bulunduğunu ve bunu 25 kişinin kullandığını, kullanım süreleriyle ilgili bir kısıtlama olmadığını,

vi. Ortak kullanım alanlarında oda alt kat ve avlu bulunduğunu, alt katın 32,5 m2, avlunun ise 35 m2 olduğunu,

vii. Odalardaki açık havalandırma bahçesi alanının 35 m² olduğunu,

viii. Başvurucunun 25 kişiyle aynı odada kaldığını,

ix. Koğuşlara 24 saat boyunca verilen sıcak suyun kişi başı hesaplandığını ve her kişiye günlük toplam 350 litre soğuk su, 50 litre sıcak su verildiğini, duş sırası ve saatlerinin odadaki hükümlü ve tutuklular tarafından ortak planlandığını,

x. Kurumda bulunan hükümlü ve tutuklulara yatak, yastık ve nevresim verildiğini, odalardaki ranzaların sayısının oda kapasitesi kadar olduğunu, Kurum mevcudu kapasitenin üzerinde olduğundan hükümlü ve tutukluların yatma planlarını kendilerinin ayarladığını,

xi. Odalarda tüm hükümlü ve tutukluların yatakları olduğunu ancak odaların kapasitesi 16 kişilik olduğundan hükümlü ve tutukluların yatakları yere atmak suretiyle yatabildiğini ya da ranzalarda nöbetleşe uyuyabildiğini, 16 kişilik odalarda 25 kişi, 1.000 kişilik Kurumda yaklaşık 1.800 hükümlü barındırıldığını,

xii. Oda havalandırmasının ortak avluda sabah sayımla birlikte saat 08.00'de açılıp akşam sayımında saat 20.00'de kapandığını, kış uygulamasında havanın kararma saatinde

kapatıldığını,

xiii. Odada 9 tekli, 6 çiftli olmak üzere toplam 21 kişilik dolap olduğunu, Kurumun mevcudu kapasitenin üzerinde olduğundan dolapları tutuklu ve hükümlülerin paylaştığını bildirmiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu başvurucunun koğuşta hangi tarih aralığında, kaç kişi ile tutulduğuna ilişkin olarak 6/7/2022 tarihinde yazılan yazıya verdiği cevapta; başvurucunun C-16 ve C-17 No.lu odalarda barındırıldığını, başvurucunun 1 gün süreyle 33 kişi, 3 gün süreyle 31 kişi, 3 gün süreyle 29 kişi, 21 gün süreyle 28 kişi, 62 gün süreyle 27 kişi, 122 gün süreyle 26 kişi, 77 gün süreyle 25 kişi, 85 gün süreyle 24 kişi, 35 gün süreyle 23 kişi, 52 gün süreyle 22 kişi, 25 gün süreyle 21 kişi, 12 gün süreyle 20 kişi, 1 gün süreyle 19 kişi, 5 gün süreyle 18 kişi olmak üzere değişen sayıda kişi ile birlikte tutulduğunu bildirmiştir. Gelen cevaba göre başvurucu; 24 ve üstü sayıda kişiyle aralıksız 55, 65, 102 ve 114 gün devam edecek şekilde tutulmuştur.

9. Ceza İnfaz Kurumu, koşullara ilişkin 12/9/2023 tarihinde yazılan yazıya verdiği 21/9/2023 tarihli cevapta; yatakhane ve ortak kullanım pencerelerinin açılır vaziyette olduğunu, ışık engeli bulunmadığını, 100x125 cm olduğunu, pencerelerin önlerinde demir parmaklık bulunduğunu, ranzaların ebadının 100x200 cm, yüksekliğinin 160 cm olduğunu, ısıtmanın kalorifer peteklerinden sağlandığını, havalandırma kapısının saat 07.30 ile saat 19.30 saatleri arasında açık olduğunu, yatakhane kısmının 670x670 cm olduğunu, merdiven boşluğunun alt katta 250x300 cm, üst katta 370x100 cm olduğunu, alt katta ayrı bir bölümde bulunan tuvaletin 100x130 cm, banyonun 90x125 cm, lavabonun 130x200 cm olduğunu, ortak kullanım alanının 380x480 cm, bahçenin duvardan duvara ölçüleri 670x510 cm olduğunu, yatakhane bölümünde dört sabit cam, dört açılır cam olduğunu, ortak kullanım alanında iki sabit cam, iki açılır cam bulunduğunu bildirmiştir.

10. Ceza İnfaz Kurumuna kullanım alanı hususunda oluşan çelişkinin giderilmesi için yazı yazılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu 22/2/2024 tarihli ekinde kroki bulunan cevabi yazıda C-16 ve C-17 No.lu odaların bahçe kısmının 6,75x5 metre olmak üzere 33,75 m² (yüksekliğin 6,5 metre), ortak yaşam alanının sıhhi tesisler haricinde 27 m² (yüksekliğin 3,25 metre), yatakhanenin 6,45x6,75 metre olmak üzere 43,53 m² (yüksekliğin 3,25 metre) olduğunu belirtmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; tutulduğu odada kapasitenin üzerinde kişi barındırıldığını, yerde yatmak zorunda kaldığını, odalarda fazla kişi tutulması nedeniyle yeterli hijyenin sağlanamadığını, bu nedenle mantar, kulak iltihabı gibi sağlık sorunları yaşadığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde tutulma koşullarına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi içtihadı aktarılmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve

manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

16. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

17. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerek duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

18. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi birçok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir. Bunlarla birlikte tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı belirlenirken kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 58. Geri gönderme merkezindeki tutulma koşulları yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93).

19. Ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu çok kişilik koğuşlarda kişi başına düşen yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Mahpus başına düşen yüzey alanının hesabında banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis bölümü ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda mahpus başına düşen yüzey alanı 3m²den az ise ya da her tutuklu ve hükümlünün ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutuklu ve hükümlülerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur tutuklu ve hükümlünün genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutulmasıdır.

20. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan sorununa ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

21. Başvurucu, şikâyetçi olduğu infaz kurumunda 500 gün barındırılmıştır. Başvurucunun tutulduğu her iki odanın fiziki boyutları ve yapıları aynıdır. Buna göre sıhhi tesisler ve havalandırma bahçesi dışında kalan alanın büyüklüğü 70,53 m²dir. Bu bağlamda odada tutulan kişi sayısı 23 ve altında olduğu durumda kişisel alan büyüklüğü 3 m²nin üstünde olacaktır. Ceza İnfaz Kurumu tarafından sağlanan bilgilere göre başvurucuya tahsis edilen kişisel alanın 374 gün 3 m²nin altında olduğu (yani 24 ve üstü sayıda kişinin birlikte tutulduğu) tespit edilmiştir (bkz. §§ 8, 10). Başvurucu, diğer zamanlarda 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda tutulmuştur. Bu nedenle başvurucunun tutulma koşulları sahip olduğu kişisel yaşam alanı gözetilerek iki başlık altında incelenecektir:

1. Başvurucunun 3 m²den Daha Az Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

22. Başvurucuya tutulduğu odalarda toplam 374 gün 3 m²nin altında kişisel alan sağlanabilmiş; bu durum farklı zamanlarda olmak üzere 55, 65, 102 ve 114 gün boyunca aralıksız devam etmiştir. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

23. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken asgari kişisel alanın 3 m²nin altına inmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda toplamda 374 gün, farklı zamanlarda olsa da aralıksız olarak 55, 65, 102 ve 114 gün devam eden kişisel alan eksikliğinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir.

24. Bu nedenle meydana gelen alan azalmalarının tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucunun 3 m² İle 4 m² Arasında Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

26. Başvurucuya tutulduğu odalarda yaklaşık dört ay 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alan sağlandığı tespit edilmiştir (bkz. §§ 8, 10). Anayasa Mahkemesi mahpusların asgari kişisel

alana sahip olduğu hâllerde kötü muamele yasağı kapsamında bir değerlendirme yaparken kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamasının her zaman tek başına yeterli olmadığını, tutulma koşullarının diğer yönlerinin yeterliliğinin/yetersizliğinin incelenmesi gerektiğini belirtir. Bu durumda alan faktörü asgari standardı karşılasa da açık hava egzersizine, doğal ışığa veya havaya erişim, havalandırmanın mevcudiyeti, ısıtma düzenlemelerinin yeterliliği, tuvaleti özel olarak kullanma, temel sıhhi ve hijyen gerekliliklerine uygunluk gibi diğer unsurların eksikliğiyle birleştiğinde 17. maddenin ihlal edildiğine karar verilebilecektir (bkz. § 20). Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutma koşullarının kabul edilebilir olup olmadığı belirlenmelidir.

27. Başvurucu; gün ışığından ve temiz havadan yararlanabileceği, bu alanı temel bireysel egzersiz için kullanabileceği havalandırma bahçesine gün ışığında sınırsız erişime sahiptir. Bu durum kişisel alanın kısıtlı tahsisi ile ilgili önemli ölçüde hafifletici bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. Ayrıca başvurucu, odası dışındaki sosyal ve kültürel faaliyetlere katılamadığını iddia etmemiştir.

28. Başvurucunun tutulma koşullarında -hijyen yönünden ve sıhhi yönden- barındırıldığı odalarda bir tuvalet ve banyo olduğu, her gün hem soğuk hem de sıcak suya erişebildiği tespit edilmiştir. Tuvaletlerin mahrem kullanılabilmesine ilişkin olarak başvurucunun bir şikâyeti yoktur. Odaların ve sıhhi tesislerin temizliğinin, tuvalet ve lavabo sayısının, mahpusların bunları kullanmak için harcadıkları zamanın başvurucunun iddiasının aksine yetersiz olduğu tespit edilmemiştir. Ayrıca başvurucunun tutulduğu odaların havalandırma bahçesine açılan bir kapısı ve her katta havalandırma ve ışık sağlayan birden fazla pencere olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle temizlik, havalandırma ve aydınlatma dâhil genel koşulların tutma koşullarının standartlarına göre yeterli olduğu sonucuna varmıştır.

29. Başvurucu, yerde yatmak zorunda kaldığını iddia etmiş ancak başvurucunun her zaman kendi yatağı, nevresim takımı ve battaniyesinin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu, verilen yatakta vardiyalı olarak uyumak zorunda kaldığını iddia etmemiştir. Bu bakımdan başvurucunun kişisel bir uyku yeri ve uyumak için yeterli imkânı olduğu görülmüştür.

30. Netice itibarıyla tutulma koşullarının fiziksel ve zihinsel etkileri ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri hesaba katılarak değerlendirildiğinde başvurucunun söz konusu 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı olarak nitelendirmek için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaşılmadığı sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 750.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvurucunun şikâyetçi olduğu Ceza İnfaz Kurumunda bulunmadığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 225.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 225.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (E.2019/3294, K.2019/3794), Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/1559 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLDEREN KILIÇ

B. No: 2020/7130 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7130

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLDEREN KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7130)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Gülderen KILIÇ

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, üyesi olduğu sendikanın rehberlik öğretmenlerine ilişkin olarak aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen kamu görevlisinin disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İstanbul'da bir lisede rehberlik öğretmeni olup Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir.

A. Arka Plan Bilgisi

3. Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları ile nöbet görevine ilişkin genel arka plan bilgisi için bkz. Osman Bayat ve diğerleri [GK], B. No: 2016/11319, 5/9/2024, §§ 5-10.

4. 16/12/1985 tarihli ve 2201 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Rehber Öğretmenlere Verilemeyecek Görevler" başlıklı 37. maddesinde rehber öğretmenlere yönetim işlerinde, disiplin kurullarında, nöbet hizmetlerinde ve imtihanlarda görev verilemeyeceği düzenlenmiştir.

5. 985 tarihli mezkûr yönetmeliği yürürlükten kaldıran 17/4/2001 tarihli ve 24376 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Verilemeyecek Görevler" başlıklı 55. maddesinde eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevli psikolojik danışmanlara yönetim, büro işlerinde, ders, nöbet ve sınav gibi rehberlik ve psikolojik danışmadaki hizmet alanlarıyla ilişkisiz konularda görev verilemeyeceği düzenlenmiştir.

6. 2001 tarihli mezkûr yönetmeliği yürürlükten kaldıran 10/11/2017 tarihli ve 30236 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Rehberlik öğretmeninin görevleri" başlıklı 34. maddesinde rehberlik öğretmenlerinin sınavlarda görev alabileceği, belleticilik ve nöbet görevi yapacakları kuralına yer verilmiştir.

7. Buna göre rehberlik öğretmenlerine 2017 yılında yürürlüğe giren Yönetmelik'e kadar nöbet ve diğer bazı görevlerin verilmediği anlaşılmaktadır. Söz konusu Yönetmelik yürürlüğe girdikten bir hafta sonra -17/11/2017 tarihinde- başvurucunun da üyesi olduğu EĞİTİM SEN, üyesi olan rehberlik öğretmenlerinin 20/11/2017 tarihinden itibaren başlamak üzere 2017-2018 eğitim öğretim yılında nöbet görevlerini yerine getirmemesi yönünde karar almıştır. Aynı sendikanın 26/2/2018 tarihli -öğretmenlerin nöbet görevine ilişkin başka kararların da alındığı- kararında rehberlik öğretmenlerinin 2017-2018 eğitim öğretim yılında nöbet tutmamalarına ilişkin kararı tekrarladığı görülmektedir.

8. Anılan kararların tarih sırasına göre ilgili kısımları şöyledir:

"10 Kasım 2017 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 'Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği' hem 'Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetinden' yararlanan öğrenciler hem de öğretmenler açısından önemli sorunlar yaratacaktır. Sorunlardan biri de ilgili yönetmeliğin 34. maddesinin ff bendidir. 34/ff maddesi rehber öğretmenlerin sınavlarda görev alabileceğini, belleticilik ve nöbet görevini ise yapacağını düzenlemektedir. Bu madde ile rehber öğretmenlerin mesleki özelliklerine ve meslek ilkelerine aykırı şekilde yüklenen görevlerin eğitim ortamında çeşitli sorunlar yaratması kaçınılmazdır. Rehber öğretmen, öğrencinin gereksinim duyduğu anda ulaşması gereken nitelikte hizmet sunmaktadır. Bu nedenle Eğitim Sen üyesi rehber öğretmenler 2017 2018 öğretim yılında (20 Kasım 2017 tarihinden başlayarak), meslek ilkeleri ve öğrenci gereksinimleri dikkate alınmadan kendilerine verilen nöbet görevlerini yerine getirmeme kararı almıştır."

"...

4. Rehber öğretmenlerin, görev tanımına uygun olmayan işleri ve istekleri dışında yapılan görevlendirmeleri kabul etmeyerek, bu görevleri 2017-2018 Öğretim Yılı sonuna kadar yerine getirmemeleri kararı alınmıştır.

..."

9. Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası (EĞİTİM İŞ) ise 13/11/2017 tarihli kararıyla nöbet, belleticilik ve okul içi sınav görevi verilmesi hâlinde bu görevleri yerine getirmeyecekleri yönünde rehberlik öğretmenlerinin okul idarelerine dilekçe vermeleri ve bu doğrultuda görevleri yerine getirmemeleri yönünde karar almıştır. Anılan sendikanın aynı durumun devam etmesi nedeniyle 3/9/2018 ve 2/9/2019 tarihli kararlarıyla aynı eylemi 2019-2020 eğitim öğretim yılında da sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

10. Yönetmelik, 14/8/2020 tarihli ve 31213 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe

giren Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin 26. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. Hâlen yürürlükte olan yönetmelik ile rehberlik öğretmenlerine ve psikolojik danışmanlara nöbet görevi verilemeyeceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla rehberlik öğretmenlerine nöbet görevi verilmesi uygulamasının yaklaşık üç yıl sürdüğü, sendikaların eylem kararlarının da bu süre zarfında alındığı görülmektedir.

11. Öte yandan EĞİTİM SEN rehberlik öğretmenlerine nöbet görevi verilmesini öngören söz konusu düzenlemenin iptali talebiyle idari yargıda dava açmıştır. Bu dava Danıştay'da derdest iken dava konusu Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır (bkz. § 10). Danıştay, Yönetmelik'in yürürlükten kaldırıldığı gerekçesiyle dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu karar Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca onanarak kesinleşmiştir.

B. Somut Olaya İlişkin Bilgiler

12. Başvurucu, İstanbul'da bir lisede rehberlik öğretmeni olup EĞİTİM SEN üyesidir. Başvurucunun söz konusu kararlara (bkz. § 8) istinaden nöbet görevlerini yerine getirmemesi üzerine hakkında 27/4/2018 tarihli soruşturma oluru gereğince disiplin soruşturması başlatılmıştır. Nihayetinde eyleminin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendinde yer alan "Kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak" fiiline uyduğu gerekçesiyle başvurucunun -brüt aylığından 1/30 oranında kesinti yapılması- aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

13. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. İstanbul 12. İdare Mahkemesi başvurucunun eylemini sendikal bir hakkın kullanılmasının aşılması olarak değerlendirmiş, başvurucu hakkında disiplin işlemi tesis edilmesini hukuka uygun bulmuş ancak aylıktan kesme cezasını hukuka aykırı bularak iptal kararı vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...üyesi bulunduğu sendika tarafından alınan kararın bütün bir eğitim-öğretim yılını kapsadığı, mevzuatla getirilmiş bir görevin sendika kararı ile bir eğitim-öğretim yılını kapsayacak şekilde kaldırılmasının sendikal bir hakkın kullanılmasının aşılması anlamına geldiği anlaşılmakla birlikte ihlal edilen fiil ile bunun karşılığı olarak uygulanan disiplin cezası arasında adil bir dengenin bulunması gerektiği, 657 sayılı Kanun'un bu durumu gözeterek disiplin cezalarını ve bunlara konu olabilecek fiilleri ağırlık derecelerine göre sıralandırdığı, nöbet görevinin yerine getirilmesinde kayıtsızlık gösteren davacının Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin A fıkrasının a bendine göre verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak fiilinden uyarma cezası ile tecziye edilmesi gerekirken dava konusu davacının Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin C fıkrasının a bendi uyarınca 1/30 aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmasına ilişkin 19.06.2018 tarih E.11878006 sayılı işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

14. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) başvurucunun mevzuatın gereği olan görevini kasten eğitim öğretim dönemi boyunca yerine getirmediğini, bunun sendikal amaçların sınırını aştığını, sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesinin mümkün

olmadığını belirterek bu kararı kaldırmış ve davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin açık hükmüyle rehber öğretmenler için öngörülen nöbet görevinin sendikanın almış olduğu kararla sürekli olarak yerine getirilmemesinin, Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu ve uluslararası sözleşme hükümlerinin öngördüğü anlamda üyelerinin çıkarlarını korumaya yönelik olduğundan söz edilemeyeceği gibi mevzuat hükümleriyle öngörülen görev ve sorumlulukların içinde bulunulan eğitim-öğretim yılı süresince yerine getirilmemesinin, sendikal faaliyet kapsamında gerçekleşen bir eylem olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu durumda; davacının ilgili mevzuat hükümleriyle verilen nöbet tutma görevini kasten yerine getirmediği, bu eylemine dayanak olarak gösterdiği Sendika kararının ise, kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek şeklindeki sendikal amaçlarının sınırlarını aşarak yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanmaması niteliği taşımakla davacının nöbet tutmaması için geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği, dolayısıyla kamu hizmetlerinin yürütülmesini sekteye uğratacak şekilde alınan Sendika kararını gerekçe göstererek nöbet görevini kasıtlı olarak yerine getirmediği anlaşılan davacının, 657 sayılı Kanunun 125. maddesinin 1. fıkrasının C-a alt bendi uyarınca disiplin cezasıyla tecziyesine yönelik dava konusu işlemde hukuka aykırılık; dava konusu işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında ise hukuki isabet görülmemiştir."

15. Başvurucu, nihai kararı 21/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; disiplin cezası almasına sebep olan eylemin hakkın kullanımı olduğunun değerlendirilmemesi sebebiyle ifade ve örgütlenme özgürlüğünün, hükûmet yanlısı sendikanın yaptığı eylem nedeniyle disiplin cezası uygulanmamasına rağmen kendilerine ceza uygulanması nedeniyle eşitlik ilkesi ve ayırımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50, 62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Başvurucu, başvuru konusu nöbet tutmama eylemiyle idareyi baskı altına alarak rehberlik öğretmenlerinin nöbet görevi yapmalarına ilişkin düzenlemenin kaldırılması, nöbet tutmaktan muaf kılınmasını hedeflemiş ve bu eylemleri sendika kararı üzerine gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla anılan eylem çağrısının kamu görevlisinin çalışma hayatı ve bu bağlamda sendikaların çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olduğu anlaşıldığından somut olaya konu müdahalenin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (sendikal hakların değerlendirme usulü ve mahiyeti için bkz. Ahmet Parmaksız, §§ 48-63; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, §§ 24-34).

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucunun üyesi olduğu sendikanın kararını gerekçe göstererek nöbet tutmaması üzerine disiplin cezasıyla cezalandırılması sendika hakkına bir müdahaledir. 657 sayılı Kanun'un 26. ve 125. maddelerinin müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ve kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Başvurucunun nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle yapılan müdahalenin kamu hizmetinin gereği gibi yerine getirilmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı sonucuna varılmıştır. Sendika hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Tayfun Cengiz [2. B.], B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 55; Abidin Aydın Tüfekçi [1. B.], B. No: 2013/1315, 15/4/2015, § 52; Hikmet Aslan [2. B.], B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 50). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

21. Başvurucu, sendika faaliyetleri çerçevesinde nöbet tutmamak şeklindeki eylemine verilen disiplin cezasının demokratik toplumda gerekli olduğunun kabulü için disiplin cezası verilmesine ve buna dair açılan davanın yargılama mercilerince reddedilmesine ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gereklidir (benzer yaklaşım için bkz. Tayfun Cengiz, § 57).

22. Anayasa Mahkemesi benzer nitelikteki Bahar Kılınç ([2. B.], B. No: 2020/23722, 26/3/2025) kararında üyesi olunan sendikanın rehberlik öğretmenlerinin nöbet tutmaması yönündeki kararı üzerine nöbet görevini yerine getirmeyen rehberlik öğretmeninin kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasını sendika hakkı kapsamında incelemiştir.

23. Anılan kararda öncelikle, sendika kararına dayanılarak yapılan toplu eylemin disiplin cezasına konu edilmesi durumunda daha önce olmayan nöbet görevinin kanun altı mevzuat değişikliğiyle rehberlik öğretmenlerine verildiğinin hem idare hem de yargı makamlarınca yapacak değerlendirmelerde gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Bahar Kılınç, § 53). Kararda, yargılama mercilerinin rehberlik öğretmenlerine nöbet tutma yükümlülüğü getiren yönetmelik kuralını işlemin hukuka uygunluğunun temeli olarak gördüğü ancak yargılama mercilerinin karar verdikleri tarihlerde ilgili yönetmelik hükmünün iptali talebiyle Danıştayda açılmış olan davanın derdest olduğu, kuralın hukuka aykırı bulunarak iptal edilebileceğinin değerlendirilmediği belirtilmiştir (Bahar Kılınç, § 54).

24. Bahar Kılınç kararında, 2017 yılının Kasım ayından önceki mevzuata göre nöbet tutmayan rehberlik öğretmenlerinin yönetmelik değişikliğinden sonra da nöbet tutmamasının eğitim öğretim faaliyetine nasıl bir olumsuz etkisi olduğuna ilişkin idari ve yargısal bir değerlendirme de yapılmadığı belirtilmiştir (Bahar Kılınç, § 56). Kararda, idare ve yargılama mercilerinin sadece kanun altı düzenlemeyle öngörülen görevin sürekli olarak yerine getirilmediği tespitinde bulunulduğu, 2017 yılına kadar yürürlükte olan mevzuat uyarınca nöbet tutma görevi verilmeyen rehberlik öğretmenlerinin bu konuda nöbet tutmamaya ilişkin gerekçelerinin yargılama mercilerince değerlendirilmediği belirtilerek başvurucunun sendikal hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulamadığından ihlal sonucuna ulaşılmıştır (Bahar Kılınç, §§ 57-58).

25. Başvurucunun rehberlik öğretmeni olduğu, üyesi olduğu sendikanın eylem kararı

uyarınca nöbet tutmadığı, açtığı davanın nöbet tutmama gerekçeleri değerlendirilmeden reddedildiği anlaşıldığından eldeki başvuruda Bahar Kılınç kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

27. Başvurucu; disiplin soruşturmasının süresi içerisinde tamamlanmadığını, savunma için ek süre verilmediğini, lehine delilleri ileri sürme imkânı tanınmadığını, Bölge İdare Mahkemesi kararının gerekçesiz olduğunu ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Sendika hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2019/1079, K.2019/2138) iletilmek üzere İstanbul 12. İdare Mahkemesine (E.2018/1125, K.2019/204) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın, rehberlik öğretmenlerine ilişkin aldığı karar üzerine nöbet görevini yerine getirmemesi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu olay tarihinde İstanbul'da bir lisede rehberlik öğretmeni olup, Eğitim Sen üyesidir. 10.11.2017 tarihinde 30236 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nde rehberlik öğretmenlerinin nöbet yapacakları ve sınavlarda görev alabilecekleri düzenlenmiştir. Eğitim Sen tarafından 20.11.2017 tarihinde rehberlik öğretmenlerinin bu tarihten itibaren nöbet görevlerini yerine getirmemesi yönelik karar alınmıştır. Anılan Sendika 3.9.2018 ve 2.9.2019 tarihli kararlarıyla aynı eylemi 2019-2020 eğitim öğretim yılında da devam ettirmiştir. Dosya kapsamında başvurucunun üyesi olduğu Sendikanın kararı üzerine nöbet görevini yerine getirmediği, bunun üzerine başvurucu hakkında 27.04.2018 tarihli disiplin soruşturması başlatıldığı ve yapılan disiplin soruşturması sonucunda 657 sayılı Kanunun 125. maddesinin 1. fıkrasının (C) bendinin (a) alt bendi uyarınca başvurucunun brüt aylığından 1/30 oranında kesinti yapılması cezası uygulandığı anlaşılmaktadır. Başvurucunun disiplin cezasının iptali için açmış olduğu davada idare mahkemesi disiplin işlemini hukuka uygun bulmuş, ancak uyarı cezası verilmesi gerekirken aylıktan kesime cezası verilmesini hukuka aykırı bularak işlemin iptaline karar vermiştir. İdare mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine Bölge İdare Mahkemesi tarafından, sendikal amaçların sınırları aşılarak eğitim öğretim dönemi boyunca nöbet tutulmamasının geçerli bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği, kamu hizmetini sekteye uğratacak şekilde sendika kararının gerekçe gösterilerek kasıtlı olarak nöbet tutulmaması nedeniyle verilen disiplin cezasının hukuka uygun olduğu gerekçesiyle yerel mahkeme kararı kaldırılmış ve davanın reddine kesin olarak karar verilmiştir. Başvurucu bunun üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından Osman Bayat ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/11319, Karar Tarihi: 5/9/2024, R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2025 – 32777) öğretmenlerin nöbet görevini yerine getirmemeleri nedeniyle uygulanan disiplin

cezasının başvurucuların Anayasa’da koruma altına alınan sendika hakkını ihlal edip etmediği değerlendirilmiştir. Osman Bayat ve Diğerleri başvurusuna konu olayda, öğretmenlere nöbet görevi için ayrıca ücret ödenmesi talebiyle alınan süresiz nitelikteki sendika kararı uyarınca başvurucular nöbet tutmama eylemine 7 ilâ 11 gün katılmış, bu nedenle eyleme katılan öğretmenlere İdare tarafından disiplin cezası verilmiştir. Başvuruculaın disiplin cezasına ilişkin açtıkları davada ilk derece mahkemeleri sendika kararlarının uygulanma sürelerinin belirsiz olduğuna, başvuruculaın nöbet tutmama konusundaki ısrarlarına ve nöbet görevinin kamu hizmeti için önemine dikkat çekerek uzun bir süre yerine getirilmeyen nöbet görevinin sendikal bir hakkın kullanımını aştığını ve mevzuatla getirilmiş bir görevin sendika kararı ile sürekli olarak kaldırılmasının mümkün olamayacağını belirterek davaların reddine karar vermiş, anılan kararlar istinaf kanun yolunda kesinleşmiş, bunun üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

Anayasa Mahkemesi’nin Osman Bayat ve Diğerleri kararında, somut olaya konu disiplin cezalarının kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olan bir talebin konu edildiği, sendika kararının uygulanmasından kaynaklandığının görüldüğü, Anayasa Mahkemesi’nin benzer bir meseleyi ele aldığı Tayfun Cengiz başvurusunda, üyesi olduğu sendikanın tüm Türkiye’de yaptığı göreve gelmeme çağrısına katılarak iki gün süreyle görevine gelmeyen kamu görevlisi başvurucuya verilen disiplin cezası şeklindeki müdahaleyi Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkı kapsamında incelendiği belirtilmiştir (Osman Bayat ve Diğerleri, § 39). Mahkeme, hâlihazırda olgunlaşma aşamasına gelmiş ve kamuya duyurulmuş bir politika yapma süreci devam ederken süresiz olarak alınan nöbet tutmama yönündeki eylem kararlarının uygulamaya konulmasının -özellikle eğitim hakkının kullanımı ile çocukların güvenliği konularında ortaya çıkan zafiyet de dikkate alındığında- sendikal özgürlüklerle bağdaştığının ya da sendikaların sürece katlanma yükümlülüğüne ve iyi yönetişim ilkelerine uygun olduğunun kabul edilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir (Osman Bayat ve Diğerleri, §44).

Anayasa Mahkemesi’nin söz konusu kararında, nöbet görevi ile eğitim hakkı arasındaki ilişkiyi de inceleyerek, nöbet görevinin yürütülmesinde yaşanabilecek aksaklıkların, sonuçlarını doğrudan hizmet alan kesim olan öğrencilerin eğitim hakkı üzerinde doğurduğunu, insan haklarının ilerletilmesi için elzem olan eğitim hakkı demokratik bir toplumda temel bir rol oynadığını, eğitim çağındaki her çocuğun kişisel gelişimi ve gelecekteki başarısı için son derece önemli olduğunu, bu anlamda özgürlük, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konuların eğitim sisteminin bir parçası hâline getirilmesine öncelik verilmesi gerektiğini, bunun yanında eğitim hakkının demokratik kurumların ve toplumların mevcudiyetini sürdürebilmek amacıyla ihtiyaç duyduğu demokratik kültürü geliştirmek için kritik olduğu ve devletin bu bağlamda ilgili kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinden sorumlu olduğunun da hatırlanması gerektiğini (Humpert ve diğerleri/Almanya, B. No: 59433/18, 14/12/2023, § 137), nöbet görevinin ihtiva ettiği izleme ve denetlemenin özellikleri ile ders çizelgesinin gerektiği gibi uygulanmasının, ders dışı zamanlarda okul ve öğrenci güvenliğinin sağlanması, okulun fiziksel şartlarının (ısıtma, elektrik ve sıhhi tesisat) kontrol edilmesi gibi bir dizi görevler bütünü olduğu, bu nedenle anılan görevin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesinin ve eğitim hakkının korunmasının en önemli araçlarından biri olduğunu belirtmiştir. Kararda, nöbet görevinin, izleme ve denetleme noktasında farklı haklara da temas edebildiğini, örneğin AİHM okulda vefat eden bir öğrencinin yaşam hakkının ihlal edildiğine karar verdiği Kayak/Türkiye (B. No: 60444/08, 10/7/2012, § 59) başvurusunda, öğrencilerin gözetimi

yükümlülüğünün ilke olarak öğrencilerin okula emanet edildiği sürede okul idaresine ve öğretmenlere ait olduğunu vurgulandığını, AİHM'nin, bütün öğrencileri sürekli gözetim altında bulundurarak öğrencilerin beklenmedik bir davranış sergilemesi durumunda buna derhâl müdahale etmeleri öğretmenlerden beklenmese de öğretmenlerin öğrencilerin okula giriş ve çıkışları ile okul içindeki ve dışındaki hareketlerini yakından izlemesi gerektiğini ifade ettiğini, dolayısıyla nöbet görevinin yerine getirilmemesinin başta eğitim hakkı olmak üzere diğer temel hak ve özgürlükler üzerinde de olumsuz etkiler ortaya çıkarabileceğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. (Osman Bayat ve Diğerleri, §45,46).

Anayasa Mahkemesi Osman Bayat ve Diğerleri kararında, başvuru konusu nöbet tutmama eyleminin süresinin de nazara alınması gerektiğini, söz konusu eylem kararlarının toplu sözleşme görüşmelerinden yaklaşık altı ay öncesinde belirli süreli veya süresiz olarak uygulanmak üzere kesintisiz olarak alındığı ve başvuruculaın Nisan-Haziran döneminde toplamda 7 ilâ 11 gün süresince nöbet görevlerini yerine getirmedikleri görüldüğünü, bütün hak, görev ve sorumlulukları mevzuatla önceden belirlenen kamu görevlilerinin aksi yönde sendika kararı veya başka bir gerekçe olsa dahi -özellikle diğer temel hakları veya hürriyetleri de olumsuz etkileyen durumlarda- kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini öncelemeleri gerektiğini, ancak somut olayda kamu görevlisi başvuruculaın, öğrencilerin eğitim hakkını ve güvenliğini olumsuz yönde etkileme ihtimali son derece kuvvetli olan nöbet tutmama eylemine birçok defa başvurarak, kamu makamlarının sendika hakkı kapsamında yapılan eylemlere göstermesi gereken müsamaha seviyesinin ötesine geçtiğini, dolayısıyla bu koşullarda devletin ve toplumun başvuru konusu eylemlere katlanması gerektiğinden söz edilemeyeceğini vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesi, bu duruma rağmen başvurucular hakkında hemen disiplin soruşturması açılması yerine kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini etkileyebilecek nitelikteki eylemlere herhangi bir müdahalede bulunulmadığı, bu itibarla somut olayda uzunca bir süre müsamaha gösterilerek başvuruculaın hemen cezalandırılmaması ve mevzuattaki en hafif disiplin cezasının verilmesi karşısında müdahalelerin orantılı olduğu sonucuna varıldığı, açıklanan gerekçelerle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olan müdahalelerin Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkını ihlal etmediğine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. (Osman Bayat ve Diğerleri, §47,48).

Somut olayımızda, Eğitim Sen tarafından rehberlik öğretmenlerinin 20.11.2017 tarihinden itibaren nöbet görevlerini yerine getirmemesi yönelik karar alınmış olup, başvurucu bu karar üzerine 2017-2018 eğitim öğretim dönemi boyunca nöbet görevini yerine getirmemiştir. Başvurucu hakkında 27.4.2018 tarihli olur ile disiplin soruşturması başlatılmıştır. Buna göre, idare tarafından başvurucunun yasal olarak bu şekilde eylemde bulunması mümkün olmamasına rağmen nöbet tutmamaları yönündeki taleplerini dile getirebilmeleri için gerekli ortamı başvurucuya sağladığı, yaklaşık altı ay boyunca eyleme müdahale etmediği ve bu bağlamda başvurucuya seslerini yeterince duyurmalarına fırsat verdiği aşikardır. Nöbet görevinin niteliği, kamu hizmetlerinin devamlılığı -öğrencilerin eğitim hakkı ve güvenliği ve kamu hizmetinin aksaması hâlinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklar ile başvurucunun eylemden beklediği fayda karşılaştırıldığında başvurucunun aradaki dengeyi bozacak surette orantısız şekilde hareket ettiğinin kabul edilmesi gerekir. Öyle ki, Osman Bayat ve Diğerleri kararında Anayasa Mahkemesi tarafından 7 ila 11 gün arasında devam eden eylemin kamu makamlarının müsamaha seviyesini aştığı kabul edilmişken, somut olayımızda yaklaşık altı (6) ay süren nöbet tutmama eylemi için evleviyetle aynı değerlendirmenin yapılması ve İdare tarafından uygulanan disiplin cezasının başvurucunun sendika hakkını ihlal etmediğinin kabulü gerekir.

Osman Bayat ve Diğerleri kararına konu olayda başvuruculara uyarma cezası uygulanmasına karşın işbu başvuruda daha üst kategoride olan 1/30 oranında aylıktan kesme cezası verilmesi de söz konusu kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir farklılık oluşturmamaktadır. Devlet memurlarına verilecek disiplin cezaları ile her bir disiplin cezasını gerektiren fiil ve hâller 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde düzenlenmiş olup fiilin niteliğine göre beş kategoride düzenlenmiştir. Başvuruculara nöbet görevini aylarca yerine getirmemeleri nedeniyle sıralamanın en alt kategorisinde yer alan uyarma cezasının iki üst kategorisinde olan aylıktan kesme cezası uygulanmıştır. Söz konusu ceza, memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır. Somut olayda başvurucunun fiili için, idare tarafından uzunca bir süre müsamaha gösterilerek hemen disiplin cezası uygulanmamış, ayrıca mevzuatta öngörülen aylıktan kesme cezasının asgari oranı (1/30 oranı) üzerinden disiplin cezası verilmiştir. Bu anlamda somut olayda müdahalenin orantılı olduğunun kabulü gerekir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 51.maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

EMİNE IŞIKLI VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/10689 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10689

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE IŞIKLI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10689)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : 1. Emine IŞIKLI 2. Mustafa Sabit KARAHAN 3. Akile KARATAŞ

Vekilleri : Av. Mehmet BULGURCU Av. İbrahim BULUT Av. İhsan MAKAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, manevi zararın tazmini talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan ret kararı verilmesi nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular kamu görevlisi olarak çalışmaktayken 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname ile 6/1/2017 tarihli ve 29940 mükerrer sayılı 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kamu görevinden çıkarılmış, bu işleme karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Başvurucular Emine Işıklı ve Mustafa Sabit Karahan Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucu göreve iade edilmiş, diğer başvurucu Akile Karataş'ın talebinin Komisyonca reddedilmesi üzerine anılan işlemin iptali istemiyle açtığı dava sonucu işlem iptal edilerek o da görevine iade edilmiştir.

4. Başvurucular bu süreçte uğradıkları manevi zararın tazmini talebiyle idareye başvurmuş

ancak başvuruculaların talepleri reddedilmiştir. Başvurucular bunun üzerine manevi tazminat talebiyle İdare Mahkemeleri (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır.

5. Mahkemeler davaların reddine hükmetmiştir. Kararların gerekçesinde manevi tazminat taleplerinin 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü uyarınca talep edilen manevi tazminatın kanunen ödenmesine olanak olmadığı belirtilmiştir. Bu kararlar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucular, haklarındaki nihai hükümleri öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/11977 ve 2021/15005 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2020/10689 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular; uğradıkları manevi zararı yargı mercileri önünde her yönüyle ispatladıklarını, buna rağmen açtıkları davaların iddia ve itirazları incelenmeksizin işin esasına girilmeden reddedilmesi nedeniyle hukuk devleti ilkesinin, adil yargılanma hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili kanun hükmünün Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edildiği ancak bu iptalin geriye etkili sonuç doğurmayacağı, ayrıca başvuruculaların manevi tazminat talebine yönelik şikâyetlerinin yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu ve yeterli gerekçe içerdiği, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası yahut açık keyfîlik oluşturan bir durumun bulunmadığı gibi başvuruculaların örgüt üyesi olduğuna dair suçlayıcı bir ibarenin de kullanılmadığı belirtilmiştir. Başvuruculardan Akile Karataş, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir. Diğer başvurucular Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuruculaların iddialarının özü davaya konu şikâyetlerinin esası hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Bu nedenle başvurunun adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan karar hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre karar hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan

bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

14. Diğer taraftan görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma niteliğinde, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mani olan kanunlar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu, § 56).

15. Başvuruya konu yargılamada davanın reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şu şekildeydi:

"Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 24/12/2019 tarihli ve E.2018/159, K.2019/93 sayılı kararı ile) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkin atama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı

herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz."

16. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan fıkranın son cümlesinde yer alan ve davanın reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralı, Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

457. Olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı oldukları değerlendirilen kişiler liste usulüyle kamu görevinden çıkarılmışlardır. Komisyonca tedbire ilişkin şartların oluşmadığı gerekçesiyle başvurunun kabulüne karar verilerek kişilerin göreve iade edilmesi, tedbirin sebep unsurunun gerçekleşmediği, başka bir deyişle bu kişilerin herhangi bir örgüt ya da yapıya aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatlarının belirlenemediği ve hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldıklarının idare tarafından tespit edildiği anlamına gelmektedir.

458. Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramaları söz konusu olabilir. Dolayısıyla OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânını tanıması gerekmektedir.

459. Kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatını ortadan kaldırılmaktadır. Kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesi, devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır."

17. Somut olayda Mahkeme kararlarında, başvuruculardan Emine Işıklı ve Mustafa Sabit Karahan'ın Komisyon kararı gereğince, diğer başvurucu Akile Karataş'ın ise Komisyon kararının uygulanmasına yönelik işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi üzerine kamu görevine iade edildiği vurgulanmıştır. Kararlarda 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü gereğince idarenin tazmin yükümlülüğü olmadığı gerekçesiyle olayın koşulları çerçevesinde başvuruculaların durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadan davalar reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin etkili başvuru hakkını düzenleyen Anayasa'nın 40. maddesine aykırı olduğunu saptamıştır. Dolayısıyla başvuruculara özgü hukuki ve fiili koşullar değerlendirilmeksizin verilen davanın reddi kararlarının -Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki değerlendirmesi de gözönüne alındığında- başvuruculaların dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır bir nitelikte olduğu söylenemeyecektir.

18. Bu itibarla somut olayda yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, dolayısıyla başvuruculaların şikâyet konusu ettiği

hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvuruculardan bir kısmı, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 23. İdare Mahkemesine (E.2019/880, K.2019/2647), Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2019/1707, K.2020/920), Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2020/1422, K.2020/1748) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 446,90 TL harcın başvurucu Emine Işıklı'ya ÖDENMESİNE, 487,60 TL harcın başvurucular Akile Karataş ve Mustafa Sabit Karahan'a AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 40.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELİL KESKİN

B. No: 2020/16486 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16486

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELİL KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16486)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Celil KESKİN

Vekili : Av. Müjdat Fatih İÇEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarına bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 10/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğundan başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvurucu, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de ihlal iddialarının özü mülkiyet hakkına ilişkin olduğundan mülkiyet hakkı kapsamında inceleme yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından banka hesabına konulan blokenin uzun süredir

devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda TMSF'nin 6/12/2016 tarihli kararıyla konulan ve 10/10/2022 tarihinde kaldırıldığı anlaşılan banka hesabı üzerindeki tedbirin beş yılı aşkın bir süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 52.241,59 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2019/882, K.2019/1850) ve İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. Dava Dairesine (E.2020/184, K.2020/408) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADİLE YAVUZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/23337 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADİLE YAVUZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23337)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : 1. Adile YAVUZ 2. Ahmet EFE 3. Elif COŞKUN 4. Emine TÖREN 5. Hatice AKIN 6. Hatice BORA 7. Hatice Mulla AYDOĞAN 8. Ömer ÖZKAN 9. Raziye GÜNER 10. Selma BEŞKAZALIOĞLU 11. Şadiye AKIN 12. Zahide ÖZKAN 13. Zayide ÖZKAN

Vekili : Av. Suat SERT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi ve kamulaştırma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular; İzmir ili, Kemalpaşa ilçesi, Çambel Köyünde bulunan ve 16.510,29 m² yüz ölçümlü olan taşınmazın malikidir. 13/8/2012 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla taşınmazın 1.805,69 m²lik kısmının acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından Kemalpaşa 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde acele kamulaştırma kararı nedeniyle dava açılmış, kamulaştırma bedeli bilirkişi raporuyla 14.978,84 TL olarak tespit edilmiştir. Bilirkişi raporunda taşınmazın kuru tarım arazisi niteliğinde olduğu, üzerinde meyve ağacı bulunmadığı açıklanarak net gelir yöntemine göre buğday, kavun münavebesiyle taşınmazın değerinin tespit edildiği belirtilmiştir.

3. İdare, uzlaşma sağlanamaması nedeniyle 2/12/2013 tarihinde başvurucular aleyhine kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır. Kemalpaşa 2. Asliye Hukuk

Mahkemesi (Mahkeme) 6/3/2014 tarihinde yapılan keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda kamulaştırma bedelini 19.701,03 TL olarak belirlemiştir. Bilirkişi raporunda dava konusu taşınmazın 1/25000 ölçekli büyükşehir bütünü çevre düzeni planında belirtilen tarımsal niteliği korunacak alanlar kapsamında ve belediye mücavir alanında kaldığı, Kemalpaşa organize sanayi bölgesi planı dışında bulunduğu, etrafında meskûn mahal olmadığı, en yakın yerleşim yerine uzaklığının yaklaşık 1750 metre olduğu, taşınmaza imar uygulaması yapılmadığından taşınmazın imar parseli olmadığı, herhangi revize planı bulunmadığı dikkate alınarak taşınmazın tarım arazisi vasfı taşıdığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda taşınmazın boş olduğu ve taşınmazda su kaynağı bulunmadığı belirtilmiştir. Son olarak bilirkişi raporunda taşınmazın kuru tarım arazisi niteliğinde olduğunun anlaşılması nedeniyle buğday, kavun münavebesi dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin tespit edildiği açıklanmıştır.

4. Mahkeme 11/6/2014 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Kararda taşınmazın 1.805,69 m^2lik kısmının başvurucular adına olan tapu kaydının iptaliyle İdare adına tesciline hükmetmiş, kamulaştırma bedelini 19.701,03 TL olarak belirlemiştir. Taraflarca temyiz edilen Mahkeme kararı Yargıtay (Kapatılan) 18. Hukuk Dairesinin 12/12/2016 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında iki yılda üç ürün veya üç yılda dört ürün alınabileceği dikkate alınarak yıllık net gelirinin tümü üzerinden hesaplama yapılması gerekirken bir yılda iki ürün (buğday, kavun) üzerinden değerlendirme yapıldığı izlenimi uyandıracak şekilde ve ürünlerin net gelirine yüzdelik oranla değer biçilerek bedel tespiti yapan bilirkişi raporuna göre karar verilmesinin hatalı olduğu açıklanmıştır. Öte yandan münavebeye alınan buğday ve kavunun 2013 yılı itibarıyla kuru/sulu ayrımı gözetilmeden dekar başına ortalama verimi, dekar başına ayrıntılı üretim gideri ve kilogram başına toptan satış fiyatını gösterir veri cetveli dikkate alınarak hesaplama yapılması gerektiği belirtilmiştir. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Daire), hükmedilen kamulaştırma bedelini dikkate alarak tarafların karar düzeltme dilekçelerinin reddine karar vermiştir.

5. Mahkeme, bozma kararına uyarak ek bilirkişi raporu almıştır. Ek bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 53.779,97 TL olarak belirlenmiş ve kök bilirkişi raporunda açıklanan tespitlerin bozma kararına göre gözden geçirilerek hesaplandığı ifade edilmiştir.

6. Mahkeme 2/8/2018 tarihinde kamulaştırma bedelini 53.779,97 TL olarak belirleyerek davanın kabulüne ve taşınmazın tapu kaydının iptali ile İdare adına tesciline karar vermiştir. Taraflarca temyiz edilen karar Dairenin 29/4/2019 tarihli kararıyla onanmıştır. İdarenin karar düzeltme talebi üzerine Daire yasal faizin bitiş tarihi yönünden kararın düzeltilerek onanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucular nihai kararı 15/3/2020 tarihinde öğrenmiştir. Başvurucular COVID-19 salgını nedeniyle yasal sürelerin 13/3/2020-15/6/2020 tarihleri arasında durmasına dair düzenlemelerden istifade etmek suretiyle 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurunun incelenmesi sırasında başvurucular Ayşe Efe ve Fatma Akın vefat etmiştir. Ayşe Efe'nin mirasçıları Ahmet Efe, Şadiye Akın, Elif Coşkun, Selma Beşkazalıoğlu ve Fatma Akın'ın mirasçısı Hatice Bora 3/2/2025 tarihinde bireysel başvuruya devam etmek istediklerini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucular, kamulaştırılan taşınmazın arsa vasfında olduğunu ancak gerekçesiz olarak arazi/tarla vasfında kabul edilerek kamulaştırma bedelinin hesaplandığını belirtmiştir. Aynı nitelikte olan komşu taşınmaz hakkında görülen bedel ve tescil davasında taşınmazın m² birim değerinin 262 TL olarak tespit edildiğini, kendilerine ait taşınmazın ise m² birim değerinin 19,60 TL olarak belirlendiğini ifade etmiştir. Taşınmazın bulunduğu ilçede en çok kiraz ve zeytin yetiştirildiğini, buna rağmen yerleşik Yargıtay içtihadına aykırı olarak buğday, kavun münavebesi dikkate alınarak hesaplama yapıldığını, böylece kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini, kamulaştırma bedelinin yedi yılın sonunda yasal faiz uygulanarak ödendiğini ve bedelin değer kaybına uğradığını iddia etmiştir. Sonuç olarak mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, kamulaştırma bedelinin ödenmiş olması hâlinde başvurucuların mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiği, diğer hak ihlali iddialarının ise kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda belirtilen iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Kamulaştırma Bedelinin Düşük Belirlendiğine İlişkin İddia

13. Kamulaştırılan taşınmaz, başvurucuların mülkiyetinde olduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma yoktur. Ayrıca başvurucuların taşınmazının kamulaştırılmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32).

14. Uyuşmazlık konusu taşınmaz 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu çerçevesinde kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla kamulaştırma yoluyla yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca içme suyu projesi kapsamında yapılan kamulaştırma işleminin kamu yararı amacına dayandığı hususunda tereddüt yoktur. Dolayısıyla kamu makamlarınca başvurucuların mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

15. Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri, Mukadder Sağlam ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Cevat Aydın ([2. B.], B. No: 2014/13886, 4/10/2017), Ali Taşgeldi ([2. B.], B. No: 2018/30814, 16/11/2021) ve Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. ([2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda, taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespitinin uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğunu, Anayasa Mahkemesinin görevinin kamulaştırma bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten ibaret olduğunu vurgulamıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığına, inceleme yetkisinin sınırlı olduğuna ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek mahkeme kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesine gerçek değerin kamulaştırma bedeli olarak ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre gerçek değerin

ödenmesini sağlayabilmek amacıyla gerekli usule ilişkin güvencelerin etkili bir biçimde uygulanması ve mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gerçek değeri belirlemeleri gerekir.

16. Somut olayda başvuruculara ait kamulaştırılan taşınmazın arazi/tarla vasfında olduğu kabul edilerek net gelir yöntemine göre kamulaştırma bedelinin tespit edildiği anlaşılmıştır. Mahkeme tarafından hükme esas alınan bilirkişi raporunda taşınmazın imar ve kullanım durumu detaylı olarak açıklanmış (bkz. § 3) ve bu açıklamalar ışığında taşınmazın tarım arazisi vasfında kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvuruculara bilirkişi raporundaki açıklamaların aksini ortaya koyacak veya farklı değerlendirme yapmayı gerektirecek bilgi ve belge sunmadığı anlaşılmış, bu itibarla bilirkişi raporlarında ve Mahkeme kararında taşınmazın arazi/tarla vasfı taşıdığına ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Başvurucular tarafından, kamulaştırılan komşu taşınmazın m² değeri 262 TL olarak belirlenirken uyuşmazlık konusu taşınmazın m² değerinin 19,60 TL olarak belirlenmesinden yakınılmakta ise de başvuru formunda ve eklerinde komşu taşınmaz olarak belirtilen taşınmaza ilişkin ada ve parsel numarası, dava dosyasına ilişkin esas numarası gibi detaylı herhangi bilgiye yer verilmediği görülmektedir. Bununla birlikte başvurucular tarafından temyiz dilekçesi eklerinde komşu taşınmaz olarak belirtilen taşınmaza ilişkin ek bilirkişi raporuna (Kemalpaşa 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2017/692 numaralı dosyası kapsamında alınan) yer verildiği anlaşılmıştır. Söz konusu raporda ise taşınmazın Kemalpaşa ilçesinin Yenmiş Mahallesinde bulunduğu, uyuşmazlık konusu taşınmazla komşu olmadığı, yine söz konusu taşınmazın kapama kiraz ve kapama zeytin bahçesi niteliğinde ve aynı zamanda sulu tarım arazisi vasfına sahip olduğunun tespit edildiği görülmüştür. Buna karşılık Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda uyuşmazlık konusu taşınmazın su kaynağı bulunmayan boş kuru tarım arazisi vasfında olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak başvuruculara emsal gösterdiği taşınmazın başvuruculara taşınmazı ile aynı özelliklere sahip olmadığı gözlemlenmiş olup başvuru formu ve ekleri kapsamında bu durumun aksini ortaya koyan bir bilgi ve belgeye de yer verilmemiştir. Dolayısıyla yargı makamlarının taşınmazın m² değeri noktasında ulaştığı kanaatin keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

18. Öte yandan başvurucular, bilirkişi raporlarında taşınmazın bulunduğu ilçede en çok kiraz ve zeytin yetiştirildiğini, buna rağmen buğday, kavun münavebesi dikkate alınarak hesaplama yapıldığını ileri sürmüştür. Bilirkişi raporlarında dava konusu taşınmazın kuru tarım arazisi niteliğinde olduğu, bu kapsamda buğday ve kavun münavebesi uygulandığı ifade edilmiştir. Başvuruculara başvuru formunda ve eklerinde bilirkişi raporundaki açıklamaların aksini ortaya koyacak veya 2013 yılına ilişkin ilgili ilçe tarım müdürlüğü verilerinden farklı değerlendirme yapmayı gerektirecek bilgi ve belge sunmadığı anlaşılmıştır. Netice itibarıyla yargılama makamlarınca ilgili ve yeterli gerekçe ile kamulaştırma bedelinin belirlendiği değerlendirilmiştir.

19. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin önceki içtihatlarında ortaya koyduğu ilkeler uyarınca Mahkeme tarafından hükmedilen kamulaştırma bedelinin Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında yer alan gerçek karşılık güvencesine aykırılık teşkil etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğramasına İlişkin İddia

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri, Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmı yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile her biri için ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Kamulaştırma bedelinin değer kaybetmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğraması dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kemalpaşa 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/62, K.2018/542) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SADIK MARAZ

B. No: 2020/24623 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24623

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SADIK MARAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24623)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Seda AYHAN

Başvurucu : Sadık MARAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yaşlılık aylığının ödenmeye başlandığı tarihten itibaren geçerli olacak şekilde iptal edilmesi ve başvurucunun geriye dönük olarak borçlandırılması işleminin iptali talebiyle açılan davada kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialara ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Karabük İl Emniyet Müdürlüğünde 1/7/1986-30/5/1989 tarihleri arasında bekçi statüsünde 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'na tabi olarak 2 yıl 11 ay görev yapmıştır.

3. Başvurucunun talebi üzerine Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından, başvurucunun farklı kanunlara tabi olarak çalıştığı süreler dikkate alınarak hizmet birleştirmesi yapılmış ve başvurucuya toplam 5016 hizmet gün sayısı üzerinden 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 60. maddesi uyarınca 1/2/2005 tarihinden itibaren yaşlılık aylığı bağlanmıştır.

4. Başvurucu, emekli olduktan sonra 1/7/1986-30/5/1989 tarihleri arasında 5434 sayılı Kanun'a tabi hizmetlerine karşılık herhangi bir ek mali hakkı olup olmadığı hususunda bilgi edinmek amacıyla 14/2/2008 tarihinde idareye başvuru yapmıştır.

5. SGK başvurucunun talebini, son olarak 5434 sayılı Kanun'a tabi bir görevde bulunmaktayken emekliye ayrılmadığından bahisle 23/2/2008 tarihinde reddetmiştir.

6. SGK 9/2/2009 tarihli yazı ile başvurucuya yaşlılık aylığı bağlama işlemi tesis edilirken başvurucunun 1/7/1986-30/5/1989 tarihleri arasında 5434 sayılı Kanun kapsamında 2 yıl 11 ay olarak belirlenen hizmet süresinin hatalı olarak belirlendiğini, hizmet süresinin 2 yıl 5 ay 14 gün olması gerektiğini, daha önce 2 yıl 11 ay olarak belirlenen hizmet süresinin kaldırıldığını bildirmiştir.

7. SGK 22/5/2009 tarihli yazı ile yeniden tespit edilen hizmet süresinin başvurucunun emekli olabilmesi için 506 sayılı Kanun'un 60. maddesinde aranan 5000 hizmet gününden daha az (4850 gün) olduğu ve başvurucunun yaşlılık aylığı bağlanma şartlarını haiz olmadığı gerekçesiyle yaşlılık aylığının kesilmesine ve geriye dönük olarak 1/2/2005-22/6/2009 tarihleri arasında yersiz olarak ödenen toplam 29.912,36 TL'nin başvurucu adına borç çıkarılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, bunun üzerine emeklilik işleminin iptal edilmesi ve yersiz ödeme yapıldığı gerekçesiyle geriye dönük olarak tesis edilen 29.912,36 TL borç çıkarılması işleminin iptali talebiyle SGK aleyhine Karabük İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde 10/3/2001 tarihinde SGK Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından 5434 sayılı Kanun'a tabi hizmet süresinin 2 yıl 11 ay olarak bildirildiğini, idarenin yanlış bilgi vermesi üzerine bildirilen hizmet süresi esas alınarak emeklilik işlemlerinin tesis edilmesinde kendisine izafe edilecek herhangi bir kusurun olmadığını ifade etmiştir.

9. Mahkeme tarafından konu ile ilgili olarak sosyal güvenlik uzmanı bir bilirkişiden bilirkişi raporu alınmıştır. 6/6/2011 tarihinde düzenlenen ilk raporda başvurucunun emeklilik işlemlerine esas emeklilik tahsis dosyasının dava dosyasında mevcut olmadığı gerekçesiyle herhangi bir tespit yapılamamıştır. 23/12/2011 tarihli ek raporda ise başvurucunun emekli olabilmesi için 506 sayılı Kanun'un 60. maddesi uyarınca aranan 5000 hizmet gün sayısının eksik olduğunun yaşlılık aylığının bağlandığı tarihten itibaren SGK tarafından tespit edilmesi mümkünken idare tarafından gerekli özen gösterilmeyerek takriben 5 yıllık bir süre geçtikten sonra ve başvurucunun emekliliğe bağlı ek mali hakları hususunda yaptığı başvuru neticesinde tespit edilip yaşlılık aylığının kesilmesinde ve geriye dönük olarak borç tahakkuk ettirilmesinde başvurucuya atfı kabil bir kusur tespit edilemediği sonucuna varılmıştır.

10. Mahkeme, bilirkişi raporunun hüküm kurmaya yeterli ve kanaat verici nitelikte olduğunu belirterek yaşlılık aylığı bağlanması işleminin SGK'nın kendi hatalı işleminden kaynaklandığı, yaşlılık aylığı bağlanması işlemlerinde başvurucuya atfı kabil bir kusurun bulunmadığı, kurum işlemindeki hata nedeniyle yaşlılık aylığının kesilmesinin hakkaniyete uygun olmayacağı gerekçesiyle 22/3/2012 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir.

11. Karara karşı yapılan temyiz başvurusu üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesi (Daire) Mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Bozma kararında 5434 sayılı Kanun kapsamında kalan uyuşmazlığın iş mahkemelerinin görev alanına girmediğini belirtmiş; Emekli Sandığına yönelik işlem hususunda dosyanın tefrik edilerek -uyuşmazlığın çözümünün idari yargıya ait olması nedeniyle- dava dilekçesinin reddine ve idari yargıdaki davanın sonucunun bekletici mesele sayılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

12. Bozma kararı sonrasında Mahkeme bozma kararına uyulmasına, davanın Emekli

Sandığına yönelik kısmının tefrikine, tefrik edilen dava sonucunun bekletici mesele yapılmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, Mahkemenin 8/11/2012 tarihli kararından sonra kurum işleminin iptali talebiyle bu kez idari yargıda dava açmış ve Ankara 4. İdare Mahkemesi 7/4/2014 tarihli kararla davanın görev yönünden reddine karar vermiştir.

14. Başvurucu, verilen kararlar arasında olumsuz görev uyuşmazlığı ortaya çıktığını ileri sürerek uyuşmazlığın çözümü için dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesi talebinde bulunmuştur. Ankara 4. İdare Mahkemesi, mercii tayini amacıyla dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

15. Uyuşmazlık Mahkemesi 24/12/2018 tarihli kararıyla uyuşmazlığın çözümünde adli yargı yerinin görevli olduğuna karar vermiştir. Uyuşmazlık Mahkemesinin kararı uyarınca Mahkeme tefrik edilen dosyaların yeniden birleştirilmesine karar vermiştir.

16. Mahkeme 28/3/2019 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; SGK tarafından yaşlılık aylığı bağlanması sırasında hizmet sürelerinin ilgili kurumlardan sorularak işlem tesis edildiği, ancak başvurucunun da ne kadar hizmet süresi olduğunu bilebileceği ve yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunduğu tarihte emekli sandığı kapsamındaki hizmet süresinin 2 yıl 5 ay 14 gün olduğu hususunda bir itirazının olmadığı, baştan itibaren yaşlılık aylığı bağlanması şartları haiz olmadığından kurumun hatasına dayanılarak objektif olarak şartları sağlanmayan aylığın ödenmesinin mümkün olamayacağı belirtilmiştir.

17. Başvurucu tarafından bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine Daire temyiz başvurusunun reddine ve anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

18. Başvurucu, nihai hükmü 3/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, kurum işleminin iptali talebiyle açılan ilk davada alınan bilirkişi raporu kapsamında idarenin hatasının açık bir şekilde ortaya konulmasına ve davanın kabul edilmiş olmasına rağmen yargılamanın sonraki aşamalarında lehe olan bilirkişi raporu dikkate alınmadan davanın reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun Mahkeme kararından sonra 1/7/2020 tarihinde yeniden başvuru yaptığını, başvuru neticelendirilmeden bireysel başvuruda bulunduğunu, 9/11/2020 tarihinde de başvurusunun neticelendirildiğini beyan etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında; bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiş ve görüş yazısında yer alan hususları kabul etmekle birlikte aylıkların iadesi amacıyla hakkında icra takibi başlatıldığını ve emekli aylığından 1/4 oranında kesinti yapılacağının şifahen bildirildiğini belirtmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda

başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

25. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, yargı merciinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

26. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi söz konusu kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ [1. B.], B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

27. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 96. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri gereğince SGK tarafından fazla veya yersiz ödeme yapıldığının tespit edilmesi hâlinde idare tarafından hatalı olarak ödendiği tespit edilen anapara tutarının iadesinin talep edilebileceği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Aksine bir durumun başvurucunun sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği ve sosyal adaletle bağdaşmayacağı açıktır.

28. Diğer taraftan "iyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68).

29. Başvurucu, Mahkemenin ilk kararında kendisine atfı kabil bir kusur olmadığını tespit eden lehe bilirkişi raporu hükme esas alınarak davanın kabulüne karar verilmesine rağmen daha sonra bu rapora itibar edilmemesinin gerekçesine yer verilmeksizin davanın reddinden şikâyet etmektedir. Başvurucunun bu iddiasını yargılama sırasında açık bir biçimde dile getirdiği görülmektedir.

30. Gerçekten de Mahkemenin davanın kabulüne dair gerekçeli kararında bilirkişi raporuna yönelik tespit ve değerlendirmelere yer verilmiş ve bilirkişi raporu uyarınca başvurucuya atfı kabil bir kusur olmadığı belirtilmiştir. Dairenin usule dair bozma kararından sonra ise gerekçeli kararda başvurucunun hizmet süresini bilebilecek durumda olduğu ifade edilerek dava reddedilmiştir.

31. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme, yasa kurallarını yorumlama, kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiğine karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yapan mahkemeye ait olmakla birlikte mahkemenin esasa etkili iddialara ilişkin olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe sunması hakkaniyete uygun yargılanmanın gerçekleşmesi adına bir zorunluluktur (Seyhan İlğaz [1. B.], B. No: 2014/7475, 17/7/2018, § 39). Bu bağlamda Mahkemenin gerekçeli kararında ilk kararda hükme esas alınan bilirkişi raporuna neden itibar edilmediğine ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmıştır. Bunun yanında temyiz dilekçesinde de ileri sürülen bu iddiaya ilişkin olarak Dairece de herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

36. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karabük İş Mahkemesine (E.2012/215, K.2019/111) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, yaşlılık aylığının ödenmeye başladığı tarihten itibaren geçerli olacak şekilde iptal

edilmesi ve başvurucunun geriye dönük olarak borçlandırılması işleminin iptali talebiyle açılan davada kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialara ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Çoğunluk gerekçesinde, ilk kararda hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacıya ait bir kusurun bulunmadığı belirtildiği ve bu nedenle davanın kabulüne karar verildiği, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin usule ilişkin bozma kararından sonra ise davacının hizmet süresini bilebilecek durumda olduğu belirtilerek davanın reddedildiği, ikinci kararda ilk yargılamada hükme esas alınan bilirkişi raporuna neden itibar edilmediğine değinilmediği gibi, bu konuda Yargıtay Hukuk Dairesince de herhangi bir gerekçe belirtilmediği, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği ifade edilmiştir.

Yerel mahkemenin gerekçeli kararında, başvurucuya SGK tarafından yaşlılık aylığı bağlanması sırasında hizmet süresi ilgili Kurum tarafından hesaplanmış olsa da başvurucunun ne kadar hizmet süresi olduğunu bilebileceği ve yaşlılık aylığı bağlanması talebinde bulunduğu tarihte hizmet süresinin 2 yıl 5 ay 14 gün olduğu hususunda bir itirazının olmadığı, baştan itibaren yaşlılık aylığı bağlanması şartlarını haiz olmadığı, kurumun hatasına dayanılarak objektif olarak şartları sağlanmayan aylığın ödenmesinin mümkün olmadığı gerekçeleriyle davanın reddine karar verilmiştir.

Bozma öncesi verilen ilk kararda hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacının yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli olan 5000 hizmet günü sayısının eksik olduğu belirlenmiş, ancak bu hususun idarenin hatasından kaynaklandığı, davacının yaşlılık aylığı bağlanması hususunda kusurlu olmadığı belirtilmiştir. Mahkemece, idarenin kusurlu olduğu belirtilerek, yani kusur yorumuna istinaden davanın kabulüne karar verilmiştir. Yargıtay'ın usuli gerekçelerle bozma kararı sonrasında yargılama yapan mahkeme ise, idarenin kusurlu olmasının sonuca etkili olmadığı, objektif olarak yaşlılık aylığı bağlanma koşulunun sağlanmadığı gerekçelerine yer vererek davanın reddine karar vermiştir.

Dava konusu uyuşmazlık açısından davacının prim gün sayısının eksik olduğu bilirkişi raporu ile sabit olup, bu husus taraflar açısından tartışma konusu değildir. Uyuşmazlık tarafların kusuru noktasında toplanmakta olup, yani davacının prim gün sayısı açısından kusurlu olmamasının yaşlılık aylığının iptali için gerekçe oluşturup oluşturmayacağı noktasında doğmaktadır. Buna göre dava konusu uyuşmazlığın çözümünde taraflara ilişkin "kusur yorumu" esas olup, bu husus hukuki nitelikte olduğundan HMK uyarınca, yorumun hâkim tarafından yapılması gerekmektedir. Tarafların kusurunun sonuca etkisinin belirlenmesi, özel ve teknik bir bilgi gerektirmediğinden HMK'ya göre, bu konuda bilirkişi raporu alınmasına gerek yoktur. Bu nedenle, bilirkişinin kusur yorumuna neden itibar edilmediği konusunun yerel mahkemece veya Yargıtay tarafından değerlendirilmesi gerekmediği gibi, bu hususun Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi ve başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi de mümkün değildir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında vurgulandığı üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili

varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42; Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Bas. Yay. San. Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 35). Buna göre, somut olayda başvurucuya yaşlılık aylığı bağlanması için prim gün sayısının eksik olduğu hususunda tartışma olmadığı, idarenin hatalı hesaplama yapmış olmasının yaşlılık aylığı bağlanması için gerekçe oluşturmayacağı kaldı ki, prim gün sayısındaki eksikliğin davacı tarafından da bilinmesi gerektiğini belirten ve davanın reddine karar veren yerel mahkemenin gerekçeli kararında bariz takdir hatası veya keyfilik mevcut değildir. Yerel mahkeme kararının gerekçesi yeterli olup, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

KADİR KIZILAY

B. No: 2020/27115 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27115

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR KIZILAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27115)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Kadir KIZILAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eczane ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara'da faaliyet gösteren eczanenin sahibi ve mesul müdürü olarak 1/12/2016 tarihli Sosyal Güvenlik Kurumu Kapsamındaki Kişilerin Türk Eczacılar Birliği Üyesi Eczanelerden İlaç Teminine İlişkin Protokol (Protokol) kapsamında Türk Eczacılar Birliği (TEB) ile imzaladığı tip sözleşme uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kapsamındaki hastalara ilaç satışı yapmaktadır.

3. SGK Ankara İl Müdürlüğünce başvurucuya gönderilen 1/12/2016 tarihli yazı ile Protokol'ün "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." şeklindeki 5.1. maddesi uyarınca sözleşmenin yazının tebliğ tarihten itibaren bir ay sonra feshedileceği bildirilmiştir.

4. Başvurucu, sözleşmenin fesih işleminin iptali için 16/12/2016 tarihinde Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde tip sözleşmenin hangi hâllerde feshedileceğinin Protokol'ün 5.1. maddesinde düzenlendiğini ancak SGK tarafından gönderilen yazıda bu maddede sayılan sebeplerden hiçbirine yer verilmemesi nedeniyle savunma hakkının engellendiğini ileri sürmüştür. Ayrıca hakkında anılan sözleşmeyi

etkileyebilecek soruşturma ve kovuşturma yapılmadığı gibi disiplin cezası da verilmediğini vurgulamıştır. Son olarak MEDULA (Sağlık Bakanlığı tarafından ilaç almayı kolaylaştırmak için oluşturulmuş bir program) sisteminin kapatılmasının olumsuz sonuçlar doğuracağından anılan sistemin tedbiren açılmasını ve fesih işleminin iptalini talep etmiştir.

5. Mahkeme 22/2/2018 tarihinde davayı esastan reddetmiş; gerekçede SGK tarafından davaya konu sözleşmenin tek taraflı olarak feshedildiğinin yazılı olarak bildirildiğini, nitekim Protokol'ün 5.1. maddesinde yer alan "Taraflar bir ay önceden yazılı bildirimde bulunmak şartıyla sözleşmeyi her zaman feshedebilir." hükmü gereğince somut olaya konu işlemin protokol hükmüne uygun olduğunu ifade etmiştir.

6. Davanın reddine yönelik karar istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 25/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; somut hiçbir neden olmaksızın gerçekleştirilen fesih işleminin hukuka aykırı olduğunu, yargılama aşamasında da Protokol'de yer alan fesih nedenleri arasında güvenlik soruşturmasına ilişkin bir düzenleme bulunmadığını, yargı mercilerince soyut ve genel geçer ifadeler ile ret kararı verildiğini belirtmiştir. MEDULA sisteminin kapatılması nedeniyle ilaç satışı yapamadığını ifade eden başvurucu, gelirinin tamamına yakınını kaybettiği gibi şahsi ve mesleki itibarının da zedelendiğini vurgulayarak gerekçeli karar hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, çalışma hakkının, mülkiyet hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler C.A. (3) ([GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 90-96) kararında açıklanmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi Mustafa Akyıldız ([2. B.], B. No: 2020/23302, 2/10/2024, §§ 29, 30) kararında SGK ile yapılan Protokol kapsamında tip sözleşmenin feshedilmesi şeklindeki uygulamanın başvurucunun mesleği çerçevesinde ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, mesleğini devam ettirebilmesi, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı kabul edilerek sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir bulmuştur. Somut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

13. Sözleşmenin feshedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu, anılan müdahalenin kanuni dayanağı ile meşru amacının mevcut olduğu kabul edilmiştir (Mustafa

Akyıldız, §§ 36-38).

14. Anayasa Mahkemesi başvuru konusunu incelediği anılan kararda, eczacılık faaliyetinin özünde bir serbest meslek olmasına rağmen sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesine aracılık etmesi itibarıyla kamusal yönünün de bulunduğu, mesleğin belirtilen özelliği nedeniyle diğer mesleklerden farklı kurallar ve denetleme yöntemlerine tabi olmasının olağan olduğunu kabul etmiştir. Bununla beraber her durumda mesleğin ifasına ilişkin kuralların, uygulamaların ve tedbirlerin esaslarının açıkça mevzuatta düzenlenmesi gerektiği; mesleğin ifasının imkânsız hâle getirilmesi ya da meslek sahibine ölçüsüz külfet yüklenmesi hâlinde mesleğe yapılan müdahalenin somut olaya göre temel hak ve özgürlükleri ihlal edebileceği vurgulanmıştır (Mustafa Akyıldız, § 48).

15. Ayrıca Anayasa Mahkemesi tip sözleşme ve MEDULA sisteminin niteliğini irdeleyerek özünde serbest meslek olan eczacılığın esasen bu sözleşmeler çerçevesinde etkili bir şekilde ifa edilebilir bir meslek olduğu ve MEDULA sistemine erişimin eczanelerin ticari faaliyetlerinin devamı için elzem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak gerek fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından verilen kararda gerekse yargı mercilerince verilen kararlarda; fesih yönünde kullanılan takdir yetkisinin kanuni dayanaklarının gösterilmesi, müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunulmasının gereklilik arzettiği vurgulandıktan sonra somut olayda bu gerekliliğin yerine getirilmediği tespit edilerek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Mustafa Akyıldız, §§ 49-51).

16. Somut olayda SGK tarafından başvurucunun MEDULA sistemine erişimi engellenmiş, ayrıca başvurucuya gönderilen 1/12/2016 tarihli yazı ile Protokol'ün 5.1. maddesi uyarınca yazının tebliğ tarihinden itibaren bir ay sonra başvurucu ile yapılan sözleşmenin feshedileceği bildirilmiştir. Sonuç olarak fesih işlemini gerçekleştiren SGK tarafından takdir yetkisini denetlemeye elverişli olacak şekilde müdahalenin nedenlerine ve başvurucunun mesleği üzerindeki etkilerine ilişkin bireyselleştirilmiş güçlü ve yeterli gerekçe sunma konusundaki gerekliliklerin yerine getirilmediği görülmüştür. Dolayısıyla anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak

bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/549, K.2018/85) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET GÜMÜŞGÖREN

B. No: 2020/38036 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38036

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET GÜMÜŞGÖREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38036)

Karar Tarihi: 4/11/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 12/2/2026 - 33166

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucu : Ahmet GÜMÜŞGÖREN

Vekili : Av. Suat ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma dolayısıyla açılan tazminat davasının pasif husumet yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

2. Başvurucu; Van'ın Saray ilçesi, Keçikaya Mahallesi, 239 numaralı parselde bulunan taşınmazın malikidir. Başvurucu; maliki olduğu taşınmazda Karayolları Genel Müdürlüğünce (KGM) yol genişletme çalışmaları yapılması dolayısıyla taşınmazına kamulaştırma yapılmaksızın el atıldığı, taşınmazın tarıma ve kullanıma elverişsiz hâle geldiği iddialarıyla Saray (Van) Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tazminat davası açmıştır.

3. Mahkeme, taşınmaza yönelik keşif ve bilirkişi incelemeleri yaptırmıştır. Keşifte taşınmazın içinden geçen çay için yeterli kanalların yapılmaması, su kaynağının kontrol altına alınmaması, KGM tarafından yol çalışması kapsamında yapılan menfezin yeterli olmaması nedeniyle taşınmazı su bastığı, taşınmazın bataklık hâline geldiği ve balçıkla kaplandığı, bu suretle ekilip biçilmeye müsait olmadığı tespit edilmiştir. Bilirkişi heyeti

tarafından düzenlenen raporda da taşınmazın sularla kaplı olduğu, yüzeyinde kum, kil ve çamur olduğu, taşınmazın kullanımının mümkün olmadığı belirtilmiştir. Yine raporda KGM'nin köprü yapımı ve inşaatı nedeniyle doğal dere yatağının değiştiği, dere sularının taşıdığı alüvyonların menfez küçük ve çapsız olduğundan yolun diğer tarafına geçemediği, taşınmazda biriktiği açıklanmıştır. Yapılabilecek ıslah çalışmasının maliyetinin zemin bedelinden daha fazla olacağı ve taşınmaz sürekli dere yatağının etkisinde kaldığı için yersiz ve sonuçsuz kalacağı vurgulanmıştır. Bu kapsamda taşınmaza el atıldığı kabul edilmiş ve 108.737 TL kamulaştırmasız el atma tazminatı ile 15.652,38 TL ecrimisil bedeli hesaplanmıştır.

4. Mahkeme, bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kabulüne, taşınmazın tapu kaydının iptali ile KGM adına tesciline karar vermiş; 108.737 TL kamulaştırmasız el atma tazminatı ile 15.652,38 TL ecrimisil bedelinin başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. KGM karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş, davanın idari yargının görev alanına girmesi nedeniyle görevsizlikten reddedilmesi gerektiğini savunmuştur.

5. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) kararın kaldırılmasına ve davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 9/3/2016 tarihli E.2015/18-101, K.2016/301 sayılı kararında da değinildiği üzere 18/12/1953 tarihli ve 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Vazife ve salahiyetle" başlıklı 2. maddesinde taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmenin Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün (DSİ) görevleri arasında sayıldığını belirterek sebebi ne olursa olsun taşınmazların korunması amacıyla yapılması gereken her türlü işlemden DSİ sorumlu olduğundan kamulaştırmasız el atma iddiasıyla KGM'ye karşı açılan davanın pasif husumet yokluğu sebebiyle reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

6. Başvurucunun karara karşı yaptığı temyiz başvurusu Yargıtay 5. Hukuk Dairesi tarafından incelenmiş ve kararın onanması yönünde karar verilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 11/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

9. Bireysel başvuru sonrasında başvurucu, aynı Mahkeme nezdinde bu kez DSİ'ye karşı kamulaştırmasız el atma ve ecrimisil talepleriyle tazminat davası açmıştır. Mahkeme, keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi raporunda taşınmazların dere yatağının yön değiştirmesi nedeniyle ıslahı mümkün olmayan dere yatağı ve etkisinde kalan alan hâline geldiğinin tespit edildiği belirtilerek kamulaştırmasız el atma tazminatı 278.293 TL, ecrimisil bedeli ise toplam 12.504,60 TL olarak hesaplanmıştır.

10. Mahkeme, DSİ'nin görevlerinden birinin taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmek olduğunu vurgulayarak ıslahı mümkün olmayan dere yatağı hâline gelen taşınmazlara kamulaştırmasız el atıldığı olgusunu kabul etmiş; davanın el atılan taşınmazlar yönünden kabulüne, taşınmazların dere yatağı olarak tapudan terkinine karar vermiş; son olarak taleple bağlı kalarak 1 TL kamulaştırmasız el atma tazminatına ve yine 1 TL ecrimisil bedeline hükmetmiştir. Karar, istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, bu kez önceki davadaki bilirkişi raporunda belirtilen tutarlar yönünden aynı Mahkeme nezdinde ek dava açmıştır. Söz konusu dava derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; taşınmazların DSİ tarafından yapılan çalışma ile değil KGM tarafından yapılan çalışma neticesinde sel yatağı hâline geldiğini, idari yargıda DSİ'ye karşı dava açılması durumunda davalarının süre aşımı nedeniyle reddedileceğini, DSİ'ye karşı açılacak ve etkili olabilecek bir davanın bulunmadığını, daha önce aynı konuda KGM'ye karşı açılan davaların kabulle sonuçlandığını belirterek adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Bölge Adliye Mahkemesince husumetin yönlendirilmesi gereken kurumun DSİ olarak gösterildiği, başvurucunun ihlal iddialarının devam etmesi sebebiyle zamanaşımı ya da hak düşürücü süreye tabi olmaksızın DSİ aleyhine idari yargıda tam yargı davası ve adli yargıda kamulaştırmasız el atma davası açmadan bireysel başvuruda bulunması hususunun başvuru bakımından yapılacak kabul edilebilirlik değerlendirmesinde gözönünde bulundurulması gerektiği, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda kamulaştırmasız el atmaya konu taşınmaz, başvurucunun mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi Hasan Mutlu ([1. B.], B. No: 2018/22691, 30/6/2021, §§ 38-40) ve Hadice Rüzgar ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2019/17376, 12/1/2022, §§ 22-45) kararlarında, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki inceleme yetkisinin sınırları ve niteliği gözetildiğinde yargılama makamlarının kanaatinin sorgulanabilmesi için daha öte bir inceleme yapılmasına yetecek verileri/dayanakları başvuruculların somut biçimde göstermesi gerektiğini vurgulamıştır.

16. Başvurucu, daha önce aynı yere ilişkin olarak KGM'ye karşı açılan davaların Yargıtay nezdinde lehe sonuçlandığını iddia etmiştir. Başvuruya konu olayda Bölge Adliye Mahkemesi, meydana gelebilecek su taşkınları ve sellere karşı özel mülkiyette bulunan taşınmazların korunması amacıyla yapılması gereken her türlü işlemden DSİ'nin sorumlu olduğunu belirtmiş; bu nedenle kamulaştırmasız el atma iddiasıyla KGM'ye karşı açılan davanın pasif husumet yokluğundan reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesinin bu kararını DSİ'nin görev ve yetkilerini düzenleyen özel kanun hükmüne ve yargısal içtihada dayandırdığı anlaşılmaktadır (bkz. § 5). Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemesinin daha önce verilen kararların aksi yönünde karar vermesinin gerekçesini de ortaya koyduğu değerlendirilmiştir. Ayrıca başvuru formu ve ekleri incelendiğinde emsal olarak sunulan kararların (Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 8/6/2017 tarihli ve E.2016/19191, K.2017/15701 sayılı kararı) işbu davadan önce verildiği, bu kapsamda başvurucunun güncel ve yeni içtihatlar olduğuna dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği de anlaşılmıştır.

17. Öte yandan başvurucu, davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesi kararı sonrasında DSİ'ye karşı açılabilecek bir davanın olumlu sonuçlanmayacağını ve bu suretle

zararlarının giderilmesinin engellendiğini ileri sürmüştür ancak bireysel başvuru süreci devam ederken başvurucu, taşınmaza kamulaştırmasız el atılması dolayısıyla DSİ'ye karşı dava açmıştır. Bu davada başvurucu lehine karar verilmiştir (bkz. § 10). Yine başvurucunun önceki davada bilirkişi raporunda belirtilen bedele ilişkin olarak ek dava açtığı, bu davanın da devam ettiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun iddiasının aksine Bölge Adliye Mahkemesi kararında işaret edilen hukuk yolunun başvurucuya başarı şansı sunduğu değerlendirilmiştir.

18. Sonuç olarak yargılama makamlarınca başvurucunun davasının pasif husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesinin makul bir gerekçeye dayandığı ve gelinen süreçte başvurucu lehine karar verildiği de dikkate alınarak mülkiyet hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı neticesine ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan tazminat davasının pasif husumet yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, KGM’nin yol genişletme çalışmaları nedeniyle taşınmazına kamulaştırmasız el attığını ve arazinin su baskını sonucu kullanılamaz hâle geldiğini belirterek tazminat davası açmıştır.

3. Keşif ve bilirkişi incelemelerinde, yol ve menfez çalışmaları nedeniyle doğal dere yatağının değiştiği, suyun taşınmazda birikerek alanı bataklığa çevirdiği tespit edilmiş; taşınmazın ekonomik olarak ıslahının mümkün olmadığı belirtilmiş ve tazminat ile ecrimisil hesaplanmıştır.

4. Asliye Hukuk Mahkemesi davayı kabul ederek taşınmazın KGM adına tesciline ve tazminatın ödenmesine karar vermiştir. İstinaf üzerine Bölge Adliye Mahkemesi, taşkın sulara karşı önlemlerden DSİ’nin sorumlu olduğu gerekçesiyle KGM’ye karşı açılan davada pasif husumet yokluğu bulunduğunu belirterek istinaf talebin kabulü ile davanın reddine karar vermiştir. Temyiz istemi de reddedilen başvurucu, süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

5. Başvurucu, taşınmazın sel yatağı hâline gelmesine neden olan çalışmanın DSİ değil KGM tarafından yapıldığını, bu nedenle DSİ'ye karşı idari yargıda açılacak bir davanın süre aşımından reddedileceğini ve etkili olmayacağını belirtmiştir. Ayrıca benzer durumlarda KGM'ye karşı açılan davaların kabul edildiğini vurgulayarak adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Mahkememiz çoğunluğu kamulaştırmasız el atma sebebiyle açılan davada tazminat davasının pasif husumet yokluğundan reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varmıştır.

7. Yargılama boyunca alınan teknik bilirkişi raporları başvurucunun iddialarını doğrulamıştır. İlk derece mahkemesi bu raporlar doğrultusunda davayı kabul etmiş; ancak Bölge Adliye Mahkemesi Asliye Hukuk Mahkemesi kararını kaldırarak davayı pasif husumet yokluğu nedeniyle reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de bilirkişi raporlarında KGM'nin köprü ve yol çalışmaları nedeniyle dere yatağının değiştiğini, suyun taşınmaza aktığını ve taşınmazın tarım dışı hâle geldiğini açıkça kabul etmiştir. Buna rağmen DSİ'nin genel sularla ilgili görevlerine dayanılarak, "sebebi ne olursa olsun taşkın suların önlenmesinden DSİ sorumludur" gerekçesiyle KGM'ye yöneltilen davada husumet yokluğu bulunduğu sonucuna varılmıştır. Üstelik bu kararla başvurucu aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine de hükmedilmiş; başvurucu DSİ'ye karşı yeni bir dava açmak zorunda kalmıştır.

8. Kişilerin ayrı bir dava açma külfetine katlanma zorunda bırakılması özellikle de kamulaştırma gibi mülkiyetten yoksun bırakma sonucu doğuran durumlarda mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılabilir (Çatak ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33189/21, 3/12/2024, § 113). Bunun da ötesinde, bir kamulaştırma yapılırken sadece kamulaştırma yapılan taşınmazın değil bu kamulaştırmaya konu kamu gücü kullanımından etkilenecek taşınmazların da belirlenerek ilgili zararların karşılanması mülkiyet hakkının korunmasının gereğidir. Nitekim Kutlu ve diğerleri/Türkiye (B. No: 51861/11, 13/12/2016) kararında su havzasının koruma alanında bulunan taşınmazların kamulaştırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Buna göre kamulaştırmaya konu faaliyetten etkilenmesine rağmen taşınmazın kamulaştırılmaması mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale teşkil eder.

9. Başvuru konusu olayda özetle davayı reddeden Bölge Adliye Mahkemesinin de tespit ettiği üzere teknik bilirkişilerce başvurucunun taşınmazının Karayolları idaresince yapılan işlemler nedeniyle zarar gördüğünün belirlendiği hâlde davanın pasif husumet yokluğundan -yargılama gideri ve vekâlet ücreti de ödenmesine karar verilerek- yeni bir dava açma külfetine yol açılması mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahaledir.

10. Olayda taşınmazın ıslahı için yapılacak masrafın taşınmaz değerinden fazla olduğu yönündeki tespit dikkate alındığında bir mülkten yoksun bırakma söz konusudur. Sonradan DSİ aleyhine dava açılmış olması mülkten yoksun bırakma nedeniyle hükmedilecek tazminat sürecinin de uzamasına yol açmış, başvurucunun masraflarını da artırmıştır. Oysaki başvurucunun ilk davayı açmada herhangi bir kusuru da bulunmamaktadır. Üstelik idarelerin tazminat ile ilgili iç işleyişlerinin başvurunun konusu bakımından bir önemi de bulunmamaktadır.

11. Sonuç olarak, Anayasa'nın 35. maddesi ile AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca güvence altına alınan mülkiyet hakkının başvurucu yönünden ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Kenan YAŞAR

A.A.S.S.

B. No: 2021/2075 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2075

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.A.S.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2075)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : A.A.S.S.

Vekili : Av. Taner KILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkının, kararın usul güvencelerine aykırı olması nedeniyle de yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca başvurucunun sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1988 doğumlu erkek olup Irak Cumhuriyeti vatandaşıdır. Başvurucunun 3/9/2019 başlangıç, 2/9/2021 bitiş tarihli olmak üzere kısa dönem ikamet izni vardır.

7. İlgili birimler ile yapılan koordineli çalışmalarda hakkında DEAŞ terör örgütü mensubu olduğu şeklinde bilgi edinilen başvurucu, Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü (TEM) ekiplerince 4/9/2019 tarihinde gerçekleştirilen operasyonla yakalanmıştır. Bilgi sahibi sıfatıyla ifade veren başvurucu; 2015 yılında yasal olmayan yollarla Türkiye'ye geldiğini, DEAŞ terör örgütü mensubu olmadığını, 2014-2015 yıllarında yaşadığı yer olan Telafer'i DEAŞ'ın ele geçirdiğini, DEAŞ terör örgütünün kendisine yardım etmeyenleri öldürdüğünü veya bu kişilere kötü muamele yapıldığını, kendisinin de bu sebeple örgüt mensuplarına yardım ettiğini, o bölgede esnaf olması ve meslek alanı ile ilgili olması nedeniyle örgüt adına yazı yazma ve gıda yardımı dağıtma işlerini yaptığını, örgüte katılması için baskıların artması üzerine Türkiye'ye geldiğini beyan etmiştir.

8. Başvurucunun ifadesini alan TEM personeli 4/9/2019 tarihinde başvurucuyla görüşerek risk analiz mülakat formu düzenlemiştir. Yapılan görüşme sonucunda başvurucunun 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesinin uygun olacağı görüşü bildirilmiştir.

9. Başvurucu, alınan ifadesinin ardından yabancı terörist savaşçı kapsamında değerlendirilerek sınır dışı işlemleri için Ankara İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. Ankara Valiliği (Valilik) 6/9/2019 tarihinde, başvurucunun 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesine ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında idari gözetim altına alınmasına karar vermiştir. Sınır dışı etme kararının gerekçesinde sadece 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri yazılıdır.

10. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde Sünni Türkmen olduğunu, Şii politikaları güç ve kuvvet bulunca mezhebi nedeniyle baskı gördüğünü, 2015 yılında DEAŞ'ın yaşadığı yer olan Telafer'i ele geçirmesinden sonra çatışma arasında kaldığını, bu nedenle Irak'ın artık kendisi için güvenli olmayacağını düşünerek 2015 yılında Türkiye'ye geldiğini belirtmiştir. Beyanına göre Türkiye'ye geldikten sonra ilk iki yıl insani ikamet izni ile kalmış, daha sonra da kısa dönem ikamet izni ile Türkiye'de kalmaya devam etmiştir. 3/9/2019 tarihinde aldığı kısa dönem ikamet izninden bir gün sonra 4/9/2019 tarihinde hakkında hiçbir somut bilgi ve belge olmadan DEAŞ üyesi olduğu gerekçesi ile bilgisine başvurulmak üzere yakalanmış, ifadesi alındıktan sonra da serbest bırakılmayarak TEM tarafından Göç İdaresi İl Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Valiliğin de DEAŞ üyesi olduğuna dair bir delil olmadığı hâlde hakkında sınır dışı kararı aldığını belirten başvurucu; ülkesine gönderilmesi durumunda hayatının tehlikede olacağını veya kötü muameleye maruz kalacağını, ayrıca aile bütünlüğünün bozulacağını iddia etmiştir.

11. İdare Mahkemesi 30/10/2020 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Davacı hakkında Ankara Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü'nün .../09/2019 tarih ve 58604142-6756.(13211).2019/6727 sayılı yazısı ile [tarih ve sayılı bilgileri belgeye uygun

şekilde aktarılmıştır] davacının illegal olarak Türkiye'ye giriş yaptığı, geçmiş dönemlerde DEAŞ silahlı terör örgütü içerisinde faaliyet gösterdiği değerlendirmeleriyle yabancı terörist savaşçı kapsamında davalı idareye bildirilmesi üzerine dava konusu işlemin tesis edildiği göz önünde bulundurulduğunda, davacının 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesindeki 'Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar' ve 'Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar' kapsamında olduğu anlaşıldığından, davacının aynı Kanunun 54. maddesinin 1. fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

...

Somut olayda da; geçmişteki hangi fiili veya durumları nedeniyle ülkesine iadesi halinde zulme maruz kalacağı konusunu maddi gerekçelere dayandıramayan davacının, geri gönderilmesi durumunda zulme uğrayacağına ilişkin somut bilgi ve belge de bulunmadığından, kötü muameleye maruz kalma konusunda "gerçek bir risk" ile karşı karşıya olmadığı, bu kapsamda yukarıda yer verilen menşe ülke bilgilerine ilişkin açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda, davacının 6458 sayılı Kanun'un 4. ve 55. maddesi kapsamında da bulunmadığı anlaşıldığından, söz konusu iddiasına itibar edilmemiştir."

12. Başvurucu, nihai hükmü 12/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme yasağı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez."

14. 6458 sayılı Kanun'un "İkamet izni" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almaları zorunludur. İkamet izni, altı ay içinde kullanılmaya başlanmadığında geçerliliğini kaybeder."

15. 6458 sayılı Kanun'un "Kısa dönem ikamet izni" başlıklı 31. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"1) Aşağıda belirtilen yabancılara kısa dönem ikamet izni verilebilir:

a) Bilimsel araştırma amacıyla gelecekler

b) Türkiye'de taşınmaz malı bulunanlar

c) Ticari bağlantı veya iş kuracaklar

ç) Hizmet içi eğitim programlarına katılacaklar

d) Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu anlaşmalar ya da öğrenci değişim programları çerçevesinde eğitim veya benzeri amaçlarla gelecekler

e) Turizm amaçlı kalacaklar

f) Kamu sağlığına tehdit olarak nitelendirilen hastalıklardan birini taşımamak kaydıyla tedavi görecekler

g) Adli veya idari makamların talep veya kararına bağlı olarak Türkiye'de kalması gerekenler

ğ) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçenler

h) Türkçe öğrenme kurslarına katılacaklar

ı) Kamu kurumları aracılığıyla Türkiye'de eğitim, araştırma, staj ve kurslara katılacaklar

i) Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanlardan mezuniyet tarihinden itibaren altı ay içinde müracaat edenler

j) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) Türkiye'de çalışmayan ancak Cumhurbaşkanınca belirlenecek kapsam ve tutarda yatırım yapacaklar ile bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğu

k) (Ek: 28/7/2016-6735/27 md.) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları

(2) (Değişik: 28/7/2016-6735/27 md.) Kısa dönem ikamet izni, birinci fıkranın (j) ve (k) bentleri hariç olmak üzere, her defasında en fazla ikişer yıllık sürelerle verilebilir."

16. 6458 sayılı Kanun'un bireysel başvuru tarihi itibarıyla "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesi şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez."

17. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

..."

18. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar" başlıklı 55. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur..."

20. Sözleşme'nin "İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

21. Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün "Yabancıların sınır dışı edilmelerine ilişkin usuli güvenceler" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"1. Bir devletin ülkesinde kanuni olarak mukim bulunan bir yabancı, kanuna uygun olarak alınan bir kararın uygulanması için gerekli olmadığı sürece buradan sınır dışı edilemez ve bu durumdaki kişinin,

a) sınır dışı edilmesine karşı gerekçeleri sunmasına,

b) durumunun yeniden incelenmesine ve

c) bu amaçlarla, yetkili bir makam veya bu makam tarafından tayin edilen kişi veya kişiler huzurunda temsil edilmesine izin verilir.

2. Bir yabancının sınır dışı edilmesi kamu düzeni çıkarları açısından gerekliyse veya ulusal güvenlik nedenlerinden kaynaklanıyorsa, söz konusu yabancı, bu maddenin 1. fıkrasının a, b ve c bentlerindeki haklarını kullanmadan önce sınır dışı edilebilir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kanunlara uygun şekilde Romanya'da öğrenci statüsünde bulunan Pakistan vatandaşı başvuruculların istenmeyen kişi olarak ilan edilmeleri ve sınır dışı edilmelerine ilişkin Muhammad ve Muhammad/Romanya ([BD], B. No: 80982/12, 15/10/2020) kararında ek 7 No.lu Protokol'de düzenlenen usuli güvencelerin kapsamını belirlemiştir (anılan kararda bkz. §§ 114-124).

23. AİHM'in Muhammad ve Muhammad/Romanya kararındaki ulusal güvenlik gerekçesiyle sınır dışı edilen yabancıların ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca kendilerinin sınır dışı etme kararının olgusal nedenleri hakkında bilgilendirilme hakkına ve dosyadaki belgelere erişim hakkına dayanıp dayanamayacaklarına ilişkin tespitleri şu şekildedir:

i. Bu haklardan ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde açıkça bahsedilmediğini belirttikten sonra ve etkililik ilkesini dikkate alarak bir yabancının ulusal güvenlik için tehdit oluşturduğuna yerel makamların inanmasına yol açan ilgili olgusal unsurların farkında

olmadan yetkililerin ulusal güvenliğin tehlikede olduğu iddialarına anlamlı bir şekilde itiraz edemeyeceği veya sınır dışı edilmesine karşı makul gerekçeler sunamayacağı sonucuna ulaşmıştır (Muhammad ve Muhammad/Romanya, §§ 125, 126).

ii. Dosyadaki belgelere erişimle ilgili olarak ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca, yabancıya tercihen yazılı olarak ve her halükârda etkili bir savunmayı mümkün kılacak şekilde belgelerin içeriği ve yabancının sınır dışı edilmesine karar veren yetkili ulusal makamın dayandığı bilgiler hakkında gerektiğinde bu tür bilgilere usulüne uygun gerekçeli sınırlamalar getirme olasılığına halel getirmeksizin bilgilendirilme hakkının güvence altına alındığına karar vermiştir (Muhammad ve Muhammad/Romanya, § 128).

iii. Yukarıda belirtilen hususları gözönünde bulundurarak ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ilke olarak ilgili yabancıların yetkili ulusal makamların ulusal güvenliğe tehdit oluşturduklarını düşünmelerine neden olan olgusal unsurlar hakkında bilgilendirilmelerini, bu makamların sınır dışı edilmelerine karar verirken dayandıkları belgelerin içeriğine ve dava dosyasındaki bilgilere erişimlerinin sağlanmasını gerektirdiğini tespit etmiştir (Muhammad ve Muhammad/Romanya, § 129).

24. AİHM J.A. ve A.A./Türkiye (B. No: 80206/17, 6/2/2024) kararında Irak'taki güncel durumu incelemiş, kararın sonuç kısmında Irak'ın güvenlik durumunun 2018 yılı veya öncesine oranla iyileştiğini vurgulamıştır (J.A. ve A.A./Türkiye, § 75). Sözleşme'nin 2. ve 3. maddelerinin usul yönünden ihlal edildiğine ilişkin söz konusu kararda çeşitli uluslararası kuruluşların raporlarına yer verilmiş, bu raporlarda 2021 yılı ve sonrasında Irak'ın genel güvenlik durumuna ilişkin bazı tespitlerde bulunulmuştur (anılan kararda bkz. §§ 30-36). Kararda yer alan aşağıdaki hususlar bilhassa önemlidir:

"33. Birleşik Krallık İçişleri Bakanlığı'nın Irak'taki güvenlik durumuna ilişkin Kasım 2022 tarihli Ülke Politikası ve Bilgi Notu (1 Ağustos 2023 tarihinde güncellenmiştir):

...

2.4 Risk

2.4.1 Genel olarak, Selahaddin vilayetindeki Beyci'nin kuzeyindeki dağlık bölge hariç olmak üzere Irak genelinde ayrım gözetmeyen şiddetin sonucu olarak bir kişinin ciddi ve bireysel bir zarar tehdidiyle karşı karşıya kalması muhtemel değildir. Ancak, daha önce DAEŞ tarafından kontrol edilen Enbar, Diyala, Kerkük, Ninova ve Selahaddin vilayetlerine geri dönen bir kişinin ciddi bir zararla karşı karşıya olup olmadığı birtakım faktörü dikkate alan, olaya duyarlı, değişken ölçekli bir değerlendirme gerektirecektir. Tüm vakalar kendi gerçeklerine göre değerlendirilmeli ve ciddi bir zarar riski olduğunu gösterme yükümlülüğü kişiye ait olmalıdır...

2.4.4. ...Irak'ın bazı bölgelerinde Hükümet güçleri, çeşitli milisler ve DAEŞ'in kalıntılarının dâhil olduğu bir iç silahlı çatışma yaşanmaya devam etmektedir. DAEŞ'in 2017 sonunda askeri olarak yenilgiye uğratılması ve bunun sonucunda doğrudan ve dolaylı şiddetin seviyesinin azalmasının ardından iç silahlı çatışmanın yoğunluğu, -genel bir mesele olarak- Irak'a geri dönen herhangi bir sivilin yalnızca orada bulunması nedeniyle ciddi zarara yol açacak ayrım gözetmeyen şiddete maruz kalma konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya olduğuna inanmak için önemli gerekçeler oluşturacak şekilde değildir...

Yukarıdaki genel sonucun tek istisnası Selahaddin vilayetindeki Beyci'nin kuzeyindeki küçük dağlık bölgedir. DAEŞ bölgede doktrinsel kontrolünü sürdürmektedir ve ayrım gözetmeyen

şiddet riski genel olarak -ikincil korumayı- devreye sokacak düzeydedir.

...

34. Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA) tarafından 29 Haziran 2022 tarihinde yayınlanan Irak Ülke Rehberinin ilgili kısımları aşağıdaki şekildedir:

...

1.4. Irak ve Şam İslam Devleti (DAEŞ)

DAEŞ, Irak'ta önemli bir bölgeyi kontrol ediyordu ancak Aralık 2017'de askeri olarak yenilgiye uğratıldığı ilan edilmiştir. DAEŞ'i ortadan kaldırmaya yönelik askeri harekât örgütün operasyonel kabiliyetlerini önemli ölçüde azaltmıştır ve DAEŞ askeri yenilgisinden bu yana Irak'ta toprak kontrolü sağlayamamış ancak daha geleneksel bir isyancı grup olarak faaliyet göstermeye devam etmektedir... DAEŞ, Irak'ta hiçbir bölgeyi kontrol etmemektedir. Grubun halen aktif olduğu ancak güvenlik ve istikrarı tehdit edebilecek yeterli savaş kabiliyetine sahip olmasına rağmen çok zayıf olduğu bildirilmektedir...

Irak'ta ayrım gözetmeyen şiddet

Ayrım gözetmeksizin şiddetin yaşandığı bölgelerde ise -ki bu durum yüksek düzeyde değildir ve dolayısıyla- bölgeye geri gönderilen bir sivilin Madde 15(c) QD [Vasıf Yönergesi] anlamında ciddi bir zarar görme riskiyle karşı karşıya kalacağına inanmak için esaslı gerekçeler göstermek amacıyla daha yüksek düzeyde bireysel unsurlar gerekmektedir. Bu bölgeler, Enbar, Bağdat, Erbil, Kerkük, Ninova ve Selahaddin vilayetlerini kapsamaktadır...

...

35. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Kasım 2022'de yayımladığı ve Iraklıların önerilen ülke içi yeniden yerleştirme alanlarına yasal olarak erişebilme ve kalıcı olarak yerleşebilmelerini değerlendiren İlgili Menşe Ülke Bilgisi'nde, diğerlerinin yanı sıra, şunları kaydetmiştir:

II. Erişim Gereklilikleri

Federal Irak :

Bir kişinin kontrol noktalarından geçebilmesi ve önerilen yeniden yerleştirme alanına kabul edilebilmesi için geçerli kimlik belgelerine (CSID/UNID [sivil statü kimlik kartı/birleşik kimlik kartı], vatandaşlık belgesi veya pasaport gibi) sahip olması gerekecektir. Vilayet, ilçe ve şehir giriş kontrol noktalarında güvenlik taramaları devam etmektedir.

Ayrıca bazı bölgeler sponsorluk şartlarını uygulanmaya devam etmektedir. Bu da uygulamada; bireyin, önerilen yer değiştirme bölgesinde ikamet eden ve kendisinin güvenlik riski oluşturmadığını garanti ederek sponsor olarak hareket etmeye istekli birini tanıması gerektiği anlamına gelmektedir.

1) Sponsorluk Gerekliliği Olmayan Vilayetler

Federal Hükümetin kontrolü altındaki çoğu vilayet/ilçe giriş şartı uygulamamaktadır. Bunlar arasında El-Enbar, Babil, Bağdat, Basra, Dikar (istisnalar hariç), Diyala (istisnalar hariç), Kerbela, Kerkük, Misan, Müsenna, Necef, Ninova (istisnalar hariç), Kadisiye ve Vasıt

Vilayetleri bulunmaktadır...

36. EUAA tarafından 29 Haziran 2023 tarihinde yayımlanan Irak'a ilişkin 2022 Ülke Rehberinde şu hususlara yer verilmiştir:

...

2.1 DAEŞ ile bağlantılı olduğu düşünülen kişiler

İnsanların kontrol noktalarında kimlik belgeleri taşımadıkları için tutuklandıkları bildirilmiştir. Ordu ve güvenlik güçlerinin DAEŞ'in kontrolündeki bölgelerden belgesiz ayrılan erkeklerin ve erkek çocuklarının DAEŞ'le bağlantılı olduklarını ve bu nedenle kimliklerini gizlemeye çalıştıklarını düşündükleri bildirilmiştir. Binlerce erkeğin tutuklandıktan sonra ortadan kaybolduğu bildirilmiştir...

...

Üye Risk Analizi

DAEŞ ile bağlantılı olduğu düşünülen bireyler söz konusu olduğunda -söz konusu bireyler genel olarak tüm güvenlik aktörlerinin öncelikli hedefi olması sebebiyle- haklı nedenlere dayanan bir zulüm korkusu kanıtlanabilir.

DAEŞ ile bağlantılı olduğu düşünülen aile üyeleri için, başvuru sahibinin zulme maruz kalması konusunda makul sayılabilecek bir ihtimal olup olmadığına ilişkin bireysel değerlendirmede, aile durumu (örneğin bekâr veya dul kadın, kadın hane reisi, annesi bekâr veya dul anneli ve/veya yabancı, ölü veya kayıp babalı çocuk), aşiret bağlantısı, menşe bölgesi gibi riski etkileyen koşullar dikkate alınmalıdır...

..."

3. Uluslararası Metinler

25. Avrupa Birliği Sığınma Ajansı (EUAA) tarafından 29/6/2022 tarihinde yayımlanan Irak Ülke Rehberi'nin ilgili kısmı şöyledir :

"1.2. Halk Seferberlik Güçleri ve Aşiret Seferberlik Milisleri

Halk Seferberlik Birlikleri (HSB) ve Haşdi Şabi olarak da adlandırılan Halk Seferberlik Güçleri (HSG), birçok farklı milisten oluşan karmaşık bir şemsiye örgüt olarak değerlendirilebilir.

HSB resmi olarak Irak başbakanının komutası altında olsa da bazı önde gelen (Şii) milisler doğrudan İran'a hesap vermektedir...

...

Haşdi Şabi'nin toplam insan gücü 165.000 olup bunların 110.000'i Şii, 45.000'i Sünni ve 10.000'i azınlıklardan oluşmaktadır...

...

2.15.1. Türkmenler

Türkmenler, Araplar ve Kürtlerden sonra Irak’taki en büyük üçüncü etnik grup ve Kürt bölgesindeki en büyük ikinci gruptur. Türkmenler hem Sünni hem de Şiilerden ve küçük bir Hıristiyan Türkmen grubundan oluşmaktadır.

...

Üye Risk Analizi

Bu profil altındaki bireylerin maruz kalabileceği eylemler, zulüm anlamına gelecek kadar ağır niteliktedir (örneğin, öldürme, kaçırma, toplu istismarlar). Diğer durumlarda, bireyler (yalnızca) ayrımcı tedbirlere maruz kalabilir ve ayrımcılığın zulüm anlamına gelip gelmeyeceğine ilişkin bireysel değerlendirme, eylemlerin ciddiyetini ve/veya tekrarlanabilirliğini veya çeşitli tedbirlerin bir toplamı olarak ortaya çıkıp çıkmadığını dikkate almalıdır.

Bu profildeki tüm bireyler, haklı nedenlere dayanan bir zulüm korkusu oluşturmak için gereken risk düzeyiyle karşı karşıya kalmayacaktır. Başvuru sahibinin zulme uğrama ihtimalinin makul bir düzeyde olup olmadığına ilişkin bireysel değerlendirmede, menşe bölgesi (örneğin DAEŞ’in faaliyet göstermeye devam ettiği bölgelerdeki Şii Türkmenler), DAEŞ ile algılanan bağlantı (özellikle Sünni Türkmenler için), din, cinsiyet vb. gibi riski etkileyen koşullar dikkate alınmalıdır."

26. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 30/1/2024 tarihinde yayımladığı "Irak Cumhuriyeti'nden Kaçan Kişilerle İlgili Uluslararası Koruma Hususları, Birinci Güncelleme" isimli belgede "Bir İstikrarsızlık Kaynağı Olarak HSB" başlığı altında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"Çoğunlukla Şii silahlı gruplardan oluşan bir şemsiye örgüt olan HSB 2014 yılında DAEŞ ile mücadeleye yönelik paralel bir güvenlik aygıtı olarak kuruldu. Kasım 2016'dan bu yana Başbakanlık bünyesindeki Halk Seferberlik Komisyonuna bağlık olarak Irak Güvenlik Güçlerine nominal olarak entegre edilmişlerdir. Yasal olarak Devlet bütçesine erişimi olan Devlet güvenlik aygıtının bir parçası olsa da HSB tutarlı bir örgüt değildir ve içindeki grupları, bazıları İran Devrim Muhafızları ile yakından bağlantılı olmak üzere farklı derecelerde idari ve operasyonel bağımsızlığa sahiptir..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

28. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda da yargılama giderlerini ödeme gücünden

yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. .

B. Yaşam Hakkı ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu; Irak'ın Sünni bölgesi olan Musul'un Telafer şehrinden olduğunu ve ailesinin Sunni Türkmen azınlığa mensup bulunduğunu, hakkındaki DEAŞ üyeliği veya destekleyici olduğu suçlamasıyla Irak'a sınır dışı edilmesi hâlinde Sünni bir Türkmen olarak Irak Hükûmeti ve ona bağlı olup aleni bir cezai sorumsuzlukla hareket eden Haşdi Şabi'nin kötü muamelesine maruz kalacağını, idam edilmesinin de ihtimal dâhilinde olduğunu belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa, mevzuat hükümleri ve tespitlerin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde bulunan ve TEM görevlilerince düzenlenen Araştırma Tutanağı'nda başvurucu hakkında "geçmiş dönemde DEAŞ terör örgütü içinde faaliyet gösterdiği" şeklinde bilgiler elde edildiği ancak bahse konu bilgi ve belgelerin TEM'de bulunmadığı, bu bilgilerin ilgili birimlerin yaptığı istihbari çalışmalar doğrultusunda elde edildiği belirtilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında Bakanlığın cevabi yazısının bireysel başvurudaki beyan ve anlatımlarını teyit ettiğini, ayrıca sınır dışı kararında menşe ülkesine veya güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine karar verildiğini ancak hangi ülkeye sınır dışı edileceğinin belli olmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

31. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

33. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

34. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya

kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur. Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56; Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

35. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

36. Yabancı; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır (A.A. ve A.A., §§ 66-69).

37. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerine getirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A., §§ 62-64).

38. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

39. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen

ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Anayasa Mahkemesi N.S.M.M. ([1. B.], B. No: 2020/18122, 17/7/2024) başvurusunda Iraklı başvurucunun esas olarak DEAŞ terör örgütünün neden olduğu tehlikeye, ülkedeki iç karışıklığa ve Sünni olması nedeniyle Haşdi Şabi'nin tehdidine dikkat çekerek geri gönderilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin iddiasını incelemiştir. Yapılan incelemede konuyla ilgili bazı AİHM kararları ile sözü edilen kararlara yansıyan uluslararası kuruluş raporlarına işaret edilip Irak güvenlik güçlerinin 2017 yılı Aralık ayında DEAŞ terör örgütünü yenilgiye uğratmasının ülkedeki genel şiddet seviyesinin azalmasına olumlu katkı sağladığına değinilerek başvurucu hakkında sınır dışı etme kararının alındığı dönemde veya sonrasında -başvurucunun daha önce yaşamını sürdürdüğü ve bir dönem DEAŞ'ın kontrolünde olan Enbar bölgesi dâhil olmak üzere- Irak'ın genel güvenlik durumunun geri gönderilmesi hâlinde bir kişi için kötü muamele yasağı kapsamında gerçek bir risk oluşturacak seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (anılan kararda bkz. §§ 32, 33). Bu tespit ve değerlendirmeler bu başvuru için de geçerlidir. Dolayısıyla başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde menşe ülkede karşılaşacağı riskin gerçekliği kişisel durumu incelenerek belirlenmelidir.

41. Başvurucu, Sünni bir Türkmen olarak DEAŞ üyeliği veya destekleyicisi suçlaması ile ülkesine sınır dışı edilmesi hâlinde Irak güvenlik güçlerinin bir unsuru olan Haşdi Şabi'nin tehdidi altında olacağını ileri sürmüştür. Uluslararası kuruluşların raporlarına göre Irak'taki Türkmenlerin gerçek bir riskle karşı karşıya olduklarından bahsedilebilmesi için kökenlerine başkaca unsurların da eşlik etmesi gerektiği anlaşılmaktadır (bkz. § 25). Başvurucunun kişisel durumuna bakıldığında ise DEAŞ'le bağlantılı olarak algılanma, menşe bölgesi gibi ek etkenler nedeniyle Irak'ta gerçek bir riske maruz kalacaklarına inanmak için yeterli bilgi ve belge bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan başvurucu, DEAŞ üyeliği veya suçlaması ile Irak'a sınır dışı edilmesi hâlinde Irak'ta DEAŞ üyeliği ile suçlanacağını ileri sürse de TEM'de bilgi sahibi sıfatıyla ifade vermiş olup hakkında açılmış adli bir soruşturma dahi bulunmamaktadır. Ayrıca başvurucu hakkında alınan sınır dışı kararında da DEAŞ terör örgütüyle bağlantılı olduğuna dair bir ifade yoktur.

42. Sonuç olarak başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde menşe ülkesinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

44. Başvurucu; ailesi ile birlikte Ankara'da yaşadığını, ailesinin geçimini kendisinin sağladığını, sınır dışı edilmesi hâlinde ailesinin zor duruma düşeceğini, aile bütünlüğünün bozulacağını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

45. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatı hâlihazırda mevcut, gerçek, fiilen yakın ve kişisel bağların kurulduğu aile birlikteliklerini içermektedir (Oksana Chıcheıshvılı [1. B.], B. No: 2014/19023, 20/12/2017, § 31).

46. Sınır dışı veya yurda giriş yasağı tahdit kararı nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarını içeren başvuruların incelenmesinde çözümlenmesi gereken ilk husus, sınır dışı işleminin tesis edildiği tarihte yabancı kişinin bulunduğu ülkede bir özel ve/veya aile hayatının mevcut olup olmadığının ortaya konulmasıdır (Peri Kırık [2. B.], B. No: 2015/19795, 9/1/2019, § 32).

47. Sınır dışı etme ve ülkeye kabul ile ilgili başvurularda aile kavramı çekirdek aile olarak yani çiftler arasındaki ilişkiler ile ebeveyn ve küçük çocuklar arasındaki ilişkileri kapsayacak şekilde ele alınmalıdır (Sherapat Yagmyrova [2. B.], B. No: 2017/11905, 21/7/2020, § 39).

48. Somut olayda başvurucu; ailesinin geçimini kendisinin sağladığını, sınır dışı edilirse aile üyelerinin zor duruma düşeceğini ileri sürmüş ise de aile üyelerinin kim olduğunu açıklamamıştır. Bu bağlamda başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Başvurucunun iddialarına delil olarak ileri sürdüğü hususların iddianın doğruluğunu destekleyecek ve ortaya koyacak nitelikte ve yeterlilikte olmadığı gözönüne alındığında söz konusu iddialarını temellendiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Sınır Dışı Etme İşlemlerindeki Usul Güvenceleri Kapsamında Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

50. Başvurucu; hakkında DEAŞ üyesi olduğuna ilişkin bir bilgi ve belge olmadığı hâlde DEAŞ üyesi olduğu ve kamu düzenine tehdit oluşturduğu yönündeki dayanaksız tespitlerle sınır dışı kararı alındığını, bu karara karşı açtığı davanın herhangi bir araştırma ve değerlendirme yapılmaksızın reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

51. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur (bkz. § 30).

2. Değerlendirme

52. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Medeni hak ve yükümlülüklerle veya suç isnadıyla ilgili olmamaları nedeniyle sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkının kapsamına girmemesi (Z.M. ve I.M. [1. B.], B. No: 2015/2037, 6/1/2016, §§ 53-64) ve sınır dışı etme kararının alındığı tarihte başvurucunun geçerli bir ikamet iznine sahip olması dikkate alınarak başvurucunun iddiaları, sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı bağlamında incelenmiştir (hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancının sözü edilen güvencelerden faydalanabilmesi için ülkede ikamet etmesinin şart olduğu konusunda bkz. Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 73).

53. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

...

Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.

...

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

55. Anayasa Mahkemesi Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah kararında Sözleşme'ye ek 7 No.lu Protokol'ün 1. maddesindeki güvencelerin Anayasa'nın 23. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesiyle güvence altına alındığını tespit etmiştir (anılan kararda bkz. §§ 61-70).

56. Ülkede ikamet eden yabancıya sağlanması gereken ilk usul güvencesi, sınır dışı etme kararının kanuna uygun olarak alınmasıdır. Kararının kanuna uygun olduğundan söz edilebilmesi için kanun metninin ve uygulaması yabancıların davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşımalıdır. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir. Bunun bir sonucu olarak sınır dışı etmeyi düzenleyen kanun yeterince erişilebilir ve öngörülebilir olmalıdır (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, § 74).

57. Kamu makamlarının sınır dışı etme kararına gerekçe teşkil eden eylem ve davranışları somut şekilde belirlemesi ve bunların 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen sınır dışı sebepleriyle makul seviyede ilintili olması da kanunun kalitesi kadar önemlidir (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, § 75).

58. Sağlanan diğer usul güvenceleri ise yabancıya, hakkında verilen sınır dışı etme kararına karşı yetkili bir merci -hâlihazırdaki mevzuata göre mahkeme- önünde gerekçeler sunabilme, durumunu yeniden inceletebilme ve bu amaçla yetkili merci önünde kendisini bir avukatla temsil ettirebilme imkânı tanınmasıdır. Yabancı, sınır dışı etme kararına karşı gerekçeler ileri sürüp durumunu yeniden incelettirebilmek için sınır dışı etme kararını ve bu kararın dayanağını oluşturan fiili sebepleri -bazı sınırlamalarla dahi olsa- öğrenebilmelidir. Ayrıca usul güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması, şekli bir incelemenin ötesinde yabancının öne sürdüğü iddiaların esası hakkında bir değerlendirme yapılmasını, yabancının gerekçelerini hazırlayıp sunabilmesi için yargılamanın imkân ve kolaylıklarından faydalanabilmesini ve yargılamadaki usul kurallarının ülkenin dilini ve hukukunu bilmeyen yabancıya aşırı bir külfet yükleyecek şekilde yorumlanmamasını gerektirir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah, §§ 76, 78).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Devletin egemenliğinden kaynaklanan yabancıların ülkeye girişini ve ülkede ikametini denetleme yetkisi, bu konuyla ilgili konulmuş kanun hükümlerine aykırı davrananlara caydırıcı yaptırımlar uygulanmasını da doğal olarak içermektedir. Kamu düzeni ve millî güvenlik yönünden tehlikeli olduğu tespit edilen yabancıların sınır dışı edilmesi bu yaptırımların en başında gelmektedir (A.G. [2. B.], B. No: 2018/6143, 16/12/2020, § 50). Bununla birlikte bir yabancının -özellikle terörist faaliyetlerle ilgili olarak ve millî güvenliğin korunması amacıyla- sınır dışı edilmesinde kamu makamlarından bu yabancı hakkında ceza yargılaması yürütüldüğünü veya mahkûmiyet kararı verildiğini yahut gizli nitelikte bilgi ve belge elde edildiğini ispat edip ellerindeki tüm gizli bilgi ve belgeleri yargı mercilerine sunmalarını beklemek makul görülmeyebilir. Bunun yanı sıra kamu makamlarının soyut şekilde kişinin millî güvenlik bakımından tehlike oluşturduğunu ileri sürmeleri yeterli değildir. Dolayısıyla kamu makamlarının somut olayın koşulları içinde kişinin millî güvenliği tehlikeye atacak nitelikteki faaliyetlerde bulunduğuna dair yeterli ve ciddi bilgileri yargı mercilerine sunması, yargısal makamların somut olayın koşullarına göre sınır dışı etme kararını haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını incelemesi, hakkında millî güvenlik hususlarına dayanarak sınır dışı etme kararı verilen yabancının olası keyfîliğe ve kötüye kullanmaya karşı korunması için şarttır (aile hayatına saygı hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. A.G., §§ 52, 53).

60. Başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararı 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olduğu ve (d) bendi uyarınca kamu düzeni veya kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu gerekçeleriyle alınmıştır. Sınır dışı kararının gerekçesinde sadece uygulanabilir kanun maddelerine atıfla yetinilmiştir. İdarenin, İdare Mahkemesine sunduğu cevap dilekçesi ve eklerinden ise başvurucunun DEAŞ terör örgütü mensubu olduğu şeklinde elde edilen istihbari bilgiler neticesinde yakalandığı, yabancı terörist savaşçı kapsamında sınır dışı edilmek üzere idareye teslim edildiği ancak değerlendirmenin dayanağı olan olguların gösterilmediği anlaşılmıştır.

61. Başvurucu, hakkındaki sınır dışı kararının dayanağını teşkil eden kanun hükümlerine ilişkin olarak bilgilendirilmiştir. Sınır dışı kararının gerekçesinde yer almasa da başvurucunun DEAŞ terör örgütü mensubu olduğuna dair istihbari bilgi edinilmesi nedeniyle sınır dışı edildiği de bilgisine sunulmuştur. Ne var ki söz konusu genel açıklamanın dışında başvurucuya değerlendirmenin temelini oluşturan olgusal unsurlar hakkında bir bilgi verilmemiştir. Başvurucu, sınır dışı etme kararının temelini oluşturan olgular hakkında bilgi sahibi olmadığı için İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında ilgili olgusal unsurlara ilişkin itiraz imkânından mahrum kalmıştır.

62. Başvurucu, idarenin iddia konusu suçlamaları nedeniyle hakkında bir soruşturma veya kovuşturmanın olmadığını belirtmesine rağmen İdare Mahkemesince başvurucunun iddiaları ile ilgili hiçbir araştırma ve değerlendirme yapılmamıştır. İdare Mahkemesince yapılan yargılamada sadece idarenin başvurucunun DEAŞ silahlı terör örgütü içinde faaliyet gösterdiği değerlendirmelerine göre 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (d) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesinin hukuka aykırı olmadığı belirtilmiştir (bkz. § 11). İdare Mahkemesinin incelemesi şeklî bir incelemenin ötesine geçmemiş; idari makamların tespitleri herhangi bir ayrıntıya yer verilmeden kabul edilmiştir.

63. Sonuç olarak başvurucu, sınır dışı edilmesine dair işlemin iptali istemiyle açtığı dava

sürecinde sınır dışı etme kararının dayandığı olgusal unsurları öğrenme ve buna karşı etkili bir savunma yapma imkânından mahrum bırakılmıştır.

64. Açıklanan gerekçelerle sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında Anayasa'nın 23. maddesinde güvence altına alınan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

65. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

66. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

67. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

68. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı kararının uygulanmaması yönünde tedbir kararı verildiği (bkz. § 3) dikkate alındığında ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması başvurucuya yeterli giderim sağlayacaktır. Bu nedenle başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele

yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında Anayasa'nın 23. maddesinde güvence altına alınan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2019/2576, K.2020/1993) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA CENGİZ VE NESRİN CENGİZ

B. No: 2021/19547 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19547

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA CENGİZ VE NESRİN CENGİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19547)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Mustafa CENGİZ 2. Nesrin CENGİZ

Vekili : Av. Mustafa İlker KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, zorunlu askerlik hizmetini ifa eden kişinin yaşamının korunması için gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, esasa etkili iddiaların karşılanmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, İzmir'de konuşlu Ege Ordu Komutanlığı Karargâh Destek Grup Karargâh Bölük Komutanlığında (Bölük Komutanlığı) zorunlu askerlik hizmetini ifa etmekteyken 30/9/2017 tarihinde intihar eden A.C.nin ebeveynidir.

A. A.C.nin Askerlik Süreci ve Ölümü

3. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının 10/3/2020 tarihli yazısına göre A.C.ye reçete edilen ve depresyon, obsesif kompulsif bozukluk, kaygı bozukluğu, travma sonrası stres ve sosyal anksiyete bozukluğu tedavisinde kullanılan Lustral isimli ilaç 13/5/2010 tarihinde satın alınmıştır.

4. A.C.nin imzasını taşıyan kayıt-kabul muayenesine göre diğer askerlere yapıldığı gibi A.C. hakkında da değerlendirme ve anket yapılmıştır. 10/6/2017 tarihinde yapılan bu ankette

"Daha önce psikiyatrik/ruhsal/psikolojik rahatsızlık geçirdiniz mi?" sorusuna A.C. "Hayır" olarak cevap vermiştir. Ankette yer alan "Hâlen ruhsal/psikolojik durumunuzla ilgili belirtmek istediğiniz önemli bir husus var mı?", "Yakın aile bireylerinde önemli bir sağlık sorunu var mı?" sorularını A.C. aynı şekilde "Hayır" olarak yanıtlamıştır. Yine aynı tarihte düzenlenen ve A.C.nin imzaladığı Sağlık Durum Tutanağı'na göre A.C. herhangi bir sağlık sorunu olduğunu beyan etmemiştir.

5. 6/7/2017 tarihinde Bölük Komutanlığına katılan A.C. hakkında düzenlenen danışmanlık kartındaki 10/7/2017 tarihli açıklamaya göre A.C.nin psikolojik bir sorunu yoktur.

6. Bölük Komutanlığında yazıcı olarak görevlendirilen A.C. 24/7/2017 tarihinde Rehberlik ve Danışma Merkezine (RDM) başvurarak bu görevin kişiliğine uygun olmadığını, görevin niteliği gereği diğer askerlerle çatışma hâlinde olduğunu, buna bağlı olarak stres, uyku problemi ve iştahsızlık yaşadığını beyan etmiştir. RDM'de görevli olan Asteğmen M.Ö. aynı gün düzenlediği personel koordine formu ile "personelin lider danışmanlığı ile moral motivasyonunun sağlanması, can dostu takibi, personele birlik içinde başka bir görev verilme durumunun değerlendirilmesi" önerilerinde bulunmuştur. Görüşme sonrasında M.Ö., A.C.ye 28/8/2017 tarihinde yeni bir görüşme yapmak üzere randevu vermiştir. 24/7/2017 tarihli Danışma Özet Formu'na göre M.Ö., A.C.ye psikolojik destek vermiş ve durumu hakkında komutanını bilgilendirmiştir.

7. 24/7/2017 tarihli görüşme sonrasında A.C.nin görev yeri değiştirilerek isteğine uygun şekilde açık alanda görev yapma imkânı kendisine tanınmıştır.

8. A.C., RDM tarafından 28/8/2017 tarihinde yapılması planlanan ikinci görüşmeye 12/9/2017 tarihinde katılmıştır. Görüşme sonrasında düzenlenen Danışma Özet Formu'na göre A.C. geçmişte anksiyete bozukluğu tedavisi gördüğünü ve ilaç kullandığını, son zamanlarda uyku ve iştah sorunları yaşadığını beyan etmiştir. Sorun alanı bölümü "uyum" olarak doldurulan aynı tutanağa göre A.C.ye psikolojik destek verilmiş ve birinci basamak muayene merkezine sevki önerilmiştir.

9. A.C. ikinci görüşme sonrasında aile ziyareti sebebiyle izin talebinde bulunmuştur. Talebi bölük komutanı tarafından 14/9/2017 tarihinde uygun görülen A.C. 20/9/2017 tarihinde izne ayrılmıştır.

10. A.C. izinli olduğu 25/9/2017 tarihinde özel bir hastaneye müracaat etmiştir. Aynı gün düzenlenen epikriz raporunda "ŞİKÂYETİ sıkıntı kaygı uykusuzluk HİKAYESİ İlk 2010 da kaygı bozukluğu tanısıyla tedavi görmüş. Kısa aralıklarla ilaç kullanmış. Son zamanlarda iştahsızlık kötü düşünceler uykusuzluk gibi şikâyetleri var. TANI F32— (K) Depresif Nöbet, Sonuç: Tedaviyle taburcu (R. V.)" şeklinde açıklamalara yer verilmiştir. A.C.yi muayene eden psikiyatri uzmanı Serex 25 mg ve Paxera 10 mg ilaçlarını reçete etmiştir.

11. İzin dönüşü 26/9/2017 tarihinde birliğine katılan A.C. 28/9/2017 tarihinde İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiştir. Uzman doktor tarafından düzenlenen aynı tarihli raporda anksiyete bozukluğu teşhisi konulan A.C.nin tedavisinin düzenlendiği ve bir ay sonra kontrolünün uygun olduğu belirtilmiştir. İlaç takip çizelgesine göre A.C.ye 28/9/2017 ve 29/9/2017 günlerinde Serex 25 mg ve Paxera 10 mg ilaçları verilmiştir.

12. A.C. 30/9/2017 günü saat 06.30 sıralarında birliğin içindeki bir ağaca asılı şekilde ölü olarak bulunmuştur.

13. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olay ile ilgili olarak derhâl soruşturma başlatmıştır.

B. Ceza Soruşturması Süreci

14. Başsavcılık, olay yeri inceleme ve ölü muayene işlemlerini yaptıktan sonra kesin ölüm nedeninin tespiti için cesedi Adli Tıp Kurumuna göndermiştir. Ölü muayene işlemi sırasında kimlik tanığı olarak ifadesi alınan ve aynı birlikte askerlik vazifesini yerine getiren A.H.G. "Kendi içine kapanık, iştahsız, arkadaş ortamından uzak durmaya çalışan bir yapısı vardı. Haricen öğrendiğime göre psikolojik olarak sorunları vardı ve revirde sevk almıştır. Hatta izne gittiğinde de doktor raporu aldığını duymuştum. Zaten kendisi bana uykusuzluk sorunu çektiğine dair birkaç kez durumunu anlatır şekilde müracaat etmişti. Biz de kendisini RDM'ye danışmanlık kartı düzenleyerek sevk ettik. Ve hastaneye göndermiştik. Herhangi bir düşmanı veya kavgalı olduğu kişi yoktu." şeklinde beyanda bulunmuştur.

15. İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığı tarafından düzenlenen 21/11/2017 tarihli rapora göre A.C.nin ölümü asıya bağlı mekanik asfiksi sonucu meydana gelmiştir.

16. Başsavcılık 27/11/2017 tarihinde ölüm olayında suç ve intihara yönlendiren biri bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvuruculaların bu karara yönelik itirazı İzmir 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 26/3/2018 tarihinde reddedilmiştir.

C. Tam Yargı Davası Süreci

17. Başvurucular 29/6/2018 tarihinde A.C. ölmeden önce yaşadığı psikolojik sıkıntılardan haberdar olmalarına rağmen askerî yetkililerin A.C.yi gerektiği gibi kontrol altında tutmadıklarını, sağlık durumu itibarıyla askerliğe elverişsiz olup olmadığı hususunda değerlendirme yapmadıklarını, bu nedenlerle ölüm olayının meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğunu ileri sürerek maddi ve manevi tazminat istemli tam yargı davası açmıştır.

18. İzmir 3. İdare Mahkemesi (Mahkeme) ilgili kurum ve kuruluşlardan A.C.ye ait tıbbi teşhis ve tedavi evrakını, ceza soruşturması dosyası ile idari tahkikat raporunu temin etmiştir. Mahkeme daha sonra Adli Tıp Kurumuna müzekkere yazarak başvuruculaların yakınlarının intiharına neden olan psikolojik rahatsızlığın askerlik hizmetinden önce var olup olmadığı, A.C.nin askere alınmasının ve askerlik hizmetini sürdürmesinin ruhsal ve fiziksel bütünlük konusunda gerçek bir risk oluşturduğunun askerî makamlarca bilinmesinin gerekip gerekmediği, askerliğe alım sistemindeki aksaklıklar ile bu aksaklıkların sonucunda meydana gelen intihar olayında idarenin sorumluluğu olup olmadığı hususlarında rapor düzenlenmesini talep etmiştir.

19. Adli Tıp Kurumu 8. Adli Tıp İhtisas Kurulunca (Adli Tıp İhtisas Kurulu) düzenlenen 29/7/2020 tarihli raporda A.C.nin askerlik vazifesine başladığı sırada askerliğini yapmasına mani olacak düzey ve mahiyette psikopatoloji tarif ve tespit edilmediği, bununla birlikte kişinin askerlik vazifesi süresince gerekli tedavi ve takip protokolünün uygun olarak yapıldığı belirtilmiştir. Anılan raporda ayrıca dava konusu olaydaki tıbbi evrakta ve idari soruşturma kapsamında alınan ifadelerde kişinin intihar girişimleri olduğuna dair herhangi bir belgeye rastlanılmadığı ifade edilmiştir.

20. Mahkeme 16/10/2020 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Anılan kararda ilk olarak idarenin hukuki sorumluluğundan söz edilebilmesi için ortada bir zararın bulunması ve bu zararın idareye yüklenebilen bir işlem veya eylemden doğması, başka bir deyişle

zararla idari faaliyet arasında illiyet bağı olması gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra Adli Tıp İhtisas Kurulu raporuna yer verilerek A.C.nin erken yaşlarda başlayan rahatsızlığı ile ilgili olarak askerlik öncesinde alınıp da idareye ibraz edilen bir sağlık raporunun mevcut olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca A.C.nin askerlik vazifesini yapmaya başladığı sırada askerliğe engel olacak bir rahatsızlığı ve hastalığı olmadığı, askerlik süresince idare tarafından A.C.nin rahatsızlığı ile ilgili olarak takip ve tedavi kontrollerinin düzenli şekilde yapıldığı vurgulanmıştır. A.C.nin ilk olarak Bölük Karargâhında görevlendirildiği ancak yaptığı işlerin kapasitesini aştığını ve kapalı alanda görev yapıyor olmasının kendisine ruhsal sıkıntı yaşattığını idareye bildirmesi üzerine açık alanda görev yapmasının sağlandığı ifade edilmiştir. Kararda sonuç olarak rahatsızlığa askerliğin sebep olduğu ve intihar olayından önce intihar düşüncesinin bulunduğu hususlarında bulgu ve bilgi tespit edilememesi nedeniyle meydana gelen ölüm olayı ile idarenin eylemi arasında illiyet bağı bulunmadığı ve askerlik sırasında hizmet kusuru sayılabilecek nitelikte bir eksikliğin tespit edilemediği belirtilmiştir.

21. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi (Daire) 13/4/2021 tarihinde Mahkeme kararını hukuka uygun bularak başvuruculların istinaf talebini reddetmiştir.

22. Başvurucular kesin nitelikteki Daire kararını 4/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular; oğullarının askerlik öncesinde bir sağlık sorununun bulunmadığını, askerlik hizmeti sırasında ortaya çıkan psikolojik sorunları nedeniyle ilgili birime başvurmasına rağmen Birlik içi görev değişikliği dışında bir işlem yapılmadığını ileri sürmüştür. Başvuruculara göre askerî makamlar rahatsızlığından haberdar oldukları oğullarını tedavi ettirmedikleri gibi ilgili mevzuat gereğince askerliğe elverişli olup olmadığına dair herhangi bir değerlendirme de yapmamıştır. Başvurucular, Mahkemenin yeterli ve makul olmayan karar gerekçesinin kendi içinde çelişkili olduğunu iddia etmiştir. Buna göre karar gerekçesinde askerlik vazifesini yapmaya başladığı sırada askerliğe engel hastalığının bulunmadığı belirtildikten sonra intihar olayıyla idarenin eylemi arasında illiyet bağının kurulamadığı sonucuna varılması çelişki oluşturmaktadır. Sonuç olarak başvurucular askerî makamların ihmali nedeniyle gerçekleşen ölüm olayına ilişkin açılan davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların adil yargılanma hakkı güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özü, askerî yetkililerin intihar riski konusunda bilgileri olmasına rağmen yaşamı korumak için gerekli idari tedbirleri almamaları hususunda etkili bir yargısal korumadan yararlanamadıklarına ilişkindir. Bu sebeple anılan iddialar da Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

" Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, … kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

28. Bir bireysel başvurunun yaşam hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için kamu makamlarının yaşam hakkının koruma alanına kasıtlı eylemleri veya ihmal suretiyle tezahür eden eylemsizlikleri ile bir müdahalesinin gerçekleştiği iddia edilmelidir. Başka bir anlatımla yaşam hakkı kapsamında yapılacak bir incelemenin ancak yetkili makamların kusura dayalı sorumluluğunun ileri sürüldüğü hâllerde söz konusu olabileceği ifade edilmelidir. Bir ölümden kusursuz sorumluluk ilkeleri gereğince sorumlu olunduğunun ileri sürülmesi hâlinde ise bireysel başvurunun açıklanan gerekçelerle yaşam hakkından incelenebilmesi mümkün değildir (Aziz Biter ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 59; Hayat Aksu ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/1453, 19/11/2019, § 28).

29. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

30. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 134).

31. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük -istisnaları bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

32. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

33. Pozitif yükümlülükler kuşkusuz zorunlu askerlik hizmeti için de geçerlidir. Dolayısıyla zorunlu askerlik hizmetinin ifası sırasında meydana gelen intihardan devletin sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurularda askerî yetkililerin kendi kontrolleri altındaki kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk bulunduğunu bilip bilmedikleri ya da bilmelerinin gerekip gerekmediği tespit edilmeli, intihar riski biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa bu riski ortadan kaldırmak için askerî yetkililerin makul ölçüler çerçevesinde ve

sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıkları incelenmelidir. Bununla birlikte yapılacak incelemede özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmasının mümkün olmadığı gözetilmelidir. Ayrıca devletin ancak askerî yetkililere atfedilen kusurun basit bir ihmali veya değerlendirme hatasını aşması hâlinde intihardan sorumlu tutulabileceği hatırda tutulmalıdır (Sadık Koçak ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 74; Hasan Kara ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/17126, 27/6/2018, § 55).

34. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde başvurucuların oğullarının 30/9/2017 tarihinde askerî birlik içinde bir ağaca asılı şekilde ölü olarak bulunması olayı ile ilgili olarak Başsavcılığın resen bir soruşturma başlattığı anlaşılmıştır. Başvurucular da gerek Mahkemeye ibraz ettikleri dava dilekçesinde gerekse bireysel başvuru formunda oğullarının psikolojik sorunları nedeniyle intihar ettiğini beyan etmiştir. Bu durumda olayın intihar olduğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim Başsavcılık da olayı intihar olarak niteleyerek başkasına atfedilebilecek suç ve intihara yönlendiren bir kimsenin bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

35. Başvurucular, askere alınmadan önce herhangi bir rahatsızlığı bulunmayan oğullarının askerlik hizmeti sürecinde psikolojik sorunlar yaşadığını, bu sorunlarını ilgili mercilere bildirmesine rağmen tedavisinin gereği gibi yapılmadığını ve askerliğe elverişli olup olmadığının değerlendirilmediğini beyan ederek oğullarının intihar etmesinde idarenin hizmet kusuru olduğundan yakınmıştır.

36. Bu durumda başvuru konusu olayda devletin A.C.nin yaşamını kendi eylemlerine karşı koruma yükümlülüğünün olup olmadığının tespiti gerekir. Bu bağlamda öncelikli olarak askerî yetkililerin A.C.nin intihar etme riskini bilip bilmediklerinin veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, bilmeleri veya bilmeleri gerektiği hâlde de kendilerinden makul olarak beklenebilecek tedbirleri alıp almadıkları açıklığa kavuşturulmalıdır.

37. Somut başvuruda, ölenin zorunlu askerlik hizmeti öncesinde psikolojik sorunlar yaşadığı ve bu kapsamda ilaç tedavisi gördüğü anlaşılmıştır. Bununla birlikte A.C.nin askerlik hizmetine başladığı süreçte ilgili makamlara geçmişte yaşadığı psikolojik sorunları bildirmediği görülmüştür. A.C. askerlik hizmeti sürecinde ilk olarak 24/7/2017 tarihinde kendisine verilen görev ile ilişkilendirmek suretiyle stres, uyku problemi ve iştahsızlık yaşadığını askerî makamlara bildirmiştir. Bunun üzerine yapılan değerlendirme sonucunda A.C.nin görev yeri değiştirilmiş, isteği doğrultusunda açık alanda görev yapma imkânı kendisine tanınmıştır. A.C. 12/9/2017 tarihli ikinci görüşmesi sırasında geçmişte yaşadığı psikolojik sorunlar hakkında RDM görevlisini ilk defa bilgilendirmiştir. Söz konusu görüşme sonrasında ölenin birinci basamak muayene merkezine sevki önerilmiş ve aile ziyareti kapsamında yasal iznini kullanması sağlanmıştır. İzin sürecinde özel bir hastaneye müracaat eden A.C. psikiyatri uzmanı tarafından muayene edilmiş ve kendisine iki farklı ilaç reçete edilmiştir. İzninin bitmesi üzerine 26/9/2017 tarihinde birliğine geri dönen A.C. 28/9/2017 tarihinde Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi psikiyatri polikliniğine sevk edilmiştir. Askerî makamlar intihar ettiği güne kadar ölene, sağlık kuruluşlarınca reçete edilen ilaçları kullanma imkânı sağlamıştır.

38. Yukarıda özetlenen sürece ilişkin bilgi ve belgelerde, gerek askerî makamlar gerekse öleni muayene eden sağlık görevlilerince ölenin intihar etmek veya kendisine zarar vermek

şeklinde düşüncelere sahip olduğuna dair bir tespit yapıldığına ilişkin herhangi bir kaydın bulunmadığı görülmektedir. Ölenin askerlik hizmetine başlamadan önce var olduğu anlaşılan bazı psikolojik sorunlarının askerlik hizmeti sürecinde de devam ettiği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte söz konusu sorunların niteliği (anksiyete bozukluğu - depresif nöbet), ölenin geçmişinde intihar teşebbüsü veya kendisine zarar verme hikayesinin mevcut olmaması, askerlik hizmeti süresince bu yönde düşüncelere sahip olduğuna dair bir belirti bulunmaması, asker arkadaşları ve üstleri ile bir sorun yaşadığına dair bir tespit yapılmaması karşısında ölenin intihar edebileceği şüphesini ortaya koyan gerçek ve somut bir verinin gerek askere alım işlemleri sırasında ve gerekse askerlik döneminde bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başvuruculların yakınının birtakım psikolojik sorunlar yaşadığı hususunda kuşku bulunmasa da bu sorunların askerî yetkililer tarafından yakın bir intihar riskinin uyarıcı işaretleri olarak algılanabilecek nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır. Kaldı ki askerî merciler ölenin psikolojik sorunlarından haberdar oldukları ilk andan intihar olayına kadar geçen kısa süre içerisinde gözlem ve tedavi faaliyeti kapsamında görev yeri değişikliği, izin kullandırma, düzenli RDM görüşmeleri gerçekleştirme, psikiyatri uzmanı bulunan hastaneye sevk, reçete edilen ilaçların temini gibi çok sayıda tedbire başvurmuştur. Ayrıca A.C.nin izinli olduğu 25/9/2017 tarihinde yaptığı müracaat üzerine düzenlenen epikriz raporunda depresif nöbet tanısı konan hastanın tedaviyle taburcu edildiği belirtilmiştir. Adli Tıp İhtisas Kurulunun askerlik vazifesine başladığı sırada askerliğini yapmasına mani olacak düzey ve mahiyette psikopatoloji tarif ve tespit edilmediği ve bu süre boyunca gerekli tedavi ve takip protokolünün uygun olarak yapıldığı yönündeki raporu gözönüne alındığında somut olayda askerî makamlarca alınan tedbirler dışında bir takım ek tedbirlerin alınmasını beklemek yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükler bakımından askerî yetkililere gerçekçi olmayan bir yük yüklemek anlamına gelecektir.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

40. Başvurucular, tam ve sağlam olarak askerlik hizmetine başlayan bir yükümlünün askerlik hizmeti sırasında ölümüne neden olan hastalığının askerlik hizmetinden kaynaklandığı yönündeki karinenin Mahkemece dikkate alınmadığını, kusursuz sorumluluk ilkesi tartışılmaksızın davanın reddine karar verildiğini ve Daire kararının gerekçesiz olduğunu beyan ederek adil yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Başvuruculların iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

42. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan

anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

43. Başvurucular gerekçeli kararda idarenin kusursuz sorumluluğu ilkesinin tartışılmadığını ileri sürmüştür. Danıştay içtihadına göre söz konusu ilke, kusurlu yürütülen bir kamu hizmeti bulunmasa dahi ortaya çıkan özel ve olağan dışı zarar ile idarenin faaliyeti arasında neden-sonuç ilişkisi (illiyet bağı) bulunmasını, diğer bir ifadeyle zararın yürütülen kamu hizmetinin neden ve etkisi ile ortaya çıkması hâlinde söz konusu zarardan idarenin sorumlu tutulmasını öngörmektedir (Danıştay Sekizinci Dairesinin 18/10/2024 tarihli ve E.2024/3121, K.2024/5436 sayılı kararı).

44. Somut olayda Mahkeme, gerekçeli kararında idarenin hukuki sorumluluğundan söz edilebilmesi için ortada bir zararın bulunması ve bu zararın idareye yüklenebilen bir işlem veya eylemden doğması, başka bir deyişle zararla idari faaliyet arasında illiyet bağı bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Anılan kararda ayrıca olaya ilişkin somut olgu ve deliller değerlendirilmek suretiyle intihar olayıyla idarenin eylemi arasında illiyet bağı bulunmadığı belirtilmiştir. İdarenin kusursuz sorumluluğuna başvurulabilmesinin koşullarından birinin idari faaliyet ile zarar arasında bir illiyet bağının mevcudiyeti olduğu gözönüne alındığında Mahkemenin gerekçeli kararında başvuruculların bu yöndeki iddialarını yeterli bir şekilde yanıtladığı anlaşılmaktadır.

45. Başvurucular ayrıca tam ve sağlam olarak askerlik hizmetine başlayan bir yükümlünün askerlik hizmeti sırasında ölümüne neden olan hastalığının askerlik hizmetinden kaynakladığı yönündeki karinenin Mahkeme tarafından dikkate alınmadığını ileri sürmüştür. Mahkemenin gerekçeli kararına bakıldığında dava dosyasındaki bilgi ve belgelerden hareketle A.C.nin rahatsızlığının erken yaşlarda başlayan bir niteliğinin olduğu ve söz konusu psikolojik rahatsızlık ile askerlik hizmeti arasında bir nedensellik ilişkisi tespit edilemediği sonucuna ulaştığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan yargılama sonunda başvuruculların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. İstinaf incelemesini yapan Daire de ilk derece mahkemesi kararını hukuka ve usule uygun bulmuştur. Bu durumda gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı anlaşılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin

iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDÜLKERİM ZİYA SÖYLER

B. No: 2021/19551 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19551

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDÜLKERİM ZİYA SÖYLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19551)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Abdülkerim Ziya SÖYLER

Vekili : Av. Metin YÜCESAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, infaz hâkimliğine yapılan talebin esasının değerlendirilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 22/7/2016 tarihinde tutuklanarak Silivri 1 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) yerleştirilmiştir. Hakkında gerçekleştirilen yargılama sonucunda İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi 27/4/2018 tarihinde başvurucunun 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Karara karşı yapılan istinaf başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 6/12/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir. İstinaf kararına yönelik olarak temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi tarafından 9/7/2020 tarihinde söz konusu karar onanmıştır.

3. Karar kesinleştikten sonra infaz edilmesi için 29/9/2020 tarihinde Kuruma gönderilmiş ve başvurucunun 29/9/2020 tarihinde hapis cezasının infazına başlanarak başvurucu bu tarihten itibaren Kurumda hükümlü statüsünde barındırılmıştır. Başvurucu, 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 20. maddesi uyarınca,

vekâletnamesi olmayan avukatıyla 7/10/2020, 9/10/2020 ve 19/10/2020 tarihlerinde olmak üzere toplam üç defa görüşmüştür.

4. Başvurucu 20/10/2020 tarihinde vasi atama talebinde bulunmuş ve dilekçesi vasi kararı alınması için Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir. Başvurucu 22/10/2020 tarihinde Kuruma başvurarak yeni hükümlü olduğunu ve vasi ataması yapılana kadar avukatı ile sadece üç defa görüş yapabileceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapabilmesi için otuz günlük süresinin bulunduğunu ifade etmiştir. Hükümlü olmadan önce vekâlet verdiği avukatıyla sınırsız şekilde görüş yapması için izin verilmesi talebinde bulunmuştur. Kurum 27/10/2020 tarihinde talebi reddetmiştir. Kararda, hükümlü olan başvurucunun vasi atama talebinin ilgili birime gönderildiği belirtilmiştir. Hükümlülerin vekâletnamesi olmayan avukatlarıyla, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde en çok üç kez görüşme hakkına sahip olduğu ve başvurucunun hükümlü olduğu 29/9/2020 tarihinden itibaren vekâletnamesi olmayan avukatıyla üç kez görüşme yaptığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, karara karşı 22/10/2020 tarihinde şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Dilekçesinde, vasi atama işlemlerinin iki aydan beri sürdüğünü belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için ise otuz günlük sürenin mevcut olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle avukatı ile sık görüşmesi gerektiğini, görüşmek istediği avukatın ceza yargılamasında vekâleti bulunan avukatı olduğunu ileri sürmüştür.

6. Silivri 2. İnfaz Hâkimliği 6/11/2020 tarihinde şikâyeti reddetmiştir. Kararda, daha önceki ceza yargılamasında vekâletli olarak hükümlüyü temsil eden avukatın temsil yetkisinin ceza yargılamasının karara bağlanarak kesinleşmesiyle sona erdiği belirtilmiştir. Bu kapsamda bir yıldan daha uzun süreli hapis cezasına mahkûm olmuş hükümlü, infaz aşamasında da bir avukatla temsil edilmek istiyorsa yeniden bir avukatlık sözleşmesi yapılması, yapılacak bu yeni avukatlık sözleşmesinin de geçerli olabilmesi için söz konusu sözleşmenin hükümlünün vasisi tarafından imzalanarak onaylanması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun vasisi tarafından vekâlet verilmeyen avukatları ile görüştürülme talebinin hukuken mümkün olmadığı görülmekle Kurum uygulamasında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

7. Başvurucu bu karara karşı 12/11/2020 tarihinde itiraz yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde, vasi atama talebinden itibaren iki ay geçmesine rağmen hâlen kendisine vasi atanmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi ve bu konuda avukatı ile sık olarak görüşebilmesi için kendisine izin verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Avukatlık ilişkisinin kötüye kullanılmadığı sürece ve iptal edilmedikçe ilişkinin sona ermeyeceğini iddia etmiştir. Ceza yargılamasında kendisini temsil eden avukatı ile vekâlet ilişkisini sürdürmek istediğini ancak vasi ataması yapılmamasının bunu engellediğini belirterek kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

8. Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 17/11/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararda, kararın usul ve yasaya uygun olduğu ve verilen kararın gerekçesinde herhangi bir isabetsizliğin bulunmadığı ifade edilmiştir.

9. Başvurucu 5/1/2021 tarihinde Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Dilekçesinde, Kurumda hükümlü olarak bulunduğunu ve ceza kararının kesinleştiği tarihten itibaren dört ay geçmesine rağmen kendisine hâlen vasi atanmadığını belirtmiştir. Kesinleşen hüküm nedeniyle vekâlet ilişkisinin sona erdiği belirtilen avukatıyla yalnızca üç defa görüşebildiğini ifade etmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru

yapabilmek ve diğer özel işlemleri nedeniyle ceza yargılamasında vekâlet verdiği avukatıyla görüş yapması gerektiğini ileri sürmüştür. Vasi atanmasına ilişkin dava ve işlemlerin süresi uzayacağından ceza yargılamasında vekâlet vermiş olduğu avukat ile görüşmesine izin verilmesini talep etmiştir.

10. Hâkimlik 29/1/2021 tarihinde talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararda, bir yıldan fazla süreli hapis cezasına mahkûm olan hükümlünün avukatı ile vekâlet ilişkisinin sona erdiği tarihten itibaren üç kereden fazla görüşemeyeceği belirtilmiştir. Başvurucunun talebinin daha önce Silivri 2. İnfaz Hâkimliğince karara bağlandığı ifade edilmiştir. Durumunda yeniden bir değerlendirme yapılmasını gerektirecek bir hâl söz konusu olmadığı açıklamasında bulunulmuştur.

11. Başvurucu, karara karşı 4/2/2021 tarihinde itiraz yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde, hakkında verilen hapis cezasının kesinleşmesinin üzerinden dört aydan fazla süre geçmesine rağmen hâlen vasi atanmadığını belirtmiştir. Bu nedenle avukatına vekâlet veremediğini ve onunla görüşemediğini, bu sebeple mağduriyetinin her geçen gün arttığını ifade etmiştir. Hâkimliğin kararının Silivri 2. İnfaz Hâkimliğince verilen karar ile aynı mahiyette olmaması nedeniyle kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

12. Ağır Ceza Mahkemesi 24/2/2021 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararda, Hâkimlik kararının usul ve yasaya uygun olduğu ve verilen kararın gerekçesinde herhangi bir isabetsizliğin bulunmadığı belirtilmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 2/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, avukatı ile vekâlet ilişkisi iptal edilene kadar ilişkinin geçerli olduğunu belirtmiştir. Kesinleşmiş mahkûmiyet hükmüne rağmen kendisine vasi atamasının gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Ceza yargılamasında vekili olan avukatı ile görüşme yapılmasına izin verilmesini talep etmesine karşın vekâletname olmayan avukatı ile üç defa görüşme yaptığını belirterek talebinin reddedilmesinin haksız olmasından yakınmıştır. Vasi atama talebinin dört ay geçmesine rağmen gerçekleşmemesi nedeniyle Hâkimliğe başvurduğunu, bu başvurunun Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine konu talep ile aynı olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını

ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

18. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar [1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

19. Başvurucu, hükümlü olarak kalmaya başladığı Kurumda vekâletname ilişkisi sona erdikten sonra avukat ile üç defa görüşmüştür. Daha sonra avukatı ile görüşmesine izin verilmesi talebiyle Kuruma başvurmuştur. Kurum; başvurucunun vekâletname ilişkisi olmaksızın üç kez avukat ile görüştüğünü, hakkında verilmiş vasi kararı bulunmadığını ve vekâletname verilen bir avukatı olmadığını belirterek talebini reddetmiştir. Başvurucu, vasilik işlemlerinin iki aydır devam ettiğini ve sonuçlanmadığını belirterek kararı şikâyet etmiştir. Silivri 2. İnfaz Hâkimliği şikâyeti reddetmiştir. Kararda, bir yıldan daha uzun süreli hapis cezasına mahkûm olmuş hükümlü infaz aşamasında da bir avukatla temsil edilmek istiyorsa yeniden bir avukatlık sözleşmesi yapması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucunun vasisi tarafından vekâlet verilmeyen avukatları ile görüştürülme talebinin hukuken mümkün olmadığını ifade etmiştir. Karara karşı yapılan itiraz Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir. Daha sonra başvurucu, vasilik işlemlerinin dört aydır tamamlanmadığını belirterek avukatıyla görüşmesine izin verilmesi talebiyle Hâkimliğe başvurmuştur. Hâkimlik, söz konusu talebin daha önce Silivri 2. İnfaz Hâkimliği tarafından karara bağlandığını belirterek karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Karar, itiraz aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

20. Anılan kararın mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Zira başvurucunun vasilik işlemlerinin dört ay gibi bir süredir tamamlanmaması nedeniyle avukatı ile görüşme talebi sonuçsuz kalmaya devam etmesine karşın Hâkimlik esasa ilişkin bir değerlendirme yapmaksızın karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Bu müdahale 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesine dayanmakta olup müdahalenin kanuni dayanağı mevcuttur. Bunun yanı sıra aynı talebin tekrar infaz hâkimliği önüne getirilmesi hâlinde taleple ilgili olarak karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesinin meşru amacının yargılamanın en genel anlamda aynı talebin tekrar infaz hâkimliklerinin önüne getirilmesinin önüne geçilmesi ve nihayetinde yargılamanın usul ekonomisi gözetilerek makul sürede bitirilmesinin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır.

21. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

22. Dava hakkının bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesinin sağlanarak kamu yararı amacının

gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (Ahmet Erdem [1. B.], B. No: 2018/34944, 6/10/2021, § 63). Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla Hakimlikçe verilen karar ile başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

23. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (YCGK) 6/3/2007 tarihli ve E.2007/6-13, K.2007/54 sayılı kararına göre, avukatlık sözleşmesinin süresiz olarak devam ettiğini kabul etmek mümkün değildir. YCGK böyle bir kabulün birçok sorunu da beraberinde getireceğini ifade etmiştir. Kesinleşen bir hükümden yıllar sonra, hükümle ilgili yeni bir durum ortaya çıktığında, belli bir ücret karşılığı iş yapan vekilden o hususu bir görev olarak halletmesinin beklenemeyeceğini belirtmiştir. Yasal düzenlemelere uygun olanın avukatlık sözleşmesinin hükmün kesinleşmesi ile sona ermesi olduğunu vurgulamıştır. Olağan olmayan kanun yollarının bu sürece dâhil edilmemesi gerektiğini ancak açıkça sonlandırılmadığı veya diğer sona erme nedenleri bulunmadığı takdirde vekâlet ilişkisi devam ediyor olacağından -kesinleşme sürecinden sonraki işlemler için de aynı avukatın işe devam etmesi isteniyorsa- ayrı bir avukatlık sözleşmesi yapılması gerektiğinin altını çizmiştir.

24. Başvurucu ilk talebinde iki aydan beri vasilik işlemlerinin bitirilmediğini ve Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için avukatı ile görüşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, ikinci talebinde ise vasilik işlemlerinin dört aydır sonuçlandırılmadığından şikâyet etmektedir. AİHM'e bireysel başvuru yapabilmek için avukatı ile görüşmesine izin verilmesini istemektedir. İki talebin birbirinin aynısı olduğundan söz edilemez. Zira hükmün kesinleşmesinden sonra dört aydan beri bitirilmeyen bir vasilik işlemi söz konusudur. Hâkimliğin vasilik işlemlerinin hangi aşamada olduğunu, neden sona erdirilmediğini araştırmasının önünde herhangi bir engel yoktur. Öte yandan AİHM'e yapılacak olan başvuruda avukata danışmanın ve avukatlık hizmetinden yararlanmanın önemli olduğu da yadsınamaz.

25. Somut olayda başvurucu, sonuçlandırılmayan vasilik işlemleri nedeniyle Hâkimliğe başvurmasına karşın farklı bir talep söz konusu olduğu hâlde başvurucunun avukatı ile görüşme talebi Hâkimlik tarafından değerlendirilmemiştir. Söz konusu talebin değerlendirilmemesi nedeniyle başvurucu, avukatı ile görüşme imkânından mahrum bırakılmış ve böylece başvurucu kusuru olmadığı hâlde orantısız bir yüke katlanmak zorunda kalmıştır. Bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucunun etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın

148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/93, K.2021/306) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 5.064,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 45.064,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT UÇAR

B. No: 2021/30810 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30810

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT UÇAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30810)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Murat UÇAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; internete erişim ve çıktı alma imkânı olan bilgisayar sağlanması talebinin değerlendirilmesine ilişkin olarak ceza infaz kurumu idaresi tarafından verilen kararda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin, bu talebin reddedilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bireysel başvuru tarihi itibarıyla tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden sanık olarak yargılandığı dosyaya delil sunmak için internete erişim ve çıktı alma imkânı olan bilgisayar sağlanması talebinde bulunmuştur. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı 27/1/2021 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" ...yapılan incelemede tutuklunun kurumumuzda FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan tutuklu bulunduğu, halen örgüt üyeliğinin devam ettiği, dilekçesinde her ne

kadar internet ve bilgisayardan savunma amaçlı faydalanmak istediğini belirtmiş ise de, kurum dışındaki diğer örgüt üyelerine talimat veya mesaj gönderme ihtimali bulunduğundan ilgilinin talebinin reddine... [karar verildi.]"

4. Başvurucu, Trabzon İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuş; anayasal haklarının ihlal edildiğini öne sürerek karara karşı itirazda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun itirazının reddine karar vermiş; kararın gerekçesinde başvurucunun talebinin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca reddi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, karara itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde İnfaz Hâkimliğine başvuru dilekçesinde öne sürdüğü iddiaları tekrarlamıştır. İtirazı inceleyen Trabzon 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 2/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 1/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Başvurucunun Savunma Hazırlamak Amacıyla Bilgisayar Kullanmayı Talep Ettiği Dava Süreci

6. Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesi 13/7/2021 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkûmiyet kararına karşı yapılan istinaf kanun yolu başvurusu Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince 30/9/2021 tarihinde reddedilmiştir. Söz konusu karar Yargıtay 3. Ceza Dairesince 27/9/2022 tarihinde onanmıştır.

7. Trabzon 2. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada başvurucunun müdafi ile temsil edildiği, savunma hakkını kullandığı, istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurduğu anlaşılmıştır. Ancak başvurucu, savunma hazırlamak amacıyla bilgisayar kullanma talebini kanun yollarında ileri sürmemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü mevcut değilken Ceza İnfaz Kurumunun kendisini terör örgütü üyesi olarak değerlendirdiğini ileri sürerek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, adil yargılanma hakkı kapsamında savunma hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari

yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmesi durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Akın [1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, §§ 38, 39).

13. Anayasa Mahkemesi Yıldırım Güvenç ([2. B.], B. No: 2017/32945, 11/2/2021) kararında başvurucu hakkında açılan ceza davası devam etmekteyken başvurucunun idare ve gözlem kurulunca tehlikeli tutuklu statüsü grubuna dâhil edilmesine ilişkin karardaki ifadeleri değerlendirmiştir. Mezkûr kararın gerekçesinde başvurucunun terör örgütü üyesi olduğu yönündeki ifadelerin suçluluğa dair bir kanaat ifade ettiği ve bu anlamda masumiyet karinesini zedeler nitelikte olduğu sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 58-61).

14. Anayasa Mahkemesinin İsmet Karabulut (2) ([2. B.], B. No: 2020/24390, 5/10/2023) kararında da ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararı verilen fakat hükmün kanun yolları aşamasında olduğu bir hükümözlünün benzer şikâyetlerine ilişkin hakkında yargılama devam ettiğinden karar kesinleşmedikçe kararın hangi aşamada (ilk derece, istinaf yahut temyiz) olduğunun masumiyet karinesi yönünden bir öneminin olmadığı belirtilmiş, başvurucu hakkında terör örgütü üyeliği suçlamasıyla açılan ceza davasında verilen mahkûmiyet kararı henüz kesinleşmeden başvurucunun aktif örgüt üyesi olarak nitelendirilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (anılan kararda bkz. §§ 45-51).

15. Bireysel başvuru incelemesine konu somut olayda da İdare ve Gözlem Kurulu, başvurucu hakkında ''hâlen örgüt üyeliğinin devam ettiği" şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Mevcut başvuruda da bireysel başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla tutuklu hâlde yargılanan başvurucu hakkında anılan ifadeye yer verilmesi nedeniyle söz konusu kararlardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığı anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; savunmasına dayanak belge ve görselleri toplamak için internete erişim ve çıktı alma imkânı olan bilgisayar kullanımına ihtiyaç duyduğunu ancak kendisine izin verilmediğini, delil toplama imkânının engellendiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Başvurucunun bilgisayar kullanımının reddedilmesine dair şikâyetinin özünün savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkına ilişkin olduğu, bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Başvurucunun tarafı olduğu ceza davası kapsamında savunma hazırlamak amacıyla bilgisayar kullanma talebi İnfaz Hâkimliğince 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi de bu gerekçeyi kabul ederek başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

20. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialarla bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

21. Somut olayda başvurucunun ihlale neden olduğunu belirttiği iddiasını sanık olarak yargılandığı ceza davasında istinaf ve temyiz kanun yollarında ileri sürmediği, böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği sonucuna ulaşılmıştır (Erhan Çaha (3) [2. B.], B. No: 2020/15324, 4/2/2025, § 26).

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, masumiyet karinesinin ihlal edilmesi nedeniyle ihlalin tespiti ve 600.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. İhlal, İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile ona atıf yapan İnfaz Hâkimliği kararından kaynaklanmaktadır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon İnfaz Hâkimliğine (E.2021/435, K.2021/442) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZDEMİR ALTUN

B. No: 2021/32234 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32234

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZDEMİR ALTUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32234)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Özdemir ALTUN

Vekili : Av. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, verilen kararın eşitsizlik yaratacak nitelikte olması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Patlama sırasında vücudunun çeşitli yerlerinden yaralanan başvurucu Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İbni Sina Araştırma ve Uygulama Hastanesine kaldırılmıştır. Yumuşak doku bozukluğu tanısı konulan başvurucu, tedavisinin ardından 16/10/2015 tarihinde on gün istirahati uygun görülerek taburcu edilmiştir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemleri alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Ankara Emniyet Müdürlüğünün 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "emniyet tedbiri" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra Türkiye'de ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür

yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından kişilerin genellikle Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar yapılmıştır. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler (Bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır.) alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-14).

6. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına başvurarak bombalı saldırı sonucu uğradığını ileri sürdüğü manevi zararları için tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi zımnen reddedilmiştir.

7. Başvurucu 7/4/2016 tarihinde Ankara 10. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 150.000 TL manevi tazminat talebiyle tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olunmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Dilekçede ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesini, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılmasını, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesini, İçişleri Bakanlığına yazılacak yazıyla olayda kusuru bulunan güvenlik güçleri hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmadığını sorulmasını ve açılmışsa bu soruşturması dosyalarının getirtilmesini, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesini talep etmiştir. Bunların yanında miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiili tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. İdare Mahkemesi 14/4/2016 tarihli ara kararıyla Ankara Valiliğinin hasım konumuna alınmasına karar vermiştir.

9. İçişleri Bakanlığı savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiğini, manevi zararların ise 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığını savunmuştur.

10. Emniyet Genel Müdürlüğünün İçişleri Bakanlığının savunma dilekçesinin ekinde yer alan 13/1/2016 tarihli yazısında "Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğünden edinilen bilgilere göre 10/10/2015 tarihinde Ankara Tren Garı önünde meydana gelen patlama olayı ile ilgili yapılmış bir ihbarın tespit edilemediği, il genelinde yapılan güvenlik tedbirlerinin Ankara Güvenlik Şube Müdürlüğü tarafından belirlendiği, Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğünde

görevli (39) personelin miting alanında, (295) personelin ise Ankara İstihbarat Şube Müdürlüğünde görevli olduğu" belirtilmiştir.

11. Diğer davalı Ankara Valiliği de İçişleri Bakanlığının savunmaları ile benzer şekilde savunma yapmıştır. Ayrıca Ankara Valiliği savunma ekinde, olay sonrası idareye yönelik -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısını, olayda zarar gören kişilerin kimler olduğunu gösteren listeyi, başvurucunun tazminat talebi sürecine ilişkin yazışmaları, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısını, olay sonrası sağlık hizmeti sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazıları ve Olay Tutanağı'nı İdare Mahkemesine sunmuştur.

12. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulans görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içerisinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında olaya ilişkin olarak ilk çağrının saat 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formunun düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

13. Ankara Valiliğinin savunma dilekçesi ekindeki 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Özel Harekât Şube Müdürlüğünce yeteri kadar personel talep edilmesi hâlinde görev almak üzere hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara vali yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeteri kadar görevli ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da Güvenlik Şube Müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü Ekipler Amirine arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş

arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. Arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz adet, toplamda ise 13 adet İl Emniyet Müdürlüğü birliği görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform, platform çevresi ve miting alanı içinde bomba arama dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

14. İdare Mahkemesi 28/12/2017 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul ederek başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin taleplerin ise reddine hükmetmiştir. 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamada bulunulan karar gerekçesinde, terör saldırısı niteliğini haiz olay nedeniyle yaralanan başvurucunun yaşadığı elem ve üzüntü sonucu oluşan manevi zararının tazmini talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda başvurucunun duymuş olduğu acı ve üzüntü ile orantılı olarak manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir. Ayrıca anılan kararda faiz talebine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

15. Başvurucu ile davalı idareler, İdare Mahkemesi tarafından verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 9/5/2018 tarihinde başvurucunun istinaf isteminin kısmen kabulü ile 10.000 TL manevi tazminatın 9/12/2015 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. İstinaf Mahkemesi hükmün geri kalan kısımlarına yönelik istinaf taleplerinin reddine karar vermiştir.

16. Başvurucu ile davalı idareler, İstinaf Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde temyiz talepleriyle ilgili kararını vermiştir. Karar gerekçesinde öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceğini belirtmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini açıklamıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporunda Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği ve DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönünde olan yazının toplantılarda ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilge/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan söz konusu yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi bulunan idarenin önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özeni göstermediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriğe sahip olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazıyı temel alarak, idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel aramanın yapılmadığını, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığını, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek

idarenin bu yönden de kusurunun bulunmadığını değerlendirmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu ve olaya yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiğini, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını belirterek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığını ifade ederek başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine yönelik İstinaf Mahkemesi hükmünü gerekçeli onamıştır.

17. Başvurucu, nihai hükmü 11/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu;

i. İzin alınarak yapılacak bir mitingde bombalı saldırı gerçekleştirileceğine dair gerçek ve yakın bir riskin varlığına rağmen bu riskten haberdar olan kamu makamlarının sahip oldukları yetkiler kapsamında ve makul ölçüler çerçevesinde riskin gerçekleşmesini engellemek için önlem almadığını,

ii. Güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını,

iii. Bu duruma rağmen ilgili yargı mercilerince ileri sürdükleri iddialar dikkate alınmadan, yeterli araştırma yapılmadan ve olayda hizmet kusurunun neden bulunmadığı açıklanmadan sosyal risk ilkesine dayalı olarak ve yetersiz miktarda manevi tazminata karar verildiğini belirterek yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle başvurucu lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvurucunun uğradığı zararın giderildiği ve bu nedenle mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra miting için alınan tedbirler açıklanarak başvurucunun yaralanmasına sebep olan patlamanın terör örgütü bağlantılı olarak organize edildiği, zararın üçüncü şahısların kusurundan doğduğu, bireysel bir olay olan terör eylemine yönelik herhangi bir ihbarın ya da istihbari bilginin idareye intikal etmediği, meydana gelen terör saldırısı eylemini azmettiren, buna yardım eden ve iştirak eden kamu görevlisi olduğuna dair bilgi, belge ve delil elde edilemediği, terör olaylarının tamamen önlenmesinin mümkün olmadığı, terör eylemlerinin öngörülmesi ve engellenmesindeki imkânsızlıklar gözönünde bulundurulduğunda mevcut olayda devletin kusur sorumluluğu olduğunu kabul etmenin kamu makamları üzerinde aşırı yük meydana getirecek bir yorum olduğu belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde son olarak idareye karşı hizmet kusuruna ya da sosyal risk ilkelerine dayanılarak açılan tam yargı davalarında terör olayları nedeniyle ödenmesine hükmedilen tazminat miktarlarının birbirlerinden çok farklı olmadığı belirtilerek başvurucuya ödenen tazminatın yeterli olması ve olayın hangi koşullar altında meydana geldiğini ortaya koyması

bakımından yargısal sistemin yeterince etkili şekilde işletildiği açıklanmıştır.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında mağdur sıfatının devam ettiğini belirtmiş ve başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

22. Başvurucu, güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini ileri sürse de ölen herhangi bir yakınının varlığından söz etmemiştir. Bu nedenle başvurucunun anılan iddiasının yaşam hakkı veya Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanındaki bir başka hak, özgürlük veya yasak kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

23. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, miting için toplanan kalabalığın bulunduğu alanda bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu saldırı nedeniyle 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle somut başvuruda yaşam hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtığı tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına ve yetersiz manevi tazminata hükmedildiğine yöneliktir. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç (anılan kararda bkz. §§ 41-43) başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede, yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

28. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

29. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137).

30. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kitlesel kalabalığa yönelik terör saldırıları düzenlenmiştir. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli kitlesel etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğün doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurudaki benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

31. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 16) ve Hasan Kılıç başvurundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması, iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 13) görülmüştür.

32. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl

olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı anlaşılmıştır (bkz. § 12). Başvurucunun öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı şekilde müdahale etmesini engellediği yönünde herhangi bir tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucu, yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

33. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada, henüz gösteri başlamamış iken saat 10.04'te birbirlerinin peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda olduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda olmadığı açıktır.

34. Bu belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorluklar gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

37. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

38. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

39. Başvurucunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiası idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması

gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine yöneliktir.

40. Daire, nihai kararında hizmet kusurunun hatta kusursuz sorumluluk hâlinin de bulunmadığı sonucuna ulaşırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumu değerlendirmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye ettirmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı ve saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvurucunun manevi tazminat talebi sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

41. Mevcut durumda yapılan yargılamada yaralanma olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucunun iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvurucunun ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

43. Başvurucu, bazı kişilerce tutuklamanın hukuka aykırılığı iddiasıyla açılan tazminat davalarında bile daha yüksek manevi tazminatlara hükmedildiğini belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvuruculların kendileriyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

45. Somut olayda başvurucu, kendisine hangi nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun iddialarını temellendiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun iddialarını temellendirmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu ayrıca olay sonrasında tanık olduğu manzara ve yaşadığı ruhsal travmanın ağırlığına rağmen onur kırıcı derecede düşük bir tazminata hükmedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Başvuru dosyasındaki hiçbir unsur bu iddia hakkında ayrı bir inceleme yapılmasını gerektirmemektedir. Başvurudaki temel mesele yaşam hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkindir. Başvurucunun bu yöndeki iddiaları ise

yaşam hakkı başlığı altında (bkz. §§ 19-42) incelenmiştir. Dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

48. Başvurucu, gösteri yürüyüşünün sağlıklı şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınmadığını belirterek yaşam hakkının yanı sıra toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru dosyasındaki hiçbir unsur bu iddia hakkında ayrı bir inceleme yapılmasını gerektirmemektedir. Başvurudaki temel mesele yaşam hakkının ihlal edilip edilmediğine ilişkindir. Başvurucunun bu yöndeki iddiaları ise yaşam hakkı başlığı altında (bkz. §§ 19-42) incelenmiştir. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRKAN ÖZGÜR OTUR VE SONGÜL OTUR

B. No: 2021/33543 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33543

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİRKAN ÖZGÜR OTUR VE SONGÜL OTUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33543)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Birkan Özgür OTUR 2. Songül OTUR

Vekili : Av. Zühal ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen ölüm temelinde oluşan manevi zararın tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Başvurucu Songül Otur'un eşi, diğer başvurucu Birkan Özgür Otur'un babası olan K.O. da bu patlama sonucu vefat etmiştir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "emniyet tedbiri" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra Türkiye'de ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından kişilerin genellikle Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar yapılmıştır. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler (Bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır.) alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-14).

6. Başvurucular İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunarak bombalı saldırı sonucu yakınlarının ölümüyle uğradıklarını ileri sürdükleri zararları için tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruculara tazminat talebi zımnen reddedilmiştir.

7. Başvurucular 18/1/2017 tarihinde Ankara 5. İdare Mahkemesi nezdinde 1.000.000 TL manevi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır (Başvurucular tazminat talebiyle birlikte tazminat talebinin zımnen reddine dair işlemi dava konusu etmiş ise de ihlal iddiasına konu değerlendirmede bir etkisi olmadığından, zımnen ret işleminin iptali talebine ilişkin hususlar detaylandırılmayacaktır.). Dava dilekçesinde başvurucular saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olunmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Dilekçede ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesi, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılması, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesi, İçişleri Bakanlığına yazılacak yazıyla olayda kusuru bulunan güvenlik güçleri hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmadığının sorulması ve açılmışsa bu soruşturma dosyalarının getirtilmesi, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesi talep edilmiştir. Bunların yanında başvurucular; miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiili tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. Ankara 5. İdare Mahkemesi 30/3/2017 tarihinde aynı başvurucular tarafından aynı olay nedeniyle Ankara 13. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) manevi tazminat istemli dava açıldığı gerekçesiyle dosyanın esas kaydını kapatarak bağlantısı dolayısıyla İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

9. İçişleri Bakanlığı savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir.

10. Diğer davalı Ankara Valiliği de İçişleri Bakanlığının savunmaları ile benzer şekilde savunma yapmıştır. Ayrıca Ankara Valiliği savunma ekinde, olay sonrası idareye yönelik -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısını, başvuruculara 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde Ankara Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit

Komisyonuna yaptığı başvuruya ilişkin belgeleri, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısını, olay sonrası sağlık hizmeti sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazıları ve Olay Tutanağı'nı İdare Mahkemesine sunmuştur.

11. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulans bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulansın görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içerisinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında olaya ilişkin olarak ilk çağrının 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formunun düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

12. Ankara Valiliğinin savunma dilekçesi ekindeki 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Özel Harekât Şube Müdürlüğünce yeteri kadar personel talep edilmesi hâlinde görev almak üzere hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara vali yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeteri kadar görevli ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da Güvenlik Şube Müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü Ekipler Amirine arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. Arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz adet, toplamda ise 13 adet İl Emniyet Müdürlüğü birliği görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform, platform çevresi ve miting alanı içinde bomba arama dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

13. Gönderme kararı sonrası yaptığı yargılama sonunda İdare Mahkemesi 29/5/2019 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul ederek başvurucu Songül Otur için 50.000 TL, diğer başvurucu Birkan Özgür Otur için 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin tazminat taleplerinin ise reddine hükmetmiş; gerekçede, idarenin olay öncesinde aldığı tedbirlere değindikten sonra terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru olmadığını, başvuruculaların olay nedeniyle oluşan manevi zararlarının sosyal risk ilkesine göre tazmin edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

14. Başvurucular ve davalı idareler, İdare Mahkemesi tarafından verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 5/11/2019 tarihinde başvuruculaların istinaf taleplerinin reddine, davalı idarelerin istinaf taleplerinin kısmen kabulüne karar vererek İdare Mahkemesinin verdiği kararı kaldırmıştır. İstinaf Mahkemesi dava dosyasını esastan inceledikten sonra başvuruculaların manevi tazminat istemlerinin kısmen kabulü ile başvurucu Songül Otur için 30.000 TL, diğer başvurucu Birkan Özgür Otur için 40.000 TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir.

15. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde İstinaf Mahkemesi kararını başvurucu Birkan Özgür Otur yönünden onamış, diğer başvurucu Songül Otur yönünden ise bozmuştur. Karar gerekçesinde öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceğini, aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini ifade etmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporu içeriğinde Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği, DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönünde olan yazının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan söz konusu yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi bulunan idarece önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özenin gösterilmediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriği olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini açıklamıştır. Ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazıyı temel alarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel aramanın yapılmadığını, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığını, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek idarenin bu yönden de kusurunun bulunmadığını değerlendirmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu ve olaya yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiğini, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını ifade ederek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığını belirterek yukarıda özetlenen gerekçe ile başvurucu Birkan Özgür Otur'a 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine yönelik

İstinaf Mahkemesi hükmünü onamıştır. Kararda müteveffanın eşi olan başvurucu Songül Otur açısından hükmedilen manevi tazminat miktarının Daire içtihatlarına göre düşük olduğunu açıklayarak İstinaf Mahkemesi kararının bu kısmını bozmuştur.

16. Başvurucu Birkan Özgür Otur, Daire kararını 1/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra kararın kendisi hakkında onanarak kesinleşen kısmına ilişkin olarak 24/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2021/33543 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

17. İstinaf Mahkemesi, Daire tarafından bozulan manevi tazminat hükmü yönünden yeniden inceleme yaparak başvurucu Songül Otur açısından 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde Daire kararındaki gibi idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğu olmadığı değerlendirmesine yer vererek Daire kararına uyulduğunu belirtmiştir.

18. Taraflarca verilen karar temyiz edilmişse de Daire, incelenen kararı usul ve hukuka uygun bulup temyiz taleplerini reddederek İstinaf Mahkemesi kararını 11/3/2024 tarihinde açıklamalı olarak onamıştır.

19. Başvurucu Songül Otur, nihai hükmü 11/8/2024 tarihinde öğrendikten sonra 29/8/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2024/49927 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

20. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

21. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle benzer mahiyetteki 2021/33543 ve 2024/49927 numaralı başvuruların birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucular başvuru formlarında idarenin yasal bir mitingin güvenliğini sağlamak için alması gereken tedbirleri almadığını, olayın meydana gelmesinde hizmet kusuru bulunduğuna ilişkin İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından hazırlanan raporunun değerlendirilmediğini, idari yargı mercileri tarafından delillerinin değerlendirilmeyerek idarenin olaydaki kusurunun araştırılması yoluna gidilmediğini, sosyal risk ilkesine dayalı olarak ve yetersiz miktarda manevi tazminata karar verildiğini beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle yargılama sürecinde başvuruculların iddialarını değerlendiren yargısal mercilerin başvuruculların manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüne karar verdiklerini belirterek ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdikleri, kurulan hükümler ile olgular arasında gerekli bağlantıyı gösterecek nedenlerin açıkça belirtildiği ve kararın dayandığı nedenlere ve hukuksal düzenlemelere de açıkça yer verildiği belirtilmiştir.

24. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında önceki iddialarıyla benzer hususları dile getirmelerinin yanında güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını, yargısal merciler tarafından yapılan değerlendirmelerde Anayasa'nın 5. ve 17. maddelerinin dikkate alınmadığını ileri sürmüştür.

25. Başvuruculaların bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtıkları tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına ve yetersiz manevi tazminata hükmedildiğine yöneliktir. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç (anılan kararda bkz. §§ 41-43) başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk ilkesi uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede, yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunulmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

29. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

30. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve

diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137).

31. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kalabalığa yönelik terör saldırıları yapılmıştır. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğün doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, şayet biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvuruda yapılan benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

32. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 15) ve Hasan Kılıç başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması, iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 12) görülmüştür.

33. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı görülmüştür (bkz. § 11). Başvuruculara öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı şekilde müdahale etmesini herhangi bir şekilde engellediği yönünde bir tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucular vefat eden yakınlarının yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu da iddia etmemiştir.

34. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada henüz gösteri başlamamış iken saat 10.04'te birbirinin peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda bulunduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda bulunmadığı anlaşılmıştır.

35. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorlukları gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

38. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

39. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

40. Başvuruculaların yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiası idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine yöneliktir.

41. Daire, nihai kararında hizmet kusurunun-hatta kusursuz sorumluluk hâlinin de-bulunmadığı sonucuna ulaşırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumu değerlendirmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye ettirilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı ve saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvuruculaların manevi tazminat talepleri sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

42. Mevcut durumda yapılan yargılamalarda ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvuruculaların iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusuru olup olmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvuruculaların ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KILINÇ

B. No: 2021/39047 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39047

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KILINÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39047)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucu : Mustafa KILINÇ

Vekili : Av. Semra GÜNEY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucunun murisinin askerlik görevini ifa ettiği dönemde vefatı üzerine vazife malulü sayılması talebiyle açılan davanın sonuca etkili olabilecek nitelikteki iddialar karşılanmaksızın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/8/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun oğlu T.K. 21/3/2014 tarihinde başladığı zorunlu askerlik görevini, Kara Harp Okulu ATAT Bölge Birlik Komutanlığı (Urla-Menteş/İzmir) emrinde ifa ederken 30/11/2014 tarihinde rahatsızlanarak hayatını kaybetmiştir.

A. Ölüm Olayına İlişkin Yürütülen Ceza Soruşturması Süreci

6. Olayla ilgili olarak Kara Kuvvetleri Komutanlığı Ege Ordusu Komutanlığı Askerî Savcılığı (Askerî Savcılık) tarafından resen soruşturmaya başlanmıştır.

7. Olaydan bir gün sonra Cumhuriyet savcısının katılımı ile otopsi işlemi yapılmıştır. İzmir Adli Tıp Grup Başkanlığının (Adli Tıp Grup Başkanlığı) 30/12/2014 tarihli raporunda mevcut verilerle kişinin ölüm sebebinin tespit edilemediği ancak adli tahkikat bilgileri ile birlikte değerlendirildiğinde cesette ölüme müessir travmatik lezyon saptanmamış olup travmatik bir etki sonucu öldüğüne dair tıbbi delilin bulunmadığı, toksikolojik analizlerde de ölüme neden olabilecek toksik madde saptanmadığı, kişinin doğal nedenler sonucu öldüğünün tıbben kabulü gerektiği bildirilmiştir.

8. Soruşturma kapsamında olay yerinde askerî savcının katılımı ile uzman ekiplerce olay yeri incelemesi yapılmış, T.K.nın üzerinde, askerî dolabında ve sivil eşya deposunda bulunan eşyaları incelenmiş; tanıkların beyanları alınmıştır. Soruşturma sırasında başvurucunun ve T.K.nın annesinin de ifadelerine başvurulmuştur. T.K.nın anne ve babası, oğullarının askere gitmeden önce veya vefat tarihinde herhangi bir sağlık problemi olmadığını beyan etmiş; T.K.nın tanık olarak dinlenen asker arkadaşları da kendisinin -zaman zaman ayağının ağrıdığından yakınmak dışında- daha önce herhangi bir sağlık problemi olduğundan bahsetmediğini söylemiştir. Asker arkadaşlarına göre yemekhane kısmında gece görevlisi olarak çalışan T.K. zaman zaman yemekhanede işlerin yoğunluğundan ve bu nedenle çok yorulduğundan yakınmıştır.

9. Askerî Savcılıkça kesin ölüm nedeninin tespiti için dosya İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilmiştir. Adli Tıp Kurumu 1. Adli Tıp İhtisas Kurulu (Adli Tıp İhtisas Kurulu) T.K.nın herhangi bir hastalık öyküsü olmadığı, kişinin ölümünün kalp hastalığı sonucu meydana geldiği yönünde görüş bildirmiştir.

10. Yürütülen soruşturma neticesinde 18/9/2015 tarihinde, T.K.nın ölümünde herhangi bir askerî personelin cezai sorumluluğunu gerektirecek kasıtlı ya da taksirli bir eylemi olduğu yönünde yeterli şüphe oluşmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Karar, itirazı kabil şekilde verilmekle beraber karara itiraz edilip edilmediği yönünde bir bilgi yoktur.

B. Vazife Malullüğü Talebine İlişkin İdari Yargı Süreci

11. T.K.nın babası olan başvurucu ile T.K.nın annesi 13/5/1016 tarihinde, T.K.nın 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu kapsamında vazife malulü olarak kabul edilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına (SGK) başvurmuş; tıbbi evraklar Sağlık Kurulunca incelenmiş ve Kurulun görüşü dikkate alınarak başvuru, SGK Vazife Malullüğü Tespit Kurulunca 9/5/2017 tarihinde kişinin "ölümünde vazifesinin neden ve etkisinin bulunmadığı" gerekçesiyle reddedilmiştir. T.K.nın babası olan başvurucu 13/8/2018 tarihinde bir kez daha Kuruma başvurmuş, talep 21/8/2018 tarihinde yine aynı gerekçe ile reddedilmiştir. Her iki ret gerekçesinde de dayanak olarak olaya ilişkin yürütülen ceza soruşturması sırasında Adli Tıp Grup Başkanlığınca yapılan otopsi sonrası

düzenlenen 30/12/2014 tarihli rapor (bkz. § 7) gösterilmiştir.

12. Başvurucu 14/9/2018 tarihinde işlemin iptali istemiyle SGK aleyhine Ankara 13. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde iptal davası açmıştır.

13. İdare Mahkemesince T.K.nın ölümüne ilişkin idari tahkikat raporu ve revir kayıtları ile ölümüne ilişkin tüm bilgi ve belgeler celbedilmiş, yürütülen yargılama neticesinde 13/2/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, yürütülen ceza soruşturması sırasında Adli Tıp Grup Başkanlığınca gerçekleştirilen otopsi sonucunda düzenlenen 30/12/2014 tarihli raporda (bkz. § 7) dile getirilen "kişinin doğal nedenler sonucu ölmüş olduğunun tıbben kabulü gerektiği'' şeklindeki kanaat gerekçe gösterilmiştir. Buna göre ölümün vazifenin sebep ve etkisiyle meydana geldiğine dair bir tespit bulunmadığından vazife malullüğü hükümlerinin uygulanmasına imkân yoktur.

14. Anılan karara karşı başvurucunun yaptığı istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesinin (İstinaf Dairesi) 3/6/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

15. Nihai karar başvurucuya 16/7/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, Askerî Savcılıkça yürütülen soruşturmada kesin ölüm nedeninin tespiti amacıyla alınan Adli Tıp İhtisas Kurulunun raporunda T.K.nın ölümünün kalp hastalığı sonucu meydana geldiğinin tespit edildiğini ancak raporun İdare Mahkemesince dikkate alınmadığını iddia etmiştir. Başvurucuya göre askere sağlıklı şekilde başlayan ve daha öncesinde herhangi bir hastalık öyküsü olmayan T.K.nın askerlik hizmeti sırasında kalp hastalığına yakalandığının kabul edilmesi gerekir. Bu durumda ölümün görevin tesir ve etkisiyle gerçekleşmediğinin ortaya konulamadığı hâllerde makul bir açıklama yapma yükümlülüğü devlete aittir, nitekim bu yönde pek çok emsal içtihat vardır. Kaldı ki olaya ilişkin soruşturmada dinlenen tanıklar, birliğin yemekhanesinde görev yapan T.K.nın yoğun tempoda çalışmasının kendisini çok yorduğunu söylediğini ifade etmiştir ancak İdare Mahkemesi tanıkların beyanları üzerinde hiç durmamıştır. Netice olarak başvurucu, adil yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde, başvurunun kabul edilebilirliğine dair yapılacak incelemede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği, somut olayda yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri ifade edilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda dile getirdiği yakınmalara benzer hususlara değinmiştir.

B. Değerlendirme

1. İnceleme Kapsamının Belirlenmesi Yönünden

20. Kabul edilebilirliği hususunda Komisyonda oybirliği sağlanamaması üzerine incelemenin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilen somut başvuruda öncelikle yaşam hakkı bakımından bir inceleme yapılıp yapılamayacağının irdelenmesi gerekmektedir.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Ancak şikâyet edilmeyen bir hususun resen incelenmesi de mümkün değildir. Eldeki başvurunun vazife malulü sayılma talebiyle açılan davanın reddedilmesi üzerine yapıldığı görülmüştür. Başvuru formunda yaşam hakkının ihlal edildiğinden yakınılmadığı gibi başvurucunun yakını T.K.nın askerliğe sevki, askerlik hizmetinin devamı veya ölüm olayının yaşandığı gün fenalaşması sürecinde sağlık hizmetine erişimi ya da ölüm olayının etkili şekilde soruşturulması hususlarında bir yakınma da dile getirmemiştir. Bu çerçevede şikâyet edilmeyen olgulara dair yaşam hakkından resen bir inceleme yapılması mümkün değildir.

22. Başvurucunun iddialarının tamamı adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmelidir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

24. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

25. İncelenen olayda başvurucunun açtığı dava, yürütülen ceza soruşturması sırasında Adli Tıp Grup Başkanlığınca düzenlenen 30/12/2014 tarihli raporda (bkz. § 7) dile getirilen "kişinin doğal nedenler sonucu ölmüş olduğunun tıbben kabulü gerektiği" şeklindeki kanaat gerekçe gösterilerek İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Ancak aynı soruşturmada daha sonra Adli Tıp İhtisas Kurulunca düzenlenen ve T.K.nın herhangi bir hastalık öyküsü olmadığı, "kişinin ölümünün kalp hastalığı sonucu meydana gelmiş olduğu" yönündeki görüş (bkz. § 9) kararda irdelenmemiştir. Başvurucu, askere sağlıklı bir şekilde başlayan ve daha

öncesinde herhangi bir hastalık öyküsü bulunmayan T.K.nın askerlik hizmeti sırasında kalp hastalığına yakalandığını iddia etmiştir. Nitekim soruşturma kapsamında dinlenen tanıklar, birliğin yemekhanesinde görev yapan T.K.nın yoğun tempoda çalışmasının kendisini çok yorduğunu söylediğini ifade etmiştir. Başvurucu, bu sebeplerle ölümün görevin tesir ve etkisiyle meydana geldiğinin kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. İdare Mahkemesince T.K.nın görev yaptığı yer ve koşullar ile bahsi geçen tanık beyanlarının da kararda değerlendirilmediği görülmüştür. Bu itibarla kesin ölüm sebebinin tespit edildiği Adli Tıp İhtisas Kurulu raporu çerçevesinde daha önce celbedilen idari tahkikat raporu, revir kayıtları ile diğer bilgi ve belgeler ve tanık beyanlarının kararda irdelenmemesi ulaşılan sonucu etkileyebilecek mahiyette önemli eksikliklerdir. Bu eksiklikler, istinaf incelemesi neticesinde verilen kararda da giderilmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2018/1952, K.2019/354) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇAĞRI AVCI

B. No: 2021/50680 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50680

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇAĞRI AVCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50680)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Çağrı AVCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda açlık grevi yapan başvurucuya disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, infaz hâkimliğince yapılan inceleme sırasında duruşmada hazır bulunmayı talep etmesine rağmen yalnızca ses ve görüntü aktarımı yoluyla duruşmaya katılma imkânı verilmesi nedeniyle de duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1992 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma ve diğer bazı suçlardan hükümlü olarak Van F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. Başvurucu 29/9/2020 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) bir dilekçe yazarak açlık grevine başlayacağını bildirmiştir. Başvurucu dilekçesinde "4 yıldır ailesinden uzakta bir ceza infaz kurumunda bulunduğunu, uzaklık nedeniyle ailesi ile sadece 3 kez görüşebildiğini, arkadaşları ile görüşemediğini, pandemi sürecinde sohbet hakkının olmadığını, cezasının 30 yıl olduğunu ve 30 yıl boyunca ailesinden uzak kalamayacağını, aynı dosyada yargılandığı arkadaşlarından uzak tutularak tecrit edildiğini ve Silivri veya Kocaeli Ceza İnfaz Kurumlarından birine nakli yapılıncaya dek süresiz açlık grevine başladığını" ifade etmiştir.

3. Başvurucunun 30/9/2020 tarihinde açlık grevine başlaması üzerine Ceza İnfaz Kurumu

Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda Disiplin Kurulu 8/10/2020 tarihinde "..açlık grevi eylemi nedeniyle kurum içerisinde ilave güvenlik tedbirleri alınması, hükümlünün sürekli denetim ve gözetim altına alınması, rutinin dışında kurum içi güvenlik, asayiş ve önleyici tedbirler alınması ile sürekli sağlık kontrollerinin yapılması gerektiği için kurumun güvenlik ve asayişini bozan eylemler niteliğinde olması" gerekçesiyle başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca üç ay süreyle bazı etkinliklere (spor) katılmaktan alıkoyma disiplin cezası uygulanmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde de savunmasını mahkeme huzurunda yapmak istediğini beyan etmiştir. İtirazı inceleyen Van İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 30/11/2020 tarihli duruşmada başvurucuyu Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) kullanarak hazır etmiştir. Başvurucu savunmasında SEGBİS vasıtasıyla kendisini ifade edemediğini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediğini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği de başvurucunun mahkeme huzurunda savunma yapmak istediğine yönelik talebinin COVID-19 pandemi koşullarının seyri takip edilerek bir sonraki celsede değerlendirilmesine karar vermiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 15/3/2021 tarihli duruşmada başvurucuyu yine SEGBİS vasıtasıyla hazır etmiş, başvurucu savunmasında SEGBİS vasıtasıyla kendisini ifade edemediğini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediğini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği başvurucunun talebinin COVID-19 pandemi koşullarının seyri takip edilerek bir sonraki celsede değerlendirilmesine karar vermiştir.

6. 31/5/2021 tarihli duruşmada SEGBİS ile bağlantı kurulamaması üzerine İnfaz Hâkimliği bir sonraki duruşma gün ve saatinde başvurucunun SEGBİS vasıtasıyla hazır edilmesine karar vermiştir. 5/7/2021 tarihli duruşmada da aynı durum yaşanmış ve İnfaz Hâkimliği bir sonraki duruşma gün ve saatinde başvurucunun SEGBİS vasıtasıyla hazır edilmesine karar vermiştir.

7. İnfaz Hâkimliği 26/7/2021 tarihli duruşmada başvurucuyu yine SEGBİS vasıtasıyla hazır etmiş, başvurucu da savunmasında SEGBİS vasıtasıyla kendisini ifade edemediğini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediğini tekrarlamıştır. İnfaz Hâkimliği bu celsede başvurucunun savunma yapma hakkından vazgeçmiş sayıldığına karar vermiştir. İnfaz Hâkimliğinin gerekçesi ise şöyledir:

"İtiraz edenin; segbis sisteminin sağlıklı bir şekilde kurulmuş olması, hakimin sorularına tekrar etmeye gerek duymadan cevap vermesi, her iki tarafın birbirini görmesi ve net olarak duymasına rağmen segbis ile savunma vermek istemediğini belirttiği, 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 6. maddesinin 4. fıkrasında bu kanunda hüküm bulunmayan hallerde 5271 sayılı CMK hükümlerine göre inceleme ve işlemlerin yürütülerek karar verileceğinin, CMK'nın 196/4 maddesi ile de hakimin zorunlu gördüğü durumlarda aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusunun yapılabileceği veya duruşmalara katılımının sağlanabileceğinin düzenleme altına alındığı, ülkemizde görülen COVID-19 salgın hastalığı sebebiyle ve genel sağlığın korunması amacıyla ifadelerin segbis sistemi ile alınmasında yarar olduğu, cezaevinde alınan tedbirlerin üst düzeyde halen devam ettiği, zira yaşanan dönem içinde cezaevlerinde avukat görüşlerinin kapalı görüş şeklinde cam arkasından yapıldığı, görevli infaz koruma memurlarının izolasyon altında tutularak çalıştıklarının bilindiği, Hakimliğimizce İnfaz

Hakimliği Kanununun 6/2-son cümlesi uyarınca cezaevine gidilerek itiraz eden tutuklu-hükümlülerin savunmalarının aynı ortam içerisinde alınmasının tehlike arz ettiği, segbis sisteminin kullanılarak ifade alınmasının hakimliğimiz açısından bir zorunluluk teşkil ettiği anlaşılmakla itiraz edenin hakimliğimiz duruşma salonuna getirilme talebinin reddi ile savunma yapma hakkından vazgeçmiş sayılmasına karar verildiği..."

8. İnfaz Hâkimliği 21/9/2021 tarihinde "..tutanaklardan anlaşıldığı üzere hükümlünün 30/09/2020 tarihinde açlık grevine girdiği hususunun sabit olduğu, açlık grevi yapmak suçunun şekli bir suç olması nedeniyle hükümlünün amacı ne olursa olsun protesto amaçlı açlık grevi yapması halinde de suçun oluştuğu, hükümlünün eylemini gerçekleştirme şekli, eyleminin sübutuna ilişkin kabul, cezanın uygulanış şekli ve kullanılmasında bir isabetsizlik bulunmadığı" gerekçesiyle başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına da itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Van 1. Ağır Ceza Mahkemesi 7/10/2021 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 21/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

12. Başvurucunun yaptığı açlık grevine ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumu tarafından bazı bilgi ve belgeler Anayasa Mahkemesine gönderilmiştir. Söz konusu bilgi ve belgelere göre başvurucu 30/9/2020 tarihinde açlık grevine başlamış, 2/10/2020 tarihinde ise açlık grevini sonlandırmıştır. Bu süreç içinde Ceza İnfaz Kurumu tarafından başvurucunun iaşelerinde gerekli düzenlemelerin yapılması ve açlık grevi nedeniyle ek güvenlik önlemlerinin alınması amacıyla ilgili yerlere müzekkere yazılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, protesto amacıyla açlık grevi yapması nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

15. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüş yazısında yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarında yapılan açlık grevlerinin bir ifade yöntemi olabileceğini kabul etmiştir (Mehmet Ayata [1. B.], B. No: 2013/2920, 7/7/2015, § 24; Kahraman Güvenç (3) [2. B.], B. No: 2013/3551, 14/4/2016, § 31; Kahraman Güvenç (4) [1. B.], B. No: 2016/15659, 23/6/2020, § 26). Bu bağlamda başvurucunun açlık grevine başlaması nedeniyle hakkında verilen disiplin cezasının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Yapmış olduğu açlık grevi eylemi nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı anlaşılmıştır. O hâlde yapılması gereken, söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu denetlemektir.

19. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

20. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

21. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29). Nitekim bu ilkeye uygun olarak 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22).

22. Olay tarihinde terör suçundan Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucu hakkında açlık grevi yapması nedeniyle disiplin cezası uygulanmıştır. Anayasa Mahkemesi daha önce açlık grevinin oldukça hassas ve istisnai bir düşünce açıklama yöntemi olduğunu belirtmiş; ceza infaz kurumlarında açlık grevine başvurulduğu hâllerde devletin ceza infaz kurumunun güvenliğini ve düzenini sağlama yükümlülüğüne, mutlak kontrolünde bulunan ve bu kurumlarda zorunlu olarak tutulan bireylerin sağlıklarının korunması yükümlülüğünün ilave olacağını ifade etmiştir (Şükrü Yıldız [2. B.], B. No: 2015/18720, 9/5/2018, § 21; Murat Karayel (5), § 46; Cihat Özdemir, § 22).

23. Başvurucu, yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Yüksek güvenlikli ceza infaz kurumları, mevzuatı gereğince terörle bağlantılı suçlardan hükümlü ya da tutuklu olanlar gibi sadece tehlikeli hükümlü ve tutuklu statüsündeki kişilerin barındığı,

fiziki yapısı, elektrik ve elektronik güvenlik sistemleri ile yönetim planı bakımından güvenliği tehdit eden unsurların en aza indirildiği, içten ve dıştan koruma görevlileri ile her tür düzensizliğe ve karışıklığa karşı oluşturulmuş ceza infaz kurumlarıdır. Söz konusu kurumlarda güvenliğin sağlanması ve karışıklığın önlenmesi, yalnızca mahpusların ıslahının sağlanması için değil aynı zamanda görevliler dahil infaz kurumu çatısı altında bulunan herkesin başta can güvenliği olmak üzere her türlü menfaatlerinin korunması için yaşamsal önemdedir. Dolayısıyla yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların içeriği veya açıklama biçimi nedeniyle ceza infaz kurumunun güvenliğini ve düzenini tehdit eden veya bozan düşüncelerinin açıklanmasına müdahale edilmesinde kamu gücünü kullanan otoritelerin çok daha geniş takdir yetkisi bulunmaktadır (Kahraman Güvenç (4), § 37).

24. Somut olayda başvurucu, Bakanlığa yazdığı bir dilekçe ile ailesinden uzakta bir ceza infaz kurumunda bulunduğunu ve yakınlarından ayrı tecrit edildiğini belirterek ailesine yakın bir ceza infaz kurumuna nakli yapılıncaya dek süresiz açlık grevine başlayacağını belirtmiş ve ertesi gün de açlık grevine başlamıştır. Ceza İnfaz Kurumu da başvurucunun açlık grevine başlaması üzerine ek güvenlik önlemlerinin alınması ve başvurucunun iaşelerinde gerekli düzenlemelerin yapılması için harekete geçmiş ve ilgili yerlere müzekkereler yazmıştır. Bu noktada -başvurucunun eylemini yüksek güvenlikli ceza infaz kurumu koşullarında gerçekleştirdiği hususu da gözönüne alındığında- başvurucunun bir düşünce açıklama yöntemi olarak seçtiği açlık grevi, hassas doğası nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunda sağlık ve güvenlik alanında rutinin dışında bir dizi tedbirin alınmasını gerektirmiştir. Söz konusu eylem ve sonucunda alınan bu tedbirlerin de Kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesi gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

25. Bu kapsamda başvurucunun bulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan nakil istemine yönelik olarak idari ve hukuki yollara başvurmaksızın açlık grevi eylemine başvurduğu ve Ceza İnfaz Kurumunda bir dizi güvenlik ve sağlık önlemlerinin alınmasına sebep olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak yetkililerin dikkatini çekmek amacıyla açlık grevi yapmak gibi istisnai bir yola başvurmayı haklılaştırmak için dayandığı gerekçelerle birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda bulunmasının gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucuya verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, açlık grevinden beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin temin edilmesi arasındaki dengenin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle verilen üç ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezasının orantılı olmadığı da söylenemez.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu; açlık grevi yapması nedeniyle aldığı disiplin cezası yönünden yaptığı itirazda İnfaz Hâkimliğine birçok defa mahkeme huzurunda hazır edilerek savunma yapmak istediğini beyan etmesine karşın duruşmalarda hazır edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma

hakkı yönünden incelenmiştir (Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 50; Rıza Şahin [1. B.], B. No: 2016/12909, 22/7/2020, § 52; Ercan Yıldız ve diğerleri (2) [GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025, § 34).

29. Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararda, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını kabul etmiştir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23; Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 35; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 44). Öte yandan Anayasa Mahkemesi; ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı disiplin cezalarının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğunu, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ifade etmiştir (birçok karar arasından bkz. Giyasettin Aydın [2. B.], B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; Cihan Yeşil [1. B.], B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; Metin Yamalak (2) [1. B.], B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59).

30. Somut olayda başvurucu aldığı disiplin cezasının infazından dolayı bazı etkinliklere katılmaktan yoksun bırakılacağından anılan içtihatlardan hareketle söz konusu cezanın da medeni hak niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla hakkında uygulanan disiplin cezası nedeniyle başvurucunun yaptığı şikâyetin İnfaz Hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığının ve somut olayda Anayasa'nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir (Ercan Yıldız ve diğerleri (2), § 36).

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

32. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

33. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dahil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılama kavramından hareket ederek adil yargılanma hakkının gereklerini saptamıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında adil yargılanma hakkının gereklerinden birinin de duruşmada hazır bulunma hakkı olduğunu birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının duruşmada hazır bulunma hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Emrah Yayla, § 59; Şehrivan Çoban [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 73).

34. Tarafların duruşmada hazır bulunma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini

dinlemeyi, takip etmeyi, iddia/savunmaları destekleyecek şeyleri ileri sürmeyi de içerir. Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkının tarafların yargılamaya etkili katılmaları ile doğrudan ilişkisi vardır. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar da dahil olmak üzere tarafların duruşmada hazır bulunmasının sağlanması çelişmeyi gerçekleştirmektedir. Böylelikle taraflar gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olmakta ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânını elde etmektedir (Emrah Yayla, § 60; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 74; Ercan Yıldız ve diğerleri (2), § 40).

35. Diğer taraftan medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar açısından tarafların duruşmada hazır bulunması, onların iddia ve savunma imkânlarını doğrudan kullanmalarına ve uyuşmazlıkla ilgili olan taleplerini huzurda açıklamalarına olanak tanımaktadır. Taraflar duruşmada bizzat hazır bulunmak suretiyle teknik ve fiziksel engeller bulunmaksızın delillerini ileri sürebilmekte ve diğer tarafça gösterilen delillere itiraz etmek ve davasını bizzat savunmak suretiyle kararı etkileme imkânını elde etmektedir (Emrah Yayla, § 61; Ercan Yıldız ve diğerleri (2), § 41).

36. İncelenen olayda başvurucunun SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahalenin olduğu görülmektedir. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmakta olan başvurucunun İnfaz Hâkimliğince açılan duruşmada bizzat hazır bulunma talebinin reddedilmesi 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesinin yollamasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasına dayanmaktadır. Dolayısıyla anılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Yine tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferleri nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması amacıyla duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Ercan Yıldız ve diğerleri (2), § 47). Bu kapsamda son olarak duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli ve gerekli olması gerekir. Gereklilik yukarıda da ifade edildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir (gereklilik kavramına ilişkin bazı açıklamalar için bkz. Emrah Yayla, § 69; Şehrivan Çoban, § 90).

37. Duruşmada hazır bulunma asıldır ve bu hak istisnai olarak sınırlandırılabilir. Duruşmada hazır bulunma hakkı, ceza hukukunun çekirdeğini oluşturan konularda daha katı bir biçimde uygulanırken anılan kategorilere girmeyen medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda daha esnek şekilde uygulanabilir. Bu durumda bile gerçekleştirilen işlemin niteliği ile davanın özelliklerinden ötürü ilgili tarafın duruşma salonunda fiziksel olarak yer alması gerekebilir (Emrah Yayla, § 70; Ercan Yıldız ve diğerleri (2), § 50; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 91).

38. Dolayısıyla ölçülülük ilkesi açısından -duruşmada hazır bulunma ilgili usul hukuku kurallarına göre zorunlu olsun ya da olmasın- başvuruculların kişisel özellikleri ve davranışları gibi duruşmada hazır bulunmayı zorunlu kılan olguların bulunup bulunmadığı, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte bir incelemeden ibaret olup olmadığı hususları değerlendirilmelidir. Özellikle geleneksel ceza hukuku kategorilerine dahil olmayan veya medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda delil ve ifadelerin sözlü olarak

sunulmasını veya tanıkların sorgulanmasını gerektirecek -inandırıcılıkla ilgili- sorunların ya da kişilerin duruşmada bizzat bulunmasını zorunlu kılacak olayların var olmadığı, taraflara iddialarını yazılı olarak sunma ve aleyhindeki delillere itiraz etme imkânının tanındığı hâllerde kişilerin duruşmada bizzat bulunması gerekli görülmeyebilir (Emrah Yayla, § 71; Rıza Şahin, § 69; Ercan Yıldız ve diğerleri (2), § 51).

39. Bilindiği üzere SEGBİS; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı ses ve görüntü bilişim sistemi olarak tanımlanmaktadır (Erdal Korkmaz ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/2653, 18/11/2015, § 99). Esasen SEGBİS'in suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklar ile medeni hak ve yükümlülüklere -ve bu bağlamda cezaların infazına- ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanması kategorik olarak Anayasa'ya aykırı bir durum değildir. Bununla birlikte SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığı da gözardı edilmemelidir. Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu yargı merciilerince gösterilmelidir (Emrah Yayla, §§ 72, 73; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, §§ 92, 93).

40. Müdahalenin gerekli olduğunun ortaya konulduğu hâllerde ise başvurucunun duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediği ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan orantılılık açısından gözönüne alınmalıdır. Bu kapsamda duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan tarafın diğer tarafça ileri sürülen görüş ve kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olamadığı veya bunlarla ilgili yorum yapıp yapamadığı, dezavantajlı duruma düşürülmeksizin davaya etkili katılımının sağlanmasında makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususları detaylı bir incelemeye tabi tutulmalıdır. Orantılılık açısından yapılacak değerlendirmede, yokluğunda gerçekleştirilen işlemin ilgili tarafın duruşmada fiziken hazır bulunmasını gerektiren (esaslı) nitelikte bir işlem olup olmadığına da bakılmalıdır (Emrah Yayla, § 74; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 94).

41. Başvuru konusu olayda İnfaz Hâkimliği ilgili mevzuat hükümleri gereğince başvurucunun savunmasının alınması ve delillerinin sorulması amacıyla duruşmalı inceleme yapmaya karar vermiştir. İlk duruşma tarihinde başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundaki SEGBİS odasında hazır edilerek duruşmaya video konferans bağlantısı üzerinden katılması istenmiştir. Başvurucunun anılan yöntemle savunma yapmak istemediğini ve duruşmada hazır bulunmak istediğini beyan etmesi üzerine İnfaz Hâkimliği başvurucunun talebinin COVID-19 seyri takip edilerek bir sonraki celsede değerlendirilmesine karar vermiştir. Sonraki celseler de aynı talebin tekrarlanması sonucu İnfaz Hâkimliği 5. celsede ceza infaz kurumlarının yapısı da gözönüne alınarak başvurucunun duruşmada bizzat hazır edilmesinin yahut savunmasının ceza infaz kurumunda alınmasının pandemi koşullarında hem başvurucu hem ceza infaz kurumu personeli hem de diğer kişiler yönünden ciddi sağlık riski barındırdığına ve talebin kabul edilmeyerek başvurucunun savunma yapmaktan vazgeçmiş sayılacağına karar vermiştir. Akabinde de İnfaz Hâkimliği dosyadaki mevcut bilgi ve belgeleri değerlendirerek başvurucunun disiplin cezasına karşı itirazını reddetmiştir.

42. Bu kapsamda ölçülülük ilkesi açısından ilk olarak müdahalenin elverişli olup olmadığı incelenmelidir. Somut olayda Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun duruşmaya katılımının SEGBİS yoluyla sağlanmak istenmesinin amacı başvurucunun

pandemi koşullarında ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmesi yahut savunmasının ceza infaz kurumunda alınması sırasında oluşabilecek sağlık risklerinin en aza indirilmesi, yargılamadaki gecikmelerin azaltılması ve yargılamanın hızlandırılmasıdır. İnfaz Hâkimliği, SEGBİS yöntemiyle sorgunun yapılmasının yasal bir imkân olduğu ve somut olayda duruşma salonuna transfere ihtiyaç bulunmadığı görüşündedir. Buna göre gerek başvurucunun gerekse de ceza infaz kurumundaki diğer tutuklu ve hükümlüler ile personelin sağlığının korunması gibi meşru bir amaca ağırlık verilerek duruşmada hazır bulunma hakkına sınırlama getirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin sağlığın korunması ve makul sürede yargılama yapılması amacına ulaşılması bakımından elverişli bir araç olduğu söylenebilir.

43. İkinci olarak müdahalenin gerekli olup olmadığı incelenmelidir. Eldeki olayda başvurucuya sportif etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası verilmiş olup başvurucu, İnfaz Hâkimliği önünde bu cezaya itiraz etmiştir. Başvuruya konu uyuşmazlığın -klasik idari veya hukuk yargılamalarından farklı olsa bile- medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olduğu ve bu tür uyuşmazlıklarda duruşmada hazır bulunma hakkının daha esnek uygulanabileceği tartışmasızdır. Dolayısıyla İnfaz Hâkimliği tarafından şikâyet incelemelerinde başvuru yapanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulması gerekmeyebilir.

44. Başvurucunun disiplin cezasına konu eylemi kişisel nedenlerden ötürü açlık grevi yapmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum dikkate alındığında somut olayda maddi olgulara ilişkin çok fazla ihtilafın bulunmadığı vurgulanmalıdır. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliğinin olmadığı ve şeklî bir incelemeden ibaret olduğu görülmektedir. Bunun yanında yargılama konusu uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında olduğu ve yargılamada delil ve ifadelerin sözlü olarak sunulmasını veya tanıkların sorgulanmasını gerektirecek sorunların bulunmadığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda başvurucu hakkında uygulanan disiplin yaptırımının hücre hapsi gibi ağır sonuçlar doğuran bir nitelik taşımadığı da açıktır.

45. Son olarak başvurucunun duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediğinin ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan orantılılık açısından değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada başvuru konusu olay değerlendirildiğinde duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan başvurucunun yargılamanın diğer tarafını oluşturan Ceza İnfaz Kurumunun disiplin cezası kararından ve bu karara ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar olduğu açıkça görülmektedir. Bundan başka yargılama sürecinde başvurucunun yokluğunda herhangi bir esaslı işlemin yapıldığı da tespit edilmemiştir. Sonuç olarak duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin orantılı olmadığının söylenemeyeceği değerlendirilmiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA

OYBİRLİĞİYLE,

2. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda açlık grevi yapan başvurucuya disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, infaz hakimliğince yapılan inceleme sırasında duruşmada hazır bulunmayı talep etmesine rağmen yalnızca ses ve görüntü aktarımı yoluyla duruşmaya katılma imkânı verilmesi nedeniyle de duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Çoğunluğun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan “ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine” ilişkin bölümüne iştirak etmiyorum.

2. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 40. maddesi;

(1) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar süreyle kurumun kültürel ve spor etkinliklerine katılmaktan yoksun bırakılmasıdır.

(2) Bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezasını gerektiren eylemler şunlardır:

a) İdarenin izni olmaksızın yasak yerlere girmek.

b) Eğitim yerini terk etmek.

c) Eğitimi savsaklamak.

d) Olumsuz davranışa yönelik gruplaşmaya neden olmak veya bu amaca yönelik gruba katılmak.

e) Kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etmek veya davranışta bulunmak.

f) Çıkar sağlamak amacıyla hükümlülere veya kurum görevlilerine eşya vermek veya satmak.

g) Açlık grevi yapmak.” şeklindedir.

3. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 40. maddesinin (2) numaralı

fıkrasının (g) bendinde açılık grevinin bazı etkinliklere alıkoyma cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

4. Anılan Kanun maddesi norm denetimi kapsamında Anayasa Mahkemesince daha evvel incelenmiş ve (AYM, E. 2013/6, K. 2013/111, 10.10.2013) şu sonuca varmıştır.

“İtiraz konusu kural uyarınca hükümlülerin ifade yöntemi olarak tercih ettikleri her türlü açlık grevi eylemleri değil, sadece bu eylemlerin ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak veya ceza infaz kurumlarındaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi hâli disiplin cezasına bağlandığından, kurala konu sınırlandırmanın ifade özgürlüğünün kullanımını ciddi surette güçleştirip, kişinin açlık grevi ile ulaşmak istediği amacına ulaşmasına engel olmadığı ve ifade özgürlüğünü ortadan kaldırıcı bir nitelik taşımadığı dolayısıyla hakkın özüne zarar vermediği” sonucuna ulaşmıştır.

5. Buna göre Anayasa Mahkemesi, ilgili kuralı Anayasa’ya uygun bulurken açlık grevinin bir ifade yöntemi olduğunu kabul etmiş ve “sadece bu eylemlerin ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak veya ceza infaz kurumlarındaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi hâlinin” disiplin cezasına bağlandığını tespit ederek “kişinin açlık grevi ile ulaşmak istediği amacına ulaşmasına engel olmadığı” gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

6. 5275 sayılı Kanun’un 40. maddesindeki disiplin cezasının, cezalarla ilgili genel şartları düzenleyen aynı Kanun’un 37. maddesi ile birlikte yorumlanması gerekir. Söz konusu 37. maddeye göre ceza infaz kurumunda yalnızca slogan atılmasının, 42. maddesinde öngörülen disiplin suçunu oluşturabilmesi için yeterli olmayıp, bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Dolayısıyla sadece açlık grevi yapılmış olması cezalandırma için yeterli olmayıp Kanun’un 37. maddesindeki koşulların da tartışılarak bir sonuca varılması gerekirdi.

7. Sonuç olarak ceza infaz kurumunun (idare) ve infaz hakimliğinin kararında olaya özgü gerekçe bulunmaması, kurum düzeni ve güvenliğini nasıl bozduğuna dair herhangi bir açıklama yapılmamış olması nedeniyle çoğunluğun bu kapsamdaki kararına katılmamaktayım.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, protesto amacıyla açlık grevi yapması nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

2. Başvurucu, 29/9/2020 tarihli dilekçeyle ailesinden uzak bir ceza infaz kurumunda

bulunduğunu, pandemi nedeniyle sosyal faaliyetlerden yararlanamadığını ve arkadaşlarından tecrit edildiğini belirterek Silivri veya Kocaeli Ceza İnfaz Kurumlarına nakledilene kadar süresiz açlık grevine başladığını bildirmiştir.

3. 30/9/2020'da açlık grevine başlaması üzerine Disiplin Kurulu soruşturma açmış; Kurul, açlık grevinin kurumda ek güvenlik önlemleri alınmasını gerektirdiği ve kurum düzenini olumsuz etkilediği gerekçesiyle başvurucuya 5275 sayılı Kanun m. 40/2-g uyarınca üç ay süreyle bazı etkinliklere (spor) katılmaktan alıkoyma cezası vermiştir.

4. Başvurucu, disiplin cezasına karşı yaptığı itirazda mahkeme huzurunda savunma yapmak istediğini belirtmiştir. Van İnfaz Hâkimliği, 30/11/2020 tarihinden itibaren yapılan duruşmalarda başvurucuyu sürekli SEGBİS ile hazır etmiş, başvurucu ise her seferinde SEGBİS üzerinden kendisini ifade edemediğini söyleyerek bizzat duruşmaya katılma talebini yinelemiştir.

5. Pandemi gerekçe gösterilerek talep her celsede sonraya bırakılmış; bazı duruşmalarda ise SEGBİS bağlantısı hiç sağlanamamıştır.

6. 26/7/2021 tarihli duruşmada başvurucu yine aynı talebi dile getirmiş, ancak İnfaz Hâkimliği bu kez başvurucuyu savunma hakkından vazgeçmiş sayarak yargılamayı sonlandırmıştır.

7. İnfaz Hâkimliği 21/9/2021 tarihli kararında, açlık grevinin mahkûmun amacı ne olursa olsun "şekli bir suç" olduğunu belirterek başvurucunun itirazını reddetmiştir.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itiraz mercii Ağır Ceza Mahkemesi kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiş, başvurucu, süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda belirtilen gerekçelerle çoğunluk kararına iştirak edilememiştir.

10. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptirler (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

11. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumlarında yapılan açlık grevlerinin bir ifade yöntemi olabileceğini kabul etmiştir (Mehmet Ayata, B. No: 2013/2920, 7/7/2015, § 24; Kahraman Güvenç (3), B. No: 2013/3551, 14/4/2016, § 31; Kahraman Güvenç (4), B. No: 2016/15659, 23/6/2020, § 26).

12. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde, açlık grevinin bazı etkinliklere alıkoyma cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm norm denetimi kapsamında Anayasa Mahkemesince incelenmiştir. (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013). Mahkeme kuralın incelenmesinde şu sonuca ulaşmıştır: Ceza infaz kurumları, güvenlik ve disiplinin zorunlu olduğu alanlar olduğundan, hükümlülerin diledikleri şekilde eylem yapma özgürlüğü bulunmamaktadır. Kanun'un 40. maddesi de açlık grevi gibi eylemlere, kurum güvenliği ve düzenini koruma amacıyla disiplin yaptırımı öngörmektedir. Bu nedenle getirilen sınırlama, kanuna dayalıdır ve Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan kamu düzenini koruma amacıyla uyumludur. Ayrıca kural her türlü açlık grevini değil, kurumun güvenliğini veya düzenini bozacak şekilde yapılan eylemleri disiplin cezasına bağlamaktadır. Bu nedenle sınırlama,

ifade özgürlüğünün özünü ortadan kaldırmamakta ve kişinin amacına ulaşmasını tümüyle engellememektedir. Kanun'da öngörülen cezanın süresi (1–3 ay) ve yargı yolunun açık olması dikkate alındığında, getirilen önlemin orantılı olduğu ve kamu düzeni ile ifade özgürlüğü arasında makul bir denge kurulduğu kabul edilmektedir. Bu sebeplerle sınırlamanın demokratik toplum gereklerine aykırı olmadığı sonucuna varılmaktadır.

13. Buna göre Anayasa Mahkemesi, kuralı Anayasa'ya uygun bulurken açlık grevinin bir ifade yöntemi olduğunu kabul etmiş ve sadece bu eylemlerin ceza infaz kurumlarındaki güvenliği veya disiplini bozacak veya ceza infaz kurumlarındaki düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi hâlinin disiplin cezasına bağlandığını tespit ederek kişinin açlık grevi ile ulaşmak istediği amacına ulaşmasına engel olmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

14. Bu çerçevede 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesindeki disiplin cezasının, cezalarla ilgili genel şartları düzenleyen aynı Kanun'un 37. maddesi ile birlikte yorumlanması gerekir. "Disiplin cezalarının niteliği ve uygulama koşulları" başlıklı anılan maddede, hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezalarının uygulanacağı düzenlenmiştir.

15. Nitekim gereksiz yere slogan atma veya marş söyleme cezası yönünden Anayasa Mahkemesi Umut Gündüz Altun ([1. B.], B. No: 2022/67376, 16/9/2025) kararında 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi de dikkate alındığında ceza infaz kurumunda yalnızca slogan atılmasının aynı Kanun'un 42. maddesinde öngörülen disiplin suçunu oluşturabilmesi için yeterli olmayıp bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Dolayısıyla sadece açlık grevi yapılmış olması cezalandırma için yeterli olmayıp Kanun'un 37. maddesindeki koşulların da tartışılarak bir sonuca varılması gerekir.

16. Bu açıklamalar ışığında somut olaya dönüldüğünde Van İnfaz Hâkimliğinin gerekçesi aynen şöyledir:"Tüm dosya kapsamı, tutanak, hükümlülerin savunmaları, dosya kapsamında mevcut diğer bilgi ve belgeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; … tutanaklardan anlaşıldığı üzere hükümlü Çağrı Avcı'nın 30/09/2020 tarihinde açlık grevine girdiği hususunun sabit olduğu, açlık grevi yapmak suçunun şekli bir suç olması nedeniyle hükümlünün amacı ne olursa olsun protesto amaçlı açlık grevi yapması halinde de suçun oluştuğu, bu haliyle T/H ÇAĞRI AVCI'nın eyleminin Açlık Grevi Yapmak suçu kapsamında olduğu, tutuklu/hükümlünün eylemini gerçekleştirme şekli, eyleminin sübutuna ilişkin kabulde, cezanın uygulanış şekli ve kullanılmasında bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmakla…"

17. Görüldüğü üzere İnfaz Hâkimliği, 37. maddedeki koşulları araştırmamış, yani açlık grevi yapmanın kurum düzeni ve güvenliğini olaya özgü şartlar dahilinde nasıl bozduğuna dair herhangi bir açıklama yapmamıştır. İnfaz Hakimliği kararının gerekçesi yukarıda değinilen Anayasa Mahkemesinin uygulanan kurala ilişkin norm denetimi kararına açıkça aykırıdır. Zira İnfaz Hâkimliği, "açlık grevi yapmak suçunun şekli bir suç" olduğunu ve "hükümlünün amacı ne olursa olsun protesto amaçlı açlık grevi yapması halinde de suçun oluştuğunu" kabul etmiştir.

18. Böyle bir inceleme, bir ifade özgürlüğü biçimi olarak kabul edilen açlık grevinin her şekilde disiplin cezasıyla cezalandırılması anlamına gelir. Oysaki Anayasa Mahkemesi

kurum düzeni ve güvenliğini tehlikeye düşürmesi durumunda disiplin cezası uygulanabileceğini kabul ederek kuralı Anayasa'ya uygun bulmuştur. İtiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidememiştir.

19. Sonuç olarak İnfaz Hâkimliğinin söz konusu gerekçesi Anayasa Mahkemesinin kuralı Anayasa'ya uygun görürken kabul ettiği yorumda belirttiği ilgili ve yeterli gerekçeye sahip değildir.

20. Sonuç olarak, Anayasa'nın 26. maddesi ile AİHS'nin 10. maddesi kapsamında güvence altına alınan ifade özgürlüğünün başvurucu yönünden ihlal edildiği kanaatine ulaşıldığından, çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

İBRAHİM ALKAN

B. No: 2021/52229 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52229

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ALKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52229)

Karar Tarihi: 4/11/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/3/2026 - 33184

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : İbrahim ALKAN

Vekili : Av. Osman ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında birleşen davanın zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/10/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Zonguldak'ta bir apartmanda kiracı olarak ikamet etmekteyken 9/10/2009

tarihinde yan dairesinde yangın çıkması sonucu zarar görmüştür. Olaya ilişkin olarak (A.A.Ş.'nin sorumluluğu bakımından Şirket) tüp gaz zorunlu sorumluluk sigortası kapsamında meydana gelebilecek bu tür zararların tespiti ve tazmini için uzman araştırması yapılmıştır. Uzman raporunda başvurucunun zararının toplam 21.449,04 TL olduğu belirlenmiş, sigorta şirketi tarafından teminat limiti dâhilinde 7.334,15 TL başvurucuya ödenmiştir.

6. Başvurucu, yangın çıkan dairedeki komşusuna karşı kalan zararları için fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 13/9/2010 tarihinde 10.000 TL tazminat talebiyle Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

7. Aynı zamanda Zonguldak 3. Sulh Ceza Mahkemesinde taksirle yangına neden olma suçundan yangının çıktığı dairedeki şüpheli yargılanmış ve şüphelinin beraatine karar verilmiştir. Karar, temyiz edilmeksizin 13/7/2010 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Yangın çıkan dairede oturanlar, yangının çıkmasına mutfak tüpünün sebep olduğunu belirterek gaz satışı yapan Şirkete karşı Mahkemede dava açmıştır. Yargılama neticesinde 13/7/2011 tarihli bilirkişi raporuyla mutfak tüpünün sibop kısmının arızalı olduğu tespit edilmiş ve yaşanan olayda Şirketin sorumlu olduğu yargı kararıyla belirlenmiştir. (Kapatılan) Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, temyiz incelemesinde 2/6/2014 tarihli kararla yangının tüpteki sibop arızasından kaynaklanmış olduğuna ilişkin kısmını onamış, zarar miktarı yönünden kararın bozulmasına karar vermiştir. Mahkeme, bozma kararına uymuş ve karar tekrar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. Başvurucunun açtığı tazminat davasında, yangın çıkan dairede oturanların açtığı tazminat davası bekletici mesele yapılmıştır. 6/11/2014 tarihli duruşmada; bekletici mesele yapılan davada yargı kararıyla kusurun tespit edildiği, mutfak tüpünün sibop kısmının arızalı olduğu, yangının ortaya çıkmasında gaz satışı yapan Şirketin kusurunun bulunduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Şirketin sorumlu olduğunun yargı kararıyla tespit edilmesi üzerine Zonguldak 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 17/11/2014 tarihinde Şirkete karşı da tazminat davası açmış, bu dava başvurucunun yangının çıktığı dairede oturanlara karşı açtığı tazminat davasıyla (bkz. § 6) birleştirilmiştir.

10. Mahkeme 22/10/2015 tarihli kararıyla; yangının çıktığı dairede oturanlara karşı açılan asıl dava yönünden anılan kişilerin kusuru olmadığının yargı kararıyla (bkz. § 8) kesinleştiğini, yangında Şirketin kusurunun sabit olduğunun tespit edildiğini belirterek bu nedenle davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun gaz satışı yapan Şirkete karşı açtığı birleşen bu davanın dava tarihinde yürürlükte olan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 60. maddesi uyarınca 1 yıllık zamanaşımına tabi olduğu, davalı Şirket aleyhine olaydan yaklaşık 5 yıl sonra 17/11/2014 tarihinde davanın açıldığı dikkate alındığında zamanaşımı itirazının da süresinde yapılmış olması nedeniyle Şirket hakkında açılan davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.

11. Temyiz istemi üzerine (kapatılan) Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 28/3/2019 tarihinde bozma kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; oluşan hukuki durumun tüketici sözleşmesinden kaynaklandığını, bu nedenle tüketici mahkemesinin davaya bakmakta görevli olduğunu, dosyanın tüketici mahkemesi varsa gönderilmesine yoksa tüketici mahkemesi sıfatıyla bakılmasına karar vermiştir.

12. Mahkeme, tüketici mahkemesi sıfatıyla dosyayı tekrar görüşmüş ve 31/10/2019 tarihli kararla aynı gerekçelerle asıl dava ve birleşen davanın reddine karar vermiştir.

13. Temyiz istemi üzerine Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 15/9/2021 tarihinde onama kararı vermiştir.

14. Başvurucu, nihai kararı 19/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

15. 818 sayılı mülga Kanun'un dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan 60. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namiyle nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ittılaı tarihinden itibaren bir sene ve her halde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz."

16. Karar tarihinde yürürlükte bulunan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır."

2. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 25/4/2018 tarihli ve E.2017/4-1457, K.2018/988 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Görülmekte olan davanın hukuksal dayanağı haksız fiildir.

...

Haksız fiilden söz edilebilmesi için şu dört unsurun birlikte bulunması zorunludur: Öncelikle ortada hukuka aykırı bir fiil bulunmalıdır. İkinci unsur, fiili işleyenin kusurudur. Üçüncü olarak kusurlu şekilde işlenen ve hukuka aykırı olan bu fiil nedeniyle bir zarar doğmalıdır. Nihayet doğan zarar ile hukuka aykırı fiil arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı, bir veya birkaç unsurun eksik olduğu durumlarda haksız fiilin varlığından söz edilemez.

...

Görülmektedir ki, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesi ile 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 60. maddesinden farklı olarak 1 yıllık kısa zamanaşımı süresi 2 yıla çıkarılmıştır.

Madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere haksız fiillere uygulanacak üç ayrı zamanaşımı süresi belirlenmiştir.

Bunlar zarar görenin ‘zararı’ ve ‘tazminat yükümlüsünü’ öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacak olan 2 yıllık kısa süreli zamanaşımı; fiilin ‘işlendiği tarihten’ itibaren işleyecek 10 yıllık kesin süreli zamanaşımı ve fiilin aynı zamanda suç oluşturduğu durumlarda uygulanacak olan ceza davası zamanaşımı süreleridir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesinin birinci fıkrasına göre haksız fiil nedeniyle tazminat davası açma hakkı zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren başlayacak ve iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında zarar gören, zararın varlığını ve zarar vereni bilmediği sürece zamanaşımı süresi başlamayacaktır. İki yıllık sürenin başlaması için zarar görenin, her ikisini de öğrenmiş olması gerekir. Bunlardan sadece birinin öğrenilmesi kısa zamanaşımı süresinin işlemesi için yeterli değildir. Öğrenebilecek durumda olmak zamanaşımının işlemeye başlamasına sebep olmamaktadır. Zarar ve tazminat yükümlüsünden hangisi daha sonra öğrenilirse zamanaşımı son öğrenme gününden itibaren işlemeye başlar. Eğer zarara uğrayan tüzel kişi ise, dava açmaya yetkili organın öğrenmesi dikkate alınır. Kusur sorumluluğunda fail, kusursuz sorumlulukta kanunen sorumlu görülen kişinin öğrenmesi gerekir (Hukuk Genel Kurulunun 22.10.2003 gün ve 2003/4-603 E.-594 K.; 16.02.2005 gün, 2004/4-764 E., 2005/75 K.; 12.07.2006 gün, 2006/4518 E.-526 K. sayılı kararları)"

18. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 23/1/2020 tarihli ve E.2019/4-233, K.2020/56 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; haksız fiilden kaynaklanan zararın tazmini istemli açılan eldeki davada, taraflar arasında daha ön[c]e açılan el atmanın önlenmesi istemli davanın Yargıtay denetiminden geçip kesinleştiği, anılan dosyanın kesinleşme tarihi ile eldeki birleşen davanın açıldığı tarih nazara alındığında zamanaşımının gerçekleşip gerçekleşmediği, somut olayda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 72/1. (davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 60/1.) fıkrasının mı yoksa ceza zamanaşımının (uzamış zamanaşımı) mı dikkate alınması gerektiği noktasında toplanmaktadır.

Eldeki davanın hukuksal dayanağı haksız fiildir. Bu nedenle haksız fiil ve zamanaşımı kavramları ile bu hukuki müesseselerin yasal düzenlemeleri üzerinde durulması gerekmektedir.

...

20. Haksız fiilden söz edilebilmesi için şu dört unsurun birlikte bulunması zorunludur: Öncelikle ortada hukuka aykırı bir fiil bulunmalıdır. İkinci unsur, fiili işleyenin kusurudur. Üçüncü olarak kusurlu şekilde işlenen ve hukuka aykırı olan bu fiil nedeniyle bir zarar doğmalıdır. Nihayet doğan zarar ile hukuka aykırı fiil arasında nedensellik bağı bulunmalıdır. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı, bir veya birkaç unsurun eksik olduğu durumlarda haksız fiilin varlığından söz edilemez.

21. Özel hukukta teknik bir kavram olan zamanaşımı, bir hakkın kazanılmasında veya kaybedilmesinde kanunun kabul etmiş olduğu sürenin tükenmesi anlamına gelmektedir. Çekişmelerin bir an önce sonuçlandırılmayıp uzun süre askıda bırakılmasının toplumun barış ve huzurunu bozacağı düşünülerek yargı yoluyla hak aramaya konulan zaman sınırı olarak öngörülen zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren, ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır.

...

23. Zamanaşımı hukuki niteliği itibariyle maddi hukuktan kaynaklanan bir defi olup, usul hukuku anlamında ise bir savunma aracıdır.

...

27. Bununla birlikte her iki madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere haksız fiillere uygulanacak üç ayrı zamanaşımı süresi belirlenmiştir. Bunlar zarar görenin ‘zararı’ ve ‘tazminat yükümlüsünü’ öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacak olan bir yıllık kısa süreli zamanaşımı (6098 sayılı TBK’nın 72. maddesi ile iki yıllık); fiilin ‘işlendiği tarihten’ itibaren işleyecek on yıllık kesin süreli zamanaşımı ve fiilin aynı zamanda suç oluşturduğu durumlarda uygulanacak olan ceza davası zamanaşımı süreleridir.

28. Somut olayda 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu uygulanacak olup, haksız fiil nedeniyle tazminat davası açma hakkı zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren başlayacak ve bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır. Dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında zarar gören, zararın varlığını ve zarar vereni bilmediği sürece zamanaşımı süresi başlamayacaktır. Bir yıllık sürenin başlaması için zarar görenin, her ikisini de öğrenmiş olması gerekir. Bunlardan sadece birinin öğrenilmesi kısa zamanaşımı süresinin işlemesi için yeterli değildir.

29. Bunun yanında bir yıllık zamanaşımı süresi zarar görenin, zararın varlığını ve zarar vereni öğrendiği günden itibaren işlemeye başlar ise de zarara neden olan haksız eylem devam ettiği sürece zamanaşımı süresinin başladığından söz edilemez.

...

Her ne kadar el atmanın önlenmesi istemine ilişkin davada verilen karar kesinleşmiş ise de, taşınmazın bu niteliği nedeniyle birleşen dava tarihine kadar söz konusu zararın giderildiğinden de bahsedilemez. Başka bir deyişle davalının haksız fiilinin birleşen dava tarihine kadar devam ettiği sonucuna varılmıştır.

33. Bu nedenle eldeki davada zarara neden olan haksız eylem devam ettiğinden zamanaşımı süresinin işlediğinden söz edilemez."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes ..., medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından davasının ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında açık bir biçimde mahkeme veya yargı merciine erişim hakkından söz edilmese de maddede kullanılan terimler bir bütün olarak dikkate alındığında mahkemeye erişim hakkının da garanti altına alındığı sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, §§ 28-36). AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasında mündemiçtir. Bu çıkarsama, Sözleşmeci devletlere yeni yükümlülük yükleyen genişletici bir yorum olmayıp 6. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinin lafzının Sözleşme'nin amaç ve hedefleri ile hukukun genel prensiplerinin gözetilerek birlikte okunmasına dayanmaktadır. Sonuç olarak Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrası, herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili iddialarını mahkeme önüne getirme hakkına sahip olmasını kapsamaktadır (Golder/Birleşik Krallık, § 36).

21. AİHM; adil yargılanmanın bir unsurunu teşkil eden mahkemeye erişim hakkının mutlak olmadığını, doğası gereği devletin düzenleme yapmasını gerektiren bu hakkın belli ölçüde sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Ancak AİHM; bu sınırlamaların kişinin mahkemeye erişimini hakkın özünü zedeleyecek şekilde ve genişlikte kısıtlamaması, zayıflatmaması gerektiğini ifade etmektedir. AİHM'e göre meşru bir amaç taşımayan ya da uygulanan araç ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurmayan sınırlamalar Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasıyla uyumlu olmaz (Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye, B. No: 611/12, 17/11/2015, § 59; Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 19; Edificaciones March Gallego S.A./İspanya, B. No: 28028/95, 19/2/1998, § 34).

22. AİHM, dava hakkını süre sınırına bağlayan iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının öncelikli olarak kamu otoritelerinin ve özellikle mahkemelerin görevi olduğunu belirtmekte, rolünün bu yorumun etkilerinin Sözleşme'yle uyumlu olup olmadığının tespitiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Süre sınırı getiren kuralların uygun adalet yönetiminin güvence altına alınması amacına dayandığına işaret eden AİHM, bu kuralların veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. AİHM, bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Eşim/Türkiye, § 20). AİHM, bu ilkeler uyarınca mahkemelerin dava açılabilmesi için öngörülen yasal yükümlülükleri uygularken hem yargılama adaletinin zayıflamasına yol açacak düzeyde aşırı şekilcilikten hem de kanunlarda öngörülen usule ilişkin gereklilikleri abes hâle getirecek seviyede aşırı esneklikten kaçınması gerektiğini, kuralların belirliliği ve iyi adalet yönetimini sağlama amacına hizmet etme işlevlerini yitirmesi hâlinde ve davaların esasının yetkili mahkeme tarafından karara bağlanmasını önleyecek birtakım bariyerler oluşturma fonksiyonu görmeleri durumunda mahkemeye erişim hakkının zedeleneceğini ifade etmektedir (Eşim/Türkiye, § 21).

23. AİHM Kurşun/Türkiye (B. No: 22677/10, 30/10/2018) kararında haksız fiilden kaynaklanan tazminat davasında zamanaşımının başlangıcına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Olayda Tüpraş Batman Petrol Rafineri'sinde 3/5/2004 tarihinde bir patlama olmuş ve bu patlamada kusur, açılan davalar neticesinde yapılan bilirkişi incelemeleriyle 3/3/2006 tarihli raporla ortaya konulmuş ve Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.nin (TÜPRAŞ) kusurlu olduğu tespit edilmiştir. Kusurun tespiti üzerine taşınmazı zarar gören kişi TÜPRAŞ aleyhine haksız fiilden kaynaklanan tazminat davası açmış, mahkemece tazminata hükmedilmişse de Yargıtay bozma kararı vermiştir. Karar gerekçesinde; 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesi gereğince dava açma süresinin patlama tarihinde başladığını, sonradan kusurun TÜPRAŞ'ta olduğu tespit edilmişse de bu tespiti müteakip dava açmanın zamanaşımı süresinin olay tarihinden itibaren işlemesine engel olmayacağını vurgulamıştır. Mahkemece bozmaya uyulmuş ve açılan dava zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmiştir. AİHM söz konusu olaya ilişkin başvuruda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; tazminat yargılamalarına ilişkin süre sınırını, başvuranın iddiadan ya da bu tür bir iddiada bulunabilmek için gereken, olaya ilişkin olan temellerden haberinin olmadığı ya da olamayacağı bir zamanda başlatıldığında Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci paragrafı kapsamında mahkemeye erişim hakkının zarar görebileceğini belirtmiştir. Olayda da patlamanın oldukça karmaşık bir vaka olduğunu, karşılaşılan teknik sorunların patlamanın koşullarının ve sorumlunun kimliğinin hızlı bir şekilde ortaya çıkarılmasına engel olduğunu vurgulamıştır. Bu durumda başvuranın TÜPRAŞ'ın olaydan sorumlu (sorumluluk henüz belirlenmemiş olsa da) olduğundan haberdar olduğunun

düşünülemeyeceğini, dolayısıyla bu elzem bilgiyi patlamanın meydana geldiği gün öğrenmiş olmasını beklemenin mevcut koşullarda başvurana orantısız yük yüklediği sonucuna ulaşmıştır. Yargıtayın başvuranın gerçekçi bir şekilde zararın sebebine ya da zarardan kimin sorumlu olduğuna ilişkin yeterli bilgiye sahip olamayacağı bir vakitte zamanaşımı süresini başlatmasına yönelik yorumunu ve uygulamasını şekilci bir değerlendirme olarak gördüğünü ifade etmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; Şirketin kusurunun 2/6/2014 tarihli Yargıtay onama kararıyla anlaşıldığını ve bu tarihte kusurdan haberdar olduğunu, bunun üzerine de dava açtığını, on yıllık zamanaşımı süresinin dolmadığını, ayrıca olayda eylemin suç niteliği taşımasından dolayı ceza zamanaşımının da uygulanması gerektiğini belirterek zamanaşımı nedeniyle davanın reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, Mahkemenin dava açma süresinin başlangıcını tespit etme noktasında hukuk kurallarını hatalı değerlendirmesi ve uygulaması neticesinde uyuşmazlığın esasının incelenememesidir. Bu nedenle belirtilen ihlal iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

30. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

31. Mahkemeye erişim hakkı bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

32. Başvurucunun haksız fiil nedeniyle Şirket aleyhine açtığı tazminat davasının zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

33. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

(1) Kanunilik

35. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

36. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

37. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

38. Somut olayda başvurucunun kusur tespitini içeren yargı kararını müteakip gaz satışı yapan Şirkete karşı açtığı birleşen dava, zamanaşımı nedeniyle reddedilmiştir. Anılan kararda; birleşen davanın zamanaşımı nedeniyle reddedilmesinin başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale teşkil ettiği, 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesine göre verilen zamanaşımı kararıyla da başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmüştür.

(2) Meşru Amaç

39. Hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında olması hukuk devletinin unsurları olan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı ile hukuki güvenlik ve hukuki istikrar gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Dava açılmasının belli bir süre koşuluna bağlanmasının hukuki güvenlik ve hukuki istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında makul bir denge kurulması amacına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple dava hakkının on yıllık süre koşuluyla sınırlandırılmasının meşru bir amaca yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

40. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

41. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

42. Mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye uygun olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır (Mustafa Berberoğlu [2. B.], B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48).

43. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve

başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Mustafa Berberoğlu, § 49).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Başvurucunun konutu 9/10/2009 tarihinde yan dairesinde gerçekleşen yangın nedeniyle zarar görmüş ve yangın çıkan dairedeki komşusuna karşı başvurucu 13/9/2010 tarihinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak kaydıyla toplam 10.000 TL haksız fiilden kaynaklanan maddi tazminat talepli dava açmıştır. Aynı zamanda yangın çıkan dairedeki kişiler, yangının mutfak tüpünden çıktığından bahisle gaz satışı yapan Şirkete karşı aynı Mahkemede dava açmıştır. Başvurucunun açtığı tazminat davasında, anılan dava bekletici mesele yapılmıştır. 6/11/2014 tarihli duruşmada; tüpün değişimi sırasında sibobundaki arıza nedeniyle yangının çıktığı, kusurun Şirkette olduğunun bahsi geçen davada kabul edildiği belirtilmiştir. Başvurucu anılan karardaki kusur tespiti üzerine 17/11/2014 tarihinde Şirkete karşı tazminat talepli dava açmıştır. Başvurucunun açtığı tazminat davaları birleştirilmiş, yangının çıktığı dairedeki komşuya karşı açılan dava yönünden kusur bulunmadığından davanın reddine; Şirkete karşı açılan birleşen dava yönünden ise olay tarihinden itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi içinde dava açılmadığı gerekçesiyle zamanaşımından davanın reddine karar verilmiştir.

45. Haksız fiilden kaynaklanan tazminat talebine ilişkin açılan davanın zamanaşımına uğrayıp uğramadığını tespit etmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesinin bu yönüyle yapacağı denetim mahkemenin yaptığı değerlendirmenin sonucu itibarıyla ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yükleyip yüklemediği hususlarının değerlendirilmesine ilişkindir (İsmail Avcı [1. B.], B. No: 2019/12190, 22/2/2022, §§ 37-56). Başvurunun koşulları dikkate alındığında müdahalenin elverişliliği ve gerekliliği yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir. Buna göre müdahalenin yukarıda değinilen amaçları ile kullanılan aracın ve dolayısıyla başvurucuya yüklenen külfetin ağırlığı karşılaştırılarak orantılılık ölçütü yönünden sonuca varılacaktır.

46. 818 sayılı mülga Kanun'un 60. maddesinde ve 6098 sayılı Kanun'un 72. maddesinde haksız fiile ilişkin zamanaşımı düzenlenmiştir. Dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan 60. maddeye göre 1 yıl, 6098 sayılı Kanun'a göre ise 2 yıl ve her iki Kanun'da da her hâlükârda 10 yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Ayrıca haksız fiilin suç teşkil etmesi durumunda ceza kanunu daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüşse ceza davası zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği de anılan maddede düzenlenmiştir. Bahsedilen zamanaşımı sürelerinin ne zaman başlayacağına ilişkin ise kanunların lafzı ve Yargıtay içtihadı incelendiğinde öncelikle haksız fiilin meydana gelmesi gerektiği kabul edilmiştir. Haksız fiil oluşması için ise ortada hukuka aykırı bir fiil, fiili işleyenin kusuru, oluşan bir zarar ve doğan zarar ile hukuka aykırı fiil arasında nedensellik bağının bulunması gerektiği Yargıtay kararlarında gösterilmiştir. Bu unsurların tümünün bir arada bulunmadığı, bir veya birkaç unsurun eksik olduğu durumlarda haksız fiilin varlığından söz edilemeyeceği vurgulanmıştır.

47. Haksız fiil nedeniyle tazminat davası açma hakkının zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrenmesinden itibaren başlayacağı, dolayısıyla haksız fiilden kaynaklanan tazminat davalarında zarar gören, zararın varlığını ve zarar vereni bilmediği sürece

zamanaşımı süresinin başlamayacağı kanunda ve Yargıtay kararlarında kabul edilmiştir. Ayrıca kısa olan zamanaşımı süresinin başlaması için zarar görenin, her ikisini de öğrenmiş olması gerektiği, bunlardan sadece birini öğrenmiş olmasının kısa zamanaşımı süresinin işlemesi için yeterli olmadığı kararlarda belirtilmiştir.

48. Anılan değerlendirmeler çerçevesinde somut olay incelendiğinde yangın sebebiyle başvurucunun bir zararının oluştuğu sabittir. Bu zarar başvurucudan kaynaklanmamakta olup yan dairesinde çıkan yangın sebebiyle oluşmuştur. Başvurucu burada üçüncü kişi konumundadır. Dolayısıyla yangın çıktığında kusurun kaynağı belirlenebilir olmadığından gerçekliğe göre yangının çıktığı dairedeki komşusuna karşı asıl davasını açmıştır. Kaldı ki yangının çıktığı dairede oturanlar da kusur belirlenebilir olmadığından zararları için Şirkete karşı dava açmıştır.

49. Davaya konu söz konusu zararın ve kusurun tespit edilmesi teknik değerlendirmeler içermekte olup belli bir uzmanlık gerektirmektedir. Mahkeme bu nedenle zararın boyutunun belirlenebilmesi ve kusurun tespit edilmesi için bilirkişi raporuna ihtiyaç duymuş; bu konuda yangının çıktığı dairedekilerin açtığı davayı bekletici mesele yapmıştır. Başvurucu, bekletici mesele yapılan davada taraf olmadığı için 6/11/2014 tarihli duruşmada gaz satışı yapan Şirketin olayda kusurunun olduğunu öğrenmiş ve dava açmıştır. Dolayısıyla davanın niteliği gözönüne alındığında bilirkişiler tarafından yapılan değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan kusur tespitini yargılamanın başlangıcında başvurucudan bilmesini beklemek mümkün gözükmemektedir.

50. Eldeki başvuruda başvurucunun olay tarihi itibarıyla davaya konu zarara ilişkin tazminat yükümlüsünü tespit edebilmesinin mümkün olmadığı, tazminat yükümlüsünün ve kusurun ancak bilirkişi raporuyla belirlenebildiği ve bu raporun ise beş yıl sonra duruşmada öğrenilebildiği gözetilmelidir. Üstelik başvurucunun bu sürenin uzamasına yönelik bir kusuru da ortaya konulamamıştır. Bu durumda Mahkemenin zamanaşımı süresinin başlangıcı yönünden zarar vereni (tazminat yükümlüsü) öğrenme kavramını dar yorumlamak suretiyle başvurucunun kusur sahibini olay tarihinde bilebilmesinin mümkün olmadığı hususunu dikkate almaması, başvurucunun tazminat talep edebilme imkânını ortadan kaldırmıştır. Bu durumda somut olayın koşulları dikkate alındığında zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin kusurun tespitinin öğrenilmesine imkân tanımayan ve başvurucunun bilgisi dışında gerçekleşen, ileri sürülmüş olmasına rağmen ceza zamanaşımı süresinin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin bir değerlendirme de yapılmadan haksız fiilin gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıllık sürenin uygulanması gerektiğiyle ilgili kategorik yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfet hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında külfetin orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

52. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

53. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan

Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

55. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tür belirtmeksizin 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

57. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (Tüketici Mahkemesi Sıfatıyla) (E.2019/145, K.2019/380) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Ç.O.B.

B. No: 2021/52636 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Ç.O.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52636)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Ç.O.B.

Vekili : Av. Cihan ŞAHİNBAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yerel bir gazetede yayımlanan köşe yazısına karşı düzeltme ve cevap talebinin mahkemece kabul edilmemesi nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kendisini ekonomist, sanayici, siyasetçi olarak tanımlayan başvurucu; Cumhuriyet Halk Partisi 25., 26. ve 27. dönem Antalya milletvekili olarak görev almıştır.

3. Başvurucu hakkında Lider Antalya isimli yerel gazetede İ.O. imzasıyla 2/8/2021 tarihinde "Yüreğimizi Yakan Yalanlar" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Mezkûr yazının ilgili kısmında kullanılan ifadeler şöyledir:

"[...] BU KADAR YALAN OLMAZ

Buradan CHP Antalya Milletvekili [Ç.O.B.ye] bir çift sözüm olacak. Ben sizi dürüst biri olarak tanımıştım ama Manavgat yangını ile ilgili bir televizyon kanalındaki söylediklerinizden sonra yanıldığımı anladım.

Siz de ben de Manavgat Ulualan Yangın Yönetim Merkezin[d]e idik. CHP İl Başkanı ve diğer milletvekilleri ile kahkahalar atıp gülüşüyordunuz. Bu sırada Ulualan pistine helikopterlerin biri inip diğeri kalkıyor ve yakıt ikmali yapıyordu değil mi?

Ama siz ne yaptınız? Televizyona çıkıp, “3 helikopterle bu yangın söndürülmez” diye verdiniz veriştirdiniz. Sizde biliyordunuz ki orada o gün 33 helikopter vardı. Ama yüreğiniz bunu söylemeye yetmedi.

Çünkü sizin amacınızın üzüm yemek değil bağcıyı dövmek olduğu besbelli ortaya çıktı.

Üzüldüm size inandığıma, üzüldüm sizin siyaset uğruna değerlerinizi hiçe saydığınıza, üzüldüm sizin yalan söylemenize. Umarım gerçekleri görünce sizde kendinize üzülürsünüz."

4. Bunun üzerine başvurucu, söz konusu yazıda hakkında gerçeğe aykırı iddialar ileri sürüldüğünü gerekçe göstererek Antalya Noterliği kanalıyla düzeltme ve cevap metni göndermiştir. İlgili metin aşağıdaki gibidir:

"2 Ağustos 2021 tarihinde, Lider Gazetesi'nde yazar [İ.O.] tarafından kaleme alınan 'Bu Kadar Yalan Olmaz' başlığı ile çıkan yazı[yı], şahsıma yönelik olarak tamamen gerçek dışı yorumlar, hakaretler ve değerlendirmeler içermektedir.

Bahse konu 02.08.2021 tarihli yazıda Manavgat Ulualan Yangın Yönetim Merkezi'nde yaşandığı iddia edilen olayların tümü maddi gerçekten uzak ve hayal ürünüdür. O gün Yangın Yönetim Merkezi'nde yaşanan felaket karşısında üzüntü ve yangından etkilenenlere yardımcı olma isteği dışında hiçbir duygu yaşanmamıştır. Yangının başladığı günden beri başta Antalya Büyükşehir Belediye Başkanımız ve Manavgat Belediye Başkanımız olmak üzere, gerek şahsım gerekse il başkanımız ve diğer milletvekili arkadaşlarım canlarımızı dişlerimize takarak halkımıza yardımcı olmaya çalışıyor ve bunun için tüm imkanlarımızı seferber ediyoruz. Halkımızın yaşadığı bu büyük ve yıkıcı felaket karşısında çok derin bir üzüntü yaşıyoruz. Yaşadığımız üzüntüyü de en iyi yanlarında olduğumuz ve dayanışma içinde bulunduğumuz Antalya halkı bilmektedir.

02.08.2021 tarihli gerçek dışı ve hayal ürünü yazıda, bir televizyon programında kullandığım '3helikopter ile bu yangın söndürülemez' ifademin yalan olduğu, Ulualan'da o gün 33 helikopterin faaliyet gösterdiği iddia edilmektedir. Bakan [P.] Türkiye genelinde 126 yangının çıktığını söylemektedir. Türkiye tüm bu yangınlara sadece 48 helikopterle müdahale etmek zorunda kalmıştır. Türkiye'de 126 bölgede yangının olduğu bir zaman diliminde yazarın 33 adet helikopterin sadece Ulualan'da faaliyet gösterdiğini söylemesi inandırıcılıktan uzak bir yalandır. Üzülerek belirtmek istiyorum ki; yaşanan acılar iddialarımızın ne kadar doğru olduğunu kanıtlamış, Manavgat'taki yangın 6 gündür söndürülememiştir. Neyse ki söz konusu merkezde sadece gerçekleri çarpıtarak ve hayal ürünü yazılar yazan gazeteciler yoktur. Tüm Manavgatlı hemşerilerimiz yaşananlara şahittir. Beyanatın verildiği gün orada sadece ve sadece 3 helikopter yangına müdahale etmeye çalışmış ve maalesef yangınlar eldeki imkanların yetersizliği nedeniyle bugüne kadar devam etmiştir. Bu cümleden olmak üzere; gerçekle, gazetecilik ilke ve değerleri ile bağdaşmayan, içinde suç içeren ifadeler bulunan yazı ve yazarı hakkında gerekli yasal yollara başvuracağımızı kamuoyunun bilgisi ve takdirine sunarım. 03.08.2021"

5. Gazete tarafından başvurucuya yöneltilen cevap ihtarnamesinde ise haber yazısının hakaret içermediği, yazarın bizzat şahit olduğu olaylardan yola çıkılarak yazıldığı, bu sebeple düzeltme ve cevap metninin yayımlanmayacağı bildirilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, sulh ceza hâkimliğine başvurarak düzeltme ve cevap talebinde bulunmuştur.

Antalya 3. Sulh Ceza Hâkimliği talebin reddine karar vermiştir. Buna ilişkin gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Dosyanın incelenmesinde[n]; 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca kullanılan düzeltme ve cevap hakkının, kişilik haklarına saldırı ve gerçeğe aykırı yayın yapılmasına karşı düzenlenmiş bir hak olduğu, ancak bunun haber verme hakkının sınırlanmasına yol açacak yaygınlıkta kullanılamayacağı, ilgilinin gerçeğe aykırılık iddiasının objektif ölçülere dayanılarak değerlendirilmesi gerektiği, somut olaydaki yazının haber verme hakkının sınırları içerisinde kaldığı anlaşılmakla talebin REDDİNE"

6. Başvurucunun 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına itirazı üzerine, Antalya 4. Sulh Ceza Hâkimliği itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Soruşturma dosyasının incelenmesinde;

Antalya 3. Sulh Ceza Hakimliğinin 26/08/2021 tarih 2021/3684 değişik iş sayılı kararında belirtilen gerekçe, dosya içeriği dikkate alındığında [Ç.O.B.] vekilinin itirazının reddine karar verilmiş ve aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

7. Başvurucu, nihai hükmü 20/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; kendisi hakkında asılsız iddialar ileri sürüldüğünü ve verilen yargı kararlarıyla kendisini izah etme imkânının elinden alındığını, yıllar sonra bile basit bir internet aramasıyla hakkındaki asılsız iddialara kolayca erişilebileceğini, şeref ve itibarının korunması hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki ifadelerini tekrarlamıştır.

11. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, basın özgürlüğüne cevap ve düzeltme hakkının kullanımıyla yapılan müdahalelerin anayasaya uygunluk denetiminin nasıl yapılacağına ilişkin inceleme usulünü ve temel ilkelerini Aydın Gelleci ([GK], B. No: 2018/18910, 5/9/2024) kararında ortaya koymuştur. Buna göre basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında dengeleme yapılırken incelemede sırasıyla şu üç aşamalı teste göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (Aydın Gelleci, § 54):

i. Anayasa koyucu, düzeltme ve cevap hakkının kullanımını; kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması şartlarından en az birinin

gerçekleşmesine özgülemiştir (Aydın Gelleci, §§ 47, 54). Buna göre düzeltme ve cevap hakkının kullanılması konusunda karar verecek sulh ceza hâkimlikleri, ilk olarak bu iki şarttan en az birinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymalıdır. Bu yapılırken düzeltme ve cevap talebinin kabulü için şeref ve itibara yönelik müdahalenin her somut olayın koşullarına göre belli bir ağırlık düzeyine ulaştığı yargısal kararda, objektif bir gözlemciyi ikna edecek şekilde ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmelidir.

ii. Talebin Anayasa'nın 32. maddesi uyarınca zaruri olan şartlardan en az birini taşıdığına karar verildiği takdirde ikinci aşamada, yayımlanması talep edilen metnin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba tekabül edip etmediği belirlenmelidir. Buna göre;

- Düzeltme ve cevap metni haberin karşılığı olmalıdır. Diğer bir ifadeyle düzeltme ve cevap metninin süreli yayında yer alan haber veya makalenin kapsamını aşmaması, metnin konusu ile kullanılan ifadeler arasında düşünsel bağlılık bulunması gerekir.

- Düzeltme ve cevap metni suç unsuru içermemeli, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamalıdır.

iii. Talebin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba denk geldiği de tespit edilmişse Hâkimlik tarafından son olarak orantılılık değerlendirmesi yapılması gerekir. Bu çerçevede özellikle düzeltme ve cevap metninin uzunluğunun yapılan yayımın uzunluğunu bariz bir şekilde aşmasının orantılılık sorununa yol açacağının altı çizilmelidir.

14. Somut olaya gelince, başvurucu uyuşmazlık konusu haberde hakkında yanlış intiba uyandırmaya elverişli bir üslup kullanıldığı, Ulualan Yangın Yönetim Merkezi'nde yaşandığı ileri sürülen olayların maddi gerçekten uzak olduğu iddiasındadır. Bu noktada haberin yazarının, başvurucunun alanda sadece üç helikopterin yangın söndürmek için çalışmakta olduğuna ilişkin söyleminin asılsız olduğuna yönelik iddiası olgusal bir meseleye ilişkin olup değer yargısı niteliğinde değildir. Şüphesiz ki Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam kaç adet yangın söndürme helikopterine sahip olduğu belli kaynaklardan ulaşılabilir bir veridir. Başvurucu da hakkındaki habere cevaben, aynı anda 126 bölgede yangının olduğu ve 48 helikopterin aktif olarak yangın söndürmede kullanıldığı bir zaman diliminde, bunlardan 33'ünün salt Ulualan'da kullanıldığı bilgisinin doğru olmadığını belirtmektedir. Bu durumda başvurucunun düzeltme ve cevap hakkını kullanmak istemesinin nedeninin kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması nedenine dayandığını söylemek mümkündür.

15. Diğer yandan 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin gerekçeli kararı yukarıda detaylıca açıklanan üç aşamalı test ışığında incelendiğinde, ilgilinin gerçeğe aykırılık iddiasının objektif ölçülere dayanılarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmekle birlikte mezkûr objektif ölçünün ne olduğu, neden başvurucunun olguya ilişkin iddiasının bu objektif ölçüyle bağdaşmadığı konusunda bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Oysa Sulh Ceza Hâkimlikleri üç aşamalı testin birinci basamağında her somut olay özelinde, kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması şartlarından en az birinin gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirirken yukarıda belirtilen ölçüt kapsamında şeref ve itibara yönelik müdahalenin belli bir ağırlık düzeyine neden ulaşmadığını objektif bir gözlemciyi ikna edecek şekilde ortaya koymalıdır.

16. Şu hâlde, ihtilafa konu haberle ilgili olarak üç aşamalı testin birinci basamağı yönünden 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyamadığı anlaşıldığından, bu aşamada testin ikinci ve üçüncü basamağı yönünden bir değerlendirme yapılmasının gerekli

olmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/3684 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEYHAN GÜN

B. No: 2021/57207 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57207

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEYHAN GÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57207)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Beyhan GÜN

Vekili : Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanuni gözaltı süresinin aşılmasına dayalı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Ceza Soruşturması Süreci

2. DHKP/C silahlı terör örgütüne üye olmak ve diğer birçok suçtan hakkında soruşturma bulunan İ.G.nin vefatı sonrası 8/5/2020 tarihinde cemevinde düzenlenen cenaze töreni sırasında başvurucunun da aralarında bulunduğu bir grup tarafından atılan sloganlar ve güvenlik güçlerine yönelik eylemler nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır.

3. Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre Cumhuriyet savcısı cemevindeki eylemcilerin yakalanması ve burada arama yapılması talimatı vermiştir. Bunun üzerine güvenlik güçleri tarafından saat 13.05'te aralarında başvurucunun da bulunduğu eylemciler yakalanmıştır. Yapılan işlemler hakkında saat 15.00'te Cumhuriyet savcısı bilgilendirilmiş, Cumhuriyet savcısı yakalanan şahısların dört gün süreyle gözaltına alınması talimatı vermiştir.

4. Kolluktaki işlemlerinin tamamlanmasından sonra 12/5/2020 tarihinde saat 11.30'da

başvurucunun da aralarında olduğu şüpheliler adliyedeki işlemlerinin yapılması için İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmıştır. Başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin ifadesini almayan Başsavcılık, yapılan aramada DHKP/C silahlı terör örgütünün kullanımına tahsis edilen silah ve materyallerin ele geçirilmesi, şüpheliler hakkındaki diğer soruşturmalar nedeniyle örgütle bağlarının olduğu iddiasıyla aralarında başvurucunun da olduğu on beş şüphelinin tutuklanmasını, diğer iki şüphelinin ise haklarında adli kontrol tedbiri uygulanmasını talep etmiştir.

5. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerindeki incelemeye göre, başvurucu hakkındaki tutuklama talebi işlemlerinin 16.09-16.12 arasında gerçekleştirildiği, dosyanın saat 16.14'te İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Sulh Ceza Hâkimliği) tevzi edildiği anlaşılmaktadır.

6. Yine UYAP üzerinden yapılan incelemede, başvurucu ile aynı olayda yakalanan diğer şüphelilerin müdafiinin Başsavcılığa sunduğu 12/5/2020 tarihli (saat 15.17) dilekçeyle, şüphelilerin 8/5/2020 tarihi saat 13.05 sıralarında gözaltına alındıklarını, gözaltı süresi dilekçenin yazıldığı saat 15.17 itibarıyla dolmasına rağmen savcılıktaki işlemlerinin başlamadığını, şüphelilerin hukuka aykırı olarak tutulmaya devam edildiklerini belirterek salıverilmelerini talep ettiği tespit edilmiştir. UYAP kayıtlarına göre bu dilekçe saat 16.24'te taranmış, 17.13'te savcılık kâtibi, 20.03'te ise Cumhuriyet savcısı tarafından okunmuştur.

7. Sulh Ceza Hâkimliği 12/5/2020 tarihinde tutuklama talebinin reddine ve başvurucunun adli kontrol tedbirleri uygulanarak salıverilmesine karar vermiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu zaptı saat 17.19'da oluşturulmuş olup 19.36'da hâkim tarafından imzalanarak sorgu sonlandırılmıştır.

8. UYAP üzerinden yapılan incelemede, başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açıldığı ve davanın derdest olduğu tespit edilmiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

9. Başvurucu 11/6/2020 tarihli dilekçeyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te hakkında yakalama işlemi gerçekleştirildiğini, sonrasında dört günlük gözaltı kararı verildiğini, 12/5/2020 tarihinde öğlen saatlerinde İstanbul Adliyesine getirildiğini, saat 13.05'i geçmesine ve hakkında gözaltı süresinin uzatılması kararı bulunmamasına rağmen Başsavcılıkta ifadesi alınmadan tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğini, saat 19.30 sıralarında serbest bırakılmasına karar verildiğini belirterek haksız şekilde yaklaşık altı saat özgürlüğünden mahrum bırakıldığını ileri sürmüş; 20.000 TL manevi tazminat ödenmesini talep etmiştir.

10. İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 6/10/2020 tarihinde tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...İstanbul C.Başsavcılığı Terör Suçları Soruştur[m]a Bürosunun müzekkere cevabına göre davacının 08/05/2020 tarihinde gözaltına alındığı 12/05/2020 tarihinde sevk edildiği İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliğinin 2020/300 sorgu sayılı CMK 109/3-a maddesi ile Adli Kontrol kararı verildiği, olay tutanağından da anlaşılacağı üzere davacı ve yanındaki kişilerin yakalanması, gözaltına alınması, mahkeme huzuruna çıkarılması gibi işlemler nedeniyle geçen sürelerin olağan süreler içerisinde olduğu, bu hususun da haksız gözaltında kalma anlamına gelmeyeceği, nitekim davacının sorgusunun yapılmasının ardından hakkında yukarıda anılan Sulh Ceza Hakimliğince 'yurt dışına çıkmamak' şeklindeki adli

kontrol tedbiri uygulandığı anlaşılmıştır.

Bu sebeplerle, açılan davanın 5271 sayılı CMK'nın 141 ve devamı maddelerindeki yasal şartları taşımadığı anlaşılmakla manevi tazminat istemli iş bu davanın reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm tesis olunmuştur..."

11. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesince 26/4/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 5/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; kanuni gözaltı süresi dolduğu hâlde haksız olarak altı buçuk saate yakın tutulduğunu, savcılığa sunulan salıverilme talepleriyle ilgili bir işlem yapılmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, aynı olaydaki diğer şüphelilerin tazminat taleplerinin başka mahkemelerce kabul edilmesine rağmen kendisinin talebinin haksız olarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Ağır Ceza Mahkemesinin ret gerekçesi ve somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

16. Başvurucunun iddialarının özünün, kanuni gözaltı süresinin aşıldığına yönelik olması nedeniyle iddialar Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamında değerlendirilmiştir. Başvurucunun gözaltı tedbirinin hukukiliğine ilişkin bir şikâyeti bulunmamaktadır. Başvurucunun iddiası kanuni gözaltı süresinin aşıldığına yöneliktir. Bu nedenle gözaltının hukukiliğine ilişkin bir inceleme yapılmayacaktır.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve Anayasa Mahkemesinin kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu içtihadı (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72) uyarınca kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Kişilerin keyfî olarak hürriyetinden yoksun bırakılmaması, hukukun üstünlüğüyle bağlı olan bütün siyasal sistemlerin merkezinde yer alan en önemli güvenceler arasındadır. Bireylerin özgürlüklerine yönelik müdahalenin keyfî olmaması, olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de uygulanması gereken temel bir güvencedir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 347). Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenmiş olan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bireylerin keyfî olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarını önlemeye yönelik güvenceler içeren temel bir hak niteliğindedir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 62).

19. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği

hakkına sahip olduğu belirtilmiş; ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir (Safkan Aydoğdu [2. B.], B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 43; M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 44; Şenel Çelik [1. B.], B. No: 2019/16560, 18/1/2022, § 36).

20. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" ifadesi ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, § 44; M.E., § 45; Şenel Çelik, § 37).

21. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45; M.E., § 46; Şenel Çelik, § 38).

22. Somut olayda başvurucunun şikâyet ettiği müdahalenin hukuka aykırı olduğu hususunda mahkemelerce yapılmış bir tespit yoktur. Bu kapsamda öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı bir işleme tabi tutulup tutulmadığı tespit edilmelidir. Söz konusu inceleme sonrası Anayasa'nın 19. maddesine aykırılık taşıyan müdahalenin varlığına kanaat getirilmesi hâlinde müdahaleden doğan uğradığı zararın devlet tarafından giderilip giderilmediği incelenmelidir.

23. Anayasa Mahkemesi Rıdvan Akbaş başvurusunda aynı soruşturma kapsamında gözaltında tutulan ve kanuni gözaltı süresinin aşıldığı iddiasıyla açtığı tazminat davasının reddedilmesinden şikâyetçi olan başvurucunun benzer iddialarına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur (Rıdvan Akbaş [GK], B. No: 2021/25399, 17/4/2025). Buna göre Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında geçen "en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç" ibaresinin "toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün" ibaresini de bağladığı açıktır. Kanun hükümlerinden de toplu olarak işlenen suçlar için öngörülen azami dört günlük gözaltı süresine tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilme için gerekli sürenin ekleneceği anlaşılmaktadır. Anayasa ve Kanun maddelerindeki gözaltı süreleri ile yakalananın en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için gerekli süreler birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle yakalanan veya tutuklanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre gözaltı sürelerine ilave olarak ayrıca düzenlenmiştir (Emre Soncan [2. B.], B. No: 2016/73490, 11/3/2020, § 57). Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesindeki ifadesiyle "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre", 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunundaki ifadesiyle "yakalama yerine en yakın hâkim veya

mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre" 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesi gereğince en fazla 12 saattir. Bu süre soruşturma birimlerine verilmiş bir açık çek olmayıp keyfî olarak kullanılamaz. Bu kapsamda toplu olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle gözaltı süresinin en çok dört gün olduğu ve bu süreye zorunlu yol süresinin ilave edileceği ancak yol süresinin toplam 12 saati geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre yol süresi dâhil toplam gözaltı süresinin azami 4 gün 12 saat olabileceği anlaşılmaktadır (azami tutukluluk süresiyle ilgili benzer değerlendirmeler için bkz. Murat Narman [2. B.], B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 46; Selahattin Demirtaş (3) [1. B.], B. No: 2017/38610, 9/6/2020, § 161).

24. Somut olayda başvurucu, dört günlük azami gözaltı süresinin aşıldığını iddia etmektedir. Diğer bir ifadeyle başvurucunun iddiası azami gözaltı süresinin aşıldığına yönelik olup başvurucunun gözaltının hukukiliğine yönelik bir şikâyeti yoktur. Başvurucu, sorguya hazırlık ve sorgu işlemlerinin makul sürede tamamlanmadığına yönelik bir itirazda da bulunmamıştır.

25. Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda şüpheli 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te güvenlik güçleri tarafından yakalanmış, saat 15.00 itibarıyla da Cumhuriyet savcısının emriyle dört gün süreyle gözaltına alınmıştır. UYAP'tan yapılan incelemeye göre aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hâkim önüne çıkarılmak üzere işlemlerinin yapılması için 12/5/2020 tarihinde saat 11.30 itibarıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmıştır. Akabinde adli rapor alınması ve adliyeye intikal işlemleri gerçekleştirilmiştir. Başsavcılık nezdinde başvurucu dâhil şüphelilerin ifadelerine başvurulmamış, başvurucunun da aralarında olduğu şüphelilerin tutuklanması taleplerine yönelik olarak zorunlu usul işlemleri gerçekleştirilmiştir. Başvurucunun tutuklanması istemini içerir dosya saat 16.14'te Sulh Ceza Hâkimliğinin uhdesine geçmiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu 19.36'da tamamlanmıştır.

26. Başvurucuya isnat edilen terör örgütü üyeliği suçu bakımından yol süresi dâhil toplam gözaltı süresi azami 4 gün 12 saat olduğuna göre somut olayda başvurucunun şikâyet ettiği tutmanın başlangıcı olan 8/5/2020 tarihi saat 13.05 ile tutmanın sona erdiği 12/5/2020 tarihi saat 19.36 arasında kanunda belirlenen azami gözaltı süresinin aşılmamış olduğu görülmektedir. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi de başvurucu ve yanındaki kişilerin yakalanması, gözaltına alınması, mahkeme huzuruna çıkarılması gibi işlemler nedeniyle geçen sürelerin olağan süreler içerisinde olduğunu ifade ederek tazminat istemini reddetmiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın

karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, kanuni gözaltı süresinin aşılmasına dayalı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 8/5/2020 tarihli dilekçesiyle CMK’nın 141. maddesine dayanarak tazminat davası açmıştır. Dilekçesinde; 8/5/2020 tarihinde saat 13.05’te yakalandığını, hakkında dört günlük gözaltı kararı verildiğini, 12/5/2020 günü öğle saatlerinde adliyeye getirildiğini, gözaltı süresi 13.05 itibarıyla dolmuş olmasına rağmen uzatma kararı bulunmaksızın ifadesi alınmadan tutuklama talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğini belirtmiştir. Başvurucu, saat 19.30 civarında serbest bırakıldığını, bu nedenle hukuka aykırı şekilde yaklaşık altı saat özgürlüğünden yoksun bırakıldığını ileri sürerek 20.000 TL manevi tazminat talep etmiştir. Mahkeme, davanın 5271 sayılı CMK'nın 141 ve devamı maddelerindeki yasal şartları taşımadığı anlaşılmakla manevi tazminat istemli iş bu davanın reddine karar vermiş, karar istinaf kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. 5271 sayılı CMK'nın 91. ve 141. maddeleri ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun geçici 19. maddesi, gözaltı sürelerine ilişkin düzenlemeler içermektedir. AİHS’nin 5. maddesi ve AİHM kararları, makul süre içinde hâkim önüne çıkarılma güvencesini öngörür.

4. Çoğunluk, başvurucunun gözaltı süresi sona erdikten sonra hâkim önüne çıkarılmasına kadar geçen sürenin, yakalama yerine en yakın mahkemeye gönderilme için gerekli süre kapsamında değerlendirilebileceğini kabul ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

5. Aşağıda gerekçeleri açıklanacağı üzere, başvurucunun gözaltı süresi dolmasına rağmen serbest bırakılmaksızın yaklaşık 6 saat daha tutulmuş olması, Anayasa'nın 19. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 5. maddesi kapsamında açık bir hak ihlali olduğu kanaati ile çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

6. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca, toplu suçlarda dahi gözaltı süresi en fazla dört gün olup, bu sürenin bitimini müteakip kişinin hâkim önüne çıkarılması zorunludur. Bu hükümde öngörülen sürelere uyulmaksızın kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması, ancak "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmek için gerekli süre" gibi çok istisnai durumlarda sınırlı ölçüde mümkün olabilir. Bu istisnai sürenin makul sayılabilmesi için kamu makamlarının gerekli dikkat ve özeni göstermeleri zorunludur.

7. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere başvurucu, gözaltı süresinin dolmasından sonra geçen 6 saatlik süre boyunca özgürlüğünden yoksun bırakılmıştır. Bu süre, somut olayın koşulları gözetildiğinde, “makul sevk süresi” olarak nitelendirilemeyecek kadar uzundur.

8. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin istikrarlı içtihatları da bu değerlendirmeyi desteklemektedir:

• Giulia Manzoni/İtalya (B. No: 19218/91, 1/7/1997, § 25) kararında Mahkeme, özgürlükten yoksun bırakma hâllerinin dar yorumlanması gerektiğini, keyfîliğe karşı güçlü güvenceler sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

• K.-F./Almanya (B. No: 144/1996/765/962, 27/11/1997, § 73) kararında ise iç hukukta öngörülen gözaltı süresinin yalnızca 45 dakika aşılması, 5/1(c) kapsamında ihlal sayılmış, bu sürenin “mutlak sınır” teşkil ettiğine vurgu yapılmıştır.

• Mooren/Almanya [BD] (B. No: 11364/03, 9/7/2009, §§ 72, 77, 78) kararında, iç hukuka uygun bile olsa kötü niyetli veya hileli işlemlerle yapılan özgürlük kısıtlamalarının Sözleşme’ye aykırı olduğu açıkça belirtilmiştir.

• Nestak/Slovakya (B. No: 65559/01, 27/2/2007, § 74) kararında, müdahalenin gerekliliği ortadan kalktığında kişinin tutulmasının orantısız olacağı ve ihlale yol açacağı belirtilmiştir.

• Brogan ve diğerleri/Birleşik Krallık (B. No: 11209/84 ve diğerleri, 29/11/1988, §§ 62-63) kararında AİHM, terörle mücadele gibi olağandışı koşullarda bile, 4 gün 6 saatlik gözaltı süresinin hâkim önüne çıkarma yükümlülüğünü karşılamadığına ve bu nedenle ihlal oluştuğuna karar vermiştir.

• Oral ve Atabay/Türkiye (B. No: 39686/02, 23/6/2009) kararında, 4 günü aşan 2 saat ve 4 saatlik gecikmelerin bile, gerekli ivediliğin gösterilmemesi nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlali sonucunu doğurduğu tespit edilmiştir.

9. Anayasa'nın 19. maddesi, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını güvence altına alır. Suç isnadına dayalı yakalama ve tutuklamalarda belirli şekil ve şartlar öngörülmüştür. Bu çerçevede, yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilme süresi hariç olmak üzere, en geç kırk sekiz saat içinde; toplu suçlarda ise en fazla dört gün içinde hâkim önüne çıkarılmalıdır. Aksi hâlde, hâkim kararı olmaksızın kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması yasaktır.

10. Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına göre, belirtilen usullere aykırı şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin uğradıkları zarar, devlet tarafından tazminat hukukunun genel ilkeleri uyarınca karşılanmalıdır.

11. Anayasal “yakalama” kavramı, Ceza Muhakemesi Kanunu’ndaki düzenlemeden daha geniş yorumlanmakta olup gözaltı sürecini de kapsamaktadır (Hasan Akboğa, B. No: 2016/10380, 27/3/2019). Kişi özgürlüğüne yapılan müdahale keyfî olamaz; bu güvence olağanüstü hâl dönemlerinde dahi geçerliliğini korur (Erdem Gül ve Can Dündar, B. No: 2015/18567, 25/2/2016; Aydın Yavuz ve diğerleri, B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

12. Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkından yararlanılabilmesi için, aynı maddenin ilk sekiz fıkrasında öngörülen güvencelere aykırılık ve bu aykırılık nedeniyle giderilmemiş bir zararın bulunması gerekmektedir (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019).

13. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 91. maddesi uyarınca bireysel suçlarda

gözaltı süresi yirmi dört saat, toplu suçlarda ise Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle her defasında bir günü geçmemek üzere en çok üç gün uzatılabilir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 19. maddesine göre ise, terör suçlarında gözaltı süresi dört günü geçemez. Bu sürenin aşılması, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil eder ve Anayasa'nın 19. maddesinin ihlali sonucunu doğurur (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013).

14. Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca, kişi hürriyetine yönelik bir müdahalenin hem kanuni bir temele dayanması hem de müdahale şeklinin açıkça belirlenmiş olması gerekir (bkz. Hasan Akboğa, § 51). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi öncelikle müdahalenin kanuni dayanağını incelemelidir.

15. Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda şüpheli 8/5/2020 tarihinde saat 13.05'te güvenlik güçleri tarafından yakalanmış, saat 15.00 itibarıyla da Cumhuriyet savcısının emriyle dört gün süreyle gözaltına alınmıştır. UYAP'tan yapılan incelemeye göre aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hâkim önüne çıkarılmak üzere işlemlerinin yapılması için 12/5/2020 tarihinde saat 11.30 itibarıyla İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinden çıkarılmıştır. Başvurucunun tutuklanması istemini içerir dosya saat 16.14'te İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin uhdesine geçmiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu, 19.36'da tamamlanmıştır.

16. Başvurucu, bu sürenin hukuka aykırı şekilde gözaltının uzatılması anlamına geldiğini iddia etmiş ve tazminat talebinde bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi ise bu sürenin "yakalama yerine en yakın mahkemeye gönderilme süresi" kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşüyle talebi reddetmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında (Emre Soncan [2. B.], B. No: 2016/73490, 11/3/2020); Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016) gözaltı süresinin ancak kişinin fiilen hâkim önüne çıkarılmasıyla sona ereceğini belirtmiştir. Kişinin sadece sevk edilmesi yeterli olmayıp, sorguya alınması gerekir. Bununla birlikte, terör suçları gibi karmaşık soruşturmaların kamu makamlarına zorluk çıkardığı da gözetilmelidir.

18. Somut olayda başvurucu 12/5/2020 günü saat 11.30'da nezarethaneden çıkarılmış, saat 16.14'de tutuklama talebiyle sevk edilmiştir. Gözaltı süresi, sevk işleminin tamamlandığı saat itibarıyla sona ermiştir. Bu andan sonraki tutma, sorgu hazırlığı ve sorgu işlemleri ile ilgilidir. Bu işlemlerin süresi makul olduğunda, Anayasa'nın 19. maddesi yönünden ihlal oluşturmaz.

19. Ancak burada önemli olan husus, dört günlük gözaltı süresinin aşılmasıdır. Anayasa'nın 19. ve CMK'nın 91. maddeleri ile 3713 sayılı Kanun'a göre bu süre toplu suçlarda azami dört gündür. Bu süre yalnızca "gerekli ve zorunlu" hâllerde 12 saate kadar uzatılabilir. Başvurucu, gözaltı süresinin sona erdiği saat 13.05'ten sonra hâkim önüne ancak saat 16.09'da çıkarılmıştır.

20. Ağır Ceza Mahkemesi aşkın süreyi soyut ve genel olarak İstanbul'un nüfusu, ulaşım ağı, İstanbul'daki iş yükü gibi nedenlere atıfla yol süresi olarak kabul etmiş ve açılan tazminat davasını reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararında başvurucunun azami gözaltı süresini aşan kısmının neden hâkim önüne çıkarılmak için öngörülen gerekli ve zorunlu süre olarak kabul edilmesi gerektiğine dair ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmamıştır.

21. Sonuç olarak, başvurucunun tutulduğu fazla sürenin zorunlu ve gerekli olduğu

gösterilemediğinden, Anayasa’nın 19. maddesinin beşinci fıkrası ile bağlantılı olarak dokuzuncu fıkrası ihlal edildiği kanaati ile çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

ERCAN TEKSOY

B. No: 2021/57989 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57989

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN TEKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57989)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ercan TEKSOY

Vekili : Av. Mehmet SAĞLAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terfi durumunun yeniden değerlendirilmesi için yapılan başvurunun reddine dair işleme karşı açılan davada uyuşmazlığın esasının incelenmemesi ve istinaf incelemesinin yapılmaması nedenleriyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Emniyet amiri olarak görev yapan başvurucu hakkında Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) Yüksek Değerlendirme Kurulu, Bakanlar Kurulunun 5/5/2014 tarihinde 4. sınıf emniyet müdürlerinin görev ünvanı karşılığı olan merkez ve taşra kadrolarının değiştirilmesine karar vermesi nedeniyle terfi etmez kararı vermiştir. Anılan Bakanlar Kurulu kararına karşı -başvurucu harici kişi tarafından- 23/7/2014 tarihinde iptal davası açılmış ve aynı zamanda kararın yürütmesinin durdurulması talep edilmiştir. Danıştay Onikinci Dairesi, 17/12/2014 tarihinde Bakanlar Kurulunun 5/5/2014 tarihli kararının 4. sınıf emniyet müdürlerinin görev ünvanı karşılığı olan merkez ve taşra kadrolarının değiştirilmesine ilişkin kısmının yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Bu arada başvurucu 13/8/2015 tarihinde resen emekliye sevk edilmiştir.

3. Başvurucu 26/8/2015 tarihinde EGM'ye başvurarak Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması sebebiyle Mayıs 2014 tarihi itibarıyla üst rütbeye terfisinin

tekrar değerlendirilmesini talep etmiştir. EGM'nin 13/8/2015 tarihinde yapılan başvuruyu reddetmesi üzerine başvurucu 12/11/2015 tarihinde iptal davası açmıştır.

4. Ankara 3. İdare Mahkemesi 10/11/2017 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda hukuka aykırılığı ilgili dava dairesinin vermiş olduğu kararla saptanan Bakanlar Kurulu kararının yürütmesi durdurulan kısmının dikkate alınarak yeni oluşan hukuki duruma göre başvurucunun durumunun rütbe terfine ilişkin mevzuat uyarınca yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu değerlendirme sonucu terfi durumuna ilişkin karar verilmesi gerekirken herhangi bir değerlendirmeye tabi tutulmaksızın başvurunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuki isabet görülmediği ifade edilmiştir.

5. Davalı EGM, karara karşı 10/1/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 28/2/2018 tarihinde mahkeme kararını kaldırarak yeniden karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Kararda dava açma tarihi itibarıyla emekliye ayrılmış olan başvurucunun, rütbe terfisinden kaynaklanan uyuşmazlığın hangi mahkeme tarafından çözümleneceğinin açıklığa kavuşturulması gerektiği belirtilmiştir. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 33. maddesinin (3) numaralı fıkrasında belirtilen "ilgilinin görevli bulunduğu yer" ibaresinden "son görev yapılan yerin" anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun rütbe terfisinden kaynaklanan uyuşmazlığın çözümünde yetkili mahkemenin 2577 sayılı Kanun'un 33. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun son görev yaptığı Şırnak'ın yargı çevresi itibarıyla bağlı bulunduğu yer idare mahkemesi olan Mardin İdare Mahkemesi olduğu sonucuna varılmıştır.

6. Ankara 3. İdare Mahkemesi 27/3/2018 tarihinde 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca davayı yetki yönünden reddederek dosyanın yetkili Mardin İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

7. Mardin 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 11/10/2018 tarihinde işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda Ankara 3. İdare Mahkemesinin 10/11/2017 tarihli kararında belirtilen gerekçeye yer verilmiştir (bkz. § 4).

8. Davalı, karara karşı 3/12/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 28/10/2021 tarihinde oyçokluğu ile Mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Bakılan davada; yukarıda anılan Bakanlar Kurulu kararının yargı kararı ile yürütmesinin durdurulduğu ve sonrasında da Danıştay Onaltıncı Dairesinin kararı ile iptal edildiği görülmekte ise de davacının bireysel olarak kendisi hakkındaki 2014 yılı terfi etmez kararına karşı bir dava açmadığı, bu nedenle söz konusu terfi ettirilmeme kararının davacı yönünden kesinleştiği ve hukuken ayakta olduğu, terfi etmez kararı öncesindeki ilgili Bakanlar Kurulu kararının yargı kararı ile iptal edilmesi nedeniyle idarenin, 2014 yılı terfi etmez kararına karşı dava açmayan davacının 2014 yılına ilişkin terfi değerlendirmesini tekrar yapıp yapmama konusunda bu aşamada takdir yetkisinin bulunduğu, hakkında dava açılmayan, idarece geri alınmayan veya kaldırılmayan davacının 2014 yılı terfisi konusunda idarenin yargı kararıyla zorlanmasına da hukuken imkan bulunmadığı, aksi durumun idari istikrarı bozabileceği ve bireysel olarak dava açanlarla dava açmayanlar arasında hukuki eşitsizliğe neden olabileceği dikkate alındığında, davacının terfisi hakkında Mayıs 2014 tarihi itibarıyla ve o tarihteki mevzuat çerçevesinde karar alınması yönünde yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmamakta olup, dava konusu

işlemin iptali yolunda verilen idare mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir."

9. Kararın karşıoyunda, istinafa konu Mahkeme kararı usul ve hukuka uygun olup kararın kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından istinaf başvurusunun reddine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 4/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Danıştay (Kapatılan) Onaltıncı Dairesi (Danıştay) 22/3/2016 tarihinde terfi etmez kararlarına dayanak oluşturan Bakanlar Kurulunun 5/5/2014 tarihli kararının 4. sınıf emniyet müdürlerinin görev ünvanı karşılığı olan merkez ve taşra kadrolarının değiştirilmesine ilişkin kısmını iptal etmiştir. Kararda; Bakanlar Kurulu kararının 4. sınıf emniyet müdürlerinin görev ünvanı karşılığı olan merkez ve taşra kadrolarının değiştirilmesine ilişkin kısmında kadro ünvanlarının ve derecelerinin değiştirilmesinin söz konusu olduğu ve uyuşmazlığın çözümünün de önceden tahmin edilemeyen hizmetlerin ifası için ihtiyaç duyulan kadroların karşılanması şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Davalı idarenin savunma dilekçelerinde dava konusu işleme gerekçe olarak sunduğu, “üst rütbedeki yığılma nedeniyle oluşan olumsuzların giderilmesi”, “alt rütbelilere yetenekleri oranında yükselme imkânı tanınması”, “sağlıklı bir personel piramidinin oluşturulması” gibi hususların önceden tahmin edilemeyen hizmetlerin ifası için ihtiyaç kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan, davalı idarece yıllardır ifade edilen, dolayısıyla uzun süredir var olan ve öngörülebilen sorunları ifade ettiği belirtilmiştir. Öte yandan davalı idarece savunma dilekçelerinde geçen “yeni kadro ihtiyaçları”, “kurum ihtiyaçları”, “personel ihtiyacı” gibi ifadelerin ise yine önceden tahmin edilemeyen hizmetlerin ifası için ihtiyaç bağlamında somutlaştırılmadığı ve gerekçelendirilmediği değerlendirilmiştir. Bu sebeple, mevzuat tarafından aranan önceden tahmin edilemeyen hizmetlerin ifası için ihtiyaç duyulan kadroların karşılanması şartının gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır.

12. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını kabul edilemez bulduktan sonra başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, emniyet birimlerindeki kadroların düzenlenmesine dair genel işlem olarak kabul edilmesi gereken Bakanlar Kurulu kararının iptal edildiğini belirtmiştir. Liyakat değerlendirilmesi yapılmaksızın verilen terfi etmez kararının hukuki dayanağının ortadan kalktığını ifade etmiştir. Bu sebeple Mahkeme tarafından işlem iptal edilmesine karşın Bölge İdare Mahkemesince sırf terfi etmeme işlemine dava açılmamasının gerekçe gösterilmesinin yeterli olmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Aynı Bakanlar Kurulu kararına dayanılarak açılan davalarda lehe kararlar verilirken kendi davasının haksız bir şekilde reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruya ilişkin olarak İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin, başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiği belirtilmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği

ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formunda belirttiği hususları yinelemiştir.

15. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52; Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 46). Adil yargılanma hakkı, bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten [2. B.], B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37). Somut olayda Mahkeme kararına karşı yapılan istinaf başvurusu 2014 yılı terfi etmez kararına yönelik dava açılmaması ve buna bağlı olarak kesinleşmesi nedeniyle terfi durumunun yeniden değerlendirilmesine olanak bulunmadığı gerekçe gösterilerek incelenmemiştir. Başka bir deyişle başvurucunun terfi durumunun yeniden değerlendirilmesine yönelik talebi istinaf aşamasında esastan irdelenmemiştir. Bu nedenle istinaf aşamasında verilen kararın mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

18. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar [1. B.], B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38). Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

19. Başvuru konusu olayda Bölge İdare Mahkemesinin 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesi gereği karar verdiği anlaşılmaktadır. Buna göre Bölge İdare Mahkemesince verilen karar ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

20. Yargılama usullerinin düzenlenmesinde usul ekonomisinin gözetilmesi, bu suretle iyi adalet yönetiminin de sağlanarak kamu yararının gerçekleştirilmesi Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biridir. Dolayısıyla usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesi gözetilerek idari işlemlerin dava konusu edilebilirliğinin belli koşullara bağlanması mümkündür (Levent Tütüncü [2. B.], B. No: 2015/3690, 18/7/2018, § 48). Mahkeme nezdinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmaların istinafta dinlenememesinin ve istinafta yeni delillere dayanılamamasının meşru amacının yargılamanın en genel anlamda etkili bir şekilde incelenmesi ve nihayetinde yargılamanın usul ekonomimisi gözetilerek makul sürede bitirilmesinin sağlanması olduğu anlaşılmaktadır (Selahattin Durdu [1. B.], B. No: 2018/22162, 15/6/2021, § 38).

21. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani

aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını; orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

22. Başvurucu, terfi etmeme kararına dayanak olan Bakanlar Kurulu kararının ilgili kısmının yürütmesinin durdurulması nedeniyle hukuki dayanağının ortadan kalktığını belirterek terfi durumunun yeniden değerlendirilmesini talep etmiştir. Ardından Danıştay, Bakanlar Kurulu kararının ilgili kısmını iptal etmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere objektif kurallar içeren Bakanlar Kurulu kararının iptal edilmesi durumunda bu karar sadece davayı açanı ilgilendirmeyecektir. Bakanlar Kurulu kararı ile ilgisi bulunan herkes bu karardan etkilenecektir. Söz konusu Bakanlar Kurulu kararının iptal edilmesi karşısında ve Danıştay kararları gözetildiğinde başvurucunun terfisinin yeniden değerlendirilmesi konusunda herhangi bir engel olduğundan bahsedilemeyecektir.

23. Bu bağlamda Bölge İdare Mahkemesinin başvurucunun Bakanlar Kurulu kararının Danıştay tarafından iptal edildiğine, kendisine yönelik işlemin hukuki dayanağının kalmadığına ilişkin iddiasını değerlendirmediği görülmüştür. Verilen iptal kararının başvurucunun terfi etmeme işlemine etkisi olup olmayacağını, buna dayalı olarak yeniden bir değerlendirme yapılıp yapılmayacağını irdelememiştir. Bölge İdare Mahkemesi, yalnızca başvurucunun terfi etmeme kararına dava açmaması nedeniyle terfi etmeme hususunun kendisi açısından kesinleştiğini ifade etmiştir. Ancak Danıştay kararları gözönünde tutulduğunda Bakanlar Kurulu kararının iptal edilmesinin kararla bağlantısı bulunan herkes için sonuç doğuracağından Bölge İdare Mahkemesinin bu hususu gözönünde bulundurarak kendi değerlendirmesini ortaya koyması gerekmektedir.

24. Başvurucu, mevzuatta öngörülen yükümlülüğünü yerine getirerek iptal davası açmasına rağmen Bölge İdare Mahkemesince başvurucunun terfi etmeme kararına dava açmadığı hususuna dayanılarak verilen karar uyuşmazlığın esasının incelenmemesi sonucunu doğurmuştur. Bu bağlamda söz konusu Bakanlar Kurulu kararının iptal edilmiş olması ve başvurucunun iptal davası açmasına rağmen davanın esasının incelenmemesi başvurucuya katlanılması güç orantısız bir külfet yüklemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66;

Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2020/215, K.2021/741) iletilmek üzere Mardin 1. İdare Mahkemesine (E.2018/834, K.2018/2203) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİFE KÜÇÜKYILMAZ

B. No: 2021/62654 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62654

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİFE KÜÇÜKYILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62654)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Şerife KÜÇÜKYILMAZ

Vekili : Av. Melih Saim GÜREN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf başvuru süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara 5. İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) istihkak davası açmış; Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

3. Mahkeme, ek kararla kısa kararın tefhim edildiği tarihten itibaren süresi içinde istinaf kanun yoluna başvurulmadığı gerekçesiyle istinaf istemini reddetmiştir. Başvurucu, ek karara karşı istinaf isteminde bulunmuş; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesince talep reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararın 23/11/2021 tarihinde tebliği üzerine 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül ([2. B.], B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi; başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği, bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41, 42). Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

7. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İcra Hukuk Mahkemesine

(E.2016/900, K.2018/314) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UMAY TEKSTİL KUMAŞÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/63800 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63800

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UMAY TEKSTİL KUMAŞÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63800)

Karar Tarihi: 4/11/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/4/2026 - 33216

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Umay Tekstil Kumaşçılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Belma ŞEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ecrimisil istemiyle açılan davada sonuca etkili iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Olayın Arka Planı

5. Başvurucu, İstanbul ili Beylikdüzü ilçesi Yakuplu Mahallesi 169 ada 2 parsel sayılı taşınmazı 1/7/2002 tarihinde yapılan kira sözleşmesi ile kiralamıştır.

6. Taşınmazın 1/3 hissesi 19/1/2007 tarihinde ihale usulü ile satılmıştır. İhaleye ilişkin ihalenin feshi davası açılmıştır. Açılan dava sonucunda ihalenin feshine yönelik şikâyetin reddine karar verilmiş, karar 13/10/2014 tarihinde kesinleşmiştir.

7. İhalenin feshi davasının kesinleşmesi sonrası taşınmazın 1/3 hissesini devralan A.R.D. 21/11/2014 tarihinde ihtarname göndererek taşınmazın 1/3 hissesinin yeni maliki olduğunu, ihtarnamenin tebliğinden itibaren ilgili hisseye ait kira bedelinin kendisine ödenmesini istediğini başvurucuya bildirmiştir.

8. İntifa hakkı sahibinin mirasçısı İ.O. taşınmazın 1/3 hissesini devralan A.R.D. aleyhine taşınmazı intifa hakkı ile aldığını ancak yeni oluşturulan tapuda intifa hakkının yer almadığını ileri sürerek 9/12/2014 tarihinde yolsuz tescil davası açmıştır. Yargılama sonucunda Büyükçekmece 4. Asliye Hukuk Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuş, karar henüz kesinleşmemiştir.

9. Bu gelişmeler sonrası başvurucu, kiralanan taşınmazın mülkiyetinin ihtilaflı olduğu gerekçesiyle taşınmazın 1/3 hissesine isabet eden kira bedelini ödemek için Büyükçekmece 3. Sulh Hukuk Mahkemesinden 6/1/2015 tarihinde tevdi mahalli belirlenmesi talebinde bulunmuştur. Büyükçekmece 3. Sulh Hukuk Mahkemesi tevdi mahalli tayini talebinin kabulüne, taşınmazın kira bedellerinin T.C. Ziraat Bankası Beylikdüzü Şubesinde açılacak hesaba yatırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu, bu karar üzerine taşınmazın 1/3 hissesine düşen kira bedellerini tevdi mahalline yatırmıştır. Taşınmazın 1/3 hissesini devralan yeni malik A.R.D. tevdi mahalli kararının kaldırılması, biriken kira bedellerinin kendisine ödenmesi yönünde karar verilmesi için tevdi mahalli kararını veren mahkemeye birçok defa talepte bulunmuş ancak bu yöndeki talepler mahkeme tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine taşınmazın 1/3 hissesini devralan yeni malik A.R.D. başvurucuya 5/1/2016 tarihli ihtarname göndererek kira bedellerinin tarafına ödenmesini talep etmiştir.

11. Taşınmazın 1/3 hissesini devralan yeni malik A.R.D. bu girişimler sonrası talep ettiği kira bedellerini tahsil edemeyince 16/3/2016 tarihinde tevdi mahalline yatırılan kira bedelleri üzerinde hak sahibi olduğu iddiasıyla anılan bedellerin tarafına ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Büyükçekmece 2. Sulh Hukuk Mahkemesi taşınmaz hakkında açılan yolsuz tescil davasını (bkz. § 8) bekletici mesele yapmıştır. Yargılama derdesttir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

12. Başvurucu aleyhine taşınmazın 1/3 hissesini devralan yeni malik A.R.D. taşınmazda fuzuli şagil olduğu iddiasıyla 24/1/2018 tarihinde Büyükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) ecrimisil istemli dava açmıştır. Mahkeme, davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde önceki dönemde yapılan kira sözleşmesinin yeni malik yönünden de bağlayıcı olduğunu, dolayısıyla aralarında bir kira ilişkisinin mevcut olması nazara alınarak davacı yeni malikin başvurucunun haksız kullanımı iddiasıyla ecrimisil talep edemeyeceğini belirtmiştir.

13. Taşınmazın 1/3 hissesini devralan davacı yeni malik A.R.D. karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Daire) davacının istinaf başvurusunun kabulüne ve Mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Daire,

kararının gerekçesinde "...davalının taşınmazdaki kullanımının 2002 yılında taşınmazda tam malik olan dava dışı H.O. ile yapılan kira sözleşmesine dayandığı, 2014 yılındaki ihtarname tarihine kadar iyiniyetli olduğu ve haksız şagil konumunda olmadığı kabul edilse de ihtarnamenin tebliğinden 15 gün sonrası artık davacının payı yönünden diğer paydaşla mevcut kira ilişkisi gereği davacıya ödeme yükümlülüğünün doğduğu, tevdi mahalli tayin edilerek kiranın 1/3 payının tevdi mahalline yatırılmış olması ödeme yükümlülüğünün sona erdiği anlamına gelmeyeceği, bu tarihten dava tarihine kadarki süre yönünden alacak miktarının tespiti ile hüküm altına alınması gerektiği[ni]" belirtmiştir. Bu nedenlerle ihtarnamenin tebliğinden on beş gün sonrasından dava tarihine kadarki süre yönünden alacak miktarının tespiti ile hüküm altına alınması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

14. Başvurucu, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 7. Hukuk Dairesi 19/10/2021 tarihinde Daire kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 30/11/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

16. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 310. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Sözleşmenin kurulmasından sonra kiralanan herhangi bir sebeple el değiştirirse, yeni malik kira sözleşmesinin tarafı olur."

17. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 995. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İyiniyetli olmayan zilyet, geri vermekle yükümlü olduğu şeyi haksız alıkoymuş olması yüzünden hak sahibine verdiği zararlar ve elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği ürünler karşılığında tazminat ödemek zorundadır."

B. Yargıtay İçtihadı

18. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 22/9/2021 tarihli ve E.2017/1-2100, K.2021/1084 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... ecrimisilde bir malın hak sahibinin izni ve rızası dışında kötü niyetli olarak işgal ve kullanımından kaynaklanan bir tazminat söz konusu iken, kira ilişkisinde kiralayan ile kiracının karşılıklı anlaşması ve belli bir bedel karşılığında malın kullanımı dolayısıyla bir alacak hakkı söz konusudur.

..."

19. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 22/6/2021 tarihli ve E.2020/8-720, K.2021/802 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Ecrimisile gelince; gerek öğretide ve gerekse yargısal uygulamalarda ifade edildiği üzere, hak sahibinin kötü niyetli zilyetten isteyebileceği bir tazminat olup, 08.03.1950 tarihli ve 1945/22 E, 1950/4 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında; fuzuli işgalin tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradeleri ile kurduğu kira sözleşmesine benzetilemeyeceği, niteliği itibarı ile haksız bir eylem sayılması gerektiği, haksız işgal nedeniyle oluşan zararın tazmin edilmesi gerekeceği vurgulanmıştır. Yine bahsi geçen İçtihadı Birleştirme Kararında;

başkasının gayrimenkulünü haksız olarak zaptedip kullanmış olan kötüniyetli kimsenin o gayrimenkulü elinde tutmuş olmasından doğan zararları ve elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği semereleri tazminle mükellef olduğu, bir zarara uğramamış malik veya zilyede ecrimisil adı veya başka bir ad altında herhangi bir tazminat vermekle mükellef olmadığı sonucuna varılmıştır. Ecrimisil, haksız işgal nedeniyle tazminat olarak nitelendirilen özel bir zarar giderim biçimi olması nedeniyle, en azı kira bedeli, en fazlası mahrum kalınan gelir kaybı karşılığı zarardır. Bu nedenle, haksız işgalden doğan normal kullanma sonucu eskime şeklinde oluşan ve kullanmadan kaynaklanan olumlu zarar ile malik ya da zilyedin yoksun kaldığı fayda (olumsuz zarar) ecrimisilin kapsamını belirler.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; yeni malikin kendisini kiracı olarak kabul ettiğini, gönderdiği ihtarnamede işgale son verilmesine yönelik bir talepte bulunmadığını, kiracı olarak kabul edildiğinden aleyhinde ecrimisile hükmedilemeyeceğini, 6098 sayılı Kanun'un 310. maddesinin birinci fıkrası gereği yeni malikin kira sözleşmesinin tarafı olduğunu, kira ödediği dönemler için ayrıca ecrimisil ödemek zorunda bırakıldığını, hatalı bir şekilde faize hükmedildiğini, temyiz başvurusunun gerekçesiz reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, esaslı itirazları karşılanmadan ve ecrimisil talebinin şartları tartışılmadan davanın kabul edilmesine ilişkindir. Başvurucunun şikâyetlerinin gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

27. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

28. Bir yargı merciinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili başka bir yargısal karardan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde de bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir kimse lehine karar verildiği ancak yargı merciinin aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (Mehmet Okyar [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

29. Ecrimisil gerek öğretide gerekse yargısal uygulamalarda ifade edildiği üzere hak sahibinin kötü niyetli zilyetten isteyebileceği bir tazminat olup 8/3/1950 tarihli ve E.1945/22, K.1950/4 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararında fuzuli işgalin tarafların karşılıklı ve birbirine uygun iradeleriyle kurduğu kira sözleşmesine benzetilemeyeceği, niteliği itibarıyla haksız bir eylem sayılması gerektiği, haksız işgal nedeniyle oluşan zararın tazmin edilmesi gerekeceği vurgulanmıştır.

30. Ecrimisil kira alacağından tamamen farklı hukuki niteliktedir. Ecrimisilde bir malın hak sahibinin izni ve rızası dışında kötü niyetli olarak işgal ve kullanımından kaynaklanan bir tazminat söz konusuyken kira ilişkisinde kiralayanla kiracının anlaşması ve belli bir bedel karşılığında malın kullanımı dolayısıyla bir alacak hakkı söz konusudur (bkz. §§ 18, 19).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Somut olayda taşınmazın 1/3 hissesini devralan yeni malik A.R.D. başvurduğu çeşitli hukuki yollarda (bkz. §§ 7, 10, 11) başvurucunun kiracılık sıfatını kabul ettiğine dair beyanlarda ve taleplerde bulunmuştur. Başvurucu da taşınmazda kira sözleşmesine

istinaden bulunduğunu vurgulamıştır. Başvurucu, taşınmazın aynının ihtilaflı olması nedeniyle ileride hukuk davalarıyla karşılaşmamak adına önlem alarak Büyükçekmece 3. Sulh Hukuk Mahkemesinden tevdi mahalli talebinde bulunmuş, 6098 sayılı Kanun'un 187. maddesi kapsamında kira borcunu Büyükçekmece 3. Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından belirlenen hesaba yatırmıştır. Diğer bir ifadeyle hukuk düzeninin kendisine sağladığı imkânlar çerçevesinde kira borcunu ödeme niyetinde olduğunu göstermiştir. Taşınmazın 1/3 hissesine ait mülkiyetin ihtilaflı olması nedeniyle tevdi mahalli tayini talep etmiş ve bu hisseye düşen kira bedellerini tevdi mahalline depo etmiştir.

32. Yargılama sonucunda Daire, başvurucu aleyhine ecrimisil bedeline hükmetmiştir. Daire gerekçesinde (bkz. § 13) yeni malik A.R.D. tarafından gönderilen ihtarnamenin başvurucuya tebliğ edilmesini esas alarak başvurucunun fuzuli şagil olduğu sonucuna varmıştır. Ancak ihtarnamenin içeriği gerekçeli kararda tartışılmamıştır. İhtarnamenin içeriğinde başvurucunun kiracılık sıfatı kabul edilmiş ve taşınmazdan tahliyesi talep edilmemiştir. Yeni malik A.R.D. kira bedellerinin tarafına ödenmesini istemiştir. İhtarnamenin içeriği başvurucunun ihtarnamenin tebliğinden sonraki hukuki durumu açısından önemlidir. Uyuşmazlığın esasına ilişkin etkili olan bu iddia yeterli ve ilgili gerekçe ile karşılanmamıştır. Ayrıca aynı taşınmaza ilişkin olup başka bir kiracıya karşı açılan ecrimisil davasının reddine ilişkin karara karşı yapılan istinaf başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesinin 5/10/2021 tarihli ve E.2021/2107, K.2021/2072 sayılı kararı ile kesin olarak reddedilmiştir. Daire gerekçeli kararda neden ilgili karardan farklı bir sonuca ulaştığını değerlendirmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 444.207,86 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesine (E.2019/1106, K.2020/1560) iletilmek üzere Büyükçekmece 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/44, K.2019/112) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERDAR TUZLUCA

B. No: 2022/5097 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5097

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR TUZLUCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5097)

Karar Tarihi: 4/11/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 12/2/2026 - 33166

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Serdar TUZLUCA

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, cismani zararı nedeniyle adli yardım talepli maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

3. Başvurucunun adli yardım talebi İstanbul 18. Asliye Hukuk Mahkemesinin 22/12/2021 tarihli ara kararıyla reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun sigortalı olarak çalıştığını, dava harç ve masraflarını ödeme gücünden yoksun olduğunu, adli yardım koşullarının oluştuğunu kanıtlayacak şekilde istemine uygun başkaca bir belge sunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu; aktif Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kaydı olmadığı, gözünden yaralanması sonucu çalışma gücünü kaybettiği gerekçesiyle karara itiraz etmiştir. İtiraz mercii olan İstanbul 19. Asliye Hukuk Mahkemesi, itirazın reddine kesin olarak karar vermiş; kararda her ne kadar başvurucunun SGK kaydı mevcut değilse de Gelir İdaresi Başkanlığında yapılan sorgulamada aktif mükellef kaydı bulunduğunu vurgulamıştır.

4. Başvurucu, adli yardım talebinin reddedilmesine dair karara karşı yaptığı itirazın reddine ilişkin kararı 31/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu, mali durumuna ilişkin sunduğu belgelerin dikkate alınmadığını ve ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Öncelikle başvurucunun ara kararı niteliğinde olan adli yardım talebinin reddedilmesine dair karara karşı yaptığı itirazın reddine ilişkin karara yönelik başvurusunun 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da öngörülen kabul edilebilirlik şartlarını taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir.

9. Anayasa Mahkemesi söz konusu değerlendirmeyi somut başvuruya benzer nitelikteki Tacettin Ceylan ([GK], B. No: 2017/39062, 10/11/2021) kararında yapmıştır. Anılan kararda esası devam eden yargılamada adli yardım talebinin reddine ilişkin karara karşı yapılan bireysel başvurunun salt adli yardım talebinin reddi yönünden mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenebileceğini belirterek başvuruyu kabul edilebilir bulmuştur. Somut başvuruda da bu karardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

12. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

14. İstanbul 18. Asliye Hukuk Mahkemesinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. ve devamı maddelerini esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı anlaşılmıştır. Başvurucunun harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınması mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru olan amaçlara dayanmaktadır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim [1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

15. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

16. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

17. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvurucunun harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 50).

18. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Yargısal başvurularda ilgililerin harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı tartışmasızdır. Bununla birlikte harç ve yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha yargılamanın başında yargılama giderlerini ödemekle yükümlü tutulması ile yargılamanın sonunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında müdahalenin ağırlığı bakımından önemli bir fark yoktur. Yargılama giderlerinin dava şartı olarak öngörülmesinin davanın esası karara bağlandıktan sonra kişinin yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmasına nazaran mahkemeye erişim hakkına daha ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu sebeple yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün yargılamanın sonuna ötelenmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercihe şayan bir yöntem olduğu söylenebilir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 51).

19. Ekonomik ve sosyal durumları itibarıyla yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olan kişilerin sözü edilen masrafları davanın başında veya herhangi bir aşamasında ödemekle yükümlü tutulmaları mahkemeye erişimlerini imkânsız hâle getirebilir veya önemli ölçüde zorlaştırabilir. Adli yardım kurumunun tarafların talep ve delillerini ileri

sürme, iddialarını ispat etme imkânlarını kolaylaştırarak bu suretle yargısal sürece etkili şekilde katılımlarını sağladığı, böylece mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi daha dengeli hâle getirdiği görülmüştür. Bunun yanında kanun yollarına başvurma açısından ödeme gücü olmayan kişilerin gerekli harç ve masraflardan muaf tutulmaları kanun yollarının etkin bir şekilde kullanılması açısından önemlidir (İsmail Uğur [1. B.], B. No: 2019/14623, 16/11/2022, § 61).

20. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olayın koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet yükleyip yüklemediği, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterli olup olmadığının da değerlendirilmesi gerektiği açıktır (İsmail Uğur, § 62).

21. 6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasında adli yardım talebinde bulunan kişinin yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri mahkemeye sunmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Ancak 6100 sayılı Kanun'un 334. maddesinde de adli yardım talebinde bulunanlar için öngörülen söz konusu zorunluluğun temel hak ve özgürlükler bağlamında her somut olayın özelinde kişilerin durumu dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuralda öngörülen bu şartın bahsedilen durumlar dikkate alınmadan kategorik olarak uygulanması kişilerin mahkemeye erişimlerine ölçüsüz bir sınırlama getirebilir (İsmail Uğur, § 63).

22. Somut olayda başvurucunun adli yardım talebi ara kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu, taraflarca hazırlama ilkesine ve adli yardım talebinde bulunan kişilerin mali durumlarına ilişkin belgeleri mahkemeye sunma zorunluluğuna uygun olarak adli yardım talebinin kabul edilmesine ilişkin açıklamaları yapıp belgelerini sunmuştur. Bu bağlamda başvurucu; mal varlığı bulunmadığını, gelir getirici bir işte çalışmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucu dava dilekçesinde adli yardım talebine dayanak olarak taşınmaz ve taşınır mal varlığı olmadığına dair belgelerini ibraz etmiştir. Başvurucu, ayrıca adli yardım talebinin reddi kararına itiraz ederken cismani zararı nedeniyle çalışma hayatının sona erdiğini belirtmiş, aktif çalışması olmadığına dair SGK hizmet dökümü belgesini de eklemiştir.

23. Başvurucunun adli yardım talebine ilişkin sunduğu belgeler bir bütün olarak değerlendirilmemiş, sadece aktif mükellef kaydı bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun adli yardım talebi reddedilmiştir. Başvurucunun ödeme gücünün olmadığına ilişkin iddiasının doğruluğu araştırılmadan, ibraz ettiği belgeler bütün olarak değerlendirilmeden adli yardım talebinin reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin orantılı olduğu söylenemez. Bu itibarla bu durumun başvurucu üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu ve yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun iş bölümü kararı gereği İstanbul 39. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2022/430) iletilmek üzere İstanbul 18. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/336) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARUK ÖZCAN

B. No: 2022/8799 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/8799

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARUK ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/8799)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Faruk ÖZCAN

Vekili : Av. Halise DAKALI POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda yapılan aramada ele geçen dokümanların içeriğinden dolayı disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan hükümlü olarak Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun odasında yapılan arama sonucunda başvurucuya ait olan not defteri ele geçirilmiştir. Dokümana ilişkin yapılan inceleme neticesinde başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde yer alan üçüncü fıkranın g bendinde belirtilenler dışında kalıp da Kanuna uygun olarak yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokma, bulundurma, kullanma eylemini

gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararında defterde PKK terör örgütünün propagandasının yapıldığını, örgütün liderini ve örgüte ait yerleri belirterek methiyeler sunan marş ve türkülerin yazıldığını ifade etmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, ele geçirilen defterlerde yapılan incelemede içerik itibarıyla PKK terör örgütü elebaşını övücü ve örgütsel nitelikte yazışmalar bulunduğunu belirterek Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme), İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle anılan itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 28/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; disiplin cezasına neden olan not defterinde şarkı ve türkülerin bulunduğunu, defterin içeriğinin disiplin cezasını gerektirir nitelikte olmadığını belirterek verilen disiplin cezasının maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı, özel hayata saygı hakkı ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olaya benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Bazı dokümanları Ceza İnfaz Kurumundaki odasında bulundurması nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dokümanlar nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

14. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel

hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

17. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

18. Somut olayda başvurucu hakkında bulundurduğu defterin içeriği nedeniyle disiplin cezası uygulanmıştır. İdarenin kararında, genel bazı açıklamalarda bulunulmuş olup defterin içeriğindeki hangi sözlerin verilen disiplin cezası kapsamında kaldığı noktasında bir değerlendirme yapılmamıştır. Yargı merciilerinin de bu hususları somutlaştırmadıkları görülmektedir. Son olarak ilgili idare ve yargı merciilerinin kararlarına bakıldığında başvurucunun dokümanları bulundurmasının Kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de hiçbir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

19. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanla üçüncü fıkranın g bendinde belirtilenler dışında kalıp da Kanuna uygun olarak yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokma, bulundurma, kullanma eylemini işlediği somut olgulara dayalı olarak ortaya konulamamıştır. Başvurucunun 5275

sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için zorunlu mevzuat ve emirleri ihlal ettiği de Disiplin Kurulu ve yargı merciilerince değerlendirilmemiştir.

20. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne 11 gün hücreye koyma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL maddi ve 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (E.2021/12646, K.2021/13792) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ BÖRKLÜ

B. No: 2022/12816 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/12816

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ BÖRKLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/12816)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Ali BÖRKLÜ

Vekili : Av. Mustafa İlker KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; vazife malulü sayılmama işlemine karşı açılan davada usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) emrinde görev yapmaktadır. Bitlis İl Jandarma Komutanlığı emrinde Jandarma Uzman Çavuş olarak görev yaptığı sırada işitme yetisi yönünden yapılan muayenesinde Gülhane Askerî Tıp Akademisi tarafından 19/12/2015 tarihli rapor düzenlenmiştir. Anılan Sağlık Kurulu Raporunda, başvurucunun işitme kaybı tanısıyla TSK'da görev yapamayacağı belirtilmiştir. Başvurucu bunun üzerine adi malul olarak emekliye ayrılmıştır.

3. Başvurucu, Sosyal Güvenlik Kurumuna (Kurum) hitaben sunduğu 21/7/2017 tarihli dilekçesi ile terörle mücadele görevi kapsamında katıldığı operasyonlarda kullandığı silahların ve patlayıcı maddelerin tesiri sonucu işitme kaybının oluştuğunu ileri sürerek 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında vazife malulü sayılma talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi zımnen reddedilmiştir.

4. Başvurucu, sağlıklı olarak başladığı meslek hayatında görev koşulları nedeniyle malul konumuna geldiğini ileri sürerek zımni ret işleminin iptali istemiyle Ankara 16. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesine, işitme kaybı tespitlerinin yapıldığı İzmir Asker Hastanesinden aldığı 2/12/2009 tarihli, Tatvan Asker Hastanesinden aldığı 12/1/2012 tarihli ve Van Asker Hastanesinden aldığı 23/11/2015 tarihli sağlık raporlarını ekleyerek görev koşulları sebebiyle malul duruma geldiğine yönelik iddiasını güçlendirmeye çalışmıştır.

5. Mahkeme 16/1/2019 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Ret gerekçesinde başvurucu tarafından TSK'dan ilişiğinin kesilmesine neden olan işitme kaybının, terörle mücadele görevi kapsamında katıldığı operasyonlarda kullandığı silahların ve patlayıcı maddelerin tesiri sonucu oluştuğuna yönelik herhangi bir somut olay belirtilmediği vurgulanmıştır. Mahkeme ayrıca, dava dosyasında mevcut 2009-2015 yılları arasında İzmir Asker Hastanesi, Tatvan Asker Hastanesi ve Van Asker Hastanesi tarafından düzenlenen sağlık kurulları raporlarının tamamının uzman erbaş sözleşmesinin yenilenmesi amacıyla müracaat edilmesi üzerine düzenlendiğini belirtmiştir. Mahkeme bu kabulden yola çıkarak, oluşan işitme kaybının terör olaylarının önlenmesi, takibi veya etkisiz hâle getirilmesi sırasında oluştuğunun somut olarak ortaya konulamadığını ve 3713 sayılı Kanun kapsamında vazife malullüğü sayılması talebinin zımnen reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

6. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesince 15/12/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 20/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 11/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; Mahkemece herhangi bir sağlık kurulu raporu alınmadan karar verildiğini, uzmanlık gerektiren olaya ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını, yaşadığı rahatsızlığın sebebinin görevinden kaynaklanmadığına ilişkin bir rapor bulunmadığını, görevin etkisiyle işitme kaybı yaşadığından vazife malulü sayılarak aylık bağlanması gerektiğini belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; mevcut başvuruda yargı mercilerinin maddi olay ve olgular ile delilleri değerlendirdikleri, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullanılan takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri, konuyla ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı görevin sebep ve etkisiyle işitme kaybı yaşadığına işaret ederek başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

13. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

14. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18, 19).

15. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz [2. B.], B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

16. Başvuru konusu olayın gerçekleştiği tarihten önce başvurucunun askerî hastanelerden aldığı raporlarda görevini yapmasına engel bir durumun olmadığı belirtilmiştir. Bu durumun aksi yönünde bir tespitin bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun hastalık nedeniyle malul hâle gelmesinin görevinden kaynaklandığı yolundaki iddiasının temelsiz olduğu söylenemez. Diğer taraftan başvurucunun iddiasının temelsiz olmaması ispatlandığı anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla bu iddiaya dair daha güçlü ve ikna edici kanıtların varlığının aranması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak başvurucunun hastalığının oluşmasının askerî görevden kaynaklandığını kendi imkânlarıyla ispatlamasının güçlüğü de gözönünde bulundurulmalıdır.

17. Yukarıda da belirtildiği üzere mahkemelerin bilirkişi görüşüne başvurması, takdiri bir husus olup bu değerlendirme kural olarak Anayasa Mahkemesinin yetki alanı dışındadır. Bununla birlikte davanın esasına müteallik iddiaların uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması adına yeterli ölçüde irdelenip irdelenmediği ve bu kapsamda taraflardan birinin diğerine

nazaran dezavantajlı bir konuma getirilip getirilmediği denetime açık hususlardır (Yılmaz Özcan [2. B.], B. No: 2015/12914, 15/11/2018, § 38).

18. Başvurucunun temel iddiası daha önce herhangi bir rahatsızlığı bulunmadığı hâlde görevinin etkisiyle hastalandığıdır. Başvurucu tarafından ileri sürülen hastalığının görevi sebebiyle gerçekleştiği yönündeki iddia Mahkemece 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile tanınan imkân kullanılarak sağlık kurumlarından tıbbi rapor alınması suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir olgudur. Zira başvurucunun malullük derecesine varan durumuna görevinin etkisi olup olmadığı hususu ancak uzman incelemesi ile tespit edilebilir.

19. Bu bağlamda başvurucunun ileri sürdüğü iddianın sonuca bağlanabilmesini sağlayacak bir inceleme çerçevesinde değerlendirilmesi ve başvurucunun içinde bulunduğu görev koşullarının işitme kaybına yol açıp açmadığının tespit edilmesi, yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde iddiaların ve delillerin etkili bir biçimde incelemesi açısından gereklilik arz etmektedir (Mirza Yener [1. B.], B. No: 2015/6525, 11/6/2018, § 37).

20. Dolayısıyla tıbbi rapor olmadan başvurucunun iddiasını ispatlamasındaki zorluk dikkate alındığında, başvurucunun iddiasını ispatlamada hayati öneme sahip olan bilirkişi raporu aldırma talebinin dikkate alınmadan dosyada yer alan mevcut raporlar çerçevesinde uyuşmazlığın sonuçlandırılmasının başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesine yol açtığı ve bu durumun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi ve 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın

148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 16. İdare Mahkemesine (E.2017/2861, K.2019/70) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF ABUR

B. No: 2022/16193 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/16193

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF ABUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/16193)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Yusuf ABUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun yazdığı bir mektupta yer alan ifadelerden ötürü açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların yaşandığı tarihte silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Denizli T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

3. Başvurucu 9/11/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine bir dilekçe yazarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinde bulunmuştur. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 18/11/2021 tarihinde; başvurucunun iyi hâlli olmadığına ve açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddine karar vermiştir. İdare ve Gözlem Kurulu kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Hükümlünün Mektup Okuma Komisyonundan gelen raporunda 3 adet sakıncalı mektup kararının bulunduğu, ilkinin kardeşi ...nin gönderildiği APS olduğu, ..., ikincisinin de kardeşi ...nin gönderildiği APS olduğu, ... ,üçüncüsünün ise hükümlünün kardeşi C.S.'ye göndermek istediği üç sayfadan oluşan APS mektup olduğu, mektup içeriğinde 'A.K., Gözlerinden öperim gardaşım' ile başlayan sayfanın dört, beş, altı ve yedinci paragrafında

yazarı Emile Zola olan Dreyfus olayı adlı kitaptan alıntı yaparak ve 'Anneme ve A.K'ya da yazdım onlara verilsin' ile başlayan sayfanın iki, üç ve dördüncü paragrafının tamamında ayette geçen bir olayı devleti yönetenlere örneklendirip haklarında olumsuz ifadeler kullandığı görüldüğünden sakıncalı görülmüş ve kurumumuz Disiplin Kurulu Başkanlığının 4/9/2020 tarih ve ... sayılı kararı ile kurumda muhafazasına karar verildiği,

Hükümlünün 3/9/2020 tarihinde kardeşi C.S.'ye göndermek istediği üç sayfadan oluşan APS mektup içeriğinde;

'Geçen gün tefsir okurken Sebe suresine denk geldik. 14. ayetin başı 'Süleymanın ölümüne hükmettiğimiz zaman onun öldüğünü ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi' kısmını okuyunca şöyle bir yorum yaptık aramızda.

Süleyman Allahın izniyle cinlere hükmediyor, onları çalıştırıyordu. Ayakta iken dayandığı değneğini kurt yedi ve düştü. Oysaki daha önce ölmüştü. Ama cinler onu ayakta görünce hayatta sanıyorlardı ama ufacık bir ağaç kurdu ölümünü haber verdi. Kur'an'ın her harfi bize bir ışık olmalı. Biz bu kıssayı nasıl günümüze uyarlarız.

Bu adamlar çökmüş bir ekonominin üzerine gelip onu düzelttiler. Ve son yedi yıldır da millet bunlar giderse ekonomi çöker, işimizden oluruz. Bunlar gitse kim gelir diye bunları iktidarda tuttu. Bunların dayanağı ekonomiydi. Bitmişlerdi, ölmüşlerdi. Ama ekonomi değneği bunları ayakta tutuyordu. Ufacık bir virüs olan Corona bunların dayanağını yiyor, bitiriyor. İnsanlar para kazanamaz, ihtiyaçlarını göremez oldu. Ekonomi çöktü. Ama hala dimdik ayakta numarası yapıyorlar. Dıştan heybetli görünen ama içi çürümüş, boşalmış bir ağaç misali çökecekler. Bu kadar ah boşa gitmezdi' dediği,

...hükümlü her ne kadar 9/11/2021 tarihli dilekçesinde örgütle herhangi bir bağının olmadığını, açık ceza infaz kurumuna ayrılmak istediğini beyan etmiş ise de adı geçenin dosyasında yapılan inceleme sonucunda hükümlünün kardeşi C.S.'ye hitaben yazdığı mektubunda devleti yönetenlere örneklendirip haklarında olumsuz ifadeler kullandığı ve bu eylemleri nedeniyle nedamet göstermediği, bu gerekçelerle ceza infaz kurumunca örgütten ayrıldığına dair kanaatin oluşmadığından samimiyetin tasdik edilmediği, ilgilinin işlediği suç konusunda pişman olduğu ve örgütten samimi olarak ayrıldığı konusunda kanaat oluşmadığından açık ceza infaz kurumuna ayrılma nakil talebinin reddine, ..."

4. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuş; şikâyeti inceleyen Denizli İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 1/12/2021 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir.

5. Başvurucu, anılan karara itiraz etmiş; itirazı inceleyen Denizli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 27/12/2021 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 29/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu süre boyunca olumsuz herhangi bir davranışı olmadığını, tarafsız koğuşa geçme talebine yönelik değerlendirmede iyi hâlli

olduğuna karar verildiğini, iki katı süreyle telefonla görüşme şeklinde ödüllendirildiğini, akabinde de şartları oluştuğundan açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinde bulunduğunu, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin psikolojik olarak sıkıntılı olduğu bir dönemde yazdığı bir mektupta yer alan ifadelerden ötürü reddedildiğini, söz konusu ifadeleri bir anlık kızgınlıkla ve eleştiri mahiyetinde yazdığını ancak Ceza İnfaz Kurumu ve İnfaz Hâkimliğinin söz konusu hususları değerlendirmeksizin keyfî karar verdiğini belirtmiştir. Sonuç olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ifade özgürlüğü başta olmak üzere bir kısım anayasal hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun iddialarının haberleşme özgürlüğü kapsamında değerlendirildiğini, haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetler incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, bir yakınına göndermek istediği mektupta yer alan bir kısım ifadelerden ötürü açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddine ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün hâlinde ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucunun göndermek istediği bir mektupta yer alan ifadelerden ötürü açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddedilmesiyle ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 89. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı anlaşılmıştır. Müdahalenin kanuni temelinin ve meşru amacının bulunduğu belirlendikten sonra yapılması gereken, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

13. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

14. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altında olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul

edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

15. Somut olayda başvurucu 9/11/2021 tarihli dilekçesiyle açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinde bulunmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu yaptığı değerlendirme neticesinde başvurucunun örgütten ayrıldığına dair kanaatin oluşmaması nedeniyle iyi hâlli olmadığına karar vermiş ve başvurucunun talebini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu bu kararına gerekçe olarak başvurucunun bir yakınına göndermek istediği önceki tarihli bir mektupta yer alan bir kısım ifadeleri göstermiştir. İnfaz Hâkimliği ise Ceza İnfaz Kurumu kararına yönelik yapılan şikâyeti daha fazla bir değerlendirme yapmaksızın reddetmiştir.

16. 5275 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat gereğince açık ceza infaz kurumuna ayırma, idare ve gözlem kurullarınca yapılacak değerlendirme ve -belirli suç ve ceza türleri bakımından- infaz hâkiminin onayı ile gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılmalarında ceza infaz kurumlarının önemli bir takdir payının bulunduğu kabul edilmelidir. Ancak söz konusu takdir payı -temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil ettiği müddetçe- Anayasa Mahkemesinin denetimi altındadır.

17. Eldeki başvuruda İdare ve Gözlem Kurulu yaptığı değerlendirmede başvurucunun kanunen geçirmesi gereken süreleri kapalı ceza infaz kurumunda infaz ettiğini belirledikten sonra başvurucu hakkında iyi hâl değerlendirmesinde bulunmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu ilk olarak; başvurucunun kurum içinde personele karşı tavır ve davranışlarında uyumlu ve saygılı olduğunu, kurum içerisinde yükümlülüklerini yerine getirdiğini, toplu yaşam ortamına uygun davranışlar sergilediğini, kendisine verilen hakları kullanma konusunda iyi niyet gösterdiğini, kurum görevlilerine ve diğer hükümlü ve tutuklulara yönelik olumsuz bir tavrının bulunmadığını, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katıldığını belirtmiştir.

18. Devamında ise İdare ve Gözlem Kurulu, başvurucunun bir yakınına göndermek istediği sakıncalı bulunan üç mektuptan birinde mektupta yer alan ifadelerden ötürü iyi hâlli olmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur. İdare ve Gözlem Kurulu; başvurucunun anılan mektupta dinî bir kıssayı devleti yönetenlere örneklendirip haklarında olumsuz ifadeler kullandığını, bu eylemi nedeniyle nedamet göstermediğini, söz konusu ifadelerden ötürü başvurucunun örgütten ayrıldığına dair kanaat oluşmadığını ve başvurucunun samimiyetinin tasdik edilmediğini belirtmiştir.

19. İdare ve Gözlem Kurulu kararında yer alan mektubun içeriği incelendiğinde; başvurucu dinî bir kıssadan hareketle genel olarak hükûmeti ve onların davranışlarını hedef almıştır. Bu kapsamda başvurucunun toplumsal ve ekonomik sıkıntılar ile ekonominin zamanla kötüleştiğine işaret etmek suretiyle hükûmet politikalarına yönelik bir eleştiride bulunduğu görülmektedir. Başvurucunun mektubunda dile getirdiği düşünceler kamusal çıkarlarla ilgilidir ve toplumu yakından ilgilendirmektedir. Bu çerçevede önemli kamusal meseleler birer seçmen ve vatandaş olarak başvurucunun yakın denetimindedir (Orhan Gökdemir [2. B.], B. No: 2017/38377, 30/9/2020, § 47; Cem Atmaca [2. B.], B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 40; Turgut Altınok [1. B.], B. No: 2017/36724, 29/1/2020, § 31). Başvurucu da ceza infaz kurumlarında ifade özgürlüğünden yararlanmak için başvurulan yaygın araçlardan biri hâline gelen mektup aracılığıyla düşüncesini açıklamıştır.

20. İdare ve Gözlem Kurulu ise; başvurucunun mektubunda yer alan söz konusu ifadelerin devleti yönetenler hakkında olumsuz ifadeler kapsamında olduğunu ve bu sebeple başvurucunun örgütten ayrıldığına dair kanaat oluşmadığını belirtmiştir. Bunun haricinde İdare ve Gözlem Kurulunca kararda başka bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

Yukarıda da anlatıldığı üzere söz konusu ifadelerin bilhassa ekonomik bağlamda hükûmete yönelik eleştiri mahiyetinde olması karşısında İdare ve Gözlem Kurulunca, anılan ifadelerin başvurucunun üyesi olduğu için mahkûm olduğu terör örgütünün hangi söylemiyle ne şekilde ilintili olduğu ve dolayısıyla ne şekilde örgütle bağlantının devamına yönelik gerekçe oluşturduğu hususunda bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.

21. Kaldı ki başvurucu, açığa ayrılma talebinden yaklaşık bir yıl önce yazdığı söz konusu mektup nedeniyle herhangi bir disiplin cezası da almamıştır. Yine başvurucunun mektubu yazdıktan sonraki bir yıl içinde iyi hâlli olmadığına ilişkin bir değerlendirmenin de yapılmadığı görülmektedir. Bu kapsamda; incelendiği tarih itibarıyla herhangi bir disiplin cezasına da konu olmayan ve hükûmete yönelik eleştiri mahiyetinde bir içerikten ibaret olan söz konusu mektuba atıfla, başvurucunun örgütten ayrıldığına kanaat edilememesine ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumunun; keyfîyetten uzak, ilgili ve yeterli bir gerekçe oluşturmaksızın iyi hâlli olmadığına karar verdiği görülmektedir. Ceza İnfaz Kurumu kararını denetleyen yargı mercilerinin de daha fazla bir değerlendirme yapmaksızın ve Ceza İnfaz Kurumu kararına atıfla başvurucunun itirazlarını reddettiği anlaşılmıştır.

22. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda Ceza İnfaz Kurumu ve İnfaz Hâkimliği, başvurucunun yakınına göndermek istediği önceki tarihli bir mektupta yer alan ifadeleri nedeniyle açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin reddedilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterememiştir. Bu kapsamda başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL manevi ve miktar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvurucunun 24/2/2022 tarihinde denetimli serbestliğe ayrıldığı anlaşıldığından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

26. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun maddi zararına ilişkin olarak herhangi bir bilgi/belge sunmadığı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Denizli İnfaz Hâkimliğine (E.2021/13897, K.2021/14488) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEDAT BİLEN

B. No: 2022/27218 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27218

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEDAT BİLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27218)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Sedat BİLEN

Vekili : Av. Servet BİLEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kesinleşen mahkeme kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Bitlis Eren Üniversitesi Rektörlüğü (İdare) Tatvan Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü Tarih Bölümü okutman kadrosu için başvurucunun da aralarında bulunduğu altı kişi 11/1/2018 tarihinde yazılı sınava katılmıştır.

3. Sınav sonuçlarına göre başvurucu, yazılı sınavdan 45 puan almış; giriş sınav notu, Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı (ALES) ve diploma notu dikkate alınarak yapılan hesaplamada ise toplam 68,32 puan alarak ikinci sırada başarılı/yedek aday olarak gösterilmiştir.

4. Sınav sonuç tutanağında başarılı olarak birinci sırada bulunan S.G.nin 12/1/2018 tarihinde ataması yapılmıştır. S.G. yazılı sınavdan 65 puan almıştır. Buna göre S.G.nin giriş sınav notu, ALES ve diploma notu dikkate alınarak yapılan hesaplamasında toplamda 69,74 puana ulaştığı ve ilk sırada yer aldığı görülmüştür.

5. Başvurucu 15/1/2018 tarihli dilekçe ile cevap kağıdının yanlış değerlendirildiğini belirterek İdare nezdinde itirazda bulunmuştur. İtirazın 19/1/2018 tarihli işlem ile reddedilmesi üzerine sınav sonucuna yaptığı itirazın reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle Van 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) 13/3/2018 tarihinde dava açmıştır.

6. İdare Mahkemesince dosya üzerinden bilirkişi incelemesi yaptırılarak 15/5/2019 tarihinde işlemin iptaline karar verilmiştir. İdare Mahkemesi kararında, bilirkişi tarafından düzenlenen 26/4/2019 tarihli bilirkişi raporu ile başvurucunun üç sorudan oluşan yazılı sınav puanının 45'ten 50 puana yükseldiği belirtilmiştir. Bu sonuçla kararda başvurucu tarafından Tatvan Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü Tarih Bölümü okutman kadrosu için yapılan yazılı sınav sonucunda aldığı puana yapılan itirazın reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı vurgulanmıştır.

7. İdare Mahkemesinin kararına dayanak aldığı 26/4/2019 tarihli bilirkişi raporunda ayrıca, sınavda başarılı bulunarak kadroya atanan S.G.nin sınav kağıdı da bilirkişi tarafından değerlendirilmiştir. Raporda S.G.nin yine üç sorudan oluşan yazılı sınav puanı 65 puandan 70 puana çıkarılmıştır. Raporda belirtilen bu sonuçlar neticesinde değerlendirmeye esas alınan ALES puanı, yabancı dil puanı, lisans mezuniyet notu yüzdeleriyle birlikte giriş sınavı notu toplandığında S.G.nin 71,49 puana, başvurucunun da 70,07 puana ulaştığı belirtilmiştir.

8. İdare anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (istinaf mercii) 12/11/2020 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiş ve hüküm kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

9. Başvurucu 26/7/2019 tarihli dilekçe ile İdareye başvuruda bulunarak başarısız sayılmasına ilişkin sınav sonucuna yaptığı itirazın reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada işlemin iptaline karar verilmesi nedeniyle genel sıralamada 70,07 puan ile 1. sıraya yükseldiğini belirterek anılan kadroya atanması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca, hakkında mahkeme kararı olmamasına rağmen yargılama aşamasında alınan bilirkişi raporuna binaen dava açmayan diğer adayın (S.G.) puanında da artış yapıldığı ancak diğer adayın süresi içinde yapılmış bir itirazının bulunmadığı, dolayısıyla puanında artış yapılmasının mümkün olamayacağını iddia etmiştir.

10. Başvurucunun belirtilen talebi İdarece reddedilmiştir. İdare ret gerekçesinde, bilirkişi raporunda, S.G. isimli kişinin toplamda 71,49 puan alarak 1'inci sırada olması gerektiğinin belirtildiğini, bu sebeple mahkeme kararının sınav sonucuna etki etmediğini ifade etmiştir.

11. Başvurucu 5/9/2019 tarihinde Van 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) anılan işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; İdare Mahkemesi kararının tam ve eksiksiz olarak uygulanmadığını, diğer adayın herhangi bir itiraz ve talebi olmamasına rağmen notunun haksız olarak yükseltildiğini iddia etmiştir.

12. Mahkeme 30/10/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, İdarenin dava dışı şahsın (S.G.) puanında bilirkişi raporuna dayanarak değişiklik yapıp yapamayacağı ve bu şekilde yapılan değişikliğin yargı kararının uygulanması noktasında sorun teşkil edip etmeyeceği hususunu ayrıca kararında tartışmıştır. Mahkeme buna göre, başvurucunun puanının bilirkişi raporunda belirtildiği şekliyle yükseltildiğinin, yargı kararının uygulanarak gereklerinin tam ve eksiksiz olarak yerine getirildiğinin altını çizmiştir. Mahkeme bu kabulden hareketle, hukuka aykırılığı bilirkişi raporu ile saptanmış yazılı sınav puanlarının

İdare tarafından geri alınabileceğini, kararın uygulanmasına yönelik olarak bilirkişi raporunda yer verilen tespitler esas alınmak suretiyle başvurucunun genel puanının 70,07 puana, dava dışı şahsın da 71,49 puana yükseltildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak Mahkeme atamaya esas teşkil eden sıralamanın değişmediğini vurgulayarak dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı neticesine varmıştır.

13. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) 7/1/2022 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiş ve hüküm kesinleşmiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 20/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, İdare Mahkemesinin 15/5/2019 tarihli lehine verilmiş yargı kararının şeklen uygulanmak suretiyle etkisizleştirildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, diğer adayın herhangi bir itiraz ve talebi olmamasına rağmen notunun haksız olarak yükseltildiğini iddia ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca konuyla ilgili olarak İdareden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğunu dile getirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

17. Başvuru, adil yargılanma hakkının unsurlarından olan kararın icrası hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

19. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın, yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman [2. B.], B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

20. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

21. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat [1. B.], B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

22. Kural olarak mahkeme kararlarının uygulanması, ilam zamanaşımı dolmadığı sürece her zaman talep edilebilir. Bu yöndeki bir talebe rağmen mahkeme kararı uygulanmamışsa olumsuz kamu gücü işleminden kaynaklanan bir süregelen ihlalden söz edilebilir. Bu durumda başvurucu, mahkeme kararının uygulanması talebini müteakiben makul bir süre bekledikten sonra Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilir. Başvurucunun talebinden vazgeçtiği ya da takipsiz bıraktığı anlaşılmadıkça bu tür başvuruların süresinde yapıldığını kabul etmek gerekir (Ahmet Yıldırım, § 29).

23. Olayda, başvurucunun sınav sonucuna yaptığı itirazın reddine ilişkin işlem iptal edilmiş ve hüküm kesinleşmiştir. İdare Mahkemesince, yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan bilirkişi raporu hükme esas alınmış ve başvurucunun yazılı sınavdan 45 puan yerine 50 puan alması gerektiği belirlenmiştir. Bu esnada bilirkişi raporunda, yazılı sınavda en fazla puanı alarak kadroya atanmış olan ve sıralamayı değiştirme potansiyeli bulunan dava dışı S.G.nin sınav kağıdı da değerlendirmeye tabi tutularak benzer yöntemle yazılı sınav notunun 65 puan yerine 70 puan olarak belirlenmesi gerektiği rapor edilmiştir. Başvurucunun 26/7/2019 tarihli atanma başvurusu üzerine İdare, iptal kararının uygulanması amacıyla başvurucunun puanının yükseltildiğini ancak dava dışı S.G.nin puanında da artış olduğunun bilirkişi raporuyla ortaya konulduğunu belirtmiştir. İdare bu sebeple başvurucunun puanı yükselmesine karşın hâlen ikinci sırada kaldığını belirterek İdare Mahkemesi kararının sınav sonucunu etkilemediği gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

24. Kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen hükmün uygulanıp uygulanmadığının anlaşılabilmesi için hükmün içeriğinin saptanması gerekir. Bu bağlamda hükmün gerekçesinde yer alan hukuki değerlendirmenin belirleyici olacağı izahtan varestedir. Somut olayda uygulanmadığı ileri sürülen İdare Mahkemesinin 15/5/2019 tarihli iptal kararının gerekçesinde öz olarak başvurucunun yazılı sınav kağıdının kaç puana tekabül ettiği ve buna göre yapılan itirazın yerinde olup olmadığı belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle anılan iptal kararı, başvurucunun cevap kağıdına yaptığı itirazın reddine yönelik olarak tesis edilen dava konusu işlemin hukuka aykırılığını tespit etmektedir. Bununla birlikte iptal kararı başvurucunun anılan kadroya atanmasına dair bir değerlendirme içermemektedir.

25. Bu hâle göre idari işlemi, tesis edilmesine ilişkin usuli süreç yönünden hukuka aykırı bularak iptal eden hükmün idareye ilk tesis edildiği andan itibaren işlemin hukuki varlığını ortadan kaldırmak yönünde bir yükümlülük yüklediği açıksa da idarenin usule ilişkin eksikliklerini gidererek yeni bir işlem tesis etmesi mümkündür. Somut vakada iptal kararına istinaden İdarenin başvurucunun puanını bilirkişi raporunda belirtildiği şekliyle yükselterek yargı kararını uyguladığı açıktır. İdare aynı şekilde hukuka aykırılığı bilirkişi raporu ile saptanmış olan dava dışı S.G.nin yazılı sınav puanını da 71,49 olarak esas almış ve sınav sıralamasını yeniden belirlemiştir. Nitekim en yüksek puanı alarak atandığı zannıyla elde ettiği puana karşı herhangi bir iddia ileri sürebilecek durumda olmayan S.G.nin hukuka aykırılığı bilirkişi raporu ile saptanmış olan yazılı sınav puanının da yükseltilmesi tabidir.

26. Bu itibarla İdare Mahkemesi tarafından verilen iptal kararının uygulanmadığından söz edilemeyeceği anlaşıldığından kararın icrası hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURİ KİRAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/36992 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36992

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURİ KİRAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36992)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : Nuri KİRAZ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (E) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin açıkta kaldığı döneme dair olarak maaş dışında kalan mali haklarının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açtığı davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, idareye başvurarak kamu görevinden çıkarıldığı ve yeniden göreve başladığı tarihler arasında kalan döneme ilişkin olarak maaş ve hak kazandığı diğer mali haklarının yasal faiziyle birlikte tarafına ödenmesini talep etmiştir. İdareler bunun üzerine muhtelif tarihlerde başvurucuların hesabına belirli tutardaki ödemeleri geriye dönük maaş ödemesi açıklamasıyla yatırmıştır.

3. Başvuruculardan bir kısmı doğrudan, bir kısmı da açıkta geçen döneme yönelik olarak maaş dışında kalan mali haklarının ödenmesi talebinin reddine/zımnen reddine ilişkin işlemlerin iptali ve mali haklarının ödenmesine karar verilmesi istemiyle muhtelif tarihlerde idare mahkemelerinde davalar açmıştır. Mahkemeler ve Bölge İdare Mahkemeleri davaları süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Kararların gerekçelerinde, idarelerin değişik tarihlerde yaptığı maaş ve sair ödemeler üzerine başvurucular tarafından isteminin idarece karşılanmadığının anlaşılması/öğrenilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kabulden hareketle

Mahkemeler ve Bölge İdare Mahkemeleri maaşın yasal faizi ve ilave ücretlere yönelik uyuşmazlığa ilişkin dava açma süresinin bu öğrenme ile başlayacağını vurgulayarak öğrenme tarihinden itibaren altmış gün içinde dava açılmadığından davaların esasının süre aşımı nedeniyle incelenmesine imkân bulunmadığını ifade etmiştir.

4. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvurucular adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen başvuruların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/36992 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucular; idarelerce yapılan maaş geri ödemesinin tüm taleplerinin reddine dair kesin bir cevap olduğu değerlendirmesinin hatalı olduğunu, davaların süre aşımından reddedilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca mahkemelerin ve bölge idare mahkemelerinin aşırı şekilci yorumu neticesinde davaların süre aşımından reddine karar verilmesi sonucunda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvuruculaların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı önceki iddialarını yinelemiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Vırıt ([1. B.], B. No: 2020/13947, 8/2/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; uyuşmazlık ile ilgili temel meselenin idare tarafından hiçbir açıklama yapılmadan maaşın başvurucunun banka hesabına yatırılması sonucunda bunun diğer mali hak taleplerinin reddine ilişkin kesin bir cevap olduğu hususunun başvurucu tarafından öngörülüp öngörülemeyeceği noktası olduğunu vurgulamıştır. Bir diğer anlatımla Anayasa Mahkemesi, ortada yalnızca maaş ödemesine özgü fiilen yapılan bir ödeme dışında başvurucunun diğer taleplerinin kabulüne ya da reddine dair bir idari işlem bulunmadığı gibi yapılan bu ödemenin diğer mali hakların daha sonra ödeneceğine ya da ödenmeyeceğine ait kesin bir bilgiyi kendiliğinden ihtiva ettiğinin de söylenemeyeceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi buradan hareketle mahkemenin dava açma süresinin başladığı tarihi belirlemesine ilişkin öngörülebilir olmayan yorumunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğunu, bu yorumun başvurucu üzerinde ağır bir külfete sebebiyet verdiğini, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında orantılı olmadığını değerlendirmiştir (aynı kararda bkz. §§ 18-22). Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucuların mahkemeye erişim hakkı yönünden varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre diğer ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 2023/11891 numaralı başvuru yönünden kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

D. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

E. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

F. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

G. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (G) sütununda belirtilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

İ. Ekli listenin (D) sütununda ayrıntısı belirtilen harç ile (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin listede gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

J. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

K. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN ALTINTAŞ

B. No: 2022/48546 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/48546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN ALTINTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/48546)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Burhan ALTINTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişinin beden eğitimi öğretmeni olarak atanması istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptaline yönelik açtığı davada eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 24/6/2008-25/6/2008 tarihleri arasında Letonya'da yapılan Yıldızlar Avrupa Güreş Şampiyonası'nda üçüncü olan bir millî sporcudur. 3/5/2002 tarihli ve 24744 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik'in (Yönetmelik) ek 4. maddesi uyarınca beden eğitimi öğretmeni olarak 24/1/2019 tarihinde atanma talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi idare tarafından reddedilmiştir.

3. Başvurucu, bu işlemin iptali için idare mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 1. İdare Mahkemesinin (İdare Mahkemesi) 29/1/2020 tarihli kararı ile yıldızlar kategorisinde olan ve başvurucu ile benzer şartlarda bulunan kişilerin atamalarının yapıldığı, eşitlik ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle dava kabul edilmiştir. Anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 24/2/2022 tarihli kararı ile başvurucunun güreş dalında yıldızlar kategorisinde yarıştığı, her spor dalının kendine özgü koşulları olduğu, başvurucunun yönetmelikte aranan

şartları taşımadığının açık olduğu gerekçesiyle kararı kaldırmış ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 4/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 20/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucu, İdare Mahkemesi tarafından verilen kararın Bölge İdare Mahkemesi tarafından kaldırıldığını ve eşitlik ilkesine aykırı karar verildiğini ileri sürmüştür.

6. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Millî Eğitim Bakanlığından temin edilen görüş ve belgeler sunulmuştur. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğine işaret edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

7. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

8. Somut olayda İdare Mahkemesi tarafından verilen iptal kararı Bölge İdare Mahkemesi tarafından kaldırılmış ve bu kararla hüküm kesinleşmiştir. Dolayısıyla başvurucunun kazanılmış hakkının söz konusu olmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan başvurucu tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ileri sürülmekte ise de söz konusu ayrımcılığın hangi temel hak ve özgürlüğe yönelik gerçekleştiği belirtilmemiştir. Başvuru konusu olayın Anayasa ve Sözleşme kapsamındaki hak ve hürriyetlerden biri ile bağlantısı da bulunmamaktadır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARIŞ PEHLİVAN (2)

B. No: 2022/54537 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/54537

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARIŞ PEHLİVAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/54537)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Barış PEHLİVAN

Vekili : Av. Hüseyin ERSÖZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, uygulanma ihtimali olan denetimli serbestlik koşullarına ilişkin düzenleme nedeniyle ifade ve basın özgürlükleri ile ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/5/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun genel yayın yönetmeni olduğu Oda TV isimli internet haber sitesinde

"Sessiz Sedasız Ve Törensiz Defnedilen Libya Şehidi Mit Mensubunun Cenaze Görüntülerine Oda Tv Ulaştı, Siyah Çelenkte Bakın Ne Yazıyor" başlığıyla bir haber yayımlanmıştır.

6. Anılan haber ve paylaşım üzerine Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanlığınca (MİT) 4/3/2020 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunulmuştur. Bu suç duyurusu üzerine Başsavcılık tarafından başvurucunun 6/3/2020 tarihinde ifadesi alınmıştır. Sonrasında başvurucunun istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçundan (1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 27. maddesinin üçüncü fıkrası) tutuklanması talep edilmiştir. İstanbul Sulh Ceza Hâkimliklerince yapılan sorgunun ardından başvurucunun atılı suçtan tutuklanmasına karar verilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz reddedilmiştir.

7. Başsavcılığın 23/4/2020 tarihli iddianamesiyle başvurucunun 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesinin üçüncü fıkrasında tanımlanan suç ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 329. maddesinde tanımlanan devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklama suçundan cezalandırılması istemiyle hakkında kamu davası açılmıştır.

8. Yargılamayı yapan İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri açıklamak suçundan beraatine ve istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etmek suçundan 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucunun istinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 28/1/2022 tarihli kararıyla reddedilmiş ve başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir (bu karara ilişkin başvurucu 2022/23737 başvuru numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.). Bunun üzerine başvurucu 15/2/2022 tarihinde Silivri Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) gönderilmiştir. Başvurucu hakkında aynı tarihte Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu denetimli serbestliğe ayırma kararı adı altında bir karar almıştır. Kararda başvurucunun iyi hâlli olduğuna ve kalan cezanın denetimli serbestlik tedbirleri uygulanmak suretiyle infazının uygun olduğuna karar verilmiştir.

9. Bu karar üzerine Bakırköy 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) başvurucunun kalan cezasının infazında denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Bu kapsamda İnfaz Hâkimliği, hüküm fıkrasının (6) numaralı bendinde "5275 sayılı yasa 105/A-7 maddesi uyarınca hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başladıktan sonra işlediği iddia olunan cezasının altı sınırı 1 yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine İnfaz Hâkimi tarafından, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilebileceği hususunun İŞ BU KARARIN TEBLİĞİ SURETİYLE HÜKÜMLÜYE İHTİRANA[ihtarına]" şeklinde karar vermiştir. Karar üzerine başvurucu 15/2/2022 tarihinde Ceza İnfaz Kurumundan tahliye olmuştur.

10. Başvurucu, kararın anılan bendinde yer alan hükmüne itiraz etmiştir. Başvurucu itiraz dilekçesinde gazeteci olduğunu, yazdığı yazı ve haberler nedeniyle birçok kişi tarafından baskı oluşturmak için hakkında suç duyurusunda bulunulduğunu, kararda yer verilen hükmün ifade ve basın özgürlükleri açısından üzerinde baskı oluşturduğunu belirtmiştir.

11. İnfaz Hâkimliği yapılan itirazı yerinde görmediğini belirterek itirazın değerlendirilmesi için dosyanın itirazı inceleyecek merci olan Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) gönderilmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliğinin kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığını, karardaki gerekçenin usul ve kanuna

uygun olduğunu belirterek itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu nihai kararı 3/5/2022 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" başlıklı 105/A maddesinin bireysel başvuru tarihi itibarıyla ilgili kısmı şöyledir:

"(1) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

...

(7) (Yeniden Düzenleme:14/4/2020-7242/46 md.) Hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine infaz hâkimi tarafından, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebilir. Kovuşturma sonucunda beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi veya düşme kararı verilmesi hâlinde, hükümlünün cezasının infazına denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak devam olunmasına infaz hâkimi tarafından karar verilir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucu; İnfaz Hâkimliği kararının hüküm kısmında yer verilen (6) numaralı bent uyarınca işlediği iddia olunan suçun kovuşturma aşaması henüz sonuçlanmadan mahkûm olduğu cezanın kalan kısmının açık ceza infaz kurumunda çekilebilmesine imkân tanıdığını, anılan hükmün yargı tacizi yöntemiyle kendisini gazetecilik faaliyetlerini yapmasından alıkoyacağını, hakkında haksız şikâyetlerle devam eden soruşturmaların bulunduğunu, bu nedenle söz konusu kararda yer alan bendin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğini iddia etmiştir.

16. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı -genel hatlarıyla- başvuru formunda belirttiği

iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

18. Gazeteci olan başvurucunun mahkûm olduğu hapis cezasının kalan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına karar verilmiştir. Bu kapsamda başvurucuya hakkında belirli ağırlıktaki suçlar yönünden dava açılması durumunda kalan cezanın açık ceza infaz kurumunda infaz edilebileceği ihtar edilmiştir. Başvurucunun ihlal iddiasının özünün ifade ve basın özgürlüklerine ilişkin bir müdahalenin varlığına yönelik olduğu anlaşıldığından somut olayın koşullarında başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlükleri kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Anayasa'nın 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. ...

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.

...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

20. Anayasa'nın 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Basın hürdür, sansür edilemez. ...

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

..."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

22. İnfaz Hâkimliği, gazeteci olan başvurucunun mahkûm olduğu hapis cezasının kalan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına karar vermiştir. Bu karar kapsamında başvurucuya -hakkında belirli ağırlıktaki suçlar yönünden dava açılması durumunda- kalan cezanın açık ceza infaz kurumunda infaz edilebileceği ihtar edilmiştir. Her ne kadar başvurucu hakkında belirtilen karar nedeniyle mahkûm olduğu hapis cezasının infazında değişiklik olmamışsa da başvurucunun cezasının infaz kurumunda infaz edilmesi

ihtimalinin devam etmesinin başvurucunun ifade ve basın özgürlükleri üzerinde caydırıcı etkisinin (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71) bulunduğunun kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla söz konusu İnfaz Hâkimliği kararı ile başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

24. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedene dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

25. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (7) numaralı fıkrasında, hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine infaz hâkimi tarafından, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında yapılan ihtarın belirli ve öngörülebilir bir kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

26. Eldeki başvuruya konu olayda başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin amacının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasından sonra hükümlünün suç işlemesinin önlenmesi ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

27. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu daha önce pek çok kez ifade etmiştir. Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerlidir ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Basın özgürlüğünün kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturulması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63; Haci Boğatekin (2) [2. B.], B. No: 2014/12162,

21/11/2017, § 38).

28. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy [1. B.], B. No: 2015/8147, 8/5/2019, § 41; Levon Berç Kuzukoğlu ve Ohannes Garbis Balmumciyan [GK], B. No: 2014/17354, 22/5/2019, § 89).

29. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Wıkımedıa Foundatıon Inc. ve diğerleri [GK], B. No: 2017/22355, 26/12/2019, § 65; Ferhat Üstündağ, § 46; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

30. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

31. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde; hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitim evinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilebilmesine yönelik bir infaz rejimi öngörülmektedir. Dolayısıyla denetimli serbestlik suretiyle hapis cezasının infazı, özgürlüğü bağlayıcı cezanın kanunlarla belirlenecek alt sınırının infaz kurumunda geçirilmesi koşuluyla suçlunun kişiliğindeki gelişmeleri gözlemleyerek cezasının koşullu salıverilmeden önceki bir yılını dışarıda geçirmesini sağlayan bir sistemdir (AYM, E.2020/53, K.2021/55, 14/7/2021, § 144).

32. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması ile hükümlülerin yeniden suç işleme risklerinin azaltılması, sosyal hayata hazırlanmalarına imkân sağlanması, tahliye şartlarına uyumun gerçekleştirilmesi, toplumsal kurallara uyma becerilerinin geliştirilmesi, toplumun hükümlüye olumsuz bakışının azaltılması ve ailesi ile görüşmesinin sağlanması amaçlanmaktadır (AYM, E.2020/53, K.2021/55, 14/7/2021, § 145).

33. Somut olayda başvurucunun talebi üzerine mahkûm olduğu hapis cezasının kalan

kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infazına karar verilmiştir. Anılan karar kapsamında başvurucuya denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması koşullarından olan, denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasından sonra hakkında belirli ağırlıktaki suçlardan kamu davası açılması hâlinde denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanmasının sonlandırılabileceği ihtarı yapılmıştır.

34. Başvurucu, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasının hangi koşullarda geri alınacağına ilişkin hükmün kendisi hakkında uygulanmasının gazetecilik faaliyetlerini yapması açısından üzerinde baskı oluşturacağını ileri sürmüştür. Başvurucunun yaptığı iş gözönüne alındığında ileri sürdüğü gerekçenin bütünüyle temelden yoksun olduğu söylenemez. Ancak İnfaz Hâkimliğinin kararında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması sırasında işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde denetimli serbestlik müdürünün talebi üzerine yine infaz hâkimliğince karar verilebileceği belirtilmiştir. Nitekim başvurucu hakkında uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin geri alınması koşulu da Kanun'da aynı şekilde düzenlenmiştir.

35. Bu kapsamda başvurucunun denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasından sonra işlemiş olduğu bir suç nedeniyle denetimli serbestlik tedbirinin kaldırılması bu konudaki talebin varlığına ve tedbirin kaldırılması yönünde infaz hâkimliğinin kararına bırakılmıştır. Dolayısıyla hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulananlar için tedbirin uygulanmasından sonra belirli ağırlık ve nitelikteki suçları işlediğinin iddia olunması ve kovuşturmanın başlaması denetimli serbestlik tedbirinin kendiliğinden geri alınması sonucunu doğurmamaktadır. Başka bir ifadeyle söz konusu tedbirin geri alınması da olayın sübjektif koşullarını değerlendirerek takdir yetkisini kullanacak hâkimin kararına bırakılmıştır. Nitekim Kanun'da anılan koşulun gerçekleşmesi sonrası denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine infaz hâkiminin hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar vereceği değil karar verebileceği düzenlemesine yer verilmiştir (bkz. § 13).

36. İkinci olarak başvurucu hakkında hâlihazırda devam eden soruşturmaları ileri sürerek kararın söz konusu hüküm fıkrasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ancak hem Kanun'da hem de İnfaz Hâkimliği kararında belirtildiği üzere açık ceza infaz kurumuna gönderilme ihtimalini doğuran suçlar denetimli serbestliğe ayrılma kararından sonra işlendiği iddia olunarak kamu davası açılan suçlar hakkındadır. Dolayısıyla başvurucunun ihlal iddiasına dayanak gösterdiği hakkındaki devam eden adli soruşturmaların bireysel başvuruya konu ettiği yargısal kararla doğrudan bir bağlantısı bulunmamaktadır.

37. Öte yandan başvurucu hakkında başvuru tarihi itibarıyla anılan ihtar kapsamında denetimli serbestlik tedbirinin geri alınmasına karar verilmemiştir. Bununla birlikte başvurucu hakkında yapılan yargısal değerlendirme sonucunda böyle bir kararın verilmesi hâlinde yeniden bireysel başvuruda bulunulmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Tüm bu tespitler neticesinde başvurucu hakkında uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin hangi koşullarda geri alınabileceğinin başvurucuya bildirilmesi ve bu bağlamda durumun ihtar edilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı sonucuna varılmıştır. Bu hâliyle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı söylenemez.

38. Bununla birlikte başvurucuya yapılan ihtarın denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle cezanın infazından elde edilmek istenen amaca ulaşmak açısından elverişsiz olmadığı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda başvurucunun yapılan ihtar kapsamında kalan

cezasının denetimli serbestlik tedbirinin geri alınarak infaz edilmesi için öncelikle bu yönde bir talebin bulunması ve bunun üzerine infaz hâkimliğinin karar vermesi gerekmektedir. Bu doğrultuda bir karar alındığında dahi cezanın kalan kısmının açık ceza infaz kurumunda çektirilmesi mümkün olduğundan anılan müdahalenin de orantısız olduğu söylenemez.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğüyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

40. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğinin kararında yer verdiği bendin çıkarılması isteğiyle yaptığı ek karar verilmesi talebinin değerlendirilmeden itiraz merciine gönderildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

41. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

42. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı -genel hatlarıyla- başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

43. Başvurucu ayrıca denetimli serbestlik tedbirinin geri alınması koşulunu içeren ve İnfaz Hâkimliğinin kararında yer alan ihtara ilişkin bendin kaldırılması isteminin ek karar verilmesi yerine itiraz olarak nitelendirilerek yeni bir karar verilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini de iddia etmiştir. Başvurucunun bu iddiası ifade özgürlüğüyle bağlantı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında ele alınmalıdır.

44. İnfaz Hâkimliği somut olayda başvurucu hakkında denetimli serbestlik kararını verdikten sonra başvurucu tarafından yapılan ek karar talebini incelemiş ve kararında bir değişiklik yapılması gerekmediği sonucuna ulaşarak dosyanın itirazen incelenmek üzere itiraz merciine gönderilmesine karar vermiştir. İtiraz merciinin ret kararı üzerine karar kesinleşmiştir. Başvurucunun hükümden çıkarılmasını istediği bent yukarıda da belirtildiği üzere Kanun'un öngördüğü şartın kendisidir. Bu talep hakkında ek karar verilmesini gerektiren bir yön olmadığını değerlendiren İnfaz Hâkimliği başvurucunun talebini itiraz olarak nitelendirmiş ve kararı itiraz merciine göndermiştir. Bu durumda başvurucunun şikâyetine ilişkin yargısal bir değerlendirme yapılmadığının söylenmesi mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla Kanun'da getirilen şartın karara işlenmesinden ibaret olan hüküm fıkrasına yapılan ek karar talebinin itiraz olarak nitelenerek bir üst yargı merciine gönderilmesi uygulamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal eder bir yönü bulunmamaktadır.

45. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğüyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF HAZIRLAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/65920 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/65920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF HAZIRLAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/65920)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Yusuf HAZIRLAR ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce mahkûmiyetlerine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararlarına yapılan itirazlar, ekli listenin (F) sütununda gösterilen itiraz merciilerince reddedilmiştir. İtirazların reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon 2023/98893 ve 2024/30890 numaralı başvuruların 2023/82601 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve ödeme gücünden yolsun olduğu anlaşılan ekli listenin (H) sütununda belirtilen başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar vermiştir.

Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. 2023/82601 numaralı başvurunun 2022/65920 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz merciilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şekli şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında; adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Yusuf Hazırlar tarafından Bakanlık görüşüne yönelik ibraz edilen cevap dilekçesinde başvuru formundaki iddialar yinelenmiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan HAGB'ye karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleriyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

12. Anayasa Mahkemesi, Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu

hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

13. Ayrıca itiraz merciileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şekli şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş, bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz merciilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

14. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

15. Akabinde Anayasa Mahkemesi; HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceğini öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

16. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumunun işleyişine dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurarak kurumun temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre ilk olarak HAGB kurumunun haklarında uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar yönünden yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığının denetiminin istinaf kanun yolunda yapılamadığı ve bu durumun hak ihlaline yol açtığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kararda istinaf kanun yoluna tabi olması öngörülen bir yargılamanın sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesiyle itiraz yoluna tabi hâle geldiği, hakkında HAGB kararı verilmesini kabul etmekle sanığın istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat ettiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte kararda mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklanan belirli bir kanun yolundan feragat iradesinin adil yargılanma hakkı

yönünden anayasal geçerlilik koşullarını sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

17. İptal kararı sonrasında 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la HAGB kurumuna ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yapılan düzenlemeyle sanığın kabul etmemesi hâlinde HAGB kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece şartların oluştuğuna kanaat getirmesi hâlinde mahkemeler resen HAGB kararı verebilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile kural olarak HAGB kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği, istinaf mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin 286. maddesi hükümlerinin uygulanacağı, HAGB kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz kanun yoluna gidilebileceği kabul edilmiştir. İstinaf ve temyiz kanun yolunda HAGB kararının usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden inceleneceği öngörülmüştür.

18. Bununla birlikte somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararları birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmaktadır. İlk olarak HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki gerekliliklere uyulmamış, mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklandığı için anayasal geçerlilik koşullarını taşımayan feragat iradesi esas alınarak anılan kurum uygulanmıştır. İkinci olarak yargılamaların bir kısmında sanıkların delil toplatma ve inceletme talepleri silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak reddedilmiş, başvurucular iddia makamına nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülmüştür. Başvurucular usule ilişkin birçok imkândan yararlandırılmamıştır. Teknik bilgi gerektiren ve uzmanlık isteyen konularda başvuruculaın talepleri yetersiz gerekçelerle reddedilmiştir. Gerekçeli kararlarda başvuruculaın davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaları ve savunmaları karşılanmamıştır. Dahası başvuru konusu olaylar bakımından HAGB kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının mevzuatta yer alması, mevcut uygulanış şekli itibarıyla yetersiz kalmış; itiraz yolu uygulamada başvuruculara iddiaları hakkında başarı şansı sunamamıştır. Başvuru konusu somut yargılamaların icra edildiği tarihlerde HAGB kararlarına karşı yapılan itiraz incelemelerinde HAGB kurumunun uygulanmasından ve bu kararla sonuçlanan yargılama sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan adil yargılanma hakkı ihlalleri giderilmemiştir. Bu nedenle somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvuruculaın Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculaın diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculaın mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı merciilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

23. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculara tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2023/82601 numaralı başvurunun 2022/65920 numaralı başvuru ile BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH ÖZGÜR AYDIN VE İBRAHİM ALGAN

B. No: 2022/67458 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/67458

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH ÖZGÜR AYDIN VE İBRAHİM ALGAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/67458)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucular : 1. Fatih Özgür AYDIN

: 2. İbrahim ALGAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda slogan atılması nedeniyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuru tarihinde Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. 26/1/2022 tarihli olay tutanağına göre aynı gün hastaneye sevki bulunan başvurucular, nakil için jandarma görevlilerine teslim edilmiştir. Jandarma görevlileri tarafından başvuruculaın hastaneye sevkinin yapılmaması üzerine başvurucular bekleme odasına alınmışlardır. Bekleme odasında bulunan başvuruculaın "tedavi hakkımız engellenemez" diyerek slogan attıkları ve odaların kapısına vurdukları tespit edilmiştir.

4. Yapılan tespit sonrasında başvurucular hakkında Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin soruşturması sonucunda başvuruculara 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde düzenlenen

gereksiz olarak marş söyleme veya slogan atma eyleminden -iyi hâlli olmadıkları da gözönünde tutularak- Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmiştir.

5. Disiplin Kurulu kararında başvurucuların slogan atma ve kapılara vurma eylemlerinin sabit olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda olay anına ilişkin kamera görüntüsünün deşifresine kararda yer verilmiştir. Anılan görüntü incelemeye ilişkin belirlemeler şöyledir:

"26/01/2022 tarihinde saat 08:36 sularında görevli personellerin hükümlü/tutuklu Fatih Özgür AYDIN ve İbrahim ALGAN'ı mahk[û]m kabul birimine getirdikleri, bekleme odasına koydukları, saat 08:46 sularında jandarma personellerinin mahk[û]m kabul birimine giriş yaptıkları, dört hükümlü/tutuklunun ayrı ayrı olarak mahk[û]m kabul bekleme odasından görevli personellerce çıkarılarak jandarma personellerinin bulunduğu yere getirildiği, jandarma görevli personelleri tarafından hükümlü/tutukluların ayrı ayrı üst aramasının yapıldığı, daha sonra hükümlü/tutuklular[ın] ayrı ayrı olmak üzere jandarma personelleri eşliğinde mahk[û]m kabul biriminden çıkarıldığı, görevli personellerin hükümlü/tutuklu İbrahim ALGAN'ı mahk[û]m kabul bekleme odasından çıkardıkları, jandarma personellerinin bulunduğu yere götürdükleri, hükümlü İbrahim ALGAN'ın jandarma personelleri ile el kol hareketleri ile bir şeyler konuştuğu, daha sonra hükümlü İbrahim ALGAN'ın mahk[û]m kabul bekleme odasına tekrar konulduğu, görevli personellerin, hükümözlü Fatih Özgür AYDIN'ı mahk[û]m kabul bekleme odasından çıkardıkları, jandarma personellerinin bulunduğu yere götürdükleri, hükümözlü Fatih Özgür AYDIN'ın jandarma personelleri ile el kol hareketleri ile bir şeyler konuştuğu, daha sonra hükümözlü Fatih Özgür AYDIN'ı[n] mahk[û]m kabul bekleme odasına tekrar konulduğu görülmüştür."

6. Başvurucular; Disiplin Kurulu kararına karşı şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde yapılan disiplin soruşturmasının uyulması gereken sürelerde yapılmadığını ve kararın eksik imzayla alındığını belirterek usul kurallarına aykırı gerçekleştirildiğini, yaptıkları eylemin ise Ceza İnfaz Kurumunun düzeni ve güvenliğini bozmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucular; infaz koruma memurlarının tanık olarak dinlenmesi, olay anındaki kamera görüntülerinin incelenmesi taleplerinde bulunmuş ve şikâyetin inceleneceği duruşmaya doğrudan katılmak istediklerini bildirmiştir.

7. Şikâyet başvurusunu inceleyen Adana 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) başvurucuların duruşmaya katılma talebini 28/2/2022 tarihli tensip kararıyla özetle koronavirüs (COVID-19) salgınının devam ediyor olması nedeniyle reddetmiştir. Başvurucuların savunmasının duruşma tarihi olan 3/3/2022 günü saat 10.15'te Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla tespit edilmesine karar vermiştir.

8. Başvurucular, SEGBİS aracılığıyla yapılan duruşmada yüz yüze ifade vermek istediklerini ve duruşmanın SEGBİS aracılığıyla yapılmasına dair tensip kararına itiraz ettiklerini beyan etmiştir. Bunun üzerine İnfaz Hâkimliği, itirazın incelenmesi için dosyanın nöbetçi ağır ceza mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. İtirazı inceleyen Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi/Mahkeme) ise İnfaz Hâkimliğinin SEGBİS ile savunmanın tespit edilmesi kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiştir.

9. İnfaz Hâkimliği 21/3/2022 tarihli duruşmada tekrar başvurucuların savunmasını SEGBİS aracılığıyla tespit etmiştir. Başvurucular bu celsede de duruşmaya bizzat katılmak istediklerini belirtmiş ve haklarında verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Hâkimlik; başvurucular hakkında yapılan disiplin soruşturmasının süresinde

olduğunu, başvurucuların slogan attıklarının sabit olduğunu belirterek şikâyetin reddine karar vermiştir.

10. Başvurucular, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi kararda usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığını belirterek 23/5/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

11. Başvurucular, nihai hükmü 1/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucular; uzun yıllar ceza infaz kurumunda kaldıklarını, hapishane koşulları ve başka nedenlerden dolayı sağlık sorunları yaşadıklarını, hastaneye sevkleri sırasında yapılan aramanın usulsüz olması nedeniyle itiraz ettiklerini, bunun üzerine hastaneye götürülmediklerini ve bu haksızlığı protesto etmek için "tedavi hakkımız engellenemez" sloganını attıklarını ve sonucunda disiplin cezası aldıklarını, yaptıkları eylemin ceza infaz kurumunun düzen ve güvenliğini bozmadığını, bunun aksinin şikâyet ve itiraz başvurularını inceleyen yargı kararlarında ortaya konulmadığını belirterek ifade özgürlüklerinin ve yaşam haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden görüş bildirilmesinin uygun olduğunu değerlendirdikten sonra Anayasa Mahkemesinin somut olaya benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiştir. Daha sonra Bakanlık, başvurucuların duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu İbrahim Algan, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü şikâyetlerini genel olarak yinelemiştir. Diğer başvurucu Fatih Özgür Aydın ise Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu/hükümlülerin kurumda attığı slogan nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 19; Ömer Haran [1. B.], B. No: 2017/33744, 1/7/2020, § 21; Barış İnan (2) [1. B.], B. No: 2018/38006, 17/11/2021, § 17). Söz konusu kararlar çerçevesinde başvurucuların iddialarının bir bütün hâlinde ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın

[GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

18. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

19. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

20. Kurum içinde attıkları slogan nedeniyle haklarında disiplin cezası uygulanan başvurucuların ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı anlaşılmıştır. O hâlde Anayasa Mahkemesinin yapması gereken, söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu denetlemektir.

21. İnfaz hukukuna ilişkin disiplin suç ve cezaları, 5275 sayılı Kanun'un sekizinci bölümünde düzenlenmiş; bu çerçevede uygulanacak disiplin suç ve cezalarının amacı, mahiyeti, kapsamı, sınırları ve uygulanma koşulları Kanun'un 37. maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur. Kanun'daki disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğindeki bu madde uyarınca, bu Kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Kanun'un 37. maddesine göre, ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013).

22. Somut olayda attıkları bir slogan nedeniyle başvurucular hakkında disiplin cezası uygulanmıştır. Anayasa Mahkemesi 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi de dikkate alındığında ceza infaz kurumunda yalnızca slogan atılmasının aynı Kanun'un 42. maddesinde öngörülen disiplin suçunu oluşturabilmesi için yeterli olmayıp bu eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, § 22). Bununla birlikte ceza infaz kurumlarında düzenin ve güvenliğin sağlanması için özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunabilecek toplu eylemlere karşı daha hassas olunması gerektiği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı da ifade edilmiştir (Murat Karayel (5), § 46; Cihat Özdemir, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvuruculara gerçekleştirdiği slogan atma eyleminin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı ile bu hususta idare ve yargı merciilerince ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulup konulmadığı incelenmelidir.

23. Olay günü başvuruculların hastaneye sevki bulunması nedeniyle başvurucular hastaneye götürülmek üzere jandarma görevlilerine teslim edilmiştir. Jandarma görevlileri tarafından yapılan üst aramasına karşı başvuruculların yaptığı itiraz üzerine jandarma görevlileri başvurucuları hastaneye götürmeyip bekleme odasına almıştır. Başvurucular, bekleme odasına alındığında "tedavi hakkımız engellenemez" şeklinde slogan atmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda başvuruculara disiplin cezası uygulanmıştır.

24. Disiplin Kurulu kararında başvuruculların yaptığı slogan atma eyleminin kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte karar da yer verilen olay anına dair kamera görüntülerinin tutanağa geçirilmesine ilişkin açıklamalarda başvuruculların jandarma görevlilerinin talimatları doğrultusunda hareket ettiği anlaşılmaktadır (bkz. § 5). Yargılama makamlarının da başvuruculların kabul ettiği slogan atma eyleminin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirildiğine ilişkin bir belirlemesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucular hakkında uygulanan 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde disiplin cezası öngörülen tipik eylem "gereksiz olarak slogan atma" şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre slogan atılmasının tespit edilmesinin bu tipikliği oluşturamayacağı açıktır. Dolayısıyla yargılama makamlarının anılan hüküm gereğince verilen disiplin cezalarında icra edilen fiilin tipikliği kapsamında atılan sloganın gereksizliğine ilişkin belirlemelerde bulunması gerekir. Ancak somut başvuruda yargılama makamları, başvuruculların slogan attığı tespitinde bulunmanın haricinde bu sloganın gereksizliğiyle ilgili bir değerlendirmeye yer vermemiştir.

25. Mahkemelerce verilmiş hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yerler olan ceza infaz kurumları sıkı güvenlik koşullarına tabi olan, düzenli bir yaşamın sürdürülmesinin, güvenliğin ve disiplinin sağlanmasının son derece önem taşıdığı yerlerdir. Bu bağlamda mahpusların toplu olarak gerçekleştirdikleri özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya yönelik toplu ve sistematik bir eylem niteliğindeki protesto eylemlerinin kurumun güvenliğini veya disiplinini bozacağı ya da kurumda düzenli yaşamı sürdürmeyi olumsuz etkileyeceği açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Murat Karayel (5), § 46; Cihat Özdemir, § 24; Şükrü Yıldız [2. B.], B. No: 2015/18720, 9/5/2018, § 27; Rıza Şahin [1. B.], B. No: 2016/12909, 22/7/2020, § 44). Ancak eldeki olayda başvuruculların yapılan üst aramasına itirazları sonrasında bekleme odasına alındıkları ve bu odadayken yaptıkları eylemin kurumun güvenliği veya disiplini ya da kurumdaki düzenli yaşamı olumsuz etkilediği somut olgulara dayalı olarak ortaya konulmalıdır.

26. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargılama makamları, başvuruculların eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvuruculların ifade özgürlüğüne bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılması ve buna dair hükmedilen giderim dikkate alındığında başvuruculaların disiplin soruşturması sürecindeki usulü eksikliklerle bağlantılı olarak ileri sürdüğü iddiaların ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve toplam 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia ile diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2022/909, K.2022/1035) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara ayrı ayrı net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜM BELEDİYE VE YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2022/67880 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/67880

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜM BELEDİYE VE YEREL YÖNETİM HİZMETLERİ EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/39042)

Karar Tarihi: 18/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Tüm Belediye ve Yerel Yönetim Hizmetleri Emekçileri Sendikası

Vekili : Av. Nazan SAKALLI AKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, toplu sözleşmenin tarafı sendikanın üyesi olmayan kamu görevlilerinin daha yüksek aidat ödeyerek sosyal denge tazminatından yararlandırılmasına ilişkin toplu sözleşme hükmünün iptal edildiği gerekçesiyle sosyal denge sözleşmesi aidatı adı altında kesinti yapılamayacağına karar verilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun tarafı olduğu ve kamu işvereni ile imzaladıkları toplu sözleşmede sosyal denge tazminatına ilişkin hükümler yer almıştır. Buna göre sosyal denge tazminatından faydalanmaya ilişkin olarak "İşbu Toplu Sözleşmenin imzalandığı tarihte ve yürürlüğe girdiği 1/1/2016-31/12/2017 dönemleri içerisinde sözleşmenin tarafı olan sendikaya üye olmayanların memur taban aylığının %1 katı kadar aidat ödemeleri koşuluna bağlıdır." düzenlemesine yer verilmiştir.

3. Toplu sözleşmenin tarafı olmayan sendika tarafından anılan sosyal denge sözleşmesine

ilişkin düzenleme kapsamında yapılan kesintiye yönelik uygulamanın iptali talebiyle dava açılmıştır. Açılan davada İzmir 5. İdare Mahkemesi 5/6/2017 tarihinde davanın kabulü ile anılan işlemin iptaline karar vermiştir. Gerekçeli kararda; sözleşmeye taraf olan sendikanın dışında kalan sendikaların üyesi olan veya hiçbir sendikaya üye olmayan kamu görevlilerinden dayanışma aidatı veya başka adlar altında farklı oranlar üzerinden ödenti (aidat) alınmasına ilişkin hükümlerin, aynı kadro veya pozisyonlarda bulunan kamu görevlileri arasında ayrım (eşitsizlik) yaratacağı belirtilmiştir. Karar, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdare Dava Dairesinin 27/12/2017 tarihli kararıyla uygun bulunarak kesinleşmiştir.

4. Başvurucunun toplu sözleşme imzaladığı Belediye 9/2/2018 tarihinde sosyal denge tazminatı sözleşmesinden yararlanmaya ilişkin aidat kesintisi yapılamayacağına ilişkin işlem tesis etmiştir. Başvurucu, anılan işleme yaptığı itirazın reddedilmesi üzerine işlemin iptali talepli dava açmıştır. İzmir 6. İdare Mahkemesi 28/3/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda; İzmir 5. İdare Mahkemesinin sosyal denge tazminatından yararlanmaya ilişkin kesinti yapılamayacağına dair karar verdiğini (bkz. §3), bu kararın kesinleştiğini ve dolayısıyla idarenin işleminin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir. Anılan karara karşı yapılan istinaf başvurusunu İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi 1/10/2019 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

5. Nihai karar 23/10/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 22/11/2019 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; sosyal denge sözleşmesinin 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu kapsamında düzenlenebilen, toplu sözleşme niteliği taşımayan kendine özgü dönemsel bir sözleşme olduğunu belirtmiştir. Sosyal denge sözleşmesinin ek ekonomik bir destek olduğunu, sendikal faaliyetler için motivasyon amacı taşıdığını, sendika üyesi olmayanların aynı şekilde yararlanmasının sendikanın varoluş nedenleriyle tamamen çeliştiğini iddia etmiştir. Başvurucuya göre idare mahkemelerinin bu sözleşmeyi iptal yetkisi bulunmadığı gibi toplu sözleşme ilkelerinin sosyal denge sözleşmesine kıyasen uygulanması da sendika hakkına müdahale teşkil etmektedir. Başvurucu, belirtilen nedenlerle adil yargılanma hakkı ile sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvurucunun iddialarının özü sendika ile kamu işvereni arasında imzalanan sözleşme kapsamında sosyal denge aidatı kesintisi yapılmasına imkân verilmemesidir. Dolayısıyla ihlal iddialarının bir bütün olarak sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası [GK], B. No: 2020/17953, 9/1/2025) kararında en çok üyesi olan sendikanın üyesi olanlarla olmayanlara sosyal denge tazminatından yararlandırılması hususunda farklı muamele yapıldığının ilk bakışta anlaşılabilecek nitelikte olduğunu belirtmiştir. Kararda, durumları benzer olan kamu

görevlileri arasında sosyal denge tazminatı yönünden farklılık yaratıldığının ortaya konulduğu kabul edilmiş, farklı muamelenin varlığının ortaya konulmasından sonra bunun nesnel ve makul bir sebebe dayanıp dayanmadığına bakılması gerektiği vurgulanmıştır (anılan kararda bkz. §§ 58, 59).

11. Anılan kararda, toplu sözleşmenin tarafı sendikaya üye olanlarla olmayanlar arasındaki farklı muamelenin sendikalaşmayı teşvik amacı taşıyan nesnel ve haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı; nesnel ve haklı sebebe dayanıyorsa bu farklı muameleyle anılan sendikaya üye olmayanlara yüklenen külfetin orantılı olup olmadığı hususlarının ortaya konulması gerektiğinin altı çizilmiştir. Ancak mahkemelerce salt farklı oranlar üzerinden aidat alınmasının eşitsizliğe neden olacağı belirtilmiş; bu durumun nesnel ve haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı ve orantılı olup olmadığı hususlarının tartışılmadığı, bu koşullarda mahkemelerin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadıkları değerlendirilmiştir (anılan kararda bkz. § 60).

12. Eldeki başvuruda; öncelikle mahkemeler sosyal denge sözleşmesi kapsamında salt farklı oranlar üzerinden aidat alınmasının eşitsizliğe neden olacağı sonucuna ulaşmış, bu durumun nesnel ve haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı ve orantılı olup olmadığı hususlarına ilişkin bir değerlendirme yapmamışlardır. Sonrasında başvuruya konu mahkeme kararlarında ise eşitlik ilkesi kapsamında eksik inceleme yapan anılan yargısal değerlendirme esas alınarak sosyal denge aidatı kesintisinin yasal dayanağı bulunmadığı sonucuna ulaşılmış, daha ileri bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

13. O hâlde somut olayda yalnızca Belediye ve Özel İdare Çalışanları Birliği Sendikası kararında sendika hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılan ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırı bulunan bir değerlendirmenin başvuruya konu mahkeme kararlarında esas alındığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda mahkemelerin başvurucu sendikanın tarafı olduğu toplu sözleşme kapsamında sosyal denge aidatı kesintisi yapılamayacağı sonucuna ulaşmasında sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu söylenemeyecektir.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı

uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

18. Bununla birlikte ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi zararı karşılığında başvurucuya 50.000 TL manevi tazminat verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 6. İdare Mahkemesine (E.2018/533, K.2019/472) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 364,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE;

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

G.D.

B. No: 2022/80628 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/80628

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

G.D. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/80628)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : G. D.

Vekilleri : Av. Gülben ELHAKAN Av. Lezgin Ahmet BAYBAŞİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün hiyerarşik yapılanması içinde faaliyet gösteren kişilerin tespitine yönelik bir soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu, anılan soruşturma kapsamında 12/4/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu ifadesinde örgütle herhangi bir iltisakının bulunmadığını ileri sürmüştür.

4. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan tutuklanması istemiyle Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

5. Hâkimlik 24/4/2022 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Şüpheliler [A.B.], [B.A.], [E.A.], [E.C.], [F.T.], [-Başvurucu- G.D.], [N.O.], [Ü.G.] ve [Z.D.]'nin üzerine atılı bulunan silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren; şüphelilerin TEM Şube Müdürlüğünde ve Hâkimliğimiz huzurunda alınan ifadeleri, MASAK Mali Analiz raporları, HTS baz analiz raporları, araştırma tutanakları, SGK kayıtları, dijital materyaller üzerinde yapılan inceleme raporları, açık kaynak araştırma tutanakları, para transferlerine ilişkin tespitler, otel ve konaklama kayıtları, bir kısım şüpheliler yönünden Ulaş gizli tanığın ifade ve teşhis beyanları, yürütülen soruşturma kapsamında [K.G.], [S.B.], [M.Z.] ve [M.Ş.] isimli tanıkların beyan ve teşhis tutanakları, gizli tanık ve tanık beyanlarını doğrular şekilde şüphelilerin yurt dışı çıkış giriş kayıtları, bir kısım şüpheliler yönünden ele geçirilen doküman içerikleri ile diğer bilgi ve belgeler ile dosya kapsamında kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin bulunması, atılı suçun CMK'nın 100/3-a maddesinde sayılan katalog suçlardan olması, şüphelilerin kaçma ve delilleri karartma ihtimallerinin bulunduğu, bu nedenlerle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı CMK'nun 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suç ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelilerin CMK'nın 101. Madde[si] uyarınca AYRI AYRI TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

6. Başvurucu tutuklama kararına itiraz etmiş, itirazı Ankara 74. Asliye Ceza Mahkemesinin 9/6/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Ret kararı başvurucuya 13/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 21/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Devam eden süreçte başvurucu, tutukluluğunun devamına yönelik kararlara müteaddit defa itiraz etmiş; son olarak Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutukluluk hâlinin devamına dair 19/7/2022 tarihli kararına karşı başvurucunun itirazı Ankara 12. Asliye Ceza Mahkemesinin 2/8/2022 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

8. Bu karar başvurucuya 3/8/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 8/8/2022 tarihinde ikinci bir bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başsavcılık 23/9/2022 tarihli iddianameyle başvurucu hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün mali yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, başvurucunun örgütle iltisakına ilişkin tanık beyanlarına dayanmıştır. Bu beyanların ilgili kısımları şöyledir:

- Tanık Ü.G.nin beyanı şöyledir :

"G.D.; PKK Mali Alan yapılanması adına sorumlu düzeyde örgütsel faaliyetlerde yer aldığını beyan ettiğim M.Y. ile gönül ilişkisi vardır. G.D.nin M.Y. ile aile hayatı yaşadığı tüm örgüt kadrolarınca bilinmektedir. Bu sebepten dolayı M.Y.nin PKK Mali Alan yapılanması içerisinde kasa olarak en çok güvendiği kişi G.D. dir. G.D.nin elde etmiş olduğu mal varlıkları PKK Mali Alan yapılanması içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarını vergilendirme adı altında toplamış oldukları paraların bir müddet G.D. de bekletilmesi

sonucunda bir şekilde kitabına uydurarak örgüte aktarılması gereken paraların içinden kendi adlarına çalmış olduğu paralardan gelmektedir.

...

PKK Mali Alan yapılanması içerisinde sorumlu düzeyde faaliyet yürüten M.Y., E.Ç., D.M. ve Ç.B. ile toplantılar yapar bu toplantılar sonucunda alınan kararların sonucuna göre hareket ederdi.

...

Irak ülkesine giderek PKK üst yönetiminde bulunan ve Mali Alan yapılanması içerisinde sorumlu [yürüten] örgüt mensupları ile görüşmeler yapardı. G.D.nin, PKK Mali Alan yapılanması içerisinde sorumlu düzeyde faaliyet yürüten kadrolardan M.Y., E.Ç. ve Ç.B. nin talimatları doğrultusunda Irak ülkesinin Süleymaniye, Erbil ve Duhok şehirlerinde PKK Mali Alan yapılanmasının yönlendirdiği işleri yapmak suretiyle ticaret geliştirdiğini ve bu ticari faaliyetleri sebebiyle elde ettiği gelirlerden örgüte de yüksek miktarda vergiler verdiğini biliyorum."

- Ulaş kod ismi verilen gizli tanığın beyanı şöyledir:

"...Örgütle ilişki ve irtibatının tam olarak hangi boyutta olduğu konusunda bilgim yoktur. KCK Türkiye Maliyesi sorumlularından M.Y. ile gönül ilişkisi olduğunu biliyorum. M.Y.nin şehir dışına örgütsel çalışmalar kapsamında gidiş gelişlerde yanında bulunan kişidir. Ayrıca M.Y.nin örgütsel çalışmalardan kaynaklı olarak elde ettiği paraları bu bayanın sahibi olduğu firma üzerinden zimmetine geçirdiği ve yüksek miktarda haksız kazanç elde ettiği diğer tüm kadrolar tarafından konuşulmaktadır."

ii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mobil telefon HTS/baz analiz raporuna göre başvurucunun PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan çok sayıda kişiyle ve tanık beyanlarında adı geçen M.Y. ile yoğun düzeyde ortak baz sinyal verisinin ve telefon görüşmesinin tespit edildiğini ifade etmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucu hakkındaki mali analiz raporuna göre başvurucunun soruşturmadaki diğer şüphelilerle ve PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan bazı kişilerle yüklü miktarda para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

10. Ankara 18. Ağır Ceza Mahkemesi iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır. Yargılamanın devamında Ankara 18. Ağır Ceza Mahkemesi yetkisizlik kararı vererek dava dosyasını Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

11. Yargılamayı yürüten Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi 25/5/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Yapılan yargılama sonucunda 28/11/2023 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı karara karşı istinaf kanun yoluna müracaat etmiş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından 2022/87255 numaralı bireysel başvurunun hukuki irtibat nedeniyle 2022/80628 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Gözaltının Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

14. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

17. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini ve özel hayatına ilişkin bilgilerin tutuklama tedbirine dayanak alındığını belirterek bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında ve iddianamede temel olarak başvurucunun PKK/KCK'nın mali yapılanmasında faaliyette bulunduğu iddiasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. §§ 5, 9).

23. Başvurucuya yönelik -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi

niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- tanık beyanları (bkz. § 9), başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu ve başvurucunun PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan çok sayıda kişiyle ve tanık beyanlarında adı geçen M.Y. ile yoğun düzeyde ortak baz sinyal verisinin ve telefon görüşmesinin bulunduğunu gösteren mobil telefon HTS/baz analiz raporu bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

25. Somut olayda Hâkimlik tarafından başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 5).

26. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

27. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

28. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

30. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141.

maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 25/5/2023 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

33. Başvurucu; soruşturma dosyasında gizlilik kararının bulunması nedeniyle hakkındaki suçlamaları ve bu suçlamalara dayanak delilleri öğrenemediğini belirterek bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

35. 5271 sayılı Kanun'un 260. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 267. maddesi uyarınca hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde mahkeme kararlarına karşı ilgililer itiraz kanun yoluna gidebilecektir. Soruşturma dosyasına şüpheli ve/veya müdafiilerin erişiminin engellenmesi sonucunu doğuran ve 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları ile 157. maddesine dayalı olarak alınan kararların da bu yönüyle itiraz kanun yoluna tabi olduğu görülmektedir (Adnan Erol [1. B.], B. No: 2020/27934, 15/3/2022, § 69).

36. Diğer yandan itiraz kanun yolunun inceleme konusu şikâyet açısından müdahalenin ortadan kaldırılması imkânı sunmadığına dair bir durum da tespit edilememiştir. Zira şüpheli ve/veya müdafiiler itiraz kanun yoluna başvurduğunda itiraz mercii 5271 sayılı Kanun'un 260. maddesine bağlı olarak itirazı yerinde görebilecek ve müdahale konusu kararı ortadan kaldıracak nitelikte yeni bir karar alabilecektir (Adnan Erol, § 70).

37. Somut olayda başvurucunun soruşturma dosyasına erişimin engellenmesine ilişkin karara itiraz ettiğine dair herhangi bir açıklamada bulunmayıp duruma yönelik bilgi/belge sunmadığı görülmüştür. Buna göre başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

5. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

39. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

40. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda da aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum

bulunmamaktadır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

42. Başvurucunun mal varlığına hukuka aykırı şekilde elkoyma kararı verildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Ali Aslan ([2. B.], B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28) kararı doğrultusunda, isminin soruşturma makamlarınca Türkiye Noterler Birliğine bildirilerek sakıncalı kişiler listesine alınmasına ilişkin iddiasının ise Bayram Gök ([2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 18-24) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gözaltının hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

6. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASTEK İKLİMLENDİRME PROJE İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/81680 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/81680

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASTEK İKLİMLENDİRME PROJE İNŞAAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/81680)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : Astek İklimlendirme Proje İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Çağrı GÜNGÖR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı (Başkanlık) tarafından başvurucu firma hakkında muhtelif tarihlere ait gümrük beyannameleri kapsamında gerçekleştirilen ihracatlara ilişkin bedellerin tamamının tahsil süresi içerisinde yurda getirilmediği belirtilerek Antalya Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunulmuştur.

3. Başsavcılık, yapılan ihbar üzerine başvurucu firma tarafından 133.749,26 USD tutarlı gümrük beyannamesi kapsamında gerçekleştirilen ihracata ilişkin bedellerin tamamının yurda getirilmediği tespitinde bulunmuş; başvurucu firmanın 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 38.118 TL idari para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu, idari para cezasının iptali için başvuruda bulunmuş; başvurusunda idari

yaptırım kararına konu ihracata ilişkin bedellerin özel bir banka aracılığıyla tahsil edilerek yurda getirildiğini beyan etmiştir. Başvurucu, Başkanlık tarafından konuya ilişkin ihtarda bulunulduktan sonra ihracat bedellerinin yurda getirildiğine dair belgelerin internet sitesi üzerinden ibraz edildiğini ancak ilgili evrakların Başkanlığa ulaşmadığını, bunun üzerine durumun sözlü olarak Başkanlıkta görevli memurlara bildirildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, tüm bunlara rağmen Başkanlık tarafından ihbarda bulunulduğunu ve devam eden süreçte Başsavcılık tarafından idari para cezası verildiğini belirtmiş; dilekçe ekinde itirazında belirttiği bedellerin yurda getirildiğine dair dekontları, ihracat bedeli kabul belgelerini ve faturaları ibraz etmiştir.

5. Başvuruyu değerlendiren Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 5/8/2022 tarihli kararıyla talebi reddetmiştir. Hâkimlik, gerekçesinde başvurucunun itirazına ve yapılan ihbar dilekçe içeriklerine yer verdikten sonra "...Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 04/08/2022 tarihli yazısı, ekleri ve tüm dosya kapsamına göre başvuranın kabahat eylemini gerçekleştirdiği sabit olduğundan başvurunun reddine..." şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur.

6. Başvurucu, bahse konu kararın kaldırılması talebiyle Antalya 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (itiraz mercii) itiraz etmiştir; itiraz dilekçesinde ihracat bedellerinin yurda getirildiği hususunu yinelemiş; Başsavcılık tarafından aynı mahiyette verilen altı idari yaptırım kararının yaptığı itirazlar sonrasında kaldırıldığını beyan etmiştir. Emsal mahiyette olduğunu ileri sürdüğü bahse konu kararları da dilekçe ekinde ibraz etmiştir. İtiraz mercii "...Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararının usul ve yasaya uygun olduğu..." gerekçesiyle itirazın reddine 16/8/2022 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 22/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; idari yaptırım kararına konu edilen ihracata ilişkin bedellerin özel bir banka aracılığıyla tahsil edilerek yurda getirildiğini, bu duruma ilişkin belgelerin itiraz dilekçesinde ibraz edildiğini ancak bu itirazlar ve ibraz edilen belgeler tartışılmaksızın karar verildiğini beyan etmiş ve aynı ihbara istinaden Başsavcılık tarafından verilen farklı ihracatlara ilişkin idari yaptırım kararlarının itirazen kaldırıldığını ancak başvuruya konu kararda esaslı itirazlarının değerlendirilmediğini ve bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunlarıyla taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

14. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

15. Öte yandan yargı merciinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili başka bir yargısal karardan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde de bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir kimse lehine karar verildiği ancak yargı merciinin aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Okyar [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29 ve ayrıca bkz. Mehmet Köz [2. B.], B. No: 2018/23430, 27/1/2021, § 27).

16. Somut olayda Başsavcılık, Başkanlık tarafından yapılan ihbar dosyasındaki belgelere ve banka kayıtlarına istinaden başvurucu hakkında idari para cezası uygulamıştır. Başvurucu; aşamalar boyunca ihracata ilişkin bedellerin kararda belirtilen banka aracılığıyla tahsil edilmediğini, bahse konu bedellerin başka bir özel banka aracılığıyla yurda getirildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; dilekçesinin ekinde itirazında belirttiği bedellerin yurda getirildiğine dair dekontları, ihracat bedeli kabul belgelerini ve faturaları da sunmuştur. Başvurucu, ayrıca Başsavcılık tarafından aynı mahiyette verilen altı idari yaptırım kararının yapmış olduğu itirazlar sonrasında kaldırıldığını beyan etmiş ve bahse konu kararları dilekçe ekinde sunmuştur.

17. Başvurucunun dilekçesinde ileri sürmüş olduğu bu hususların yargılamanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialar içerdiği açıktır. Hâkimliğin ve itiraz merciinin kararlarına bakıldığında ise başvurucu tarafından dosyaya sunulan belgelere ilişkin bir açıklamada bulunulmadığı, itirazlarda dile getirilen hususlarla ilgili herhangi bir

değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Öte yandan başvurucu aynı yer başka sulh ceza hâkimliklerince verilen ve aynı maddi olaya ilişkin lehine olan emsal kararları sunmuş olmasına karşın anılan kararlardan hangi nedenlerle ayrıldığına ilişkin bir açıklama da yapılmamıştır. Böylece başvurucunun ileri sürdüğü ve sonuca etkili olabilecek temel iddialarının ayrı ve açıkça tartışılmadığı, başvurucunun bu iddialarına cevap verilmediği anlaşılmıştır.

18. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar, ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun itirazlarında belirttiği iddialarının kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu ve bu itirazlar hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

19. Buna göre başvurucu üzerine atılı kabahati işlemediğine dair iddiasını destekleyebilecek mahiyette deliller sunmasına rağmen, Hâkimlik ve itiraz mercii tarafından bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış; başvurucunun iddialarına herhangi bir cevap verilmemiştir. Sonuç itibarıyla yargılamalara bir bütün olarak bakıldığında somut olayın özel koşullarında Hâkimlik ve itiraz merciinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/1922 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TARĞIL

B. No: 2022/82026 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TARĞIL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82026)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mustafa TARĞIL

Vekili : Av. İrfan KESİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi ve şirket ortağı olunmadığının tespiti talebiyle açılan davanın usulden reddedilmesi ve bu sebeple alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 16/1/2020 tarihinde Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Ticaret Mahkemesi) B. Holding aleyhine şirket ortağı olmadığının tespitine ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere şimdilik 10.000 TL'nin dava tarihinden itibaren işletilecek ticari faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır.

3. Ticaret Mahkemesi 10/2/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde Sermaye Piyasası Kurulundan gelen yazıların ekinde bulunan listede ortaklık payı, ortaklık payı için para verme, ortaklık paylarında değişim yapma gibi birçok ortaklık işlemi hakkında yer alan bilgilerde başvurucunun isim ve kimlik bilgilerinin yer aldığını, davanın 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra açıldığını, 7/12/2019 tarihi itibarıyla taraflar arasındaki ilişkinin ortaklık olduğunun kabul edilmesi gerektiğini, şirketler hukukunda şirkete konulan sermayenin şirketten istenemeyeceğini

belirtmiştir.

4. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; başvuru dilekçesinde 7194 sayılı Kanun'un Anayasa'ya, kararın hukuka aykırı olduğunu dile getirmiştir. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 19/10/2021 tarihinde istinaf talebinin kabulüne, Ticaret Mahkemesi kararının kaldırılmasına, yeniden hüküm kurulmasına ve açılan davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi karar gerekçesinde davanın 7194 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle 25/3/1987 tarihli ve 3332 sayılı Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiyi Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a eklenen geçici 4. madde yürürlüğe girdikten sonra açıldığını, bu madde uyarınca başvurucunun şirket ortağı olduğunu, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 379. maddesinin (1) numaralı fıkrası (29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun 329. maddesinin birinci fıkrası) uyarınca anonim şirketlerin kendi hisselerini temellük edemeyeceği gibi rehin olarak kabul edemeyeceklerini, 6102 sayılı Kanun'un 480. maddesinin (3) numaralı fıkrası (6762 sayılı mülga Kanun'un 405. maddesinin ikinci fıkrası) uyarınca hissedarların sermaye olarak verdiklerini geri isteyemeyeceklerini, bu durumda başvurucunun hissedarı olduğu davalı şirketten hisselerini dava yoluyla isteyemeyeceğini, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklıdır." hükmü uyarınca aynı Kanun'un 115. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğini bildirmiştir.

5. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 13/6/2022 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 14/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, 7194 sayılı Kanun'un Anayasa'ya aykırı olduğuna yönelik taleplerine yanıt verilmediğini, 7194 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle henüz hakkını elde edemeyen hak sahiplerinin dava açmasının engellendiğini belirtmiştir. Bu gerekçelerle adil yargılanma hakkı, hak arama hürriyeti, hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkeleri ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; söz konusu başvuru kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü ile Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığından alınan görüşler ve ilgili belgelerin sunulduğu, başvurucunun ileri sürdüğü şikâyetlerin değerlendirilmesinde bu görüş ve belgelerin dikkate alınması gerektiği, başvurucunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediği hususunda yapılacak incelemenin Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde ve somut olayın özellikleri gözetilerek yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında

incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47). Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde -özel kişiler arası uyuşmazlıklarla ilgili olsun ya da olmasın- yargı kararlarının uygulanması ve kişilerin alacaklarına kavuşması bakımından etkili bir icra sistemi kurma sorumluluğu bulunmaktadır. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri, karşılıklı hak ve menfaatler dengesine dayanmaktadır. Alacakların icrasına ilişkin süreç bakımından da durum böyledir (Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 71).

13. Somut olayda başvurucunun B. Holdinge yatırdığı paraların mülk teşkil ettiği hususunda uyuşmazlık yoktur. Başvurucu, yüksek getiri sağlayacağı ve talep ettiğinde geri ödeneceği garantisi ile B. Holdinge bir miktar para yatırdığını ancak B. Holdingin usulsüz işlemlerle kendisini ortak olarak göstermesi nedeniyle parasını alamadığını iddia ederek dava açmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddine karar vermiştir (bkz. § 4).

14. Başvuru konusu olayda ödediği bedelin iadesini talep eden başvurucunun elverişli yasal yollara ve mekanizmalara başvurarak alacağını tahsil etmeye çalıştığı görülmüştür. Ayrıca benzer nitelikteki birçok davanın mahkemelerce kabul edildiği ve davacılar lehine sonuçlandığı anlaşılmıştır (Turgay Kılıç [2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023, § 39). Ardından 7194 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun'a göre 31/12/2014 tarihine kadar, pay sahibi sayısı nedeniyle payları halka arz olunmuş sayılan ve payları borsada işlem gören anonim ortaklıklar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak nominal ya da primli değer üzerinden pay veya pay adı altında satışı yapılmış olan her türlü araç 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun kaydileştirmeye ilişkin şartlarına tabi olmaksızın 6762 sayılı mülga Kanun ile 6102 sayılı Kanun kapsamında pay kabul edilmiştir. Bu ortaklıklara yapılan ödemelerin pay karşılığı yapılmış kabul edileceği, ortaklık ilişkisi kurulmuş sayılacağı, bu payların kaydileştirilmemiş olmasının ortaklık haklarına hâlel getirmeyeceği gibi ortaklık ilişkisinin kurulmadığının da iddia edilemeyeceği ifade edilmiştir. Ayrıca belirtilen ortaklık ilişkileri hakkında geçerli bir ortaklık ilişkisi bulunmadığı veya primli pay satışı yapıldığı ileri sürülerek sebepsiz zenginleşme, haksız fiil, sözleşme öncesi görüşmelere aykırılık veya sözleşmeye aykırılık nedenlerine dayanılarak açılan ve kanun yolu incelemesindekiler de dâhil görülmekte olan menfi tespit, tazminat veya alacak davalarında karar verilmesine yer olmadığına dair karar verileceği hüküm altına alınmıştır.

15. Yapılan kanun değişikliğine ilişkin itiraz başvurusunu inceleyen Anayasa Mahkemesi 18/5/2023 tarihli kararında, anılan kuralın tasarruf sahipleri ile şirketler arasındaki sözleşmenin mahiyetini belirlediğini ve taraflar arasındaki ilişkinin biçimini ortaklık ilişkisi

olarak tanımladığını, tasarruf sahiplerinin alacağın temerrüdü hükümleri çerçevesinde dava açma ve bu alacağına ilişkin olarak icra takibi başlatma yetkilerini ortadan kaldırdığını ifade etmiştir. Dava konusu kuralın şirketler ile tasarruf sahipleri arasındaki menfaat dengesinin kurulmasında yeterince başarılı çözümler sunmadığını, menfaat dengesinin şirketler lehine kayması sonucunu doğurduğunu belirtmiş; anılan kuralın Anayasa'nın 5., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiştir (AYM, E.2020/11, K.2023/98, 18/5/2023). Aynı şekilde Anayasa Mahkemesi Turgay Kılıç kararında alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Turgay Kılıç, § 48).

16. Somut başvuruda 7194 sayılı Kanun öncesinde açılan ve kesinleşen davalar dikkate alındığında hukuk sisteminin başvurucunun iddialarını incelemeye elverişli hukuki mekanizmalara yer verdiği ve bu mekanizmaların fiilen alacağın tahsiline elverişli bir hukuk yolu oluşturduğu anlaşılmaktadır (Turgay Kılıç, § 46). Başvurucunun temel iddialarının B. Holding ile aralarında ortaklık ilişkisi olmadığının tespitine ve alacak davasına ilişkin olduğu görülmüştür. Yürürlüğe giren 7194 sayılı Kanun ile taraflar arasındaki ortaklık ilişkisinin varlığı incelemeye gerek görülmeksizin kabul edilmiştir. Bir başka ifadeyle başvurucunun şirket ortağı olmadığının tespiti amacıyla başvurabileceği bir hukuk yolu kalmamıştır. Davada ileri sürdüğü temel dayanaklar kanuni düzenleme ile ortadan kaldırılan ve açtığı dava hakkında ne şekilde karar verileceği belirlenen başvurucu ise iddialarını ileri sürebileceği hukuk yolundan mahrum bırakılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun alacaklı olduğunu ileri sürdüğü bedeli tahsil edebilmesine imkân tanıyan etkili başvuru yolu yasal düzenleme ile ortadan kaldırılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da başka bir karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama

sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2020/36, K.2020/85) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FURKAN AKÇELİK

B. No: 2022/85362 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/85362

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FURKAN AKÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/85362)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Furkan AKÇELİK

Vekili : Av. Remzi TURHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 30/8/2016 tarihi itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesi gereğince nasıplarının yapılmaması üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, makul sürede yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kara Astsubay Meslek Yüksekokulunda eğitim almış, 30/8/2016 tarihinden itibaren astsubay olarak nasbedilmeyi beklemiştir.

3. 15 Temmuz'da yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılacağı düzenlenmiştir. Mezkûr KHK'nın 105. maddesinde 30/8/2016 itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin nasbının yapılmayacağı, bunlara durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullarca diploma verileceği kuralına yer verilmiştir.

Bu kapsamda başvurucunun nasbı yapılmamıştır.

4. Başvurucu; astsubaylığa nasbının yapılmaması üzerine astsubaylığa atamasının yapılması, mali haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi ve yaptığı başvurunun reddine ilişkin işlemin iptali edilmesi talepleriyle Ankara 16. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

5. Mahkeme, davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun gerekçeli olarak reddine karar vermiştir.

6. Söz konusu karara yönelik olarak başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmuş; Danıştay Beşinci Dairesi temyiz talebini reddederek anılan kararı gerekçeli ve kesin olarak onamıştır. Kararın gerekçesinde başvurucunun askerî öğrencilik statüsünün kanun niteliği taşıyan bir hukuki düzenleme olan KHK ile sona erdiğinden idari davaya konu olabilecek nitelikte bir idari işlem bulunmadığı, Mahkeme davanın incelenmeksizin reddi yönünde karar vermesi gerekirken davanın reddi yönünde karar vermişse de kararın sonucu itibarıyla yerinde görüldüğü belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 31/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 1/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler [...]"

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

12. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

13. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden

yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

14. Başvuru konusu olayda Danıştay Beşinci Dairesinin 26/5/2022 tarihli nihai kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararı başvurucunun ilk kez 31/7/2022 tarihinde okuduğu, bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 31/8/2022 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 1/9/2022 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Başvuru süresinin son gününün resmî tatil gününe denk gelmediği ve başvurucunun mazeret bildirilmediği görülmüştür.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CELAL ÖVET

B. No: 2023/66070 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/66070

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CELAL ÖVET BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/66070)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ahmet Faruk TANYILDIZI

Başvurucu : Celal ÖVET

Vekili : Av. Funda ÇINAR TEOMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete usulüne uygun olarak ortak olunmadığı için şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 2/8/2023 tarihinde öğrendikten sonra 18/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A

maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması ile 1.102.614,72 TL maddi, 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2020/244, K.2020/749) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 2.220,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 42.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEVRİM ERDİNÇ EFİL

B. No: 2024/35674 | Karar tarihi: 04.11.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/35674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEVRİM ERDİNÇ EFİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/35674)

Karar Tarihi: 4/11/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Devrim Erdinç EFİL

Vekilleri : Av. Muhammet Emin CÜREBAL Av. Soydan Saygın İNCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eczane işletmesi için düzenlenen vereseli ruhsatname süresinin uzatılmasına ilişkin talebin reddine dair işleme karşı açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/6/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun murisi, Ordu ili, Akkuş ilçesinde eczane işletmekteyken 20/10/2019 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun mevcut eczaneyi işletebilmesi için adına

30/10/2019-30/10/2024 tarihleri arasında geçerli olmak üzere vereseli ruhsatname düzenlenmiştir. Daha sonra başvurucu 18/11/2021 tarihinde yurt dışında yer alan bir üniversitenin eczacılık bölümüne kayıt yaptırmıştır.

6. Başvurucu 24/11/2021 tarihinde Ordu Valiliği İl Sağlık Müdürlüğüne (Valilik) başvurarak 18/12/1953 tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 9. maddesi uyarınca eczacılık fakültesinde eğitime başlaması nedeniyle eczane verese süresinin eğitimi sona erene kadar uzatılmasını talep etmiştir. Valilik 29/12/2021 tarihli işlemle başvuruyu reddetmiştir. Ret gerekçesi olarak başvurucunun murisinin vefat tarihi itibarıyla reşit olduğu gösterilmiştir. Başvurucu, anılan işlemin iptali istemiyle 6/1/2022 tarihinde dava açmıştır.

7. Ordu İdare Mahkemesi (Mahkeme) 1/3/2023 tarihinde davayı oyçokluğu ile reddetmiştir. Kararda;

i. 6197 sayılı Kanun'un dava konusu olaya ilişkin hükümlerinin amacının ölen bir eczacının reşit olmayan çocuğunun eczacılık eğitimi görüyor olması hâlinde işletilmekte olan eczanenin ruhsatının iptal edilmeyerek eğitimin tamamlanmasından sonra ölenin çocuğu tarafından eczanenin faaliyetinin devam ettirilmesi olduğu belirtilmiştir. 26/7/1986 doğum tarihli başvurucunun beş yıllık sürenin hitam tarihi olan 30/10/2024 tarihinde reşit olduğu, dolayısıyla anılan kanun hükümlerinden faydalanmasına imkân olmadığı ifade edilmiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 14/2/2019 tarihli kararının da aynı yönde olduğu aktarılmıştır.

ii. Karşıoyda vereseli eczanenin ruhsatnamesinin düzenlenmesinden sonra beş yıl süreyle işletilebileceği belirtilmiştir. Beş yıllık işletme süresinin uzamasında ise aranan reşit olmak ve eczacılık fakültesine girmek şartlarının birlikte gerçekleşmesine gerek olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun ruhsat süresinin dolacağı 30/10/2024 tarihinden önce eczacılık bölümüne kayıt yaptırması nedeniyle eğitimini tamamlayana kadar adı geçen eczanenin faaliyetinin devamına izin verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı 27/4/2023 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde aynı konuya ilişkin lehine verilen Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) ve Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesinin birçok emsal kararı bulunduğundan bahsetmiştir. Reşit olmayan birinin eczacılık fakültesine girmesinin mümkün olmaması nedeniyle verilen kararın hukuka aykırı olduğunu, 6197 sayılı Kanun'un hatalı olarak yorumlandığını belirtmiştir. İDDK'nın kararından sonra da Dairenin aynı yönde birçok karar verdiğini vurgulamıştır.

9. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 5/7/2023 tarihinde istinaf başvurusunu reddetmiştir.

10. Başvurucu, karara karşı 12/7/2023 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde istinaf dilekçesinde belirttiği hususları tekrar etmiştir.

11. Daire 21/9/2023 tarihinde temyiz istemini kabul ederek Bölge İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda;

i. 6197 sayılı Kanun'un 8. ve 9. maddelerinde yer alan hükümlerin irdelenmesi neticesinde, ölen bir eczacının karısı ya da kocası veya çocukları namına mesul müdür tarafından idaresinin beş seneyi geçemeyeceği ancak ölen eczacının çocuğu bu müddetin hitamında reşit değilse reşit oluncaya, eczacı mektebine veya fakültesine girdiği takdirde bu tahsili

bitirinceye kadar devam edeceğinin anlaşıldığı, sürenin bitiminde reşit olmakla birlikte eğitim görmeye devam etmesi hâlinde eğitim süreci boyunca eczanenin işletilebileceği ifade edilmiştir. Beş yıllık işletme süresinin uzamasında aranan reşit olmak ve eczacılık fakültesine girmek şartlarının birlikte gerçekleşmesine gerek olmadığı, aksi yorumun maddenin düzenleniş amacı ile bağdaşmayacağı değerlendirilmiştir.

ii. Başvurucunun, murisinin vefat ettiği tarihte reşit olduğu ve başvurucunun vereseli eczane ruhsatnamesinin süresinin dolacağı 30/10/2024 tarihinden önce eczacılık fakültesine kayıt yaptırdığı belirtilmiştir. Başvurucunun eğitimine başladığı açık olduğundan başvurucunun eğitimini tamamlayana kadar eczanenin faaliyetinin devamına izin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu nedenle aksi yönde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uygunluk bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

12. Bölge İdare Mahkemesi 12/12/2023 tarihinde bozma kararına uymayarak 5/7/2023 tarihli kararında ısrar etmiştir.

13. Başvurucu, karara karşı 8/1/2024 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde 12/7/2023 tarihli temyiz dilekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir.

14. İDDK 2/5/2024 tarihinde temyiz istemini reddederek Bölge İdare Mahkemesinin verdiği ısrar kararını onamıştır.

15. Başvurucu, nihai hükmü 30/5/2024 tarihinde öğrendikten sonra 13/6/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. 6197 sayılı Kanun'un 7. maddesi şöyledir:

"Bir eczacı almış olduğu müsaadeden sarfınazar eder veya iflasına yahut hacrine hükmolunur veya vefat eylerse ruhsatname sakıt olur."

17. 6197 sayılı Kanun'un 8. maddesi şöyledir:

"Vefat eden veya hacredilen veya meslek ve sanatının icrasından mütevellit devamlı malüliyete duçar olan bir eczane sahibinin karısı veya kocası veya çocukları varsa eczanenin bunlar hesabına bir mesul müdürün idaresi altında işletilmesine Sağlık ve Sosyal Yardım Vekaletince ruhsat verilir. Bu suretle verilecek ruhsatnamelerden Harçlar Kanununa göre harç alınır."

18. 6197 sayılı Kanun'un 9. maddesi şöyledir:

"A) Bir eczanenin mesul müdür tarafından mahcur namına idare edilmesi hacredilen eczacı hakkındaki hükmün ref'ine veya kendisinin vefatına;

B) Sanatın icrasından mütevellit malüliyet dolayısıyle bir eczanenin mesul müdür tarafından idaresi malül eczacının ölümüne;

Kadar devam eder.

Ölen bir eczacının karısı veya kocası veya çocukları namına mesul müdür tarafından idaresi (5) seneyi geçemez.

Şu kadar ki; ölen eczacının çocuğu bu müddetin hitamında reşit değilse reşit oluncaya ve eczacı mektebine veya fakültesine girdiği takdirde bu tahsili bitirinceye kadar devam eder."

19. 6197 sayılı Kanun'un görüşüldüğü Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Komisyon Tutanaklarında 9. madde ile ilgili olarak büyük bir gayretle kurulan eczanenin eczacısının ölümü ile birdenbire dağılıp ana, çocuk veya kocanın açıkta kalmaması için eczanelere yönelik bir istisnanın kabul edildiği, bu sebeple belirtilen şahıslara eczanelerini fazla sıkışmadan başkasına devretme imkânı verebilmek için beş sene gibi bir müddetin öngörüldüğü ifade edilmiştir. Ancak bu hüküm için bir istisna getirilerek iki durumun dikkate alınması gerektiği, bunlardan birinin küçük çocuğun reşit olmaması hâli, diğerinin ise çocuğun eczacı mektebinde tahsilde bulunması hâli olduğu dile getirilmiştir. Bu iki hâlde çocuk reşit olana veya eczacı mektebini bitirene kadar eczanenin mesul müdür marifetiyle idaresine karar verildiği tutanakta yer almıştır.

2. Danıştay Kararları

20. Danıştay Onuncu Dairesinin 12/6/2025 tarihli ve E.2025/1194, K.2025/2919 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir (aynı yönde bkz. Danıştay Onuncu Dairesinin 21/9/2023 tarihli ve E.2023/4192, K.2023/4647; 4/4/2023 tarihli ve E.2022/3809, K.2023/1733 sayılı kararları):

"6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 8. ve 9. maddesinde yer alan hükümlerin irdelenmesinden, ölen bir eczacının karısı veya kocası veya çocukları namına mesul müdür tarafından idaresinin (5) seneyi geçemeyeceği, şu kadar ki; ölen eczacının çocuğu bu müddetin hitamında reşit değilse reşit oluncaya ve eczacı mektebine veya fakültesine girdiği takdirde bu tahsili bitirinceye kadar devam edeceği, sürenin bitimi tarihinde reşit olmakla birlikte eğitim görmeye devam edilmesi halinde eğitim süreci boyunca eczanenin işletilebileceği, 5 yıllık işletme süresinin uzamasında aranan 'reşit olmak' ve 'eczacılık fakültesine girmek' şartlarının birlikte gerçekleşmesine gerek olmadığı, aksi yorumun maddenin düzenleniş amacı ile bağdaşmayacağı sonucuna varılmıştır.

Somut olayda, davacının vereseli eczane ruhsatnamesinin süresinin dolacağı 11/8/2024 tarihinden önce 1/9/2023 tarihinde Ege Üniversitesinin Eczacılık Fakültesi Eczacılık Bölümüne kayıt yaptırdığı ve eğitimine başladığı açık olup, davacının eğitimini tamamlayana kadar eczanenin faaliyetinin devamına izin verilmesi gerekirken aksi yönde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

21. Danıştay Onuncu Dairesinin 10/4/2019 tarihli ve E.2019/5383, K.2019/2740 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir (aynı yönde bkz. Danıştay Onuncu Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2020/4043, K.2021/1154; 27/11/2019 tarihli ve E.2019/9126, K.2019/8860 sayılı kararları):

"İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: İstanbul 11. İdare Mahkemesinin 23/11/2017 tarih ve E:2017/1203, K:2017/2124 sayılı kararıyla; davacının vereseli olarak faaliyet gösteren eczanenin, verese süresinin bitmesinden önce İstanbul Yeditepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesini kazandığı ve eğitimine devam ettiği anlaşıldığından, eczacılık eğitimini tamamlamasına kadar eczane faaliyetinin devamına izin verilmesi gerektiğinden davalı idarece, aksine tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

Bölge İdare Mahkemesi kararının özeti : İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesince; istinaf başvurusuna konu Mahkeme kararının hukuka ve usule uygun olduğu ve davalı idare tarafından ileri sürülen iddiaların söz konusu kararın kaldırılmasını sağlayacak nitelikte görülmediği belirtilerek 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin 3. fıkrası uyarınca istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir.

...

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir."

22. Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesinin 23/10/2018 tarihli ve E.2018/842, K.2018/7119 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir (aynı yönde bkz. Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesinin 18/5/2017 tarihli ve E.2016/9839, K.2017/2698 sayılı kararı):

"İstemin Özeti: Dava, İstanbul ili, Fatih ilçesi, Balabanağa Mah. Harikzadeler Sok. No:17 adresinde faaliyet gösteren vereseli L. Eczanesinin, varislerden H.Y.nin Eczacılık Fakültesine girmesi sebebiyle ruhsatnamesinin süresinin uzatılması istemiyle yaptığı başvurunun reddine yönelik İstanbul Valiliği İl Sağlık Müdürlüğünün 11/08/2015 tarih ve 82205 sayılı işleminin iptali istemiyle açılan dava sonucunda, İstanbul 12. İdare Mahkemesi'nce; davanın reddi yolunda verilen kararın Dairemizin 03/10/2017 tarihli ve E:2017/800, K:2017/5098 sayılı kararı ile (Mahkeme kararında sehven 01/12/2016 tarih ve E:2016/3511, K:2016/5811 sayılı karar olarak yazılmıştır) bozulması üzerine bozma kararına uyularak, somut olaya uygulanacak olan Kanun hükmünün ve gerekçesinin birlikte yorumlanmasından, vereseli eczanenin ruhsatnamesinin düzenlenmesinden sonra 5 yıl süreyle işletilebileceği, 5 yıllık işletme süresinin uzamasında ise, aranan 'reşit olmak' ve 'eczacılık fakültesine girmek' şartlarının birlikte gerçekleşmesine gerek olmadığı anlaşılmakta olup, davaya konu vereseli L. Eczanesi ile ilgili olarak eczacı varislerinden H.Y.nin ruhsat süresinin dolacağı 25/7/2016 tarihinden önce İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Eczacılık Fakültesine kayıt yaptırdığı ve eğitimine devam ettiği açık olduğundan, varisin eğitimini tamamlayana kadar adıgeçen eczanenin faaliyetinin devamına izin verilmesi gerekirken, aksi yönde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptali yolunda verilen kararın, hukuka uygun olmadığı ileri sürülerek temyizen incelenerek bozulması istenilmektedir.

...

Dosyadaki belgeler ile temyiz dilekçesindeki iddiaların incelenmesinden, temyiz istemine konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın bozulmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

23. İDDK'nın 14/2/2019 tarihli ve E.2017/243, K.2019/569 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir (aynı yönde bkz. İDDK'nın 2/5/2024 tarihli ve E.2024/371, K.2024/948 sayılı kararı):

"İlk Derece Mahkemesi kararının özeti: Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin 9/9/2015 tarih ve E:2014/1380, K:2015/926 sayılı kararıyla; 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 7. maddesinde, 'Bir eczacı almış olduğu müsaadeden sarfınazar eder veya iflasına yahut hacrine hükmolunur veya vefat eylerse ruhsatname sakıt olur.' hükmüne, 8. maddesinde, 'Vefat eden veya hacredilen veya meslek ve sanatının icrasından mütevellit devamlı malüliyete duçar olan bir eczane sahibinin karısı veya kocası veya çocukları varsa

eczanenin bunlar hesabına bir mesul müdürün idaresi altında işletilmesine Sağlık ve Sosyal Yardım Vekaletince ruhsat verilir. Bu suretle verilecek ruhsatnamelerden Harçlar Kanununa göre harç alınır.' hükmüne, 9. maddesinde, 'A) Bir eczanenin mesul müdür tarafından mahcur namına idare edilmesi hacredilen eczacı hakkındaki hükmün ref'ine veya kendisinin vefatına; B) Sanatın icrasından mütevellit malüliyet dolayısıyle bir eczanenin mesul müdür tarafından idaresi malül eczacının ölümüne; kadar devam eder. Ölen bir eczacının karısı veya kocası veya çocukları namına mesul müdür tarafından idaresi (5) seneyi geçemez. Şu kadar ki; ölen eczacının çocuğu bu müddetin hitamında reşit değilse reşit oluncaya ve eczacı mektebine veya fakültesine girdiği takdirde bu tahsili bitirinceye kadar devam eder.' hükmüne yer verildiği; 6197 sayılı Kanun'un yukarıda belirtilen hükümlerinin amacının, ölen bir eczacının reşit olmayan çocuğunun eczacılık eğitimi görüyor olması halinde, işletilmekte olan eczanenin ruhsatının iptal edilmeyerek eğitimin tamamlanmasından sonra ölenin çocuğu tarafından eczanenin faaliyetinin devam ettirilmesi olduğu; olayda, muris eczacı [A.D.]nin 1/11/2009 tarihinde vefat ettiği, bu tarihten itibaren eczanenin mesul müdür tarafından idare edildiği, davacının 08/10/2014 tarihinde Yalova İl Sağlık Müdürlüğü'ne başvurarak, eczacılık eğitiminin devam ettiğinden bahisle 6197 sayılı Kanun'un 9/B maddesi uyarınca, eczacılık eğitiminin bitimine kadar eczanenin ruhsatının devam etmesi konusunda talepte bulunduğu, başvurunun, vereseli eczanenin işletilmeye başlandığı sırada reşit olan çocuklar bakımından 6197 sayılı Kanun'un 9/B maddesi hükmünün uygulanamayacağı gerekçesiyle reddi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı; bu durumda; doğum tarihi 2/5/1969 olan davacının, 5 yıllık sürenin hitam tarihi olan 1/11/2014 tarihinde reşit olduğu, dolayısıyla yukarıda anılan Kanun hükümlerinden faydalanmasına imkan bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Belirtilen gerekçelerle, dava konusu işlem hukuka uygun bulunarak davanın reddine karar verilmiştir.

Daire kararının özeti : Danıştay Onbeşinci Dairesi'nin 15/4/2016 tarih ve E:2015/10369, K:2016/2619 sayılı kararıyla; uyuşmazlıkta, davacının 15/9/2014 tarihinde Makedonya'da bulunan Uluslararası Struga Üniversitesi Eczacılık Fakültesine kaydını yaptırdığı ve dava konusu işlem tarihi itibariyle anılan üniversitede eczacılık eğitiminin devam ettiği, 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 8. ve 9. maddesinde yer alan hükümlerin irdelenmesinden, ölen bir eczacının karısı veya kocası veya çocukları namına mesul müdür tarafından idaresinin (5) seneyi geçemeyeceği, şu kadar ki, ölen eczacının çocuğu bu müddetin hitamında reşit değilse reşit oluncaya ve eczacı mektebine veya fakültesine girdiği takdirde bu tahsili bitirinceye kadar devam edeceği, sürenin bitimi tarihinde reşit olmakla birlikte eğitim görmeye devam edilmesi halinde eğitim süreci boyunca eczanenin işletilebileceği, aksi yorumun maddenin düzenleniş amacı ile bağdaşmayacağı; öte yandan, 6197 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde eczacılık yapabilmek için hangi vasıflara sahip olunması gerektiğinin sayıldığı, bunlardan (B) bendinde Türkiye Eczacı Mektep veya fakültelerinden diplomalı olmak veya yabancı memleketlerdeki eczacı mektep veya fakültelerinden diplomalı olup da 3. madde gereğince ilmi hüviyetini ispat etmiş veya imtihanı kazanmış olmak şartına yer verildiği, Kanun'un 3. maddesinde, yabancı ülkeden eczacılık fakültesi diploması olan Türk vatandaşlarının Türkiye'de eczacılık yapabilmeleri için, şayet program ve tahsil bakımından yabancı ülkedeki eczacılık fakültesi Türkiye'deki eczacılık fakültelerine muadil ise eczacılık fakültelerince teşkil edilecek bir jüri önünde ilmi hüviyetlerini tespit etmeye, tahsil müddeti

aynı ancak derslerinden bazıları bulunmayan veya bulunup da tahsil müddeti az olanların yine jüri önünde imtihan vermeye, şayet tahsil müddeti ve programı eksik ise kalan müddet ve programlarını tamamladıktan sonra imtihan vermeye mecbur olduklarının hüküm altına alındığı ve bu gibilerin diplomalarının ancak ilmi hüviyetin ispatından veya imtihanın kazanılmasından sonra tescil olunacağının belirtildiği; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 7/1. maddesinin (p) bendine dayanılarak hazırlanan Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği'nde yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve yüksek lisans diplomalarının denklik işlemlerinde uyulacak usul ve esaslar düzenlendiği; davacının 6197 sayılı Kanun'un 9. maddesi hükmünce eczacılık fakültesine girdiği takdirde bu tahsili bitirinceye kadar vereseli eczane işletebileceği tabii olmakla birlikte Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde eczacılık yapabilmesi için yurtdışında okuyacağı Üniversitenin Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından tanınması ve alınacak diplomanın denkliği konusunda 6197 sayılı Kanun, Yükseköğretim Kanunu ve ilgili mevzuatlara uygunluğu meselesinin de bulunduğu; Mahkemece davacının adı geçen üniversitenin öncelikle faaliyet gösterdiği ülke yetkili makamlarınca diploma vermeye yetkili bir kurum olarak tanınıp tanınmadığı ve YÖK tarafından tanınıp tanınmadığı hususu ile uygulamada Makedonya'da bulunan Uluslararası Struga Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden alınacak diplomanın YÖK tarafından denklik verilip verilmediği konusunda gerekli araştırma yapıldıktan sonra bir karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Belirtilen gerekçelerle, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin 9/9/2015 tarih ve E:2014/1380, K:2015/926 sayılı kararının bozulmasına karar verilmiştir.

İlk Derece Mahkemesi ısrar kararının özeti: Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin 22/11/2016 tarih ve E:2016/1440, K:2016/1469 sayılı kararıyla; davanın reddi yolundaki ilk kararda ısrar edilmiştir.

...

Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir."

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ... esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) adil yargılanma hakkının demokratik toplumda önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır (Airey/İrlanda, B. No: 6289/73, 9/10/1979, § 24). AİHM'e göre hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan hukuki belirlilik Sözleşme'nin bütün maddelerinde mündemiçtir (Iordan Iordanov/Bulgaristan, B. No: 23530/02, 2/7/2009, § 47). Adil yargılanma hakkı hukukun kabul edilmiş evrensel ilkelerine uygun olarak yorumlanmalıdır. Bu bağlamda hakkın tesliminden kaçınma (denial of justice) yasağı bu ilkelerin başında gelmektedir (Golder/Birleşik Krallık, B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 35).

26. AİHM iç hukukun yorumlanmasında öncelikli görevin ulusal otoritelere ait olduğunu vurgulamaktadır. AİHM'in görevi ulusal hukuk mercilerinin yorumlarının etkilerinin

Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını tespit etmekle sınırlıdır (Waıte ve Kennedy/Almanya, B. No: 26083/94, 18/2/1999, § 54). AİHM kural olarak kendisinin ulusal mahkemelerin yerine geçerek değerlendirme yapma görevinin bulunmadığını, ulusal hukukun yorumlanmasına ilişkin sorunları çözmenin öncelikli olarak ulusal otoritelerin, özellikle ulusal mahkemelerin yetkisinde olduğunu ifade etmektedir. AİHM bu sebeple ulusal mahkemelerin iç hukukun yorumuna ilişkin tartışmalarına karışmayacağını belirtmektedir. Ancak AİHM keyfîliğin bulunduğu, diğer bir ifadeyle ulusal mahkemelerin iç hukuku açıkça hatalı veya keyfî ya da adaleti hiçe sayacak şekilde uyguladıklarını gözlemlediği hâllerde bunu sorgulayabileceğine işaret etmektedir (Anđelković/Sırbistan, B. No: 1401/08, 9/4/2013, § 24).

27. AİHM Emel Boyraz/Türkiye (B. No: 61960/08, 2/12/2014) kararında başvuranın kamu sektörüne ait bir elektrik şirketindeki güvenlik görevlisi olarak atandığı görevinden askerliğini yapmış olmak şartını taşımadığı yani erkek olmadığı için alınması hakkında yaptığı başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararda, Danıştay Onikinci Dairesinin ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun benzer olduğu görülen davalarda farklı sonuçlara varması değerlendirilmiştir. AİHM, başvuranın iddiasını güçlendirmek için kendisi ile benzer durumda olan başka bir davacının lehine Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından verilen bir kararın sunulduğunu ifade etmiştir. Danıştay Onikinci Dairesinin ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun benzer olduğu görülen davalarda farklı sonuçlara vardıkları doğru olmasına rağmen, Danıştay içtihadında derin ve devamlı farklılıkların olduğunun söylenemeyeceği değerlendirmesinde bulunmuştur. AİHM, benzer davalarda bile olsa ulusal mahkemelerin farklı kararlarını karşılaştırma yükümlülüğü olmadığını gözönünde bulundurarak Onikinci Daire ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulu arasındaki yorum farklılığının kendi içinde Sözleşme'nin 6. maddesini ihlal etmediği sonucuna varmıştır (Emel Boyraz/Türkiye, § 73).

28. Öte yandan AİHM, kararın devamında başvuranın temyiz aşamasında İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun benzer konuda lehine olan kararını destekleyici olarak göstermesine karşın Danıştay Onikinci Dairesi başvuranın beyanlarını veya İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun kararını gözönüne almayarak temyiz istemini reddettiğini belirtmiştir. İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun Danıştay Onikinci Dairesi ile çelişen bir karar vermesi ve başvuranın İdari Dava Daireleri Genel Kurul kararına ilişkin beyanları karşısında Danıştay Onikinci Dairesinin yeterli bir gerekçe ortaya koymamasının adil yargılanma gereklilikleri ile bağdaşmadığını ifade etmiştir. Buna bağlı olarak da Danıştay Onikinci Dairesinin kararlarında yeterli gerekçe gösterme görevini yerine getirmediği sonucuna varmıştır (Emel Boyraz/Türkiye, § 75).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 4/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesi ve İDDK tarafından yapılan mevzuat yorumunun hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Dairenin ve Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesinin aynı konuda verdiği lehe birçok kararı varken, bu nedenle eczacılık ruhsatları devam eden birçok kişi bulunurken kendi davasının haksız bir şekilde reddedildiğini ifade etmiştir. Aynı konuda oluşan içtihat farklılığından şikâyet ederek adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının, silahların eşitliği ilkesinin ve ölçülülük ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde; yargı mercilerinin kararlarında hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu gerekçelendirdikleri, böylelikle başvurucunun dava konusu ettiği işlemle ilgili olarak karar verdikleri belirtilmiştir. İdari yargı mercilerinin teferruatlı değerlendirmeleri gözönüne alındığında başvurucunun eczane ruhsatının süresinin uzatılmamasına dayanak olan yasal düzenlemelerin detaylı bir şekilde tartışıldığı ifade edilmiştir. Bu hâliyle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde olup olmadığının Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede dikkate alınmasının faydalı olacağı savunulmuştur.

B. Değerlendirme

32. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

35. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı, temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli [2. B.], B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

37. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Yargı mercileri dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik görüntüsü olmaması ve makul bir gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş [1. B.], B. No:

2013/1235, 13/6/2013, § 23).

38. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıktaki bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

39. Kararların gerekçeli olması davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir. Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

40. Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin farklı mahkemelerce yapılan yorumların hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu yorumları birleştirme gibi bir görevinin bulunmadığının altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan saptığına veya derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması gerekir (Selahattin Bayri [1. B.], B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 47).

41. Anayasa Mahkemesi, içtihat farklılığını değerlendirdiği bir kararında Yargıtayın istikrarlı olarak uygulanan içtihattan ayrılarak yeni bir yaklaşımı benimsemesi hâlinde kamuoyu nezdinde yargıya olan güvenin muhafaza edilmesi bakımından yeni yaklaşımın istikrarlı bir şekilde uygulanması gerektiğine dikkat çekmiş ve içtihat değişikliği sonucunda benimsenen yaklaşımın uygulamada birliği sağlamakla görevli yüksek mahkemeler tarafından istikrarlı olarak uygulanmamasının adil yargılanma hakkını ihlal edebileceğine karar vermiştir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 48).

42. Yine Anayasa Mahkemesi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığını değerlendirdiği Yasemin Bodur ([1. B.], B. No: 2017/29896, 25/12/2018, § 52) kararında içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazandığı, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği sonucuna ulaşmıştır.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Somut olayda başvurucunun murisinin eczane sahibi ve mesul müdürü olarak çalışmaktayken vefat etmesi üzerine başvurucu adına beş yıl süre ile geçerli vereseli eczane ruhsatı düzenlenmiştir. Daha sonra başvurucu, yurt dışında yer alan bir üniversitede eczacılık eğitimine başlaması üzerine verilen ruhsatın süresinin uzatılmasını talep etmiştir. Valiliğin vereseli eczane ruhsatı düzenlendiği tarihte başvurucunun reşit olduğu

gerekçesiyle 6197 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca talebi reddetmesi üzerine başvurucu, iptal davası açmıştır.

44. Mahkeme, davayı reddetmiştir. Kararda 6197 sayılı Kanun'un 9. maddesinde, ölen bir eczacının reşit olmayan çocuğunun eczacılık eğitimi görüyor olması hâlinde işletilmekte olan eczanenin ruhsatının iptal edilmeyerek eğitimin tamamlanmasından sonra ölenin çocuğu tarafından eczanenin faaliyetinin devam ettirilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir. Başvurucunun ise murisinin vefat ettiği tarihte reşit olması nedeniyle dava konusu işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna varmıştır. Bölge İdare Mahkemesi de aynı görüşü paylaşmıştır.

45. Daire ise 6197 sayılı Kanun'un 9. maddesinde yer alan düzenlemenin vereseli eczane ruhsatnamesinin verildiği beş yıllık süre içinde eczane eğitiminin devamı hâlinde eğitim süreci boyunca eczanenin işletilebileceğini değerlendirmiştir. Beş yıllık işletme süresinin uzamasında aranan reşit olmak ve eczacılık fakültesine girmek şartlarının birlikte gerçekleşmesinin gerekmediğini ifade etmiştir. Aksi yorumun maddenin düzenleniş amacı ile bağdaşmayacağını vurgulamıştır. Başvurucunun vereseli eczane ruhsatnamesinin sona erdiği sürede reşit olsa bile eczacılık eğitiminin devam etmesi nedeniyle dava konusu işlemde yasal isabet bulunmadığı sonucuna varmıştır.

46. Bölge İdare Mahkemesi tarafından Dairenin bozma kararına karşı ısrar edilmesi üzerine uyuşmazlık İDDK önüne taşınmıştır. İDDK tarafından Bölge İdare Mahkemesinin ısrar kararı onanarak karar kesinleşmiştir.

47. Somut olaydaki dava, başvurucu hakkında düzenlenen beş yıl geçerli vereseli eczane ruhsatının başvurucunun eczacılık eğitimi alması nedeniyle uzatılmamasına karşı açılmıştır. Eczane sahibinin vefatı hâlinde eş ya da çocuğa beş yıllık işletme ruhsatı hakkı tanınacağı konusunda herhangi bir tartışma yoktur. Uyuşmazlık konusu olan husus, başvurucunun reşitken başladığı eczacılık fakültesi eğitiminin beş yıllık olan eczane ruhsatı süresinin uzatılmasına bir etkisinin olup olmayacağıdır.

48. Bu husus Danıştay kararlarına konu olmuştur. Daire ve Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesi, kanunda yer alan reşit olmak ve eczacılık fakültesine girmek şartlarının birlikte gerçekleşmesine gerek olmadığını ifade etmiştir. Zira kanunun konuluş amacının bu yönde olduğunu, aksi bir yorumun kanunun getiriliş amacı ile bağdaşmayacağını belirtmiştir. Buna karşılık İDDK, ölen eczacının çocuğu ruhsat süresinin dolması esnasında reşit değilse reşit oluncaya ve eczacılık fakültesine girdiği takdirde tahsili bitinceye kadar bu sürenin uzayabileceği değerlendirmesinde bulunmuş; kanunda yer alan reşit oluncaya ve eczacılık fakültesine girdiği takdirde bu tahsili bitinceye kadar düzenlemesinde her iki şartın bir arada arandığını, ruhsata başvuran kişinin reşit olması hâlinde sonradan gireceği eczacılık fakültesinin süresi sona eren ruhsata bir etkisinin bulunmayacağını değerlendirmiştir (bkz. §§ 21-23). Danıştay (Kapatılan) Onbeşinci Dairesi ile Daire, görüşünü 2017 yılından beri devam ettirmesine karşılık İDDK'nın bu konuda yalnızca iki kararı vardır.

49. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, Danıştayın ilgili daireleri ve kurulu tarafından istikrarlı olarak uygulanan bir içtihattan ayrılma söz konusu olmadığından somut olayın yukarıda anılan Hakan Altıncan başvurusundan farklı olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca İDDK tarafından verilen sadece iki karar bulunması karşısında Daire ile İDDK arasında derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış bir içtihat farklılığı bulunduğundan bahsedilemeyeceğinden somut başvuru yukarıda belirtilen Yasemin Bodur kararından da farklıdır (bkz. §§ 41, 42). Nitekim AİHM de Emel Boyraz/Türkiye kararında benzer yönde bir

değerlendirme yapmış ve İDDK tarafından aynı konuda Danıştay Dairesinden farklı tek bir karara varmasını derinleşmiş ve sürekli bir farklılık olarak nitelendirmemiştir (bkz. § 27).

50. Mahkeme; davayı reddederken ölen eczacının çocuğu ruhsat süresinin sona ermesi esnasında reşit değilse reşit oluncaya ve eczacılık fakültesine girdiği takdirde tahsili bitirinceye kadar bu sürenin uzayabileceği değerlendirmesinde bulunmuştur. Kanun'da yer alan reşit oluncaya ve eczacılık fakültesine girme düzenlemesinde her iki şartın bir arada arandığı, ruhsata başvuran kişinin reşit olması hâlinde sonradan gireceği eczacılık fakültesinin süresi sona eren ruhsata bir etkisinin bulunmayacağını kabul etmiştir. Ancak Mahkeme, Daire tarafından verilen yukarıda anılan kararları herhangi bir şekilde değerlendirmemiş; Dairenin kanunun uygulanmasına ilişkin yorumu neden kabul etmediğini açıklamamıştır. Sadece kanunda yer alan düzenlemeyi yorumladığını ifade etmiş, bu konuda içtihat birimi olan Dairenin 2017 yılından beri ısrarla uyguladığı görüşün neden kabul edilmemesi gerektiğini kararında göstermemiştir.

51. Öte yandan 6197 sayılı Kanun'un 9. maddesinin tartışıldığı TBMM Komisyonunda kurulmuş bir eczanenin hemen dağılarak ailenin zor durumda kalmasının önüne geçmek için mesul müdür ile faaliyete devam etme imkânının getirildiği belirtilmiştir. Ancak bu duruma iki istisna konulduğu ve bu iki istisnanın küçük çocuğun reşit olmaması hâli veya çocuğun eczacı mektebinde tahsilde olması hâli olduğu ifade edilmiştir (bkz. § 19). Bu nedenle Mahkemenin, Daire tarafından sürdürülen içtihadı neden kabul etmediğini kararda göstermesi ayrıca önemlidir.

52. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe olması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazlar kanun yolu mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanmalıdır. Somut olayda Mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi ve İDDK tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır (Diren Taş [1. B.], B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 36).

53. Sonuç olarak yargılama mercileri Dairenin 2017 yılından beri ısrarla uyguladığı içtihadın neden kabul edilmemesi gerektiğine ilişkin gerekçe ortaya koymadığından başvurucunun eczane işletmesi için düzenlenen vereseli ruhsatname süresinin uzatılması gerektiğine dair iddiaları ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklığa kavuşturmamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

55. Başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

56. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar ve tür belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

57. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

58. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ordu İdare Mahkemesine (E.2022/1291, K.2023/273) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 3.518,70 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 43.518,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 4/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KARADUMAN

B. No: 2019/6185 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/6185

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KARADUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/6185)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Mustafa KARADUMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, arabulucular sicilinden silinme işleminin tesis edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kütahya Barosuna kayıtlı olarak serbest avukatlık yapan ve aynı zamanda 9/5/2017 tarihinden itibaren arabuluculuk faaliyetinde bulunan başvurucunun arabulucular sicilindeki kaydı, Adalet Bakanlığının (Bakanlık) 7/8/2017 tarihli işlemiyle silinmiştir. İşleme ilişkin olarak Bakanlık tarafından gönderilen bildirimde başvurucunun terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu, söz konusu işlemin iptal edilmesi talebiyle 8/9/2017 tarihinde Ankara 7. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde arabulucular listesindeki kaydının terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı olduğu gerekçesiyle silinmesine karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu; hakkında açılan ceza davasının nedeninin 17-25 Aralık 2013 öncesinde kahvaltı organizasyonuna katılması olduğunu, bu organizasyonda örgütle ilgili bir konuşmanın olmadığını ve fikir dünyasının örgütle farklı olduğunu ileri sürmüştür.

4. İdare tarafından Mahkemeye sunulan savunma dilekçesinde başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma ve 12/4/1991

tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na muhalefet suçlarından 11/7/2017 tarihinde Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) kamu davası açıldığı bildirilmiştir.

5. Mahkeme tarafından 24/5/2018 tarihinde davanın reddine karar verilmiş, kararın gerekçesinde arabulucular siciline kayıt şartlarını düzenleyen mevzuatta terör örgütleri ile bağın bir yapıya, oluşuma veya gruba üyelik veya mensubiyet şeklinde gerçekleşmesinin zorunlu olmadığı ve iltisak ya da irtibat şeklinde olmasının yeterli kabul edildiği belirtilmiştir. Bu nedenle dava konusu işlemin sebep unsurunun mevcut olup olmadığının belirlenmesi için başvurucu hakkında devam eden ceza kovuşturmasında mahkûmiyetine karar verilmesinin zorunlu olmadığı, ortaya konulan somut bilgiler neticesinde örgütle iltisaklı ya da irtibatlı olduğu yönünde kanaat oluşmasının yeterli olacağı vurgulanmıştır. Buradan hareketle ceza kovuşturması kapsamında başvurucunun FETÖ'nün düzenlediği sohbet, piknik, yemek, kahvaltı organizasyonlarına bilerek ve isteyerek katıldığının sabit olduğu, örgütün baro genç avukatlar yapılanmasının içinde bulunduğu ve babasının FETÖ/PDY soruşturması kapsamında tutuklandığı ifade edilerek başvurucunun FETÖ/PDY yapılanması ile en azından iltisak içinde hareket ettiğinin açık olması karşısında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. Başvurucu, Mahkemenin kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; FETÖ mensubu olan tanığın beyanlarının mutlak doğru olarak kabul edildiğini, kahvaltı ve pikniklere katıldığını ancak anılan organizasyonlarda hangi konuların konuşulduğuna ilişkin bir tespit yapılmadığını beyan etmiştir. Başvurucu, ayrıca sosyal medyada FETÖ/PDY aleyhinde beyanlarda bulunduğunu, bu yapıya karşı olduğunu sürekli dile getirdiğini belirtmiştir.

7. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi 13/12/2018 tarihli kararıyla istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Mahkemenin kararının usule ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasını gerektiren bir nedenin bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu nihai kararı 29/1/2019 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 21/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

10. Öte yandan Ağır Ceza Mahkemesinin 13/10/2020 tarihli kararıyla başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Anılan kararda başvurucunun savunması yanında itirafçılar M.A. ve A.A. ile tanıklar Ş.A.A, R.B. ve E.T.nin beyanlarına yer verilmiştir.

i. Başvurucunun 7/11/2017 tarihli savunmasının ilgili kısmı şöyledir:

"...avukat olarak çalışıyorum. M.A. beni Fetö gençlik yapısına kurmamız konusunda benden fikir aldığını söylüyor. Ancak söylediği tarihler olan tarihte ben askerdeydim. ... Ben askerdeyken ... avukatlar toplanıp kahvaltı yapıyormuş. Bende askerden geldikten sonra bu kahvaltılara avukat olmam nedeniyle mesleki olarak katıldım. Bu kahvaltılar gizli bir yerde değil ...herkese açık bir kafede yapılıyordu. Bu kahvaltılarda Fetö lehine herhangi bir konuşma olmadı. Kafede başkaca insanlar da vardı ya da bizi tanıyıp gelip gören oturanlar oluyordu. Gizli bir toplantı değildi...

İddianamede bahsedilen fotoğrafların asıllarını getirdim. R.A.'nın doğum günüydü. Doğum

günü kutlaması için bir araya gelmiştik. Orada çekilen fotoğraflardır... (diğer) fotoğraf da bir avukat arkadaşın aldığı arabanın kutlaması için verdiği yemeğe aitti."

ii. İtirafçı M.A.nın 19/1/2017 tarihli beyanı şöyledir:

"1 nolu resim olarak belirtilen piknik görüntüsü ... kaplıcasında çekildi, bu pikniği... R.A.'nın doğum günü olması münasebetiyle organize ettik, doğum günü münasebetiyle terpit edilmiş olsa da bu organizasyon genellikle fetö mensubu avukatların katıldığı ve kısmen de fetö organizasyonu olarak düzenlenmiş bir etkinlikti, bu pikniğe iştirak eden avukatlar ...Av. Mustafa Karaduman ... tamamen fetö üyeliği sebebiyle yapının bir organizasyonu olarak ... katıldık, 2 nolu resim 2014 yılı yaz aylarında... çekildi, 2 nolu resimdeki organizasyon 1 nolu organizasyondan yaklaşık 1 yıl sonra yapıldı, bu organizasyon da B.Ş. tarafından tertip edildi, B.Ş. bu organizasyona bir hoca getirtti, burada dini sohbet yapıldı, ... Av. Mustafa Karaduman ... bu organizasyona fetö yapılanmasının kaynaşma etkinliği olarak bilerek katıldı ..."

iii. İtirafçı A. A.nın 7/2/2017 tarihli beyanı şöyledir:

"Fetö/Pdy örgütü mensubu olan ... barodaki genç avukatlarla birlikte cuma günleri ... A. Cafede kahvaltı organizasyonları tertip ediyordu, bu kahvaltılar 2014 yılı Haziran ayına kadar devam etti, bu kahvaltılara sanıklar ... Mustafa Karaduman,... katıldı..."

iv. Tanık Ş.A.A.nın 11/1/2017 tarihli beyanı şöyledir:

"...2012 yılında A. cafede kahvaltı programlarına başlandı, bu kahvaltı programları düzenli yapılmadı,...17/25 Aralık darbesine kadar devam etti, 17/25 Aralık darbe gerçekleştirilince bu kahvaltı organizasyonunu iptal ettim, 17/25 Aralık sürecine kadar bu kahvaltı etkinliklerine... bir kez Av. Mustafa Karaduman ... katıldı, bu kahvaltılara ... ilçesinde imamlık yapan R.B. iki üç kez katıldı, kahvaltı organizasyonunun FETÖ yapılanmasıyla alakası yoktu..."

v. Tanık R.B.nin 11/1/2017 tarihli beyanı şöyledir:

"... camii imamı olarak görev yaparken ihraç edildim, genç avukatların A. pastanesinde tertip etmiş oldukları kahvaltı programından iki tanesine 2010 yılında katıldım, ... sabah namazına camiye gelen genç avukatların çıkışta beni kahvaltıya daveti üzerine kahvaltıya katıldım, kahvaltıda Muharrem ayından bahsetmemi istemeleri üzerine kısaca bu ayın faziletini anlattım, katıldığım sohbet organizasyonlarına sanıklardan ... Av. Mustafa Karaduman,... katıldı..."

vi. Tanık E.T.nin 10/1/2017 tarihli beyanı şöyledir:

"Avukat arkadaşlarımdan birisi facebook sayfasından kahvaltı organizasyonuna ilişkin bir fotoğraf yayınlandı, bu fotoğraf A. pastanesinde çekildi ve fotoğraf karesinde sanıklardan ... Av. Mustafa Karaduman,...'nın görüntüleri vardı, ..."

11. Beraat kararının gerekçesinde başvurucunun iltisak boyutundaki eylemlerinin terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunun kabul edilmesi için yeterli olmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Beraat kararına ilişkin istinaf talebi Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince 7/6/2022 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu, beraat kararının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince suçu işlemediğinin sabit olduğu gerekçesiyle verilmesi gerektiği iddiası ile temyiz talebinde bulunmuştur. İnceleme tarihi itibarıyla dosya

henüz temyiz aşamasındadır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, henüz sonuçlanmamış bir ceza davasının ve babası hakkındaki soruşturmanın gerekçe gösterilmesi nedeniyle arabulucular sicilinden silinmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde; başvurucunun arabulucular sicilinden silinmesine dair işlemin iptali istemiyle açtığı davada, yargı mercilerinin terör örgütleriyle irtibat ve iltisaka ilişkin değerlendirmede bulunduğu belirtilmiştir. Görüşte; irtibat ve iltisak kavramlarının terör örgütü üyeliğinden farklı olduğu, masumiyet karinesi kapsamında mahkeme kararlarında başvurucunun terör örgütü üyesi olarak kabul edildiğine ilişkin bir ifade yer almadığı vurgulanmıştır. Buna ek olarak başvurucunun hakkındaki ceza mahkemesi kararının lehinde kesinleşmesi hâlinde, yeniden bir başvuruda bulunarak durumunun tekrar gözden geçirilmesini istemesinin mümkün olduğuna değinilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki hususları tekrar etmiş ayrıca temyiz talebinin beraat hükmünün gerekçesine ilişkin olması nedeniyle anılan hükmün fiilen kesinleştiği ifade edilmiştir.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda karmaşık veya zorlama şikâyetler, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki şikâyetler, başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği şikâyetler ile temel haklara yönelik bir ihlalin olmadığı açık olan şikâyetler açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, § 21).

15. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi [1. B.], B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

16. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol

[2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

17. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk yargılaması ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza mahkemesi kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (Ramazan Tosun [1. B.], B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

18. Somut olayda Mahkemece başvurucunun FETÖ/PDY'nin düzenlediği sohbet, piknik, yemek, kahvaltı organizasyonlarına bilerek ve isteyerek katıldığı, örgütün baro genç avukatlar yapılanmasının içinde bulunduğu ve babasının FETÖ/PDY soruşturması kapsamında tutuklandığı ifade edilerek başvurucunun FETÖ/PDY yapılanması ile iltisaklı olduğuna ilişkin tespitlerin dayanaklarına yer verilmiştir. Dolayısıyla gerekçede kullanılan ifadelerin başvurucunun suç işlediğine ilişkin bir kabul içerdiği ya da suçluluğunu ima ettiği söylenemez. Nitekim Mahkemece örgüt üyeliği ile iltisak kavramlarının farklı olduğu, arabulucular siciline kaydedilmek için örgüt üyesi olma şartının aranmadığı, terör örgütleri ile irtibat ve iltisaklı olma olgusunun yeterli kabul edildiği belirtilerek bu kapsamda yapılan değerlendirmeye dayanak olarak gösterilen başvurucuya ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

19. Bunun yanında Mahkemenin tespitlerine dayanak olan ceza yargılamasında başvurucunun söz konusu piknik ve yemek organizasyonlarına katıldığını ancak bu toplantılarda gündelik konuların konuşulduğunu beyan ettiği dikkate alındığında Mahkemenin sabit olduğunu ifade ettiği olguların başvurucunun masumiyet karinesini zedeleyecek bir yaklaşım içermediği açıktır. Sonuç olarak bireysel başvuruya konu edilen derece mahkemesindeki yargılamanın bir ceza yargılaması niteliği taşımadığı, kararda kullanılan dilin başvurucunun masumiyetini sorgulamadığı değerlendirilmiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu; yargılama sırasında lehindeki delillerin toplanmadığını, itirafçı beyanlarının iftiradan ibaret olduğunu, somut dayanaklar içermediğini ayrıca gerek kendisi hakkındaki gerekse babasına ilişkin ceza yargılamalarının beraat kararı ile sonuçlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

23. Başvurucunun iddialarının arabulucular sicilinden kaydının silinmesine ilişkin tesis edilen işleme karşı açılan iptal davasının reddedilmesine, dolayısıyla arabuluculuk faaliyetinin engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun

olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82).

24. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun arabulucular sicilinden kaydının silinmesine ilişkin işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine ve itibarına olumsuz şekilde etki ettiği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Şükran Dağ Cabir [1. B.], B. No: 2019/19839, 15/3/2023, § 25).

25. Başvurucu hakkında tesis edilen işlem tüm ülkede olağanüstü hâlin devam ettiği bir süreçte verilmiştir. Söz konusu kararın terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olanların kamu hizmetinin yürütüldüğü alanlardan olan arabuluculuk faaliyetinde bulunmalarının engellenmesine ilişkin olduğu, bu durumun olağanüstü hâlin ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etmek amacına yöneldiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (Şükran Dağ Cabir, § 26).

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Savaş, seferberlik veya olağanüstü hâl (OHAL) gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı bulunmaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden OHAL'lerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve AİHS'e ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında da sayılmamıştır. Ayrıca somut olaydaki özel hayata ilişkin tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148; Şükran Dağ Cabir, § 29).

28. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme, bunun durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir.

29. Somut olayda serbest avukat olan ve 9/5/2017 tarihinden itibaren arabuluculuk yapan başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olma suçundan kamu davası açılması üzerine başvurucunun arabulucular sicilindeki kaydı idari işlemle silinmiştir. Kaydın silinmesine ilişkin işlemin gerekçesi, başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olmama

koşulunu sağlamaması olarak kabul edilmiştir. Yargı mercileri de aynı gerekçeyle başvurucunun iptal talebini reddetmiştir. Başvurucunun temel iddiası, hakkında açılan ceza davasının terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğunun kabul edilmesi bakımından yeterli kabul edilemeyeceğine ve örgütle ne şekilde irtibatlı ya da iltisaklı olduğuna dair gerekçelerin ortaya konulamadığına ilişkindir.

30. Başvuruya konu süreç kesinleştikten sonra neticelenen ceza davasında başvurucunun iltisak boyutundaki eylemlerinin terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösterir biçimde çeşitlilik, devamlılık ve yoğunluk içermemesi nedeniyle atılı suçu işlediğinin sabit olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anılan süreçte başvurucunun serbest avukatlık faaliyetlerine devam ettiği görülmektedir.

31. 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun Arabulucular siciline kayıt şartları başlıklı 20. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartının bulunduğu görülmüştür. Aynı Kanun'un Arabulucular sicilinden silinme başlıklı 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; Daire Başkanlığı, arabuluculuk için aranan koşulları taşımadığı hâlde sicile kaydedilen veya daha sonra bu koşulları kaybeden arabulucunun kaydını siler hükmüne yer verilmiştir.

32. Arabuluculuk kurumu uyuşmazlıkların yargılamaya konu olmadan sulh yolu ile ivedi bir şekilde çözümlenmesini temin etmek için ihdas edilmiştir. Dolayısıyla arabulucular mevzuatın düzenlendiği sınırlar çerçevesinde kamu hizmeti niteliğindeki yargılama faaliyetinin işleyişine katkı sağlamaktadır. Bu sebeple arabuluculuk faaliyetinde bulunacak kişilerde aranacak şartlar yönünden idarenin takdir yetkisinin daha geniş olması makul kabul edilebilir. Bununla birlikte önemli olan husus, söz konusu takdir yetkisi kapsamında tesis edilen işlemlerin ilgili mevzuat kapsamında olduğunun ve iltisaklı ya da irtibatlı olma durumunun somut olgulara dayandığının idari ve yargısal makamlar tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmasıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Şükran Dağ Cabir).

33. Somut olayda Mahkeme kararının gerekçesinde yer alan ve başvurucu hakkındaki beyanlarla ortaya çıkmış olan eylemlerin, ifade sahiplerinin Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan beyanlarıyla somutlaştırıldığı görülmektedir (bkz. § 10). Buna göre anılan beyanlarda başvurucunun FETÖ/PDY'nin organize ettiği sohbet, piknik, yemek, kahvaltı organizasyonlarında bilerek ve isteyerek yer aldığı, ayrıca mensubu olduğu baro genç avukatlar yapılanmasının sohbet ve toplantılarına katıldığı şeklindeki hususlara yer verilmiştir. Görgüye ve bilgiye dayalı olan bahse konu beyanlarda aktarılan olay ve vakıaların tesadüfi nitelikte olmadığı ve tutarlı olduğu gözönüne alınarak bunların, başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı oluştuğuna ilişkin ciddi ve somut nitelikteki objektif deliller olarak değerlendirilmesi -OHAL koşulları içinde- kabul edilebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sinan Ulu [GK], B. No: 2023/57158, 25/9/2025, §102).

34. FETÖ/PDY'nin gizli yapısı ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin OHAL koşulları bağlamında gerekli olduğu konusunda idari ve yargısal makamlarca ulaşılan sonucun ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği değerlendirilmektedir. Öte yandan başvurucu, arabulucular sicilinden ilgili ve yeterli kabul edilebilecek nitelikteki somut gerekçelerle çıkarılmış ancak avukat olarak mesleğini ifa etmesini engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlama getirilmeyerek somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla hareket edildiği ve

tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olduğu sonucuna varılmaktadır.

35. Ayrıca somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği görülmektedir. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan bilgi ve belgelere karşı etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânının sağlandığı görülmektedir. Bu bağlamda somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği ve yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Dolayısıyla başvurucunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmaktadır.

36. Sonuç olarak darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğunu göstermesi açısından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin OHAL'in ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfîlik içermediği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla eldeki başvuruda, OHAL koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu kanaatine varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuruya konu işlemin dayanağı olan olgunun salt bir meslek grubunun açık faaliyetlerine iştirakten ibaret olması karşısında Mahkememiz Birinci Bölüm çoğunluğunun başvuranın arabulucular sicilinden silinme işlemi dolayısıyla özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasını açıkça dayanaktan yoksun bulan kararına katılmamaktayım.

2. Temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahalelerde bulunulduğu

iddiaları karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvenceler sağlanmalıdır. Gerek hukuk devleti ilkesinin gerekse adil yargılanma hakkının gereği keyfiliği önleyici güvencelerin hem mevzuat hem de uygulamada sağlanmasıdır. İdari makamlar ve mahkemeler, söz konusu tedbirin keyfî olmadığını ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturmadığı takdirde yapılan müdahalenin hak ihlaline neden olduğu kabul edilmelidir.

3. Bu bağlamda terör örgütüyle irtibat ve iltisakı oluştuğuna ilişkin iddiaların ciddi, somut nitelikteki objektif deliller kapsamında değerlendirilmesi zorunludur (bu yönde bkz. AYM Sinan Ulu [GK], B. No: 2023/57158, 25/9/2025, par. 102). Haklarında belirtilen iddialarla işlem tesis edilen kimselerle ilgili idari ve yargısal makamların işlem ve karar gerekçelerini somut olgulara dayandırdıklarını ve dayanılan olguların objektif olarak irtibat-iltisakı kanıtladığını ilgili ve yeterli gerekçeyle gösterebilmeleri gerekir (bu yönde bkz. AYM Şükran Dağ Cabir, B. No: 2019/19839, 15.3.2023, par. 38-41).

4. İncelenen dosyada başvurucuya isnat edilen eylem, 17-25 Aralık eylemleri öncesine kadar başvuranın baronun genç avukatlar grubu tarafından düzenlenen piknik, kahvaltı, sohbet, yemek gibi diğer meslektaşlara da açık olan faaliyetlerine katılmaktan ibarettir. Sonraki tarihlerde katıldığıyla ilgili bir iddia ve tespit te yoktur. Ayrıca başvuranın bizzat bu organizasyonları yaptığına veya yapılmasına yardım ettiğine ilişkin bir iddia ve delilden söz edilmemektedir. Başvuran aleyhine beyanda bulunan iki tanığın beyanında yer alan ve başvuranın da kabul ettiği eylem, baronun genç avukatlar grubu tarafından düzenlenen ve çoğu aleni ortamlarda gerçekleşen piknik, kahvaltı, sohbet, yemek gibi diğer meslektaşlara da açık olan faaliyetlerine katılmaktır.

5. Belirtilen tespitler ışığında; tanık beyanlarında da belirtildiği üzere örgütün sosyal taban kazanma faaliyeti kapsamında da olsa yalnızca örgüte bağlı veya sempati duyanlara yönelik olmayıp farklı eğilimleri olan genç avukatlara da yönelik olan, örgüte duyulan sempatiyi artırmayı amaçlayan aleni faaliyetlerin tek başına terör örgütüyle irtibat ve iltisakın temel dayanağı ve kanıtı olarak kabul edilmesi bir hukuk devletinde öngörülemez ve kabul edilemez niteliktedir. Mahkemelerin böylesi yaklaşımları aksini ispata imkan tanımadığından gerek adil yargılamanın gerekse maddi hakların usul güvencelerini ortadan kaldıracaktır. Nitekim bu olayda da bu durum gerçekleşmiştir. Bu nedenlerle başvuranın özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY

Anayasa Mahkemesinin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

Başvurucu avukat olarak çalışırken 9/5/2017 tarihinde arabulucuk siciline kaydedilmiştir. Adalet Bakanlığınca terör örgütleriyle iltisak ve irtibatlı olduğu gerekçesiyle arabuluculuk sicilinden silinmiştir. Bu işleme karşı açmış olduğu dava yargı süreçlerinden geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucuya ilişkin örgüt üyeliğinden açılan davada beraat kararı ile sonuçlanmıştır.

Başvurucu arabuluculuk siciline ilişkin silinme işlemlerini ve süreci bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine getirmiştir.

Öncelikle, FETÖ/PDY'nin yargı kararlarına da yansıyan ve Mahkememizce de kabul edildiği üzere bir eğitim ve sosyal gönüllülük, dini bir yapılanma hareketi olarak ortaya çıktığı, daha sonrasında kriminalize olarak gerçek amacını ortaya koyduğu, hukuk dışı faaliyetler gerçekleştirmeye ve anayasal düzeni ortadan kaldırma gayesini taşıdığını izhar etmeye başladığı anlaşılmaktadır (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024).

Söz konusu durum, suç ve cezada kanunilik ilkesi gereğince başvuruculaların, örgütün illegal amacını ortaya çıkaran olgusal durumlar ile Milli Güvenlik Kurulu kararları sonrasında gerçekleştirilen eylem ve işlemlerin kişilerin FETÖ ile bağlantısı açısından dikkate alınması, bu eylemlerin ortaya konulmasında ve değerlendirilmesinde, örgütün yapısının ve perdelemesinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 11-13).

Mahkememize göre, Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (N. E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 124; A. S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 126; Halit İnciroğlu [GK], B. No: 2023/38006, 29/5/2025, § 131).

Yine Mahkememizce de kabul edildiği üzere Danıştayın konu ile ilgili olarak verdiği bazı kararlarda kişilerin FETÖ/PDY ile bağlantı hususunda somut verilere dayanmayan, yalnızca kişisel kanaat ve tahmine dayalı tanık beyanlarının FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı ortaya koymak konusunda yeterli olmadığı dikkate alınmalıdır (Halit İnciroğlu, § 152).

FETÖ/PDY örgütü, ilk olarak 17- 25 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirdiği ve yargı kararlarıyla konusu suç olduğu sabit olan eylemlerle kriminalize olmuştur. Bu tarihten sonra devlet organları, anılan yapının millî güvenliğe kamu güvenliğine aykırı hareket ettiğini topluma her defasında ilan etmiştir. Sırasıyla; kamu görevlilerinin, legal görünümlü illegal yapılardan uzak durması yönünde genelge gönderilmiş, Milli Güvenlik Kurulu tarafından FETÖ/PDY'nin millî güvenliğe aykırı bir yapı olduğu ilan edilmiş; en nihayetinde 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi neticesinde örgütün silahlı bir terör örgütü olduğu tezahür etmiştir.

Kişilerin, FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı ortaya konulurken, legal görünümlü illegal yapılarla ilişkisi değerlendirilmeli, bu ilişkinin örgütle irtibat ve iltisak boyutuna mı ulaştığı,

yoksa normal bir sosyal ilişki şeklinde mi cereyan ettiği belirlenmelidir. Bu belirleme yapılırken FETÖ/PDY'ye müzahir kurumlarla kişilerin irtibat yoğunluğu, irtibatın boyutu ve icra edilen eylemin kapsamı göz önüne alınmalı ve arındırma usulüne ilişkin usul ve esaslar kullanılarak kişilerin, Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüne aykırı davranıp davranmadığı konusunda vicdani bir kanaate ulaşılması gerekir.

Kamu otoriteleri ve hükümet yetkililerince defalarca dile getirilen ve ülke genelinde tüm toplumun tanıklık ettiği örnekleri bulunan bir olgu olarak, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının tezahür ettiği ve bu hususun kamu otoriteleri ve hükümet yetkililerince deklare edildiği süreçten önceki kınanamayacak fiil ve eylemlerin esas olarak irtibat veya iltisaka esas alınmayacağı tüm vatandaşların devlet organlarından haklı beklentisi haline dönüşmüştür.

Bu yaklaşım dışındaki her türlü yaklaşımın, kişilerin devlete olan güvenini sarsacağı, toplumsal olarak ciddi bir belirsizliğe sebep olacağı, yasal olduğu düşünülen ve aksi belirtilmeyen tutum ve davranışlar sebebiyle sürekli olarak bir tehdit altında tutulma durumunun ortaya çıkaracağı güvensizlik ve problemlerin kaos ortamından faydalanan terör örgütlerinin çözülmesini ve ortadan kalkmasını engelleyeceği hususlarına da değinmek gerekmektedir.

Yasal bir zemine dayanan ve sonrasında belli faaliyetler neticesinde gerçek amacını izhar eden FETÖ/PDY'nin amacının tüm katmanlar tarafından öğrenilmesinden sonra, bu örgütle bağını kesen veya bunların illegal fiillerini desteklemeyen kişilere sirayet edebilecek şekilde cezalandırma politikasının yürütülmesi, bu örgüte belli bir süreçte sempati duyan kişilerin de örgütten uzaklaşmasını engelleyecek, ortaya bir -mağdur sosyolojisi- ve örgüt tarafından kullanılabilecek bir -mağdur politikası- çıkaracaktır.

Nevi şahsına münhasır bir örgüt olduğu ortada olan FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak yapılacak tespit, iş ve işlemlerin zorluğunu göz ardı etmeksizin, kişilere isnat edilen iltisak veya irtibat olgularının örgütün amacının toplumsal düzeyde bilinebilir hale geldiği süreçten sonrasına dair olması ve bu olguların kamu otoriteleri tarafından ispat edilmesi gerektiği hukukun temel gerekliliklerindendir.

FETÖ terör örgütüne yönelik arındırma işlemleri sırasında çıkarılan KHK'da örgüt üyeliği bir kriter, iltisak ve irtibat ise ayrı bir kriter olarak esas alınmıştır. Yukarıda izah edildiği üzere örgüt üyeliği ve buna ilişkin kriterler adli yargılamalar sonucunda ortaya konulacaktır. İltisak ve irtibat ile ilgili kriterlerin ise idarece ve idari yargı organlarınca ortaya konulması gerekmektedir. İltisak ve irtibatın ne olduğu ortaya konulurken Anayasa'nın koruduğu temel hak ve güvenceler korunarak belirlenmelidir. Örgüt ile iltisak ve irtibatı belirlenen kişilerin, iltisak ve irtibat durumları belirlenirken örgütün kriminal hale geldiği, kamu otoriteleri tarafından ilan edildiği tarih esas alınarak yapılmalıdır. İltisak ve irtibata dayanak yapılan olgular sosyal hayatın içerisinde suç kabul edilmeyen faaliyetler üzerinden belirlenen durumlardır. Bu durumda kişilerin üyelik düzeyine varmayan faaliyetlerinin tespitinde; örgütün kriminal hale geldiği, bu durumun kamu otoritelerince ilan edildiği, toplum tarafından bilinir olduğu durumlar göz önüne alınarak belirlenmelidir.

Nitekim, başvuruya konu olayda olduğu gibi, Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nca (Komisyon) yapılan incelemelerde, Komisyon'a başvuranlar hakkında Bank Asya, sendika üyeliği, dernek üyeliği, yayın aboneliği gibi hususlarda sadece 2014 yılından sonraki olguların esas alındığı görülmektedir. Bu açıdan, kamu görevinden çıkarılanlar hakkında idari bir merci tarafından yapılan incelemede de yukarıda yer verilen hususların dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Ancak Komisyon tarafından somut verilere ilişkin olarak bu

değerlendirmeden ayrılarak, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının toplum tarafından anlaşılabildiği süreçten önce kişilerin katıldığı sohbet toplantılarının ve kurduğu soysal ilişkilerin neden esas alındığına ilişkin ne kamu otoritelerince ne de yargılama makamlarınca bir gerekçelendirmeye gidilmiştir.

Özellikle, örgütün amacının kamu oyunca bilinir hâle geldiği dönemden önceki sohbet toplantılarının örgütle irtibat ve iltisakın bir göstergesi olarak kabul edilebilmesi için bu toplantıların konusunun ne olduğunun tespiti oldukça önem taşımaktadır. Tamamen dinî konuların konuşulduğu sohbetlere katılmanın tek başına irtibat ve iltisakın göstergesi olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Anılan dönemde, örgütün kriminal yönünü bilmeyen, onu dinî bir cemaat olarak gören ve tamamen dinî meselelerin konuşulduğu sohbetlere katılan bir kimsenin terör örgütüyle irtibatlı ve iltiksaklı olarak görülmesi, örgütün dinî bir cemaat olduğunu düşünerek hareket edenler ile örgütün amacını bilerek hareket edenler arasındaki çizginin bulanıklaşmasına ve ilk kategoriye girenlerin de ikinci kategoriye dahil edilmesi riskinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla örgütün amacının kamu oyunca bilinir hâle geldiği dönemden önceki sohbet toplantılarına katılmanın irtibat veya iltisak göstergesi olarak kabul edilebilmesi ancak bu toplantılarda dinî meseleler dışında, örgütsel meselelerin konuşulduğunun tanık ifadeleri veya başkaca delillerle ortaya konulmasına bağlıdır.

Somut başvuruda başvurucuya isnat edilen eylemler 17-25 Aralık öncesine dayanan mesleki piknik, kahvaltı gibi faaliyetlerdir. Bu tarihten sonra benzer organizasyonlarında katıldığına dair tespitler yapılmamıştır.

Temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin ölçüsüz ve keyfi olmaması gerekir bu güvenceleri kanun ve uygulama düzeyinde sağlanması gerekmektedir.

Başvurucunun özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasının değerlendirilirken tüm delillerin dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği, başvurucunun örgütün kriminalize olduğunun değerlendirildiği kritik tarihler sonrasında herhangi bir eyleminin bulunduğuna ilişkin olarak somut bir bilginin başvuru dosyasında yer almadığı göz önüne alındığında, başvurucunun özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Selahaddin MENTEŞ

ALİ KADIOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/26930 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26930

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KADIOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26930)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucular : Ali KADIOĞLU ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (Ç) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne ve ekli tablonun (B) sütununda belirtilen başvuruların 2020/26930 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Beycur ve diğerleri ([GK], B. No: 2023/76490, 31/7/2025) kararında başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde bireysel başvurudan haberi olmayan mirasçılarının hak kaybına uğramaması için yapılması gerekenler hususunda genel ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi mirasçıların hak kaybına uğramalarını engellemek, bireysel başvuruların neticelendirilmesini sağlamak gerekliliğini birlikte karşılayabilecek bir yol olarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında

Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 84. maddesinin verdiği yetkiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinin başvuru tarihinden sonra ölüm hâli için de uygulanabileceği kanaatine varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında vefat etmiş olan başvurucunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişilerin ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde -mirasçıların menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurunun incelenmesine devam edilebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda bireysel başvuru yapıldıktan sonra ölen bir başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönündeki taleplerini Anayasa Mahkemesine iletme yükümlülüğünün kendileri üzerinde olduğu kaydedilmelidir. Öte yandan Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi durumunda dahi başvurunun incelenmeye devam edilebileceği vurgulanmalıdır.

4. Başvurucular Ali Gözekçi ve Serdar Tekin'in bireysel başvuru tarihinden sonra vefat ettiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla somut başvurularda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvuruların işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

5. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a göre kurulan Tazminat Komisyonuna 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 2. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrasında öngörülen düzenlemeyle birlikte ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla doğrudan yapılan başvurularda da manevi tazminat taleplerini inceleme görevi verilmiştir.

6. 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5/A maddesine göre Tazminat Komisyonuna müracaatın soruşturma, kovuşturma veya yargılama sürecinde ya da en geç bunların kesin bir kararla sonuçlandığının öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Yine aynı Kanun'a eklenen geçici 3. maddeye göre Anayasa Mahkemesince düşme ve başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararlarından sonra üç ay içinde Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı getirilmiştir.

7. Bu şekilde yargılamaların makul sürede sonuçlanmadığı iddialarıyla ilgili doğrudan Tazminat Komisyonuna başvuru yolu ihdas edilmiştir. Ceza davaları, hukuk davaları ve idari yargı alanına ilişkin davalarda yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı iddiasıyla yapılacak başvuruların değerlendirilerek karara bağlanmasında izlenecek yol belirlenmiştir. 7499 sayılı Kanun'la getirilen bu başvuru yolunun ulaşılabilirlik açısından, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi yönünden ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, Ferat Yüksel ([2. B.], B. No: 2014/13828, 12/9/2018) ve Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararlarında Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun etkililiğini incelemiştir. Anılan kararlarda Tazminat Komisyonuna başvuruların nasıl yapılacağının detaylı olarak düzenlenmesi, kişileri mali külfet altına sokmaması ve kişilere makul bir süre içinde doğrudan başvuru imkânı tanıyarak başvuruda kolaylık sağlaması

nedenleriyle ulaşılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Tazminat Komisyonunun yapısının kanun ile önceden belirlenmiş olması, özellikle kararlarına karşı yargı yolunun açık olması, bu kapsamda adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin yargılama sırasında sağlanmasının Anayasa'nın 36. maddesi gereği zorunluluk arz etmesi ve kanun ile bu konuda sınırlama getirilmemiş olması hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla başvurucunun ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma kapasitesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kararlarda ayrıca Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun başvuruculara tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi imkânları sunması nedeniyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu sonucuna varılmıştır.

9. 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik öncesi Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlara da değinmek gerekir. Mahkeme ilk olarak Nevriye Kuruç ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararında makul sürede yargılanma hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesine bireysel başvurudan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bu hakla bağlantılı 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kararda böyle bir yolu oluşturmanın gerekliliği açıklandığı gibi bu konuda yapısal sorun olduğu tespit edilmiş ve pilot karar usulünün uygulanmasına karar verilmiştir.

10. Anılan pilot kararın yayımlanmasından sonra 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile değişiklik yapılmıştır. 5/4/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren geçici 2. maddeye göre 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç ya da eksik icra edildiği veya icra edilmediği iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilecek kabul edilemezlik kararından sonra Tazminat Komisyonuna başvuru yapılmasının yolu açılmıştır.

11. Ancak Nevriye Kuruç kararındaki tespitlere, İnsan Hakları Eylem Planı'nda belirlenen ilkelere, yasama ve yürütme organlarının ortaya koyduğu hedeflere rağmen makul sürede yargılama yapılmaması nedeniyle ortaya çıkan zararların telafi edilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmadan önce başvuru yapılabilecek daimî bir başvuru yolunun ihdas edilmediği anlaşılmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, bu nedenle Keser Altıntaş ([GK], B. No: 2023/18536, 25/7/2023) kararında yeni bir değerlendirme yapılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Mahkemeye göre Nevriye Kuruç kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmadan idari veya yargısal bir başvuru yolunun oluşturulmaması, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarının Anayasa Mahkemesince ilk elden incelenmesine devam edilmesi verilen pilot kararın anlam ve önemini ortadan kaldıracaktır. Makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurulardaki inceleme yöntemi, verilen ihlal kararının sayısı ve pilot kararda belirtilen ilkeler dikkate alındığında anılan ihlal iddiasıyla yapılan başvuruların Anayasa Mahkemesince incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı ortadadır. Mahkeme, tüm bu nedenlerle Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediği için başvurunun düşmesine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi, ayrıca bireysel başvuru yapılmadan önce makul sürede yargılanma

hakkının ihlal edildiği iddiasıyla başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yolunun ihdas edilmesi hâlinde anılan yolun etkili ve erişilebilir olup olmadığı, yeterli bir giderim sağlayıp sağlamadığı hususlarında Anayasa Mahkemesince yeniden bir değerlendirme yapılacağını belirtmiştir.

13. Keser Altıntaş kararında verilen düşme kararından sonra yasama organı tarafından 6384 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmıştır. Bu kapsamda 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikle Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmadan önce makul sürede yargılama yapılmadığı iddiasıyla ilgili olarak doğrudan Adalet Bakanlığı Tazminat Komisyonuna başvuru yapılabilmesi imkânı sağlanmıştır. Yine aynı düzenleme ile Anayasa Mahkemesince makul sürede yargılanma yapılmadığı iddiasıyla yapılan başvurular üzerine verilen düşme veya başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararlarından sonra Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı getirilmiştir. Anılan değişiklikler 12/3/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

14. 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'daki değişiklik sonrasında yapılan incelemede yargılamaların uzun sürdüğü ve makul süre içinde sonuçlanmadığı iddialarıyla ilgili olarak doğrudan Tazminat Komisyonuna nasıl başvuru yapılacağı ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre Tazminat Komisyonuna müracaatın soruşturma, kovuşturma veya yargılama sürecinde ya da en geç bunların kesin bir kararla sonuçlandığının öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde yapılabileceği, haklı bir mazeret nedeniyle süresi içinde müracaat edemeyenlerin mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte müracaat edebilecekleri, müracaatta bulunan kişinin dilekçesinde açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemi, zararın nitelik ve niceliğini belirtmesi ve bunların belgelerini dilekçesine eklemesi gerektiği, dilekçedeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda eksikliğin bir ay içinde giderilmesi, aksi hâlde istemin reddedileceği, Tazminat Komisyonuna müracaatın Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığıyla da yapılabileceği, başvurunun harca tabi olmadığı, verilen kararlara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebileceği ve kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde tazminatın Adalet Bakanlığı tarafından ödeneceği ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Sonuç olarak Tazminat Komisyonuna doğrudan başvurunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve kişilere makul bir süre içinde doğrudan başvuru imkânı tanıyarak başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir, makul bir başarı şansı sunma ve potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024 § 38).

15. Öte yandan aynı düzenleme ile Anayasa Mahkemesince makul sürede yargılama yapılmadığı iddiasıyla yapılan başvurular üzerine verilen düşme veya başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararlarından sonra Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı sağlanmıştır (Ahmet Kartalkuş, § 39).

16. Tazminat Komisyonunun Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği tazminat miktarlarına uygun olarak tazminat miktarı belirlemesi gerektiği ve kararından sonra yargısal başvuru yollarının bulunduğu dikkate alınmalıdır. Tazminat Komisyonu ve devamında yargısal yolların tüketilmesinden sonra Anayasa Mahkemesine başvuru yapılabileceği ve Tazminat Komisyonu tarafından verilen tazminatın başvurucu açısından yeterli giderim sağlayıp sağlamadığının değerlendirileceği gözönünde tutulmalıdır (Ahmet Kartalkuş, § 40).

17. Sonuç olarak 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, § 41). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle ekli tabloda belirtilen başvuruların (Başvurucular Ali Gözekçi ve Serdar Tekin haricinde) diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Başvurucular Ali Gözekçi ve Serdar Tekin yönünden başvurunun ölüm nedeniyle İŞLEMDEN KALDIRILMASINA,

D. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

E. 1. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin iki numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

2. Diğer başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET İÇGÜLEŞ VE SELAHATTİN BOZDAĞ

B. No: 2020/31984 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31984

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET İÇGÜLEŞ VE SELAHATTİN BOZDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31984)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Muhammet İÇGÜLEŞ 2. Selahattin BOZDAĞ

Vekilleri : Av. Hakan BİLGEHAN Av. Emre Burak ONAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkeme kararıyla tespit edilen alacağın enflasyon karşısında yitirilen değerinin karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye İşitme Engelliler Futbol Millî Takımı 2/7/2008-12/7/2008 tarihleri arasında Yunanistan'da düzenlenen İşitme Engelliler Dünya Futbol Şampiyonası'nda dünya ikinciliğini elde etmiştir. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (İdare) dünya ikincisi olan, başvuruculaların da aralarında bulunduğu 23 sporcuya 20/10/2006 tarihli ve 26325 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik (mülga Yönetmelik) hükümleri uyarınca 26/1/2009 tarihinde yetmiş beşer Cumhuriyet altınının şampiyonanın bittiği 12/7/2008 tarihindeki Türk lirası karşılığını ödemiştir.

3. Başvurucular İdareye müracaatta bulunarak mülga Yönetmelik hükümleri uyarınca 400 Cumhuriyet altını karşılığı ödül verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Buna göre geriye kalan 325 Cumhuriyet altını karşılığı Türk lirasının yasal faiziyle birlikte ödenmesini talep

etmiştir. Başvurucuların talebi zımnen reddedilmiştir.

4. Başvurucular, zımni ret işleminin iptali istemiyle 11/5/2009 tarihinde davalar açmıştır. İdare Mahkemeleri 7/1/2010 ve 4/12/2009 tarihlerinde idari işlemin iptaline karar vermiştir. Kararlarda, 325 Cumhuriyet altınının şampiyonanın bitim tarihi olan 12/7/2008'de Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca belirlenen altın fiyatı esas alınarak tespit edilen Türk lirası karşılığının yasal faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesi gerektiğini belirtmiştir.

5. İdare 30/4/2010 tarihinde 58 Cumhuriyet altını karşılığı olarak 14.462,19 TL'yi başvuruculara ayrı ayrı ödemiştir.

6. Davalı İdarenin iptal kararlarına karşı temyiz başvuruları, Danıştay Onuncu Dairesince (Danıştay) İdare Mahkemelerinin gerekçeleri değiştirilmek suretiyle 10/11/2010 tarihinde reddedilmiştir. Danıştay başvuruculara verilecek ödülün mülga Yönetmelik'in 6. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. İdarenin karar düzeltme istemleri 21/6/2011 ve 31/10/2011 tarihlerinde reddedilmiştir.

7. İdare 400 Cumhuriyet altınından geriye kalan 267'si için 13/7/2008 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca belirlenen altın fiyatını esas alarak hesapladığı 66.750 TL'yi 30/11/2018 tarihinde başvuruculara ayrı ayrı ödemiştir. Başvuruculara herhangi bir faiz ödemesi yapılmamıştır.

8. Başvurucular 29/1/2019 tarihinde tam yargı davaları açmış, İdarenin faiz dahi ödemediğinden yakınarak 66.750 TL'nin 13/7/2008 ile 30/11/2018 tarihleri arasındaki altın fiyatı artış oranınca artırılmasını ve tazminat olarak bu suretle tespit edilecek tutara hükmedilmesini talep etmiştir.

9. Davalı İdare, savunma yazısında mülga Yönetmelik'in 16. maddesinin dördüncü fıkrasında müsabakaların bittiği tarihte Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca belirlenen altın fiyatının esas alınması gerektiğinin hükme bağlandığını belirtmiş; Yönetmelik hükmüne uygun olarak başvuruculara ödeme yapıldığını ifade etmiştir.

10. Ankara İdare Mahkemeleri 6/12/2019 ve 22/11/2019 tarihlerinde davaları reddetmiş; karar gerekçelerinde, İdarenin ödül tutarını hesaplama yönteminin mevzuata uygun olduğunu belirtmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemeleri başvuruculara istinaf başvurularını reddetmiştir.

11. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

12. 2020/31990 numaralı başvurunun 2020/31984 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucular, alacağının geç ödenmesi sebebiyle enflasyon karşısında yitirilen değerinin karşılanmaması dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca talebe uygun bir karar verilmemesi ve mahkeme gerekçesinin makul olmaması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, idarenin sorumluluğunun tartışılmaması nedeniyle de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetlerinin ödenmesine karar verilen parasal hakların değer kaybına uğratılmasına ilişkin olduğu anlaşıldığından iddiaların mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Başvuruculların 325 Cumhuriyet altınının 12/7/2008 tarihindeki Türk lirası değerindeki alacağının anılan tarih itibarıyla mevcut olduğu İdare Mahkemelerinin 7/1/2009 ve 4/12/2009 tarihli kararlarıyla tespit edilmiştir. Başvuruculların bu alacağının Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkiyet hakkı kapsamında mülk teşkil ettiği kuşkusuzdur (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Volkan Kahırlı [2. B.], B. No: 2019/22730, 16/3/2022, § 22).

16. Anayasa Mahkemesi kanun koyucunun bir hak olarak öngördüğü veya kamu borcu hâline gelmiş ödemelerin geç yapılması nedeniyle mağdur oldukları iddiasıyla yapılan başvurularda, alacakta veya hakka konu bedelde meydana gelen değer aşınmalarının başvurucular üzerinde orantısız bir yük oluşturması hâlinde mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013; Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2013/28, 25/2/2015; Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, §§ 63-76). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi mahkemelerce hükmedilen alacak veya tazminatların enflasyon karşısında aşırı ölçüde değer kaybettiği başvurularda ölçülülük yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Abdulhalim Bozboğa [1. B.], B. No: 2013/6880, 23/3/2016, §§ 48-66; ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017, §§ 69-82).

17. Eldeki başvuru ile benzer şikâyetlerin ileri sürüldüğü Volkan Kahırlı başvurusunda Anayasa Mahkemesi, alacağa hak kazanıldığı tarihten ödeme tarihine kadar geçen süredeki enflasyon oranları dikkate alındığında mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağın değer kaybına uğratıldığını kaydetmiştir. Söz konusu değer kaybı oranı gözetildiğinde müdahaleyle başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiğinden kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu sonucuna varmıştır (Volkan Kahırlı, § 25).

18. Somut olayda da başvuruculların alacağa hak kazandıkları tarihten ödeme tarihine kadar geçen sürede mülkiyet hakkı kapsamındaki söz konusu alacakların enflasyon karşısında değer kaybına uğradığı anlaşıldığından yukarıda anılan kararda açıklanan ilke ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2019/159, K.2019/2599) ve Ankara 18. İdare Mahkemesine (E.2019/183, K.2019/2252) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 40.000 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEZAİ AKSU

B. No: 2020/35126 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEZAİ AKSU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35126)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Sezai AKSU

Vekili : Av. Sedat ÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkemece hükmedilen alacağın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 8/4/2015 tarihinde Dicle Üniversitesi Rektörlüğüne (Üniversite) karşı işçi alacağı davası açmıştır. Dava dilekçesinde, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000 TL kıdem tazminatı ve 100 TL yıllık ücretli izin alacağı olmak üzere toplam 1.100 TL işçilik alacağının en yüksek banka mevduat faizi oranı uygulanması suretiyle davalıdan tahsiline hükmedilmesini talep etmiştir.

3. Diyarbakır 2. İş Mahkemesi (İş Mahkemesi) önünde görülen davada alınan bilirkişi raporuna istinaden başvurucu 22/1/2016 tarihinde dava konusunun miktarını 18.656 TL olarak ıslah etmiştir.

4. İş Mahkemesi 16/3/2016 tarihinde davayı kabul etmiştir. İş Mahkemesi; 18.067 TL kıdem tazminatının iş akdinin feshedildiği 13/3/2015 tarihinden itibaren işletilecek bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faizle ve 1.689 TL yıllık izin ücret alacağının 100 TL'sinin dava tarihinden, geri kalan kısmının ıslah tarihinden itibaren işletilecek yasal faizle birlikte

davalıdan tahsiline karar vermiştir. Davalı Üniversite kararı temyiz etmiştir.

5. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 25/11/2019 tarihinde yıllık izin ücreti alacağı yönünden başvurucunun kullandığı yıllık ücretli izin sürelerinin mahsup edilmesi gerektiğini belirterek kararı bozmuş, diğer temyiz itirazlarını ise reddetmiştir.

6. Bozma kararına uyan İş Mahkemesi 17/6/2020 tarihinde davayı kısmen kabul etmiştir. İş Mahkemesi; 18.067 TL kıdem tazminatının iş akdinin feshedildiği 13/3/2015 tarihinden itibaren işletilecek bankalarca mevduata uygulanan en yüksek faizle ve 257,67 TL yıllık izin ücret alacağının 100 TL'sinin dava tarihinden, geri kalan kısmının ıslah tarihinden itibaren işleyecek yasal faizle birlikte davalıdan tahsiline temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Davalı Üniversite temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

7. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 14/9/2020 tarihinde bozma kararı kapsamında kalan yıllık izin alacağının temyiz kesinlik sınırının altında kaldığını belirterek temyiz başvurusunu reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 8/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon; hakkaniyete uygun yargılanma ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarının kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; alacağına faiz işletilecek olmasına rağmen faize faiz yürütülmemesi, gerçek enflasyon oranlarının mevcut faiz oranlarından yüksek olması ve Türk lirasının yabancı paralar ve finansal mallar karşısında değer kaybetmesi nedeniyle alacağının aşırı değer kaybına uğradığını, bu durumun mal varlığında azalmaya yol açtığını ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Akkuş/Türkiye (B. No: 19263/92, 9/7/1997, § 29) kararında devletin borcunu ödemede gecikmesinin alacağı olan kişinin finansal kaybını arttırdığını ve paranın değer kaybettiği gözetildiğinde bu durumun kişiyi belirsiz bir duruma soktuğunu vurguladığını belirtmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın koşulları değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

11. Başvurucunun işçilik alacağı kesinleşmiş bir mahkeme kararıyla tespit edildiğinden Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında bir mülkün varlığı açıktır (icrası kabil olan alacağın mülk teşkil ettiğine dair diğerleri arasından bkz. Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60; Harun Yılmaz [1. B.], B. No: 2015/4644, 26/9/2019, § 31; Davut Yıldız [1. B.], B. No: 2020/12623, 5/9/2023, § 21). İşçilik alacağının değer kaybına uğratılmasına yönelik şikâyet, mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, § 51; ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017, § 57).

12. Anayasa Mahkemesi, kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiş; buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağında meydana gelen değer aşınmalarının başvurucular üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline

karar vermiştir (kamulaştırma bedeli yönünden bkz. Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013; Ali Şimşek ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa [1. B.], B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay [1. B.], B. No: 2015/4812, 7/2/2019). Somut olayda başvurucunun bir kamu kurumu olan Üniversiteden işçilik alacağının mevcut olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öncelikle kamu kurumunun para borcunu gecikmeksizin ödemekle yükümlü olduğu açıktır, bunun yanında makul olmayan bir gecikme durumunda ise söz konusu dönemde yaşanan para alacağındaki değer kaybını telafi edecek şekilde ödeme yapılması beklenecektir.

13. Hangi alacaklara faiz işletileceği, faiz oranının ne olacağı, faizin işletilme tarihinin belirlenmesi gibi hususlar Anayasa Mahkemesinin görev alanına girmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkı kapsamında görülen bir alacağın kamu makamlarınca haklı olmayan bir gerekçeyle geç ödenmesi durumunda bu alacağın enflasyon karşısında makul olmayacak bir oranda değer kaybına uğratılması mülk sahibine şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemektedir (Vildan Utku Atalay, § 37). Bu kapsamda başvuruya konu olayda kamu kurumundan olan para alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılıp uğratılmadığı tespit edilmelidir. Öncelikle başvurucunun işçilik alacağı ödemesinin gecikmeyle yapıldığına dair herhangi bir şikâyetinin bulunmadığı kaydedilmelidir. Başvurucu; İş Mahkemesince hükmedilen faizin, alacağının değer kaybına uğramasını önlemekte yetersiz kaldığını iddia etmektedir.

14. Türkiye İstatistik Kurumunun enflasyon verilerine göre başvurucuya ödenmesi gereken 18.067 TL kıdem tazminatı ile 257,67 TL yıllık izin ücret alacağının 2015 yılı Mart ayı itibarıyla 2020 yılı Eylül ayı olan nihai karar tarihine kadar değer kaybını telafi edecek fark ile birlikte ödenmesi gerekecek bedel 34.262.72 TL'dir. Bunun yanında T.C. Merkez Bankasının verileri dikkate alındığında bankalarca mevduatlara fiilen uygulanan azami faiz oranlarının İş Mahkemesince hükmedilen kıdem tazminatını enflasyon karşısındaki değer kaybından koruduğu, yine yıllık izin ücret alacağı için uygulanan yasal faiz oranının da söz konusu alacağı enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasına sebebiyet vermediği kaydedilmelidir. Kaldı ki yukarıda yapılan tespitin ötesinde başvurucunun alacağının değer kaybına uğradığını gösterir herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı da belirtilmelidir.

15. Bu durumda başvurucu lehine hükmedilen kıdem tazminatı ile yıllık izin ücreti alacağı için uygulanan faizin enflasyon karşısında değer kaybını önleyecek nitelikte olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklenmediği, mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlal bulunmadığı sonucuna varılmalıdır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞAN ERGÜN

B. No: 2020/35264 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35264

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN ERGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35264)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Doğan ERGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin kesilen maaşının göreve iade edildikten sonra değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapan başvurucu, bir ceza soruşturması kapsamında 7/7/2003 ile 16/2/2004 tarihleri arasında tutuklu kalmış; 24/1/2004 tarihinde görevinden uzaklaştırılmıştır. Başvurucunun yargılandığı ceza davası 12/2/2019 tarihinde zamanaşımından düşmüştür.

3. Görevine iade edilen başvurucu, tutuklulukta geçirdiği ve görevinden uzaklaştırıldığı dönemlerde maaşından yapılan kesintilerin tahakkuk tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesini 1/4/2019 tarihinde talep etmiştir. İdari makamların talebi reddetmesi üzerine başvurucu, dava açmıştır.

4. İstanbul 8. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 30/12/2019 tarihinde dava konusu işlemin iptaline ve başvurucunun yoksun kaldığı parasal hakların idareye başvuru tarihi olan 1/4/2019 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir.

5. Başvurucu, kesilen maaşlarına tahakkuk tarihlerinden itibaren yasal faiz işletilmesi gerektiğini belirterek istinaf başvurusunda bulunmuştur.

6. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi 22/9/2020 tarihinde başvurucunun istinaf talebini kesin olmak üzere reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 7/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon 22/10/2021 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın ise kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, alacağını değer kaybına uğratacak şekilde hüküm kurulmasından yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartları gözönünde bulundurularak bir değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki iddiasını yinelemiştir.

10. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucuya iade edilen maaş kesintilerine konu para Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk teşkil etmektedir. Alacağın değer kaybına ilişkin şikâyet, mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenecektir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Vildan Utku Atalay [1. B.], B. No: 2015/4812, 7/2/2019, § 34).

13. Anayasa Mahkemesi kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiş; buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağında meydana gelen değer aşınmalarının başvurucular üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (kamulaştırma bedeli yönünden bkz. Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013; Ali Şimşek ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa [1. B.], B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay).

14. İdare hukuku çerçevesinde hangi alacaklara faiz işletileceği, faiz oranının ne olacağı, faizin işletilme tarihinin belirlenmesi gibi hususlar Anayasa Mahkemesinin görevine girmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkı kapsamında görülen bir alacağın kamu makamlarınca haklı olmayan bir gerekçeyle geç ödenmesi durumunda bu alacağın enflasyon karşısında makul olmayacak bir oranda değer kaybına uğratılması mülk sahibine şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemektedir (Vildan Utku Atalay, § 37).

15. Somut olayda İdare Mahkemesi başvurucunun tutuklu kaldığı ve açıkta geçirdiği dönemlerde maaşından yapılan kesintilerin idareye başvuru tarihi olan 1/4/2019 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucuya geriye

dönük olarak maaşının eksik ödenen kısmının iade edilmesi gerektiği idare tarafından kabul edilmiş bir olgudur. Bununla birlikte başvurucunun maaş alacağının doğduğu tarihlerden dava tarihine kadar geçen süre dikkate alındığında alacaktaki değer kaybını enflasyon karşısında giderebilecek bir faiz ödemesi yapılmaması başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemiştir. Dolayısıyla söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 8. İdare Mahkemesine (E.2019/2199, K.2019/3261) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN HAZAR

B. No: 2020/38936 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38936

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN HAZAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38936)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Abdurrahman HAZAR

Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, deprem dolayısıyla hak sahipliğinden yararlandırılma isteminin uzun süren bir yargılama süreci sonunda reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Diyarbakır'ın Lice ilçesinde 1975 yılında meydana gelen depremde evi hasar görenler 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayatlara Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri uyarınca hak sahibi kabul edilmiştir. Buna göre depremde ağır hasar ve yıkık binalardan dolayı 8.159 aile hak sahibi olarak kabul edilmiş ve toplam 7.115 konut tamamlanıp hak sahiplerine teslim edilmiştir.

3. Başvurucu, depremde hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun uyarınca hak sahibi olduğunu belirterek adına konut tahsis edilmesini Diyarbakır Valiliğinden 20/11/2015 tarihinde talep etmiştir. Talebin reddedilmesi üzerine başvurucu işlemin iptali davası açmıştır.

4. Yargılama süreci sonunda Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi 31/1/2020 tarihinde davayı reddetmiş; karar gerekçesinde hak sahipleri listesinde belirlenen birçok kişiye konut teslimi

yapıldığı dikkate alındığında hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve konutlarını teslim almaları için idarenin herhangi bir ilan ve duyuru yapmadığından bahsedilemeyeceğini kaydetmiştir. Başvurucunun hak sahibi listesinde yer almasına ve aynı yörede birçok kişiye konut yardımı yapılmasına karşılık dava tarihine kadar konut teslimi yapılmadığına ilişkin idareye başvuru yapmadığını belirtmiştir. Buna göre başvurucunun 7269 sayılı Kanun hükümleri uyarınca süresinde borçlandırma yaptığı ve konut yardımı için idareye başvurmadığı anlaşıldığından ret işleminde hukuka aykırılık bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Danıştay Altıncı Dairesi 8/10/2020 tarihinde kararı onamıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 22/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; depremden sonra konut teslimi yapılmadığını, idarenin iddiasını ispatlayamadığını ve emsal kararlara aykırı hüküm kurulduğunu ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruda ileri sürülen şikâyetleri Mehmet Harman ([1. B.], B. No: 2017/34154, 3/7/2019) başvurusunda incelemiş ve karara bağlamıştır. Anılan kararda, ilk defa 2011 yılında başlayan süreçte Danıştay Ondördüncü Dairesinin içtihadıyla davaların kabulüne karar verilmiş olmakla birlikte ilk derece mahkemesinin davanın reddine ilişkin ısrar kararı üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından verilen onama kararı doğrultusunda Dairece 6/11/2018 tarihinde karar verildiği belirtilmiştir. Böylelikle şikâyete konu içtihat farklılığının yargısal süreçte çözümlendiği, çözüme kavuşturulan sonucun ise başvurucu lehine olmadığı dikkate alındığında söz konusu içtihat farklılığının yargılamanın hakkaniyete aykırı olduğunun söylenemeyeceği ifade edilmiştir (Mehmet Harman, §§ 64-73).

11. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Mehmet Harman kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne

Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, hak sahipliği kabul edilmesine karşılık konut tahsisi yapılmamasından yakınmıştır.

17. Mehmet Harman kararında hak sahipliğinin, konutun mülkiyetinin kazanılacağı yolunda meşru beklenti doğurabilmesi için ilgili mevzuatta aranan koşulların taşınması gerektiği belirtilmiş; hak sahipliği koşullarının devam ettiğini ispat eden bir belge sunulmadığını kabul eden idari yargı mercilerinin kararlarının açıkça keyfî veya bariz bir takdir hatası da içermediği tespit edilerek mevcut bir mülk veya meşru beklentinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır (Mehmet Harman, §§ 81-86).

18. Somut olayda da deprem sebebiyle konut tahsis edilmesi yönünde meşru bir beklentiye sahip olunduğunu gösterir kanun hükmü, yerleşik bir yargısal içtihat veya idari uygulama ortaya konulamadığı da dikkate alınarak başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisi bulunmadığı anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MOHAMED ŞİRİN ASLANKILIÇ

B. No: 2020/39862 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39862

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MOHAMED ŞİRİN ASLANKILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39862)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Mohamed Şirin ASLANKILIÇ

Vekili : Av. Hüseyin AKÇARA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tapu harcı ve masraflarının tazmin edilmesine ilişkin davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Doktor olan başvurucu 28/10/2011 tarihinde Diyarbakır'ın Sur ilçesi Bağıvar köyünde yer alan bağımsız bölümü, 91.600 TL bedel karşılığında tapuda satın almıştır.

3. Sur Belediyesi (Belediye) Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğü 27/12/2017 tarihinde aralarında başvurucunun maliki olduğu bağımsız bölümün de bulunduğu, mühürlenen binaların on gün içinde yıkılması, aksi takdirde 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca yıkılmasına ve yıkım masrafının %20 fazlasıyla tahsil edilmesine karar vermiştir. Başvurucu, işlemin iptali için Belediyeye karşı dava açmıştır.

4. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi 24/4/2019 tarihinde davayı kabul etmiş ve dava konusu işlemi iptal etmiş; kararda, yıkım kararına yönelik işlemin öncelikle encümen tarafından tesis edilebileceğini, encümen kararı alınmaksızın yıkım kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu, ayrıca sadece yapılan yıkım masrafının istenebileceğini açıklamıştır. Gaziantep

Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi 28/10/2020 tarihinde davalı Belediyenin istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

5. Başvurucu 20/7/2020 tarihinde Belediyeye karşı yıkım nedeniyle uğradığı zarar kapsamında yapının bedeli, arsanın değer kaybı ve taşınmazın alımı sırasında ödediği tapu harç ve masraflarının tazmin edilmesi için dava açmıştır. Başvurucu fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 10.000 TL talep etmiştir.

6. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi 28/7/2020 tarihinde tapu harç ve masrafları iddiası yönünden ayrı bir dava açılması gerektiğini belirterek dava dilekçesini reddetmiştir.

7. Başvurucu 8/8/2020 tarihinde tapu harç ve masrafları için ayrı dava açmıştır. Dava dilekçesinde; hukuka aykırı yıkım işlemi sonucunda taşınmazın vasfının arsa olarak değiştiğini, taşınmazı satın alırken konut değeri üzerinden tapu harcı ve masrafları ödediğini, taşınmazın vasfının değişmesi sonucundan fazladan ödediği tapu harç ve masraflarının iadesi gerektiğini ileri sürmüştür. Vasfı konuttan arsaya dönüşen taşınmazın değerini ve buna bağlı olarak tapu harç ve masraflarının hesaplanması için bilirkişi raporu alınması gerektiğini belirtmiş ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000 TL'nin 28/10/2011 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazmin edilmesini talep etmiştir.

8. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi 13/8/2020 tarihinde görevsizlik kararı vermiştir. Diyarbakır Vergi Mahkemesi (Vergi Mahkemesi) 20/8/2020 tarihinde karşı görevsizlik kararı vermiştir. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Dairesi 16/9/2020 tarihinde Vergi Mahkemesinin görevli olduğuna karar vermiştir.

9. Vergi Mahkemesi 14/11/2020 tarihinde süre aşımından dolayı davayı kesin olmak üzere reddetmiş; karar gerekçesinde Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 24/4/2019 tarihli kararının Sur Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 27/12/2017 tarihli işleminin iptaline ilişkin olduğunu vurgulamıştır. İptal kararının yıkım kararının iptaline yönelik olmadığını, 28/12/2017 tarihli encümen kararıyla yıkım işlemine ilişkin eksikliğin giderildiğini, bu işleme dayanılarak 2018 yılı içinde yıkımın gerçekleştiğini açıklamıştır. Buna göre 2018 yılı içinde yıkımın gerçekleştiği gözetildiğinde açılacak tam yargı davasının da 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesinde belirtildiği gibi altmış gün içinde veya aynı Kanun'un 11. maddesi işletilerek açılması gerekirken 20/7/2020 tarihinde açılan davanın süresinde olmadığını belirtmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 14/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; iptal davası sonrasında 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesine uygun olarak süresinde tam yargı davasını açtığını, taşınmazı satın alırken ödediği tapu harç ve masrafının taşınmazın vasfını değiştiren işlemin iptali kararına bağlı olarak iade edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi anayasal ve kişisel önem kriterini daha önce K.V. ([GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016) kararında incelemiş, temel ilkelerini belirlemiştir. Buna göre

kanunda anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki şart öngörülmüştür: Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci şart başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci şart ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır.

14. Kişisel önem şartı, başvurucunun önemli bir zarara uğramamış olmasını ifade eder (K.V., § 66). Bu çerçevede her başvuru kendine özgü şartları çerçevesinde değerlendirilmeli; inceleme yapılırken ihtilaf konusu maddi bir zarar söz konusu ise objektif anlamda miktarın az olup olmadığı, belirlenen miktar az veya çok olsa dahi başvurucu açısından bu miktarın önemi (başvurucunun işi/mesleği, davanın kendisi açısından önemi ve gelir durumuna göre kıyaslanması), başvurunun önemli ilkesel sorunlarla ilgili olup olmadığı ve başvurucunun olaydaki tutum ve davranışları dikkate alınmalıdır.

15. Bunun yanında kişisel önem şartı çerçevesinde objektif anlamda maddi zararın tespiti bakımından paranın zaman içinde enflasyon karşısında değer kaybedebileceği dikkate alındığında başvuru tarihindeki takvim yılına göre değerlendirme yapılması gerektiği kuşkusuzdur. Diğer bir ifadeyle bireysel başvurular, eğer başvuruda bir maddi zararın varlığı söz konusu ise kişisel önem şartı değerlendirilirken başvurunun yapıldığı tarihteki takvim yılı itibarıyla incelenecektir. Özellikle bu durum, başvurunun yapıldığı yıldan sonraki bir takvim yılında karara bağlanan başvurular için önemlidir. Son olarak belirtmek gerekir ki kişisel önem şartı uygulanırken gözetilmesi gereken diğer bir husus ise objektif anlamda yapılacak değerlendirmenin sonuca varılması bakımından tek başına bir önem taşımamasıdır. Yukarıda değinilen unsurlar birlikte değerlendirilerek başvurunun kişisel anlamda bir önem taşıyıp taşımadığı belirlenecektir (bazı değişikliklerle birlikte Ahmet Baş [GK], B. No: 2019/42746, 17/5/2023, § 45).

16. Somut olayda başvurucu 2011 yılında 91.600 TL bedel karşılığında bağımsız bölümü satın aldığı sırada ödediği tapu harcı ve masraflarının tazmin edilmesi için tam yargı davası açmıştır. Başvurucu fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000 TL tazminat talep ettiği görülmektedir. Bunun yanında 2011 yılı tapu harç oranının satış bedelinin binde 16,5'i olduğu kaydedilmelidir. Buna göre başvurucunun taşınmazın edinimi anında tapu sicilinde ödediği tutarın yaklaşık 1.500 TL olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu başvuru formunda veya eklerinde tapu harcı ve masraflarını gösterir herhangi bir bilgi ve belge de sunmamıştır. Dolayısıyla başvuru tarihi (2020 yılı) itibarıyla bireysel başvuruya konu edilen değerin objektif anlamda önemli bir miktar olarak görülemeyeceği değerlendirilmiştir. Başvurucunun ekonomik durumu, davanın niteliği ve yargılama süreci ile başvuruya konu müdahalenin kapsamı dikkate alındığında başvurunun anayasal ve kişisel bir öneminin olmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT KILIÇ

B. No: 2021/4373 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4373

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4373)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Güzay ŞERBETCİ

Başvurucu : Murat KILIÇ

Vekili : Av. Nurullah KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, arabulucular sicilinden silinme işlemine karşı açılan iptal davasının reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kahramanmaraş Barosuna kayıtlı olarak serbest avukatlık yapan ve aynı zamanda 2018 Şubat ayından itibaren arabuluculuk faaliyetinde bulunan başvurucunun arabulucular sicilindeki kaydı, Adalet Bakanlığının (Bakanlık) 12/2/2019 tarihli işlemiyle silinmiştir. Kayıt silme işlemine ilişkin olarak Bakanlık tarafından gönderilen bildirimde başvurucunun terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu, söz konusu işlemin iptal edilmesi talebiyle 12/2/2019 tarihinde Kahramanmaraş İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Dava dosyası, yetkisizlik kararı verilmek suretiyle Ankara İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir. Dava dilekçesinde başvurucu, arabuluculuk listesindeki kaydının terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı olduğu gerekçesiyle silinmesine karar verilmesinin hukuka aykırı olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu; bir meslektaşının beyanı ile hakkında ceza davası açıldığını, yargılama sürecinin devam ettiğini, kesinleşmiş yargı kararının bulunmadığını, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel

Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) herhangi bir irtibatının veya iltisakının olmadığını ileri sürmüştür.

4. İdare tarafından Mahkemeye sunulan savunma dilekçesinde, FETÖ/PDY'ye üye olduğu iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açıldığı ve yargılamanın devam ettiği bildirilmiştir.

5. İdare Mahkemesi tarafından 29/1/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; arabulucular siciline kayıt şartlarını düzenleyen mevzuatta terör örgütleri ile bağın yapıya, oluşuma veya gruba üyelik veya mensubiyet şeklinde gerçekleşmesinin zorunlu olmadığı ve iltisak ya da irtibatın bulunmasının yeterli kabul edildiği belirtilmiştir. Bu nedenle dava konusu işlemin sebep unsurunun mevcut olup olmadığının belirlenmesi için başvurucu hakkında devam eden ceza kovuşturmasında mahkûmiyet kararı verilmesinin zorunlu olmadığı, ortaya konulan sahih bilgiler neticesinde örgütle iltisaklı ya da irtibatlı olduğu yönünde kanaat oluşmasının yeterli olacağı vurgulanmıştır. Kararda; başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu gerekçesiyle Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesince mahkûmiyet kararı verildiği, başvurucunun FETÖ/PDY yapılanması ile iltisaklı ve irtibatlı bir durumda olduğunun açık olduğu, adalet hizmetleri içerisinde alternatif bir uyuşmazlık çözüm müessesi olan arabuluculuk kurumunun ehemmiyeti, bu kurumu temsil edecek ve bu kapsamda faaliyet gösterecek arabuluculuk olması gereken nitelikler bir bütün olarak değerlendirildiğinde dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, Mahkemenin kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 19/11/2020 tarihli kararıyla istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kararın usule ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasını gerektiren bir nedenin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 14/1/2021 tarihinde öğrenmiş ve 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

9. Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 11/10/2018 tarihinde başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu gerekçesiyle mahkûmiyet kararı verilmiştir. Söz konusu karar Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/4/2022 tarihli kararıyla başvurucu yönünden bozulmuştur. Bozma kararı üzerine başlatılan yargılama süreci devam etmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; yargılama sırasında lehindeki delillerin toplanmadığını, iptal davası neticesinde verilen kararın yeterli ve ikna edici gerekçe içermediğini, iltisak ve irtibat oluşturan eylemlerin ortaya konulmadığını, arabuluculuk mesleğini hukuka uygun şekilde yerine getirerek ailesine ve çocuklarına baktığını, söz konusu karar nedeniyle adil yargılanma hakkının, çalışma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyeti konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının arabulucular sicilinden kaydının silinmesine ilişkin tesis edilen işleme karşı açılan iptal davasının reddedilmesine, dolayısıyla arabuluculuk faaliyetinin engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82).

14. Anayasa Mahkemesi; önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun arabulucular sicilinden kaydının silinmesine ilişkin işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine ve itibarına olumsuz şekilde etki ettiği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Şükran Dağ Cabir [1. B.], B. No: 2019/19839, 15/3/2023, § 25).

15. Başvuruya konu edilen işlemin olağanüstü hâl ilanının sona ermesinin akabinde tesis edildiği anlaşıldığından Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan olağan döneme ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Başvuruya konu edilen işlem, arabuluculuğa ilişkin mesleki faaliyetlerin yerine getirilmesini engellediğinden ve bu işlem nedeniyle ortaya çıkan etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden (bkz. § 14) başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahalenin 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 20. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendi ile aynı Kanun'un 21. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda somut olay özelinde başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir değerlendirme için

bkz. C.A. (3), § 113). Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı irdelenecektir.

18. Özel hayata saygı hakkı, hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Kişilerin keyfî şekilde mesleki hayatlarına ve dolayısıyla özel hayatlarına müdahale edilmemesi, aksi yöndeki durumda meydana gelmesi muhtemel olan etkiler ve sonuçlar düşünüldüğünde en önemli güvenceler arasındadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin ve ailelerinin geleceğini, itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahalenin haklı olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamlarınca müdahalenin gerekliliği ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmalıdır (Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 44- 47).

19. Somut olayda serbest avukat olan ve 2018 yılı Şubat ayından itibaren arabuluculuk yapan başvurucunun arabuluculuk sicilindeki kaydı, hakkında terör örgütü üyesi olma suçundan kamu davası açılması üzerine idari işlemle silinmiştir. Kaydın silinmesine ilişkin işlemin gerekçesi, başvurucunun terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olmama koşulunu sağlamaması olarak kabul edilmiştir. İptal davasını inceleyen yargı mercileri de aynı gerekçeyle başvurucunun iptal talebini reddetmiştir. Başvurucunun temel iddiası, hakkında açılan ceza davasının terör örgütüyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğunun kabul edilmesi bakımından yeterli kabul edilemeyeceğine ve örgütle ne şekilde irtibatlı ya da iltisaklı olduğuna dair gerekçelerin ortaya konulamadığına ilişkindir.

20. Arabuluculuk kurumu uyuşmazlıkların yargılamaya konu olmadan sulh yolu ile ivedi bir şekilde çözümlenmesini temin etmek için ihdas edilmiştir. Dolayısıyla arabulucular mevzuatın düzenlediği sınırlar çerçevesinde kamu hizmeti niteliğindeki yargılama faaliyetinin işleyişine katkı sağlamaktadır. Bu sebeple arabuluculuk faaliyetinde bulunacak kişilerde aranacak şartlar yönünden idarenin takdir yetkisinin geniş olması makul kabul edilebilir. Bununla birlikte önemli olan husus, iltisaklı ya da irtibatlı olma durumunun somut olgulara dayandığının idari ve yargısal makamlar tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmasıdır. Diğer bir anlatımla, iltisak ve irtibat şeklindeki genel kavramların başvurucunun içinde olduğu somut koşullar ve nedenler belirtilerek adli ve idari mercilerce bireyselleştirilmesi ve hangi eylem ya da isnatların iltisakı veya irtibatı ortaya koyduğunun gerekçelerde açıkça belirtilmesi gerekir.

21. Somut olayda İdare Mahkemesince, ceza yargılaması sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verildiği vurgulanmış ve bu nedenle FETÖ/PDY yapılanması ile iltisaklı ve irtibatlı olduğunun açık olduğuna yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda Mahkemece, arabuluculuk kurumunun ehemmiyetine ve bu kurumu temsil ederek faaliyet gösterecek arabulucularda olması gereken niteliklere vurgu yapılarak dava konusu edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu mahkeme kararında yalnızca başvurucu hakkında bir ceza davasının bulunduğuna ilişkin tespite yer verilmiş, başvurucunun terör örgütü ile irtibat ve iltisaklı olmasına dayanak teşkil eden somut vakıa ve olgulara ilişkin hiçbir değerlendirme ve tartışma yapılmamıştır.

22. Vurgulamak gerekir ki FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olma durumunun başvurucu özelinde var olan olgu ve tespitler açıkça tartışılarak idari ve yargısal makamlarca ortaya konulması gerekmektedir. Başka bir deyişle, örgütle irtibatın veya iltisakın bulunduğuna

ilişkin gerekçenin somut olay ve olgulara yer verilerek açıklanması gerekir. Somut olayda bu bağlamda hiçbir değerlendirme yapılmamış, yalnızca başvurucunun yargılandığı ceza davasına atıf yapmakla yetinilmiştir. Söz konusu ceza davası dosyasında başvurucuya isnat edilen eylemler ya da işlemlere ilişkin hiçbir somut anlatımda bulunulmamış, iptal davası genel ve soyut ifadelere yer verilerek sonuçlandırılmıştır. Kanun yolu aşamasında da söz konusu ilgili ve yeterli gerekçe eksikliği yönünden herhangi bir değerlendirme yapılmadan istinaf başvurusu reddedilmiştir.

23. Neticede mevcut başvuruya özgü koşullarda, başvurucunun durumu hakkında idari yargı mercilerince verilen kararlarda somut olgu ve vakıalara yer verilmediği, başvurucunun ilave tedbirlere maruz bırakılmasına ilişkin gerekliliğin iltisak ve irtibat kavramlarının kapsamını gösterecek şekilde somut olgulara dayalı olarak ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmadığı görülmektedir.

24. Açıklanan gerekçelerle mahkeme kararlarında ilgili ve yeterli gerekçenin bulunmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının usul yönünden ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, kesinleşmiş yargı kararı olmamasına rağmen arabulucular sicilinden silinmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

26. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

27. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. İdare hukuku; kamu gücünü kullanma yetkisine sahip olan idarenin gerçekleştirdiği işlem ya da eylemlerde uygulanması gereken başta Anayasa olmak üzere yürürlükteki hukuk kurallarının bütününü ifade etmektedir. Bu bakımdan idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biriyle hukuka aykırı olduğu ve iptali, menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davalarıyla ileri sürülür. Söz konusu davalar, idari yargı düzeninde yer alan yargı mercilerince idare hukuku ilkeleri kapsamında ele alınır. Bazı hâllerde kamu görevlisinin fiili ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra idare hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir. Bunun yanı sıra ceza hukuku anlamında suç teşkil etmeyen bir eylem ya da işlem idare hukuku bağlamında bir yaptırımı gerekli kılabilir. Zira cezai sorumluluğu ortadan kalkmış olsa dahi aynı olaylar nedeniyle -daha hafif bir ispat külfeti temelinde- kişi hakkında başka tür bir sorumluluğun tesis edilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Özcan Pektaş [1. B.], B. No: 2013/6879, 2/12/2015, § 25; Kürşat Eyol, § 30).

28. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden idari soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler

veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

29. Somut olayda idari yargı mercilerince eldeki başvurudan önce verilen kararlarda, bahse konu işlemin nedeni olarak kabul edilen devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibat içinde olma ölçütü çerçevesinde ve idare hukuku ilkeleri kapsamında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Söz konusu kararlarda başvurucunun suçlu olduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmadığı, kararlarda geçen ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ve teknik unsurlarıyla yargılamaya konu suça ya da bu suçun işlendiğine işaret etmediği anlaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan ilgili ve yeterli gerekçenin bulunmaması nedeniyle maddi hakkın usul boyutu yönünden verilen hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince usul yönünden verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi yeniden yargılama yapacak olan ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2019/367, K.2020/154) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2020/1582, K.2020/2507) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SIEMENS SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/11757 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11757

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SIEMENS SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11757)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Siemens Sanayi ve Ticaret A.Ş.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumundan olan alacağın ödenmemesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket 13/4/2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesi aleyhine 4.262.760 TL asıl alacak ve işlemiş faizi üzerinden ilamsız icra takibi başlatmıştır. Üniversite, asıl alacak ve işlemiş faiz tutarının bir kısmına itiraz etmiştir. İtiraz edilmeyen kısım hakkındaki icra takibi ise kesinleşmiştir.

3. İcra dosyasında 16/10/2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesinin üçüncü bir kişideki alacakları üzerine haciz konulmuştur. Üniversite 26/12/2017 tarihinde devlet mallarının haczedilemezliği iddiasıyla şikâyet başvurusunda bulunmuştur.

4. Dosya üzerinden inceleme yapan Ankara 13. İcra Mahkemesi 21/2/2018 tarihinde Hacettepe Üniversitesinin alacaklarının haczedilemeyeceğini belirterek şikâyetin kabulüne ve hacizlerin kaldırılmasına karar vermiştir.

5. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesi 13/3/2020 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 11/2/2021 tarihinde kararı onamıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 22/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucunun ilamsız icra takibini başlattığı icra dosyasında 28/6/2021 tarihinde dosya alacağının haricen tahsil edildiği beyan edildiğinden dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; kamu kurumundan olan alacağını tahsil edemediğini, haksız şikâyetin kabul edilmesiyle alacağına kavuşmasının engellendiğini ve mahkemelerin devlet mallarına ilişkin iddialar yönünden gerekli incelemeyi yapmadığını belirterek mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde icra takibine konu borç için başvurucu ile Hacettepe Üniversitesi arasında imzalanan borçların tasfiyesine ilişkin protokol kapsamında ödeme yapılarak icra dosyasının kapatıldığı belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilmiş ve başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmiştir (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 32; S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29). Bu bağlamda ödeme olgusunun değerlendirilmesi sonucunda bazı şikâyetler yönünden başvuruculaların mağdur statüsünün sona erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir (Sevil Burston, B. No: 2019/16106, § 25).

11. Somut olayda başvurucu, başvurusunun özünde kamu kurumundan olan alacağını tahsil edememekten yakınmıştır. Hacettepe Üniversitesinden olan alacağının ödenmediğinden şikâyet ettiği başvuruda borcun süreç içinde kısmen veya tamamen ödenmesi başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Bakanlık görüşü ve sunulan belgelere göre bireysel başvuru sonrasında borçlu Hacettepe Üniversitesi tarafından takibe konu alacak tutarının tamamının başvurucuya ödendiği anlaşılmıştır. Buna karşılık başvurucu, Anayasa Mahkemesini bu konuda bilgilendirmemiş ve Bakanlık görüşüne karşı açıklamada bulunmamıştır.

12. Başvuruya konu olayda yukarıda belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu olmayıp başvurucunun başvurunun değerlendirilmesiyle ilgili esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği görülmüştür. Bireysel başvuru tarihinden sonra vuku bulan ve bireysel başvurunun değerlendirilmesini etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

13. Başvurunun mahiyeti gözetildiğinde 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GEORGETA MARICELA TEKDEMIR

B. No: 2021/17696 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17696

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GEORGETA MARICELA TEKDEMIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17696)

Karar Tarihi: 5/11/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 20/2/2026 - 33174

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Georgeta Marıcela TEKDEMIR

Vekili : Av. Doğan YENİGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız şekilde Türkiye'ye giriş yasağı konulmasından kaynaklandığı ileri sürülen zararların tazmin edilmesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Yabancı uyruklu başvurucu 2012 yılında Türk vatandaşı ile evlenerek Türkiye'ye yerleşmiştir. Başvurucu 6/10/2016 tarihinde Romanya'daki ailesini ziyaret etmek amacıyla İstanbul Sabiha Gökçen Havaalanı'ndan uçağa bineceği sırada pasaportuna G-82 (millî güvenlik aleyhine faaliyette bulunan veya bulunduğu şüphesi olan) tahdit kodu konulduğunu ve bir daha Türkiye'ye giriş yapamayacağını öğrenmiştir. Başvurucu, bu tahdit kodu nedeniyle 2016 yılının Ekim ayından 2018 yılının Ocak ayına kadar Romanya'da kalmıştır. Başvurucunun kodun iptali için açtığı dava sonucunda iptal kararı verilmiştir. Karar kesinleştikten sonra başvurucu, anılan işlemden kaynaklandığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararlarının tazmini için 25/6/2018 tarihinde tam yargı davası açmıştır.

3. Başvurucu; dava dilekçesinde 2/9/2012 tarihinde Türk vatandaşı T.T. ile evlendiğini, 2/1/2014 tarihinde bir kız çocuklarının dünyaya geldiğini, Türkiye'de kızı ve Türk olan eşiyle birlikte yaşadığını, okutman olarak Türkiye'de çalıştığını ifade etmiştir. Ayrıca 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile çalıştığı üniversitenin kapatılması nedeniyle iş akdinin feshedildiğini, 23/10/2016 tarihine kadar aile ikamet izni bulunmasına rağmen Romanya'daki ailesini ziyaret etmek üzere 6/10/2016 tarihinde İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'ndan çıkış yaptığı esnada pasaport polisi tarafından pasaportuna G-82 kodu konulduğunu belirtmiştir. Bu tahditten dolayı Türkiye'ye girişinin engellendiğini vurgulayan başvurucu dört yaşındaki kızının ve kendisinin Türkiye'de yaşayan eşiyle uzun süre ayrı kalmalarına sebebiyet verildiğini, nihayetinde anılan tahdit işleminin iptaline karar verildiğini belirterek tahdit işleminin uygulandığı süre boyunca yaşadığı maddi kayıp ve manevi zararların karşılanması için 449.014 TL maddi ve 75.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

4. Ankara 7. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen tam yargı davası sonucunda maddi tazminat talebinin reddine ve 25.000 TL manevi tazminat talebinin kabulüne 29/6/2020 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; millî güvenlik aleyhine faaliyette bulunan yabancılar hakkında konulan G-82 tahdit kodu veri girişi yapılarak başvurucunun Türkiye'ye girişinin yasaklandığı, anılan işlemin iptaline karar verildiği, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun 3/4/2018 tarihli kesin kararla reddedildiği belirtilmiştir. Anılan işlem nedeniyle başvurucunun talep ettiği maddi tazminat kaleminden Türkiye'de iş teklifine ilişkin olan kısmının reddine karar verilmiştir. Gerekçe olarak başvurucunun anılan teklifi kabul edip etmeyeceğinin, söz konusu işte çalışıp çalışmayacağının belli olmadığı, bu nedenle ortada gerçekleşmiş bir zarardan söz etmenin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Bunun yanında herhangi bir harcama belgesi, makbuz, dekont gibi bir belgeye dayanmayan diğer maddi tazminat taleplerinin de reddine karar verildiği belirtilmiştir.

5. Tüm bunların yanında iptaline karar verilen tahdit kodu nedeniyle eşinin ve ikâmetgâhının bulunduğu Türkiye'ye bir daha giriş yapamayacağını öğrenen başvurucunun uçağını kaçırması, küçük çocuğuyla birlikte geceyi havaalanında geçirmek zorunda kalması, 2016 yılının Ekim ayından 2018 yılının Ocak ayına kadar Romanya'da kalmak zorunda bırakılması gerekçesiyle başvurucu lehine 25.000 TL manevi tazminata hükmedildiği ifade edilmiştir.

6. İdare, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Daire) 10/3/2021 tarihli kararında somut olayda kişilik haklarına doğrudan bir saldırı, bunun sonucu gerçekleşen ve tazmin edilmesi gereken manevi bir zarar olmadığı sonucuna vararak istinaf talebinin kabulüne ve manevi tazminat kararının kaldırılmasına kesin şekilde karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 5/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; beş yıldır yaşadığı Türkiye'den iki yaşında kızıyla ayrılmak zorunda bırakıldığını, yaklaşık bir buçuk yıl boyunca kendisinin eşinden, kızının ise babasından ayrı

yaşamak durumunda kaldığını belirterek aile hayatına saygı hakkının, yerleşme ve seyahat hürriyetinin, etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvurucunun şikâyetinin haksız şekilde konulan Türkiye'ye giriş yasağı nedeniyle özel ve aile hayatının olumsuz etkilendiğine, haksız müdahale nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararlarının giderilmemesine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda şikâyetin özü, başvurucunun özel ve aile hayatına yapılan müdahaleden kaynaklanan zararın idari ve yargısal süreçlerin sonucunda giderilmemesine yöneliktir. Böylece başvurucunun anılan iddiaları bir bütün olarak özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Önder Soylo [1. B.], B. No: 2021/4654, 16/7/2025, §§ 15, 16).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

14. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı, ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir ancak genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önleme, ihlal devam etmekte ise sonlandırma veya gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak da makul bir tazmin imkânı sunma açısından etkili olması gerekmektedir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71). Bu nitelikte bir başvuru yolu yoksa etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılacaktır (Mahfuz Güleryüz [1. B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024, § 48).

15. Öncelikle vurgulanmalıdır ki mahkemelerce iptal edilen her idari işlemin muhataplarında bir zarara neden olduğu ya da her iptal kararının tazminat verilmesini gerekli kıldığı söylenemez. Bununla birlikte olayın kendine özgü koşulları içinde işlem nedeniyle kişinin itibarına ve manevi bütünlüğüne zarar verildiğinin açık olduğu durumlarda söz konusu zarar da tazmin edilmelidir (Aras Altıok [2. B.], B. No: 2019/29020, 8/6/2023, § 15).

16. Bunun yanında adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekir. Yargılama makamlarının bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda yeterli derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıkları ya da ne ölçüde yaptıkları da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmelidir. Zira yargılama makamları tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesindeki önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (benzer yöndeki

değerlendirmeler için bkz. Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız [1. B.], B. No: 2017/37387, 21/4/2021, §§ 31-37; Greta Madeleine Kocaoğlu [2. B.], B. No: 2020/814, 19/7/2023, § 13).

17. Öte yandan aile hayatına saygı hakkının söz konusu olabilmesi için öncelikle aile kavramı kapsamında değerlendirilebilecek kişisel ve yakın bağların varlığı gereklidir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Sınır dışı edilmesine karar verilen yabancının bu şekilde özel ve/veya aile hayatının mevcut olduğunun tespit edilmesi durumunda kişinin eşinin, küçük çocuklarının veya istisnai durumlarda, birlikte aile hayatı sürdürdüğü başka kişilerin yaşadığı ülkeden sınır dışı edilmesi özel hayata ve/veya aile hayatına müdahale teşkil edecektir (Peri Kırık [2. B.], B. No: 2015/19795, 9/1/2019, § 35; Aısulu Aldenova [2. B.], B. No: 2018/10055, 16/3/2022 , § 24). Başvuru konusu olayda bunun aksini ortaya koyan bir durumun olmadığı ve başvurucunun mevcut bir aile hayatının olduğu açıktır.

18. Somut olayda başvurucu hakkında konulan Türkiye'ye giriş yasağının hukuka aykırı bir işlem olduğu ve sınır dışı işlemiyle başvurucunun özel ve aile hayatına haksız şekilde müdahale edildiği yargılama makamlarınca tespit edilerek yasağa dair işlemin iptaline karar verilmiştir. Başvurucunun bu hukuka aykırılığa dayanarak ileri sürdüğü tazminat talepleri ise reddedilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hukuka aykırı bir idari işlemin varlığı da dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır (benzer yöndeki karar için bkz. İlker Arslan [2. B.], B. No: 2019/36858, 23/11/2022, §§ 41-44; Önder Soylo, § 20).

19. Tüm yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde mahkeme kararında maddi tazminat talebinin reddine ilişkin olarak harcama belgesi, makbuz, dekont gibi belge sunulmadığı ve gerçekleşmeyen diğer maddi zararların da tazmininin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Bunun yanında Daire kararında manevi tazminat talebinin reddine gerekçe olarak başvurucunun kişilik haklarına doğrudan bir saldırı ve bunun sonucu gerçekleşen, tazmini gereken manevi bir zarar olmadığının belirtildiği görülmüştür. Manevi tazminatın reddine ilişkin sunulan gerekçenin soyut ve genel nitelikte olduğu açık olmakla birlikte yargılama makamları tarafından hukuka aykırı olduğu tespit edilen bir idari işlemin mevcut olduğu vurgulanmalıdır. Böylelikle başvurucunun maddi tazminat talebine ilişkin iddiaları kapsamında açıklanan gerekçelerin öngörülen yükümlülükler açısından keyfî olduğu söylenemeyeceği gibi başvurucunun özel ve aile hayatına kamusal mercilerce yapılan müdahalenin hukuka aykırılığı tespit edildiğinden manevi tazminat talebi yönünden ihlalin giderimini sağlayacak şekilde etkili bir hukuk yolunun işletilmesi ve hakkaniyete uygun bir çözümün sunulması gerekir.

20. Bu durumda anılan idari işlemin başvurucunun özel ve aile hayatında doğurduğu sonuçları başvurucunun ayrıntılı şekilde ortaya koyduğu ve yakındığı sürecin başvurucuya atfedilebilecek bir durumdan kaynaklanmadığı da gözetildiğinde idarenin hukuka aykırı işleminden kaynaklanan manevi zararlara ilişkin giderimi sağlamadığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Bilhassa somut olayda yargılama makamlarınca manevi tazminat talebinin reddi yönünden yapılan yorumun idarenin işleminden kaynaklanan zararlara yönelik olarak giderimin sağlanmasını ve oluştuğu iddia edilen zararların tazmin edilmesini neredeyse kategorik olarak engelleyecek mahiyette olduğuna işaret etmek gerekir. Sonuç olarak yargılama makamlarınca manevi tazminat yönünden ulaşılan sonucun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının gerçekleştirilmesi için tam yargı davası müessesesinin pratikte etkisiz hâle gelmesine ve başvurucunun doğan zararlarının giderilmemesine yol açtığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki

değerlendirmeler için bkz. Deniz Bayraktar [2. B.], B. No: 2022/20938, 13/5/2025, § 16).

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2020/3177, K.2021/772) iletilmek üzere Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2018/1486, K.2020/1046) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ KEÇELİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/18822 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18822

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ KEÇELİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18822)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : Ali KEÇELİ ve diğerleri [bkz. ekli liste (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli liste (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; rütbenin geri alınmasına dair işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular; Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Teşkilatı, Jandarma Genel Komutanlığı veya Sahil Güvenlik Komutanlığında görev yapmaktayken çeşitli nedenlerle -emeklilik, istifa, sözleşme yenilememe, devlet memurluğundan veya meslekten çıkarılma gibi- kurumlarından ayrılmıştır. Devam eden süreçte anılan idareler tarafından başvuruculara rütbelerinin geri alındığı bildirilmiştir.

3. Başvurucular, söz konusu işlemlerin iptali talebiyle idare mahkemelerine dava açmıştır. Mahkemelerce bazı başvurucular yönünden davanın kabulüne, bazıları yönünden ise davanın reddine; davanın kabulüne ilişkin kararlara karşı yapılan başvurular istinaf kanun yolunda kabul edilerek davanın reddine karar verilmiştir. Davanın reddine ilişkin kararlara yönelen istinaf başvuruları ise reddedilerek kesinleşmiştir.

4. Ret kararlarında ilk olarak işlemlerin 20/11/2017 tarihli ve 20211 sayılı Resmî Gazete'de

yayımlanan 375 sayılı, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (375 sayılı KHK) geçici 35. maddesinin (D) fıkrası uyarınca tesis edildiği ifade edilmiştir. Ardından başvuruculaların kendisi ve yakın çevresi hakkındaki mevcut bilgi ve belgeler ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarının incelenmesi neticesinde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirmesi yapılarak tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuçlarına varılmıştır.

5. Öte yandan bazı başvurucular temyiz kanun yolu açık olarak verilen kesin nitelikteki istinaf kararlarını temyiz etmişlerse de Danıştay ilgili dairesince bu başvurular hakkında incelenmeksizin ret kararı verilmiştir. Buna göre somut olayın koşullarında başvuruculaların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisakının ve irtibatının olduğu gerekçesiyle rütbelerinin geri alındığı anlaşılmaktadır.

6. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

7. Ekli listenin (D) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculaların taleplerinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmalarına ve ekli listenin (B) sütununda gösterilen başvuruların 2021/18822 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Komisyonca karar verilmiştir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Komisyonca birleştirilen başvurulara ek olarak 2021/23069, 2021/42812 ve 2022/5617 numaralı başvuruların da 2021/18822 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Bazı başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez

olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular; rütbelerinin geri alınmasına ilişkin işlemin nedenlerinin taraflarına bildirilmediğini, bu hususta savunma hakkı yapamadıklarını ve iltisak ile irtibat değerlendirmelerinin neye göre yapıldığını bilmediklerini belirtmiştir. Bu bağlamda anılan işlemler nedeniyle yaşamlarının etkilendiği ileri süren başvurucular; başta adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı, masumiyet karinesi ve özel hayat saygı hakkı olmak üzere birçok anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucuların temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyeti incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne cevap veren başvurucular, önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

15. Başvuru özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Önal [1. B.], B. No: 2021/48164, 24/6/2025, §§ 21-24).

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Başvuru konusu işlemler, 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin işlem tarihinde yürürlükte olan (D) fıkrasına dayanmaktadır. Bahse konu düzenleme ile yürürlük tarihinden itibaren dört yıl süreyle, TSK’dan, Jandarma Genel Komutanlığından, Sahil Güvenlik Komutanlığından ve Emniyet Teşkilatından herhangi bir sebeple ayrılmış veya çıkarılmış olanlardan terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca (MGK) devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlerin rütbelerinin ilgili bakanın onayıyla alınacağı öngörülmüştür. Bu kapsamda, yargısal safahatta yer alan hususlar da gözönüne alındığında başvurucuların FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının olduğu gerekçesiyle rütbelerinin geri alındığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 2-5).

18. Devam eden süreçte Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararıyla 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin işlem tarihinde yürürlükte olan (D) fıkrasının birinci cümlesinin iptaline karar verilmiştir. Söz konusu kararında Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın olağanüstü hâl dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen 15. maddesini esas alarak değil, olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında bir değerlendirme yapmıştır. Bununla birlikte anılan kararda da ifade edildiği üzere kamu görevinden farklı nedenlerle ayrılmış olan kişilerin terör örgütü veya benzeri yapılarla bağlantıları olduğu gerekçesiyle rütbelerinin alınmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik meşru bir amacının bulunduğu belirtilmelidir. Ayrıca bahse konu kararda, kanun koyucunun kamu güvenliği aleyhine faaliyetlerde bulunan örgüt veya benzeri yapılarla bağlantıları nedeniyle daha önce kamu görevinde bulunmanın sağlayacağı kazanımlarla ilgili işlemler tesis etmesi, buna yönelik şartları ve usulleri belirlemesi hususunda geniş bir takdir yetkisi bulunduğu, nitekim ilgili kişilerin bir kısmının tabi olduğu özel düzenlemelerde de mahkûmiyet hükmüne bağlı olarak rütbelerin alınmasıyla ilgili benzer hükümlere yer verildiği vurgulanmıştır (Hasan

Önal, §§ 13, 28; AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 833).

19. Diğer taraftan rütbelerin alınmasına dayanak olan düzenlemede anılan işlemler tesis edilmeden önce ilgili merciler tarafından uygun vasıtalarla savunma ve delil sunma imkânı sağlanmak suretiyle kişilerin sürece katılımını sağlayacak herhangi bir usulün benimsenmediği Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında vurgulanmıştır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, kişilerin haklarındaki isnatlara cevap verme ve bunlara karşı delil sunma imkânının tanındığı bir soruşturma süreci yürütülmeden ve bu süreç sonunda somut olgu ve olaylar çerçevesinde iddia, savunma ve delillerin tartışılarak ulaşılan sonucun dayandığı maddi ve hukuki temelleri gösteren gerekçeler açıklanmadan yetkili mercilerce rütbelerinin alınmasına imkân tanınmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması amacı bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır. (Hasan Önal, §§ 13, 29; AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 839).

20. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının birinci cümlesinin iptaline ilişkin bahse konu kararından sonra yargısal makamların bu karardaki tespitlere de vurgu yapmak suretiyle ilgili kişilerin rütbesinin geri alınmasına yönelik işlemlerin iptaline karar verdiği görülmektedir (bu doğrultuda verilen örnek istinaf kararı için bkz. Hasan Önal, § 14).

21. Sonuç olarak bakılmakta olan başvuruda da başvuruculara rütbelerinin geri alınması ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalelerin -Anayasa Mahkemesinin aktarılan kararındaki belirlemeleri gözönüne alındığında- demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olma şartını sağlamadığı anlaşılmıştır (Hasan Önal, § 31). Bu bakımdan Hasan Önal kararından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

23. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen kamuya açık belgelerde kimliğinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (Ç) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (D) sütunundaki harçların ve (G) sütunundaki vekâlet ücretlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DOĞAN BARIŞCAN EROL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/23015 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23015

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DOĞAN BARIŞCAN EROL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23015)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : 1. Doğan Barışcan EROL 2. Hakan ERGİN 3. Haldun Hikmet YILMAZ 4. Nevrim ŞAHİN 5. Pınar TURGUT 6. Soner TÜRKYILMAZ

Vekili : Av. Fatma GİRGİN CAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında açılan ceza davasında Eskişehir 6. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucuların 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32. maddesinin birinci fıkrası uyarınca mahkûmiyetine karar vermiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanmasını geri bırakmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itirazlar, Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. İtirazların reddine dair kararda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık olmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararı öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvuruculların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul

edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkına yönelik ihlal iddialarının kabul edilebilirlik incelemesinin ise Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucular, açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin ve itirazlarının reddine ilişkin verilen kararın yeterli gerekçe içermediğini, savunma mahiyetinde ileri sürdükleri bazı argümanların Mahkeme tarafından tartışılmadığını ve yargılamanın olması gerekenden daha uzun sürdüğünü ifade etmiş; bu suretle adil yargılanma hakkına ilişkin bazı güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan HAGB'ye karar verilmesinin başvuruculaların ifade özgürlükleriyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda usuli güvenceleri ortadan kaldıran HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

8. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığını belirtmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

9. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş, bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle Anayasa Mahkemesi uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

10. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve

delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak kuralın iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

11. Akabinde Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 6/12/2006 tarihli ve 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceğini öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kuralları iptal etmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

12. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumunun işleyişine dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurarak kurumun temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre ilk olarak HAGB kurumunun haklarında uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar yönünden yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığı denetiminin istinaf kanun yolunda yapılamadığını ve bu durumun hak ihlallerine yol açtığını ifade etmiştir. Bu kapsamda kararda istinaf kanun yoluna tabi olması öngörülen bir yargılamanın sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesiyle itiraz yoluna tabi hâle geldiğini, hakkında HAGB kararı verilmesini kabul etmekle sanığın istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat ettiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte kararda mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklanan belirli bir kanun yolundan feragat iradesinin adil yargılanma hakkı yönünden anayasal geçerlilik koşullarını sağlamadığı sonucuna varmıştır.

13. İptal kararı sonrasında 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun ile HAGB kurumuna ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yapılan düzenlemeyle sanığın kabul etmemesi hâlinde HAGB kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece şartların oluştuğuna kanaat getirmesi hâlinde mahkemeler resen HAGB kararı verebilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile kural olarak HAGB kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği, istinaf mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin 286. maddesi hükümlerinin uygulanacağı, HAGB kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebileceği kabul edilmiştir. İstinaf ve temyiz kanun yolunda HAGB kararının usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden inceleneceği öngörülmüştür.

14. Bununla birlikte söz konusu kanun değişikliğinden önceki yargılamalara ilişkin somut başvurularda Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararları birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmaktadır. İlk olarak HAGB

kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki gerekliliklere uyulmamış, mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklandığı için anayasal geçerlilik koşullarını taşımayan feragat iradesi esas alınarak anılan kurum uygulanmıştır. İkinci olarak yargılamaların bir kısmında sanıkların delil toplatma ve inceletme talepleri silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak reddedilmiş, başvurucular iddia makamına nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülmüştür. Başvurucular usule ilişkin birçok imkândan yararlandırılmamıştır. Teknik bilgi gerektiren ve uzmanlık isteyen konularda başvurucuların talepleri yetersiz gerekçelerle reddedilmiştir. Gerekçeli kararlarda, başvurucuların davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaları ve savunmaları karşılanmamıştır. Dahası başvuru konusu olaylar bakımından HAGB kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının mevzuatta yer alması, mevcut uygulanış şekli itibarıyla yetersiz kalmış; itiraz yolu uygulamada başvuruculara iddiaları hakkında başarı şansı sunamamıştır. Başvuru konusu somut yargılamaların icra edildiği tarihlerde HAGB kararlarına karşı yapılan itiraz incelemelerinde HAGB kurumunun uygulanmasından ve bu kararla sonuçlanan yargılama sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan adil yargılanma hakkı ihlalleri giderilmemiştir. Bu nedenle somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) ve Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ve Ahmet Kartalkuş kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır.

Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 6. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2015/389, K.2020/439 sayılı dosya) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILDIRAY GİDEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/23469 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23469

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILDIRAY GİDEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23469)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Yıldıray GİDEN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculara ileri sürdüğü makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkin kabul edilebilirlik incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen başvuruların 2021/23469 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

5. Başvurucular kendileri hakkında yapılan muhtelif yargılamaların uzun sürdüğünden bahisle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut

olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvuruculardan Ahmet Atilla Kavuran, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

7. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a göre kurulan Tazminat Komisyonuna 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'un 2. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrasında öngörülen düzenlemeyle birlikte ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla doğrudan yapılan başvurularda da manevi tazminat taleplerini inceleme görevi verilmiştir.

8. 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5/A maddesine göre Tazminat Komisyonuna müracaatın soruşturma, kovuşturma veya yargılama sürecinde ya da en geç bunların kesin bir kararla sonuçlandığının öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde yapılabileceği hükme bağlanmıştır. Yine aynı Kanun'a eklenen geçici 3. maddeye göre Anayasa Mahkemesince verilen düşme ve başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararlarından sonra 3 ay içinde Tazminat Komisyonuna başvuru imkânı getirilmiştir.

9. Bu şekilde yargılamaların makul sürede sonuçlanmadığı iddialarıyla ilgili olarak doğrudan Tazminat Komisyonuna başvuru yolu ihdas edilmiştir. Ceza davaları, hukuk davaları ve idari yargı alanına ilişkin davalarda yargılamanın makul sürede sonuçlanmadığı iddiasıyla yapılacak başvuruların değerlendirilerek karara bağlanmasında izlenecek yol belirlenmiştir. 7499 sayılı Kanun'la getirilen bu başvuru yolunun ulaşılabilirlik açısından, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi yönünden ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi, Ferat Yüksel ve Veysi Ado kararlarında Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun etkililiğini incelemiştir. Anılan kararlarda Tazminat Komisyonuna başvuruların nasıl yapılacağının detaylı olarak düzenlenmesi, kişileri mali külfet altına sokmaması ve kişilere makul bir süre içinde doğrudan başvuru imkânı tanıyarak başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu sonucuna varılmıştır. Tazminat Komisyonunun yapısının kanunla önceden belirlenmiş olması, özellikle kararlarına karşı yargı yolunun açık olması, bu kapsamda adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin yargılama sırasında sağlanmasının Anayasa'nın 36. maddesi gereği zorunluluk arz etmesi ve kanun ile bu konuda sınırlama getirilmemiş olması hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla başvurucunun ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma kapasitesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kararlarda ayrıca Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun başvuruculara tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi imkânları sunması nedeniyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu sonucuna varılmıştır (Ferat Yüksel [2. B.], B. No: 2014/13828, 12/9/2018; Veysi Ado [GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023).

11. 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'daki değişiklik sonrasında yapılan incelemede yargılamaların uzun sürdüğü ve makul süre içinde sonuçlanmadığı iddialarıyla ilgili olarak doğrudan Tazminat Komisyonuna nasıl başvuru yapılacağı ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre Tazminat Komisyonuna müracaatın soruşturma, kovuşturma veya yargılama sürecinde ya da en geç bunların kesin bir kararla sonuçlandığının öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde yapılabileceği, haklı bir mazeret nedeniyle süresi içinde müracaat

edemeyenlerin mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte müracaat edebilecekleri, müracaatta bulunan kişinin dilekçesinde açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemi, zararın nitelik ve niceliğini belirtmesi ve bunların belgelerini dilekçesine eklemesi gerektiği, dilekçedeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda eksikliğin bir ay içinde giderilmesi aksi hâlde istemin reddedileceği, Tazminat Komisyonuna müracaatın Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığıyla da yapılabileceği, başvurunun harca tabi olmadığı, verilen kararlara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesine itiraz edilebileceği ve kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde tazminatın Bakanlık tarafından ödeneceği ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir. Sonuç olarak Tazminat Komisyonuna doğrudan başvurunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve kişilere makul bir süre içinde doğrudan başvuru imkânı tanıyarak başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir, makul bir başarı şansı sunma ve potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024 § 38).

12. Tazminat Komisyonunun Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği tazminat miktarlarına uygun olarak tazminat miktarı belirlemesi gerektiği ve kararından sonra yargısal başvuru yollarının bulunduğu dikkate alınmalıdır. Tazminat Komisyonu ve devamında yargısal yolların tüketilmesinden sonra Anayasa Mahkemesine başvuru yapılabileceği ve Tazminat Komisyonu tarafından verilen tazminatın başvurucu açısından yeterli giderim sağlayıp sağlamadığının değerlendirileceği gözönünde tutulmalıdır (Ahmet Kartalkuş, § 40).

13. Sonuç olarak 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, § 41). Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle ekli tabloda belirtilen başvuruların diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 1. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

2. Diğer başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÖKŞİN AKYOL

B. No: 2021/28071 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28071

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÖKŞİN AKYOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28071)

Karar Tarihi: 5/11/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 10/2/2026 - 33164

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Mustafa Gökşin AKYOL

Vekili : Av. Celal ÜLGEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, pilot olarak görev yapmaktayken yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden istifa eden başvurucunun 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında görevine geri çağrılmasının akabinde zorunlu görev süresinin ikinci defa uzatılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Olağanüstü Hâl Sürecinde Uygulanan Tedbirler

5. Ülkemizin 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmasına ilişkin süreç, Millî Güvenlik Kurulu kararları, darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) süreci ve bu süreçte uygulanan tedbirler Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında detaylı şekilde yer almaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

6. Özetle belirtmek gerekirse darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle OHAL ilan edilmesine karar verilmiştir. Üç aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 47-66).

7. OHAL sürecinde genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler tesis edilmiştir. Örneğin 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (694 sayılı OHAL KHK'sı) 37. maddesiyle, Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ayrılan pilot subayların uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde on sekiz yıllık yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedileceklerine yönelik bir kural getirilmiştir.

8. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS/Sözleşme); Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50).

B. Yeniden Pilot Subay Olarak Nasbedilmeye İlişkin Süreç

9. Başvurucu, TSK bünyesinde pilot olarak görev yapmaktayken zorunlu yükümlülük süresini doldurmasını müteakip 11/2/2014 tarihinde görevinden ayrılmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında kabul edilen 694 sayılı OHAL KHK'sının 37. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek geçici 98. madde ile TSK'dan ayrılan pilot subayların yükümlülük süreleri on sekiz yıla çıkarıldığından bu kapsamdaki pilotlar kamu görevlerine geri çağrılmıştır. 25/8/2017 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren söz konusu OHAL düzenlemesi 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 35. maddesiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

10. Anılan düzenleme kapsamında muvazzaf subaylığa nasbedilecekler kapsamına alınan başvurucu, on sekiz yıla çıkartılan yükümlülük süresini tamamlamak için 14/11/2017 tarihinde göreve katılım sağlamıştır. Devam eden süreçte 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "Pilotaj eğitimini (pilot adaylarına verilen uçuş eğitimi) bitirenlerin yükümlülük süresi üç yıl ... daha uzatılır." hükmündeki “üç yıl” ibaresi 21/2/2019 tarihli ve 7166 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle “altı yıl” şeklinde

değiştirilmiştir.

11. Bunun üzerine başvurucu, pilotlar için zorunlu hizmet süresini 18 yıldan 21 yıla uzatan 7166 sayılı Kanun'la getirilen ek üç yıllık görev süresinin kendisine uygulanmaması için talepte bulunmuştur. Anılan başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine ise bu işlemin iptali talebiyle Balıkesir 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; 12 yıl üzeri olan zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra görevinden ayrıldığını, yeniden göreve çağrılması üzerine ise 14/11/2017 tarihinden itibaren subay pilotluk görevine zorunlu dönüş yaptığını, zorunlu hizmet süresinin ikinci kez uzatılması nedeniyle kanunların geriye yürümezliği ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Ayrıca hukuki güvenlik ilkesi ile bağdaşmayan ikinci kez üç yıllık uzatmanın anayasal hak ihlaline sebebiyet verdiğini belirten başvurucu, hukuka ve hakkaniyete aykırı olan zımnen ret işleminin iptalini talep etmiştir.

12. İdare Mahkemesince 24/9/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Türk Hava Kuvvetlerinin yapılanma sürecini hızlandırmak ve tecrübelilerden yararlanmak amacıyla 926 sayılı Kanun'a eklenen geçici 98. madde ile 18 yıllık hizmet süresinin tamamlatılması için yeniden subay nasbedileceklerin düzenlendiği, idarece başvurucunun hizmetine ihtiyaç duyulduğu, bunun üzerine başvurucunun TSK bünyesine alındığı belirtilmiştir. Ayrıca 7166 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “üç yıl” ibaresinin “altı yıl” şeklinde değiştirildiği kararda vurgulanarak söz konusu yasal düzenlemenin başvurucuya uygulanacağı açık olduğundan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

13. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 18/2/2021 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle kesin şekilde reddedilmiştir.

14. Nihai karar 19/3/2021 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesinin 7166 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası şöyledir:

"Bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten önce tabi oldukları yükümlülük sürelerini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan pilot subaylar, uçuş için gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yaptırılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla ihtiyaç duyulan hava aracı tiplerinde ilgili Kuvvet Komutanının teklifi ve Milli Savunma Bakanının onayı ile halihazırda 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlamaları için yeniden subay nasbedilirler. Bunların emsallerinin bulunduğu rütbelere terfi işlemleri, 38 inci maddede belirtilen rütbe terfi şartları ve esasları aranmaksızın derhal yapılarak nasıpları emsalleri tarihine götürülür. Atanan pilot subayların dışarıda geçirdikleri süreler rütbe bekleme süresinden, uçuş süreleri ise uçuş hizmet süresinden sayılır..."

16. 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin 7166 sayılı Kanun'la değiştirilen ilgili kısmı şöyledir:

"Pilotaj eğitimini (pilot adaylarına verilen uçuş eğitimi) bitirenlerin yükümlülük süresi altı yıl ... daha uzatılır..."

17. 926 sayılı Kanun'un ek geçici 98. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"...Pilot subaylara 2629 sayılı Kanun uyarınca ödenecek uçuş tazminatı, uçuş sürelerine bakılmaksızın 23 uçuş hizmet yılı esas alınarak belirlenir. 2629 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (h) bendi uyarınca yapılacak toptan ödemede, hizmet yılı döneminin başlangıç tarihi olarak bu madde kapsamında göreve başlanılan tarih esas alınır. Bunlara, en az 120 saat uçuş yaptıkları her görev yılı için, 2629 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (h) bendi uyarınca 80 saat üzerinden hesaplanacak toptan ödeme tutarında ilave tazminat, damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın her görev yılı sonunda ayrıca ödenir. Bu madde kapsamında yeniden subay nasbedilen pilotlara göreve başladıkları yıldan itibaren her hizmet yılının sonunda ödenecek toptan ödeme ve ilave tazminattan mahsup edilmek üzere her ay damga vergisi hariç herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın 10.000 Türk Lirası tazminat ödenir. Bu tazminat ödemeleri, toptan ödeme ve ilave tazminatın yetersiz olması durumunda personelden tahsil edilir. Her bir yıllık görev süresini tamamlamayanlara, ilgili hizmet yılı için bu fıkra uyarınca toptan ödeme ve ilave tazminat ödenmez. (Ek cümle:12/6/2024-7517/16 md.) Ancak 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılanlara, mahsup uygulaması da dahil bu fıkra hükümleri çerçevesinde, tabi oldukları son hizmet yılının başlangıcı ile ayrıldıkları tarih arasındaki dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödenir...."

18. 12/6/2024 tarihli ve 7517 sayılı Kanun'un 16. maddesi şöyledir:

"926 sayılı Kanunun ek geçici 98 inci maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş, altıncı fıkrasında yer alan "bu madde kapsamındaki hakları korunmak suretiyle" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve bu fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Ancak 113 üncü maddenin birinci fıkrasının (d) bendinde pilotlar için belirlenen yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılanlara, mahsup uygulaması da dahil bu fıkra hükümleri çerçevesinde, tabi oldukları son hizmet yılının başlangıcı ile ayrıldıkları tarih arasındaki dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödenir."

"Muvazzaf subay olarak görevine devam eden personele, mahsup uygulaması da dahil ikinci fıkra hükümleri çerçevesinde, ilgili hizmet yılında bu maddeye tabi statülerinin sona erdiği tarihe kadar olan dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14'ü oranında ayrıca ilave tazminat ödenir. Bu personele, muvazzaf subay olarak göreve devam etmeye başladıkları tarihten sonraki uçuş sürelerini kapsamak ve bu madde uyarınca haklarında uygulanan hizmet yılı takvimi esas alınmak kaydıyla, 2629 sayılı Kanun hükümlerine göre uçuş tazminatı ve toptan ödeme ile aynı Kanunun ek 1 inci maddesine göre ilave tazminat ödenir. Ancak, muvazzaf subay olarak göreve devam etmeye başladıkları hizmet yılında, bu fıkranın birinci cümlesi uyarınca ödenebilecek toptan ödeme ve ilave tazminata esas uçuş süreleri ile muvazzaf subay olarak göreve devam etmeye başladıkları tarihten itibaren zorunlu uçuş saatleri hariç 2629 sayılı Kanun hükümlerine göre ödenebilecek toptan ödeme ve ilave tazminata esas uçuş sürelerinin toplamı, bir

hizmet yılında 2629 sayılı Kanun hükümlerine göre ödenebilecek toptan ödeme ve ilave tazminata esas azami uçuş sürelerinin toplamını geçemez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 5/11/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra TSK'daki görevinden ayrıldığını ancak çıkartılan yeni kanunla pilot subayların görev süresinin uzatılması nedeniyle kurduğu aile düzeninin ve sivil havacılık alanında çalıştığı iş düzeninin temelinden sarsıldığını, geçmişe etkili olarak zorunlu görev süresinin önce 18 yıla, ardından da 21 yıla uzatılmasının ise hukuki güvenlik ilkesini ihlal ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucu, zorunlu görev süresinin ikinci kez uzatılması nedeniyle hukuk devleti ilkesinin ve taleplerinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde, somut olayla ilgili olarak Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılmış; Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede bunların ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki beyanlarını tekrar etmiş olmakla birlikte keyfî uygulama sonucunda zorunlu çalışma süresinin 21 yıla çıkarılması nedeniyle maddi kayba uğradığını vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

22. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının, zorunlu hizmet süresini tamamlayarak istifa etmesinin akabinde zorunlu hizmet sürelerinin artırılmasını öngören yasal düzenlemeler doğrultusunda göreve yeniden çağrılmasına yönelik tesis edilen işleme karşı açtığı iptal davasının reddedilmesine ve bu suretle sivil havacılıkta devam eden mesleki kariyerinin sona erdirilmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82; Erdal Erbayram [1. B.], B. No: 2019/25121, 7/6/2023, § 22).

24. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna dair detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucu

hakkında gerçekleştirilen işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, kariyer planlarının değişmesine, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine önemli derecede etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (aynı yönde ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Erdal Erbayram, § 23).

25. Bunun yanında somut olayda zorunlu hizmet süresi üç yıl artırılarak göreve çağrılan pilot başvurucunun göreve geri dönmesinin akabinde yapılan yasal değişiklikle görev süresinin üç yıl daha uzatılması başvuru konusu yapılmıştır. Başvurucu anılan ikinci uzatma işlemine karşı iptal davası açmış olup davaya konu olan söz konusu işlemin OHAL sonrasında kabul edilen 7166 sayılı Kanun çerçevesinde tesis edildiği, dolayısıyla mevcut başvurunun Erdal Erbayram kararından farklı olarak Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında, olağan dönemde temel hak ve hürriyetlerin korunmasına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her durumda mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek [2. B.], B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; C.A. (3), § 103).

28. Somut olayda başvurucunun mesleki hayatına yönelik tedbirin 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin 7166 sayılı Kanun'la değiştirilmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yapılan değişiklikle zorunlu hizmet süresinin uzatılmasına ilişkin söz konusu tedbirin kamu gücünün kullanımından kaynaklandığı açıktır. Dolayısıyla somut başvuru devletin negatif yükümlülükleri bağlamında ele alınacaktır.

a. Müdahalenin Varlığı

29. Göreve geri çağrılması üzerine 14/11/2017 tarihinden itibaren pilot sınıfında subay olarak görevine zorunlu dönüş yapan başvurucunun zorunlu hizmet süresinin ikinci defa uzatılmasıyla özel hayata saygı hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 20. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum

düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

31. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

32. Somut olaya konu olan müdahalenin 926 sayılı Kanun'un 113. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin 7166 sayılı Kanun'la değiştirilmesi sonucunda gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

ii. Meşru Amaç

33. Anayasa'nın 20. maddesinde özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte söz konusu hakkın hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Anayasa'nın 12. maddesinde düzenlendiği üzere temel hak ve hürriyetler kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder. Bu bağlamda özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu sonuca ulaşılabilmektedir. Ayrıca Anayasa’nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Buna göre Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; Ahmet Çilgin [1. B.], B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 39). Bir başka deyişle temel hak ve özgürlüklerin kapsamının ve objektif uygulama alanının her bir norm yönünden bağımsız olarak değil Anayasa’nın bütünü içindeki anlama göre belirlenmesi gerekir (AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 12; C.A. (3), § 110).

34. Somut olayda özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda somut olay özelinde başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için Ayla Demir İşat, § 122).

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

35. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 49; Erhun Öksüz [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 § 53; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 44; Salim Onur Şakar [2. B.], B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35; C.A. (3), § 114).

36. Anayasa’nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Ölçülülük ilkesinin amacı, temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden gereklilik ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen orantılılık unsurlarını içermektedir (Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 106; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, § 70; Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82; C.A. (3), § 115).

37. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Serhat Oyman [2. B.], B. No: 2017/25497, 13/10/2020, § 54).

38. Kamu hizmetlerinin sürekliliği ve düzenliliği ilkesi ile kamu görevlilerinin özel hayatına saygı hakları arasında adil bir dengenin gözetilmesi ve alınan tedbirin bireyselleştirilmesi gerekir. Başka bir anlatımla temel haklara müdahale teşkil eden işlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında bireye düşen fedakârlığın ağırlığı, başvurucunun mesleğinin niteliği ve tabi tutulduğu işleme neden olan koşullar gözönünde bulundurulmalı, kamunun veya kimi zaman başka bir bireyin menfaati ile müdahalenin süjesi olan bireyin menfaati arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığı belirlenmeli ve tedbirin gerekliliği konusunda yeterli açıklamalarda bulunulmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Serhat Oyman, § 55).

39. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda idari ve yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ata Türkeri, §§ 45, 47; Murat Deniz [1. B.], B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 66). Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir (Serhat Oyman, § 56).

40. Anılan ilkeler bağlamında başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin ölçülü olup olmadığı belirlenmeli; bu anlamda tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı değerlendirilmelidir. Hayata geçirilen tedbir, tedbirin muhatabı olan bireyin aşırı şekilde külfet altına girmesine neden olmamalıdır (Erdal Erbayram, § 39).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Somut olaya konu olan ikinci uzatmaya ilişkin tedbirden önceki tarihte gerçekleşen OHAL döneminde TSK'da farklı rütbelerde görev yapan birçok pilot subay kamu görevinden uzaklaştırılmış ve pilot subayların sayısında önemli derecede azalma meydana gelmiştir. Bu kapsamda ortaya çıkan pilot ihtiyacının giderilmesi ve pilot sayısının artırılması amacıyla çeşitli yöntemler içeren bazı yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Tabi oldukları yükümlülük sürelerini tamamlayarak TSK'dan ayrılan pilot subayların görevlerine geri

çağrılmaları da bu anlamda belirlenen yöntemlerden biri olmuştur. Yasal düzenlemeler ve bu kapsamda gerçekleştirilen işlemler, daha önce ayrılan pilot subayların tümünün otomatik olarak kamu görevlerine geri dönmelerine imkân vermemektedir. Buna göre başta fiziksel yeterlilikler olmak üzere gerekli şartları sağlayan ve haklarında yapılan güvenlik soruşturmaları olumlu şekilde sonuçlanan kişiler bu kapsama alınmaktadır (Erdal Erbayram, § 37).

42. Kuşkusuz ülke savunmasının herhangi bir şekilde zafiyete uğramaması ve millî güvenliğin temini açısından TSK bünyesinde görev yapan pilot subayların yeterli sayıda ve donanımda olmaları vazgeçilmez gerekliliklerden biridir. Uzun ve masraflı bir askerî pilotaj eğitiminin ardından pilot subay olmaya hak kazanılabileceği ve OHAL koşullarından kaynaklanan nedenlerle oluşan acil ihtiyacın hızlı bir şekilde giderilebilmesinin zaman alabileceği, mevcut kaynakların ya da sınıf değişikliği suretiyle elde edilen kaynağın yetersiz kalabileceği hususları birlikte düşünüldüğünde askerlik görev ve bilinciyle yetiştirilen ve farklı gerekçelerle görevlerinden ayrılan eski personelin göreve geri çağrılması şeklinde belirlenen aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli olmadığı söylenemeyecektir (Erdal Erbayram, § 38).

43. Somut olaya göre göreve geri çağrılan pilotlar hakkında yapılan düzenlemeler ile zorunlu hizmet süreleri, yeni personel kaynağının oluşması ve mevcut personelin tecrübesinin artırılması için gerekli olabilecek süre gözetilerek belirli bir zaman dilimiyle sınırlandırılmıştır. Ancak pilot ihtiyacının ortadan kalkmaması nedeniyle belirlenen üç yıllık sürenin üç yıl daha uzatılması söz konusu olmuştur. Bu durumda öncelikle pilotluk eğitiminin zorlu bir süreç olduğu, pilotların eğitilmesinin, yetiştirilmesinin ve deneyimli bir pilot hâline getirilmesinin uzun sürdüğü, ekonomik olarak büyük fedakârlıklarla bir pilotun yetiştirilebildiği, ülke güvenliğinin sağlanmasında ise pilotların üstlendiği rolün önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmalıdır. Böylelikle pilot ihtiyacının OHAL dönemi bittikten sonra da devam etmesi nedeniyle ülke güvenliğinin sağlanması adına pilotların zorunlu hizmet süresinin belirli bir süre uzatılması şeklindeki uygulamanın anılan kamu hizmetinin niteliği de gözönünde bulundurulduğunda gerekli olduğu ve keyfî olarak nitelendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

44. Kaldı ki görevlerine dönen pilot subayların terfi işlemlerinin ve nasıplarının emsalleri dikkate alınarak gerçekleştirileceği, atanan pilot subayların dışarıda geçirdikleri sürelerin rütbe bekleme süresinden, uçuş sürelerinin ise uçuş hizmet süresinden sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte uçuş tazminatlarının uçuş sürelerine bakılmaksızın 23 uçuş hizmet yılı esas alınarak belirleneceğine, en az 120 saat uçuş yaptıkları her görev yılı için 80 saat üzerinden hesaplanacak toptan ödeme tutarında ilave tazminat ile her ay 10.000 TL tutarında tazminatın -damga vergisi hariç- herhangi bir vergiye tabi tutulmaksızın görevlerine dönen pilot subaylara ödeneceğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

45. Bunun yanında 7517 sayılı Kanun'un 16. maddesinde yapılan düzenlemeyle de belirlenen yükümlülük süresini tamamlayarak TSK'dan ayrılanlara, mahsup uygulaması da dâhil bu fıkra hükümleri çerçevesinde, tabi oldukları son hizmet yılının başlangıcı ile ayrıldıkları tarih arasındaki dönemde 80 saate kadar uçulan süreler için toptan ödeme, toplamda 120 saati geçmemek üzere 80 saatin üzerinde uçulan süreler bakımından ise her uçuş saati için uçuş tazminatının %14’ü oranında ayrıca ilave tazminat ödeneceği kararlaştırılmıştır. Böylelikle göreve geri dönen pilotların sivil havacılık koşullarında elde edilen gelirden mümkün olduğunca mahrum kalmamaları amaçlanarak mali koşullar yönünden yapılan iyileştirmelerle kapsamdaki kişilerin üstleneceği külfetlerin azaltılması yolunda adımlar

atıldığı görülmektedir.

46. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi konusunda oluşan acil ihtiyaç nedeniyle ortaya çıkan kamu yararı karşısında ilk olarak OHAL döneminde başvurucunun görevine geri çağrıldığı anlaşılmaktadır. Erdal Erbayram kararında başvurucunun özel hayata saygı hakkına etki eden anılan tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen ölçütlere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Erdal Erbayram, § 42). Somut olayda ise oluşan tecrübeli pilot açığının kapanması uzun bir süre aldığından ve belirlenen üç yıllık süreçte bu açık kapanmadığından başvurucunun hizmetine duyulan ihtiyacın OHAL dönemi bittikten sonra da devam ettiği ortaya konulmuştur. Bu durumda mali koşullar yönünden yapılan iyileştirmeler de gözönüne alındığında OHAL süresinin bittiği dönemde ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi amacıyla pilot başvurucunun zorunlu hizmet süresinin üç yıl uzatılmasıyla aşırı bir külfet altına sokulmadığı kanaatine varmak mümkündür. Sonuç olarak kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında kurulmaya çalışılan dengenin adil olarak nitelendirilebileceği değerlendirildiğinden belirli bir süreye ve meşru amaca dayanarak yapılan uzatmanın Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında gerekli ve ölçülü olduğu anlaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASIM BOZDAĞ VE HIDIR SARIDAĞ

B. No: 2021/31295 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31295

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASIM BOZDAĞ VE HIDIR SARIDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31295

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucular : 1. Asım BOZDAĞ 2. Hıdır SARIDAĞ

Vekili : Av. Seyfettin KAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve açılan kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

2. Birinci Bölüm Birinci Komisyon tarafından adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım

Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Davasında Aleyhe Vekâlet Ücretine Hükmedilmesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Kübra Yıldız ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/32734, 28/7/2022), Mehmet Komutan ([1. B.], B. No: 2020/10899, 30/4/2024) ve Hilmi Kocabey ([1. B.], B. No: 2019/21192, 21/5/2024) kararlarında kamulaştırmasız el atma davalarında aleyhe hükmedilen yargılama gideri ve vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerde uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucular aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması ve kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle ileri sürülen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması ve kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kağızman Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/97, K.2020/343) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHABETTİN GİRGİN

B. No: 2021/40572 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40572

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHABETTİN GİRGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40572)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Şahabettin GİRGİN

Vekili : Av. Rıdvan GÜR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, görevinden uzaklaştırılıp sonrasında iade edilen kamu görevlisinin sonradan ödenen aylıkları için faiz tahakkuk ettirilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 12/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hami Çetiner ([1. B.], B. No: 2019/7982, 23/11/2021) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede sonradan ödenen aylıkların faizsiz olarak ödenmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı külfet yüklediği ve başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı amacı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 1. İş Mahkemesine (E.2019/587, K.2020/354) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİHAT ZEYBEKCİ (2)

B. No: 2021/44049 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44049

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİHAT ZEYBEKCİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/44049)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : Nihat ZEYBEKCİ

Vekili : Av. Hasan OYMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olay tarihinde Denizli Belediye Başkanı olan başvurucu, sosyal medya üzerinden ismi kullanılmak suretiyle açılan bir hesap ve bu hesaptan yapılan bazı paylaşımlar nedeniyle şikâyetçi olmuştur. Başvurucunun şikâyeti üzerine İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından gerçekleştirilen soruşturma sonucunda şüpheli S.Y. hakkında hakaret, özel hayatın gizliliğini ihlal ve verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçlarından 18/6/2010 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

3. İzmir 24. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde eylemlerin S.Y. tarafından işlenmediği gerekçesiyle 23/3/2011 tarihinde beraat kararı verilmiş ve aynı yargılamada tanık olarak dinlenen S.U. hakkında karar kesinleştikten sonra suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir. Bahse konu beraat kararı Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 24/3/2014 tarihli ilamıyla kesinleşmiş ve karar kesinleştikten sonra S.U. hakkında hakaret, özel hayatın gizliliğini ihlal ve verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçlarından suç duyurusunda bulunulmuştur.

4. Yapılan suç duyurusuna istinaden Başsavcılık tarafından S.U. hakkında soruşturma başlatılmış ve aynı suçlardan 10/2/2015 tarihli iddianame ile dava açılmıştır. İzmir 32. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde 19/7/2016 tarihinde hakaret suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiş; diğer suçlardan ise mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. HAGB kararı 4/10/2016 tarihinde itiraz incelemesinden geçerek kesinleşmiş; diğer suçlar yönünden verilen mahkûmiyet kararları ise Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 7/7/2021 tarihli ilamıyla bozulmuş ve açılan davaların zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiştir.

5. Başvurucu vekili 7/10/2021 tarihinde Yargıtay 12. Ceza Dairesinin kesin nitelikteki kararından haberdar olmuş ve 15/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, başvuruya konu yargılamanın karmaşık olmadığını ve uyuşmazlığın kısa süre içinde çözülebileceğini beyan etmiş; kendisinden kaynaklanmayan nedenlerle yargılamanın uzun sürmesinin kabul edilebilir bir gecikme olmadığını ileri sürmüştür.

8. Başvurucu, yalnızca yargılamanın uzun sürmesine ilişkin şikâyetlerde bulunmuş; soruşturmanın etkili gerçekleştirilmediğine dair herhangi bir ihlal iddiası ileri sürmemiştir. Başvurucunun başvuru formunda ileri sürdüğü ihlal iddiası gözönüne alınarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı yönünden inceleme yapılmıştır.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

10. Sözleşme'nin 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

11. Somut olayda, müşteki konumunda bulunan başvurucu hakkında herhangi bir suç isnadına ilişkin olmayan ve üçüncü kişinin cezalandırılmasına yönelik olduğu görülen ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÇAKIR

B. No: 2021/44807 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44807

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÇAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44807)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Ali ÇAKIR

Vekili : Av. Hayri UYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vergi tekniği ve inceleme raporları ile bu raporlara dayanılarak tesis edilen resen mükellefiyet işleminin iptali ve zararların tazmini talebiyle açılan davada masumiyet karinesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılaması Süreci

2. Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada başvurucu hakkında 5/11/2019 tarihli kararla yağma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, tefecilik suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesi 12/4/2022 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucunun eşi S.Ç. bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 26/3/2024 tarihli kararı ile başvurucu hakkındaki diğer tefecilik suçlarına ilişkin ceza dosyalarının getirtilmesi, eylemler arasında hukuki kesinti oluşup oluşmadığı, zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı ve mükerrer dava olup olmadığının saptanması gerekçeleriyle mahkeme kararını bozmuştur. Dosya ilk derece mahkemesine gönderilmiş olup yargılama devam etmektedir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

3. Başvurucu hakkında vergi tekniği ve inceleme raporları tanzim edilmiştir. Bu raporlarda başvurucunun tefecilik yaptığı, faiz karşılığı borç para verdiği ve faiz kazancı sağladığı tespitleri yapılmıştır. Bu nedenle başvurucu hakkında resen mükellefiyet tesis edilmiştir. Bunun sonucunda başvurucunun maaşından sosyal güvenlik destek prim kesintileri yapılmıştır. Başvurucu resen mükellefiyet tesis edilmesi işleminin iptali, yapılan kesintiler nedeniyle maddi ve manevi zararın tazmini, daha önce açtığı ve kazandığı davalar nedeniyle uğradığı zararın tazmini talepli davayı 18/2/2019 tarihinde açmıştır.

4. Manisa Vergi Mahkemesi (Mahkeme) 20/11/2019 tarihli kararıyla;

i. Mükellefiyet tesis işlemi yönünden davayı kabul etmiş ve işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde vergi tekniği ve inceleme raporlarında adı geçen kişilerle başvurucu arasındaki ilişkinin ticari ilişki olduğunun taraflarca kabul edildiği, başvurucunun faiz karşılığı borç verdiği ve çek kırmak suretiyle faiz geliri elde ettiği yönünde şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin ortaya konulamadığı tespitlerini yapmıştır. Ayrıca başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle daha önceki döneme ilişkin cezalı tarhiyatlara karşı açtığı davaların da ilgili dönemlerde faiz geliri elde edildiğinin somut olarak tespit edilemediği gerekçesiyle kabulüne karar verildiğine işaret etmiştir.

ii. Maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucu tarafından açılan önceki davaların kabul edildiğini vurgulamış ve mükellefiyet nedeniyle başvurucunun maddi ve manevi açıdan uğradığı bir zarardan söz edilemeyeceği tespitini yapmıştır. Ayrıca talep edilen tazminatın başvurucu tarafından hangi hususlar dikkate alınarak belirlendiğinin açık ve net ortaya konulmadığı, başvurucu tarafından oluştuğu iddia edilen zararla davalı idare işlemleri arasında açık bir illiyet bağı bulunduğunun hukuken itibar edilebilir nitelikte belgelerle ispatlanamadığı değerlendirmelerinde bulunmuştur.

iii. Vergi tekniği ve inceleme raporlarının iptali talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dava konusu edilen raporların kesin ve yürütülmesi gereken nitelikte işlemler olmadığı tespitini yapmıştır.

5. Başvurucu ve davalı idare, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi (Daire) 31/3/2021 tarihli kararıyla Mahkeme kararını kaldırmış ve her bir talep bakımından davanın ayrı ayrı reddine karar vermiştir. Mükellefiyet tesis işlemi yönünden verilen kararın gerekçesinde önceki davalarda verilen kabul kararlarının vergi tekniği ve vergi inceleme raporları irdelenmeksizin verildiği, vergilerin tarh zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle davaların kabul edildiği tespitini yapmıştır. Gerekçenin devamında Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davaya ve kararın gerekçesine atıf yapılmış ve başvurucunun bu dosyada tefecilik suçundan ceza aldığına işaret ederek hem bu karar hem de vergi raporları gereğince başvurucunun tefecilik faaliyetini sabit görerek davanın reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Başvurucu, kesin nitelikteki Daire kararına karşı 21/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 24/6/2021 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Daire 7/9/2021 tarihli kararıyla, kararın kesin olduğu gerekçesi ile temyiz başvurusunun reddine karar vermiştir. Başvurucu bu karara karşı da temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Dokuzuncu Dairesi 7/2/2022 tarihli kararı ile temyiz başvurusunun reddine ilişkin Daire kararını onamıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 24/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/6/2021 tarihinde, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; Akhisar Ağır Ceza Mahkemesi dosyasının kesinleşmediğini, bu karara dayanılarak kurulan hükmün masumiyet karinesini ihlal ettiğini, vergi tekniği raporunun tek taraflı düzenlendiğini ve kendisine dahi tebliğ edilmeyen bu rapora dayanılarak karar verilmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca istinaf incelemesinin duruşmalı yapılmasının istenilmesine rağmen duruşmalı yapılmamasının adil yargılanma hakkının ihlali olduğunu ileri sürmüştür. Kendisine haksız davalar açıldığını, bu davaları kazandığını ancak bu süreçte başta avukat ücreti olmak üzere birçok masraf yaptığını, tazminat taleplerinin reddedilmesinin etkili başvuru hakkı ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, masumiyet karinesi yönünden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Mahkemenin gerekçesinde Akhisar Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılamaya atıf yapılmakla birlikte kullanılan ifadelerin ceza yargılaması anlamında suç isnat eden ya da başvurucunun suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir anlam içermediği değerlendirmesi yapılmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir.

9. Başvuru, masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

12. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Akın [1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, §§ 38, 39).

13. Somut olayda başvurucu, hakkında tesis edilen resen mükellefiyet işleminin iptali ve bundan dolayı meydana gelen zararların tazmini için dava açmıştır. Mahkeme, resen mükellefiyet işlemini iptal etmişse de Daire, kararı kaldırmış ve bu talep yönünden de davanın reddine karar vermiştir. Daire gerekçesinde henüz kesinleşmemiş olan ve

yargılaması devam eden Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinin kararına atıf yapmış ve gerekçesinde "...davacının da aralarında bulunduğu sanıkların farklı tarihlerde mağdurlar Ö.B, M. K., M. B. ve H.T. üzerinden tefecilik suçlarını işlediklerinin sabit olduğu..." ve "...yönelik eylemini gerçekleştirdiğinin tüm dosya kapsamına istinaden sabit bulunması üzerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Tefecilik" başlıklı 241. maddesine istinaden cezalandırıldığı..." ifadelerine yer vermiştir. Başvurucu hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen Daire gerekçesinde kullanılan ifadeler başvurucunun üzerine atılı suçları işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet vermiş, bu suretle başvurucunun masumiyetine gölge düşürmüştür.

14. Bu itibarla Daire kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler nedeniyle başvurucunun ceza yargılanmasına konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, Dairenin vergi tekniği raporunun idarenin iç işleyişine ilişkin olduğu değerlendirmesini yaptığını ve bu nedenle iptal talebinin incelenmeksizin reddine karar verdiğini, buna rağmen bu rapora dayanarak tefecilik suçunu işlediği sonucuna varıldığı ve bu durumun da çelişkili olduğunu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini beyan etmiştir.

16. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

19. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

20. Somut olayda Mahkeme gerekçesinde vergi tekniği ve inceleme raporlarında adı geçen kişilerle başvurucu arasındaki ilişkinin ticari ilişki olduğunun taraflarca kabul edildiği, başvurucunun faiz karşılığı borç verdiği ve çek kırmak suretiyle faiz geliri elde ettiği

yönünde şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin ortaya konulamadığı tespitleri yapılmıştır. Ayrıca başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle daha önceki döneme ilişkin cezalı tarhiyatlara karşı açtığı davalarda da ilgili dönemlerde faiz geliri elde edildiğinin somut olarak tespit edilemediği değerlendirmesi yapılmıştır.

21. Daire ise gerekçesinde başvurucu hakkında düzenlenen vergi tekniği ve vergi inceleme raporlarının irdelenmediği, başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunup bulunmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmadığı hususlarına işaret etmiş ancak vergi tekniği ve vergi inceleme raporlarına ilişkin hangi hususlara dayanılarak anılan sonuca nasıl ulaştığına yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucu, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Masumiyet karinesi ve gerekçeli karar hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesine (E.2020/1163, K.2021/510) iletilmek üzere Manisa Vergi Mahkemesine (E.2019/232, K.2019/1466) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EJDER KARDEŞOĞLU

B. No: 2021/47391 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47391

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EJDER KARDEŞOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47391)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ejder KARDEŞOĞLU

Vekili : Av. Figen KURNAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, aynı durumda bulunan profesör ünvanlı kişiler 6400 ek gösterge rakamına tabi olurken askerî üniversite kurumlarından devredilen profesör ünvanlı kişiler için 5800 ek gösterge rakamının uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 29/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Fatih Bulucu ([GK], B. No: 2019/26274, 27/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Sağlık Bilimleri Üniversitesinde görev yapan ve askerî üniversite kurumlarından devredilen profesörlerle diğer profesörler arasında uygulanacak ek gösterge rakamı yönünden yapılan farklı muameleyle başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğunun derece mahkemelerince yeterince ortaya konulamadığını ve derece mahkemelerinin Anayasa'nın 10. maddesine uygun bir inceleme yapmadıklarını değerlendirmiştir. Bunun yanında başvuruculların 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı

Yükseköğretim Personel Kanunu kapsamındaki ek gösterge rakamına tabi olmalarını engelleyen açık bir düzenleme olmadığı da vurgulanarak başvurucunun asker kökenli olmayan öğretim üyelerinden farklı olarak 6400 yerine 5800 ek gösterge rakamına tabi tutulması sebebiyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 9. İdare Mahkemesine (E.2020/643, K.2020/1713) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA BEŞİKTAŞ

B. No: 2021/48255 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48255

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA BEŞİKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48255)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Mustafa BEŞİKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan subay adaylarının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) subay olmak amacıyla 21/2/2016 tarihinde subay temel askerlik ve subaylık anlayışı kazandırma eğitimine kursiyer olarak başlamıştır. Başvurucu, eğitimi devam etmekteyken benzer durumdakilerin tamamını kapsadığı anlaşılan 2/8/2016 tarihli emirle izne gönderilmiştir.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 6. maddesinin (a) bendindeki temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun TSK ile ilişiği kesilmiştir. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali ile bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal hakların yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi talebiyle Ankara 23. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme, davanın incelenmeksizin reddine karar vermiş; karar gerekçesinde 675 sayılı

KHK'nın anayasal hükümler çerçevesinde bir yasama faaliyeti olduğunu, idari bir makam tarafından düzenlenmiş olsa bile maddi anlamda kanun niteliği taşıdığını, ayrıca KHK'da ilişik kesme konusunda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma olanağı tanınmadığını belirtmiştir.

5. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; bunun üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Söz konusu karara yönelik olarak başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmuş; Danıştay Beşinci Dairesi temyiz talebini reddederek kararı kesin olarak onamıştır.

6. Başvurucu, nihai hükmü 27/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler

..."

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

10. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

11. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

12. Başvuru konusu olayda Danıştay Beşinci Dairesinin 21/6/2021 tarihli nihai kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararı başvurucunun ilk kez 27/9/2021 tarihinde okuduğu, bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 27/10/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarih

geçtikten sonra 8/11/2021 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Başvuru süresinin son gününün resmî tatil gününe denk gelmediği ve başvurucunun da mazeret bildirmediği görülmüştür.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TEVFİK FİKRET ÇELİK

B. No: 2021/51752 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51752

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TEVFİK FİKRET ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51752)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Tevfik Fikret ÇELİK

Vekili : Av. Mehmet YALÇIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hâkimin sorumluluğu sebebiyle açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, temyiz başvurusunun esasının incelenmemesi nedeniyle de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Isparta'nın Uluborlu ilçesi, Pazar Mahallesi'ndeki bir taşınmaz Denizli İcra Dairesinden başlatılan icra takibi kapsamında haczedilmiştir. Keçiborlu İcra Dairesinin talimat dosyası ile söz konusu taşınmazın 2/4/2015 tarihinde yapılan satış ihalesinde ihale üzerinde kalan alacaklının ihale bedelini yatırmaması nedeniyle yeniden verilen satış günü sonrasında ihale 24/6/2015 tarihinde 47.000 TL bedelle başvurucunun üzerinde kalmıştır.

3. Keçiborlu İcra Dairesi tarafından 2/7/2015 tarihinde, ihalenin feshine ilişkin bir davanın açılıp açılmadığı Keçiborlu İcra Hukuk Mahkemesinden (İcra Hukuk Mahkemesi) bir müzekkere ile sorulmuştur. İcra Hukuk Mahkemesince 9/7/2015 tarihli cevabi yazı ile ihalenin feshi davası açılmadığına yönelik verilen bilgi üzerine ihale kesinleşmiş, ihale bedeli 20/7/2015 tarihinde dosya alacaklısına ödenmiştir.

4. 15/4/2015 tarihinde Keçiborlu İcra Hukuk Mahkemesinde açılan ihalenin feshi davası

sonucunda 21/4/2017 tarihinde ihalenin feshine karar verilmiştir. Esas dosyasının kayıtlı olduğu Denizli İcra Müdürlüğü alacaklı vekilinin dosyaya iade ettiği 24.000 TL ve harç miktarından oluşan toplam bedeli başvurucuya ödemiştir.

5. Denizli 1. İcra Dairesi Müdürlüğü 25/4/2018 tarihinde ihale bedelinden kalan 15.689,36 TL'nin -masrafı verildiğinde- faizi ile istenmesi için alacaklı vekiline muhtıra yazılmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu 11/12/2019 tarihinde Maliye Hazinesini davalı göstererek Yargıtay 12. Hukuk Dairesinde (Daire) Hâkim T.A.K.nın sorumluluğu sebebine dayanan tazminat davası açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde ihalenin İcra Hukuk Mahkemesince verilen ihalenin feshine yönelik herhangi bir davanın açılmadığı bilgisi üzerine kesinleştiğini, ihalenin kesinleşmesinden önce ihalenin feshi davası açılmasına rağmen İcra Hukuk Mahkemesi hâkimi tarafından yanlış bilgi verildiğini, doğru bilgi verilseydi ihalenin kesinleşmeyeceğini ve ihale bedelini ödemek zorunda kalmayacağını belirtmiştir.

7. Daire 17/3/2021 tarihinde davanın reddine, başvurucunun takdiren 700 TL disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına temyiz yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Kararda, davanın hâkim T.A.K.ya ihbar edildiği belirtilmiş ve hâkimin cevap dilekçesindeki beyanına yer verilmiştir. Söz konusu beyanda; ihalenin feshi davasına ilişkin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından yapılan taramada ihalenin feshi davasının görülmediği ancak daha sonra yapılan incelemede davanın, itirazın kaldırılması ve tahliye davası olarak kayıtlara geçtiğinin tespit edildiği, bu nedenle bir kusurunun bulunmadığı ifade edilmiştir. Kararın devamında hâkimin hukuki sorumluluğuna dayanan tazminat davasının 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 46. maddesinde sayılan sebeplerle sınırlı olarak inceleneceği, Hâkim T.A.K.nın eyleminin anılan madde kapsamında olmadığı, başvurucunun iddiasına ilişkin hukuki süreci başlattığı ancak bu sürecin tamamlanmaması nedeniyle ortada bir zararın olmadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

8. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 6/7/2021 tarihinde başvurucunun temyiz talebi hakkında dava konusunun 2021 yılı temyiz kesinlik sınırı olan 78.630 TL'nin altında kalması nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurulmasının miktar itibarıyla mümkün olmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince manevi tazminat davaları yönünden kesinlik sınırı olmaksızın istinaf kanun yoluna başvurulabilmesine rağmen temyiz kanun yoluna ilişkin olarak mezkûr Kanun'da bir istisna yer almadığından maddi tazminat açısından temyiz kesinlik sınırı gözönünde bulundurularak temyizin mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir mahkeme kararının temyiz edilip edilemeyeceği belirlenirken kararın verildiği tarihteki hukuksal durumun esas alınacağı hususuna dikkat çekilmiştir. Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla veya istinaf incelemesi sonucunda verdiği kararlar için ayrım yapılmaksızın temyiz kesinlik sınırı uygulanırken Yargıtay hukuk dairelerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararların temyizi için de bu parasal sınırın esas alınması ve bu sınırı geçen kararlara karşı temyiz kanun yolunun açık olduğunun kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aksi takdirde kanun koyucunun bölge adliye mahkemesi için ilk derece mahkemesi sıfatıyla veya istinaf incelemesi yapan mahkeme olarak tanıdığı parasal sınır dâhilinde kesin karar verme yetkisinin Yargıtay hukuk dairelerine tanınmadığı sonucunun ortaya çıkacağı ifade edilmiştir.

9. Başvurucu, nihai karardan 29/9/2021 tarihinde haberdar olmuş; 22/10/2021 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, Yargıtay Dairesinin temyiz yolu açık olmak üzere karar vermesine rağmen temyiz incelemesinde esasa yönelik inceleme yapılmamasından yakınmış; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurucunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi A.Ö. ([GK], B. No: 2019/15444, 5/9/2024) kararında mevcut başvuru ile benzer nitelikteki bir başvuruyu incelemiş ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Anılan başvuruda 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olarak tespit edildikten sonra müdahale ile temyiz merciinin iş yükünün hafifletilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir. "Ölçülülük" başlığı altında yaptığı değerlendirmede müdahalenin söz konusu amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olduğunu tespit etmiş, asıl incelemenin orantılılık yönünden yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı sorumluluk sebeplerine dayanılarak açılacak tazminat davalarının yüksek mahkemede (Yargıtayın ilgili hukuk dairesinde) görülmesinin ilgililer açısından başlı başına bir güvence teşkil ettiği, temyiz kanun yoluna başvurulması için bir sınır belirlenmişse de bazı dengeleyici tedbirlerin/imkânların devreye sokulduğu, bireysel başvuruya konu davanın değeri gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun temyiz talebinin reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin elde edilmek istenen kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında başvurucuya aşırı bir külfet yüklemediği için orantılı olduğu sonucuna varmıştır.

13. Başvuru konusu olayda temyiz sınırının davanın açıldığı 2019 yılı için 58.800 TL, kararın verildiği 2021 yılı için de 78.630 TL olduğu tespit edilmiştir. Başvurucunun dava konusu ettiği 15.689,36 TL'nin hem dava tarihi hem de karar tarihi itibarıyla temyiz sınırının altında kaldığı anlaşılmıştır. Bu durumda A.Ö. başvurusunda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; icra daireleri ve icra mahkemelerine güvenerek ihaleye katıldığını, hâkimin kusurlu davranışı nedeniyle ihalenin kesinleştiğini, alacaklıya ödenen ihale bedelinin bir kısmının ihale iptal olmasına rağmen kendisine ödenmediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvurucunun iddiaları mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt

[2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

18. Başvurucunun katıldığı ihalede ihalenin kesinleşmiş olması nedeniyle ihale bedeli olan 47.000 TL alacaklıya ödenmiş, ihalenin feshedilmesi üzerine İcra Dairesi tarafından ihale bedelinin bir kısmı başvurucuya iade edilmiştir. Başvurucu; ihalenin feshi davası hakkında doğru bilgi verilmiş olsaydı ihalenin kesinleşmeyeceğinden, böylece ihale bedeli alacaklıya ödenmeyeceğinden herhangi bir zararının da doğmayacağını iddia etmiştir. Başvurucu; ödenmeyen kısım nedeniyle uğradığı zararın hâkimin kusurundan kaynaklandığı gerekçesiyle hâkimin sorumluluğuna dayanan tazminat davası açmış, bakiye alacak için başka herhangi bir icra/dava yoluna başvurduğuna ilişkin bilgi sunmamıştır.

19. Mülkiyet hakkının devlete tahmil ettiği pozitif yükümlülükler, devletin koruyucu ve düzeltici önlemler almasını gerektirebilmektedir. Koruyucu önlemler mülkiyete müdahale edilmesini önleyici; düzeltici önlemler ise müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle telafi edici yasal, idari ve fiilî tedbirleri kapsamaktadır. Pozitif yükümlülükler mutlak olmayıp bunların ne tür koruyucu ve düzeltici edimleri kapsadığı ve bu edimlerin derecesi, her somut olayın kendi koşulları içinde belirlenebilir (Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi,[2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 47).

20. İcra müdürlükleri, mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler gereğince oluşturulan ve özel kişilerin ödenmeyen alacaklarını kanunda öngörülen usullere uygun olarak gerektiğinde zor kullanmak suretiyle tahsil ederek alacaklılara ödeyen kamu kuruluşlarıdır. İcra müdürlüklerinin bu görevlerinin ifası sırasında tesis ettiği işlem ve eylemler kamu gücü işlem ve eylemleri niteliğinde olup bu işlem ve eylemler veya eylemsizlikler nedeniyle hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının icra takibinin temelindeki borç ilişkisinden bağımsız olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 55)

21. Rızaen ödenmeyen alacakların tahsili amacıyla oluşturulan ve bu çerçevede kamu gücü yetkileriyle donatılan cebri icra organlarının bu görevini yerine getirirken alacaklı, borçlu ve hacizli malı satın alan tüm tarafların menfaatlerinin ve icra işlemine konu mülkün korunmasına yönelik birtakım tedbirler alması gerekebilir. Alınması gereken tedbirlerin neler olduğu, her somut olayın kendi koşulları içinde değişebilmektedir (Vedat Oğuz [1. B.], B. No: 2018/35120, 15/9/2021, § 56).

22. Başvuruya konu somut olayda başvurucunun mağdur olduğunu iddia ettiği meselenin asıl nedeni icra dosyası kapsamında yapılan taşınmaz satış ihalesinin mahkeme kararıyla iptal edilmiş olmasıdır. Başvurucu, devletin gözetim ve sorumluluğu kapsamındaki bir satış sürecine dâhil olmuş ancak ihalenin iptal edilmesine rağmen dosya kapsamında ödediği bedel kendisine iade edilmemiştir. Başta İcra Müdürlüğü olmak üzere ilgili devlet kurumlarının ihale yoluyla gerçekleştirilen satış işleminde hacizli taşınmazı satın alan iyi niyetli kişilerin hak ve menfaatlerinin korunmasına yönelik mülkiyet hakkı kapsamında pozitif yükümlülükleri vardır.

23. Başvurucu, ihale bedelinin kendisine ödenmemesinin sorumlusunun ihalenin feshi davası hakkında doğru bilgilendirme yapmayan icra mahkemesi hâkimi olduğu gerekçesiyle devlet aleyhine tazminat davası açmıştır. Hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 46. maddesinde sayılan sebeplerin gerçekleşmesi durumunda Devlet aleyhine tazminat davası açılabileceği düzenlenmiştir. Kanun koyucu hâkimin her türlü kusura dayanan eylemi nedeniyle değil yalnızca Kanun'da sayılan sebeplerin gerçekleşmesi

durumunda tazminat davasının açılabileceğini benimsemiştir. Başka bir ifadeyle hâkimin sorumluluğu nedeniyle Devlet aleyhine açılacak tazminat davasını düzenleyen 46. madde hâkimlerin her türlü kusurundan kaynaklanan zararların karşılanmasını teminat altına almamaktadır. Anayasa Mahkemesinin görevinin hâkimin eyleminin 6100 sayılı Kanun'da tahdidî olarak sayılan eylemlerden biri kapsamında olup olmadığını belirlemek veya Dairenin yaptığı tespitin yerindeliğini denetlemek olmadığı ifade edilmelidir.

24. Başvurucu, somut olayda meydana gelen davranışın kanunda sayılan hangi sebep kapsamında olduğunu belirtmemekte; yalnızca hâkimin imzasının yer aldığı müzekkere ile doğru bilgi verilmediği gerekçesiyle meydana geldiğini iddia ettiği zararının devlet tarafından karşılanması gerektiğini ileri sürmektedir. Tazminat davasına bakan Daire, hâkimin eyleminin kanunda yer alan sebeplerden birinin kapsamına girmediğini belirlemiş; başvurucunun alacağını tahsil için hukuki yollara başvurduğunu ancak bu süreçleri tamamlamadığını vurgulamıştır. Dairenin vardığı bu sonucun açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve bariz takdir hatası içermediği değerlendirilmiştir.

25. Öte yandan başvurucunun icra dairelerine güvenerek girdiği ihalede ihalenin iptal edilmesi nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararın tazmini için hâkimin sorumluluğuna ilişkin tazminat davası açmak ve icra dairesi yoluyla alacaklı vekiline bakiye alacak için muhtıra gönderilmesini istemek dışında, devletin mülkiyet hakkının korunmasına yönelik pozitif yükümlülüğü kapsamında devlet kurumlarına açabileceği tazminat davası da dâhil olmak üzere alacağını tahsil etmek için başka bir hukuki yola başvurduğuna ilişkin bilgi/belgeyi dosya kapsamında sunmadığı dikkate alındığında olağan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuru yoluna başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECİP BAŞKONAK (3)

B. No: 2021/54019 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECİP BAŞKONAK BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2021/54019)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Necip BAŞKONAK

Vekili : Av. Şehmus Yiğit AYDOĞDU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin tanığın mahkeme huzurunda dinlenmeden ve kamera kayıtları incelenmeden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Kurum) giriş yaparken Kurum personeline yumruk atarak personeli darbettiği gerekçesiyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; soruşturma sırasında alınan savunmasında memurun "Lan!" dediğini, bu tavrın hukuka aykırı olduğunu bildirdiğini beyan etmiştir. Memurun "Bu ne ki, birazdan çırılçıplak bile sizi soyacağım." şeklinde sözler sarf ettiğini, bunun hukuksuz olduğuna işaret ettiğini, bunun üzerine memurun saldırıp kendisini dövdüğünü ileri sürmüştür.

3. Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) tarafından 9/6/2021 tarihli ceza verme kararı ile başvurucuya kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunma eylemi nedeniyle 3 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiştir. Bu kararın gerekçesinde başvurucunun kuruma alımı esnasında cep telefonunu kullanmak istediği, memurlar tarafından uyarılması

üzerine agresif tavırlarla hakaret ettiği, kurum malına zarar verdiği, memurları darbettiği hususlarına işaret edilmiştir.

4. Başvurucu, Disiplin Kurulu kararına karşı Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuş; 21/6/2021 tarihli şikâyet dilekçesinde başvuru formunda ileri sürdüğü maddi vakaları tekrarlamıştır. Bunun yanında G.B. isimli hükümlünün olaya şahit olduğunu, agresif davranışlar sergilemediğini, sinkaflı kelimeler kullanmadığını, dövüldüğünü iddia ettiği yerde kısmen görüntü alan kameraların olduğunu ileri sürmüştür.

5. Başvurucu 5/7/2021 tarihli 1. celsedeki savunmasında G.B. isimli hükümlünün dinlenilmesini, kamera kayıtlarının getirtilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, 1 numaralı ara kararı ile tanık G.B.nin dinlenmesine, 2 numaralı ara kararı ile kamera görüntülerinin istenmesine karar vermiştir.

6. Kurum tarafından 6/7/2021 tarihli yazı ile kamera görüntüleri gönderilmiştir. 9/7/2021 tarihli celsede 1 numaralı ara kararı ile tanık G.B.nin tahliye edilmiş olması nedeniyle dinlenmesinden vazgeçilmesine, 2 numaralı ara kararı ile dosyanın resen ele alınarak karara bağlanmasına karar verilmiştir. Bu celsede başvurucu dinlenmemiş ve bir hüküm kurulmamıştır.

7. İnfaz Hâkimliğinin 9/9/2021 tarihli kararı ile şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde 9/6/2021 tarihli Disiplin Kurulu kararında yer alan tutanaktaki olaylara (bkz. § 3) atıfta bulunulmuş ve olay tutanaklarının son derece ayrıntılı ve tutarlı olduğu, görevlilerin şikâyet eden aleyhine gerçeğe aykırı tutanak düzenlemeleri için herhangi bir neden bulunmadığı, dolayısıyla şikâyet edenin beyanlarına itibar edilemeyeceği tespitleri yapılmıştır.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, şikâyet dilekçesinde ve başvuru formunda yer alan maddi vakaları tekrarlamıştır. Bunun yanında tanık ve kamera kaydına ilişkin delillerin dikkate alınmadığını, silahların eşitliği ilkesine aykırı davranıldığını ileri sürmüştür. Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi 21/9/2021 tarihinde verilen kararın yerinde olduğu gerekçesiyle itirazın reddine hükmetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 30/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/10/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; olaya ilişkin tutanakların kendisine tebliğ edilmediğini, olay yerine ait kamera görüntülerinin dosyaya getirtildiğini ancak çözümleme yapılmadığını, dayanak gösterdiği tanığın dinlenilmesinden kendisinden habersiz olarak vazgeçildiğini, bunun gerekçesinin de yazılmadığını, ayrıca adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, gerekçeli karar hakkı ve etkili başvuru hakkına ilişkin Anayasa Mahkemesi kararlarına işaret edilmiştir. Mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (Abdullah Özen [2. B.], B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21). Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural, tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması, bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının kendilerine verilmesidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Taylan Özgür Tor [2. B.], B. No: 2013/2454, 12/3/2015, § 43).

15. Somut olayda değerlendirilmesi gereken temel mesele, uyuşmazlık konusu disiplin cezasına esas olan tutanağa karşı başvurucunun olayların tutanak içeriğinde belirtildiği gibi gerçekleşmediğine yönelik savunmasının ispatı için ileri sürdüğü delillerinin dikkate alınıp alınmadığıdır. Silahların eşitliği ilkesi bağlamında yargılamada adaletin sağlanması için tutanağa karşı başvurucunun iddia ve delillerinin dosyaya celbedilip bunların İnfaz Hâkimliği huzurunda tartışılarak söz konusu güçler dengesinin sağlanması gerekmektedir. Başka bir deyişle yargılamada hükme esas alınan delillerin aksinin ispat edilmesi imkânının ilgili tarafa verilmesi, gerekirse tanıkların yeniden dinlenilmesi ya da varsa başkaca tanık beyanlarına başvurulması, olayın oluş şekline uygunluğunun tespit edilmesi açısından zorunlu olabilmektedir.

16. Başvurucu hakkında tutulan tutanak kapsamında disiplin soruşturması başlatılmış ve başvurucu hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İnfaz Hâkimliği başvurucunun dinlenilmesini istediği tanığı dinlememiş, getirtilmesine karar verdiği kamera görüntülerini ise değerlendirmeden karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği tutanakta tespit edilen hususları yeterli görerek başvurucu hakkında verilen disiplin cezasını hukuka uygun kabul etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi de İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı reddetmiştir.

17. Bu bağlamda İnfaz Hâkimliği sadece Kurum tarafından tutulan tutanağa itibar ederek başvurucunun savunmasına dayanak olarak gösterdiği delilleri değerlendirmemiş ve böylece başvurucu zayıf konuma düşürülmüştür. İnfaz Hâkimliğince celbedilen kamera görüntülerinin çözümlerinin yaptırılması, aynı zamanda başvurucu tarafından belirtilen tanığın dinlenerek sonuca ulaşılması gerekmektedir. İnfaz Hâkimliği kararında bu delilleri değerlendirmediği gibi neden bu delillerin kabul edilmediğine ilişkin gerekçe de

oluşturmamıştır. Başvurucunun benzer şikâyetlerle itiraz merciine yaptığı başvuruda da yargılamanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki bu iddialarının karşılanmadığı görülmüştür.

18. Bu itibarla disiplin soruşturması ve yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucu hakkında verilen disiplin cezası ile ilgili belirleyici nitelikte bir delil olan tanığın dinlenmemesinin ve ileri sürülen diğer delillerin (kamera kayıtlarının) incelenmemesinin başvurucuyu önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürdüğü, menfaatlerini koruyan güvencelerin başvurucuya sağlanmadığı, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucu tarafından gerekçeli karar hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü görülmekteyse de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/12, K.2021/647) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KÖROĞLU VE MURAT KÜÇÜK

B. No: 2021/59404 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KÖROĞLU VE MURAT KÜÇÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59404)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular : 1. Mehmet KÖROĞLU 2. Murat KÜÇÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanun hükmünde kararname ile kapatılan eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesine yönelik talebin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Silm Eğitim Hizmetleri A.Ş. ve Bilen A.Ş.ye ait Özel Nilüfer Yıldırım İlköğretim Okulu ve Manisa Özel Şehzade Mehmet Anadolu Lisesinde eğitim gören çocuklarının 2016-2017 eğitim öğretim dönemi için eğitim ücreti ödemiştir.

3. 22/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendiyle söz konusu okulların bağlı olduğu şirkete ait eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonlar kapatılmıştır. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca kapatılan eğitim kurumları, öğrenci yurtları ve pansiyonlara ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiştir.

4. Başvurucular 15/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca Bursa Valiliği ve

Manisa Valiliği Defterdarlık KHK İl Bürolarına (İdare) verdikleri dilekçeyle ödedikleri eğitim öğretim ücretinin iadesini talep etmiştir. İdare 16/10/2020 ve 3/9/2020 tarihlerinde başvuruculların taleplerini reddetmiştir.

5. İdarenin işleminin iptali talebiyle başvurucu Murat Küçük, Bursa 3. İdare Mahkemesinde, başvurucu Mehmet Köroğlu ise Manisa 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

6. Bursa 3. İdare Mahkemesi 30/3/2021 tarihinde davanın reddine istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Karar gerekçesinde, başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlamasıyla hakkında devam eden ceza yargılaması olduğunu, öğretmen olan başvurucunun 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılması nedeniyle mevzuatta belirtilen şartların gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu, dava konusunun istinaf sınırının altında kalması nedeniyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

7. Manisa 1. İdare Mahkemesi 21/10/2021 tarihinde davanın kesin olmak üzere reddine karar vermiş; karar gerekçesinde KHK ile kapatılan özel öğretim kurumlarından alacakları olanların bu alacaklarını tahsil edebilmek için FETÖ/PDY'ye aidiyeti, bu örgütle iltisakı veya irtibatı olmaması gerektiğini, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan yapılan yargılamada mahkûmiyetine karar verildiğini, kararın Yargıtay tarafından incelenerek kesinleştiğini belirtmiştir.

8. Nihai kararlar başvuruculara 8/11/2021 ve 13/12/2021 tarihlerinde tebliğ edilmiş, başvurucular 1/12/2021 ve 20/12/2021 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvuruculların adli yardım taleplerinin kabulüne ve 2021/61836 numaralı başvurunun 2021/59404 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucular, kapatılan özel eğitim kurumuna ödedikleri eğitim bedelinin iade edilmemesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

12. Başvuru, başvuruculların esas şikâyetleri dikkate alınarak mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Başvuruya konu olayda okul kayıt ücreti olarak ödediği tutarın başvurucunun terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı bulunduğundan bahisle kendisine iade edilmemesi tedbiri mülkiyet hakkına bir müdahale oluşturmuştur. Mülkten yoksun bırakma amacı olmayıp suçla mücadele kapsamında bir tedbir niteliğinde olan müdahale mülkün kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural

kapsamında incelenmelidir.

15. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

16. Somut olayda başvuruculların 667 sayılı KHK kapsamında kapatılmadan önce özel eğitim öğretim kurumuna ödedikleri eğitim bedelinin iadesi talebi mahkeme kararlarıyla reddedilmiştir. Karar gerekçelerinde sırasıyla başvurucu Murat Küçük'ün FETÖ/PDY'ye aidiyeti, bu örgütle iltisaklı veya irtibatlı olduğundan kamu görevinden çıkarıldığı ve hakkında terör örgütüne üye olma suçu kapsamında devam eden ceza yargılaması bulunduğu; başvurucu Mehmet Köroğlu'nun ise aynı suçtan yapılan ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyetine karar verildiği ifade edilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararıyla 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline karar vermiştir. Söz konusu kuralın kapsamına muvazaalı veya varlığı kuşkulu alacakların girmediği, üstelik idarenin hileli işlemlere dayandığını tespit ettiği alacaklar bakımından yeterli araçlarla donatıldığı görüldüğünden kural ile terör örgütüne aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olanların alacaklarının ödenmesinin engellenmesinin amaçlandığı ifade edilmiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, § 118). Anayasa Mahkemesi, salt alacaklısının terör örgütüyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu değerlendirilerek hukuka uygunluğu konusunda kuşku bulunmayan bir alacağın ödenmemesinin bir hukuk devletinde meşru görülemeyeceğini açıklamıştır. Terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut olarak ortaya konulan kişilerle ilgili tedbir alınmasında devletin takdir yetkisi olmakla birlikte bu kişilerin özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinden doğan alacaklarının ödenmemesine yönelik düzenlemenin makul ve meşru tedbirler arasında olamayacağını kaydetmiştir. Bu hâliyle söz konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığının söylenemeyeceğini belirtmiş, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, §§ 119, 120).

18. Olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia Ebamüslüm Yıldız ([2. B.], B. No: 2019/677, 20/6/2023) başvurusunda incelenmiştir. Anılan başvuruda, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olan 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline ilişkin norm denetimi kararında belirtilen ilkeler ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Ebamüslüm Yıldız, §§ 27-31). Anayasa Mahkemesi yine olağanüstü hâl kapsamında bir eğitim kurumuna ödediği kayıt ücretinin iadesi talebinin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle reddedilmesine dair başka bir şikâyeti Ünal Şenel ([1. B.], B. No: 2019/4445, 28/2/2024) başvurusunda incelemiş; söz konusu başvuruda okul kayıt ücretinin iade

edilmemesinin kanuni dayanağıyla ilgili olarak norm denetimindeki kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayanmadığına ilişkin tespit ve söz konusu kuralın iptal edildiğini dikkate alarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amaca dayanmadığı sonucuna varmıştır (Ünal Şenel, § 44). Bu kapsamda eldeki başvuru yönünden de yukarıda belirtilen kararlarda ortaya konulan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, uğradıkları zararların giderilmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculara tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 3. İdare Mahkemesine (E.2021/39, K.2021/277) ve Manisa 1. İdare Mahkemesine (E.2020/884, K.2021/808) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFETTİN SERİN

B. No: 2021/61146 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61146

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYFETTİN SERİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61146

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Seyfettin SERİN

Vekili : Av. Remzi DURSUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, deprem sebebiyle hak sahipliğinden yararlandırılma yönündeki talebin reddedilmesi nedeniyle anayasal hakların ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 11/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekilinin nihai kararı açarak okuduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararı başvurucu vekili Av. Payiz Aşkın Akyürekli'nin UYAP üzerinden 11/11/2021 tarihinde okuduğu, başvurunun ise otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 16/12/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERTAN KARAYEL VE OYTUN BERK DENGİ

B. No: 2022/41434 | Karar tarihi: 05.11.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/41434

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERTAN KARAYEL VE OYTUN BERK DENGİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/41434)

Karar Tarihi: 5/11/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucular : 1. Ertan KARAYEL 2. Oytun Berk DENGİ

Vekili : Av. Kerem GÜRSES

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki tedbir talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, gayrimenkul danışmanlığı yapmaktadır. Gayrimenkul satım hizmeti nedeniyle yaşadıkları ihtilaflar sonucu hakaret ve tehdide maruz kaldıklarını ileri sürerek 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir uygulanmasını talep etmiştir. Küçükçekmece 1. Aile Mahkemesi 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a), (c), (d), (e), (f) bentleri uyarınca aleyhine tedbir talep edilen M.K. ve A.T.nin başvuruculara karşı şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmamalarına, başvuruculara bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmamalarına, eşinin yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamalarına, şahsi ve ev eşyalarına zarar vermemelerine, başvuruculara her türlü iletişim vasıtalarıyla veya sair suretle rahatsız etmemelerine karar vermiştir.

3. Aleyhine tedbir talep edilen A.T. kararlara karşı itirazlarda bulunmuştur. İtiraz dilekçelerinde başvuruculara tehdit etmediğini, aksine kendisinin tehdit edildiğini

belirtmiştir. Küçükçekmece 2. Aile Mahkemesi (itiraz mercii) itirazların kabulüne kesin karar vererek başvurucular lehine ve A.T. aleyhine verilen tedbir kararlarının kaldırılmasına karar vermiştir. Kararların gerekçesinde, başvurucuların 6284 sayılı Kanun kapsamında lehine koruma kararı verilecek kişilerden olmadığı ve olayların ilgili yasa kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir.

4. Başvurucular, nihai hükmü 7/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. 2022/41946 numaralı başvurunun 2022/41434 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucular; tedbir taleplerinin gerekçesiz reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yaşam hakkının ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarına yer verilmek suretiyle bu kararlar ve somut olayın kendine özgü şartları dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde sunulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşünde 6284 sayılı Kanun çerçevesinde yapılan tanımların değerlendirmede gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne verdikleri cevap dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

9. Başvurucuların bahse konu ihlal iddialarını münhasıran mahkemeler tarafından 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararı verilmemesine dayandırdığı anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesinin benzer konulardaki daha önceki kararları da dikkate alınarak başvurucuların tüm şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir (Eylem Çetin Demir [1. B.], B. No: 2014/2302, 9/11/2017, § 28; A.Z.Ö. [2. B.], B. No: 2014/546, 19/12/2017, § 60; Ö.T. [1. B.], B. No: 2015/16029, 19/2/2019, § 25; K.Ş. [2. B.], B. No: 2016/14613, 17/7/2019, § 32; Halil Mecitoğlu [2. B.], B. No: 2021/34314, 4/2/2025, § 8). Somut olayda tedbir talebinin reddi nedeniyle başvurucuların maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bağlamında kamu makamlarının pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerekmektedir.

10. Anayasa Mahkemesi kararlarında 6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esaslar ile yaptırımların düzenlendiği, gerekli yasal altyapının oluşturulduğu ve şiddete uğrayanların veya şiddete uğrama tehlikesi bulunanların korunması yönünden kurulan hukuk sisteminin yetersiz olmadığı vurgulanmıştır (K.Ş., § 39; A.Z.Ö., § 76; Ö.T., § § 25, 32).

11. Bunun yanında gerekçeli karar hakkının yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamayacağını belirtmek gerekmektedir. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı, kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Ancak ileri sürülen iddialardan biri kabul edildiğinde davanın sonucuna etkili olması hâlinde mahkeme bu hususa belirli ve

açık bir yanıt vermek zorunda olabilir (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56).

12. Somut olayda başvurucular ticari işten kaynaklı ilişkide bulunduğu kişilerle aralarında yaşanan husumet nedeniyle tehdit edildiklerini, kendilerine yönelik hakaret içeren sözler söylendiğini iddia ederek mahkemelerden 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir uygulanmasını talep etmiştir. Yargılama makamları ise başvurucuların taleplerinin 6284 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşarak kanunda aranan şartlar sağlanmadığından taleplerin reddine karar vermiştir.

13. Yargılama süreçleri bir bütün hâlinde incelendiğinde; mahkemelerce tedbir talebinin esasının incelenebilmesi için öncelikle talebin 6284 sayılı Kanun kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Somut olayda da başvuruculaın ileri sürdüğü iddiaların öncelikle ilgili kanun kapsamında bulunup bulunmadığı hususunun mahkemelerce incelendiği ve buna göre bir sonuca ulaşıldığı anlaşılmaktadır. 6284 sayılı Kanun'un 1. maddesinde kanunun amacı, kapsamı ve ortaya koyduğu temel ilkeler açıkça belirlenmiştir. Buna göre mahkemelerce yapılan değerlendirmelerde somut olayda ileri sürülen iddialar ve belirtilen vakalar bağlamında başvuruculaın talebinin 6284 sayılı Kanun kapsamındaki şartları sağlamadığı kanaatine varıldığı görülmektedir. Sonuçta 6284 sayılı Kanun'un 1. maddesinde düzenlenen kanunun amacı, kapsamı ve ortaya koyduğu temel ilkeler dikkate alındığında bu bağlamda kararlarda ilgili ve yeterli gerekçeye yer verilmediği söylenemez (Halil Mecitoğlu, § 12).

14. Bunun yanında başvuruculaın iş ilişkisindeki sorunlardan kaynaklandığını ileri sürdüğü iddiaların talebe dayanak yapıldığı gözönüne alındığında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden yargısal makamlarca kullanılan takdir yetkisinin sınırının aşılmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca kararlarda bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir bulguya rastlanmadığı vurgulanmalıdır. Dolayısıyla maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği veyahut 6284 sayılı Kanun'un amacına aykırı şekilde hareket edildiği sonucuna ulaşılamaz. Böylelikle anılan hak yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı değerlendirilmiştir. (Halil Mecitoğlu, § 13). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.